

DEPOT DE CHARGES.

DEBOL DE CIVISO

11A

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

RIJKS GESCHIEDKUNDIGE PUBLICATIËN

UITGEGEVEN IN OPDRACHT VAN

Z. EXC. DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

KLEINE SERIE.

6.

BROM, ARCHIVALIA IN ITALIË

BELANGRIJK VOOR DE GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND

E E R S T E D E E L.

TWEEDE STUK.

'S-GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF

1909.

ARCHIVALIA IN ITALIË

BELANGRIJK VOOR DE GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND

BESCHREVEN DOOR

DR. GISBERT BROM,

Directeur van het Nederlandsch Historisch Instituut te Rome.

EERSTE DEEL.

ROME.

VATICAANSCH ARCHIEF.

TWEEDE STUK.

'S-GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF

1909.

ANNEX

DJ

3

R50

v. 6

TYP. ZUID-HOLLANDSCHE BOEK- EN HANDELSDRUKKERIJ

THE GETTY CENTER
LIBRARY

INHOUD.

	Bladz.
V. HET ARCHIEF DER DATARIE	465
A. Registers der supplieken	467
B. Regesta Lateranensia	521
VI. CONSISTORIAAL ARCHIEF.	697
VII. ARCHIEF DER STAATSSECRETARIE	737
A. Nuntiature e Legazioni	739
C. Lettere di Vescovi e prelati	801
D. Lettere di Principi e titolati	819
E. Lettere di Particolari	841
VIII. LOSSE VERZAMELINGEN	849
A. Biblioteca Pio	851
B. Biblioteca Carpegna	871
C. Archief-Borghese	887
M. Carte Farnesiane	969
AANHANGSEL	975
VERBETERINGEN	986
REGISTERS	987

V. HET ARCHIEF DER D A T A R I E.

Onder den naam: „Dataria apostolica” heeft men te verstaan het tot op onze dagen nog bloeiende, groote bestuursorgaan der pauselijke Curie, dat ingesteld is tot verleening van allerlei gunsten en voorrechten, doch alleen *pro foro externo*, wjl die *pro foro interno* tot de Penitentie behoren.

De instelling der Datarie gaat hoogstens terug tot de 13de eeuw. Aan het hoofd staat de Datarius (tegenwoordig meestal een kardinaal), wien het toekomt, eigenmachtig de gewone, voor iedereen verkrijgbare gunsten te verleenen, maar die verplicht is, alle gewichtige zaken aan den paus-zelf ter beslissing voor te leggen. Wanneer de paus zijn *fiat* gegeven heeft op eene of andere gevraagde gunst, dan moet de Datarie verder zorg dragen voor de uitvaardiging der hierop betrekking hebbende pauselijke bulle. Ook de dagteekening dier uit te vaardigen bullen wordt bepaald op de Datarie, die vandaar wel haren naam ontving. Immers het bijna eenstemmig gevoelen luidt: „Datarium non a *dando*, sed a *datando* dictum esse, eo quod non ipse, sed Papa concedit gratias. Nihilominus munus Datarii non est solummodo datam gratis apponere, sed concessas a Pontifice partibus exhibere et testari de gratia concessa, in quo soli Datario creditur; quia solus est organum mentis et vocis Papae” ¹⁾.

1) Zoo onze landgenoot Dirk van Ameyden, *De officio et jurisdictione Datarii* (Coloniae Agrippinae 1701) p. 1.

Tot het tegenwoordig beschikbaar archief der Datarie, hetwelk in 1892 van het nog exterritoriaal paleis bij St. Jan van Lateranen naar het Vaticaan werd overgebracht, behooren:

A. *De Registers der supplieken.*

B. *De Regesta Lateranensia.*

A. REGISTERS DER SUPPLIEKEN.

Stellig niet minder belangrijk dan de Registers der bullen en breven, en mede een der voornaamste fondsen van het Vaticaansch archief, is het „Registrum Supplicationum” ¹⁾. Dit is van den beginne af geschreven op papier, heeft den respectabelen omvang van 7011 deelen en loopt, echter niet zonder verschillende lacune's ²⁾, door van Clemens VI (1342—1352) tot Pius VII (1800—1823). Dus over een tijdruimte van bijna vijf eeuwen!

Ook de inhoud der supplieken is doorgaans zeer merkwaardig, niet zelden in hoogere mate zelfs dan het pauselijk rescript, waarbij de gevraagde gunst werd verleend. P. Heinrich Denifle, die het eerst en ruimst van de supplieken partij getrokken heeft, vooral ten bate van Frankrijk's kerkelijke geschiedenis in de 15de eeuw, verklaarde dan ook, althans wat dezen tijd betreft: „Les suppliques nous offrent des pétitions sous une forme plus vivante que les bulles et avec plus de renseignements sur une foule de particularités.... Malgré les lacunes qu'elles présentent, elles sont beaucoup plus riches et contiennent plus de pièces que les registres des bulles” ³⁾. Waarbij nog het voordeel komt, dat de supplieken ons ook de personen doen kennen, die als bemiddelaars of voorsprekers bij den paus optraden ten gunste der belanghebbenden ⁴⁾.

1) Vermeld door Blok, *Verslag* p. 54.

2) Zoo ontbreken bijv. de Suppliekenregisters der pausen van Rome tijdens het groote Westersche schisma (1378—1417), die vermoedelijk nog elders schuilen, terwijl deze Registers der gelijktijdige pausen van Avignon wel op het Vaticaan aanwezig zijn.

3) *La désolation des églises en France vers le milieu du XVme siècle* (Macon 1897) Tom. I p. XVII. — Vgl. *De Katholiek* Dl. 123 (1903) p. 29 en Denifle, *Chartularium Universitatis Parisiensis* Tom. II p. XVI.

4) D. Ursmer Berlière, *Suppliques de Clément VI* (Rome. 1906) Introd. p. X en v.v.

Het oudste Suppliekenregister, dat zich in het Vaticaanisch archief bevindt en van welks bestaan men over 't algemeen kennis heeft, behoort tot het eerste pontificaatsjaar van Clemens VI (1342). Of reeds vroeger zulk een Register aan de pauselijke kanselarij in zwang is geweest, deze vraag wordt door de geleerden in verschillenden zin, doch niet dan met aarzeling, beantwoord. Het meest aannemelijk schijnt de meening, dat Benedictus XII (1334—1342) het gebruik der Suppliekenregisters aan de Curie heeft ingevoerd.

Ook dit Register is, gelijk hierboven werd opgemerkt omtrent de Regesta Vaticana, alweer een kopieboek, bevattende officieel-gewaarmerkte afschriften der supplieken ¹⁾, welke den paus waren aangeboden, met de randbemerking, dat en voor zooverre zij door hem ingewilligd zijn ²⁾. Men behoort echter wèl te onderscheiden tusschen de oorspronkelijke suppliek, zooals zij door den belanghebbende-zelf of diens raadsman was geredigeerd, en hare in den „stilus Curiae” overgebrachte redactie, waarvoor gewoonlijk de beambten der Datarie hadden te zorgen ³⁾. Want slechts in den laatgenoemden vorm, die aan bepaalde regels onderworpen en vrijwel in het keurslijf van vaste formulieren gebonden was, kon een verzoekschrift den paus worden voorgelegd en was het voor inwilliging vatbaar ⁴⁾. Wanneer de paus zijne toestemming op een of andere suppliek had verleend, dan schreef hij eigenhandig onderaan: *Fiat*, ofwel, naar gelang de regels der kanselarij bepaalden, nog bovendien: *Fiat ut petitur. Fiat et dispensamus*. Maar achter elk *Fiat* schreef hij een beginletter, waarvan in de 14de eeuw de beteekenis vooralsnog willekeurig moet heeten en dus onder elken paus weêr verschillen kan ⁵⁾; maar in de 15de eeuw was het geregeld de voorletter van zijn eigen doopnaam. Zoo bijv. onderschreef de tegenpaus Clemens VII: *Fiat G*, nl. Gebennensis, hetwelk zijn familienaam: Robert van Génève beteekende ⁶⁾; Eugenius IV onderschreef ook: *Fiat G*, naar zijn doopnaam:

1) De origineelen zijn nagenoeg alle verloren gegaan. Kort geleden nog waren de oudste origineele verzoekschriften, die men kende, uit de tweede helft der 15de eeuw. Maar onlangs vond D. Ursmer Berlière in de Bibliotheek van Rheims een aantal van zulke origineelen terug, behorende tot het pontificaat van Urbanus V en Gregorius XI. Vgl. zijne studie: „Épaves d'archives pontificales du XIVme siècle”: *Extrait de la Revue Bénédictine* van October 1907 en Januari 1908 (Bruges 1908).

2) Later, in de 15de eeuw, kreeg ook de vice-kanselier volmacht om minder gewichtige supplieken zelf namens den paus in te willigen; zie *Repertorium germanicum* Einl. p. XVII.

3) Vgl. Cauchie, *De la création d'une école belge à Rome* (Tournai 1896) p. 14.

4) Enkele uitzonderingen niet te na gesproken; vgl. Berlière, *Suppliques* p. XV.

5) Vgl. Bresslau, *Handbuch der Urkundenlehre* p. 738. — Berlière, *Épaves* p. 40 v.v.

6) Vgl. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen.* XXVIII p. 46.

Gabriel Condolmario ¹⁾, maar liet ook dikwijls contrasigneeren door zijn Datarius.

Welnu, van de oorspronkelijke verzoekschriften in den tweeden, officieel naar den „stilus Curiae” geredigeerden vorm, worden in het Vaticaansehe „Registrum supplicationum” de afschriften bewaard, en daarbij is ook geregeld aantekening gehouden van de pauselijke inwilliging, zelfs van de formule, waarmee deze verleend was. Deze registratie eener supplicie placht, onder toezicht van den „registrator supplicationum”, terstond na de inwilliging te geschieden, zelfs vóórdat het betreffende verzoekschrift werd overgemaakt naar de pauselijke kanselarij, waar het dienen moest als grondslag voor de redactie der uit te vaardigen bulle ²⁾.

De Registers der supplieken zijn niet door Garampi gebruikt ten bate zijner Indices. Ze leverden mij betrekkelijk dus zeer weinig op. Bij wijze van proef en aanvulling op Berlière's gelijktijdige uitgave verzamelde ik de Traiectensia der twee eerste volumina van Clemens VI, totaal 24 stuks. Wat ik overigens hier bieden kan, nog 130 nummers, kreeg ik toevallig bijeen, deels toen ik materiaal zocht voor mijne studie over den tegenpaus Clemens VII en het bisdom Utrecht ³⁾; deels op vriendelijke aanwijzing van abbé Dr. H. Dubrulle, wien ik daarvoor oprechten dank zeg; deels bij gelegenheid dat ik op aanvraag van Dr. van Gelder, gemeente-archivaris te 's Gravenhage, had te zoeken naar eenige verzoekschriften, door de abdij Egmond bij Paulus II en Sixtus IV ingediend in hun eerste of tweede pontificaatsjaar; deels eindelijk naar aanleiding van een onderzoek, ter wille van den heer L. van der Steen te 's Hertogenbosch ingesteld naar bescheiden over de oprichting der Broederschap van het H. Sacrament in de St. Janskerk aldaar, welke bescheiden vooral onder het tiende pontificaatsjaar van Alexander VI (1501—1502) zouden te vinden zijn. Dit verklare het ontstaan dezer volstrekt-willekeurige bloemlezing van uittreksels, die alleen bij wijze van stalen worden medegedeeld.

Een volledig en systematisch onderzoek der Suppliekenregisters zou ontzaglijk veel tijd kosten. Voor wie het aandurven zou, kan het eenigszins worden vergemakkelijkt door de beginletter van het bisdom in quaestie, waarop de aangevraagde lastgeving of gunstverleening betrekking heeft (dus niet altijd van het bisdom, waartoe de supplicand zelf behoort); welke beginletter steeds *in margine* naast iedere supplicie staat aangeteekend. Zoo worden de op het bisdom Utrecht betrekking hebbende supplieken telkens gekantteekend door de letter T (Traiectensis). Ook zoude hij veel profijt kunnen trekken uit den leiddraad,

1) Vgl. *Repertorium germanicum* p. XVI.

2) Berlière, *Suppliques* Introd. p. XXIV.

3) *Bijdr. en Meded. Hist. Gen.* XXVIII p. 1—102.

door Mgr. Pietro Wenzel, onder-prefect van het Vaticaansch archief, aan de hand gedaan. Deze voltooide namelijk in 1900 een: „*Inventarium supplicationum Datariae apostolicae a Clemente papa VI ad Pium papam VII*” (genummerd als Ind. n°. 195). Volgens tijdsorde zijn hier de Suppliekenregisters der opvolgende pausen gerangschikt. In doorlopende reeks zijn de verschillende deelen genummerd (oud en nieuw), en ook ingedeeld volgens de pontificaatsjaren, waarvan elk een zeker aantal volumina telt. De gansche reeks der nieuwe nummers loopt van 1 tot 7011. Tot en met Eugenius IV (1431—1447) gaat het eerste gedeelte van dezen inventaris, hetwelk gemaakt werd door den archiefbeambte Flocchi en ook opgave doet van de verschillende wijzen van dagteekening, die in de supplieken worden aangetroffen, alsmede van de verschillende manieren, waarop het *Fiat* of *Concessum* door den paus werd geformuleerd. Van weinig of geen waarde daarentegen is een oudere inventaris, getiteld: „*Inventarium registri publici supplicationum*”, gaande van Martinus V tot Urbanus VIII, in de 17de eeuw gemaakt door Contelori en thans opgenomen als Vol. 100 in de reeks der Suppliekenregisters. Alleen volledigheidshalve zij er dus melding van gemaakt.

Wijl de Suppliekenregisters tot 1892 meerendeels in het Lateraan werden bewaard, konden ze natuurlijk lang zoo sterk niet als de andere pauselijke Registers van het Vaticaansch archief de belangstelling gaande maken der geschiedvorschers. Uit deze aanzienlijke serie begon eerst P. Heinrich Denifle met volle hand te grijpen, bij de voorbereiding van zijn tot 1452 gaand *Chartularium universitatis Parisiensis* I—IV (Paris 1889—1897) en het daarop gevolgde *Auctarium* I—II (Paris 1897). Niet minder ten behoeve van zijn bovengenoemd standaardwerk ¹⁾ over de aftakeling van den kerkelijken toestand in Frankrijk tegen het midden der 15de eeuw. Naar zijn voorbeeld trokken spoedig ook andere geschiedvorschers op de Registers der supplieken los: Kehr en Schmidt ten bate hunner reeds aangehaalde *Urkunden und Regesten* over de provincie Saksen; graaf Cipolla voor zijne bronnenverzameling over het Huis van Savoye ²⁾; Dr. Alois Lang voor zijne *Acta Salzburgo-Aquilejensia* (Graz 1903); prof. H. Klieman voor zijne *Monumenta Vaticana res gestas Bohemiae illustrantia* I (Prag 1903); Dr. H. V. Sauerland ten behoeve zijner Rijnlandsche *Urkunden und Regesten* Bd. III (Bonn 1905); D. Ursmer Berlière voor de 14de eeuwse kerkgeschiedenis van België; het *Repertorium germanicum* van Dr. Arnold voor Deutsche kerkgeschiedenis ten tijde van paus Eugenius IV. W. H. Bliss eindelijk begon voor Engeland een systematische bewerking der supplieken, in zijn *Calendar of papal Registers*, waar

1) *La désolation* enz.

2) *Miscellanea di storia patria*, 3me Série Vol. VII (38) p. 190—205.

Vol. I der *Petitions to the pope* (London 1896) zich uitstrekt over de jaren 1342—1419.

Om zich een goed denkbeeld te vormen van den reusachtigen omvang der Suppliekenregisters en welk een hopeloos pogen het zou wezen, dit „mare magnum” voor ons land geheel te willen uitvisschen, herinnere men zich een enkel, reeds boven ¹⁾ opgemerkt voorbeeld. Namelijk dat van D. Ursmer Berlière, wiens *Suppliques de Clement VI* een boekdeel uitmaken van bijna 1000 bladzijden, met 2511 nummers, uitsluitend op België betrekking hebbende. Toch reikt deze publicatie niet verder dan het pontificaat van Clemens VI, d. w. z. over de jaren 1342—1352. Wilde hij op denzelfden voet tot het midden der 16de eeuw voortgaan, dan zouden volgens gelijken maatstaf wel minstens een 25 lijvige boekdeelen noodig zijn, om voor België de Suppliekenregisters behoorlijk uit te buiten. Eene onderneming, waaraan de bekwame ex-directeur van het „Institut historique belge” geen oogenblik ernstig zal hebben gedacht.

Voor ons land zou de binnen te halen oogst betrekkelijk niet veel geringer zijn. Reeds het talrijke materiaal, dat D. Berlière over Noord-Nederland terloops in zijn werk had op te teekenen — niet minder dan 2½ kolom van zijn Index staan i. v. Utrecht met Hollandsche namen bezet — toonde zulks afdoende. Wij mogen het derhalve nog zoo betreuren, dat onze landgenoot Ignatius Cauwenberg (geb. te Breda), indertijd penitencier van St. Pieter, die het *Bullarium Trajectense* wilde voortzetten en te dien einde begon met een onderzoek der Suppliekenregisters, in 1898 door den dood aan de geschiedvorsching werd ontrukkt ²⁾; aan eene geregelde hervatting zijner taak kunnen wij voorloopig wel niet denken. Zooals ik echter reeds in mijn *Verslag* over 1905 aanstipte ³⁾, is de mogelijkheid niet uitgesloten van een accoord met de leiders van het Pruisisch en het Belgisch Instituut om — salva proportione — de bewerking der supplieken voor gezamenlijke rekening te nemen. Maar dit is slechts toekomstmuziek.

Ten onzent zal men vooreerst zich dus tevreden moeten stellen met speciale onderzoekingen in de Registers der supplieken, wanneer omtrent een of ander bepaald onderwerp nadere inlichtingen worden gewenscht. Dat deze hier dikwijls en ruimschoots, ofschoon — wat buitenstaanders soms schijnen aan te nemen — nog geenszins met een half uurtje zoekens, zullen worden gevonden, staat reeds uit den aard der supplieken vast en is, zooals ik boven terloops mededeelde, ook door eigen ondervinding voldoende gebleken. Doch zelfs hiervan

1) Inleiding p. XIV.

2) Vgl. *De Katholiek* Dl. 123 p. 52.

3) Blz. 13.

afgezien, waren ons alleen uit de 14de eeuw reeds verschillende, aan den paus gerichte verzoekschriften bekend, welke belangrijkheid voor onze lands- en kerkgeschiedenis in het oog springt. Ik verwijs slechts naar enkele voorbeelden ¹⁾, om te zwijgen van mijne publicatie over den tegenpaus Clemens VII en het bisdom Utrecht. Dit aantal voorbeelden zou, met name in de 15de en 16de eeuw, gemakkelijk kunnen worden vermeerderd.

Doch genoeg om te doen zien, hoe voor onze detail-geschiedvorsching het „Registrum supplicationum”, al zou het wegens zijn kolossalen omvang ook niet volledig kunnen onderzocht worden, toch een zeer rijke bron van nieuwe en interessante gegevens aanbiedt, die op den duur niet mag worden verwaarloosd.

1) Habets, *Archieven van Thorn* I n°. 111 (1310 Januari 7); van Mieris, *Charterboek* II p. 204—205 (1318 December 10), II p. 224 (1319 November 2), II p. 246 (1320 November 9), II p. 438 (1327 Augustus 15); Frédéricq, *Corpus docum.* I n°. 235 (1383 October 21) en n°. 238 (1394 Januari 7). Maar in vergelijking met den rijken oogst, die het „Registrum supplicationum” oplevert, zijn deze weinige aren bitter-schraal, waarover reeds geklaagd werd in het *Bullarium Traj.* Introd. p. LXXII.

1296.

1342 Mei 22.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door Johannes (de Cominges), kardinaal-bisschop van Porto, voor zijn klerk Henricus Fustini, uit het bisdom Keulen, om een kanonikaat en prebende in den Utrechtschen Dom. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. . . . Fiat R. Dat. Avinione, XI Kl. Junii, [anno primo].

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 13 (aan het einde).

Vgl. *Bullarium Trajectense* n°. 996.

1297.

1342 Juni 1.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door zijn familiaris Jacobus Malabayla de Ast, voor diens bloedverwant den klerk Johannes de Malabayllis, om een kanonikaat en prebende in den Dom te Utrecht. — Ingewilligd.

Item simili modo . . . Fiat de canonicatu, sub expectatione prebende R. Dat. Avinione, Kl. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 260^v.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 997.

1298.

1342 Juni 2.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door Stephanus dictus Mahon, priester uit het bisdom Kamerijk, kapelaan en speciaal naar den H. Stoel afgevaardigde van den graaf van Henegouwen, dat hij in het bezit zijner beneficie's, o. a. van de parochiekerk te Delft (bisdom Utrecht), waarvan hij door den vorigen paus Benedictus XII was ontzet, moge hersteld worden. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. . . . Fiat R. Dat. Avinione, IIII Non. Junii, [anno primo].

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 24^v (aan het einde).

Gedr. Berlière, *Suppliques* n°. 45.

1299.

1342 Augustus 2.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door Johannes, koning van Boheme, voor zijn secretaris Henricus Haille, klerk uit het bisdom Rouaan, om een kanonikaat en prebende in den Dom van Kamerijk. — Ingewilligd voor den Dom te Utrecht.

Supplicat S. V.... Fiat in ecclesia Trajectensi R. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diocesis, IIII Non. Augusti, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 104^v.

Gedr. Berlière, *Suppliques* n°. 135.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 1031.

1300.

1342 September 13.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door Johannes de Haecht, dictus de Brabantia, pastoor van Hoedekenskerke (bisdom Utrecht), om een kanonikaat en prebende in Oudmunster te Utrecht. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Fiat R. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diocesis, Id. Septembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 204^v.

1301.

1342 October 4.

Motu proprio, waarbij Clemens VI aan zijn familiaris den priester Johannes de Pistorio verleent een kanonikaat en prebende in den Dom te Utrecht, opengevallen door den dood van Florentius de Jutfaes.

Motu proprio conferimus.... Fiat R. Dat. Avinione, IIII Non. Octobris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 233.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 1035.

1302.

1342 October 5.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door Johannes de Oratorio (bisdom Noyon), doctor in de godgeleerdheid, om een kanonikaat en prebende, de proosdij en het aartsdiakonaat in de kerk van St. Marie te Utrecht, opengevallen door den dood van Ingeramnus de Fiesis. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. . . . Dat. Avinione, III Non. Octobris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 233^v.

Gedr. Berlière, *Suppliques* n°. 230.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 1036.

1303.

1342 October 7.

Motu proprio, waarbij Clemens VI aan Johannes de Pistorio verleent een kanonikaat en prebende in Oudmunster te Utrecht, opengevallen door den dood van Florentius de Jutfaes. — Ingewilligd.

Motu proprio conferimus . . . Fiat R. Dat. Avinione, Non. Octobris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 242.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 1038.

1304—1306.

1342 October 22.

- a. *Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door den graaf van Henegouwen, voor zijn klerk, raadsheer en ontvanger Petrus de Haye, reeds kanunnik van St. Pieter te Middelburg, pastoor van Cloetinghen en kapelaan der St. Joriskapel in St. Marie te Utrecht, om een kanonikaat en prebende in Oudmunster te Utrecht.*
- b. *Evenzoo voor zijn getrouwen klerk Johannes de Doncq, in den Utrechtschen Dom.*
- c. *Verzoekschrift van Nicolaus Stuyt, gezant van den graaf van Henegouwen, voor zijn neef, den klerk Jacobus de Riederbaert, om een kanonikaat en prebende in den Utrechtschen Dom. — Alle drie ingewilligd.*

Supplicat S. V. . . . Fiat R. Dat. Avinione, XI Kl. Novembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 1 f. 275.

Gedr. Berlière, *Suppliques* n°. 272—274.

Vgl. a en b *Bull. Traj.* n°. 1039—1040.

1307.

1343 Januari 20.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door Arnoldus Ousdeninc (?), pastoor van Wye, en Rodolphus de Lare, kanunnik van Oldenzaal, om verlof tot onderlinge ruiling dezer beneficie's. — Ingewilligd.

Supplicat S. V..... Fiat R. Dat. Avinione, XIII Kl. Februarii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 2 f. 3^v.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 1055—1056 (waar: Oustevinc).

1308—1310.

1343 Februari 10.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door den graaf van Henegouwen, Holland en Zeeland, om een kanonikaat en prebende:

- a. in Oudmunster te Utrecht voor zijn kapelaan Wiggherus Gherardsz., priester uit het bisdom Utrecht;
- b. in St. Jan te Utrecht voor zijn klerk Gherardus de Novimagio;
- c. in St. Victor te Xanten voor zijn klerk IJseboldus de Asperen, klerk uit het bisdom Utrecht. — Alle drie ingewilligd.

Supplicat S. V..... Fiat R. Dat. Avinione, III Id. Februarii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 2 f. 28^v (waar ook nog gelijke verzoekschriften voor 's graven tot het bisdom Luik behorende klerken Johannes de Nederhem en Jacobus gezegd Tycke, om dezelfde gunst in eene der Luiksche kerken).

Gedr. Berlière, *Suppliques* n°. 302, 303 en 305.

Vgl. a en b *Bull. Traj.* n°. 1057—1058.

1311—1316.

1343 Maart 8.

Rotulus ¹⁾ van verzoekschriften, bij Clemens VI ingediend door Jan (van Arkel), bisschop van Utrecht:

- a. om een vollen aflaat in zijn stervensuur;
- b. om volmacht tot heffing eener bede van zijn clerus, en om volmacht tot uitoefening van het visitatierecht in alle kerken en kloosters van zijn bisdom;
- c. om conservatoren;
- d. om machtiging, dat hij in alle kapittelkerken van zijn bisdom een of twee beneficië's aan geschikte personen kan verleen;
- e. om machtiging, dat hij zijne thesaurarie in Oudmunster te Utrecht en die in Deventer, opengevallen door den dood van Reynerus de Goelinchem, aan geschikte personen mag verleen;
- f. om volmacht tot benoeming van drie notarissen. — Alle zes ingewilligd.

Supplicat S. V. Fiat R. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diocesis, VIII Id. Marcii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 2 f. 87—87^v.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 1059—1066.

1317.

1343 Maart 12.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door „Hubertus de Malsen, clericus Trajectensis diocesis, alias per Vestros servitores minus juste captivatus et in palatio Vestro per XII dies detentus”, om een kanonikaat en prebende in den Dom van Munster. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Fiat R. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diocesis, IIII Id. Martii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 2 f. 97.

1) Eene reeks van gelijktijdig door denzelfden personen ingeleverde verzoekschriften, al hadden ze op verschillende zaken betrekking, werd in tweede redactie volgens den stilus Curiae samengevoegd tot één „rotulus”.

1318.

1343 Mei 12.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door Jan (van Arkel), bisschop van Utrecht, om executeurs voor de hem onlangs verleende volmacht tot heffing eener bede. — Ingewilligd.

Cum nuper . . . Dat. Avinione, IIII Id. Maji, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 2 f. 181^v.

Zie boven n°. 1312.

1319.

1343 Mei 13.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door ridder Arnoldus de Cierkes, bloedverwant van den hertog van Lotharingen, om een personaat of ander beneficie in den Utrechtschen Dom voor zijn broer Philippus, Domkanunnik te Utrecht. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. . . . Fiat R. Dat. Avinione, III Id. Maji, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 2 f. 188.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 1081.

1320.

1351 Juli 9.

Verzoekschrift, bij Clemens VI ingediend door den abt en het convent van Casa Dei, om een beneficie, behoorende aan het kapittel van St. Jan te Utrecht, voor Gerardus Magni, klerk van het bisdom Utrecht. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. . . . Dat. Avinione VII Id. Julii, anno decimo.

Reg. Supplic. Vol. 21 f. 64.

Vgl. *Bull. Traj.* n°. 1408.

1321.

1359 Juli 13.

Verzoekschrift aan Innocentius VI, dat het te Avignon aanhangige proces tusschen de abdij van Egmond en den krijgsman Johannes Woltersz. geregelden voortgang hebbe. — Ingewilligd.

Dignetur S. V..... Dat. apud Villamnovam Avinionensis diocesis, III Id. Julii, anno VII.

Reg. Supplic. Vol. 30 f. 137.

1322.

1378 November 21.

Rotulus van verzoeken, bij den tegenpaus Clemens VII ingediend door hertog Albrecht van Beieren, graaf van Holland enz., en zijne vrouw Margaretha: o. a. om geestelijke gunsten voor hunne eigen personen en hovelingen, voor de Hofkapel te 's Hage en de kapel der H. Stede te Amsterdam, en om beneficie's voor tal van geestelijken in Holland en Zeeland. — Ingewilligd.

Supplicat S. V..... Fiat G. Dat. Fundis, undecimo Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 46 (aan het slot 8 blz. groot).

Vgl. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen. XXVIII* p. 10 noot. — *Römische Quartalschrift Jahrg. VII* (1893) p. 133.

1323.

1378 November 27.

Rotulus van verzoeken, bij Clemens VII ingediend door Arnold (van Hoorn), bisschop van Utrecht. — Ingewilligd.

Quia Sanctissime Pater.... Dat. Fundis, V Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 50 f. 243—244.

Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen. XXVIII* p. 42.

1324.

1379 Februari 20.

Verzoekschrift, bij Clemens VII ingediend door kardinaal P(etrus) de Vernlio¹⁾, dat Herman Petermen als aanhanger van Urbanus VI worde ontzet uit het kanonikaat, de prebende en het supplement der St. Lebuïnuskerk te Deventer, en dat in diens plaats worde benoemd zijn secretaris Theodericus Riquini, klerk uit het bisdom Utrecht. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Dat. Fundis, X Kl. Marcii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 46 f. 195^v.

Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen. XXVIII* p. 49.

1325.

1380 Januari 28.

Rotulus van verzoeken, bij Clemens VII ingediend door Raynaldus (van Vianen), elect van Utrecht. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Avinione, quinto Kl. Februarii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 54 f. 29^v (2de pagineering).

Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen. XXVIII* p. 50.

1326.

1380 Mei 27.

Clemens VII zet Giselbertus Koc uit de Dompoodsdij van Utrecht en schenkt deze aan zijn familiaris Henricus de Bylant, proost der H.H. Apostelen te Keulen.

Privamus Giselbertum Dat. Avinione, sexto Kl. Junii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 54 f. 70^v (1ste pagineering).

Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen. XXVIII* p. 57.

1) Ook wel: de Vergne.

1327.

1381 Januari 14.

Verzoekschrift aan Clemens VII, dat Bernardus Henrici de Daventria worde ontzet uit het kanonikaat, de prebende en het supplement der St. Lebuïnuskerk te Deventer, en dat in diens plaats worde benoemd de uit Deventer geboortige klerk Everardus de Fossa. — Ingewilligd.

Cum Bernardus Dat. Avinione, XVIII Kl. Februarii, anno tertio.

Reg. Supplic. Vol. 57 f. 23^v.

Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen.* XXVIII p. 74.

1328.

1381 December 21.

Verzoekschrift aan Clemens VII, dat Franco de Leyden, rector van de helft der Buurkerk te Utrecht, als Urbanist worde afgezet, en dat in diens plaats worde benoemd Wilhelmus Zuermont de Amer[ongen?], klerk uit het bisdom Utrecht. — Ingewilligd.

Cum quidam Franco Dat. Avinione, XII Kl. Januarii, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 61 f. 30—30^v.

Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen.* XXVIII p. 75.

1329.

1382 Januari 4.

Verzoekschrift, aan Clemens VII gericht door „Nicolaus Everardi de Lochem, clericus Trajectensis diocesis, nullum habens beneficium, et qui Romanam curiam tam in partibus Ytalie quam istis per octo annos et ultra extitit secutus”, om een kerkelijk beneficie. — Ingewilligd.

Reg. Supplic. Vol. 61 f. 35.

1330.

1382 April 14.

Clemens VII ontzet den Urbanist Gherardus de Westrenen uit de parochiekerk van Woudrichem en benoemt in diens plaats zijn secretaris Henricus de Arena.

Motu proprio Dat. Avinione, XVIII Kl. Maji, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 61 f. 70.

Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen.* XXVIII p. 76.

1331—1333.

1332 April 28.

Clemens VII ontzet de Urbanisten:

- a. *Johannes Wilde als proost van St. Martinus te Emmerik, in wiens plaats wordt benoemd Gerardus de Zijl;*
- b. *Giselbertus de Walenborch als Domkanunnik van Utrecht, in wiens plaats wordt benoemd Ghiselbertus de Zijl;*
- c. *Ghiselbertus Gruter de Renen als proost van Westfriesland, in wiens plaats wordt benoemd Godefridus de Smalbroec.*

Ex eo quia Dat. Avinione, IV Kl. Maji, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 61 f. 71^v.Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen.* XXVIII p. 77.

1334—1335.

1332 Juni 13.

- a. *Verzoekschrift aan Clemens VII, dat Hermannus dictus Buyc, pastoor der parochiekerk van Almkerk, als aanhanger van Urbanus VI worde afgezet, en dat in diens plaats worde benoemd Andreas natus Alberti de Gouda, klerk uit het bisdom Utrecht.*
- b. *Evenzoo voor Meynso de Weyborch, natus Alberti de Gouda, klerk uit het bisdom Utrecht, ten opzichte van een kanonikaat in de St. Apostelenkerk te Keulen, thans bezet door den Urbanist Reynerus dictus Creyt. — Beide ingewilligd.*

Cum iniquitatis

Item cum Reynerus

} Dat. Avinione, Id. Junii, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 61 f. 87^v.Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen.* XXVIII p. 79.

1336.

1332 Juli 19.

Verzoekschrift, bij Clemens VII ingediend door Arnoldus Arnoldi, klerk uit het bisdom Utrecht, om een kanonikaat en prebende in den Utrechtschen Dom, opengevallen door den dood van Theodericus de Oy en thans bezet door den Urbanist Johannes de Drinen. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Fiat G. Dat. Avinione, XIII Kl. Augusti, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 61 f. 122^v.

1337.

1382 Juli 19.

Verzoekschrift aan Clemens VII, dat Henricus Diepenem de Daventria, als aanhanger van Urbanus VI, uit de parochiekerk van Alkmaar worde ontzet, en dat in diens plaats benoemd worde Johannes Moer, klerk uit het bisdom Utrecht. — Ingewilligd.

Dignetur S. V. Dat. Avinione, XIV Kl. Augusti, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 61 f. 142—142^v.

Gedr. *Bijdr. en Meded. Hist. Gen.* XXVIII p. 80.

1338—1342.

1382 September 6.

Rotulus van verzoeken, bij Clemens VII ingediend door „G(isbertus), dominus de Vianen et de Goy, baro Trajectensis diocesis”, om

- a. *de proosdij van Oldenzaal, thans bezet door den Urbanist Reynerus Creyt, voor den priester Laurentius Kantsilt;*
- b. *een kanonikaat en prebende in St. Pieter te Utrecht, voor Johannes dictus Oude, pastoor van Ameiden;*
- c. *een kanonikaat en prebende in den Utrechtschen Dom, opengevallen door den dood van Philippus de Leyden, voor zijn bloedverwant, den klerk Wynandus Bac;*
- d. *een kanonikaat en prebende in den Utrechtschen Dom, laatstelijk bezet door den Urbanist Michael Moliaert, voor den klerk Gernerudus (Gerardus) Groet, ofschoon reeds geprebendeerd kanunnik in St. Pieter en St. Jan te Utrecht en in St. Lebuïnus te Deventer, ofschoon reeds begiftigd met een altaar in genoemden Dom;*
- e. *een kanonikaat en prebende in St. Pieter te Utrecht, laatstelijk bezet door den Urbanist Rodolphus de Doetinchem, voor den klerk Henricus Petri, vicaris in Ameiden. — De laatste vier ingewilligd.*

Supplicat S. V. Fiat de quatuor ultimis. G. Dat. apud Pontemsorgie Avinionensis diocesis, VIII Id. Septembris, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 61 f. 136—136^v.

1343.

1385 Juni 10.

Verzoekschrift aan Clemens VII, dat de „in rotulo studii Avinionensis” reeds vóór 7 jaar aan Petrus Bloc, klerk uit het bisdom Utrecht, door den paus gedane, maar nog zonder uitslag gebleven verleening van een kanonikaat in St. Marie te Utrecht, met reservatie eener prebende, worde veranderd, onder behoud van denzelfden datum, in reservatie van een beneficie, staande ter begeving der personen van het bisdom Kamerijk. — Ingewilligd.

Dignetur S. V. Concessum sine prejudicio. Avinione, quarto Id. Junii, anno septimo.

Reg. Supplic. Vol. 64 f. 23.

1344.

1387 April 12.

Verzoekschrift, bij Clemens VII ingediend door Petrus Bloc, priester uit het bisdom Utrecht, om een beneficie, staande ter begeving van het kapittel van St. Gudula te Brussel, ofschoon hij reeds de parochiekerk „de Borctverbelke” (bisdom Kamerijk) bezit. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Fiat G. Dat. Avinione, II Id. Aprilis, anno nono.

Reg. Supplic. Vol. 67 f. 67^v.

1345.

1421 Mei 31.

Verzoekschrift, bij Martinus V ingediend door ridder Henricus, heer van Veere (bisdom Utrecht), en de burgemeesters dezer stad, om een aflaat van 7 jaar en 7 quadragenen voor de godvruchtige bezoekers der kapel van het H. Graf nabij hunne parochiekerk, waarheen „fidelium utriusque sexus, videlicet in octava Pasche, propter processionem devotissimam et deportationem ymaginis beate Marie Virginis et reliquiarum inibi venerabiliter reconditarum, habeatur recursus”. — Ingewilligd.

Cum ad capellam Concessum in forma, in presencia domini nostri pape. C. Cerviensis. Dat. Florentie, VI Id. Decembris, anno quinto.

Reg. Supplic. Vol. 311 f. 120^v.

1346.

1433 Februari 24.

Gherlacus de Monte, pastoor der parochiekerk van St. Magnus te Anloo (bisdom Utrecht), die „in tecto et aliis suis partibus reparatione noscitur indigere”, vraagt Eugenius IV voor degenen, die zijne kerk op verschillende feestdagen vroom bezoeken en haar weldoen, 3 jaar en 3 quadragenen aflaat. — Ingewilligd.

Cum parrochialis.... Concessum in forma, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Kl. Marcii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 276 f. 166^v—167.

1347.

1433 Februari 28.

De abdij van Middelburg, die eenige jaren herwaarts van de aartsbisschoppelijke en bisschoppelijke rechtsmacht „perpetuo exempta fuit et liberata, prout in litteris apostolicis¹⁾, quarum tenores hic habere placeat pro expressis, plenius continetur”, vraagt aan Eugenius IV bevestiging dezer exemptie. — Ingewilligd.

Venerabile monasterium.... Concessum, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Rome apud S. Petrum, pridie Kl. Marcii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 276 f. 164—164^v.

1348.

1433 Maart 4.

Arnoldus Martini, kanunnik der abdij van Berne, wien de paus onlangs, na den vrijwilligen afstand van abt Ygramus, deze abdij heeft verleend, zonder nochtans eene bulle daaromtrent te hebben uitgevaardigd, alsmede Gerardus de Greve, kanunnik mede aldaar, verzoeken Eugenius IV, den afstand ook van Arnoldus voornoemd te aanvaarden en de abdij, wier jaarlijksche inkomsten 36 zilveren marken bedragen, te verleen en aan Gerardus voornoemd. — Ingewilligd.

Nuper Sanctitas Vestra.... Concessum ut petitur, in presentia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Rome apud S. Petrum, IV Non. Marcii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 276 f. 183^v—184.

1) Vgl. de bulle van Bonifacius IX, d.d. 1401 Augustus, vert. *Kerkel. Hist. en Outheden* (Zeeland) IV p. 14.

1349.

1433 Maart 4.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door Hermannus Then Broeck, pastoor, en der parochianen van Woerden, dat de vrome bezoekers en weldoeners hunner parochiekerk, die „in certis suis partibus reparacione noscitur indigere”, op zekere feestdagen 4 jaar en 4 quadragenen aflaat kunnen verdienen. — Ingewilligd.

Cum parrochialis ecclesia.... Concessum in forma, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Rome apud S. Petrum, IV Non. Marcii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 276 f. 236.

1350.

1433 Maart 19.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door den deken en het kapittel der St. Pieterskerk van Noortmonster, hetwelk door wijlen graaf Willem (III) van Holland gefundeerd, door Guido (van Avennes), bisschop van Utrecht, opgericht en door kardinaal Gilenus (tit. S. Praxedis) ten tijde van paus Urbanus VI goed-gekeurd is, dat hij al hunne bezittingen en voorrechten bekrachtige, en hun exemptie verleene van de bisschoppelijke rechtsmacht. — Ingewilligd alleen het eerste lid.

Quondam Wilhelmus.... Concessum ut petitur de omnibus, preterquam de exemptione. In presentia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Aprilis, anno tertio.

Reg. Supplic. Vol. 279 f. 49—49^v.

1351.

1433 Mei 13.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door burgemeesters en raden van Kampen, dat voortaan in hunne parochiekerk, waaronder 6000 communicanten behooren, geen ander tot pastoor worde aangesteld dan wie in de godgeleerdheid of rechten een academischen graad bezit, en dat de „vicarii alumniis nigris cum birreto ad instar vicariorum collegiatarum ecclesiarum illarum partium aliisque insigniis eorundem uti valeant”. — Ingewilligd.

Cum oppidum Campense.... Concessum ut petitur, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Rome apud S. Petrum, III Id. Maji, anno tercio.

Reg. Supplic. Vol. 281 f. 84—84^v.

1352.

1433 Augustus 15.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door Ro(dulphus van Diepholt), elect, de geestelijkheid en het volk van Utrecht, dat de door hen tijdens het schisma gedane beneficie-verleeningen, hoewel deze allicht ongeldig waren, bekrachtigd worden. — Ingewilligd.

Dudum ecclesia Trajectensi.... Fiat ut petitur de non reservatis. G....
Dat. Rome apud S. Petrum, XVIII Kl. Septembris, anno tertio.

Reg. Supplic. Vol. 281 f. 17—18^v.

1353.

1433 September 12.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door de Begijnen in de parochiekerk van St. Hippolytus te Delft, dat hun kapelaan als biechtvader van alle zonden kan absolveeren, behalve die aan den H. Stoel voorbehouden zijn. — Ingewilligd.

Ut salus animarum.... Concessum pro omnibus in forma, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Rome apud S. Laurencium in Damaso, pridie Id. Septembris, anno tercio.

Reg. Supplic. Vol. 281 f. 113.

1354.

1433 October 3.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door burgemeesters en raden van Zwolle, dat voortaan in hunne éenige parochiekerk, waaronder 7000 communicanten behooren, geen ander tot pastoor worde aangesteld dan wie in de godgeleerdheid of rechten een academischen graad bezit en dat de pastoor ook verplicht worde tot persoonlijke residentie. — Ingewilligd alleen het eerste lid.

Cum oppidum Swollense.... Concessum de graduatis, ut petitur, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Rome apud S. Petrum, quinto Non. Octobris, anno tercio.

Reg. Supplic. Vol. 282 f. 207^v—208.

1355.

1434 Juli 6.

Verzoekschrift aan Eugenius IV, dat zijne vorige lastgeving (waarbij Dr. Wilhelmus de Waga, Domkanunnik van Utrecht, werd belast met de opheffing van het geschil tusschen Henricus Bierman, pastoor van Zwolle, en het kapittel van Deventer, over de inlijving der parochiekerk van Zwolle bij genoemd kapittel) van kracht blijve, niettegenstaande Wilhelmus voornoemd van zijn Utrechtsch kanonikaat afstand gedaan heeft en thans deken van St. Castor te Koblenz is. — Ingewilligd.

Alias S. V. . . . Concessum in presentia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Florentie, pridie Non. Julii, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 289 f. 42^v.

1356.

1434 Juli 7.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door het kapittel en de kerkmeesters van den Utrechtschen Dom, dat hij de Domkanunniken Ghysbertus de Lochorst en Ghysbertus de Rietvelt, die eigenmachtig ten bate der Domfabriek laten collecteren en deze inzamelingen tot hun eigen voordeel aanwenden, doe sommeeren tot rekening en verantwoording en tot behoorlijke teruggave van het ontfreemde geld. — Ingewilligd.

Exponitur S. V. . . . Concessum in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Florentie, Non. Julii, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 289 f. 231—232.

1357.

1434 Juli 17.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door raden en burgers van Rhenen, dat de weldoeners hunner parochiekerk, die haar op den feestdag der H. Cunera (12 Juni), of op de eerste Vespers en in het octaaf, godvruchtig bezoeken, een aflat verdienen van 2 jaar en 2 quadragenen. — Ingewilligd.

Cum ad parochialem ecclesiam opidi in Rienen Trajectensis diocesis, in qua corpus beate Cunere virginis et martiris honorifice reconditum existit, pluribus inibi dietim, precibus et meritis ejusdem virginis, ut pie creditur, coruscantibus miraculis, Christifidelium ob singularem, quam ad eandem sanctam virginem devocionis gerunt affectum, in copioso numero confluat multitudo, ut ipsorum Christifidelium devocio propagetur ac illorum piis suffragiis dicta ecclesia in suis structuris et edificiis decencius conservetur. . . . Concessum in forma, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Datum Florentie, XVI Kl. Augusti, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 289 f. 232^v—233.

1358.

1434 Augustus 3.

Verzoekschrift, bij *Eugenius IV* ingediend door *Johannes Wit de Delft* ¹⁾, deken van *St. Marie te Utrecht*, en eenige leden der *Broederschap van het H. Graf te Utrecht*, dat de vrome bezoekers der „ad formam et similitudinem templi sancte Jherusalem” door hen gebouwde kerk bij het nonnenklooster van *St. Augustinus buiten Utrecht*, op zekere feestdagen, met aflaten worden begunstigd. — Ingewilligd.

Exponunt S. V.... Consessum ut petitur in forma, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat Florencie, III Non. Augusti, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 290 f. 125^v—126.

1359.

1434 Augustus 3.

Verzoekschrift, bij *Eugenius IV* ingediend door de stedelijke raadslieden en de kerkmeesters der kapel van de *H. Stede te Amsterdam*, dat de weldoeners en vrome bezoekers dezer kapel, waarvan de miraculeuze geschiedenis wordt ingelascht, op haren jaarlijkschen feestdag in *Maart* met aflaten worden begunstigd. — Ingewilligd.

Cum in capella.... Dat. Florentie, III Non. Augusti, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 290 f. 126—126^v.

1360.

1434 Augustus 3.

Verzoekschrift, bij *Eugenius IV* ingediend door den *Utrechtschen klerk Romerus Johannis*, dat hij worde begiftigd met de vicarie van *O. L. Vrouw in de parochiekerk van Heiloo*, waarvan *Andreas Theoderici de Egmonda* afstand heeft gedaan. — Ingewilligd.

Cum devotus orator.... Concessum ut petitur, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Florencie, III Non. Augusti, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 290 f. 126^v—127.

1) Hij heet: „per sexaginta annos cortisanus ac duorum Romanorum pontificum per sedecim annos in Camera servitor et familiaris”.

1361.

1434 Augustus 3.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door den kanunnik Walterus Grawert, dat hij worde bevestigd in het bezit der dekanij van Oudmunster te Utrecht, hem toegewezen na den dood van Henricus Houberch, pauselijk abbreviator, en desniettemin begeerd door Rutgherus de Dyck, pauselijk schrijver. — Ingewilligd.

Licet devotus.... Concessum ut petitur, in presencia domini nostri pape. B. Gradensis. Dat. Florentie, III Non. Augusti, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 290 f. 127—127v.

1362.

1434 Augustus 18.

Rotulus van verzoeken, bij Eugenius IV ingediend door den prior-generaal van Windesheim, om verschillende gunsten en voorrechten voor de leden zijner Congregatie in het bisdom Utrecht en het aartsbisdom Keulen. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum pro omnibus semel et alias in forma, in presencia domini nostri pape. C. Cerviensis. Dat. Florencie, XV Kl. Septembris, anno quarto.

Reg. Supplic. Vol. 290 f. 281—283v.

1363.

1435 Juni 2.

Verzoekschrift aan Eugenius IV, dat met een aflat van 7 jaren en 7 quadragen worden begunstigd de vrome deelnemers aan de plechtige processie, die op Witten Donderdag, Paaschzondag en het octaaf hiervan plaats heeft te Veere, waar ridder Henricus en burgemeesters hebben gebouwd en gefundeerd „capellam sub vocabulo S. Sepulcri prope parrochiale ecclesiam”. — Ingewilligd.

Cum ad capellam.... Concessum in forma, in presencia domini nostri pape. C. Cerviensis. Dat. Florentie, IV Non. Junii, anno quinto.

Reg. Supplic. Vol. 301 f. 98.

1364—1365.

1435 Juli 6.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door Theodericus de Wassener, proost van St. Jan te Utrecht (wien 22 April 1421 een kanonikaat in Oudmunster en evenzoo in St. Marie te Utrecht met reservatie eener prebende door den paus is toebedeeld):

- a. dat hij bij de verkrijging dezer beneficie's op alle anderen, die aanspraak maken, den voorrang hebbe;*
- b. om verlof tot het maken van zijn testament. — Beide ingewilligd.*

S. V. devotus orator.... Concessum in forma. C. Cerviensis. Dat. Florentie, II Non. Julii, anno quinto.

Reg. Supplic. Vol. 301 f. 70^v—71.

1366.

1435 Juli 25.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door de Begijnen van het St. Pieterskerkhof te Leiden, wier huis wegens uitbreiding van het kerkhof door het stedelijk bestuur afgebroken is, dat zij op eene andere plaats een huis met kapel mogen bouwen en er de kerkelijke diensten laten verrichten. — Ingewilligd.

Exponitur S. V..... Concessum in forma, cum consensu rectoris, in presencia domini nostri pape. C. Cerviensis. Dat. Florentie, VIII Kl. Augusti, anno quinto.

Reg. Supplic. Vol. 301 f. 133.

1367.

1436 Maart 11.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door de Tertiariissen van S. Franciscus buiten de muren van Leiden, dat geschikte priesters met de noodige volmacht en met eenige privilegiën worden voorzien om de geestelijke bediening in hunne kapel te mogen uitoefenen. — Ingewilligd.

Ut devotorum.... Concessum de omnibus in forma, in presencia domini nostri pape. C. Ariminensis, Dat. Florencie, V Id. Marcii, anno sexto.

Reg. Supplic. Vol. 314 f. 28.

1368.

1436 Maart 30.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door Hubertus Vogher, priester uit het bisdom Utrecht, om gerechtelijk onderzoek tegen Guerardus de A, pastoor van de O. L. Vrouwekerk te Barneveld, die „per annum et ultra excommunicationis innodatus sententia, publice Missas et alia divina scienter celebravit officia et de symoniaca pravitate suspectus habetur”, en om bijaldien Guerardus voornoemd wegens deze feiten zal worden afgezet, met zijne pastorie te worden begiftigd. — Ingewilligd.

Cum quidam Guerardus Concessum ut petitur C. Ariminensis. Dat. Florencie, III Kal. Aprilis, anno sexto.

Reg. Supplic. Vol. 315 f. 67—67^v.

1369.

1436 Juni 5.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door de raadsleden en burgers van Amersfoort, dat zijzelven het recht van presentatie hebben mogen voor alle kanonikaten en prebenden der St. Joriskerk, maar alleen uit Amersfoort geboortige geestelijken mogen presenteeren, uit welken maatregel eene vermeerdering van inkomsten dezer kerk wordt verwacht, die tegenwoordig gezamenlijk niet meer bedragen dan 100 goudgulden per jaar en niet voldoende zijn om 10 verblijf houdende kanunniken te onderhouden. — Ingewilligd.

Exponitur S. V. Concessum ut petitur. C. Arimimensis. Dat. Bononie, Non. Junii, anno sexto.

Reg. Supplic. Vol. 316 f. 15^v—16.

1370.

1436 Juni 30.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend, om een aflaat van 20 jaar en 20 quadragenen voor de vrome bezoekers en weldoeners der parochiekerk van Bergen, vooral te verdienen op het feest en in het octaaf van Maria Hemelvaart. — Ingewilligd.

Cum alias maris oceani elevatio ¹⁾, magnis inundantibus tempestatibus villam, cum inibi degentium utriusque sexus hominum et edificiorum majori parte, ac ecclesiam de Petten Trajectensis diocesis inundavit et submersit, Sacramentum altaris et Oleum sacrum cum Crismate et toto suo tabernaculo ac clausura ultra leucam et mediam fluxerat, tandem per majores ville ac curatum ecclesie de Berghen dicte diocesis, postquam inventum et per inquirentes submersa et conquassata non sine miraculo, ut dicitur, ad ecclesiam de Berghen honorifice locatum fuerat, plura inibi miracula fiunt et propterea magna multitudo Christifidelium cotidie affluit, ideoque etiam per ordinarium loci secundum potestatem sibi traditam indulgentie sunt concesse.... Concessum in forma, in presentia domini nostri pape. C. Ariminensis. Dat. Bononie, pridie Kl. Julii, anno sexto.

Reg. Supplic. Vol. 315 f. 218.

1371.

1436 September 28.

Verzoekschrift aan Eugenius IV, om eenige aflaten voor de vrome bezoekers en weldoeners der „capella b. Marie in Vinea Trajectensis ²⁾”, que olim capil-lorum locus esse consuevit”, en waaraan ook een hospitaal is verbonden, welks gebouwen nochtans zeer vervallen zijn en met volslagen ondergang worden bedreigd. — Ingewilligd.

Cum cappella.... Concessum in forma, in presentia domini nostri pape. C. Ariminensis. Dat. Bononie, IV Kl. Octobris, anno sexto.

Reg. Supplic. Vol. 320 f. 12—12^v.

1) De bekende St. Elisabethsvloed van 18 November 1421; zie over het mirakel te Bergen de *Haarlemsche Bijdragen* IV p. 131 v.v., XXIII p. 321 v.v. en XXIV p. 161 v.v.

2) Mariënwijngaard; vgl. *Archief aartsb. Utrecht* XXX p. 71.

1372.

1436 October 8.

Verzoekschrift aan Eugenius IV, om goedkeuring der overdracht van de groote en kleine tienden in Nistelrode ¹⁾ en Haren en van het patronaatrecht op de kerk van Nistelrode, die Johannes Sampson, burger van 's Hertogenbosch, onlangs gedaan heeft ten bate van IJwanus de Cortenbach, kommandeur van het Duitsche huis te Maastricht, en diens opvolgers. — Ingewilligd.

Alias postquam.... Concessum ut petitur.... Dat. Bononie, VIII Id. Octobris, anno sexto.

Reg. Supplic. Vol. 320 f. 80.

1373.

1437 Augustus 19.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door Wilhelmus (van Heuckelum), door den paus benoemd tot abt van St. Paulus te Utrecht, en door den monnik W. de Heerde, als zoodanig door het convent gepostuleerd en door den bisschop bevestigd, om goedkeuring der uitspraak van het door hen gekozen scheidsgerecht, dat Wilhelmus voornoemd als abt zou worden erkend, maar aan W. de Heerde door den abt een levenslang jaargeld zou worden uitgekeerd. — Ingewilligd.

Alias S. V.... Concessum ut petitur, in presencia domini nostri pape. C. Ariminensis. Dat. Bononie, XIV Kl. Septembris, anno septimo.

Reg. Supplic. Vol. 332 f. 16^v—17^v.

1374.

1444 April 14.

Verzoekschrift, bij Eugenius IV ingediend door den klerk Gerardus Grobbe, om bevestiging in het bezit der vicarie der kerk te Doetinchem, door hem verkregen, nadat Symon Symonis Johannis in het Premonstreitenklooster te Wittewierum getreden is. — Ingewilligd.

Alias quidem Symon.... Concessum ut petitur, in presentia domini nostri pape. C. Ariminensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XVIII Kl. Maji, anno XIV.

Reg. Supplic. Vol. 389 f. 41^v.

1) Hs. heeft: Nystorle.

1375.

1464 December 26.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Petrus Banche, procurator in de Roomsche Curie, om de parochiekerk van Enschede in Twente, opgevallen door den dood van Andreas de Randen en met 4 marken zilvers inkomen jaarlijks. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum ut petitur. R. Valentinus. Dat. Rome apud S. Petrum, VII Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 569 f. 44—44^v.

1376.

1465 Januari 23.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Bernardus Quekel, burger van Dordrecht, om een biechtbrief. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, X Kl. Februarii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 571 f. 90.

1377.

1465 Januari 28.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Roetardus Jacobi, geprebendeerd kanunnik der collegiale kerk van O. L. Vrouw in Geervliet, die zich in dienst van het kapittel herhaaldelijk van zijn beneficie heeft verwijderd en daarom aanspraak heeft op eene door bisschop David (van Bourgondië) goedgekeurde vergoeding van 70 Rijsche guldens, om gerechtelijk onderzoek en toewijzing dezer schadevergoeding. — Ingewilligd.

Pridem devoti.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, V Kl. Februarii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 571 f. 122^v—123.

1378.

1465 Februari 7.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Johannes Puillois, priester uit het bisdom Kamerijk, pauselijk zanger en kapelaan ¹⁾; om de vicarie van St. Nicolaas in de parochiekerk van Groningen, opengevallen door den dood van Egidius Douchy (?). — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, VII Id. Februarii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 571 f. 114^v—115.

1379.

1465 Februari 16.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door den prior en de broeders van het H. Kruis-klooster te Goes, om verlof tot het overbrengen van eenige reliquieën en 3 of 4 hoofden van Heiligen, die hun te Keulen geschonken zijn. — Ingewilligd.

Ut ecclesia.... Concessum ut petitur, in presentia domini nostri pape. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Martii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 571 f. 173^v—174.

1380.

1465 Maart 10.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door den prior en het convent van Windesheim, om bevestiging van het door bisschop David (van Bourgondië) geschonken voorrecht, waarbij de kloosters hunner Congregatie in het bisdom Utrecht vrijgesteld worden van bisschoppelijke visitatie, en bovendien, wijl dit voorrecht hen niet genoegzaam tegen overlast beschermde, om algeheele vrijstelling van de bisschoppelijke rechtsmacht. — Ingewilligd.

Pridem David.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Id. Marcii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 572 f. 249^v—250.

1) Elders (Reg. Supplic. Vol. 574 f. 142^v) heet hij ook: „rector parrochialis ecclesie de IJsselstein". Ook komt hij voor boven n°. 145.

1381.

1465 Maart 22.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Willermus Laurencii, klerk uit het bisdom Utrecht, geboortig uit Alfen, meester in de kunsten en student in de rechten aan de hoogeschool te Bologna, om de parochiekerk van Alfen, waarvan Johannes Moer wegens ouderdom en ziekte afstand wenscht te doen. — Ingewilligd.

Cum devotus vester.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XI Kl. Aprilis, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 571 f. 78—78^v.

1382.

1465 April 23.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Mathias de Brederode, die als geprebendeerd kanunnik van St. Jan te Utrecht en familiaris van Johannes (Geoffroy), kardinaal van S. Martinus in Montibus, tot den lekenstaat overgegaan en in het huwelijk getreden is, dat aan den Luikschen klerk Thomas Deyx het voornoemde kanonikaat, waarvan hijzelf te voren afstand gedaan heeft, verleend worde. — Ingewilligd.

Cum devotus vir.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, IX Kl. Maji, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 573 f. 146—146^v.

1383.

1465 Mei 10.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door „Suardus Zoldenbalch ¹⁾), collector fructuum Camere apostolice in Trajectensi diocesi”, rector der parochiekerken van Eembrug en Corthorn ²⁾), die hij krachtens pauselijke dispensatie gedurende 10 jaar samen mag behouden, om levenslange geldigheid dezer dispensatie voor de beide voornoemde of twee andere gelijkwaardige beneficie's. — Ingewilligd.

Dudum cum devoto.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Id. Maji, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 573 f. 260—260^v.

1) Lees: Everardus Zoudenbalch.

2) Wellicht te lezen: Cortenhoef.

1384.

1465 Mei 21.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door den abt en het convent van Berne, om machtiging tot het verkoopen van eenige in het gebied van Herpen gelegen en maar weinig opbrengende terreinen, waardoor in den tijdelijken geldnood der abdij zou kunnen worden voorzien. — Ingewilligd.

Cum monasterium in Bern ordinis Premonstratensis, Trajectensis diocesis, per inundationes aquarum et fractiones aggerum et alia passa discrimina quedam ex bonis suis totaliter perdiderit, quedam vero pro solutione debitorum ac necessitate monasterii et alias impignorata, ipsumque monasterium propterea adeo depauperatum et in edificiis ruinosum debitisque involutum sint, ut multe persone monasterium illud relinquentes ad alia monasteria transferri cogentur; verum, Pater sancte, si dicto monasterio veloci non succurratur auxilis, verisimiliter ad exterminationem tendet.... Concessum ut petitur. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XII Kl. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 574 f. 139—139^v.

1385.

1465 Juni 4.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Petrus Bellezonne en Josina Steene, beiden uit het bisdom Utrecht, om huwelijksdispensatie in geestelijke aanverwantschap. — Ingewilligd.

Pro parte.... Concessum ut petitur. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, pridie Non. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 574 f. 197^v—198.

1386.

1465 Juni 8.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door den vicaris-generaal der Nederlandsche Congregatie van de Predikheeren-orde, om machtiging tot het bouwen van een klooster en eene kerk hunner orde ter eere van St. Thomas van Aquino, op eene geschikte plaats van het bisdom Utrecht. — Ingewilligd.

Supplicant humiliter.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Id. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 576 f. 87—87^v.

Zie de hierop betrekking hebbende bulle d.d. 7 Juni 1465, gedr. *Archief aartsb. Utrecht* XVIII p. 351.

1387.

1465 Juni 20.

Verzoekschrift, bij *Paulus II* ingediend door *Gotfridus Mynss*, monnik der *Cisterciënser-abdij van Klaarkamp* en studecrende aan de universiteit te Keulen, om onderzoek naar de betwiste wettigheid der verkiezing, waarbij de monniken van *Klaarkamp*, na overlijden van abt *Bernhardus*, een zekeren *Petrus Nincoris* (sic) tot abt hebben gekozen, en om zelf tot abt te mogen worden benoemd, als deze verkiezing niet geldig zal blijken. — *Ingewilligd*.

Cum juxta Concessum. *Petrus Tirasonensis*. Dat. Rome apud S. Petrum, XII Kl. Julii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 575 f. 183^v—184.

1388.

1465 Juni 26.

Verzoekschrift, bij *Paulus II* ingediend door *Johannes de Vianen* alias de *Jaersvelt*, onlangs door den paus benoemd tot deken van *St. Jan te Utrecht*, om verlof, dat hij zich wegens deze dekanij binnen drie jaar geen enkele *Wijding* behoeft te laten toedienen. — *Ingewilligd onder voorwaarde*.

Cum devotus orator Concessum ut petitur, dummodo infra biennium sit subdiaconus, in presentia domini nostri pape. *Petrus Tirasonensis*. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Kl. Julii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 575 f. 212^v.

1389.

1465 Augustus 8.

Verzoekschrift, bij *Paulus II* ingediend door de rectoren en zusters der huizen van *Sint Ursula*, *Cecilia* en *Agnes te Deventer*, dat volgens bisschoppelijke voorschriften drie van de zusters niet meer des Zondags verplicht zijn tot bijwoning der *Mis* in de parochiekerk, en dat de zusters daar op Paschen niet meer behoeven te communiceren, wijl gezamenlijke bijwoning der godsdienst oefeningen „in ecclesia, pro multitudine populi, tam pro virginibus et juvenculis in dictis domibus existentibus quam etiam pro aliis secularibus personis et juvenibus satis est scandalosa et periculosa”. — *Ingewilligd*.

Cum alias episcopus Concessum. *Petrus Tirasonensis*. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Id. Augusti, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 577 f. 85—86.

1390.

1465 Augustus 14.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door den prior en de broeders van het Karmelieten-convent te Haarlem, om machtiging tot het stichten van een klooster en kerk hunner Orde op Hollandsch gebied in het bisdom Utrecht. — Ingewilligd.

Supplicant S. V.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XIX Kl. Septembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 577 f. 77^v—78.

1391.

1465 Augustus 21.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door de oversten der huizen van de Broeders van het Gemeene leven te Zwolle en te Groningen, om bevestiging en uitbreiding van eenige, hun door den bisschop van Utrecht verleende geestelijke voorrechten. — Ingewilligd.

Cum ex largitione.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XII Kl. Septembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 578 f. 2^v—3.

1392.

1465 September 20.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door de Predikheeren te Zutphen, in wier kerk sinds jaren eene leekenbroederschap van O. L. Vrouw bestaat en wier klooster onlangs tot de strenge Observantie overging, dat zij van genoemde Broederschap voor hun klooster evenals voorheen levensmiddelen en aalmoezen mogen aannemen. — Ingewilligd.

In ecclesia.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Et de confirmatione et approbatione institutionis confraternitatis et reductionis ad observantiam hujusmodi cum decreto. Et quod inibi proximo vigere debeat observantia. Dat. Rome apud S. Petrum, XII Kl. Octobris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 579 f. 108^v—109.

1393.

1465 October 10.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Adrianus de Cruininghen en Catharina de Gruuthuisen, om huwelijksdispensatie in den derden graad van aanverwantschap. — Ingewilligd.

Exponitur S. V. Concessum ut petitur, in presentia domini nostri pape. Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Id. Octobris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 579 f. 205^v—206.

1394.

1465 October 18.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door de „magistri et fratres” der in de Predikheerenkerk te Zutphen gevestigde leekenbroederschap van O. L. Vrouw, om kwijtschelding van gereserveerde zonden en om een vollen aflaat in het stervensuur. — Ingewilligd.

In ecclesia Concessum. Petrus Tirasonensis. Et pro omnibus tam presentibus quam futuris utriusque sexus. Et de reservatis semel tantum in vita. Ac de plenaria remissione in mortis articulo. Dat. Rome apud S. Petrum, XV Kl. Novembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 579 f. 281^v—282.

1395.

1465 November 3.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Egidius Joye, pastoor van de St. Hippolytuskerk te Delft en „cantor capellanus” van Philips, hertog van Bourgondië, dat hij bovendien nog een ander beneficie mag aanvaarden. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Fiat P. Dat. Rome apud S. Marcum, III Non. Novembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 580 f. 224—224^v.

1396.

1465 November 14.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Symon Haex, priester uit het bisdom Utrecht, „de presbytero genitus et soluta”, om verdere dispensatie bij het aanvaarden van beneficie's. — Ingewilligd.

Cum devoto.... Concessum. Petrus Tirasonensis.... Dat. Rome apud S. Marcum, XVIII Kl. Decembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 580 f. 274^v—275.

1397.

1465 November 14.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Mathias Born, pastoor der halve St. Jacobskerk te Utrecht, dat hij van iederen katholieken bisschop en ook „extra tempora” de lagere en hogere Wijdingen mag ontvangen. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum. Petrus Tirasonensis.... Dat. Rome apud S. Marcum, XVIII Kl. Decembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 581 f. 44.

1398.

1466 Februari 24.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Laurentius Silviani de Yerseke, klerk uit het bisdom Utrecht, dat Thomas de Parca, priester, deken en kanunnik der collegiale kerk in Geervliet, die zijn medekanunnik, Hermannus Henrici de Wanelingha, heeft laten ombrengen, na gerechtelijk onderzoek worde ontheven van zijne dekanij en deze worde verleend aan voornoemden Laurentius. — Ingewilligd.

Quidam Thomas.... Concessum ut petitur in forma, in presencia domini nostri pape. Petrus Tirasonensis.... Dat. Rome apud S. Marcum, VI Kl. Februarii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 583 f. 216—217.

1399.

1466 April 4.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door Rodolphus Vries, „decretorum doctor, magister in medicina”, kapelaan van kardinaal Franciscus tit. S. Eustachii ¹⁾, rector der parochiekerk van Hier (bisdom Utrecht), om volmacht tot ruiling van zijn beneficie. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum. Petrus Tirasonensis. Dat. Laterani, pridie Non. Aprilis, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 586 f. 24—24^v.

1400.

1466 April 21.

Verzoekschrift, bij Paulus II ingediend door ridder Ludovicus de Gruuthuse, die ook „gubernator partium Hollandie Trajectensis diocesis existit”, en door zijne vrouw Margarita, om het privilege van een draagbaar altaar. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum ut supra. Petrus Tirasonensis. Dat Rome apud S. Marcum, XI Kl. Maji, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 586 f. 218—218^v.

1401.

1471 September 4.

Motu proprio, bij Sixtus IV voorgesteld, dat aan Bartholomeus (Roverella), kardinaal van S. Clemens, in levenslange commende worde verleend de proosdij van St. Jan te Utrecht, opengevallen door den dood van Henricus Dalman, pauselijk kamerheer ²⁾. — Ingewilligd.

Ut dilectus.... Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, II Non. Septembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 664 f. 141^v.

1) Kardinaal Fr. Piccolomini Todeschini, later (in 1503) paus Pius III.

2) Als werkzaam aan de Curie komt destijds, in een verzoekschrift d.d. 1471 October 3, ook voor: „Arnoldus Heymerici, rector parochialis ecclesie in Opvorst parcium Velue Trajectensis diocesis, litterarum apostolicarum abbreviator”. — Reg. Supplic. Vol. 665 f. 188^v.

1402.

1471 September 9.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door de overheden en burgers van Amersfoort, om in hunne stad een klooster van de Minderbroeders Observanten te mogen oprichten. — Ingewilligd.

Supplicant S. V. Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, V Id. Septembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 664 f. 108^v.

1403.

1471 September 19.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Michael Nicolai, priester uit het bisdom Utrecht, den prior van het nieuwe Karthuizer-klooster van Delft en de erfgenamen van Margareta, weduwe van Wilhelmus van der Butech (sic), die voor haar eigen en harer bloedverwanten zielerust eenige goederen nagelaten had tot stichting eener vicarie bij het H. Kruis-altaar in de St. Ursula-kerk te Delft, dat deze nog niet gemortificeerde goederen mogen afgestaan worden aan het voornoemde klooster. — Ingewilligd.

Dudum quedam Concessum ut petitur, in presentia domini nostri pape. Johannes Montensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XIII Kl. Octobris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 665 f. 53^v—54.

1404.

1471 September 22.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes Jacobi Fuyt, klerk uit het bisdom Utrecht, om de halve portie der parochiekerk van Jutfaas, waarvan de jaarlijksche inkomsten 4 marken zilver niet te boven gaan en die opengevallen is door den dood van Johannes Relvelt ¹⁾, terwijl de andere portie was opengevallen door den dood van Laurentius Gerbrandi de Hoern en door den paus geschonken aan Paulus de Drongelen, die echter van zijne aanspraken afstand wil doen. — Ingewilligd.

Alias altera portione Fiat ut petitur F. Dat. Rome apud S. Petrum, X Kl. Octobris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 665 f. 85^v—86.

1) Wellicht Rietvelt?

1405.

1471 September 27.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door den klerk Ludolphus de Veen ¹⁾, Domdeken van Utrecht, licentiaat in de beide rechten en raadsman van bisschop David (van Bourgondië), dat hij binnen drie jaar geen hogere Wijding behoeft te ontvangen. — Ten deele ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum ut petitur, dummodo infra annum sit subdiaconus, in presentia domini nostri pape. Dat. Rome apud S. Petrum, V Kl. Octobris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 665 f. 132.

1406.

1471 October 1.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Henricus de Borsalia, op wiens aanvraag paus Paulus II de O. L. Vrouwekerk van Veere tot eene kapittelkerk verheven heeft, dat hierbij ingelijfd mogen worden de inkomsten van eenige nabijgelegen parochiekerken (Nisse, Cloetingen en Biggenkerke), waarover Henricus voornoemd het presentatie-recht uitoefent. — Ingewilligd.

Alias felicis.... Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, Kl. Octobris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 665 f. 113—114.

In hetzelfde Vol. f. 188^v komt d.d. 1471 October 3 nog voor: „Arnoldus Heymerici, rector parochialis ecclesie in Opvorst parcium Velue Trajectensis diocesis, litterarum apostolicarum abbreviator”.

1407.

1471 November 6.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door de leeken Henricus en Petrus Bugghe en Nicolaus Thomasz., erfgenamen van den onlangs vermoorden Johannes Bugghe, om machtiging tot het stichten eener eeuwigdurende vicarie in de parochiekerk van Pijnakker. — Ingewilligd.

Cum devoti.... Concessum Johannes Montis. Dat. Rome apud S. Petrum, VIII Id. Novembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 666 f. 65—65^v.

1) Verderop f. 262^v heet hij Ludolfus de Ver, wien de paus deze dekanij verleend heeft, na hiervan, op bisschop David's verzoek, te hebben afgezet Johannes Proys, „demeritis id exigentibus”.

1408.

1471 November 21.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door de Zusters Tertiariissen van het St. Agatha-klooster in Delft en van het St. Ursula-klooster in Schiedam, dat zij en hunne huisgenooten, alsook 25 hen begunstigende personen, door op sommige hooge feestdagen van het jaar hunne kapel godvruchtig te bezoeken, dezelfde aflaten kunnen verdienen als in St. Jan van Lateranen en de St. Salvator-kapel, genaamd „Sancta Sanctorum”, te Rome. — Ingewilligd ten deele.

Supplicat S. V.... Concessum ut petitur, de indulgentia trium annorum, in duobus festis, in presentia domini nostri pape. Johannes Montis. Dat. Rome apud S. Petrum, XI Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 666 f. 225—225^v.

1409.

1471 December 20.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door bisschop David (van Bourgondië), de burgemeesters en raadsleden, den kommandeur en de broeders van het St. Cathrijne-hospitaal te Utrecht, waarvan Engelbertus de Foreest, na wettig gekozen en door den magister-generaal der Orde in Duitschland bevestigd te zijn, reeds 30 jaar lang kommandeur is, dat bij volgende vacaturen de broeders zich vrij een geschikten kommandeur mogen kiezen. — Ingewilligd.

Dudum commendaria.... Fiat ut petitur, prout hactenus fecerunt F. Dat. Rome apud S. Petrum, XIII Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 667 f. 175^v—176.

1410.

1472 April 21.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend, om bevestiging der bulle van paus Bonifacius IX, die indertijd ¹⁾, op verzoek van Albrecht, hertog van Beieren en graaf van Holland, den Portiuncula-aflaat verleend heeft voor de godvruchtige bezoekers en weldoeners der parochiekerk van Haarlem, en den toenmaligen rector dezer kerk „Gribrandus de Constat” ²⁾ en diens opvolgers rechtsmacht verleende ook omtrent aan den H. Stoel voorbehouden zonden. — Ingewilligd.

Dudum per felicis.... Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, XI Kl. Maji, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 671 f. 89^v—90.

1) Bij bullen van 1397 Maart 21, gedr. Miraëus, *Opera diplom.* IV p. 58 en v. Micris, *Charterboek* III p. 655—656.

2) Lees: Gerbrandus de Couster; vgl. *Haarlemsche Bijdragen* II p. 414.

1411.

1472 April 25.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV nogmaals ¹⁾ ingediend door bisschop David (van Bourgondië), de burgemeesters en raadsleden, den kommandeur en de broeders van het St. Cathrijne-hospitaal te Utrecht (als boven n°. 1409). — Ingewilligd.

Dudum commendaria Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, VII Kl. Maji, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 671 f. 189—189^v.

1412.

1472 April 26.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Reynerus de Eten, klerk uit het bisdom Utrecht, die op 44-jarigen leeftijd de gelofte deed om in eene of andere kloosterorde te gaan, maar dit tot heden, op zijn 58ste jaar, naliet, om machting, deze gelofte om te zetten in eene geldelijke schenking aan eene kloosterorde der Observantie. — Ingewilligd.

Cum dudum Fiat ut petitur F. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Kl. Maji, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 671 f. 113^v.

1413.

1472 Mei 13.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Reynerus de Eten ²⁾, nu kanunnik van Oudmunster te Utrecht en diaken, die voorheen, nog gewoon klerk zijnde, als secretaris van verschillende steden in het graafschap Holland meermalen heeft medegewerkt aan het uitspreken van lijf- of halsstraf over misdadigers, inzonderheid eenmaal over zeeroovers, en die bij aanvaarding van zijn kanonikaat volgens gewoonte eene zekere geldsom „pro solutione vini” heeft betaald, om vrijspraak van de kerkelijke censuren, die hij op die wijze heeft beloopen. — Ingewilligd ten deele.

Cum dudum devotus Concessum ut petitur, citra altaris ministerium Dat. Rome apud S. Petrum, III Id. Maji, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 672 f. 135.

1) Met de vorige pauselijke beschikking: „prout hactenus fecerunt”, was men te Utrecht blijkbaar niet gansch tevreden, zoodat thans eene tweede, maar onvoorwaardelijke toestemming werd verzocht en verkregen.

2) Zie over hem boven n°. 1412. Hij voerde tegelijkertijd in de Curie met Dr. Nicolaus de Edam een proces over het personaat der St. Maartenskerk te Groningen (t. a. p. f. 228^v, suppliek d.d. 1472 Mei 12).

1414.

1472 Mei 16.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes Dyepholt, klerk uit het bisdom Utrecht, die indertijd, daar hij „de episcopo nobili ¹⁾ et soluta genitus” is, van zijne onwettige geboorte pauselijke dispensatie en vervolgens een beneficie zonder zielzorg in de kapel van het hospitaal te Vollenhove verwierf, om uitbreiding dezer dispensatie, zoodat zij ook voor hoogere beneficie's geldt. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, XVII Kl. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 673 f. 201—201^v.

1415.

1472 Mei 25.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Gotfridus Mynss, die indertijd door den paus begiftigd is met de opengevallen abdij van Klaarkamp ²⁾, terwijl deze bij onwettige keuze van prior en convent toegewezen werd aan Petrus de Zelandia, waarover hij in de Curie geprocedeerd, doch waarvan hij vrijwillig ten gunste van zijn tegenstander afstand gedaan heeft, waarna hij zich heeft begeben in de Orde en het klooster van de Benedictijnen te Heiligenstadt (bisdom Mainz), dat deze zijn overgang worde goedgekeurd en geenerlei kloosterlijke ongeschiktheid ten gevolge hebbe. — Ingewilligd.

Licet devotus Concessum ut petitur. Johannes Montis. Dat. Rome apud S. Petrum, VIII Kl. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 673 f. 94—94^v.

1416.

1472 Mei 26.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes Nijs, proost van St. Jan te Utrecht, die met den deken en het kapittel eene overeenkomst heeft getroffen aangaande verplichte uitkeeringen van koren, haver en hooi, door hem jaarlijks te doen, en waarover zijne voorgangers Petrus de Velde en Henricus Dalman met het kapittel geprocedeerd hebben, om bekrachtiging dezer overeenkomst. — Ingewilligd.

Cum prepositus Fiat ut petitur, si sit rite facta. F. Dat. Rome apud S. Petrum, VII Kl. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 673 f. 167^v—168.

1) Vermoedelijk bisschop Rudolf van Diepholt.

2) Zie boven n°. 1387.

1417.

1472 Mei 26.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door de kerkmeesters der parochiekerk te Haarlem, die van den kardinaal-legaat Franciscus ¹⁾ tit. S. Eustachii een schrijven verwierven, waarbij deze aan den abt van Egmond, den deken van Oudmunster en Theodericus Uterweer, Domkanunnik van Utrecht, gelastte, de privilege's en vrijheden der voornoemde parochiekerk, die herhaaldelijk moedwillig waren geschonden, onverlet te handhaven, zoodat Theodericus (Utemweert), deken van Oudmunster, eene beslissende uitspraak voor hen gedaan heeft, om bekrachtiging dezer gunstige uitspraak. — Ingewilligd.

Dudum pro parte.... Fiat ut petitur, si alias rite. F. Dat. Rome apud S. Petrum, VII Kl. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 673 f. 170—170^v.

1418—1423.

1472 September 7.

- a. *Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Carolus Serlett ²⁾, deken van St. Pieter te Middelburg, secretaris van Karel, hertog van Bourgondië, en diens afgevaardigde bij den paus, om verlof tot volledig genot der inkomsten zijner dekanij, ook wanneer hij verblijf houdt bij een ander beneficie.*
- b. *Evenzoo om hernieuwde dispensatie, dat hij, nog maar subdiaken zijnde, wegens zijne dekanij binnen 7 jaar geen hogere Wijding behoeft te ontvangen, gelijk hem reeds eenmaal door den paus toegestaan was.*
- c. *Evenzoo om het ambt van tabellio.*
- d. *Evenzoo om het voorrecht van een draagbaar altaar voor zijn broeder Jacobus Sorllet (sic), kapitein van hertog Karel „in castro Gerardi” ³⁾.*
- e. *Evenzoo voor Nicolaus Goudenas (?), raadsheer van hertog Karel.*
- f. *Evenzoo voor Johannes de Scoenhove, secretaris van hertog Karel, en diens vrouw. — Alle zes ingewilligd.*

Supplicat S. V.... Fiat ut petitur F.... Dat. Rome apud S. Petrum, VII Id. Septembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 675 f. 78—79.

1) Franciscus Piccolomini Todeschini, later Pius III.

2) Lees: Soillot.

3) Geertruidenberg?

1424.*1472 September 23.*

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes de Davantria alias Dewslegher (sic), doctor in de rechten, priester uit het bisdom Utrecht en kapelaan van Oliverius (Carafa), kardinaal-priester van S. Eusebius, om de dekanij van St. Plechelmus te Oldenzaal, opgevallen door den dood van Gerardus ten Bosse, in welke kerk Johannes voornoemd reeds jarenlang kanunnik was. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Concessum ut petitur, in presencia domini nostri pape. Johannes Montis Dat. Rome apud S. Petrum, IX Kal. Octobris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 676 f. 8^v—9.

1425.*1472 October 7.*

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Theodricus de Zuetez ¹⁾, raadsheer van hertog Karel van Bourgondië, om een aflaat van 7 jaar en 7 quadragenen voor de godvruchtige bezoekers der door hem gestichte kapel van St. Bartholomeus in de St. Pieterskerk te Leiden, waar eenige kostbare reliquieën, vooral van het H. Kruis, worden bewaard en waarvoor de geloovigen veel devotie hebben. — Ingewilligd.

Capella ad altare Concessum ut petitur. Johannes Montis Dat. Rome apud S. Petrum, Non. Octobris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 676 f. 127—127^v.

1426.*1472 October 8.*

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes Alcmare, geprofesten monnik der abdij van Klaarkamp, om begiftigd te worden met deze abdij, die openstaat door den dood van abt Bernardus en wier inkomsten jaarlijks 30 marken zilver niet te boven gaan. — Ingewilligd.

Cum monasterium Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, VIII Id. Octobris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 678 f. 56.

1) Lees: de Zwieten.

1427.

1472 October 24.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Baldewinus de Randen, rector der parochiekerk van St. Simon en Judas te Ootmarsum, meester in de vrije kunsten, om verlof tot aanvaarding der dekanij van St. Plechelmus te Oldenzaal ¹⁾, opengevallen door den dood van Gerardus ten Busche, samen met zijne parochiekerk. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Fiat ut petitur F. Dat. Rome apud S. Petrum, IX Kl. Novembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 675 f. 221^v.

1428.

1472 November 26.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes Brunonis, klerk uit het bisdom Utrecht en pauselijk familiaris, die onlangs begiftigd werd met de dekanij van St. Plechelmus te Oldenzaal ²⁾, om verlof tot aanvaarding van nog een ander beneficie. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Kl. Decembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 677 f. 241.

1429.

1472 December 3.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Gerardus de Poelgheest, abt van Egmond, om het voorrecht van een draagbaar altaar. — Ingewilligd voor 10 jaar.

Supplicat S. V. Et cum clausula decem annorum concessum, Petrus Tirasonensis. Dat. Rome apud S. Petrum, III Non. Decembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 678 f. 129.

1) Vgl. boven n°. 1424.

2) Vgl. boven n°. 1424, waar dezelfde gunst aan Johannes de Davantria alias Dowslegher wordt verleend.

1430.

1472 December 7.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Gerardus de Poelgeest, abt van Egmond, om inlijving der parochiekerk van Alkmaar bij zijne abdij, wier inkomsten „propter inundationem aquarum et alios sinistros eventus” zwaar hebben geleden en niet meer evenredig zijn aan de verplichtingen. — Ingewilligd.

Cum monasterium.... Fiat ut supra F.... Dat. Rome apud S. Petrum, VII Id. Decembris, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 678 f. 56^v—57.

1431.

1472 December 30.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Henricus Vunse¹⁾ de Gronynghen, klerk uit het bisdom Utrecht, „vicarius et officialis generalis” van Ropertus, aartsbisschop van Keulen, om een kanonikaat en prebende in de St. Gereon-kerk te Keulen. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum ut petitur, in presentia domini nostri pape. Johannes Montis.... Dat. Rome apud S. Petrum, III Kl. Januarii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 679 f. 47^v.

1432.

1473 Januari 12.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Fr. Andreas Comititis, professor der theologie en provinciaal der provincie Saksen van de Orde der Predikheeren, om in het bisdom Utrecht een nieuw klooster zijner Orde te mogen oprichten. — Ingewilligd.

Cum devotus.... Fiat ut supra F.... Dat. Rome apud S. Petrum, pridie Id. Januarii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 679 f. 164^v.

1) Waarschijnlijk te lezen: Winse.

1433.

1473 Januari 15.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes Brunonis, klerk uit het bisdom Utrecht en pauselijk familiaris, dat zijne vorige dispensatie ¹⁾ blijve gelden voor het aanvaarden van twee beneficie's, nu de dekanij van St. Plechelmus te Oldenzaal hem bij gerechtelijke uitspraak ontzegd is. — Ingewilligd.

Nuper S. V. Concessum Johannes Montensis. Dat. Rome apud S. Petrum, XVIII Kl. Februarii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 678 f. 268.

1434—1436.

1473 Januari 21.

- a. Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Gerardus de Poelgheest, abt van Egmond, om machtiging tot het dragen van het gebruikelijke habijt der Benedictijnen-orde voor zich en zijne monniken, welk habijt door den kardinaal-legaat Nicolaas (van Cusa) bij zijne visitatie is goedgekeurd en waarvoor eenige monniken thans een nieuw willen invoeren. — Ingewilligd.
- b. Evenzoo om machtiging, dat zij enkel zijn verplicht tot het bidden der gebruikelijke getijden van de Benedictijnen-orde, en niet der lectie's, psalmen en gebeden, waarmede zij door eene gewoonte nog bovendien zijn bezwaard. — Ingewilligd.
- c. Evenzoo om verklaring, dat de biechtvaders, die op Witten Donderdag en sommige andere dagen wegens den grooten toeloop van geloovigen door den tijdelijken abt van Egmond worden aangesteld, ook kunnen absolveeren van zonden, die aan den H. Stoel voorbehouden zijn. — Ingewilligd.

Cum in monasterio....

In monasterio....

Abbates pro tempore....

Fiat ut petitur F.... Dat. Rome apud
S. Petrum, XII Kl. Februarii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 680 f. 81^v—82.

1) Zie boven n°. 1428.

1437.

1473 Januari 28.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannis Brunonis, die met Johannes Dowslager de Darantria, klerk uit het bisdom Utrecht, een proces ¹⁾ in de Curie heeft over de dekanij van St. Plechelmus te Oldenzaal, opengevallen door den dood van Gerardus ten Busche, om eene uitkeering, hem éénmaal door Johannes Dowslager voornoemd te doen uit de inkomsten dezer dekanij, van 10 Rijnsche guldens. — Ingewilligd.

Lite pendente.... Fiat F.... Dat. Rome apud S. Petrum, V Kl. Februarii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 680 f. 18^v—19.

1438.

1473 Februari 8.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Nicolaus Edam, doctor in de rechten, pauselijk auditeur en kapelaan, die in de Curie tegenover Reynerus de Etten, kanunnik van Oudmunster te Utrecht, een proces heeft verloren over het personaat der St. Maartenskerk te Groningen ²⁾, waarvan de jaarlijksche inkomsten worden geschat op 8 marken zilver, dat hem uit dit personaat door Reynerus voornoemd als vergoeding een jaargeld van 15 Rijnsche gulden moge worden uitgekeerd. — Ingewilligd.

Cum pridem.... Concessum. Johannes Montis. Dat. Rome apud S. Petrum, VI Id. Februarii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 680 f. 269—269^v.

1439.

1473 Maart 17.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes de Rossinbos ³⁾, rector der parochiekerk van Haarlem en van adellijk geslacht, dat hij binnen 10 jaar zich niet tot diaken en priester behoeft te laten wijden, en binnen een jaar alleen tot subdiaken. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Concessum. Johannes Montis. Dat. Rome apud S. Petrum, XVI Kl. Aprilis, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 681 f. 100^v.

1) Vgl. boven n°. 1424 en 1428.

2) Zie boven n°. 1413.

3) *Hist. seu notitia episcop. Harlemensis* p. 12 vermeldt a^o. 1479 als pastoor der St. Bavo-kerk: Johannes de Rosembos.

1440.

1473 April 3.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Petrus de Foramine, klerk uit het bisdom Luik, neef van den pauselijken collecteur Ghijsbertus de Foramine de Venroy en notaris der Camera apostolica in Duitschland, die in de Curie procedeert over de parochiekerken van Naarden en Leusden (bisdom Utrecht), om dispensatie in meervoudigheid van beneficie's. — Ingewilligd.

Supplicat S. V.... Fiat ut supra F. Dat. Rome apud S. Petrum, III Non. Aprilis, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 682 f. 151^v—152.

1441.

1473 April 3.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door David (van Bourgondië), bisschop van Utrecht, om vrijstelling van den plicht van residentie bij hunne beneficie's, voor de zangers, kapelaans en dienstdoende geestelijken zijner bisschoppelijke kapel. — Ingewilligd.

Ut cantores et alii capellani, quos devota factura Vestra David episcopus Trajectensis pro singulis horis canonicis in quadam ipsius episcopi capella celebrandis et decantandis hactenus tenere consuevit, eo libentius apud dictam capellam resideant illique in divinis laudabiliter deserviant.... Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, III Non. Aprilis, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 682 f. 189—189^v.

1442.

1473 April 5.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Cornelius Judoci, klerk uit het bisdom Utrecht, die „olim casualiter causa defensionis persone sue quoddam laicale homicidium perpetravit, propter quod dubitat per Urbem ambulare”, om een vrijgeleide door de stad Rome, ofschoon hij door de ambtenaars van het Kapitoel „in libro maleficiorum est descriptus”. — Ingewilligd.

Exponitur S. V.... Fiat F. Dat. Rome apud S. Petrum, Non. Aprilis, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 682 f. 60.

1443.

1473 April 5.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Johannes Craeghs, meester in de kunsten, rector der parochiekerk van St. Jan den Dooper te Maastricht, kapelaan van kardinaal Theodorus de Monteferrato, om vrijstelling van den plicht van residentie. — Ingewilligd.

Supplicat S. V. Dat. Rome apud S. Petrum, Non. Aprilis, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 682 f. 168—168^v.

1444.

1473 Mei 5.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Gerardus Buren, klerk uit het bisdom Utrecht, om de vicarie van St. Blasius in den Utrechtschen Dom, waarvan Adam de Zulen, familiaris van wijlen kardinaal Bessarion, afstand heeft gedaan. — Ingewilligd.

Cum devotus Concessum. Johannes Montis Dat. Rome apud S. Mariam Majorem, III Non. Maji, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 683 f. 30^v—31.

1445.

1473 Juni 3.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Gerardus de Poelgeest, abt van Egmond, om volmacht voor hem en zijne opvolgers tot het al of niet goedkeuren en toelaten van vreemde priesters, die in de abdijkerk komen en daar willen Mis lezen, de Sacramenten toedienen en biecht hooren. — Ingewilligd.

Cum jure communi Fiat ut supra F. Dat. Rome apud S. Petrum, III Non. Junii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 684 f. 150—150^v.

1446.

1473 Juni 18.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend namens Johannes de Drakenborch en Ernestus „de Sterure” ¹⁾, Domkanunniken van Utrecht, om ontslaan te worden van de censuren, die zij hebben beloopt als aanhangers van Ghysbertus de Brederoede, toen elect van Utrecht. — Ingewilligd.

Exponitur S. V. . . . Concessum. Johannes electus Vasionensis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Julii, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 685 f. 84—85.

1447.

1473 Augustus 11.

Verzoekschrift, bij Sixtus IV ingediend door Adrianus Theodrici de Foreest, meester in de kunsten, klerk uit het bisdom Utrecht en rector van het H. Kruisaltaar in de St. Andreas-kerk te Keulen, thans bij het pauselijk Hof vertoevende, om verlof van zich door iederen katholieken bisschop de Wijdingen te laten toedienen. — Ingewilligd.

Cum devotus . . . Concessum. Johannes electus Vasionensis. Dat. Tibure, III Id. Augusti, anno secundo.

Reg. Supplic. Vol. 687 f. 153^v.

1448.

(1501 — Augustus 26 — 1502).

Verzoekschrift, aan Alexander VI gericht door Johannes Richiers ²⁾, klerk uit het bisdom Munster en pauselijk familiaris, dat onderzoek worde ingesteld tegen Wilhelmus Pistoris alias Frederici, rector der halve portie van St. Martinus, en Tetzo Hugginghe, pastoor der O. L. Vrouwekerk te Groningen, die niettegenstaande het interdict, waarmede op pauselijk gezag hunne kerken zijn belegd, daar den kerkdienst voortzetten, dat indien zij aan deze overtreding schuldig blijken, zij worden afgezet en hun kerkelijk ambt aan Johannes voornoemd worde verleend. — Ingewilligd.

Cum quidam iniquitatis . . . Fiat ut petitur. R. (z. d.).

Reg. Supplic. Vol. 1129 f. 200^v.

1) Lees de Steenre.

2) Iets verderop f. 202^v heet hij: Johannes Richteri, vicaris in de St. Vituskerk te Elten.

1449.

(1501 — Augustus 26 — 1502).

Verzoekschrift, bij Alexander VI ingediend door den 80-jarigen monnik der abdij van Egmond, Ogerus de Cralinghen, wien een levenslang jaargeld van 580 Rijnsche gulden uit de goederen der abdij is toegekend, maar die zich onder den tegenwoordigen abt Henricus de Wittenhorst niet veilig gevoelt, dat hij zich aan een anderen abt onderwerpen en in een ander klooster begeven mag. — Ingewilligd.

Cum devotus.... Concessum. Johannes Cardinalis. Alexander (z. d.).

Reg. Supplic. Vol. 1132 f. 229—229v.

1450.

1501 October 13.

Verzoekschrift, bij Alexander VI ingediend door Wilhelmus Heda, klerk uit het bisdom Utrecht, om de halve portie der St. Jacobskerk te Utrecht, opengevallen door den dood van Fredericus Utenham en staande ter begeving van den Utrechtschen Domproost. — Ingewilligd.

Altera portione.... Concessum. A. Cardinalis S. Praxedis. Datum Valle Montonis Prenestine diocesis, III Id. Octobris, anno decimo.

Reg. Supplic. Vol. 1125 f. 234v.

1451.

1502 Januari 20.

Verzoekschrift, bij Alexander VI ingediend door Nicolaus Blancarth, vicaris in de St. Martinuskerk te Arnhem, dien Jacobus Ridder en 9 andere bij name genoemde leden van het stedelijk bestuur mishandeld, beroofd, gevangen gezet en tot de vlucht genoodzaakt hebben, weshalve zij op last van den aartsbisschop van Keulen met den ban zijn gestraft, dat na hun beroep van dit vonnis op den H. Stoel onderzoek worde gedaan en dezelfde uitspraak worde bevestigd. — Ingewilligd.

Olim cum quidam.... Concessum ut petitur.... Dat. Rome apud S. Petrum, XIII Id. Februarii, anno decimo.

Reg. Supplic. Vol. 1131 f. 44v—45.

1452.

(1502 Maart 11).

Verzoekschrift, bij Alexander VI ingediend door Henricus Henrici de Campis, pastoor van Wageningen, die „propter plurimas occupationes” geen kans ziet om zich „cum animi sui quiete” binnen een jaar tot priester te laten wijden, dat hij binnen twee jaar hiertoe niet gehouden is. — Ingewilligd.

Cum devotus Consessum ut petitur, in presentia domini nostri pape. Johannes Cardinalis. Alexander (z. d.).

Reg. Supplic. Vol. 1133 f. 184^v. (Het voorafgaande stuk is zoo gedagteekend).

1453.

1502 April 7.

Verzoekschrift, bij Alexander VI ingediend door Jordanus Gerardi de Batenborch, pastoor van Haarlem, om verlof, zich door iederen bisschop de Wijdingen te laten toedienen. — Ingewilligd.

Cum devotus Concessum. A. Cardinalis S. Praxedis. Dat. Rome apud S. Petrum, VII Id. Aprilis, anno decimo.

Reg. Supplic. Vol. 1134 f. 287.

1454.

1502 Juni 4.

Verzoekschrift, bij Alexander VI ingediend door Wilhelmus Heda, rector der halve parochiekerk van St. Jacob te Utrecht, in dienstbetrekking bij aartshertog Philips van Oostenrijk, dat de andere helft dezer parochiekerk, geschat op 6 marken zilver per jaar en thans bezet door Ghilbertus N.(?), bij vacature worde ingelijfd bij de portie van Wilhelmus voornoemd, die geen voldoende inkomsten heeft, gedurende diens leven. — Ingewilligd.

Cum fructus Fiat R. Dat. Rome apud S. Petrum, pridie Non. Junii, anno decimo.

Reg. Supplic. Vol. 1138 f. 175.

Vgl. boven n°. 1450.

1455.

1502 Juli 5.

Verzoekschrift, bij Alexander VI ingediend door het kapittel van St. Jan te 's Hertogenbosch, dat de in hunne kerk opgerichte Broederschap van het Allerh. Sacrament worde bevestigd met hare statuten, en met eenige voorrechten en aflaten worde begiftigd. — Ingewilligd.

Exponitur S. V. Concessum ut petitur, in presentia domini nostri pape. A. Cardinalis S. Praxedis Dat. Rome apud S. Petrum, III Non. Julii, anno decimo.

Reg. Supplic. Vol. 1142 f. 87—87^v.

B. REGESTA LATERANENSIA.

Deze worden zoo genoemd, omdat zij eerst in het pauselijk paleis van St. Jan van Lateranen werden bewaard. Onder paus Leo XIII werden zij, met de Registers der Supplieken, naar het Vaticaanse archief overgebracht. Eigenlijk is hun naam: „Regesta bullarum Datariae Apostolicae”, omdat de bullen, waarvan zij een afschrift hadden te registreeren, op de Datarie werden uitgevaardigd.

Het aantal nog aanwezige deelen ¹⁾ van de Regesta Lateranensia bedraagt 2161, gaande van Bonifacius IX (1389) tot Pius VII (1823). Naast de Regesta Vaticana, waarmede zij evenwijdig loopen ²⁾, kunnen ze beschouwd worden als eene voortzetting der Regesta van Avignon. De inhoud der bullen, die zij bevatten, is zeer afwisselend. Natuurlijk komen er veel beneficie-verleeningen in voor, maar ook tal van andere gunsten, voorrechten of volmachten voor bisschoppen, kapittels, kerken, kloosters en broederschappen, ook lastgevingen, kerkrechtelijke beslissingen enz. Ik zou durven zeggen, dat over 't algemeen de inhoud der Regesta Lateranensia belangrijker is dan wat de Regesta Vaticana na de 14de eeuw doorgaans opleveren, waar namelijk het beneficie-wezen verreweg de overhand bezit.

Jammer genoeg heeft de serie der Regesta Lateranensia niet weinig leemten; ongeveer een derde van het oorspronkelijke aantal deelen heet tegenwoordig te ontbreken ³⁾. Telkens doet men dan ook de teleurstelling op, dat voor dezen of genen paus niet een, doch meerdere deelen uit de lange reeks zijn verloren gegaan, die nog ten

1) Eene lijst der Reg. Later. en der Supplieken, die van elk pontificaat behouden zijn, gaf Miltenberger in *Historisches Jahrbuch* van den Goerres-Verein XV (1894) p. 252 v.v. — De beide serie's zijn vermeld door Blok, *Verslag* p. 54.

2) Guérard, *Introduction* p. 16 noemt echter, op gezag van E. Ranuzzi, de Lateraanse Regesten: „un ensemble plus complet de l'administration pontificale que les Regesta Vaticana”; doch wel te verstaan, eerst na 1389.

3) Vgl. Goeller, *Die päpstliche Pönitentiariae* I p. 13.

tijde van Garampi aanwezig waren. De hoofdoorzaak dezer betreuenswaardige onvolledigheid moet worden gezocht te Parijs. Toen het Vaticaanse archief, ten gevolge van Napoleon's draconisch besluit, daar eenige jaren gedeponneerd was, gingen tal van deelen der Lateraansche Registers door achteloosheid of erger nog verloren. Men verhaalt o. a., dat Mgr. Marini, de volijverige archivaris van het Vaticaan, die voor de terugbrenging der pauselijke archieven naar Rome had te zorgen, toevallig nog 200 deelen wist te redden bij een komenijsbaas, waar ze reeds voor scheurpapier gereed lagen.

Oorspronkelijk hadden de Lateraansche Registers voor ieder pontificaat een afzonderlijke signatuur, zoodat de verschillende deelen waren genummerd volgens het pontificaatsjaar met Romeinsche, en dan weer geteld werden met Arabische cijfers; bijv. „AB ¹⁾ Bonifacii IX (annus) III Tom. 9". Maar deze ingewikkelde en niet aansluitende nummering, die ook nog door Garampi wordt gevolgd, heeft thans gelukkig plaats gemaakt voor ééne regelmatig-doorlopende. Om echter oude verwijzingen te kunnen terugvinden, was een vergelijkende lijst onmisbaar. Zij werd ons met bekwamen spoed bezorgd door Mgr. Wenzel, die ten jare 1903 zijn „*Registrum concordantiae*” op de Lateraansche Regesten voltooide. Het is nu in de reeks Indices van het Vaticaanse archief n°. 319^A. Hier zijn voor elken paus lijsten opgemaakt, bevattende een nauwkeurige opgaaf, welke deelen van de Lateraansche Regesta ieder pontificaatsjaar nog telt (oude nummering dus), en daarnaast het tegenwoordige cijfer, dat ieder deel volgens de nieuwe, doorlopende nummering inneemt.

Evenals in de Vaticaanse en Avignoneesche Registers, werden ook in die van het Lateraan de bullen geregistreerd niet volgens tijdsorde hunner dagteekening, maar volgens tijdsorde hunner feitelijke uitvaardiging of expeditie. En wijl het tijdstip dezer expeditie van toevallige omstandigheden afhankelijk was, niet zelden van de al of niet prompte betaling der gevorderde taxa, is de volgorde zeer wisselvallig. Alleen die van hetzelfde pontificaatsjaar blijven gewoonlijk bijeen.

Het opzoeken van een bepaalde bulle in de Registers-zelve bracht daarom grooten last mee, vooral wanneer één enkel pontificaatsjaartientallen van deelen bezit. De oorspronkelijke „*rubricae*” of inhoudsopgaven, die eertijds in de Lateraansche Registers evenmin als in de Vaticaanse hebben ontbroken, zijn verloren geraakt ²⁾, zoodat de ambtenaren der Datarie, voor wie het naslaan eener vorige gunst-

1) AB = Regesta Lateranensia, bij Garampi, en beteekent volgens sommigen: Archivum Bullarum, ofwel: Archivio di Bolle; vgl. P. Kehr, in de Goettinger *Nachrichten* 1902 Heft 4 p. 402.

2) Vgl. de Goettinger *Nachrichten* t. a. p.

verleening als precedent dikwijls noodig kon zijn, er spoedig op uit waren om zich een ezelsbrug te verschaffen. Dit verklaart het ontstaan van den „Index” (ook wel „Rubricella” genaamd) der „Regesta bullarum Datariae Apostolicae”, en tevens de eigenaardige inrichting van dezen Index.

Hij beslaat totaal 112 deelen, zijnde in de reeks Indices van het Vaticaanisch archief n°. 325—436, waarvan de meeste en eigenlijk alléén goed-bruikbare zijn afgeschreven in de 18de eeuw. Maar ook deze reeks van lijvige deelen telt wederom veel leemten, vooral om het midden der 16de eeuw. Eerst bij paus Calixtus III (1455) neemt hij een aanvang, en dan gaat hij ten einde toe, dus tot en met Pius VII, maar steeds tamelijk onregelmatig voort. De indeeling is wederom alphabetisch, naar den gewonen trant; d. w. z. de namen der bisdommen, die met dezelfde letter beginnen, zijn telkens onder één pontificaatsjaar samengebracht, en daaronder leest men, naar de volgorde van het Register-zelf, eene korte aanteekening over elke, het respectieve bisdom aangaande, in dat jaar uitgevaardigde bulle. Het scheen mij eerst ondoenlijk, dezen omslachtigen en zoo onregelmatig voortgaanden Index van 112 deelen volledig te raadplegen. Maar ten slotte kwam ik ertoe, nochtans met het noodige voorbehoud. Ik heb namelijk de Indices n°. 325—377, gaande van Calixtus III tot Gregorius XIII, nagezien op de slagwoorden: *Trajectensis* en *Leodiensis*, met voorbijgaan echter der bullen van louter-beneficialen aard, die niet bijzonder interessant waren hetzij uit persoonlijk hetzij uit zakelijk oogpunt. De „Stichproben”, in eenige deelen gedaan op het slagwoord *Monasteriensis*, leverden geen resultaat, en daarom gaf ik ze spoedig op. Weinig of niets leverde ook ten tijde van Gregorius XIII het naslaan op de namen der nieuwe suffragaan-bisdommen, wat echter voornamelijk zal liggen aan de omstandigheid, dat van dezen paus slechts een zeer gering aantal deelen der Lateraansche Registers overbleef. De naast-opvolgende paus, Sixtus V, richtte de afzonderlijke Congregatie's op. Onder hem verloren de algemeene pauselijke Registers dan ook grootendeels hunne belangrijkheid. Ook zijn de Indices op de Lateraansche Registers van Sixtus V niet meer aanwezig. Deze omstandigheden, gevoegd bij de overweging, dat te dien tijde ook de Nederlandsche bisdommen van het tooneel verdwijnen, brachten mij ertoe, het onderzoek niet verder dan tot Gregorius XIII voort te zetten.

Nadat ik volgens de aanwijzingen van Garampi ongeveer 175 stuks uit de Lateraansche Registers had verzameld, kon ik deze collectie met behulp vooral der Indices n°. 325—377 nog met ruim 370 vermeederen. Haar ontstaan en tevens hare grenzen zijn hiermede wel genoegzaam verklaard.

Voor zooverre ik kan nagaan, komen onder de bronnenpublicatie's,

die hier uitdrukkelijk verdienen te worden genoemd, vooral het *Repertorium germanicum* (Berlin 1897) van Dr. Arnold, de *Regesta Leonis X* van kardinaal J. Hergenroether, en het door Conrad Eubel voortgezette *Bullarium Franciscanum* (Tom. V—VII) in aanmerking. Doch van eerstgenoemde uitgaaf is slechts één deel verschenen, en zij gaat alleen over het eerste pontificaatsjaar van Eugenius IV (1431—1432), terwijl Hergenroether's uitgaaf bij het derde pontificaatsjaar van Leo X (16 October 1515) is gestaakt. Het ruimste gebruik der *Regesta Lateranensia* werd vooralsnog gemaakt ten behoeve der Engelsche geschiedvorsching, in de bovengenoemde *Calendar of papal Registers*, waar ze evenwel slechts in korte uittreksels zijn verwerkt. Evenzoo deed Dr. H. Dubrulle voor zijn *Bullaire de la province de Reims sous le pontificat de Pie II* (Lille 1905).

Overigens schijnen de Lateraansche Registers voor een speciaal onderzoek tot dusverre weinig of niet systematisch te zijn gebruikt. In hunne vroegere bewaarplaats, tot 1892, waren ze trouwens ontoegankelijk. Bij eventueele voortzetting van het *Bullarium Trajectense* zou natuurlijk een stelselmatig onderzoek der *Regesta Lateranensia* een zeer aanzienlijk contingent opleveren. Bij wijze van „Stichproben” zijn de Volumina 1, 25, 71 en 128 reeds compleet door mij ten nutte gemaakt.

1456.

1389 November 9.

Bonifacius IX bevestigt voor *Theodericus Tengnaghel*, klerk uit het bisdom Utrecht, het reeds door *Urbanus VI* d.d. 1386 Mei 6 hem verleende, maar nog niet beoorkonde tabellionaat.

Racioni congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, V Id. Novembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 50.

1457—1458.

1389 November 9.

- a. *Bonifacius IX* verleent een kanonikaat en reserveert eene prebende in Oudmunster te Utrecht voor *Robertus de Wissch*, baccalaureus in beide rechten. — Hij benoemt drie executeurs.
- b. Evenzoo in *St. Marie te Utrecht* voor *Arnoldus de Tricht*, meester in de vrije kunsten en licentiaat in de rechten.

Nobilitas generis....	}	Dat. Rome apud S. Petrum, V Id. Novembris, anno primo.
Litterarum scientia....		

Reg. Later. Vol. 1 f. 148—149 en f. 150^v—152.

1459.

1389 November 12.

Bonifacius IX verklaart voor *Johannes Wilhelmi de Berlandia* de bulle geldig, waarbij hem in *St. Jan te Utrecht* een kanonikaat verleend en eene prebende gereserveerd wordt, zonder melding te maken van eene dergelijke, pas hem door den paus gedane verleening in den Utrechtschen Dom.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, II Id. Novembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 186^v.

1460.

1389 November 13.

Bonifacius IX gelast den proost van St. Jan te Utrecht, den Keulschen klerk Wilhelmus Maelwal in St. Pieter te Utrecht een kanonikaat te verleen en eene prebende te reserveeren.

Dignum arbitramur.... Dat. Rome apud S. Petrum, Id. Novembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 246—247v.

1461.

1389 December 1.

Bonifacius IX gelast (Jan van Beieren), bisschop van Luik, onderzoek en uitspraak te doen voor Henricus de Huern, heer van Parweys, en diens mede-executeurs van het testament van wijlen Arnold (van Hoorn), bisschop van Luik, wiens schuldenaars zich tegen de uitvoering van dit testament verzetten.

Exhibita nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 271—272.

1462.

1390 Februari 20.

Bonifacius IX gelast den Utrechtschen officiaal, Ludolphus Schulte, kanunnik van St. Plechelmus te Oldenzaal, te bevestigen in het bezit der halve parochiekerk van Zuidkerke (bisdome Utrecht), hem verleend door bisschop Floris (van Wevelinkhoven), wyl de toenmalige pastoor Petrus Ellici zich niet op tijd priester liet wijden.

Dignum arbitramur.... Dat. Rome apud S. Petrum, X Kl. Martii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 166—167.

1463.

1390 Juni 23.

Bonifacius IX machtigt den minister-provinciaal der Minderbroeders en zijne andere paters in de Keulsche provincie, mannen en vrouwen in den Derden Regel van *St. Franciscus* op te nemen, wijl „in eadem provincia sunt quamplures persone utriusque sexus, que ferventer desiderant profiteri et servare regulam, quam profitentur et servant fratres et sorores tertii ordinis *S. Francisci*, qui ordo Poenitentium vulgariter nuncupatur”.

Humilibus et . . . Dat. Reate, IX Kl. Julii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 2 f. 262.

Gedr. Eubel, *Bullarium Franc.* VII n°. 35.

1464.

1390 September 5.

Bonifacius IX verleent aan den priester *Cristianus Grave*, kapelaan en zanger van de pauselijke kapel, een kanonikaat en prebende in de O. L. Vrouwekerk te Maastricht, opengevallen door den dood van den abbreviator *Johannes Rosenberg*. — Hij benoemt drie executeurs.

Grata tue . . . Dat. Rome apud *S. Petrum*, Non. Septembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 200^v—202.

1465.

1390 September 12.

Bonifacius IX verleent aan *Mr. Theodericus de Nyem*, pauselijk abbreviator, die „ut asseritur, proventus in artibus existis et in jure canonico multos annos studuisti”, een kanonikaat en prebende in *St. Jan te Luik*, opengevallen door den dood van den abbreviator *Stephanus Fayen*. — Hij benoemt drie executeurs.

Grata tue . . . Dat. Rome apud *S. Petrum*, II Id. Septembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 192—193.

1466.

1390 September 13.

Bonifacius IX verleent aan Egidius de Baek een kanonikaat en prebende in de St. Clemenskerk te Steenwijk, opengevallen door den dood van Bertoldus Schutte en eerst door den paus verleend aan den klerk Swederus de Losser, die echter kort daarna in de Curie overleed. — Hij benoemt drie executeurs.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, Id. Septembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 211^v—212^v.

1467.

1390 October 11.

Bonifacius IX verleent aan Johannes Johare de Remis een kanonikaat en prebende in Oudmunster te Utrecht, opengevallen door den dood van Guillermus Clari, schrijver aan de Penitentiariae en klerk der pauselijke kapel. — Hij benoemt drie executeurs.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, V Id. Octobris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1 f. 92—93.

1468.

1390 November 17.

Bonifacius IX veroorlooft aan de stedelijke overheid van Roermond, ter wille van de beveiliging der stad binnen hare muren over te plaatsen eene daarbuiten gelegen kapel van St. Catharina, die nog geen twee jaar geleden bij het beleg groot gevaar opleverde.

Exigit vestre.... Dat. Rome apud S. Petrum, XV Kl. Decembris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 12 f. 55—55^v.

Gedr. Bijdr. en Meded. Hist. Gen. XXVIII, p. 99.

1469.

1390 November 17.

Bonifacius IX verleent aan „Agnesa quondam Folpardi de Hyen, nata mulier Traj. dioc.” verlof om buiten de muren der stad Utrecht eene geschikte plaats in te richten, waar zij als kluizenaarster leven kan. Hij spoort de geloovigen aan, haar met aalmoezen daarbij behulpzaam te zijn, en stelt te dien einde, gedurende 10 jaren, voor de weldoeners een aflat van 3 jaar en 3 quadragenen beschikbaar.

Quanto frequencius.... Dat. Rome apud S. Petrum, XV Kl. Decembris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 14 f. 208.

1470.

1391 April 21.

Bonifacius IX draagt aan drie executeurs op, Wilhelmus gezegd Cardinael, kanunnik van den Dom te Utrecht, in het bezit te stellen van het choorepiscopaat dezer kerk, opengevallen door den dood van Stephanus van Everdinghen.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, undecimo Kl. Maji, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 19 f. 258—259.

1471.

1391 Mei 25.

Bonifacius IX draagt den abt van St. Adelbert te Egmond op, de priesters Ghiselbert Dou en Theodericus Sloyer te machtigen tot de oprichting van een mannenklooster ¹⁾ der Orde van St. Augustinus in het bisdom Utrecht.

Piis votis fidelium.... Dat. Rome apud S. Petrum, octavo Kl. Junii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 10 f. 147^v—148.

Gedr. *Batavia sacra* II p. 396. — Vert. *Kerkel. Historie en Outheden* IV p. 206.

1) Te Nieuwer-Amstel.

1472.

1391 Mei 25.

Bonifacius IX draagt den abt van St. Adelbert te Egmond op, den priester Ghiselbert Dou, alsmede Aleydis Wit en Aleydis Theoderici Franconis te machtigen tot de oprichting van een vrouwenklooster der Orde van St. Augustinus in het bisdom Utrecht.

Piis votis fidelium.... Dat. Rome apud S. Petrum, octavo Kl. Junii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 10 f. 212—212^v.

1473.

(1391 — November 9 — 1392).

Volmacht voor Johannes Wit van Delft tot stichting eener vicarie.

Indice n°. 531 f. 871 vermeldt:

„Pro Johanne Vit de Delf Trajectensi facultas erigendi altare cum reservatione juris patronatus.

„AB Bonifacii IX (an.) III (Tom.) 9 p. 100.” (Dit zou moeten zijn Reg. Later. Vol. 27, maar t. a. p. niet te vinden, wjl de codex zeer gehavend en onvolledig is).

1474.

(1391 — November 9 — 1392).

Bevestiging der St. Pancraskerk te Leiden als kapittelkerk.

Indice n°. 531 f. 871 vermeldt:

„Pro decano et capitulo ecclesiae S. Pancratii Leidensis Traj. dioc. confirmatio erectionis dictae ecclesiae in collegiatam.

„AB Bonifacii IX (an.) III (Tom.) 9 p. 141.”

1475.

(1391 — November 9 — 1392).

Bevestiging der schenking eener parochiekerk ¹⁾, gedaan ten gunste van het kapittel van Deventer.

Indice n°. 531 f. 870 vermeldt:

„Pro capitulo Daventrensi Trajectensis diocesis confirmatio donationis parrochialis.

„AB Bonifacii IX (an.) III (Tom.) 13 p. 276” (ontbreekt).

1476.

1391 November 13.

Bonifacius IX geeft aan Guillelmus Spijc, priester uit het bisdom Utrecht en kapelaan van Sigismund, koning van Hongarije, verlof, om de kanonieke getijden te bidden „juxta morem ejusdem ecclesie Romane”, zooals hij tot dusverre gedaan had.

Mernit devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, Id. Novembris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 127^v.

1477.

1391 November 28.

Bonifacius IX bevestigt de ingelaschte oorkonde van bisschop Floris van Wevelinkhoven d.d. 1390 December 10, waarbij de novale tienden in Salland, waarover Everardus de Heze, deken, en het kapittel van St. Lebuïnus te Deventer hebben geprocedeerd, worden ingelijfd bij de tafelgoederen van dit kapittel.

Hiis que pro.... Dat. Rome apud S. Petrum, quarto Kl. Decembris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 110—112.

1) Te Zwolle?

1478.

1391 December 1.

Bonifacius IX gelast *Walterus de Mumalia*, Domkanunnik van Luik, onderzoek en uitspraak te doen voor de Utrechtsche kapittelen van den Dom en Oudmunster en voor *Johannes Fyen*, leek uit het bisdom Kamerijk, die in het genot der hun van oudsher rechtens toekomende tienden in het dorp Westerloo, met name der schapentienden, worden verhinderd door *Everardus*, persona van Geel (bisdom Kamerijk), en tegen dezen een langdurig proces hebben gevoerd.

Exhibita nobis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, Kl. Decembris, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 108^v—110.

1479.

1391 December 1.

Bonifacius IX vergunt aan de raden, schepenen en gemeente van Zutphen, dat wanneer geëxcommuniceerde vreemdelingen in deze stad tijdelijk hebben vertoefd, na hunne verwijdering de godsdienst oefeningen openbaar kunnen worden voortgezet.

Humilibus et honestis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, Kl. Decembris, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 137—137^v.

1480.

1391 December 5.

Bonifacius IX machtigt *Wilhelmus de Monkenborch*, kanunnik van het H. Kruis te Luik, en *Walterus de Okel*, burger van 's Hertogenbosch, uitvoerders van het testament van wijlen den priester *Conradus de Driel*, om uit diens nagelaten goederen een armenhospitaal met eene kapel te stichten in de parochie van St. Jan den Evangelist te 's Hertogenbosch.

Humilibus et honestis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, Non. Decembris, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 132^v—133^v.

1481.

1392 Januari 5.

Bonifacius IX verleent aan Wilhelmus (van der Does), abt van O. L. Vrouw te Middelburg, en diens opvolgers het recht, om mijter, ring en andere bisschoppelijke eereteekenen te dragen.

Exposcit nostre Dat. Rome apud S. Petrum, Non. Januarii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 243.

1482.

1392 Januari 7.

Bonifacius IX verleent op verschillende hooge feestdagen een aflaat van 5 jaar en 5 quadragenen, en binnen het octaaf dezer feestdagen een aflaat van 100 dagen, te verdienen door de vrome bezoekers en weldoeners der St. Walburgiskerk te Zutphen, welke de schepenen, raden en gemeente willen „in suis edificiis ampliare et solemnius construere”, zoodat zij reeds „quoddam fundamentum posuerint opere non modicum sumptuoso illudque a quadraginta annis citra sub terra absconsum fuerit, nunc vero, ut perficiatur, detectum existat”. Maar deze aflaat blijft alleen van kracht te gelijk met dien de paus 1391 Maart 13 aan dezelfde kerk verleend heeft.

Licet is de cujus Dat. Rome apud S. Petrum, octavo Id. Januarii, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 256^v—257.

Vgl. *Archief aartsb. Utr.* XXXI p. 69 en p. 73, waar deze aflaat „sedert verdwenen” heet.

1483—1484.

1392 Januari 7.

- a. *Bonifacius IX geeft voor het noodige herstel der St. Michaëlkerk te Zwolle op verschillende hooge feestdagen een aflaat van 3 jaar en 3 quadragenen, en binnen het octaaf dezer feestdagen een aflaat van 100 dagen.*
- b. *Evenzoo voor het noodige herstel van het Augustijnenklooster in Bethlehem ¹⁾ te Zwolle.*

Licet is de cujus Dat. Rome apud S. Petrum, octavo Id. Januarii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 257—257^v en f. 257^v—258.

1) Hs. heeft: Belhem.

1485.

1392 Januari 19.

Bonifacius IX geeft aan de stad Zwolle hetzelfde verloff als boven n°. 1479 aan Zutphen.

Humilibus et honestis Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Februarii, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 145—145^v.

1486.

1392 Januari 23.

Bonifacius IX bevestigt, op verzoek der parochianen „ecclesie S. Michaelis de Porticu S. Petri de Urbe, papalis capelle nuncupate, que collegiata ¹⁾ ac parochialis est”, voor Guillermus Petri ²⁾, kanunnik dezer kerk, de reeds ten tijde van paus Urbanus VI door diens kardinaal-vicariss Stephanus tit. S. Marcelli ³⁾ gedane inlijving van het aartspriesterschap dezer kerk, waarvan genoemde kardinaal den priester Benedictus de S. Germano wegens wangedrag heeft afgezet, bij het voornoemde kanonikaat. Het kanonikaat en het aartspriesterschap brengen elk jaarlijks 8 goudgulden op, wat voor het behoorlijk onderhoud van een priester niet voldoende is, en beide worden op grond dezer inlijving sinds meerdere jaren door Guillermus Petri bezet.

Ad hoc dispositione Dat. Rome apud S. Petrum, decimo Kl. Februarii, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 68—69.

1) Reeds komt a^o. 1390 volgens Ind. n°. 556 f. 141 nog voor: „Simon Laurentii fit canonicus S. Michaelis de Urbe”. — Reg. Later. Bonifacii IX an. II Vol. 2 f. 283 (ontbreekt).

2) Misschien wel van de familie uit Dordt, waartoe de stichter van S. Maria dell' Anima, Johannes Petri, behoorde. Een Antonius Johannis Petri was omstreeks dienzelfden tijd beneficiaat van St. Pieter; op zijn naam staat een „Diarium Romanum” over de jaren 1404—1417, uitgegeven door Muratori, *Scriptores* XXIV (1738) p. 971—1066.

3) Stefano Palosio had dezen kardinaalstitel sinds December 1384.

1487.

1392 Januari 24.

Bonifacius IX machtigt den deken van Oudmunster, den kardinaal-priester *Franciscus tit. S. Susannae*, die tevens de proosdij van *St. Lebuïnus* te Deventer inneemt, en *Johannes Wilde*, proost van *St. Martinus* te Emmerik, op hun verzoek toe te laten tot wederzijdsche ruiling dezer proosdijen, die ieder inkomsten hebben van 100 marken zilver jaarlijks.

Apostolice sedis.... Dat. Rome apud S. Petrum, IX Kl. Februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 249^v—252.

1488.

1392 Februari 22.

Bonifacius IX gelast zijn kapelaan en auditeur *Mr. Andreas Baret*, *Johannes Meem*, meester in de vrije kunsten, rector van het altaar van *St. Anna* en *St. Marie Magdalena* in de abdijkerk van Thorn, in het bezit te stellen van een kanonikaat en prebende in de *St. Servaaskerk* te Maastricht, opengevallen door den dood van *Hermannus de Ghelopia*, waarover sindsdien *Johannes* voornoemd langen tijd in de Curie geprocedeerd heeft tegen den intusschen overleden priester *Theodericus de Wylre* alias de duobus *Montibus*.

Litterarum scientia.... Dat. Rome apud S. Petrum, nono Kl. Marcii, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 85^v—87.

1489.

1392 Maart 25.

Bonifacius IX gelast zijn kapelaan en auditeur *Mr. Andreas Baret*, den Utrechtschen Domkanunnik *Wilhelmus Gerbrandi* in het bezit te stellen van de proosdij en het aartsdiakonaat ten Utrechtschen Dom, opengevallen door den dood van *Giselbertus Koc*, geschat op jaarlijksche inkomsten van niet meer dan 200 marken zilver en voornoemden *Wilhelmus* eerst betwist door kardinaal *Angelus (Acciacoli) tit. S. Laurentii in Damaso*, die echter van zijne aanspraken vrijwillig heeft afgezien.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, octavo Kl. Aprilis, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 95^v—98^v. (Het stuk is geheel doorgeschrapt en heeft de randbemerking: „Cassata, quia propter magnam sui correctionem alibi registrata est”).

1490.

1392 Maart 26.

Bonifacius IX verklaart aan *Theodericus de Mynden*, rector der parochiekerk van Schoorl (bisdom Utrecht), „qui in registro litterarum apostolicarum diu scribendo fideliter laborasti, prout adhuc laboras”, dat een vorig pauselijk schrijven, waarbij hem in de St. Walburgiskerk te Arnhem een kanonikaat verleend en eene prebende gereserveerd werden, geldig is, hoewel er niet in vermeld stond, dat de paus hem reeds evenzoo had voorzien in de kerken van St. Martinus te Emmerik en van St. Jan te Utrecht.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, septimo Kl. Aprilis, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 163—163v.

1491.

1392 Juni 7.

Bonifacius IX gelast zijn kapelaan en auditeur *Mr. Jacobus Floriani*, onderzoek en uitspraak te doen voor *Mr. Alfardus de A*, rector der parochiekerk in Wulvenhorst (bisdom Utrecht), die tegen *Rodulfus Cok de Isendoren*, proost van St. Pieter te Utrecht, een proces voerde over een kanonikaat en prebende in laatstgenoemde kerk, opengevallen door den dood van *Adam Hobbonis de Catwijk*.

Litterarum scientia.... Dat. Rome apud S. Petrum, octavo Id. Junii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 25 f. 166—167.

1492.

(1392 — November 9 — 1393).

Volmacht voor *Willem*, hertog van Gelre, tot oprichting eener kapel in het aartsbisdom Keulen, waarover hij het patronaatsrecht mag behouden.

Indice n°. 520 f. 791v vermeldt:

„Pro Vilhelmo duce Gheldriae et Juliacensi facultas erigendi capellam sub invocatione B. M. V. et S. S. Johannis et Pauli Coloniensis cum reservatione jurispatronatus.

„AB Bonifacii IX (an.) IV (Tom.) 1 p. 90” (ontbreekt).

1493.

(1392 — November 9 — 1393).

Lastgeving ten gunste der geestelijkheid van Maastricht, tegen de schenders der kerkelijke vrijheid.

Indice n°. 522 vermeldt:

„Pro clero oppidi Trajectensis Leodiensis dioecesis commissio contra violatores ecclesiasticae libertatis.

„AB Bonifacii IX (an.) IV (Tom.) 1 p. 203” (ontbreekt).

1494.

(1392 — November 9 — 1393).

Opheffing der aan leeken verleenbare ambten in de St. Servaaskerk te Maastricht, die bij de tafelgoederen van het kapittel worden ingelijfd.

Indice n°. 522 vermeldt:

„Pro capitulo S. Gervasii (*sic*) Trajectensis Leodiensis dioecesis suppressio omnium officiorum laicis conferri solitorum et unio mensae capitulari.

„AB Bonifacii IX (an.) IV (Tom.) 1 p. 173” (ontbreekt).

1495.

(1392 — November 9 — 1393).

Bevestiging van een wijbisschop voor bisschop Frederik (van Blankenheim).

Indice n°. 508 f. 1688^v vermeldt:

„Pro Friderico Trajectensi episcopo confirmatio deputationis suffraganei.

„AB B(onifacii) IX (an.) IV (Tom.) 4 p. 275” (ontbreekt).

1496.

(1392 — November 9 — 1393).

Bevestiging van het patronaatsrecht der stad Roermond over eenige vicarieën in de kapittelkerk aldaar.

Indice n°. 522 vermeldt:

„Pro magistris et scabinis oppidi Ruremundensis Leodiensis diocesis confirmatio jurispatronatus altarium collegiatae dicti oppidi.

„AB Bonifacii IX (an.) IV (Tom.) 8 p. 193” (ontbreekt).

1497.

(1393 vóór September?).

Inlijving der parochiekerk van Arnhem bij de abdij van Prüm.

Indice n°. 531 f. 870^v vermeldt:

„Pro abbate et conventu monasterii Prunnensis Trajectensis (sic) diocesis unio parochialis ecclesie de Arnhem.

„AB Bonifacii IX (Tom.) 5 p. 31.” (Het jaar is niet aangegeven. Op de pontificaatsjaren I, II, III, IV, VI, VII, IX, XII en XIII is Tom. 5 aanwezig, maar de verwijzing van Garampi klopt daar niet. Blijven dus over de jaren V, VIII, X, XI en XIV, waar Tom. 5 ontbreekt).

Vermoedelijk behoort deze bulle tot het vijfde pontificaatsjaar en is zij identiek met die, waarop in het processtuk van 1393 September 1—2 telkens beroepen wordt; vgl. *Archief aartsbisdom Utrecht* XVII p. 248.

1498.

1395 Maart 29.

Bonifacius IX bevestigt een ingelascht statuut van het kapittel van Oudmunster te Utrecht d.d. 1394 October 12, waarbij de inkomsten der 20 prebenden, aan dit kapittel verbonden, onderling gelijk worden gemaakt.

Ea que pro Dat. Rome apud S. Petrum, IIII Kl. Aprilis, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 36 f. 220—221^v.

1499.

1395 April 24.

Bonifacius IX bevestigt de inlijving der parochiekerk van Zwolle bij het kapittel van St. Lebuïnus te Deventer, welke reeds door verschillende bisschoppen van Utrecht was gedaan en goedgekeurd.

Ex injuncti nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, VIII Kl. Maji, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 36 f. 255^v—257.

Vgl. boven n°. 1475.

1500.

1395 Mei 16.

Bonifacius IX draagt aan den deken van St. Pieter te Utrecht op, het stadsbestuur van Zwolle te machtigen, om het kerkhof der parochiekerk uit te breiden over een nabijgelegen „curtis”, daar eene kapel op te richten en eene kapellanie te stichten.

Sincere devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, XVII Kl. Junii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 36 f. 279^v—280.

1501.

1395 Mei 16.

Bonifacius IX geeft den prior van het klooster Mariënborn bij Arnhem rechtsmacht over zijne kloosterlingen en onderhoorigen, voor hem zelf een biechtbrief, en voor de kloosterkerk vrijstelling van algemeen interdict.

Sincere devocionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, XVII Kl. Junii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 38 f. 59.

1502.

1395 Mei 16.

Bonifacius IX bevestigt de door Raynaldus Mynnebode en anderen gedane stichting en dotatie van het St. Augustinusklooster in Eemstein, welke reeds door bisschop Floris van Wevelinkhoven was goedgekeurd.

Iis que pro Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 38 f. 189—189^v.

1503.

1395 Mei 16.

Bonifacius IX schenkt zijne goedkeuring aan de statuten van het generaalkapittel der kloosters te Windesheim, Eemstein, Mariënborn bij Arnhem en Nieuwlicht bij Hoorn, van de orde van St. Augustinus.

Iis que pro Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 38 f. 189^v—191^v.

Gedr. Acquoy, *Het klooster te Windesheim* III p. 303.

1504.

1395 Mei 16.

Bonifacius IX bevestigt de stichting en dotatie van het St. Mariaklooster te Windesheim, die reeds door bisschop Floris van Wevelinkhoven is goedgekeurd ¹⁾.

Iis que pro Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 38 f. 191^v.

1) Bij oork. van 1386 Juli 30, gedr. Acquoy, *Het klooster te Windesheim* III p. 262.

1505.

1395 Mei 16.

Bonifacius IX draagt aan den proost van St. Jan te Utrecht op, de abdis Agnes en de nonnen van het St. Servaasklooster te Utrecht, die bij de opname van sommige nonnen te goeder trouw geld en andere geschenken hebben aangenomen, en evenzoo de gevers dezer geschenken, van den ban te ontslaan.

Sedes apostolica Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 38 f. 191^v—192.

1506.

1395 Mei 27.

Bonifacius IX bevestigt de ingelaschte oorkonde d.d. 1395 Mei 13, waarbij Franciscus, kardinaal van St. Susanna, proost van St. Lebuïnus te Deventer, eene tot zijne proosdij behorende „curtis”, genaamd Gysterhof, aan het kapittel heeft verpacht.

Iis que pro Dat. Rome apud S. Petrum, sexto Kl. Junii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 36 f. 172—173.

1507.

(1396 — November 9 — 1397).

Volmacht voor bisschop Frederik (van Blankenheim), om eenige kanonikaten te verleen.

Indice n°. 508 f. 1689 vermeldt:

„Pro Frederico Trajectensi episcopo indultum conferendi canonicatus.

„AB B(onifacii) IX (an.) VIII (Tom.) 5 p. 173” (ontbreekt).

1508.

1397 October 1.

Bonifacius IX geeft „*Jacobo de Hukelem, pauperi heremite laico Trajectensis diocesis*”, verlof, dat hij „*cum sex personis honestis*” het *H. Graf te Jerusalem* en andere gewijde plaatsen van het *H. Land* persoonlijk mag gaan bezoeken.

Tue devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, Kl. Octobris, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 47 f. 117.

1509.

(1397 — November 9 — 1398).

Benoeming van Jacobus de Okebroke tot bisschop van Sarepte ¹⁾.

Indice n°. 505 f. 1057^v vermeldt:

„*Jacobus de Okebroke fit episcopus Sareptensis.*

„*AB Bonifacii IX an. IX Tom. 8 p. 149*” (ontbreekt).

Wadding, *Annales Minorum IX* p. 101 heeft: „*Jacobus de Octobrobe*”, en plaatst zijne benoeming tot bisschop op: „*XVIII Kal. Octobris 1391*”.

1510—1511.

1398 Juni 1.

- a. *Bonifacius IX*, hiertoe aangezocht door *Frederik (van Blankenheim)*, bisschop van *Utrecht*, hertog *Willem van Gelre* en graaf *Willem van Oostervant*, gelast aan den *Utrechtschen Domdeken*, den 7-jarigen klerk *Ludovicus*, zoon van *Henricus*, burggraaf van *Montfoort*, ondanks zijn jeugdigen leeftijd, waarvan de paus hem onlangs heeft gedispenseerd, te doen voorzien van een kanonikaat en prebende in de kerken van *Oudmunster* en *St. Pieter te Utrecht*.
- b. Evenzoo aan den deken van *Oudmunster* voor den 10-jarigen klerk *Johannes*, zoon van *Henricus*, burggraaf van *Montfoort*, ter voorziening van een kanonikaat en prebende in den *Dom te Luik* en den *Dom te Utrecht*.

Dignum arbitramur.... Dat. Rome apud S. Petrum, Kl. Junii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 53 f. 107^v—108^v en f. 158^v—160^v.

1) *Jacobus*, bisschop van *Sarepte*, komt voor als wijbisschop van *Frederik van Blankenheim*.

1512.

1398 November 9.

Bonifacius IX verleent een aflaat van 7 jaar en 7 quadragenen voor de vrome weldoeners van het Duitsche hospitaal van B. Maria Animarum, dat zijn wapen-knecht Johannes Petri van Dordrecht en diens vrouw Catharina (bisdom Utrecht), hebben gesticht „in regione Parionis” te Rome en verder wenschen te voltooien.

Quanto frequentius Dat. Rome apud S. Petrum, quinto Id. Novembris, pontificatus nostri anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 120—120^v.

Gedr. A. Kerschbaumer, *Geschichte des deutschen Nationalhospizes in Rom* (Wien 1868) p. 10. — *Liber Confraternitatis B. Marie de Anima* (Romae 1875) p. 6. — Nagl-Lang, *Mittheilungen aus dem Archiv des deutschen Nationalhospizes S. Maria dell' Anima in Rom* (1899) p. 58 (overal foutief: 10 November 1399).

1513.

1398 November 18.

Bonifacius IX deelt aan den deken van St. Pieter te Oirschot mede, dat hij Jutta, dochter van Wilhelmus Lucasz. de Erpe, machtigt, om voor het zielenheil van haarzelve en haar overleden echtgenoot Philippus Sorgen, in de kapel van St. Cornelius te 's Hertogenbosch een altaar ter eere der Allerh. Drievaldigheid te stichten en daarover het patronaatsrecht uit te oefenen.

Pia fidelium vota Dat. Rome apud S. Petrum, quartodecimo Kl. Decembris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 172.

1514.

1398 November 30.

Bonifacius IX geeft ten opzichte van twee reeds vroeger door hem gedane reservatie's van kerkelijke beneficie's eene gunstige verklaring aan Alardus de Dryel, vicaris in de kerk van St. Maria Magdalena te Gorinchem, die ook eene vicarie heeft in de parochiekerken van Driel en van Winssen (bisdom Utrecht).

Nobilitas generis Dat. Rome apud S. Petrum, II Kl. Decembris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 191—192.

1515.

1398 December 1.

Bonifacius IX machtigt Hayo de Anglym, priester uit het bisdom Utrecht, „de presbytero genitus et soluta”, die met pauselijke dispensatie de parochiekerk in Rande ¹⁾ (bisdom Utrecht) in bezit heeft, om nog een ander beneficium te aanvaarden.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, Kl. Decembris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 178^v—179.

1516.

1398 December 2.

Bonifacius IX vergunt aan Arnold, heer van Egmond (bisdom Utrecht), behalve uit Rome overal vandaan reliquieën te ontvangen en deze op eene passende plaats te bewaren.

Eximie devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, IV Non. Decembris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 177^v—178.

1517.

1398 December 2.

Bonifacius IX verleent een aflaat van 2 jaar en 2 quadragenen bij gelegenheid der jaarlijksche processie met het miraculeuze Maria-beeld te Delft.

Dum precelsa.... Cum igitur, sicut accepimus, quedam ymago b. Marie Virginis in parochiali ecclesia S. Ypoliti super altare ejusdem Virginis in eodem ecclesia opidi de Delf Trajectensis diocesis consistat, que quidem ymago annis singulis, Dominica festum S. Odulfi confessoris immediate sequente, infra dictum opidum cum solemni processione honorabiliter deportari consuevit, ad quam quidem deportationem seu processionem non solum de vicinis, verum etiam de remotis partibus magna confluit populi multitudo, Deus etiam ibidem continue ob reverentiam dicte Virginis multa et notabilia miracula operatur.... Dat. Rome apud S. Petrum, IV Non. Decembris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 257—257^v.

1) Hs. heeft: Rainthem.

1518.

1399 Januari 1.

Bonifacius IX geeft aan Wilhelmus de Ramersdorp, Domkanunnik van Utrecht, eene gunstige verklaring omtrent de hem 1392 Maart 21 gedane pauselijke begeving van een kanonikaat, met reservatie eener prebende, in den Utrechtschen Dom en de St. Lebuïnuskerk te Deventer.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, Kl. Januarii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 286^v—287.

1519.

1399 Januari 25.

Bonifacius IX bekrachtigt de oprichting der parochiekerk van St. Pieter te Turnhout als collegiale kerk, geschied bij ingelaschte oorkonde van Maria van Brabant, hertogin van Gelre en gravin van Zutphen, van Franco Marescalci, persoon, en van Johannes Pauli, rector der voornoemde kerk, d.d. 1398 Juli.

Iis que pro.... Dat. Rome apud S. Petrum, VIII Kl. Februarii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 136^v—140^v.

1520.

1399 Januari 31.

Bonifacius IX gelast aan drie executeurs, den pauselijken familiaris en abbreviator Arnoldus Cardinael, kanunnik der H. Apostelenkerk te Keulen, in het bezit te stellen van een kanonikaat en prebende in de St. Lebuïnuskerk te Deventer, opengevallen door den dood van Arnoldus Hoet en waarover hij geprocedeerd heeft tegen Fredericus Hulscher, kanunnik van St. Severinus te Keulen.

Apostolice sedis.... Dat. Rome apud S. Petrum, II Kl. Februarii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 36^v—38.

1521.

1399 Februari 13.

Bonifacius IX gelast Antonius, bisschop van Penna, die in de Curie woont, Henricus Trier de Doesborgh, scholier uit het bisdom Utrecht, „de soluto genitus et soluta”, te dispenseeren wegens zijne onwettige geboorte.

Ex parte dilecti.... Dat. Rome apud S. Petrum, Id. Februarii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 71 f. 88^v—89.

1522.

1399 Maart 10.

Bonifacius IX benoemt Frederik (van Blankenheim), bisschop van Utrecht, tot coadjutor van Trier. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Romani pontificis.... Dat. Rome apud S. Petrum, sexto Id. Martii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 69 f. 83—84.

1523.

1399 Maart 12.

Bonifacius IX machtigt Frederik (van Blankenheim), bisschop van Utrecht, tot aflossing der 12,000 goudgulden, die hij pas aan de pauselijke schatkist heeft voorgeschoten, van zijne onderhoorige geestelijkheid een subsidie te heffen, dat evenwel niet hooger mag loopen dan genoemde som.

Personam tuam.... Dat. Rome apud S. Petrum, quarto Id. Martii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 67 f. 49—50. — Ook Reg. Vat. Vol. 316 f. 155—155^v.

1524.

1399 Maart 19.

Bonifacius IX bevestigt de uitspraak, aan de pauselijke Curie in derde instantie gedaan ten gunste van het kapittel van St. Jan te Utrecht over eenige tienden in de parochie Beusichem, die Hubertus, heer van Culenborgh, zich onrechtmatig heeft toegeëigend. De handhaving dezer uitspraak wordt toevertrouwd aan drie executeurs, waaronder de Domdeken te Utrecht.

Exhibita nobis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Aprilis, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 69 f. 189—192.

1525.

1399 Maart 21.

Bonifacius IX bevestigt de statuten voor het klooster der Reguliere Kanunniken van St. Augustinus te Zwolle, die Frederik (van Blankenheim), bisschop van Utrecht, tijdens zijne visitatie bij ingelaschte oorkonde van 1398 Maart 21 („feria quarta post Dominicam Letare”) heeft vastgesteld.

Ex suscepte servitutis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, XII Kl. Aprilis, anno decimo.

Op den rand: „Cancellata, quia superius in hoc libro fol. XVI propter nimiam ejus correctionem aliter registrata est. N. de Benevento”. Inderdaad is het afschrift gansch doorgeschraapt, maar niettemin hier opgenomen, wijl in dit Vol. de eerste 18 folia ontbreken.

Reg. Later. Vol. 66 f. 80—81^v.

1526—1527.

1399 April 8.

a. *Bonifacius IX verleent een aflaat van 2 jaar en 2 quadragenen aan de weldoeners der O. L. Vrouwekapel in de St. Nicolaaskerk te IJsselstein, die op Zaterdag de gezongen Mis zullen bijwonen in genoemde kapel, waar eene Broederschap ter eere van O. L. Vrouw van Eiteren en van St. Nicolaas zal worden opgericht.*

b. *Evenzoo voor het O. L. Vrouwe-altaar in de St. Hippolytuskkerk te Delft, waar eene Broederschap ter eere van O. L. Vrouw zal worden opgericht.*

Dum precelsa . . . Dat. Rome apud S. Petrum, VI Id. Aprilis, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 69 f. 114—114^v en f. 114^v—115.

1528.

1399 April 17.

Bonifacius IX bevestigt de oprichting en de statuten van het generaal-kapittel van Windesheim.

In eminenti sedis Dat. Rome apud S. Petrum, XV Kl. Maji, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 66 f. 217—219.

1529.

1399 September 5.

Bonifacius IX bevestigt de ingelaschte bepaling van bisschop Frederik van Blankenheim, d.d. 1398 September 25, waarbij allerlei geldelijke voordeelen als van woeker, onrechtvaardig goed en onzekere legaten worden toegekend aan den Dombouw te Utrecht.

Eis que pro Dat. Rome apud S. Petrum, Non. Septembris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 67 f. 106—107.

1530.

1399 October 25.

Bonifacius IX machtigt op verzoek der gemeente van Krommenie den abt van Egmond, de St. Nicolaaskapel van Krommenie af te scheiden van de parochiekerk te Uitgeest en op te richten als parochiekerk, mits den rector een passend inkomen door de gemeente worde verzekerd.

Ad ea que Dat. Rome apud S. Petrum, VIII Kl. Novembris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 67 f. 294^v—295^v.

1531.

1400 November 5.

Bonifacius IX lijft het personaat van Ouderkerk in bij de thesaurarie van Oudmunster te Utrecht, wier inkomsten niet meer voldoende worden geacht.

Ex debito nobis Dat. Rome apud S. Petrum, Non. Novembris, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 79 f. 23—24.

1532.*1402 Juli 19.*

Bonifacius IX bekrachtigt de ingelaschte overeenkomst, d.d. 1402 Mei 1, waarbij bisschop Frederik van Blankenheim Mathias, bisschop van Biduane, heeft aangesteld tot „vicarius perpetuus in spiritualibus” en hem een jaargeld heeft toegezegd van 300 goudgulden.

Hiis per que.... Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Augusti, anno terciodecimo.

Reg. Later. Vol. 104 f. 222—222^v.

1533.*(1402 — November 9 — 1403).*

Benoeming van Bartholomeus van Dordrecht tot bisschop van Sarepte.

Indice n°. 505 f. 1058 vermeldt:

„Bartholomeus de Dordracō fit episcopus Sareptensis per obitum.

„AB Bonifacii IX an. XIV Tom. 9 p. 93” (ontbreekt).

1534.*(1402 — November 9 — 1403).*

Volmacht voor (Jan van Beieren), bisschop van Luik, om de aanhangers van den tegenpauz van kerkelijke censuren te ontslaan.

Indice n°. 495 f. 548^v vermeldt:

„Pro episcopo Leodiensi facultas absolvendi a censuris fautores antipapae.

„AB Bonifacii IX an. XIV Tom. 9 p. 221” (ontbreekt).

1535.*1404 — November 11 — 1405.*

Innocentius VII vereenigt twee vicarieën van den Utrechtschen Dom.

Indice n°. 531 f. 870^v vermeldt:

„Pro capitulo Trajectensi unio vicariae alteri vicariae dictae ecclesiae.

„AB Innocentii VII (an.) I Tom. 5 p. 91” (ontbreekt).

1536.

1406 Mei 21.

Innocentius VII verklaart, op verzoek „rectorum hospitalis pauperum b. Marie Alamannorum de Urbe noviter canonice fundati”, dit hospitaal met al zijn toebehooren van elke andere overheid vrijgesteld en neemt het onder de onmiddellijke bescherming van den H. Stoel.

Pie postulatio.... Dat. Rome apud S. Petrum, XII Kl. Junii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 161 f. 337—337^v.

Gedr. Nagl-Lang, *Mittheilungen* p. 59; vgl. t. a. p. 2 n°. 8.

1537.

1406 December 19.

Gregorius XII bevestigt en hernieuwt de nog niet beoorkonde goedkeuring van zijn voorganger *Innocentius VII*, d.d. 1406 April 26, betreffende de schenking van twee huizen, die *Theodericus de Nyem*, klerk uit het bisdom Paderborn, gedaan heeft „hospitali pauperum Alamannorum S. Marie de Anima sito in Agone de Urbe”.

Rationi congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 128 f. 43—43^v.

Vgl. Nagl-Lang, *Mittheilungen* p. 3 n°. 11.

1538.

1406 December 19.

Gregorius XII bevestigt en hernieuwt voor *Arnoldus de Merode*, subdiaken, deken van *St. Oedenrode* (bisdom Luik), de nog niet beoorkonde dispensatie van zijn voorganger *Innocentius VII*, waarbij de plicht om ook de hogere Wijdingen te ontvangen gedurende twee jaren werd opgeschort; welke dispensatie *Arnoldus* voornoemd reeds tweemaal achtereen en telkens voor vijf jaar geldig van vorige pausen had verkregen.

Rationi congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 128 f. 67.

1539—1543.

1406 December 19.

- a. *Gregorius XII bevestigt en hernieuwt den nog niet uitgevaardigden gunst-brief van zijn voorganger Innocentius VII, d.d. 1406 April 1, waarbij het aanvaarden van nog een ander beneficium wordt veroorloofd aan Theodericus Rysenbeke, die ofschoon „de soluto genitus et soluta”, reeds de parochiekerk van Ootmarsum en eene vicarie in de St. Plechelmuskerk te Oldenzaal bezit.*
- b. *Gregorius XII bevestigt en hernieuwt den nog niet uitgevaardigden gunst-brief van zijn voorganger Innocentius VII, d.d. 1406 Maart 5, waarbij een aflat van 3 jaar en 3 quadragenen wordt verleend aan de vrome bezoekers en weldoeners van het altaar der H. Philippus en Jacobus in de kerk van St. Marie te Utrecht, jaarlijks te verdienen op den feestdag van St. Adrianus.*
- c. *Gregorius XII bevestigt en hernieuwt den nog niet uitgevaardigden gunst-brief van zijn voorganger Innocentius VII, d.d. 1406 Mei 21, waarbij Volpardus Schult, pastoor van Alkmaar, gedurende twee jaar wordt vrijgesteld van den plicht om de priesterwijding te ontvangen, mits hij zich binnen een jaar late wijden tot subdiaken.*
- d. *Gregorius XII doet aan den deken van Arnhem de nog niet beoorkonde lastgeving van zijn voorganger Innocentius VII, d.d. 1405 Augustus 30, waarbij aan een betrouwbaar persoon in die streken werd opgedragen, onderzoek en uitspraak te doen voor Egbertus Bullich, burger van Groenloo, die tegen wijlen Johannes Bruse en diens echtgenoot Christina, burgers van Munster, over het bezit van eenige onroerende, bij Groenloo gelegen en Antich genaamde goederen, lang heeft geprocedeerd.*
- e. *Gregorius XII geeft eene gunstige verklaring omtrent de aanvaarding van een kanonikaat en prebende in Oudmunster te Utrecht, gedaan door de pauselijke familiares Gerardus Wert, ook secretaris van Innocentius VII, en Gerardus Seligen, op grond der begeving van genoemden paus, d.d. 1404 November 11; het kanonikaat en de prebende van Gerardus Wert zijn opengevalen door den dood van Johannes de Bromo, die van Gerardus Seligen door den dood van Gherbrandus de Couster.*

Rationi congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 128 f. 128—128^v, f. 130—130^v, f. 225—225^v, f. 232—233^v, f. 242^v—243.

1544.

1406 December 19.

Gregorius XII geeft aan Henricus Schulten, kanunnik der St. Lebuïnuskerk te Deventer, eene gunstige verklaring omtrent de hem door den paus in genoemde kerk en in Oudmunster te Utrecht verleende kanonikaat en prebende.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 128 f. 257—257^v.

1545.

1406 December 19.

Gregorius XII bevestigt en hernieuwt voor Theodericus de Nyem, klerk uit het bisdom Paderborn en pauselijk abbreviator, de nog niet beoorkonde volmacht van zijn voorganger Innocentius VII, d.d. 1406 April 26, waarbij aan Theodericus wordt vergund, vrij over zijne in Rome gelegen zoowel roerende als onroerende goederen te beschikken, uitgezonderd eenige huizen, die hij geschonken heeft „hospitali pauperum S. Marie Teutonicorum de Urbe”.

Rationi congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, XIV Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 128 f. 257^v—258.

Vgl. Nagl-Lang, *Mittheilungen* p. 3 n°. 12.

1546.

1407 Februari 21.

Gregorius XII draagt aan de bisschoppen van Utrecht en Munster op, om Arnoldus (Wilhelmi), den nieuwbenoemden abt van St. Paulus te Utrecht, den eed van getrouwheid af te nemen.

Cum nuper.... Dat. Rome apud S. Petrum, VIII Kal. Marcii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 128 f. 242^v.

1547.

1411 Augustus 6.

Johannes XXIII gelast aan drie executeurs, den pauselijken schrijver en abbreviator *Mr. Theodericus Fabri*, kanunnik van *St. Pieter te Straatsburg*, in het bezit te stellen der thesaurie van de *St. Lebuïnuskerk te Deventer*, opengevallen door den dood van *Wilhelmus de Parma*.

Grata dilecti.... Dat. Rome apud S. Petrum, VIII Id. Augusti, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 152 f. 7^v—8^v.

1548.

1411 October 13.

Johannes XXIII machtigt *Frederik (van Blankenheim)*, bisschop van *Utrecht*, om ter bestrijding der onkosten, die hij gemaakt heeft bij het beleg van het kasteel *Everstein* en de verovering van het kasteel *Kuinre*, eenmaal van zijn onderhoorigen clerus een tiende der kerkelijke inkomsten te heffen, maar niet hooger dan tot een bedrag van 6000 goudgulden. — Hij benoemt tot executeurs de proosten van *St. Lebuïnus te Deventer* en van *St. Martinus te Emmerik* en den deken van *St. Mauritius buiten de muren te Munster*.

Exigit tue devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, tertio Id. Octobris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 157 f. 8^v—9^v.

Vgl. *Archief aartsb. Utr.* XXIV p. 415.

1549.

1412 Februari 8.

Johannes XXIII verleent gedurende 10 jaren een aflaat van 5 jaar en 5 quadragenen voor de vrome weldoeners van het „hospitale pauperum S. Marie de Anima Theotonicorum de Urbe”.

Quoniam ut ait.... Dat. Rome apud S. Petrum, VI Id. Februarii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 152 f. 150—150^v.

1550.

1412 Maart 22.

Johannes XXIII neemt op verzoek van Jan van Beieren, verkozen bisschop van Luik, die zijne voorouders in het tijdelijk bezit aldaar is opgevolgd en zulks „ut asserit, adhuc obtinet”, de collegiale kerk van St. Pancras in Voorne, met hare dienstdoende geestelijkheid en bezittingen, onder de onmiddellijke rechtsmacht en bescherming van den H. Stoel.

Sedis apostolice.... Dat. Rome apud S. Petrum, undecimo Kl. Aprilis, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 158 f. 264^v—265.

1551.

1412 April 19.

Johannes XXIII geeft aan Johannes, eerstgeborene van Antonius, hertog van Brabant, en Catharina, dochter van Karel, koning van Frankrijk, huwelijksdispensatie in derden graad van bloedverwantschap.

Etsi inter illos.... Dat. Rome apud S. Petrum, XIII Kl. Maji, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 152 f. 167^v—168.

1552.

(1412 — Mei 25 — 1413).

Lastgeving ten gunste der kapittelen van den Dom en Oudmunster te Utrecht, over tienden.

Indice n°. 531 f. 870^v vermeldt:

„Pro praepositis, decanis et capitulis Majoris et S. Salvatoris Trajectensium ecclesiarum commissio super decimis.

„AB Johannis XXIII (an.) III Tom. 8 p. 48” (ontbreekt).

1553.

1413 Augustus 23.

Johannes XXIII bevestigt het ingelaschte statuut van het Domkapittel te Utrecht, waarbij bepaald is, dat voortaan bij het openvallen van een supplement dit door den proost zal worden verleend aan den oudsten, nog geen supplement bezittenden kanunnik. (Het statuut is d.d. 1413 April 19, evenals de ingelaschte akten van goedkeuring en toestemming door bisschop Frederik van Blankenheim en proost Johannes de Montforde).

Illis que pro Dat. apud S. Antonium extra muros Florentinos, X Kl. Septembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 173 f. 254^v—256^v.

1554.

1414 Maart 21.

Johannes XXIII vergunt, dat de inwoners van Sint-Maartensdijk, zooals van oudsher geschiedde, elken Zondag na de Hoogmis markt mogen houden.

Sincere devocionis Dat. Bononie, XII Kl. Aprilis, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 172 f. 95^v—96.

1555.

1418 Januari 11.

Martinus V bevestigt de oprichting der Broederschap, welke de „clerici et scolares opidi de Buscoducis” hebben gesticht in de O. L. Vrouwekapel der St. Janskerk te 's Hertogenbosch. (Ingelascht is de stichtingsakte van het jaar 1318, welke ook de statuten der Broederschap inhoudt en besloten wordt met de goedkeuring van Adolphus, bisschop van Luik, Neapolio de Filiis Ursi, aartsdiaken van Luik, en Wilhelmus, „investitus ecclesiarum de Orten et de Buscoducis”).

Decet Romanum pontificem Dat. Constantie, III Id. Januarii, pontificatus nostri anno primo.

Reg. Later. Vol. 195 f. 47—50^v.

1556.

1418 Februari 13.

Martinus V bevestigt het ingelaschte statuut van het kapittel van St. Lebuïnus te Deventer, d.d. 1417 Maart 2, waarbij bepaald is, dat voortaan, bij openvallen van een supplement, dit door den proost zal worden verleend aan den oudsten, nog geen supplement bezittenden kanunnik. (Ingelascht zijn ook de akte van goedkeuring door bisschop Frederik van Blankenheim, d.d. 1417 Maart 2, en de akte van toestemming door den proost van Deventer, Hermannus Dweg, „decretorum doctor, sedis apostolice prothonotarius, qui ad presens in sacrosancto concilio Constantiensi residet”, d.d. te Constanz 1408 ¹⁾ Februari 14).

Inter omnia nostre . . . Dat. Constantie, Id. Februarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 187 f. 15^v—18.

Gedr. Dumber, *Deventer* I p. 266.

1557.

1418 Mei 16.

Martinus V geeft aan Johannes, hertog van Brabant, en Elizabeth, weduwe van hertog Antonie van Brabant, huwelijksdispensatie in geestelijke aanverwantschap, bestaande omdat Johannes een kind van Elizabeth ten Doop gehouden heeft.

Oblate nobis . . . Dat. Constantie, XVII Kl. Junii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 195 f. 280—280^v.

1558.

1420 Maart 18.

Martinus V verleent een aflaat van 1 jaar en 40 dagen aan de vrome bezoekers en weldoeners der „capella cum hospitali pauperum ad Campum Sanctum juxta Basilicam principis apostolorum de Urbe”.

Licet is . . . Dat. Florentie, XV Kl. Aprilis, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 208 f. 127—127^v.

1) Daar het Concilie van Constanz eerst in 1414 begon, zal hier allicht moeten gelezen worden: 1418. Maar dan is of in deze of in de volgende dagteekening eene fout begaan door den registrator.

1559.

1420 Maart 18.

Martinus V bevestigt de Congregatie van Windesheim en stelt haar in het bezit van verschillende privilegiën.

Sponsa Christi Dat. Florentie, XV Kl. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio.

Reg. Later. Vol. 748 f. 80—83^v (ingelascht in eene bulle van Sixtus IV, d.d. 1474 November 19).

Gedr. Miraeus, *Opera diplom.* III p. 444.

Vgl. Acquoy, *Het klooster te Windesheim* III p. 287.

1560.

1420 Maart 18.

Martinus V machtigt Johannes, prior van Windesheim, en diens opvolgers, om in alle kloosters zijner Congregatie biecht te hooren en om de 3 jaar zijne onderhoorigen van kerkelijke censuren te ontslaan.

Sacre religionis Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 748 f. 83^v—84^v (ingelascht als voren).

Vgl. Acquoy, *Het klooster te Windesheim* III p. 287.

1561.

(1422 — November 21 — 1423).

Bevestiging van een statuut, door het kapittel van Oudmunster gemaakt, dat het geen onwettig-geborenen aan zijne kerk zal verbinden.

Indice n°. 531 f. 870^v vermeldt:

„Pro decano et capitulo ecclesiae S. Salvatoris Trajectensis statutum, quod in dicta ecclesia non recipiantur illegitimi.

„AB Martini V (an.) VI Tom. 9 p. 95” (ontbreekt).

1562.

(1423 — November 21 — 1424).

Verleening van een choorepiscopaat in den Utrechtschen Dom aan Henricus Schatter.

Indice n°. 508 f. 1689^v vermeldt:

„Pro Henrico Scatter chorepiscopatus dignitas Trajectensis per assecutionem.

„AB Martini V (an.) VII (Tom.) 10 p. 224” (ontbreekt).

1563.

1423 December 20.

Martinus V draagt aan den proost der St. Andreaskerk te Keulen op, de beschikking van wijlen Frederik (van Blankenheim), bisschop van Utrecht, te bekrachtigen, waarbij bepaald is, dat de proost en het convent van het klooster Bethlehem bij Doetinchem bij zichzelf en bij de kloosters hunner orde te Neuss en Zwolle het visitatierecht kunnen uitoefenen.

Dum preclara.... Dat. Rome apud S. Petrum, tertiodecimo Kl. Januarii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 244 f. 155^v—156^v.

1564.

1425 Februari 6.

Martinus V benoemt Sweder van Kuilenburg tot bisschop van Utrecht. — Hij geeft hiervan kennis aan de belanghebbenden.

Apostolatus officium.... Dat. Rome apud S. Apostolos, octavo Id. Februarii, anno octavo.

Simili modo: capitulo ecclesie Trajectensis.

Clero civitatis et diocesis Trajectensis.

Populo civitatis et diocesis Trajectensis.

Universis vassallis ecclesie Trajectensis.

Archiepiscopi Coloniensi.

Sigismundo regi Romanorum.

Reg. Later. Vol. 255 f. 283^v—285.

Gedr. Matthaeus, *Analecta* V p. 421.

1565.

1427 Januari 24.

Martinus V verklaart aan den abt van Mariënweerd, dat hij ten onrechte de geestelijkheid van Utrecht, die immers aan Sweder van Kuilenburg gehoorzaamheid betoonde, op straf van excommunicatie heeft gesommeerd om de stad te verlaten, en gelast hem, verder in deze zaak de hem verstrekte pauselijke lastgeving niet te buiten te gaan.

Justis et honestis.... Dat. Rome apud S. Apostolos, IX Kal. Februarii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 269 f. 250^v—252.

1566.

1428 November 29.

Martinus V benoemt Egidius de Byedborch, „ordinis fratrum beate Marie de Monte Carmelo professorem”, tot bisschop van Rhosus (in Cilicia), welk bisdom is opengevallen door den dood van bisschop Henricus.

Apostolatus officium.... Dat. Rome apud S. Apostolos, tercio Kal. Decembris, anno duodecimo.

Reg. Later. Vol. 289 f. 250^v—251^v.

Een Egidius, bisschop van Rhosus, komt voor als wijbisschop van Sweder van Kuilenburg.

1567.

1429 Februari 15.

Martinus V gelast den deken van St. Adrianus te Naaldwijk, voor de nonnen van het Begijnhof te Delft te bevestigen het verlof, hun door Andreas Petri, pastoor der St. Hippolytuskerk, toegestaan en door Frederik (van Blankenheim), bisschop van Utrecht, goedgekeurd, dat zij een eigen kapel en kapelaan mogen hebben.

Hiis per que.... Dat. Rome apud S. Apostolos, XV Kl. Martii, anno duodecimo.

Reg. Later. Vol. 286 f. 18—18^v.

1568.

(1431 — Maart 12 — 1432).

Eugenius IV geeft verlof aan (Egidius de Byedborch), bisschop van Rhodus, dat hij in zijn titulair-bisdom niet behoeft te verblijven.

Indice n°. 504 f. 899 vermeldt:

„Pro Rossensi episcopo indultum non accedendi.

„AB Eugenii IV (an.) I (Tom.) 12 p. 293” (ontbreekt).

Dit privilege zal waarschijnlijk het jaar aanduiden, waarin Egidius de Byedborch als wijbisschop ten onzent opgetreden is. Op het verlof „non accedendi” volgt nl. doorgaans in dezelfde bulle de machtiging om elders de pontificalia uit te oefenen.

Zie boven n°. 1566.

1569.

1431 Mei 12.

Eugenius IV belast de aartsbisschoppen van Keulen, Trier en Mainz, hunne suffraganen en de bisschoppen in Duitschland, Brabant en Vlaanderen, aan wie ook paus Gregorius XI reeds eene hierbij ingelaschte bulle, d.d. 1377 December 2, ten gunste der Cellebroeders had gericht ¹⁾, met de uitvoering van het besluit, waarbij de Cellebroeders tegen de aanklacht van „heretica pravitas” in bescherming genomen en bij alle weldenkenden aanbevolen worden.

Piis votis fidelium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1431, IV Id. Maji, anno primo.

Reg. Later. Vol. 302 f. 287—289.

Gedr. Frédéricq, *Corpus docum.* I p. 319 n°. 281. — Mosheim p. 668.

Vgl. Arnold, *Repertorium germ.* n°. 1012.

1570.

1431 October 8.

Eugenius IV geeft een aflat van 1 jaar en 1 quadragene aan de vrome bezoekers en weldoeners van het „hospitale S. Juliani de Urbe de Flandria vulgariter nuncupatum, in quo, sicut accepimus, continua observatur hospitalitas et quod diversis causantibus calamitatibus in suis edificiis et structuris gravibus ruine subjacet incommodis et reparacione non modica indigere prospicitur”.

Quoniam ut ait.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1431, VIII Id. Octobris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 304 f. 60^v—61.

1) Zie Bullarium Trajectense n°. 2267.

1571.

1432 April 11.

Eugenius IV benoemt *Martinus Campania*, „monachum monasterii beate Marie in Clarocampo Cisterciensis ordinis Trajectensis diocesis, in presbyteratus ordine constitutum”, tot bisschop van *Magione*. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Divina disponente.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1432, tercio Id. Aprilis, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 316 f. 16^v—17^v.

Martinus de Blonda, bisschop van *Magione*, komt voor als wijbisschop van *Sweder van Kuilenburg*.

1572.

1432 December 10.

Eugenius IV benoemt *Rudolf van Diepholt* tot bisschop van *Utrecht*. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Apostolatus officium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1432, quarto Id. Decembris, anno secundo.

Simili modo: archiepiscopo Coloniensi.

Dilectis filiis capitulo Trajectensi.

Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Trajectensis.

Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Trajectensis.

Dilectis filiis universis vassallis ecclesie Trajectensis.

Carissimo in Christo filio *Sigismundo regi Romanorum illustri*.

Reg. Later. Vol. 316 f. 109^v—110^v.

1573.

1433 Augustus 15.

Eugenius IV deelt aan den abt van *Oostbroek* mede, dat hij alle geschillen, die in het bisdom *Utrecht* naar aanleiding van het aldaar geheerscht hebbende schisma over het bezit van kerkelijke beneficie's tot op den huidigen dag zijn gevoerd, zich voorbehoudt en opheft.

Romani pontificis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1433, decimo octavo Kl. Septembris, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 319 f. 1—3.

1574.

1433 October 15.

Eugenius IV ontslaat Rudolf van Diepholt van de kerkelijke censuren, welke deze beloopt heeft in den strijd tegen Sweder van Kuilenburg, opdat hij de bisschoppelijke wijding en bediening kunne aanvaarden.

Ad apostolice dignitatis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1433, Id. Octobris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 322 f. 48—48^v.

1575.

1433 October 15.

Eugenius IV bekrachtigt de uitspraak, door Johannes, bisschop van Macon, als pauselijk delegaat in de zaak tusschen Sweder van Kuilenburg en Rudolf van Diepholt gedaan, welke zaak hij eerst aan een commissie van drie kardinalen ter onderzoek en vervolgens aan genoemden bisschop Johannes ter beslissing had opgedragen.

Regis pacifici.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1433, Id. Octobris, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 364 f. 78^v—84.

Gedr. Matthaeus, *Analecta* V p. 483.

1576.

1433 October 16.

Eugenius IV benoemt motu proprio en voor alle zekerheid Rudolf van Diepholt andermaal tot bisschop van Utrecht, nu Sweder van Kuilenburg gestorven is en sommigen daaruit willen afleiden, dat het bisdom Utrecht openstaat.

Divina disponente clemencia.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1433, decimo septimo Kl. Novembris, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 364 f. 77^v—78^v.

1577.

1434 Juli 1.

Eugenius IV benoemt den abt van *St. Laurentius in Oostbroek*, de dekens van *Kleef en Leuven* tot conservatoren voor *Rudolf van Diepholt*, bisschop van *Utrecht*.

Cum nos dudum.... Dat. Florencie, anno etc. 1434, Kl. Julii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 364 f. 75—77^v.

1578.

1434 Juli 7.

Eugenius IV gelast den abten van *Middelburg en Egmond* en den deken van *St. Martinus te Emmerik*, dat zij de *Utrechtsche Domkanunniken Ghysbertus de Lochorst en Ghysbertus de Rietvelt*, die zich wederrechtelijk hebben meester gemaakt van het beheer der goederen van de kerkfabriek van den Dom, na onderzoek der zaak dwingen, om hiervan afstand te doen en rekenschap te geven aan bisschop *Rudolf van Diepholt* en het Domkapittel.

Humilibus supplicum.... Dat. Florencie, anno etc. 1434, Non. Julii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 323 f. 75—76.

Vgl. boven n°. 1356.

1579.

1434 November 17.

Eugenius IV bevestigt de hierbij ingelaschte uitspraak, welke door de kardinalen *Antonius*, bisschop van *Porto*, en *Johannes*, van *St. Pieter's Banden*, als door paus *Martinus V* gevolmachtigde rechters, gedaan werd te Rome 9 Januari 1428, nl. dat het huwelijk tusschen hertog *Jan van Brabant* en *Jacoba van Beieren* geldig was.

Gregis dominici.... Dat. Florentie, anno etc. 1434, XV Kl. Decembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 325 f. 149—150. — Dezelfde bulle gedeeltelijk (tot waar de ingelaschte uitspraak moet beginnen) Reg. Vat. Vol. 359 f. 269^v—270. Zie boven n°. 62.

1580.

1435 Juli 1.

Eugenius IV benoemt motu proprio en voor alle zekerheid Rudolf van Diepholt andermaal tot bisschop van Utrecht, terwijl hij de aanspraken van Walraven van Meurs en de bemoeiingen van het Concilie van Basel met deze zaak voor nietig verklaart.

Divina disponente clementia.... Dat. Florentie, anno etc. 1435, Kl. Julii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 329 f. 267^v—268.

1581.

1435 October 27.

Eugenius IV geeft, naar aanleiding van het bijgelegde schisma, opnieuw eene milde verklaring ten gunste der personen in het bisdom Utrecht, die tijdens de troebelen beneficie's hebben verkregen.

Romanus pontifex.... Dat. Florencie, anno etc. 1435, V Kl. Novembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 331 f. 155^v—157.

1582.

1435 November 5.

Eugenius IV draagt aan den bisschop van Adria en de dekens van St. Pieter te Utrecht en St. Lebuïnus te Deventer op, den klerk Aelbertus Doern te bevestigen in het bezit der parochiekerk van Rijswijk, opengevallen door den dood van Theodericus Spirinck, en hem verleend door het kapittel van Oudmunster te Utrecht.

Vite ac morum.... Dat. Florentie, anno etc. 1435, Non. Novembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 341 f. 219—220.

1583.

1436 Mei 5.

Eugenius IV draagt aan den deken der O. L. Vrouwekerk te Breda op, den kanunnik dezer kerk, Johannes Zibben, te begeven met de kerk van Mazen (bisdom Luik), die hij met Johannes Risenere heeft geruild voor het altaar der Drie Koningen in de parochiekerk van Oosterhout.

Dignum arbitramur.... Dat. Bononie, anno etc. 1436, tertio Non. Maji, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 341 f. 51—52.

1584.

1436 Juli 20.

Eugenius IV draagt aan den bisschop van Imola en de dekens van Oudmunster en St. Jan te Utrecht op, het kapittel van St. Leuwinus te Deventer volop te herstellen in het bezit der parochiekerk van Zwolle, waarover het in de Curie tegen den indringer Henricus Bierman een proces gevoerd en gewonnen heeft.

Exhibita nobis.... Dat. Bononie, anno etc. 1436, tertiodécimo Kl. Augusti, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 341 f. 69^v—70^v.

Vgl. boven n°. 1355.

1585.

1436 Juli 21.

Eugenius IV verleent aflaten aan de godvruchtige bezoekers en weldoeners der parochiekerk van O. L. Vrouw te Bergen (bisdom Utrecht), waarheen „ob crebra, que inibi Altissimus per sacratissimum Corpus Domini nostri Jhesu Christi, quod ad ecclesiam ipsam una eum Oleo et Crismate sacris miraculose, ut pie creditur, translatum extitit ¹⁾, operari dignatur miracula, in gens Christifidelium illarum partium singularis devotionis causa dietim confluat multitudo”. Op verschillende hooge feestdagen des jaars kan een aflaat van 3 jaren en 3 quadragenen, in het octaaf dier feestdagen een aflaat van 100 dagen verdiend worden. De aflaatbrief houdt gedurende 20 jaren kracht.

Dum precelsa.... Dat. Bononie, anno etc. 1436, XII Kl. Augusti, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 342 f. 152^v—153.

Vgl. boven n°. 1370.

1) Bij den bekenden St. Elisabethsvloed van 18 November 1421.

1586.

1436 Augustus 22.

Eugenius IV draagt aan den bisschop van Amiëns en de proosten van St. Pieter te Utrecht en St. Werenfried te Elst op, den priester Theodericus Stenwyck, beëdigd secretaris van Philips, hertog van Bourgondië, te bevestigen in het bezit van een kanonikaat en prebende in de St. Janskerk te Utrecht, die hem door den proost Dirk van Wassenaeer zijn verleend.

Vite ac morum . . . Dat. Bononie, anno etc. 1436, undecimo Kl. Septembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 341 f. 76^v—78.

1587.

1436 October 22.

Eugenius IV draagt aan den bisschop van Adria en de dekenen van het H. Kruis te Luik en St. Pieter te Leuven op, Mr. Anselmus Fabri de Breda, pauselijk schrijver, corrector en referendaris, te voorzien met een kanonikaat en prebende in de St. Servaaskerk te Maastricht, opengevallen door den dood van Johannes Pryns.

Grata devotionis obsequia . . . Dat. Bononie, anno etc. 1436, undecimo Kl. Novembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 341 f. 160^v—162.

1588.

1436 November 15.

Eugenius IV draagt aan den abt van St. Pieter (sic) te Middelburg op, den priester Rutgerus Berchmaker, kapelaan in de St. Pieterskerk te Utrecht, te bevestigen in het kanonikaat en de prebende der St. Pieterskerk te Middelburg, opengevallen door den dood van Walter Cornelisz. en hem door kamunnik Hugo Jansz. namens het kapittel van genoemde kerk verleend.

Exhibita siquidem nobis . . . Dat. Bononie, anno etc. 1436, decimo septimo Kl. Decembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 341 f. 129—130^v.

1589.

1437 Mei 21.

Eugenius IV gelast den deken van St. Marie te Utrecht, dat hij de eerst opvallende vicarie in de St. Lebuïnuskerk te Deventer geve aan Symon Theoderici de Medemblick, klerk uit het bisdom Utrecht, „qui ut asserit in registro supplicationum per Nos seu de mandato Nostro signatarum clericus et scriptor est” en die reeds vroeger op pauselijk gezag met eene dergelijke vicarie was voorzien, doch hiervan ten gevolge van het Utrechtsche schisma geen bezit had kunnen nemen, wijl het kapittel van St. Lebuïnus de opengeballen vicarie toen reeds had verleend aan den priester Johannes Baer.

Vite ac morum.... Dat. Bononie, anno etc. 1437, XII Kl. Junii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 353 f. 20—22.

1590.

1438 Januari 11.

Eugenius IV geeft een aflat van 7 jaar en 7 quadragenen voor de vrome bezoekers en weldoeners der parochiekerk van St. Nicolaas te Kampen, „quam ipse Johannes (Walling, prepositus ecclesie Lubicensis, capellanus noster et causarum palatii apostolici auditor) etiam obtinet et (que) sex milia communicantium et ultra habere dinoscitur et alias notabilis existit in suis structuris et edificiis, ut puta decenti venustate pollentibus”.

Licet is de cujus.... Dat. Bononie, anno incarnationis dominice 1437, III Id. Januarii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 351 f. 217^v—218.

1591.

1439 April 15.

Eugenius IV geeft voor de parochiekerk van St. Adrianus te Westkerke een aflat van 3 jaar en 3 quadragenen op verschillende hooge feestdagen, alsook een aflat van 100 dagen in het octaaf dier feestdagen.

Licet is de cujus.... Cum itaque, sicut accepimus, parrochialis ecclesia sancti Adriani de Westkerke Trajectensis diocesis, cujus structure et edificia ruine subjacent ac turris propter ejus vetustatem ad terram projecta fuit et alia inibi de novo ad altitudinem hominis elevata construi disponitur, magnis circa structuras et edificia hujusmodi reparationibus indigeat, ad quas ipsiusque turris complementum nullatenus fabrice ipsius ecclesie sufficiunt facultates.... Dat. Florentie, anno etc. 1439, XVII Kl. Maji, anno nono.

Reg. Later. Vol. 367 f. 176—176^v.

1592.

1439 November 21.

Eugenius IV benoemt drie executeurs, om Andreas Gruter de Lochem in het bezit te stellen van een kanonikaat en prebende in de St. Lebuïnuskerk te Deventer met de daartoe behorende en reeds vervallen inkomsten, waarover Andreas voornoemd in de Curie lang heeft geprocedeerd tegen Dethardus Slieter, klerk uit het bisdom Osnabrück.

Exhibita nobis.... Dat. Florentie, anno etc. 1439, XI Kl. Decembris, anno nono.

Reg. Later. Vol. 365 f. 99^v—101^v.

1593.

1439 December 16.

Eugenius IV gelast den proost van St. Jan te Utrecht, de kapel van O. L. Vrouw te Misen (?) (bisdom Utrecht), te verleen en aan Fredericus Judoci de Beverwyck, kanunnik in IJsselstein, over welke kapel in de Curie was geprocedeerd door den klerk Johannes Bedunez en den priester Outgherus Nicolai Monick.

Dignum arbitramur.... Dat. Florentie, anno etc. 1439, XVII Kl. Januarii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 365 f. 97—97^v.

1594.

(1440 — Maart 12 — 1441).

Kwijtschelding van censuren voor Arnoud, hertog van Gelre, en zijne vrijstelling van de rechtsmacht van den Keulschen aartsbisschop.

Indice n°. 520 f. 791^v vermeldt:

„Pro Arnoldo duce Gelriae absolutio a censuris, cum exemptione a jurisdictione Coloniensis archiepiscopi tam in spiritualibus quam in temporalibus.

„AB Eugenii IV (an.) X (Tom.) 10 p. 230” (ontbreekt).

1595.

1440 Maart 16.

Eugenius IV verleent een aflaat van 2 jaar en 2 quadragenen aan hen, die jaarlijks op het feest van St. Joris de kapel van het armenhospitaal van St. Joris te Delft godvruchtig zullen bezoeken en voor het onderhoud van dit hospitaal zullen bijdragen.

Splendor glorie.... Dat. Florentie, anno etc. 1439, XVII Kl. Aprilis, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 373 f. 79^v.

1596.

1440 April 13.

Eugenius IV bevestigt de bepaling van wijlen bisschop Frederik van Blankenheim, waarbij het onderzoek, de goedkeuring, bezegeling enz. der geloofsbriefen van alle questoren, die in het bisdom Utrecht willen collecteeren, wordt toevertrouwd aan de procuratoren der kerkfabriek van den Utrechtschen Dom, die ten bate hunner kerkfabriek voor zegels en brieven jaarlijks 1½ schild van elken collecteur mogen vorderen.

Injunctum nobis.... Dat. Florentie, anno etc. 1449, Id. Aprilis, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 373 f. 249—250.

1597.

1440 Juli 9.

Eugenius IV draagt aan den deken van St. Livinus te Zierikzee op, den armiger Johannes de Zoetelinkerke, die voor de zielerust zijner bloedverwanten en opvolgende echtgenooten Agatha en Margarita, in de parochiekerk van Wissenkerke (bisdom Utrecht), een eeuwigdurende kapellanie zonder zielzorg bij het St. Antonius-altaar wil stichten, hiertoe te machtigen en hem en zijnen erfgenamen het patronaatsrecht erover te verleen.

Piis fidelium votis.... Dat. Florencie, anno etc. 1440, VII Id. Julii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 373 f. 41—41^v.

1598.

1440 Juli 13.

Eugenius IV geeft een milde verklaring aan Adam de Papenhoven, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, ten opzichte der hem vroeger gedane begeving en reservatie in voornoemde kerk.

Vite ac morum.... Dat. Florentie, anno etc. 1440, III Id. Julii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 368 f. 88—93^v.

1599.

1440 Juli 23.

Eugenius IV gelast den dekens van St. Martinus in Sint-Maartensdijk en van St. Livinus te Zierikzee, alsook den Utrechtschen officiaal, onderzoek en uitspraak te doen over het patronaatsrecht op de parochiekerk van Kampen (bisdom Utrecht), dat de edellieden Pancrattus Wilhelmi en Wilhelmus en Cornelius Nicolai de Campis sinds honderd jaren in hunne familie zeggen te hebben. Krachtens dit patronaatsrecht hadden zij onlangs als rector der parochiekerk voornoemd den klerk Jacobus Dondini gepresenteerd, maar de Luiksche klerk Conradus Jacobi had er krachtens pauselijke reservatie eveneens aanspraak op gemaakt en de zaak voor 's pausen rechtbank gebracht. Hangende dit geschil, was Jacobus Dondini monnik geworden in de Benedictijner-abdij van St. Paulus buiten de muren te Rome en had hij van al zijne aanspraken afstand gedaan.

Sincere devocionis.... Dat. Florentie, anno etc. 1440, X Kl. Augusti, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 368 f. 127—128.

1600.

1441 Januari 28.

Eugenius IV belast drie executeurs, om het choorepiscopaat van den Utrechtschen Dom; eerst bezet door Henricus Schatter en nu opengefallen, te geven aan Theodericus de Oudencoep, Domkanunnik, pauselijk abbreviator en secretaris van kardinaal Franciscus (Condulmer) tit. S. Clementis.

Vite ac morum.... Dat. Florentie, anno etc. 1440, V Kl. Februarii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 376 f. 305^v—307.

1601.

1441 Februari 12.

Eugenius IV gelast den kardinaal-priester van *S. Martinus in Montibus*, den abt van *Middelburg* en den Domproost van *Utrecht*, dat zij *Jacobus Henrici de Middelburg*, baccalaureus der theologie, pauselijk acolythus en kapelaan, wien reeds vroeger de dekanij van *St. Pieter te Middelburg* door den paus verleend was, in het rechtmatig bezit hiervan metterdaad doen erkennen, niettegenstaande het kapittel zekeren *Petrus de Woesterzwen alias de Renesse* tot deken heeft gekozen en deszelfs aanspraken voor het Concilie van *Basel* en den tegenpaus *Felix V* heeft gebracht.

Injunctum nobis.... Dat. Florentie, anno etc. 1440, pridie Id. Februarii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 368 f. 62—66.

1602.

1441 November 3.

Eugenius IV gelast, op verzoek van *Philips*, hertog van *Bourgondië*, aan den abt van *St. Michaël te Antwerpen*, den deken van *St. Gummarus te Lier* en den deken van *St. Jan te 's Hertogenbosch*, de orde en den vrede te herstellen in *Maastricht*, waar de kanunniken der *St. Servaaskerk* wegens een geschil over tienden voor de wereldlijke rechtbank zijn gedaagd en aan verschillende ergerlijke mishandelingen hebben blootgestaan, zoodat door den bisschop van *Luik* het interdict op de stad gelegd is, hetwelk nu al ruim 20 weken geduurd heeft.

Solicitude pastoralis officii.... Dat. Florentie, anno etc. 1441, III Non. Novembris, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 380 f. 33^v—36.

1603.

1441 November 7.

Eugenius IV gelast den abt van *Berne* en den Utrechtschen Domkanunnik *Henricus Rever de Winsen*, in derde instantie onderzoek en uitspraak te doen in het proces tusschen het kapittel van *St. Jan te Utrecht* en de gemeente van *Baarn*, over het recht van turfgraven in de „sylva” de *Vuursche*.

Humilibus supplicum.... Dat. Florencie, anno etc. 1441, VII Id. Novembris, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 380 f. 280^v—281^v.

1604.

1441 December 16.

Eugenius IV draagt aan den abt van Eichout te Brugge op, onderzoek en uitspraak te doen in de zaak van Petrus (de Dam), abt van Middelburg, die geklaagd heeft, dat „Johannes Adriani presbiter et Egidius Symonis laicus ac quidem alii presbiteri et laici dicte diocesis sibi et dicto monasterio et illius personis in personis, rebus et bonis damna gravia necnon multiplices molestias, injurias intulerunt et inferre non cessant et jacturas”....

Exhibita siquidem.... Dat. Florentie, anno etc. 1441, XVII Kl. Januarii, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 384 f. 139^v—140.

1605.

1441 December 17.

Eugenius IV gelast den abt van Eichout te Brugge (bisdom Doornik), onderzoek en uitspraak te doen voor den proost en het convent van Zoetendaal (bisdom Utrecht), die zich beklagd hebben, dat zij door Petrus Stulm en andere leeken in hunne rechten en goederen worden verkort.

Humilibus supplicum.... Dat. Florentie, anno etc. 1441, XVI Kl. Januarii, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 385 f. 123^v—124.

1606.

1442 Juni 25.

Eugenius IV geeft, op verzoek van wijlen Johannes de Glimis, heer van Bergen op Zoom, aan diens wettige erfgenamen het volle patronaatsrecht op de collegiale kerk aldaar, wier inkomsten door hem en zijne familie grootendeels zijn gesticht.

Romanus pontifex.... Dat. Florentie, anno etc. 1442, VII Kl. Julii, anno duodecimo.

Reg. Later. Vol. 388 f. 4—7.

Gedr. Miraeus, Opera diplom. IV p. 63.

1607.

1442 Juni 25.

Eugenius IV machtigt *Johannes de Glimis*, heer van *Bergen op Zoom*, tot oprichting eener eigen parochiekerk in „loco tui dominii *Ruckven*.¹⁾ cum appenditio de *Suuartscive nuncupato*”, waar de bevolking in de laatste jaren zoodanig toenam, dat deze maatregel noodig is geworden.

Inter curas.... Dat. *Florentie*, anno etc. 1442, VII Kl. Julii, anno duodecimo.

Reg. Later. Vol. 388 f. 73—73^v.

1608.

1443 Februari 26.

Eugenius IV machtigt de dekens van *St. Marie te Utrecht*, van *St. Martinus te Emmerik* en van *St. Walburgis te Arnhem*, op verzoek van *Adolf*, hertog van *Kleef*, de parochiekerken van *Huyswerden* en *Werbeyden* (aartsbisdom *Keulen*), in te lijven bij het door voornoemden hertog gestichte *St. Antoniusklooster* in „*Optenhov*” van de *Augustijnen-orde*, waar evenwel de preceptor en drie broeders de kerkelijke diensten tot dusverre niet volledig en geregeld konden verrichten.

Inter curas.... Dat. *Florentie*, anno etc. 1442, IV Kl. Marcii, anno duodecimo.

Reg. Later. Vol. 392 f. 75^v—76^v.

1609.

1443 Maart 30.

Eugenius IV gelast aan de abten van *Bondelo* en van *Middelburg*, op verzoek van *Johannes Vylam* (*Bylant?*), heer van *Hunssene*, *Pamele* en *Leedberghe*, dat zij pauselijke bekrachtiging verleen en aan den ruil van eenige goederen in de *Vier Ambachten*, behoorende tot de thesaurie van *Oudmunster te Utrecht*, en van eenige landerijen in *Hamersveld*, behoorende aan *Johannes* voornoemd, welken ruil deze en *Johannes Terslounge*, thesaurier van *Oudmunster*, met goedkeuring van bisschop *Rudolf* (van *Diepholt*) hebben gedaan.

Ad apostolice dignitatis.... Dat. *Senis*, anno etc. 1443, III Kl. Aprilis, anno terciodecimo.

Reg. Later. Vol. 397 f. 196—196^v.

1) *Rucphen*.

1610.

1443 Mei 2.

Eugenius IV gelast den proost van *St. Pieter te Utrecht*, den deken van *St. Adrianus te Naaldwijk* en den deken van *St. Pancras te Leiden*, na onderzoek der zaak pauselijke bekrachtiging te verleen en aan de oprichting van een klooster der *Kruisheeren (Cruciferi) te Schiedam*, waartoe de leken *Daniël de Matenisse* en *Goeswinus Michaelis* met bisschoppelijke goedkeuring verschillende goederen hebben afgestaan, maar de toestemming van den *Schiedamschen pastoor* niet konden verkrijgen.

Universalis ecclesie.... Dat. Senis, anno etc. 1443, IV Non. Maji, anno terciodecimo.

Reg. Later. Vol. 400 f. 296^v—297^v.

1611.

1443 September 3.

Eugenius IV gelast den abt van *Oostbroek*, den abt van *Mariënweerd* en den proost van *St. Walburg te Arnhem*, onderzoek en uitspraak te doen voor het convent der *Predikheeren te Utrecht* en *Wilhelmus Clopper*, „dicti ordinis professor”, die zich hebben beklagd, dat *Hugo Henrici*, burger van *Leiden*, eenige onroerende en roerende goederen, behoorende tot de nalatenschap der moeder van *Wilhelmus* voornoemd, wederrechtelijk in bezit houdt, niettegenstaande hij reeds op straffe van excommunicatie tot teruggave dier goederen is gesommeerd, van welk vonnis hij op den *H. Stoel* geappelleerd heeft.

Humilibus supplicum.... Dat. Senis, anno etc. 1443, III Non. Septembris, anno XIII.

Reg. Later. Vol. 406 f. 212—212^v.

1612.

1444 Mei 15.

Eugenius IV belast den bisschop van *Adria*, den abt van *Egmond* en den deken van *St. Pancras te Leiden* met de uitvoering van het in de *Curie* gevelde vonnis, waarbij de gemeente van *Baarn* bevel krijgt, de rechten van het kapittel van *St. Jan te Utrecht* op het turfgraven in de *Vuursche* onvoorwaardelijk te eerbiedigen en veroordeeld wordt tot betaling der proceskosten van 70 goudgulden. Te voren had het kapittel voornoemd reeds een gunstige uitspraak verkregen bij *Wouterus Grawert*, deken van *Oudmunster*, en *Petrus de Hyndersteyn*, deken van *St. Pieter*, als gedelegeerden van den *Utrechtschen officiaal*; in het proces te *Rome* liet het zich vertegenwoordigen door zijn procurator *M^r. Johannes Schade*, toen van deze uitspraak door de gemeente van *Baarn* appel was aangeteekend.

Exhibita nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1444, Id. Maji, anno quartodecimo.

Reg. Later. Vol. 407 f. 295—297^v.

Zie boven n°. 1603.

1613.

1445 Maart 20.

Eugenius IV stelt voor het armenhospitaal van St. Pieter te Reimerswaal ¹⁾ (bisdom Utrecht), gedurende twintig jaar eenige aflaten beschikbaar, op verschillende feestdagen jaarlijks te verdienen door de weldoeners van dit hospitaal, die de kapel aldaar godvruchtig bezoeken.

Licet is Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1444, XIII Kl. Aprilis, anno quintodecimo.

Reg. Later. Vol. 418 f. 106^v—107^v.

1614.

1445 Juli 14.

Eugenius IV verklaart aan Arnoud, hertog van Gelre, dat de tegen hem en tegen Johannes Vige, pastoor van Nijmegen, hunne verwanten en vrienden, door Theodericus, aartsbisschop van Keulen, uitgesproken censuren en straffen ongeldig zijn, terwijl hij tevens het onder het aartsbisdom Keulen behorende gebied van Gelre tijdelijk onder de rechtsmacht van den bisschop van Utrecht stelt ²⁾, zoolang de aartsbisschop voornoemd in zijne ongehoorzaamheid tegen den H. Stoel volhardt.

Eximie devotionis Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1445, pridie Id. Julii, anno XV.

Reg. Later. Vol. 422 f. 230—232^v.

1615.

(1446 Maart 12—1447 Februari 22).

Verlof voor Otto de Snellenberch, om buiten de gewone tijden de H. Wijdingen te ontvangen.

Indice n°. 531 f. 871 vermeldt:

„Pro Ottone de Svellenberch (*sic*) Trajectensi extra tempora.

„AB Eugenii IV (an.) XVI Tom. 8 p. 24” (ontbreekt).

1) Hs. heeft: Rimmerzwale.

2) Vgl. boven n°. 1594.

1616.

1446 Maart 26.

Eugenius IV gelast den bisschop van Utrecht, de halve parochiekerk van *S. Martinus de Westmunster in Middelburg*, waarvan *Guillelmus Hoolbeke* wegens 70-jarigen ouderdom vrijwillig afstand heeft gedaan, te verleen en aan den priester *Guillelmus Frans* (bisdome Kamerijk), mits deze uit zijne voornoemde portie, die op 150 kleine *Tournoisen* wordt geschat, aan *Guillelmus Hoolbeke*, zoolang hij zal leven, een passend bedrag tot onderhoud geve.

Apostolice sedis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1446, VII Kl. Aprilis, anno XVI.

Reg. Later. Vol. 430 f. 216—218.

1617.

1446 April 6.

Eugenius IV verleent eenige afdelen voor de parochiekerk van *St. Nicolaas te Utrecht*, „que in suis facultatibus et redditibus adeo tenuis et exigua existit, quod ex illis ipsius structure et edificia, que reparationibus non parum sumptuosius indigere noscuntur, absque Christifidelium suffragiis refici et reparari ac in eis conservari non possunt”....

Licet is.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1446, VIII Id. Aprilis, anno XVI.

Reg. Later. Vol. 430 f. 178.

1618.

1446 Juni 18.

Eugenius IV gelast aan de dekenen van *St. Pieter en St. Dionysius te Luik*, onderzoek en uitspraak te doen voor de abdis en het convent van *Thorn*, die zich beklagd hebben, dat hun wegens sommige inkomsten of jaarrenten door de abdij van *St. Paulus te Utrecht* en eenige *Luiksche en Utrechtsche geestelijken* en leken onrecht wordt aangedaan.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1446, XIV Kl. Julii, anno XVI.

Reg. Later. Vol. 429 f. 20—20^v.

1619.

1447 Maart 19.

Nicolaas V bevestigt voor Johannes de Bocholdia, prior, en het convent der Augustijner-koorheeren van Mariënborn bij Arnhem, de onderling vastgestelde en door bisschop Rudolf van Diepholt goedgekeurde, hier nader omschreven clausuur.

Decens reputamus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1446, XIV Kl. Aprilis, anno primo.

Reg. Later. Vol. 434 f. 151^v—153^v.

1620.

1447 September 23.

Nicolaas V gelast den bisschop van Utrecht, op verzoek van den rector van het St. Barbara-hospitaal te Leiden, en van Paulus Henrici Reyneri en Henricus Mercatoris, burgers van Leiden, dat hij vergunning geve tot het bouwen en begiften eener kerk bij genoemd hospitaal, met klokketoren, kerkhof, recht van bedienen en begrafenis enz.

Sincere devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1447, IX Kl. Octobris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 432 f. 173—174.

1621.

1449 Januari 24.

Nicolaas V benoemt Gerlacus Gildehuysen, „ordinis fratrum Predicatorum, in presbyteratus ordine constitutum”, tot bisschop van Hieropolis.

Divina disponente.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1448, nono Kl. Februari, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 448 f. 125^v—126.

Gerlach, b. v. Hieropolis, komt voor als wijbisschop van Rudolf van Diepholt.

1622.

(1449 — Maart 19 — 1450).

Machtiging voor den wijbisschop Gerlacus (Gildehuysen), om in het bisdom Utrecht zijne bediening uit te oefenen.

Indice n°. 497 f. 293^v vermeldt:

„Pro Gerlaco Jeropolitano episcopo facultas exercendi pontificalia in civitate Trajectensi.

„AB Nicolai V (an.) III (Tom.) 4 p. 238” (ontbreekt).

1623.

1451 Februari 16.

Nicolaas V gelast aan den proost van St. Marie te Utrecht, den deken der H. H. Apostelen te Keulen en den deken van St. Pancras te Leiden, onderzoek en uitspraak te doen omtrent eenige burgers van Dodewaard, Hien, Tiel en Rijswijk; die in de parochiekerk van het dorp Lyt ¹⁾ (bisdom Luik) heiligschennis en doodslag hebben gepleegd, weshalve de Luiksche officiaal hen met den ban en de resp. kerk in de plaats hunner inwoning met interdict heeft belegd, waaraan men zich echter niet stoorde.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1450, XIV Kl. Marcii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 470 f. 9^v—10^v. Het stuk is doorgeschrapt en heeft de randbemerking: „Cassata et alibi registrata propter malam registrationem”.

1624.

1451 Maart 2.

Nicolaas V gelast den abt van Oostbroek, den proost van St. Pieter en den deken van Oudmunster te Utrecht, onderzoek en uitspraak te doen voor Balduinus, prior, en het convent der H. Maagd en Twaalf Apostelen (orde van St. Augustinus, Congregatie van Windesheim) te Utrecht, die reeds in langdurig proces gewikkeld zijn met de kanunniken hunner orde Johannes Passart en Nicolaus Gerardi, wijl dezen aan het voornoemde convent „diversa libros, rotalia, calices et paramenta ecclesiastica” ontvreemdden.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1450, VI Non. Marcii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 459 f. 79—80.

Zie boven n°. 70.

1) Lith aan de Maas bij 's Hertogenbosch.

1625.

1451 October 22.

Nicolaas V gelast den proost van St. Marie en de deken van St. Jan en St. Pieter te Utrecht, gerechtelijk op te treden tegen Martinus Johannis, klerk uit het bisdom Utrecht, die wegens eenige misdrijven door de Utrechtsche officialen was veroordeeld, maar om hunne rechtsmacht te ontgaan, zich had laten inschrijven als student te Leuven.

Humilibus supplicum votis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1451, XI Kl. Novembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 470 f. 8—9^v.

1626.

1452 September 28.

Nicolaas V gelast zijn kapelaan en auditeur Mr. Petrus Martini de Caveisrubeis, den abt Jacobus de Poelgheest en het convent van St. Paulus te Utrecht te noodzaken tot betaling van den cijns, dien zij wegens in erfpacht houden van zekere tienden en goederen aan het Utrechtsche Domkapittel schuldig zijn en dien zij hardnekkig blijven weigeren, ofschoon tegen den vorigen abt Wilhelmus de Huekelem reeds driemaal in de Curie uitspraak is gedaan.

Exhibita nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1452, IV Kl. Octobris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 478 f. 312—313.

1627.

1452 November 28.

Nicolaas V gelast, op verzoek van abt Wilhelmus (de Matenesse), den Domproost van Utrecht, te bepalen, dat de abdij van Egmond, zooals zij vanouds gewoon is, bij gelegenheid van een opgelegde tiende of van een „subsidium charitativum” niet meer behoeft te betalen dan 80 Hollandsche gulden.

Etsi quibuslibet.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1452, IV Kal. Decembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 475 f. 219—220^v.

1628.

1454 September 27.

Nicolaas V benoemt Rudolf (van Diepholt), bisschop van Utrecht, tot administrator in spiritualibus van het bisdom Osnabrück. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Romani pontificis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1454, quinto Kl. Octobris, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 492 f. 106^v—108^v.

Zie boven n°. 1185.

1629.

1455 April 20.

Calixtus III gelast den proost van St. Pancratius te Leiden, dat hij de Franciscanen Observanten machtige tot het aanvaarden van een hun door de stad Haarlem daar toegewezen terrein, waarop zij dan een klooster met kerk en toebehooren mogen bouwen; welke lastgeving ook reeds door paus Nicolaas V gedaan werd 1453 Augustus 7, doch hieromtrent was ten gevolge van zijn ingetreden dood nog geen bulle uitgevaardigd, zoodat zij van laatstgenoemden dag af moet worden beschouwd te zijn ingegaan.

Racioni congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1455, XII Kl. Maji, anno primo.

Reg. Later. Vol. 504 f. 255—256.

Gedr. Hist. seu notitia episcop. Harlem. p. 35.

1630.

1455 April 20.

Calixtus III gelast den deken van St. Martinus te Emmerik, het klooster van St. Laurentius in Bethlehem (van de Orde der Augustijnen en het bisdom Utrecht), op verzoek van den proost en het convent, te doen aansluiten bij de Congregatie van Windesheim; deze lastgeving hebbe reeds kracht te beginnen op 14 September l.l., toen namelijk 's pausen voorganger Nicolaas V een dergelijke opdracht verleend heeft, zonder dat hiervan nog vóór zijn overlijden eene bulle was opgemaakt.

Racioni congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1455, XII Kl. Maji, anno primo.

Reg. Later. Vol. 514 f. 154—155^v.

1631.

1455 Juni 21.

Calixtus III verleent aan de vrome bezoekers en weldoeners der kapel van St. Cornelius binnen de muren van Delft, op diens feestdag, een aftaat van 5 jaren en 5 quadragenen, welke gunst na 30 jaar niet meer gelden zal.

Ante tronium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1455, XI Kl. Julii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 504 f. 67—67^v.

1632.

1455 December 15.

Calixtus III veroorlooft aan Conradus (de Diepholt), elect van Osnabrück, dat hij de proosdij van St. Lebuinus te Deventer, wier inkomsten op 70 marken zilver per jaar worden geraamd, in commende mag behouden, met het oog op de schrale inkomsten en tijdelijke schulden van zijn bisdom.

Personam tuam.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno 1455, XVIII Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 508 f. 87—87^v.

Zie boven n°. 1187.

1633.

1456 Maart 11.

Calixtus III gelast den deken van St. Dionisius te Luik, onderzoek en uitspraak te doen voor den abt en het convent van Middelburg, die verzet hebben aangeteekend tegen de inlijving van vier Zeeuwsche parochiekerken bij de nieuw-opgerichte collegiale kerk van O. L. Vrouw te Veere, welke inlijving en oprichting waren gelast door paus Nicolaas V, op verzoek van Hendrik van Borselen.

Etsi quibuslibet.... Dat. Rome apud S. Petrum, 1455, V Id. Marcii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 508 f. 107^v—108^v.

Zie boven n°. 135.

1634.

1456 Juli 8.

Calixtus III gelast den abt van *St. Paulus te Utrecht*, den deken van *St. Lebuïnus te Deventer* en den deken van *St. Jan den Dooper te Wijk*, onderzoek en uitspraak te doen in het geding tusschen het kapittel van *St. Marie te Utrecht* en den kanunnik *Petrus Passert*, en de leden van het kapittel, zoo dit rechtmatig blijkt, te ontslaan van den opgelopen ban.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1456, VIII Id. Julii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 510 f. 198^v—199.

Zie boven n°. 119 en 124.

1635.

1457 Januari 27.

Calixtus III gelast den deken van *St. Dionisius te Luik*, dat hij onderzoekte, of indertijd de abdis *Mathildis* werkelijk afstand van de abdij *Thorn* gedaan heeft, en zoo ja, dat hij dan de tegenwoordige beheerster *Elsa de Bueren* als abdis installeere.

Summi dispositione.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1456, VI Kl. Februarii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 517 f. 90^v—92.

Zie boven n°. 132.

1636.

(1457 — April 20 — 1458).

Toekenning der gewone voorrechten aan de Karthuizers der Hermitage bij Utrecht.

Indice n°. 326 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Universi heremite in heremitorio prope oppidum Trajectense. Indultum utendi privilegiis, aliis heremitis concessis.

„Calixti III Vol. 5 anni III f. 113.” (Dit Vol. der Reg. Later. ontbreekt).

1637.

(1457 — April 20 — 1458).

Inlijving der parochiekerk van Ootmarsum bij het klooster van St. Remigius te Weerselo.

Indice n°. 326 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Priorissa et conventus monasterii S. Remigii in Werslo. Unio ecclesiae parochialis in Oetmersem prefato monasterio ad perpetuam.

„Calixti III Vol. 5 anni III f. 65” (ontbreekt).

1638.

1457 Mei 4.

Calixtus III gelast de dekens van St. Pieter en van Oudmunster te Utrecht, onderzoek en uitspraak te doen voor vrouwe Oda de Montfort, weduwe van ridder Theodericus de Petershem, die tegen den Luikenaar Petrus Cauwelier over eene geldquaestie lang geprocedeerd heeft.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1457, IV Non. Maji, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 525 f. 216^v—217.

1639.

1457 Juli 12.

Calixtus III machtigt, op verzoek van Philips, hertog van Bourgondië, en de stedelijke overheid van 's Hertogenbosch, den deken van St. Jan naar behooren te voorzien in de aangevraagde overplaatsing van het Groote hospitaal bij de Gevangenpoort aldaar, dat wegens den toevloed van verpleegden te klein geworden is, naar een ruimer en geschikter terrein, mits in het oude hospitaal de kapel in stand blijve en de Mis er betamelijk kunne gelezen worden.

Recensentes in Christi.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1457, IV Id. Julii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 515 f. 237—237^v.

Zie boven n°. 160.

1640.

1458 April 15.

Calixtus III machtigt den prior van Windesheim, de Augustinessen-kloosters van de Elfduizend Maagden te Utrecht, van St. Agatha te Amersfoort en van St. Agnes te Harderwijk, die van den Derden Regel van St. Franciscus naar de Orde van St. Augustinus zijn overgegaan, op hun verzoek in te lijven bij de Congregatie van Windesheim.

Digna reddimur.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1458, XVII Kl. Maji, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 530 f. 244—244^v.

Vgl. Acquoy, *Het klooster te Windesheim* III p. 258.

1641.

(1458 April 20—Augustus 6).

Bevestiging van het St. Jans-huis te Amersfoort en van deszelfs privilege's.

Indice n°. 326 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Universi presbyteri et clerici in domo S. Joannis in Amersfordia. Confirmatio erectionis dicte domus et privilegiorum.

„Calixti III Vol. I anni IV f. 307” (ontbreekt).

1642.

1458 Mei 9.

Calixtus III machtigt den bisschop van Utrecht, op verzoek der stad Haarlem, tot oprichting van een Clarissenklooster aldaar.

Piis Christi fidelium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1458, VII Id. Maji, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 532 f. 158—158^v.

Gedr. *Hist. seu notitia episcop. Harlem.* p. 41. — *Haarlemsche Bijdragen* XVI p. 429.

1643.

1458 Juli 11.

Calixtus III gelast drie executeurs, den pauselijken notaris en referendaris *Johannes Rode* te stellen in het bezit van een kanonikaat en de thesaurie van *St. Marie te Utrecht*, opengevallen door den dood van *Theodericus Horst*, pauselijk abbreviator, en waarover *Johannes* voornoemd lang tegen den Keulschen klerk *Lubbertus Unghe* in de Curie heeft geprocedeerd.

Exhibita nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1458, V Non. Julii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 533 f. 289—291.

1644.

1458 September 11.

Pius II benoemt, krachtens pauselijk, door *Calixtus III* toegepast reservatierecht, tot abt van *Egmond Jacobus van (Poelgeest)*, tot nu toe abt van *St. Paulus te Utrecht*. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Inter sollicitudines.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1458, III Id. Septembris, anno primo.

Simili modo dilectis filiis conventui monasterii Egmondensis....

Simili modo dilectis filiis universis vassallis monasterii Egmondensis....

Simili modo venerabili fratri episcopo Trajectensi.

Reg. Later. Vol. 539 f. 3—5.

1645.

1458 September 11.

Pius II benoemt *Johannes Claeuwaert*, priester en monnik der abdij van *St. Paulus te Utrecht*, tot abt aldaar. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Summi dispositione.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1458, III Id. Septembris, anno primo.

Simili modo dilectis filiis conventui monasterii S. Pauli Trajectensis....

Simili modo dilectis filiis universis vassallis....

Simili modo venerabili fratri episcopo Trajectensi.

Reg. Later. Vol. 539 f. 105^v—107^v.

1646.

1458 September 19.

Pius II gelast drie executeurs, de pauselijke goedkeuring te hechten aan de overeenkomst, die Johannes, graaf van Nassau, en Johannes de Glimes, heer van Bergen op Zoom, met Johannes de Glimes, doctor in de beide rechten en pastoor van Steenberg, na eenig geharrewar hebben aangegaan: dat van de tienden binnen de grenzen der parochie Steenberg door de wereldlijke heeren der stad twee derden, en door den tijdelijken pastoor één derde zal worden ontvangen, terwijl de toekomstige tienden uit nabij de zee gelegen landen ten bate hunner bebouwing zullen worden aangewend.

Precellens apostolice.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1458, XIII Kl. Octobris; anno primo.

Reg. Later. Vol. 536 f. 290—291.

1647.

1459 April 3.

Pius II gelast den deken van St. Pieter te Oirschot, goed te keuren de beschikking, gemaakt door Bartholomeus de Eyck, deken der collegiale kerk van Eindhoven, en bevestigd door Johannes, bisschop van Luik: dat voor de inwoners van Acht, die eigenlijk parochianen van Woensel zijn, in de kapel van O. L. Vrouw een door hen bekostigde priester op gewone dagen, maar niet op Zon- en hooge feestdagen, de Mis lezen mag, wat tot dusverre alleen voor hoogbejaarden, arbeiders en dienstboden, wegens den grooten afstand der parochiekerk van Woensel, geoorloofd was.

Sincere devocionis.... Dat. Senis, anno etc. 1459, III Non. Aprilis, anno primo.

Reg. Later. Vol. 548^A f. 156—157^V.

1648.

1459 Juni 5.

Pius II gelast den deken van St. Livinus te Zierikzee, aan de Zusters Dominicanessen van het klooster „Vallisililium sive Lilyendael”, wier huis met toebehooren, nadat het ongelukkigerwijze vernield was, door hen wederom hersteld en hun op bisschoppelijk gezag toegewezen is, nogmaals op pauselijk gezag dit toe te wijzen.

Ut ea, per que.... Dat. Mantue, anno etc. 1459, Non. Junii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 544 f. 45^V—46.

1649.

1459 Juni 9.

Pius II verleent, op aanzoek van den Observanten Minderbroeder Hermanus Sench, een aflat van 5 jaren en 5 quadragenen aan degenen, die op de feestdagen der H. Drievuldigheid en van St. Jan den Evangelist de parochiekerk te Boxtel bezoeken en voor het daar in aanbouw zijnde, aan St. Pieter gewijde armenhospitaal een aalmoes geven, terwijl de onbemiddelden met een gebed voor het welzijn der Kerk kunnen volstaan.

Ecclesiarum et Dat. Mantue, anno etc. 1459, V Id. Junii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 548^a f. 123—124.

1650.

1459 September 25.

Pius II machtigt den olderman, de raadsleden, schepenen en gemeente van Leeuwarden, op hun eigen verzoek, wijl in hunne streek nog geen enkel klooster van de Minderbroeders Observanten bestaat, tot oprichting van zulk een klooster buiten „Leywerden”.

Pia Deo Dat. Mantue, anno etc. 1459, VII Kl. Octobris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 554 f. 304—305^v.

1651.

1459 November 12.

Pius II gelast, op verzoek van Elisabeth, hertogin van Bourgondië, den bisschop van Utrecht, dat hij, zich den vicaris-generaal van de hervormde Dominicanen-kloosters in Holland en diens assistenten ter zijde nemend, visitatie houde in het Dominicanenklooster te Haarlem en dit aan den vicaris-generaal voornoemd definitief onderwerpe.

Ad ecclesiarum Dat. Mantue, anno etc. 1459, pridie Id. Novembris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 551 f. 74—75.

Zie boven n°. 185.

1652.

1460 Januari 3.

Pius II gelast, op verzoek van *Paulus Julchaze*, algemeen biechtvader van de afzonderlijk in gemeenschap levende Broeders en Zusters van het Augustijnenklooster van O. L. Vrouw en *St. Brigitta* in Coudewater, den aartsdiaken van Utrecht, goedkeuring te hechten aan de reeds door bisschop *David* (van Bourgondië) bevestigde oprichting van genoemd klooster, waarvoor wijlen *Jacobus*, heer van Gaesbeek (bisdóm Kamerijk), acht „jugera terrae” in de parochie van „Zuzeto” (bisdóm Utrecht) nagelaten heeft.

Ut ea, per que.... Dat. Mantue, anno etc. 1459, III Non. Januarii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 551 f. 139—140.

1653.

1460 Juni 11.

Pius II gelast den deken van *St. Pancratius* te Oostvoorne, goedkeuring te hechten aan de reeds door bisschop *David* (van Bourgondië) bevestigde overbrenging van het Franciscanessenklooster van *St. Margaretha* te Leiden naar Rodenburg in de parochie Leiderdorp, wijl hunne woning te Leiden „in loco reumatico, humido et aquoso sita esset ac propterea plures ex ipsis sororibus annis singulis juxta medicorum judicia diversas egritudines incurrerent”, en tevens in gevaarlijke nabijheid der stadsmuur lag. De nonnen behouden ook te Leiderdorp al hunne voorrechten, maar in de kapel van het verlaten klooster moet voortaan wekelijks de *Mis* gelezen worden.

Pia consideratione.... Dat. Petrioli Senensis diocesis, anno etc. 1460, III Id. Junii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 558 f. 152—153^v.

1654.

1460 Juli 17.

Pius II machtigt den prior van *Windesheim*, in de nonnenkloosters der *Elfdwizend Maagden* te Utrecht, van *St. Agatha* te Amersfoort en van *St. Agnes* te Harderwijk, die met goedkeuring van paus *Calixtus III* van den Derden Regel van *St. Franciscus* naar de Augustijnen-orde zijn overgegaan, een biechtvader aan te stellen.

Votis illis.... Dat. Senis, anno etc. 1460, XVI Kl. Augusti, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 558 f. 30^v—32.

Zie boven n°. 1640.

1655.

1460 October 25.

Pius II machtigt de Zusters Augustinessen van Maria-Camp in Amsterdam, dat zij, wanneer in 't vervolg hun klooster geen priorin heeft, zich eene priorin en procuratrice mogen kiezen en gezamenlijk met deze een geschikten priester tot hun biechtvader en leidsman mogen uitzoeken.

Vestre devocionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1460, VIII Kl. Novembris, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 563 f. 135—135^v.

1656.

1461 Januari 31.

Pius II vergunt aan de inwoners van het dorp Duivendrecht, dat voor hen, ofschoon parochianen zijnde van „Oudeaenstel” ¹⁾ in Holland, wegens te grooten afstand der parochiekerk een door hen bezoldigde priester „diebus feriatis et non feriatis” in eene niet-geconsacreerde kapel de Mis lezen mag.

Sincere devocionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1460, pridie Kl. Februarii, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 567 f. 259—259^v.

1657.

1461 Juni 18.

Pius II machtigt, op verzoek van Philips, hertog van Bourgondië, den proost van St. Pieter te Utrecht tot inlijving der parochiekerk in Burch op Texel en der in de Hofkerk te 's Gravenhage ter begeving van de Hollandsche graven staande kapellanieën, vicarieën en officia bij de kapittelgoederen van genoemde collegiale kerk, wier goederenbezit door overstroming en andere ongevallen erg geleden heeft; de inkomsten dezer parochiekerk, kapellanieën enz. bedragen jaarlijks niet meer dan 30 marken zilver.

Apostolice servitutis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1461, XIV Kl. Julii, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 568 f. 161^v—163^v.

Gedr. de Riemer, *Beschryving van 's Gravenhage* II p. 815.

1) Ouderamstel.

1658.

1461 September 2.

Pius II gelast, op verzoek van het kapittel van Oudmunster te Utrecht, waar 27 vicarieën zijn, maar de tijdelijke bezitters tot schade van den kerkdienst niet zelden hun residentieplicht verzuimen, aan den deken van St. Marie te zorgen, dat het kapittel voornoemd 8 bij name vermelde vicarieën zelfstandig en ongemoeid aan waarlijk geschikte personen kan verleen.

Regimini universalis . . . Dat. Tibure, anno etc. 1461, IV Non. Septembris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 579 f. 87^v—89.

1659.

(1461 — September 3 — 1462).

Benoeming van Henricus (van Valckendaell) tot abt van Oostbroek.

Indice n°. 329 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Henricus abbas monasterii de Oostbroeck. Monasterium per obitum, cum conclusionibus et munere.

„AB Pii II Tom. IV anni IV f. 102” (ontbreekt).

1660.

1461 November 12.

Pius II vergunt aan Balduinus Henrici, deken der aan gewone bisschoppelijke rechtsmacht onttrokken collegiale kerk van St. Livinus te Zierikzee, dat hij als deken of dat zijn officiaal gedurende tien jaren over de geestelijkheid en onderhoorigen dezer kerk strafrechterlijke macht uitoefenen mag, wijl anders buitensporigheden te vreezen staan.

Solicitude pastoralis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1461, pridie Id. Novembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 571 f. 11^v—12^v.

1661.

1461 November 12.

Pius II machtigt den bisschop van Utrecht, zijne diocesanen *Clewardus Simonis* en *Agatha Juvenis Guillermi*, die reeds 18 jaar gehuwd zijn, te dispenseeren in aanverwantschap 3^{den} graad, wijl *Clewardus* voornoemd, alvorens te huwen, eene zekere nicht van *Agatha* meermalen bekend heeft.

Oblate nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1461, pridie Id. Novembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 578 f. 238—238^v.

1662.

1461 November 28.

Pius II gelast, op verzoek van graaf Jan van Nassau en het kapittel van O. L. Vrouw te Breda, den deken van St. Pieter te Beek (bisdóm Luik), eenige der 49 in de Bredasche kerk bestaande vicarieën op te heffen en hunne inkomsten te vereenigen met die der overblijvende, zoodat deze elk 25 Rynsche gulden jaarlijks kunnen opbrengen; maar het eerste jaar moeten de inkomsten der opgeheven vicarieën voor de kerkfabriek worden aangewend.

Injunctum nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1461, IV Kl. Decembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 578 f. 101—102^v.

1663.

1462 Februari 20.

Pius II machtigt den priester *Cornelius Johannis*, die aan den dienst der parochiekerk van St. *Livinus* te Zierikzee verbonden is, om jaarlijks aan 50 personen, vanwaar ook afkomstig, de biecht af te nemen en, met toestemming van den bisschop, overal in het bisdom Utrecht Gods woord te verkondigen.

Injunctum nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1461, X Kl. Martii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 578 f. 211—212.

1664.

1462 Maart 18.

Pius II vergunt aan Mr. Petrus Bogart, kanunnik van Doornik, licentiaat in de rechten en pauselijk schrijver, die van de parochiekerk te Hulst vrijwillig afstand gedaan heeft ten bate van Petrus Crabbe, priester uit het bisdom Utrecht, dat hij uit de inkomsten dezer parochiekerk een in drie termijnen uit te keeren jaargeld van 13 pond Vlaamsche grooten mag genieten. — Hij benoemt hiertoe drie executeurs.

Grata devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1461, XV Kl. Aprilis, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 571 f. 70—72.

1665.

1462 April 1.

Pius II verleent een aflaat van 7 jaar en 7 quadragenen, op Paschen, het feest van St. Hippolytus en den dag, waarop jaarlijks in plechtigen omgang de talrijke en kostbare reliquieën door de stad worden rondgedragen, te verdienen door de vrome bezoekers en weldoeners der parochiekerk van St. Hippolytus te Delft.

Splendor glorie.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1462, Kl. Aprilis, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 578 f. 125^v.

1666.

1462 Mei 20.

Pius II gelast, op verzoek van graaf Jan van Nassau en het kapittel van O. L. Vrouw te Breda, den deken van St. Pieter te Beck (bisdom Luik), de vicarieën van O. L. Vrouw en van St. Catharina in de kerk van het Beggijnhof te Breda, welker inkomsten respectievelijk 40 en 25 Rynsche goudgulden bedragen, in te lijven bij de fabriek der Bredaasche kapittelkerk, die geen voldoende inkomsten heeft „propter diversa onera ipsis decano et capitulo et precipue circa chorum dicte ecclesie incumbentia”.

Pastoralis officia.... Dat. Viterbii, anno etc. 1462, XIII Kl. Junii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 578 f. 102^v—103.

Zie boven n°. 1662.

1667.

1462 Augustus 14.

Pius II gelast, op verzoek van *Wilhelmus*, heer van *Bylant*, *Hedell* en de *Monte*, den bisschop van *Munster* en den deken van *St. Walburg* te *Zutphen*, *Willelmus* voornoemd te machtigen tot het stichten en fundeeren van een *Franciscanen*klooster der *Reguliere Observantie*, met kerk en toebehooren.

Pia fidelium.... Dat. Prentie, anno etc. 1462, XIX Kl. Septembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 579 f. 10—10^v.

1668.

1462 October 7.

Pius II gelast, op verzoek van *Mr. Antonius Haneron*, proost van *St. Servaas* te *Maastricht*, den deken van *St. Pieter* te *Leuven*, bij de proosdij van *St. Servaas*, welker inkomsten door onachtzaamheid en afwezigheid der opvolgende proosten sterk zijn verminderd, in te lijven een kanonikaat en prebende dierzelfde kerk, staande ter begeving van den proost en de waarde van 14 marken zilver jaarijks niet overschrijdende.

Romana ecclesia.... Dat. *Petreoli Senensis diocesis*, anno etc. 1462, Non. Octobris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 586 f. 93—94^v.

1669.

1462 November 23.

Pius II meldt aan het kapittel der *O. L. Vrouwekerk* te 's *Gravenhage*, dat zijne lastgeving d.d. 1461. Juni 18, intusschen door *Walterus de Gauda*, proost van *St. Pieter* te *Utrecht*, uitgevoerd, geenszins van onwaarde was, niettegenstaande in het voorafgaande verzoekschrift was verzuimd te zeggen, dat de in te lijven beneficiën op titel van patronaatsrecht staan ter begeving der graven van *Holland*.

Injunctum nobis.... Dat. *Tuderti*, anno etc. 1462, IX Kal. Decembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 586 f. 240—241^v.

Zie boven n°. 1657.

1670.

1463 Januari 22.

Pius II gelast den deken van St. Pancratius in Voirne, op verzoek van Franco, graaf van Oostervant, heer van Borselen enz., de door voornoemden graaf met toestemming van den Utrechtschen bisschop gestichte kapel van O. L. Vrouw en St. Bartholomeus, gelegen binnen de St. Jacobsparochie te Utrecht bij Westbroek en Achttienhoven, te verheffen tot parochiekerk, wijl anders de menschen daar, wegens den grooten afstand en de sluiting der stadspoorten, bij de uitoefening hunner godsdienstplichten zooveel moeilijkheid ondervinden.

Regimini universalis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1462, XI Kl. Februarii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 586 f. 63^v—64^v.

1671.

1463 Maart 3.

Pius II gelast, op verzoek van rector en convent van het Cellebroedershuis van St. Alexius te Utrecht, die onlangs door bisschop David (van Bourgondië) bij de Augustijnen-orde zijn aangesloten, den proost van St. Pieter aldaar, deze oprichting als conventueel huis der Augustijnen-orde goed te keuren.

Desiderantes status.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1462, V Non. Marcii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 586 f. 110^v—111.

1672.

1463 October 1.

Pius II verleent aan Johannes de Nassaw, „qui, ut accepimus, a comitibus de Nassaw, dominis de Wiesbaden, Maguntine diocesis, traxisti originem”, een kanonikaat en prebende in de Domkerk te Luik, opengevallen door den dood van Arnoldus Wit, pauselijk abbreviator. — Hij benoemt hiertoe drie executeurs.

Preclari generis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1463, Kl. Octobris, pontificatus nostri anno sexto.

Reg. Later. Vol. 726 f. 325—326 (ingelascht in eene bulle van Sixtus IV, d.d. 1473 Juni 19).

1673.

(1464 September 16—1471 Juli 25).

Paulus II bevestigt de schenking van eenige stukken land, die Wilhelmus de Brockhuysen, vicaris aan het St. Cathrijne-altaar in de parochiekerk te Alkmaar, ten bate dezer vicarie onder verplichting van jaarlijkschen cijns aan het Franciscanessenklooster van St. Agatha te Delft afgestaan heeft.

Cum in omnibus.... (z. d.).

Reg. Later. Vol. 817 f. 7—7^v (ingelascht in eene bulle van Sixtus IV d.d. 1481 September 26).

1674.

(1464 September 16—1471 Juli 25).

Paulus II machtigt het Franciscanessenklooster van St. Agatha te Delft tot ruiling van eenige roerende en onroerende goederen.

Cum in omnibus.... (z. d.).

Reg. Later. Vol. 817 f. 7^v—8 (ingelascht als voren).

1675.

1465 Augustus 24.

Paulus II gelast twee executeurs, de Duitsche Broederschap van Campo Santo in Rome, die voornamelijk door toedoen van Johannes, bisschop van Achon, pauselijk penitencier onder Nicolaas V, tot stand gekomen is, en hare statuten goed te keuren.

Decet Romanum.... Dat. Rome apud S. Marcum, anno etc. 1465, IX Kl. Septembris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 646 f. 104—105.

1676.

1466 November 17.

Paulus II benoemt den bisschop van Osnabrück en de proosten van Osnabrück en van St. Cunibert te Keulen tot executeurs voor het jaargeld van 200 Fransche gouden schilden, dat aan Judocus (Borre), bisschop van Hieropolis, moet worden uitgekeerd „de agris suffraganei nuncupatis in parochia Salwensi ¹⁾ dicte diocesis consistentibus et ad mensam episcopalem Trajectensem legitime pertinentibus”.

Exigentibus meritis.... Dat. Rome apud S. Marcum, anno etc. 1466, XV Kl. Decembris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 646 f. 146^v—147^v.

1677.

1468 April 29.

Paulus II gelast, op verzoek van Everardus de Berch, klerk uit het bisdom Luik, den deken van St. Pieter te Leuven, de fundatie van 14 oude schilden, voor het onderhoud van een kapelaan bij het altaar „b. Mariae Novae” in de St. Janskerk te 's Hertogenbosch gemaakt door wijlen Jacobus de Berch, tot haar eigenlijke bestemming aan te wenden, waarvan zij thans vervreemd is, sinds de toenmalige kapelaan, priester en wettige zoon van Henno Martini en Gertrudis Pels, in eene kloosterorde trad.

Pia fidelium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1468, III Kl. Maji, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 668 f. 243—245.

1678.

1469 Juni 21.

Paulus II benoemt Goswinus Haeck ²⁾, „ordinis Carmelitarum et theologie professorem, in presbyteratus ordine constitutum”, tot bisschop van Hieropolis, welk bisdom is opengevallen door den dood van bisschop Judocus (Borre).

Apostolatus officium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1469, undecimo Kl. Julii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 682 f. 16—16^v.

1) Misschien te lezen: Swollensi.

2) Hs. heeft: Heys.

1679.

1469 Juni 21.

Paulus II vergunt aan Goswinus (Haec), verkozen bisschop van Hieropolis, dat hij van iederen katholieken bisschop, dien hij 't liefst zal willen, de wijding zal kunnen erlangen.

Cum nos pridem . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1469, undecimo Kl. Julii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 682 f. 16^v—17.

1680.

1469 Juni 21.

Paulus II machtigt Goswinus (Haec), verkozen bisschop van Hieropolis, om in het bisdom Utrecht de bisschoppelijke bediening uit te oefenen.

Sincere devocionis affectus . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1469, undecimo Kl. Julii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 682 f. 17—17^v.

1681.

(1469 — September 16 — 1470).

Vrijstelling van de bisschoppelijke rechtsmacht voor de nonnenkloosters van St. Agatha te Delft en van St. Ursula te Schiedam.

Indice n°. 531 f. 871 vermeldt:

„Pro matribus et sororibus S. Agathae in Delft ac S. Ursulae in Scredam (*sic*) domorum tertii ordinis Francisci Traj. dioc. exemptio a jurisdictione ordinaria.

„AB Pauli II (an.) VI Vol. 3 p. 176.” (Bedoeld is Reg. Later. Vol. 778, maar t. a. p. niet te vinden).

1682.

1469 November 11.

Paulus II bevestigt nogmaals de voorrechten, welke het kapittel der St. Pancraskerk te Leiden indertijd verkregen heeft van Jan (van Virneburg), bisschop van Utrecht, en welke reeds door kardinaal Philippus (d'Alençon), bisschop van Ostia, en door kardinaal Pileus als pauselijke legaten, alsook door paus Bonifacius IX zijn bevestigd.

Pro cunctarum ecclesiarum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1469, tertio Id. Novembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 685 f. 176—176^v.

Zie boven n°. 1474.

1683.

1470 Februari 24.

Paulus II verklaart, op verzoek van hertog Karel van Bourgondië, het kapittel der St. Pancraskerk te Leiden en deszelfs onderhoorige geestelijken ontheven van de rechtsmacht van David (van Bourgondië) en de hem opvolgende bisschoppen van Utrecht, zoodat zij rechtstreeks zijn onderworpen aan den H. Stoel.

Benignitas sedis apostolice.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1469, sexto Kl. Martii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 685 f. 176^v—177.

Van eene ongeveer gelijkkluidende bulle, maar d.d. 1476 April 3, een vertaling *Kerkel. Hist. en Outh. III p. 829.*

1684.

1470 Mei 18.

Paulus II geeft een aflaat van 5 jaren en 5 quadragenen, op het feest van St. Servatius en van Kerkwijding te verdienen door de vrome bezoekers en wel-doeners der St. Servatiuskerk te Schijndel (bisdom Luik), die „in suis structuris et edificiis ruinam minetur ac ornamentis ecclesiasticis ad divinum cultum pertinentibus careat et reparationibus non modicis indigeat”.

Splendor paterne.... Dat. Rome apud S. Marcum, anno etc. 1470, XV Kl. Junii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 662 f. 209—209^v.

1685.

1470 Juli 2.

Paulus II gelast (*David van Bourgondië*), bisschop van Utrecht, onderzoek en uitspraak te doen in de zaak der Minderbroeders Conventueelen in Bolsward, die bij den paus beschuldigd waren van een zedeloos en losbandig leven en wier hervorming bij eene vorige bulle aan den abt van Bloemkamp was opgedragen.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1470, VI Non. Julii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 690 f. 168—169.

Zie boven n°. 489—491.

1686.

(1471 — Augustus 25 — 1472).

Bevestiging der overdracht van eenige goederen, ten bate van Arnoldus, prior, en het convent der Karthuizers in Capelle.

Indice n°. 332 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Arnoldus prior domus fratrum Cartusiensium in Pannonia, Capellae nuncupatae, Trajectensis diocesis cum aliis. Confirmatio cessionis et assignationis nonnullorum bonorum pro ratione capellanie.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. VII an. I f. 108 (ontbreekt).

1687.

(1471 — Augustus 25 — 1472).

Vrijstelling van de bisschoppelijke rechtsmacht voor het kapittel van Veere.

Indice n°. 531 f. 871 vermeldt:

„Pro decano et capitulo ecclesiae B. Mariae oppidi de Weris Traj. dioc. exemptio a quacumque jurisdictione ordinaria.

„AB Sixti IV (an.) I (Tom.) 11 p. 11” (ontbreekt).

1688.

(1471 — Augustus 25 — 1472).

Vereeniging van twee parochiekerken en van drie portie's der kapittelkerk te Veere.

Indice n°. 332 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Henricus de Borsalia, comes de Grampré (*sic*) et dominus oppidi de Veris. Unio perpetua duarum parochialium et trium portionum collegiatae ecclesiae dicti oppidi.”

Reg. Later. Sixti IV (an.) I (Tom.) 11 p. 17 (ontbreekt).

Zie boven n°. 1406.

1689.

1471 September 4.

Sixtus IV geeft de proosdij van St. Jan te Utrecht, opengevallen door den dood van Henricus Dalman, familiaris van Paulus II, in commende aan kardinaal Bartholomeus (Roverella) tit. S. Clementis. — Hij benoemt drie executeurs.

Dum exquisitam.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1471, pridie Non. Septembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 719 f. 3—4^v.

1690.

(1471 September 9).

Machtiging voor de stad Amersfoort, om een klooster van de Minderbroeders Observanten te stichten.

Indice n°. 332 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Burgimastri, scabini ac consules et incolae oppidi Amersfordiensis Trajectensis diocesis. Licentia construendi domum pro usu fratrum Minorum de Observantia.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. XII an. I f. 143 (ontbreekt).

Zie boven n°. 1402.

1691.

1471 November 28.

Sixtus IV kent aan kardinaal Bartholomeus (Roverella) tit. S. Clementis, die van de hem verleende proosdij van St. Jan te Utrecht vrijwillig afstand gedaan heeft, een jaargeld toe van 90 goudgulden, hem uit te keeren door den nu benoemden proost Johannes Nijss. — Hij benoemt drie executeurs.

Dum ad personam.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1471, IV Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 719 f. 12—13.

1692.

(1471 December 20).

Machtiging voor de broeders van het St. Cathrijne-hospitaal te Utrecht, om zelf hun kommandeur te kiezen.

Indice n°. 332 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Magistri et consules civitatis Trajectensis. Commissio, quod electio praeceptoris domus S. Catharinae Trajectensis ordinis Hierosolymitani spectet ad fratres dictae domus.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. XV an. I f. 4 (ontbreekt).

Zie boven n°. 1409 en 1411.

1693.

1472 Februari 1.

Sixtus IV gelast, op verzoek van het kapittel van St. Geertrui te Bergen op Zoom, aan den abt van Park (bisdom Luik), bij de tafelgoederen van genoemd kapittel, wier jaarlijksche inkomsten 44 marken zilver bedragen, maar niet meer voldoende zijn, in te lijven de matricularie dezer kerk, welker opbrengst 4 marken zilver per jaar bedraagt.

Ad ea, que.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1471, Kl. Februarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 720 f. 139^v—140.

1694.

1472 Maart 24.

Sixtus IV machtigt het kapittel van *St. Geertrui te Bergen op Zoom*, bij welks tafelgoederen door paus *Eugenius IV* de parochiekerk van *Halsteren* (bisdom *Luik*) ingelijfd is, met verplichting om er een vicaris te onderhouden, voortaan door een hunner kanunniken of kapelaans de kerkelijke bediening van *Halsteren* te laten waarnemen en de vicarie aldaar op te heffen.

Exigit devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1471, IX Kl. Aprilis, anno primo.

Reg. Later. Vol. 720 f. 205^v—206.

1695.

1472 Juli 13.

Sixtus IV geeft een aflaat van 2 jaar en 2 quadragenen, op den eersten Zondag na het feest der Translatie van *St. Alexius* jaarlijks te verdienen door de vrome bezoekers en weldoeners der *St. Alexius*kapel, die is gelegen in de parochie van *St. Petrus en Paulus te Leiden* en noodig moet hersteld worden.

Licet is.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1472, III Id. Julii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 722 f. 162—162^v.

1696.

(1472 — Augustus 25 — 1473).

Verlof voor een zekere gravin *Carola de Botania* ¹⁾, om nonnenkloosters te mogen betreden en hare kinderen in haar eigen huis te laten doopen.

Indice n°. 531 f. 871 vermeldt:

„Pro *Carola* comitissa de *Botania* (sic) *Trajectensi* indultum ingrediendi in monasterium et baptizandi in domo propria suos liberos.

„AB *Sixti IV* (an.) II (Tom.) 7 p. 167” (ontbreekt).

1) Wie hier bedoeld mag zijn, is geheel onzeker; maar de gravin heet: „*Trajectensis*”.

1697.

(1472 — Augustus 25 — 1473).

Verlof voor dezelfde, om in eene kapel het H. Sacrament te mogen bewaren.

Indice n°. 332 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Carola comitissa de Botania. Statutum et ordinatio retinendi in quadam capella sanctissimum Eucharistiae Sacramentum.”

Reg. Later. Sixti IV (an.) II (Tom.) 7 p. 168 (ontbreekt).

1698—1699.

(1472 — Augustus 25 — 1473).

a. Voorbehoud eeniger tiende-inkomsten voor Elsa van Buren, de afgetreden abdis van Thorn.

b. Benoeming van Gertrudis de Sompreff tot abdis van Thorn.

Indice n°. 332 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Elsa de Buren. Reservatio fructuum decimalium abbatissatus collegiatae.

„Gertrudis de Sompreff. Abbatissatus collegiatae per resignationem.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. VIII an. II f. 111 en f. 113 (ontbreekt).

1700.

1472 December 5.

Sixtus IV geeft aan Gerardus (van Poelgeest), abt van Egmond, en diens opvolgers volmacht, om wanneer hun kerk, klooster of kerkhof ooit mochten ontheiligd worden, zelf de reconciliatie te verrichten.

Eximie devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1472, Non. Decembris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 723 f. 18.

1701.

(1473 Januari 21).

Verlof voor de monniken van Egmond, om een zwart habijt te dragen.

Indice n°. 332 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Abbas et conventus monasterii S. Adalberti Egmondensis ordinis S. Benedicti Trajectensis diocesis. Indultum gerendi vestem nigram ad instar aliorum monachorum.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. VIII an. II f. 176 (ontbreekt).

Zie boven n°. 1434.

1702.

(1473 April 3).

Machtiging voor bisschop David (van Bourgondië), dat de kapelaans en zangers van zijne kapel geen verblijf bij hunne beneficie's behoeven te houden.

Indice n°. 332 i. v. Trajectensis en Indice n°. 508 f. 1690^v vermelden:

„David episcopus Trajectensis. Indultum percipiendi fructus capellanis et cantoribus suae capellae.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. IV an. III f. 99 (ontbreekt).

Zie boven n°. 1441.

1703.

1473 Juni 19.

Sixtus IV laat op verzoek van Johannes de Nassaw, kanunnik ten Dom in Luik, uit de registers afschrift geven der hem betreffende bulle van Pius II, d.d. 1463 October 1.

Provisionis nostre.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1473, XIII Kl. Julii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 726 f. 325—326^v.

Zie boven n°. 1672.

1704—1705.

(1473 — Augustus 25 — 1474).

a. Voorbehoud van een jaargeld uit het bisdom Lisieux voor Thomas (Basinus).

b. Benoeming van Thomas (Basinus) tot aartsbisschop van Cesarea.

Indice n°. 485 (ongep.) i. v. Caesariensis vermeldt:

„Pro Thoma ¹⁾ Lexoviensi episcopo, in archiepiscopum Caesariensem electo, pensio super mensa Lexoviensi.

„AB Sixti IV (an.) III (Vol.) 11 p. 265.”

„Thomas fit archiepiscopus Caesariensis certo modo.

„AB Sixti IV (an.) III (Vol.) 16 p. 270” (ontbreekt).

1706.

1473 September 13.

Sixtus IV gelast de abten van St. Michaël te Antwerpen en St. Geertrui te Leuven en Robertus de Lacu, kanunnik van Senlis, onderzoek en uitspraak te doen voor de stedelijke overheid van Zierikzee, wier stad door Cornelius de Cats, als „officialis foraneus, provisor nuncupatus” van bisschop David (van Bourgondië), en Domproost Gisbert de Breerode met interdict is belegd, ofschoon zij de moordenaars van zekeren priester met doodstraf en gevangenisstraf heeft getroffen.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1473, Id. Septembris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 732 f. 65—66.

1707.

1473 December 4.

Sixtus IV gelast den abt van St. Paulus, den proost van St. Jan te Utrecht en den cantor van O. L. Vrouw te Antwerpen, onderzoek en uitspraak te doen voor den vice-deken en het kapittel van O. L. Vrouw te Geervliet, die met namens den paus opgelegde bevelen en censuren worden lastig gevallen, omdat de zich noemende deken van Geervliet, Georgius Blandelin, priester uit het bisdom Doornik, hun de schuld geeft, dat hem de inkomsten zijner dekanij worden onthouden, terwijl deze inderdaad, op verzoek van het Zusterhuis Rodenborch bij Leiden en op last der beide officialen te Utrecht, ingehouden zijn.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1473, pridie Non. Decembris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 732 f. 208—208^v.

1) Thomas Basinus, aartsbisschop van Cesarea, was wijbisschop van David van Bourgondië.

1708.

1474 Juli 23.

Sixtus IV gelast den bisschop van Doornik, den abt van St. Geertrui te Leuven en den aartsdiaken van Valenciennes (bisdome Kamerijk), zorg te dragen voor de uitvoering van de overeenkomst, gesloten tusschen bisschop David van Bourgondië en den Utrechtschen Domproost Gisbert van Brederode door bemiddeling van den pauselijken afgevaardigde Raimundus de Merliano ¹⁾, kanunnik van Luik, waarbij o. a. bepaald is, dat genoemde Domproost aan bisschop David binnen zes jaren zal uitkeeren de som van 10,000 Rynsche gulden; welke overeenkomst, op verzoek van beide partijen, door den paus wordt bekrachtigd.

Inter cetera cordis nostri desiderabilia.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1474, decimo Kl. Augusti, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 740 f. 284—285.

1709.

(1474 — Augustus 25 — 1475).

Verlof voor Thomas (Basinus), aartsbisschop van Cesarea, om niet in zijn titulair bisdom verblijf te houden.

Indice n°. 485 vermeldt:

„Pro Thoma Cesariensi archiepiscopo indultum non residendi.

„AB Sixti IV (an.) IV (Tom.) 13 p. 299” (ontbreekt).

1710.

1474 Augustus 27.

Sixtus IV gelast den bisschop van Luik en den abt van St. Geertrui te Leuven, onderzoek en uitspraak te doen voor den gardiaan en de Minderbroeders Conventueelen te Bolsward, die zich hebben beklagd, dat zij tegen de vroeger gesloten en door Paulus II bevestigde overeenkomst door de Minderbroeders Observanten in hun rechtmatig goederenbezit worden gehinderd.

Cum utriusque.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1474, VI Kl. Septembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 744 f. 115—116.

Zie boven n°. 489—491 en 1685.

1) Bij de Theux, *Le chapitre de Saint-Lambert à Liège* II p. 306 komt destijds een Raymundus de Marliano voor.

1711.

1474 November 19.

Sixtus IV machtigt, in aansluiting bij het ingelaschte privilege van Martinus V, d.d. 1420 Maart 18, den prior van Windesheim en diens opvolgers, dat hij niet slechts om de 3 jaar, maar zoo dikwijls het noodig is, de onderhoorigen zijner Congregatie van kerkelijke censuren kan ontslaan.

Regimini universalis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1474, XIII Kl. Decembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 748 f. 80—86.

Vgl. Acquoy, *Het klooster te Windesheim* III p. 294.

1712.

1475 April 28.

Sixtus IV bepaalt, op verzoek der procuratoren van het St. Geertrui-hospitaal in de Peperstraat te Groningen, welks inkomsten sterk zijn achteruitgegaan en waarvan eertijds de patroons der parochiekerk in Beyem ¹⁾, met goedkeuring van Johannes en Heymericus, bisschoppen van Munster, hebben overgedragen, dat deze parochiekerk, welker zielental erg verminderd is, bij voornoemd hospitaal worde ingelijfd en eene eenvoudige kapel worde, terwijl de zielzorg over haar parochianen wordt toegewezen aan de parochiekerk van Zuidwolde.

Ex debito.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1475, IV Kl. Maji, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 475 f. 73—74^v.

1713.

1475 April 28.

Sixtus IV bevestigt, op verzoek der kerkmeesters van de parochiekerk van St. Nicolaas op den Berg te Deventer, de stichting eener vicarie van St. Martinus en St. Maria Magdalena in hunne kerk, waartoe zij een kanunnik-priester van het Premonstreiterklooster in Haerle (bisdom Munster) aan deszelfs proost mogen presentereen; deze stichting is gemaakt door Theodericus, proost, en het convent van het voornoemde klooster, met verplichting dat de vicaris iedere week vier gefundeerde Missen heeft te lezen.

Decens reputamus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1475, IV Kl. Maji, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 475 f. 74^v—75.

1) Bedum.

1714.

1475 April 28.

Sixtus IV gelast den abt van Mariënweerd, den proost van St. Jan te Utrecht en den Utrechtschen officiaal, op verzoek der Zusters van het klooster Nazareth te Delft, deze te machtigen tot overgang uit den Derden Regel van St. Franciscus naar de Clarissen-orde en met alle hiertoe behoorende rechten te voorzien.

Ut inter eterne.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1475, IV Id. Aprilis, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 745 f. 296^v—298^v.

1715.

1475 Mei 2.

Sixtus IV gelast den proost der H. Geestkerk te Roermond, den overgang naar de Augustijnen-orde te bevestigen, dien ongeveer 20 jaar geleden de Zusters van het klooster Maagdendal van St. Geertrui en St. Catharina te Amsterdam met bisschoppelijke goedkeuring hebben gedaan, waarbij zij ondergeschikt werden aan de Congregatie van Windesheim.

Apostolice nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1475, IV Non. Maji, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 751 f. 188—188^v.

Gedr. *Batavia sacra* II p. 393. — Vert. *Kerkel. Hist. en Outh.* IV p. 198.

1716.

1475 Mei 2.

Sixtus IV gelast Gisbertus de Venrode, kanunnik van Lübeck, maar in de stad Utrecht verblijf houdende, dat hij de overdracht van het patronaatsrecht op de vicarie van St. Thadeus en St. Maria Magdalena in de parochiekerk van Monnekendam, door eenige bij name vermelde leken gedaan aan het Augustinessen-klooster van St. Geertrui te Amsterdam en reeds door den bisschop goedgekeurd, bevestigte.

Sedis apostolice.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1475, VI Non. Maji, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 752 f. 4—5.

1717.

1475 December 5.

Sixtus IV gelast den deken van St. Pieter te Utrecht, na onderzoek de overeenkomst te bevestigen, door Johannes Nijs, proost, en het kapittel van St. Jan aangegaan, waarbij bepaald is, dat de proost voor de jaarlijksche uitkeering van geld, koren, haver en hooi, die hij aan het kapittel moet doen, voortaan 200 Rynsche gulden en de opbrengst van zeker land uitkeeren zal.

Quia libenter.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1475, Non. Decembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 767 f. 195—195^v.

1718.

1475 December 16.

Sixtus IV bevestigt de Broederschap van O. L. Vrouw in de parochiekerk te Breda en hare in bijzonderheden vermelde statuten. — Hij benoemt drie conservatoren.

Ex injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1475, XVII Kl. Januarii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 760 f. 92^v—93^v.

1719.

1476 Februari 24.

Sixtus IV gelast den deken van St. Pieter te Utrecht, in de hem 1475 December 5 ter bevestiging opgedragen overeenkomst, na onderzoek ook goed te keuren, wat Johannes Nijs, proost, en het kapittel van St. Jan nog onderling bepaald hebben, nl. dat een der kanonikaten en eene der prebenden, wier inkomsten 7 marken zilver bedragen, zoodra er vacature komt, bij de proosdij zullen worden ingelijfd.

Inter cetera.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1475, VII Kl. Martii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 761 f. 134—135.

Zie boven n°. 1717.

1720.

1476 April 22.

Sixtus IV, hiertoe aangezocht door het kapittel der St. Pieterskerk te Oirschot, leeft bij de tafelgoederen van dit kapittel in de O. L. Vrouwekapel te Oirschot, waarvan Johannes Vinam nu rector is en de inkomsten niet meer bedragen dan 40 pond kleine Tournoisen.

Ad apostolice sedis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1476, X Kl. Maji, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 766 f. 286^v—287^v.

1721.

1476 Juni 15.

Sixtus IV vergunt aan Nicolaus de Mera, klerk uit het bisdom Utrecht, dat hij wegens zwakheid van gezicht in plaats der verplichte kanonieke en Maria-getijden andere gebeden verrichten mag.

Sincere devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1476, XVII Kl. Julii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 757 f. 40—40^v.

1722.

(1476 — Augustus 25 — 1477).

Aflaat voor de St. Geertrui-kerk te Bergen op Zoom.

Indice n°. 333 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Indulgentia in ecclesia S. Gertrudis oppidi Bergen.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. XI an. VI f. 195 (ontbreekt).

1723.

1476 December 14.

Sixtus IV gelast den deken van St. Servaas te Maastricht, bij de tafelgoederen van het kapittel van St. Marie te Maastricht, waarvan de inkomsten sterk zijn verminderd, in te lijven eene perpetua vicaria in de parochiekerk van „Wescherck” (bisdom Luik), waarvan de tegenwoordige vicaris Walterus Smeeghen (of: Cmeeghen?) afstand zou willen doen.

Digna exauditione.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1476, XIX Kl. Januarii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 773 f. 71—72.

1724.

1477 Maart 10.

Sixtus IV ontslaat den tot abt van Egmond verkozen en als zoodanig bevestigden Nicolaas van Adrichem van alle mogelijk door hem belooopen kerkelijke censuren.

De statu.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1476, VI Id. Martii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 773 f. 228.

1725.

1477 Maart 10.

Sixtus IV herroept de benoeming tot abt van Egmond, door hem onlangs gedaan ten gunste van Mr. Johannes de Burgundia, klerk uit het bisdom Doornik, wijl achteraf in het Consistorie gebleken is, dat deze benoeming strijdt tegen de Concordaten.

Quia plerumque.... Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 773 f. 228^v.

1726.

1478 Juni 10.

Sixtus IV machtigt den abt van Middelburg, om het nonnenconvent te Vere uit den Derden Regel der Franciscanen-orde te doen overgaan naar de Clarissen-orde, en evenzoo elke non van genoemd klooster, die zulks verlangt, terwijl aan twee der nonnen, die bij den Derden Regel wenschen te blijven, zulks eveneens wordt vrijgelaten.

Etsi juxta Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1478, IV Id. Junii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 786 f. 28^v—29.

1727.

(1478 — Augustus 25 — 1479).

Machtiging voor David (van Bourgondië), bisschop van Utrecht, om in het Minderbroedersklooster te Kampen visitatie te houden.

Indice n°. 508 f. 1690^v vermeldt:

„Pro David Trajectensi episcopo facultas visitandi et corrigendi conventum fratrum Minorum oppidi Campensis.

„AB Sixti IV (an.) 8 Tom. 2 p. 106” (ontbreekt).

1728.

(1479 — Augustus 25 — 1480).

Verklaring ten gunste der Domproosdij te Utrecht, dat deze niet begrepen is onder pauselijke beneficie-verleeningen.

Indice n°. 531 f. 871 vermeldt:

„Pro capitulo Trajectensi, quod praepositura dictae ecclesiae sub quacunque gratia non comprehendatur.

„AB Sixti IV (an.) 9 (Tom.) 8 p. 164” (ontbreekt).

1729.

(1479 — Augustus 25 — 1480).

Bevestiging eener bulle van Eugenius IV en van eenige door de hertogen van Bourgondië verleende voorrechten, ten gunste van het Utrechtsche Domkapittel.

Indice n°. 531 f. 871^v vermeldt:

„Pro capitulo Trajectensi confirmatio litterarum Eugenii IV ac concessionum ducum Burgundie.

„AB Sixti IV (an.) IX (Tom.) 9 p. 282” (ontbreekt).

Zie boven n°. 1596.

1730.

1480 Mei 13.

Sixtus IV bevestigt de reeds door den bisschop goedgekeurde inlijving der parochiekerk van St. Catharina te Heusden (bisdom Utrecht) bij het Cisterciënserklooster van Maria-Kroon aldaar.

Ministerio sacri.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1480, III Id. Maji, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 807 f. 212^v—213^v.

1731.

(1480 — Augustus 25 — 1481).

Oprichting der parochiekerk van St. Martinus te Middelburg als kapittelkerk, op verzoek van Maximiliaan en Maria van Bourgondië.

Indice n°. 334 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Maximilianus dux et Maria ducisse Austrie ac universi parochiani parochialis ecclesiae b. Martini oppidi Mildeburgensis Trajectensis diocesis. Erectio dictae parochialis in collegiatam. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. VI an. X f. 45 (ontbreekt).

1732.

1480 October 6.

Sixtus IV verklaart aan den deken van St. Pieter te Utrecht, dat ondanks eene schrijffout in de dagteekening geldig is eene aan hem en de proosten van Oudmunster en St. Jan gerichte bulle d.d. 1478 April 26, waarin hun werd opgedragen, onderzoek en uitspraak te doen voor Aleydis de Cuytere, weduwe van Everardus Freyssen, edelvrouwe uit het bisdom Utrecht, die lang geprocedeerd heeft tegen de abdis Elsa en het convent der St. Vituskerk te Elten over zekere tienden.

Honestis supplicum . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1480, pridie Non. Octobris, anno decimo.

Reg. Latër. Vol. 808 f. 41^v—43^v.

1733.

1481 Februari 10.

Sixtus IV bepaalt, dat het Domkapittel van Utrecht diegene der 35 vicarieën in den Dom, welke geen hogere inkomsten opleveren dan 3 marken zilver 's jaars, vrij mogen vergeven, niettegenstaande de pauselijke exspectativen en bijzondere reservatie's, waardoor anders de kerkdienst te veel schade zou lijden.

Injunctum nobis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1480, IV Id. Februarii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 816 f. 250—252^v.

1734.

1481 April 10.

Sixtus IV, aangezocht door het kapittel der Hofkapel van O. L. Vrouw te 's Hage, welks inkomsten feitelijk nooit zijn gestegen tot de som van 1170 gouden schilden per jaar, zooals de stichter hertog Albrecht van Beieren had beloofd, maar naderhand door verschillende ongevallen sterk verminderd en niet meer voldoende zijn, lijft bij de tafelgoederen van het kapittel in de parochiekerk van Delft, „Rana nuncupata”, waarvan de jaarlijksche opbrengst op 15, en de parochiekerk van Hoorn, waarvan de jaarlijksche opbrengst op 33 marken zilver wordt geschat.

Ad hoc libenter . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1481, IV Id. Aprilis, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 816 f. 55—56^v.

1735.

1481 Juli 10.

Sixtus IV bevestigt het besluit van keizer Frederik III, waarbij aan de stad Deventer het 5-maal 's jaars houden van jaarmarkt toegestaan en aan de bezoekers dier jaarmarkt bescherming verleend wordt. — Hij benoemt tot handhavers van dit privilege den aartsbisschop van Keulen, den bisschop van Utrecht en den deken van St. Lebuïnus te Deventer.

Romani pontificis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1481, VI Id. Julii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 805 f. 321—322^v.

Gedr. Dumbar, K. en W. Deventer I p. 591.

1736.

(1481 Augustus 25—1482).

Vergunning voor Conrad (van Diepholt), elect van Osnabrück, dat hij o. a. de proosdij van Deventer mag behouden.

Indice n°. 334 i. v. Trajectensis en n°. 501 i. v. Osnaburgensis vermelden:

„Pro Conrado Osnaburgensi electo retentio praepositurae et parrochialis ecclesiae Trajectensis et Coloniensis.

„AB Sixti IV (an.) XI (Tom.) 12 p. 123” (ontbreekt).

Zie boven n°. 1187 en 1632.

1737.

(1481 Augustus 25—1482).

Verandering van het nonnenconvent Bethlehem te Gouda in een Clarissenklooster.

Indice n°. 334 i. v. Trajectensis vermeldt:

„M(argareth)a Theoderici Ratricis, mater nuncupata, ac sorores domus b. Mariae in Bethlem oppidi de Gouda Trajectensis diocesis. Suppressio ejusdem domus ac erectio illius in monasterium ordinis S. Clarae. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. XIV an. XI f. 43 (ontbreekt).

1738.

(1481 — Augustus 25 — 1482).

Vergunning voor eene rechtbank te Middelburg.

Indice n°. 334 i. v. Trajectensis en n°. 531 f. 871^v vermelden:

„Pro burgimastris oppidi Middelburgensis Traj. dioc. concessio tribunalis in eodem oppido pro causis decidendis. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Sixti IV (an.) XI Vol. 5 f. 125 (ontbreekt).

1739—1740.

1481 September 26.

a. *Sixtus IV bevestigt eene ongedagteekende bulle van Paulus II voor het Franciscanessenklooster van St. Agatha te Delft, wat betreft de schenking van Wilhelmus de Brockhuysen.*

b. *Evenzoo wat betreft de ruiling van goederen.*

Hiis, que pro....	}	Dat. Brachiani Sutrine diocesis, anno etc. 1481,
Curam pastoralis....		VI Kl. Octobris, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 817 f. 7—7^v en f. 7^v—8.

Zie boven n°. 1673—1674.

1741.

1482 Januari 23.

Sixtus IV benoemt Jordanus Driel, reeds door het convent als zoodanig gekozen, tot abt van Egmond, waar de vorige abt Nicolaas (van Adrichem) overleden is. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Suscepti cura.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1481, X Kl. Februarii, anno undecimo.

Simili modo dilectis filiis conventui....

Universis vassallis....

Reg. Later. Vol. 810 f. 128—129. (Volgen f. 129^v en f. 130 nog een paar gewone volmachten voor den nieuwen abt Jordanus, d.d. 1482 Januari 25 en 23).

1742—1744.

(1482 — Augustus 25 — 1483).

Drie bepalingen omtrent inlijving van eenige kapellanieën bij de tafelgoederen van het kapittel der O. L. Vrouwekerk te Breda, op verzoek van graaf Engelbert van Nassau.

Indice n°. 335 i. v. Leodiensis vermeldt:

- a. „Engelbertus comes de Nassau, dominus oppidi de Breda, ac decanus et capitulum b. Mariae dicti oppidi. Unio capellanie mense capitulari pro expertis in musica et cantu. Ad perpetuam.”
- b. „Item. Unio capellanie mense capitulari prefate ecclesie. Ad perpetuam.”
- c. „Item. Unio duarum capellaniarum mense capitulari dicte ecclesie. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. IV an. XII f. 80, f. 90 en f. 249 (ontbreekt).

1745—1747.

(1482 — Augustus 25 — 1483).

Voor de nonnen van St. Agatha te Delft en van St. Ursula te Schiedam:

- a. *Uitbreiding van aflaten.*
- b. *Ongeldigverklaring van zekeren aankoop.*
- c. *Goedkeuring van den verkoop van zekere goederen.*

Indice n°. 335 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Matres et sorores S. Agathae in Delft et S. Ursulae in Schiedam domorum Tertii Ordinis S. Francisci. Extensio indulgentiarum.”

„Eaedem. Revocatio emptionis a quacumque ordinaria, cum restitutione in pristinum statum.”

„Eaedem. Confirmatio et approbatio alienationum bonorum ad eorum monasterium spectantium.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. IV an. XII f. 74 (bis) en Tom. VIII an. XII f. 125 (ontbreken).

1748.

(1482 — Augustus 25 — 1483).

Oprichting van een Clarissenklooster in het bisdom Utrecht, op verzoek van hertogin Margaretha van Bourgondië.

Indice n°. 335 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Margaritha ducissa Burgundiae, vidua quondam Caroli. Erectio monasterii monialium ordinis S. Clarae, cum assignationibus et privilegiis.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. VIII an. XII f. 136 (ontbreekt).

1749.

(1482 — Augustus 25 — 1483).

Machtiging voor de nonnen van St. Agatha te Delft en van St. Ursula te Schiedam, om zich een biechtvader te kiezen, die hen ontslaat van simonie.

Indice n°. 335 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Matres et sorores S. Agathae in Delft et S. Ursulae in Schiedam Tertii Ordinis S. Francisci de Poenitentia nuncupati Trajectensis diocesis. Indultum eligendi confessorum, ad effectum absolvendi eas a simonia.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. IX an. XII f. 50 (ontbreekt).

1750—1751.

(1482 — Augustus 25 — 1483).

- a. *Machtiging voor Jordanus (van Driel), abt van Egmond, om eenige goederen der abdij te verkoopen aan Nicolaas Dirksz. alias Corpp van Alkmaar.*
- b. *Vergunning voor denzelfde, om zich ter wille van hoogere studie naar elders te begeven.*

Indice n°. 335 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Jordanus abbas et conventus monasterii S. Adalberti Egmondensis ac Nicolaus Theodorici alias Corpp de Alckmaria. Facultas vendendi nonnulla bona dicti monasterii, quia in evidentem.”

„Jordanus abbas. Indultum se transferendi ad quemcumque locum causa studii.”

Reg. Later. Sixti IV Tom. XIII an. XII f. 49 en Tom. IX an. XII f. 155 (ontbreken).

1752.

1483 April 3.

Sixtus IV belast den abt van Egmond, den deken van O. L. Vrouw van 's Hertogenbosch en den deken van O. L. Vrouw van Antwerpen met de handhaving der exemptie en onmiddellijke onderwerping aan den H. Stoel, welke het kapittel van St. Pancras te Leiden bij bulle van Paulus II verkregen heeft.

Justis et honestis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1483, III Non. Aprilis, anno duodecimo.

Reg. Later. Vol. 826 f. 305—306.

Zie boven n°. 1683.

1753.

1483 April 3.

Sixtus IV geeft eene nadere en milde verklaring aan eene te voren door hem uitgevaardigde bulle, waarbij bepaald is, dat de burgemeesters, schepenen en inwoners van Middelburg wegens burgerlijke en strafzaken alleen voor hun eigen rechters, dus niet buiten de stad, kunnen gedagvaard worden.

Romani pontificis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1483, III Non. Aprilis, anno duodecimo.

Reg. Later. Vol. 830 f. 215—216^v.Gedr. Miraeus, *Opera diplom.* III p. 216.

Zie boven n°. 1738.

1754—1755.

1484 Juni 13.

a. *Sixtus IV* gelast den abten van Bloemkamp en Mariëngaarde, dat zij Nicolaas, pastoor van Franeker, op zijn verlangen doen opnemen als kanunnik van het Premonstreiter-klooster Mariëndal te Lidlum.

b. Hij gelast den abt van Mariëngaarde, Nicolaas voornoemd, dien het convent als zoodanig gepostuleerd heeft, te installeren als abt van Lidlum, welke abdij is opengevallen door den dood van abt Azego en geen hoogere inkomsten heeft dan 4 marken zilver 'sjaars.

Cupientibus vitam....

Solicite considerationis....	} Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc.
	1484, Id. Junii, anno XIII.

Reg. Later. Vol. 834 f. 266—266^v en f. 266^v—268.

1756.

(1484 — September 12 — 1485).

Vergunning voor de stad Kampen om in den Advent huwelijken te doen sluiten.

Indice n°. 336 i. v. Trajectensis en n°. 531 f. 871^v vermelden:

„Pro consulibus, scabinis et universitate oppidi Campensis diocesis Trajectensis indultum celebrandi matrimonia tempore Adventus.”

Reg. Later. Innocentii VIII (an.) I Vol. 15 p. 55 (ontbreekt).

1757.

(1484 — September 12 — 1485).

Vergunning voor de stad Brielle om draagbare altaren te hebben.

Indice n°. 531 f. 871^v vermeldt:

„Pro universitate oppidi Breilensis Trajectensis diocesis indultum retinendi altaria portatilia.”

Reg. Later. Innocentii VIII (an.) I Vol. 15 p. 156 (ontbreekt).

1758.

(1484 — September 12 — 1485).

Verandering van het nonnenconvent van Mariënwijngaard bij Utrecht in een klooster der orde van St. Salvator.

Indice n°. 336 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Abbatissa et moniales monasterii b. Mariae in Vinea ordinis S. Salvatoris alias S. Brigide nuncupati Trajectensis, sub regula S. Augustini degentes, olim vero Tertiarii S. Francisci de Penitentia nuncupati existentes. Confirmatio erectionis et translationis earundem ad ordinem S. Salvatoris. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Innocentii VIII Tom. XVIII an. I f. 70 (ontbreekt).

1759.

1484 September 20.

Innocentius VIII benoemt *Johannes Dankardi* tot abt van *Middelburg*, welke abdij reeds door paus *Sixtus IV* gereserveerd en nu opengefallen is door den dood van abt *Johannes* (van 's *Gravensande*). — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Summi dispositione.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1484, XII Kl. Octobris, anno primo.

Simili modo dilectis filiis conventui....

Universis vassallis....

Episcopo Trajectensi....

Reg. Later. Vol. 847 f. 210—211^v.

Vert. *Kerkel. Historie en Outheden* (Zeeland) p. 18 (z. d.).

1760.

1484 December 17.

Innocentius VIII benoemt drie gelastigden, om na onderzoek aan de bewoners van *Baarle* ¹⁾, die tevens parochianen van *Gilse* zijn, wegens den afstand der parochiekerk te vergunnen, dat in hunne kapel ook een doopvont worde opgericht, waar de kinderen kunnen gedoopt worden.

Inter curas.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1484, XVI Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 845 f. 95^v—96.

1761.

(1485 Januari 11).

Bevestiging van vroeger reeds verleende privilege's voor de Congregatie van Windesheim.

Indice n°. 336 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Priores et fratres ac priorissae et moniales necnon sorores monasteriorum ordinis S. Augustini capitulo generali monasterii de Windesem ordinis ejusdem Trajectensis diocesis subsectorum. Confirmatio privilegiorum alias eis concessorum. Ad perpetuam.”

Reg. Later. *Innocentii VIII* Tom. 14 an. I f. 55 (ontbreekt).

Vgl. *Acquoy, Het klooster te Windesheim* III p. 295—296.

1) Hs. heeft: *Barelle*.

1762.

1485 Maart 9.

Innocentius VIII verleent aan Johannes (Clauwaert), monnik der St. Paulus-abdij te Utrecht, waarvan hij nu afstand gedaan en waarover de paus den monnik Jacobus (van der Steeg) tot abt aangesteld heeft, uit de inkomsten dezer abdij een jaargeld van 100 in de eerstvolgende twee jaar, en van 200 Rynsche gulden daarna, geregeld in twee termijnen te betalen. — Hij benoemt hiertoe drie executeurs.

Religionis zelus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1484, VII Id. Martii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 839 f. 87^v—89^v.

1763.

1485 April 19.

Innocentius VIII machtigt Margareta d'Anglia, weduwe van hertog Karel van Bourgondië, tot stichting van een mannen- en vrouwenklooster van de St. Salvator-of St. Brigitta-orde in Voorne, buiten de muren van Brielle, waarvoor zij met toestemming van hertog Maximiliaan reeds terrein schonk en met goedkeuring van bisschop David (van Bourgondië) te bouwen begon.

Eximie devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1485, XIII Kl. Maji, anno primo.

Reg. Later. Vol. 845 f. 145—145^v.

1764.

1485 Juli 30.

Innocentius VIII verklaart, dat eene vroeger door zijn voorganger Sixtus IV uitgevaardigde bulle, over de verhouding van den Domdeken van Utrecht en den proost van Westfriesland, ten volle van kracht is, niettegenstaande reeds te voren werd geprocedeerd over genoemde proosdij door den kanunnik Everardus Zoudenbalch en den klerk Antonius Hamroy(?)

Votis illis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1485, III Kl. Augusti, anno primo.

Reg. Later. Vol. 839 f. 236—237^v.

1765.

(1485 — September 12 — 1486).

Vergunning voor het Clarissenklooster te Delft, om vier bejaarde vrouwen buiten de clausuur te laten rondgaan, die voor de noodige levensmiddelen en kleeding zorgen.

Indice n°. 336 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Abbatissa et conventus monasterii S. Clarae ordinis ejusdem oppidi Delfensis Trajectensis diocesis. Indultum deputandi quatuor matronas extra clausuram dicti monasterii ad effectum eis subministrandi victum et necessarium vestitum. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Innocentii VIII Tom. IV an. II f. 201 (ontbreekt).

1766.

(1485 — September 12 — 1486).

Machtiging voor hertogin Margaretha van Bourgondië, om in het bisdom Utrecht een Clarissenklooster te stichten.

Indice n°. 336 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Margaritha ducissa Burgundiae. Licentia construendi monasterium monialium ordinis S. Clarae. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Innocentii VIII Tom. V an. II f. 274 (ontbreekt).

1767.

(1485 — September 12 — 1486).

Inlijving eener kapellanie bij de kapittelgoederen der O. L. Vrouwekerk te Breda, op verzoek van graaf Engelbert van Nassau.

Indice n°. 336 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Engelbertus comes de Nassaw ac decanus et capitulum ecclesiae b. Mariae de Breda Leodiensis diocesis. Unio capellaniae mensae capitulari dictae ecclesiae. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Innocentii VIII Tom. IV an. II f. 143 (ontbreekt).

Zie boven n°. 1742—1744.

1768.

(1485 — September 12 — 1486).

Machtiging voor graaf Engelbert van Nassau, om te Breda parochiekerken te stichten en daarover het patronaatsrecht uit te oefenen.

Indice n°. 336 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Engelbertus comes de Nassaw, dominus loci de Breda Leodiensis diocesis. Licentia construendi ecclesias parochiales in dicto loco, cum reservatione juris patronatus. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Innocentii VIII Tom. V an. II f. 293 (ontbreekt).

1769.

1486 Januari 12.

Innocentius VIII keurt op verzoek van den heer van Glimes goed, dat het Augustinessenklooster van St. Margaretha in het dal Josaphath te Bergen op Zoom, gelijk het reeds eenige jaren gedaan heeft, zich stelt onder het bestuur van den prior van Groenendaal (bij Brussel).

Sacre religionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1485, pridie Id. Januarii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 850 f. 36—36^v.

1770.

1486 Februari 4.

Innocentius VIII bevestigt de bepaling van bisschop David van Bourgondië, waarbij de rectoren van het Heer-Florishuis te Deventer en te Zwolle en van het klooster op den St. Hieronymusberg bij Hattem worden gemachtigd om de gewone visitatie te doen in de mannen- en vrouwenkloosters hunner Congregatie binnen het bisdom Utrecht.

Ad felicem.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1485, pridie Non. Februarii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 849 f. 153—154.

1771.

1486 Maart 2.

Innocentius VIII bevestigt de reeds door den bisschop goedgekeurde stichting eener cantorie in de St. Pieterskerk te Middelburg, die Henricus Bisscop voor den luister van den eeredienst heeft gesticht en waarmede hijzelf door den bisschop het eerst begiftigd is.

Ex injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1485, VI Non. Martii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 851 f. 255—256.

1772.

1486 Maart 4.

Innocentius VIII gelast den deken der O. L. Vrouwekerk te Veere, de overeenkomst te bevestigen, die het kapittel der St. Martinuskerk en het stedelijk bestuur te Middelburg, na een langdurig geschil, hebben aangegaan over den bieraccijns, dien het kapittel heeft op te brengen.

Ea que pro.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1485, IV Non. Martii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 850 f. 299—300.

1773.

1486 Maart 30.

Innocentius VIII geeft voor den wederopbouw van het Augustijnenklooster Nieuwlicht bij Hoorn, dat voor eenige jaren door brand en oorlogsrampen ten gronde ging, aan de vermogenden, die binnen drie jaren tijds gedurende 20, en aan de anderen, die gedurende 10 dagen hiervoor arbeiden of laten arbeiden, een vollen aflaat, te verdienen eenmaal 'sjaars en in het stervensuur.

Salvatoris et Domini.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1486, III Kl. Aprilis, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 850 f. 193^v—194^v.

1774.

1486 Augustus 17.

*Innocentius VIII bevestigt de inlijving eener hoeve in Bastlo bij het Benedicti-
nessenklooster in Siloe of Selwerd (bisdóm Munster) in Friesland, welke inlijving
de bisschop van Munster met toestemming zijns kapittels heeft gedaan, om de in
genoemd klooster door hem ingevoerde hervorming te verzekeren.*

Inter cetera cordis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1486, XVI
Kl. Septembris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 849 f. 249—249^v.

1775.

(1486 — September 12 — 1487).

Onderwerping der abdij Egmond aan de abdij van St. Pieter te Gent.

Indice n°. 531 f. 871^v vermeldt:

„Pro abbate et conventu monasterii S. Adalberti Egmondensis Trajectensis
diocesis S. R. E. immediate subjecti ordinis S. Benedicti subjectio abbati
monasterii S. Petri Gandensis ordinis S. Benedicti Tornacensis diocesis. Ad
perpetuam.

„AB Innocentii VIII (an.) III Vol. 12 p. 48” (ontbreekt).

1776.

(1488 — September 12 — 1489).

*Bevestiging der statuten van de O. L. Vrouwe-Broederschap te 's Hertogenbosch,
met name over de keuze van een biechtrader.*

Indice n°. 337 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Confratres utriusque sexus confratriae Ghilde nuncupatae b. Mariae
Buscoducensis Leodiensis diocesis. Confirmatio statuti et ordinationis eligendi
confessorem. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Innocentii VIII Tom. II an. V f. 266 (ontbreekt).

1777.

(1488 — September 12 — 1489).

Machtiging voor bisschop David (van Bourgondië), om een nonnenklooster in zijn bisdom te hervormen.

Indice n°. 337 i. v. Trajectensis en n°. 508 f. 1691 vermelden:

„Pro David Trajectensi episcopo facultas reformandi et corrigendi quoddam monialium monasterium.

„AB Innocentii VIII (an.) V (Tom.) 6 p. 209” (ontbreekt).

1778.

(1488 — September 12 — 1489).

Verlof voor de stad Deventer (?), om tijdens de jaarmarkt op gemakkelijker uren door twee priesters de Mis te laten opdragen.

Indice n°. 337 i. v. Trajectensis en n°. 531 f. 871^v vermelden:

„Pro incolis oppidi de Vandica ¹⁾ Trajectensis diocesis licentia deputandi duos sacerdotes, qui celebrent Missas certis horis commodioribus tempore nundinarum. Ad perpetuum.

„AB Innocentii VIII (an.) V (Vol.) 15 p. 112” (ontbreekt).

1779.

1489 April 14.

Innocentius VIII bevestigt, op verzoek van Henricus Zoelme van Lottum ²⁾, deken van St. Jan te Utrecht, de bepalingen omtrent de vicarie van O. L. Vrouw, St. Christoforus, St. Blasius en St. Vitus, die Lambertus Vliger, kanunnik van St. Marie te Utrecht, heeft gesticht in de parochiekerk van Beusichem ³⁾, met betrekking tot het daar bestaande hospitaal.

Hiis que pro Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1489, XVIII Kl. Maji, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 892 f. 271—272.

1) Indice n°. 337 heeft: „de Vandien”. Wellicht te lezen: Devantriensis?

2) Hs. heeft: de Zeelon Lottinss.

3) Hs. heeft: Burswinchem.

1780.

(1489 — September 12 — 1490).

Inlijving van eenige parochiekerken bij de abdij van Middelburg.

Indice n°. 337 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Johannes abbas et conventus monasterii b. Mariae Middelburgensis Praemonstratensis ordinis Trajectensis diocesis. Unio parochialium eidem monasterio. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Innocentii VIII Tom. XII an. VI f. 89 (ontbreekt).

1781.

1489 September 25.

Innocentius VIII bepaalt, in aansluiting met den maatregel van Calixtus III over de aanwending der inkomsten van 8 vicarieën in de St. Janskerk te 's Hertogenbosch ten bate der aan den koordienst en den kerkelijken zang verbonden geestelijken, dat deze vicarieën als opgeheven mogen worden beschouwd en hare inkomsten worden besteed aan bij weekbeurt aan te stellen en steeds afzetbare geestelijken. — Hij vertrouwt de uitvoering toe aan drie gelastigden.

Injunctum nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1489, VII Kl. Octobris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 892 f. 184—186^v.

Zie boven n°. 161.

1782.

1489 December 7.

Innocentius VIII bevestigt, op verzoek van het kapittel van St. Walburg en het stedelijk bestuur te Zutphen, eene tusschen hen na lang geschil aangegane overeenkomst omtrent het patronaatsrecht ten opzichte van 8 vicarieën in de St. Walburgkerk aldaar. — Hij benoemt drie executeurs.

Debitum pastoralis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1489, VII Id. Decembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 885 f. 305—308.

Gedr. *Archief aartsb. Utr.* IX p. 415. — Vert. *Kerkel. Historie en Outheden* VI p. 539.

1783.

1489 December 31.

Innocentius VIII gelast, op verzoek van het stedelijk bestuur van Haarlem, den officiaal van Utrecht, te Haarlem de stichting van een mannenklooster der Augustijnen-orde goed te keuren.

Dum ad fructus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1489, pridie Kl. Januarii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 888 f. 139—139^v.

1784—1785.

1490 April 22.

a. *Innocentius VIII* bepaalt, dat de inwoners van Zwolle in zuiver-wereldlijke zaken door geen vreemde rechters kunnen worden gedagvaard, mits zij bereid zijn voor hunne burgemeesters en den tijdelijken rechter, dien de bisschop heeft aangesteld, terecht te staan.

b. Hij benoemt tot handhavers van dit privilege de bisschoppen van Munster en Osnabrück en den proost van Oldenzaal.

Injunctum nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, X Kl. Maji, anno sexto.

Hodie per alias.... Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 887 f. 206—208^v.

Gedr. Dumber, K. en W. Deventer I p. 59 (fragm.).

1786.

1490 April 22.

Innocentius VIII bepaalt, dat de inwoners van Deventer in zuiver-wereldlijke zaken nòch door den aartsbisschop van Keulen, nòch door een anderen vreemden rechter buiten hunne stad kunnen worden gedagvaard. — Hij benoemt tot handhavers van dit privilege den proost van Osnabrück, den Domdeken van Utrecht en den deken van St. Ludgerus te Munster.

Sincere devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, X Kl. Maji, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 887 f. 209—210^v.

1787.

1490 Mei 5.

Innocentius VIII gelast zijn kapelaan en auditeur *Mr. Jeronimus de Portoniis*, onderzoek en uitspraak te doen voor het stedelijk bestuur van *Deventer*, hetwelk door de leeken *Johannes* en *Gerardus de Ruremonda* in de aartsbisschoppelijke Curie te *Keulen* wegens belediging en benadeeling een langdurig proces aangedaan is.

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, III Non. Maji, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 887 f. 212^v—214.

Gedr. Dumbard, K. en W. *Deventer* I p. 60 (fragm.).

1788.

1490 Juni 22.

Innocentius VIII verleent aan de nonnenkloosters, genaamd van *St. Maria Magdalena* en behoorende tot de orde van *St. Augustinus*, te *Amsterdam*, *Staveren* en *Germazum*(?), het genot van alle privilege's, toegekend aan de kloosters der Congregatie van *Windesheim*.

Sacre religionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, X Kl. Julii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 887 f. 331^v—332^v.

1789.

1490 Juli 28.

Innocentius VIII gelast den abt van *Middelburg*, op verzoek van *Maria Egidii*, overste, en het convent van het *Franciscanessenklooster Nazareth* te *Zierikzee* en van den pater *Franciscaan Petrus de Cloetingen*, dat hij na onderzoek de vereeniging van eene kapel der *H. Drieuuldigheid* en van een armenhospitaal te *Zierikzee*, reeds door bisschop *David* (van *Bourgondië*) goedgekeurd, bevestige.

Hiis que pro.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, V Kl. Augusti, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 892 f. 276^v—278^v.

Vert. *Kerkel. Historie en Outheden* (Zeeland) p. 91.

1790.

1490 October 7.

Innocentius VIII gelast op verzoek van Jan, graaf van Egmond, den voorzitters van het provinciaal Benedictijnen-kapittel in de aartsbisdommen Trier en Keulen, alsmede den abten van St. Pantaleon en St. Martinus te Keulen, visitatie te houden en eene grondige hervorming in te voeren in de abdij van Egmond, waar schromelijke misbruiken heerschen.

Proprium habet.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, Non. Octobris, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 897 f. 228—230^v.

Gedr. Haarlemsche Bijdragen XXX p. 28.

1791.

1490 November 20.

Innocentius VIII vergunt aan het kapittel der Hofkapel van O. L. Vrouw te 's Gravenhage, dat de tijdelijke deken of in diens afwezigheid de vice-deken aan alle tot zijne kerk behoorende geestelijken en dienaren de biecht afnemen en hen absolveeren kan.

Devotionis vestre.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, XII Kl. Decembris, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 907 f. 291—291^v.

1792.

1490 December 24.

Innocentius VIII verleent tot herstel der St. Janskerk te Montfoort, die veel geleden heeft door oorlogsbedrijven, aan de vrome bezoekers en weldoeners dezer kerk eenige aflaten; nl. aan de parochianen van Montfoort den aflaat der 7 Statie's van Rome, te verdienen op de hiervoor bestemde dagen, en ook aan de niet-parochianen een aflaat van 30 jaar en 30 quadragenen, te verdienen op Hemelvaartdag, Maria-Geboorte en St. Jan in de Olie.

De salute gregis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, IX Kl. Januarii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 899 f. 245^v—246^v.

1793.

1491 Januari 28.

Innocentius VIII vergunt aan de Zusters van de derde Orde van St. Franciscus in het graafschap Holland, dat zij slechts éénmaal 'sjaars verplicht zijn, bij den pastoor hunner parochiekerk te biechten, en dat zij overigens zich vrij een biechtvader kunnen uitkiezen.

Ex injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1490, V Kl. Februarii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 899 f. 143—143^v.

1794.

1491 Mei 14.

Innocentius VIII bevestigt, op verzoek van het convent der Karmelieten te Utrecht, de hun door bisschop David (van Bourgondië) gegeven vergunning om in het district Deventer, omvattende Salland, Twente en Drente, te collecteeren. — Hij benoemt drie conservatoren.

Sedes apostolica.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1491, pridie Id. Maji, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 900 f. 128—129^v.

1795—1796.

1491 Juni 14.

a. *Innocentius VIII bepaalt, dat de proost van St. Marie en de bisschop van Utrecht hunne geestelijke rechtsmacht over de bewoners van het district Stellingwerf in Friesland voortaan niet mogen delegeren aan buiten dit district woonachtige personen.*

b. *Hij benoemt tot handhavers van dit privilege de abten van Staveren, Oldeklooster bij Bolsward en Klaarkamp bij Leeuwarden.*

Injunctum nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1491, XVIII Kl. Julii, anno septimo.

Hodie a nobis.... Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 908 f. 145^v—146^v.

1797.

(1491 — September 12 — 1492).

Verleening der gewone privilege's aan de hervormde Benedictinessen-kloosters in het bisdom Utrecht.

Indice n°. 338 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Moniales et sorores ordinis S. Benedicti monasteriorum reformatorum regularis observantiae. Indultum utendi privilegiis et gratiis, eidem ordini concessis. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Innocentii VIII Tomf. II an. VIII f. 362 (ontbreekt).

1798.

1491 October 22.

Innocentius VIII bepaalt, dat de inwoners van Zwolle in zuiver-wereldlijke zaken voor hunne eigen rechters zullen terechtaan, en dus noch door den bisschop van Utrecht, noch door den proost van Deventer, noch door een anderen kerkelijken rechter, buiten hunne stad kunnen worden gedagvaard.

Votis fidelium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1491, XI Kl. Novembris, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 910 f. 271—273.

Zie boven n°. 1784—1785.

1799.

1492 April 6.

Innocentius VIII draagt aan den abt van Egmond en den deken van Nijmegen de uitvoering op der hem door David (van Bourgondië), bisschop van Utrecht, graaf Jan van Egmond en het stedelijk bestuur van Alkmaar gevraagde machting, dat in de stad Alkmaar een Clarissenklooster worde opgericht.

Sane religionem ubilibet.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1492, octavo Id. Aprilis, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 921 f. 159^v—160^v.

1800.

1492 Mei 9.

Innocentius VIII gelast den abt van Mariënweerd, den deken en den officiaal van Utrecht, in de kerk van St. Jan den Dooper te Haaften bij Bommel, waar tot dusverre 8 kanonikaten en prebenden zijn, eene kapellanie en twee andere beneficie's op te heffen tot stichting van 3 nieuwe kanonikaten en prebenden.

Injunctum nobis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1492, VII Id. Maji, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 919 f. 196—197^v.

1801.

1492 Juni 13.

Innocentius VIII gelast den abten van O. L. Vrouw in Oudekamp en Oudeberg en van Jerusalem (bisdommen Keulen en Munster), onderzoek en uitspraak te doen in het geschil tusschen den monnik Sypko en eenige andere monniken van het Benedictijnenklooster Hemelum¹⁾ (bisdom Utrecht) eenerzijds en hun abt Aggo anderzijds, die hen bij Johannes, abt van het St. Julianaklooster in Rottum (bisdom Munster) had beschuldigd van beschadiging zijner goederen en van lichamelijke mishandeling; deshalve werden zij door Johannes voornoemd in den ban gedaan, maar zij beriepen zich op den H. Stoel, terwijl zij wederkeerig Aggo beschuldigden, dat deze den monnik Dodo met doodelijken aftoop heeft gewond.

Exhibita siquidem . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1492, Id. Junii, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 922 f. 258^v—259^v.

1802.

(1493 — Augustus 26 — 1494).

Alexander VI vergunt aan David (van Bourgondië), bisschop van Utrecht, bij testament over zijne goederen te beschikken.

Indice n°. 339 i. v. Trajectensis en n°. 508 f. 1691 vermelden:

„Pro David Trajectensi episcopo indultum testandi.”

Reg. Later. Alexandri VI Tom. 19 an. II p. 310 (ontbreekt).

1) Het handschrift heeft: „Hemmelen”.

1803.

1494 Maart 18.

Alexander VI bevestigt eene bij ingelaschte oorkonde van 1493 September 14 aangegane overeenkomst, waarbij Laurentius Rasonis, Johannes van den Brande en andere Cellebroeders te Bergen op Zoom erkennen, dat zij hun huis en eenige andere goederen onder zekere voorwaarden hebben van heer Johannes de Bergis en het stedelijk bestuur van Bergen op Zoom.

Ex apostolice.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1493, XV Kl. Aprilis, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 962 f. 67—70^v.

1804.

1494 April 2.

Alexander VI gelast den abt van St. Geertrui te Leuven, den cantor en den officiaal van Luik, onderzoek en uitspraak te doen voor het kapittel van St. Jan te 's Hertogenbosch, dat een langdurig proces voerde met de paters Dominikanen te 's Hertogenbosch, wijl deze in de parochie van St. Jan naar aanleiding eener Broederschap openbare processie houden.

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1494, IV Non. Aprilis, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 958 f. 158^v—159^v.

1805.

(1494 — Augustus 26 — 1495).

Verlof voor graaf Jan van Egmond(?), om het lijk van zijn grootvader uit eene kerk te Utrecht te laten opgraven en in eene andere kerk te laten bijzetten.

Indice n°. 339 i. v. Trajectensis en n°. 531 f. 872 vermelden:

„Pro Johanne comite de Congoda (*sic*) licentia exhumandi corpus sui avi ex quadam ecclesia Trajectensi illudque humandi in ecclesia per eum electa.

„AB Alexandri VI (an.) III (Tom.) 29 p. 35” (ontbreekt).

1806.

(1495 Februari 13).

Benoeming van Judocus van Dale tot bisschop van Sebaste.

Indice n°. 505 f. 1111^v vermeldt:

„Jodocus de Valle ¹⁾ de Mechlinia fit episcopus Sebastenus per obitum.

„De eodem indultum non residendi et absolutio.

„AB Alexandri VI (an.) 3 (Tom.) 6 p. 68—70” (ontbreekt).

1807.

(1495 Februari 13).

Toekenning van een jaargeld uit het bisdom Utrecht aan Judocus (van Dale), bisschop van Sebaste.

Indice n°. 339 i. v. Trajectensis en n°. 505 f. 1111^v vermelden:

„Pro Jodoco Sebasteno electo pensio super mensa Trajectensi.

„AB Alexandri VI (an.) 3 (Tom.) 25 p. 85” (ontbreekt).

1808.

1495 Maart 31.

Alexander VI gelast den dekens van Oudmunster en St. Marie en Antonius Pott, Domkanunnik te Utrecht, zorg te dragen voor de behoorlijke oprichting van een Clarissenklooster te Amsterdam, waar de Amsterdamsche burger Johannes de Wael „quasdam domos cum orto infra metas parochie parochialis ecclesie b. Marie ejusdem opidi prope portam Regularium et extra portam dictam de Bynwyck pro erectione et constructione dicti monasterii deputavit et ordinavit”, in welke huizen sinds enkele jaren reeds eenige godgewijde maagden en vrouwen, zonder kloosterlijke geloften, een vroom gemeenschappelijk leven geleid hebben.

Inter universa.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1495, pridie Kl. Aprilis, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 972 f. 186—189^v.

1) Judocus van Dale, b.v. Sebaste, was wijbisschop van David van Bourgondië. Voor den dag zijner benoeming zie boven n°. 1207.

1809.

(1495 Mei 4).

Benoeming van Hendrik van Wittenhorst tot abt van Elgmond.

Indice n°. 339 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Henricus Weytenhorst de Rees. Monasterium per obitum.”

Reg. Later. Alexandri VI Tom. VI an. III f. 191 (ontbreekt). De dagteekening blijkt uit het Consistoriaal archief.

1810.

1495 September 1.

Alexander VI bevestigt, op verzoek van heer Johannes de Bergis en den raad van Bergen op Zoom, de stichting van een Begijnhof, daar opgericht naar het voorbeeld van het Begijnhof te Mechelen, bij ingelaschte oorkonde van 1490 December 14.

Piis votis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1495, Kl. Septembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 978 f. 21—25.

1811.

1495 November 7.

Alexander VI bevestigt en hernieuwt de privilege's, door zijn voorganger Innocentius VIII op verzoek van Margareta van Engeland, weduwe van hertog Karel van Bourgondië, verleend aan het nieuw gestichte klooster van St. Salvator of St. Brigitta te Brielle, dat onlangs geheel afgebrand en daarom naar een ander huis te Brielle overgebracht is.

Hiis que pro.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1495, VII Id. Novembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 982 f. 247—248^v.

Zie boven n°. 1763.

1812.

1496 Januari 27.

Alexander VI gelast, op verzoek van koning Maximiliaan en de stad Deventer, den bisschop van Utrecht, visitatie te houden en eene grondige hervorming in te voeren in het klooster der Minderbroeders Conventueelen te Deventer, wijl dezen „tam horrendam et abhominabilem vitam ducant, ut nullum penitus tam sancte religionis preter habitum, quem etiam in figura, pretio et colore deformatum gerunt, remaneat vestigium”.

Quanta in Dei.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1495, VI Kl. Februarii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 982 f. 217—218^v.

Gedr. Dumber, K. en W. Deventer I p. 503.

1813.

1496 Maart 15.

Alexander VI gelast den abt van Egmond en den deken van St. Pancratius te Leiden en St. Adrianus te Naaldwijk, onderzoek en uitspraak te doen voor de abdis Gisberta en het convent van Leeuwenhorst, die met Margareta, weduwe van Jan van Renesse en haar overige kinderen, in proces liggen over het erfdeel, dat aan Johanna, dochter van Jan van Renesse en non in het voornoemde convent, van wege haren vader en haren overleden broer Jan toekomt.

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1495, Id. Martii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 981 f. 91—92.

1814.

1496 Juli 9.

Alexander VI gelast den abt van Park, den proost van Luik en den deken van St. Pieter te Anderlecht (bisdommen Luik en Kamerijk), aan Dr. Johannes de Eynetten, deken van O. L. Vrouw te Kortrijk en raadsheer zoowel van Philippus, aartshertog van Oostenrijk, als van koning Maximiliaan, wanneer hij van zijn voornoemd dekanaat afstand zal hebben gedaan, een jaargeld van 250 Rynsche gulden toe te kennen uit de inkomsten der abdij van Middelburg, die op 500 dukaten 'sjaars worden geschat.

Litterarum scientia.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1496, VII Id. Julii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 980 f. 44—45.

1815.

(1496 Augustus 12).

Benoeeming van Frederik van Baden tot bisschop van Utrecht.

Indice n°. 340 i. v. Trajectensis en n°. 508 f. 1691 vermelden:

„Fredericus ex marchionibus Badensibus episcopus per obitum.

„Idem. Absolutio ad idem munus.”

Reg. Later. Alexandri VI Tom. 27 an. IV f. 128 en f. 131 (ontbreekt). De dagteekening blijkt uit het Consistoriaal archief.

1816.

1496 October 5.

Alexander VI gelast den proosten van Oldenzaal en van Zutphen en Bernardus Nuninc(?), Domkanunnik van Utrecht, onderzoek en uitspraak te doen voor het convent der Minderbroeders Conventueelen te Deventer, die zich hebben beklaagd, dat zij door Arnoldus Michaelis, pastoor der O. L. Vrouwekerk te Deventer, en anderen ten onrechte van een ergerlijken levenswandel beschuldigd zijn, die het noodzakelijk zou maken, dat zij tot de Observantie overgaan of anders door Minderbroeders Observanten worden vervangen.

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1496, III Non. Octobris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 999 f. 17^v—18^v.

Zie boven n°. 1812.

1817.

1496 November 23.

Alexander VI gelast drie executeurs, den Utrechtschen klerk Wilhelmus Heda te begiftigen met de parochiekerk van St. Bonifacius te Alfen en de vicarie van St. Catharina der parochiekerk „de Hogenwittis” ¹⁾, beide in het bisdom Utrecht en opengevallen door den dood van Wilhelmus Alfen.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1496, IX Kl. Decembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1009 f. 185—186^v.

1) Hoogvliet bij Dordrecht?

1818.

1497 Februari 14.

Alexander VI verleent aan zijn notaris Mr. Johannes de Burgundia, proost van St. Omer, nog de proosdij van St. Pieter te Utrecht, waarvan Johannes Heesboem afstand gedaan heeft. — Hij benoemt drie executeurs.

Grata devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1496, XVI Kl. Martii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1001 f. 190—192^v.

1819.

1497 Maart 15.

Alexander VI bevestigt de opheffing van twee vicarieën, waarover de abdis van Loosduinen het presentatie-recht heeft, en hunne inlijving bij deze abdij.

Injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1496, Id. Martii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 997 f. 177^v—178^v.

1820.

1497 April 4.

Alexander VI bevestigt, op verzoek van de abdis Eva de IJsemborch en het convent van Thorn, het vanouds bestaande gebruik, dat zij als wereldlijke kanonikessen een wit overkleed mogen dragen en de kerkelijke getijden bidden, om welk gebruik zij in den laatsten tijd van verschillende zijden lastig werden gevallen.

Regimini universalis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1497, pridie Non. Aprilis, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 999 f. 94—95^v.

Gedr. Habets, *Arch. van Thorn* I n°. 476.

1821—1822.

1497 November 12.

- a. *Alexander VI benoemt drie executeurs, om zijn familiaris Wilhelmus de Enckenvoirt, klerk uit het bisdom Luik, te voorzien met de kapellanie van St. Willibrord in de parochiekerk der Begijnen te 's Hertogenbosch, opengevallen door den dood van Arnoldus (de) Pyeringen.*
- b. *Evenzoo wat betreft de kapellanie van St. Geertrui in de parochiekerk van Oisterwijk (bisdom Luik), opengevallen door den dood van Arnoldus de Pieringhen.*

Grata familiaritatis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1497, pridie Id. Novembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1020 f. 49^v—51 en f. 153—154^v.

1823.

1497 December 5.

Alexander VI lijft de parochiekerk van St. Amandus te Geersdijk (in Zeeland), welker inkomsten worden geschat op 60 gouden dukaten en waarvan de pastoor Arnoldus Tsgravenzande door zijn procurator Wilhelmus de Enckenvoirt in de Curie afstand gedaan heeft, in bij de tafelgoederen der O. L. Vrouwe-abdij van Middelburg, welker gebouwen onlangs door brand zijn vernield en welker inkomsten niet meer voldoende zijn.

Injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1497, Non. Decembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1093 f. 418—420^v.

1824.

1497 December 5.

Alexander VI verleent aan Arnoldus Tsgravenzande, Domkanunnik van Utrecht, die van de parochiekerk van St. Amandus te Geersdijk vrijwillig afstand gedaan heeft, een jaargeld van 24 dukaten uit de inkomsten der abdij van Middelburg. — Hij benoemt drie executeurs.

Vite ac morum.... Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 1093 f. 420^v—423^v.

1825.

1498 Januari 22.

Alexander VI gelast den abt van St. Jacob en den proost van St. Paulus te Luik, na onderzoek het Cisterciënser-nonnenconvent van O. L. Vrouw te Herkenrade (bisdom Luik) te machtigen tot verkoop van eenige vaste goederen ter waarde van 3000 gouden dukaten, opdat de berooide geldmiddelen en vervallen gebouwen van het klooster hersteld kunnen worden.

Ex injuncta nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1497, XI Kl. Februarii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1011 f. 276—278.

1826.

1498 Februari 1.

Alexander VI gelast den abt van St. Geertrui te Leuven, den deken van St. Gudula te Brussel en den Utrechtschen officiaal, onderzoek en uitspraak te doen voor de stedelijke overheid van Maastricht, die tegen haar medeburger Fredericus Burgaerts, secretaris van den bisschop van Luik, een langdurig proces voert en met kerkelijke censuren is getroffen, maar zich hiervan op den H. Stoel beriep.

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1497, Kl. Februarii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1011 f. 260—262^v.

1827.

1498 Februari 17.

Alexander VI benoemt drie executeurs, om Wilhelmus de Enckenvoirt te voorzien met de parochiekerken van Bakel en Deurne (bisdom Luik), opengevallen door den dood van Henricus de Bussell.

Grata familiaritatis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1497, XIII Kl. Martii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1020 f. 74—75^v.

1828.

1498 Juni 8.

Alexander VI verleent aan „Wilhelmus ex ducibus Gelrie, clericus Coloniensis diocesis”, een jaargeld van 25 Rynsche gulden uit de inkomsten der parochiekerk van Kampen. — Hij benoemt drie executeurs.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1498, VI Id. Junii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1031 f. 302^v—304^v.

1829.

1498 October 6.

Alexander VI verleent aan zijn familiaris Wilhelmus de Enckenvoirt; licentiaat in de rechten, een kanonikaat in de St. Janskerk te Utrecht en reserveert hem daar eene prebende.

Grata familiaritatis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1498, pridie Non. Octobris, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1039 f. 128^v—130^v.

1830.

1498 October 11.

Alexander VI gelast den proosten van Emmerik en van Kerp en den deken van St. Gudula te Brussel, onderzoek en uitspraak te doen voor de stedelijke overheid van Maastricht, die, meenende dat hij een leek was, zekeren Gerardus Perdien wegens diefstal van kelken gevangen hebben gezet en daarom met den ban en eene geldboete van 1000 marken zilver door den Luikschen officiaal zijn gestraft, van welk vonnis zij zich op den H. Stoel hebben beroepen.

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1498, V Id. Octobris, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1033 f. 286^v—288^v.

1831.

1498 October 11.

Alexander VI gelast den abt van St. Geertrui te Leuven, den deken van St. Gudula te Brussel en den Utrechtschen officiaal, na onderzoek de geestelijkheid van Maastricht te ontslaan van de kerkelijke censuren, waarmede zij getroffen is naar aanleiding van het geschil der stad met Fredericus Burgarts.

Humilibus Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 1033 f. 288^v—291.

Zie boven n°. 1826.

1832.

1498 November 5.

Alexander VI gelast den abt van Bloemkamp, den deken van St. Marie te Utrecht en den Utrechtschen officiaal, onderzoek en uitspraak te doen voor Jacobus, die na den dood van Aggo tot abt van het St. Odulfusklooster te Stavoren gekozen en als zoodanig door den bisschop van Utrecht bevestigd is, maar nu een langdurig proces voert tegen Reynerus Vogelsanch, monnik van het Cisterciënserklooster „Jessem” (bisdome Munster), die op grond zijner bewering, dat de vorige abt wegens doodslag en verkwisting van zijn ambt vervallen was, zich tot abt van Stavoren liet benoemen.

Humilibus Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1498, Non. Novembris, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1039 f. 155—156^v.

Zie boven n°. 1799.

1833.

1498 November 6.

Alexander VI gelast den proost en den deken van Oudmunster te Utrecht, na onderzoek de beheerders van het hospitaal van St. Catharina en den H. Geest te Gouda te machtigen tot verkoop van een huis, indertijd nagelaten door Adrianus Gerardi en nu bouwvallig geworden.

Ad ea ex Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1498, VIII Id. Novembris, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1033 f. 281—282^v.

1834.

1499 Januari 16.

Alexander VI gelast den dekens van St. Jan te Osnabrück en van St. Lebuïnus te Deventer, de stichting goed te keuren van een mannenklooster van eene der Bedelorden te Enkhuizen, waartoe eenige parochianen dezer stad, o. a. Harko Volken, Zegerus Petri en Foynto Theoderici, besloten hebben.

Piis fidelium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1498, XVII Kl. Februarii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1050 f. 119^v—121.

1835.

1499 Juni 1.

Alexander VI bevestigt voor de kloosterbroeders en -zusters van St. Franciscus, genaamd „De Poenitentia”, in de bisdommen Keulen en Utrecht, al de rechten en voorrechten, die Sixtus IV indertijd op verzoek van het convent te Middelburg hun toegestaan heeft. — Hij benoemt drie conservatoren.

Ad ea, que.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1499, Kl. Junii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1041 f. 3—10^v.

1836.

(1499 — Augustus 26 — 1500).

Verlof voor Walraven, heer van Brederode en Vianen, om een nonnenklooster op te richten.

Indice n°. 342 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Valramus de Bredenrode et Vianen oppidorum Trajectensis diocesis dominus. Licentia construendi quoddam monasterium monialium.”

Reg. Later. Alexandri VI Tom. I an. VIII f. 193 (ontbreekt).

1837.

1500 Maart 5.

Alexander VI gelast den abt van Vlierbeek, den deken van St. Pancras te Leiden en den proost van St. Marie te Utrecht, voor het nonnenconvent te Rijnsburg eenige vanouds bestaande en door de kerkelijke overheid al goedgekeurde disciplinaire regelen nogmaals te bevestigen.

Ea que pro.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1499, III Non. Martii, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1061 f. 148—148^v.

Gedr. Schotel, *De abdij van Rijnsburg* p. 52.

1838.

1500 Maart 5.

Alexander VI bevestigt voor het nonnenconvent te Rijnsburg de vanouds daar bestaande gebruiken omtrent de keuze en bevestiging der abdis, de opneming en professie van nonnen, haren biechtvader enz. — Hij benoemt tot conservatoren de dekenen ten Dom en van St. Jan te Utrecht en van St. Pancratius te Leiden.

Ad statum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1499, III Non. Martii, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1065 f. 261—262.

Gedr. *Batavia sacra* II p. 357. — v. Leeuwen, *Batavia illustrata* p. 1318. — Vert. Boxhorn, *Tonneel van Hollandt* p. 19 en *Kerkel. Historie en Outheden* III p. 931.

1839.

1500 Maart 17.

Alexander VI gelast den dekenen van St. Jan te Utrecht, van O. L. Vrouw te Reess en van St. Pancratius te Leiden, onderzoek en uitspraak te doen voor de abdis en de nonnen van Rijnsburg, die, bewerende dat zij aan den bisschop van Utrecht onderworpen zijn, eene door de abten van St. Ludgerus te Werden en van St. Martinus te Keulen opgelegde visitatie niet wilden gedoogen en daarom zijn gestraft met kerkelijke censuren, waarvan zij zich echter op den H. Stoel beroepen hebben.

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1499, XVI Kl. Aprilis, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1061 f. 83—85.

Gedr. Schotel, *De abdij van Rijnsburg* p. 75.

1840.

1500 Maart 24.

Alexander VI keurt goed, dat de nonnenkloosters in Mariënbusch bij Zwolle en vijf andere plaatsen van Duitschland worden ingelijfd bij en ondergeschikt aan de Congregatie van Windesheim.

Ad ea, que.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1499, IX Kl. Aprilis, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1067 f. 169—172.

1841.

1500 Maart 24.

Alexander VI maakt, op verzoek van het nonnenconvent in Mariënbusch bij Zwolle, dit en nog vijf andere, in Duitschland gelegen kloosters van de Orde van St. Augustinus ondergeschikt aan de Congregatie van Windesheim.

Circa statum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1499, IX Kl. Aprilis, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1069 f. 202—205.

1842.

1500 April 2.

Alexander VI verleent aan Wilhelmus Heda, baccalaureus in de beide rechten, de dekanij van St. Geertrui te Bergen op Zoom, opengevallen door den dood van Arnoldus Warneri en bij bulle van 1499 November 3 gereserveerd aan Wilhelmus de Enckenvoirt, die er afstand van gedaan heeft. — Hij benoemt drie executeurs.

Litterarum scientia.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1500, IV Non. Aprilis, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1060 f. 327^v—330.

1843.

1501 Januari 26.

Alexander VI gelast den abt van St. Martinus te Keulen en den deken van St. Severinus en St. Georgius aldaar te zorgen, dat de inwoners van Zwolle in zuiver-wereldlijke zaken nòch door den bisschop van Utrecht, nòch door den proost van Deventer, nòch door een anderen kerkelijken rechter worden gedagvaard.

Justis petentium Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1500, VII Kl. Februarii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1086 f. 219^v—221.

Zie boven n°. 1798.

1844.

1501 April 5.

Alexander VI geeft in commende aan kardinaal Johannes Antonius (di S. Giorgio) tit. S. Nerei et Achillei de parochiekerk van Kampen, opgevallen door den dood van den pauselijken familiaris Johannes Schelewert. — Hij benoemt drie executeurs.

Dum exquisitam Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1501, Non. Aprilis, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1085 f. 49—51.

1845.

1501 Mei 3.

Alexander VI verleent aan zijn familiaris Bernardinus de Gamberiis, 18 jaar oud en neef van den pauselijken schrijver Bernardinus, elect van Cavaillon, het rectoraat, genaamd aartspriesterschap, „ecclesie S. Michaëllis de Palazolo in suburbio S. Petri de Urbe”, opgevallen door de benoeming tot bisschop van laatstgenoemden Bernardinus ¹⁾; deze kerk heeft geen zielzorg en geen hogere inkomsten dan 10 gouden dukaten der Camera 's jaars. — Hij benoemt drie executeurs.

Grata devotionis Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1501, quinto Non. Maji, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1082 f. 205—207^v.

1) Dezen worden echter de inkomsten van S. Michele nog door den paus voorbehouden, totdat hij van zijn bisdom bezit genomen zal hebben; bij gelijkj. bulle (Reg. Later. Vol. 1078 f. 178—179).

1846.

1501 Juni 12.

Alexander VI bevestigt op verzoek van het kapittel der St. Geertruikerk te Bergen op Zoom en van den pastoor van „Halffeis” ¹⁾ de tusschen hen eenerzijds en den heer van Bergen op Zoom anderzijds getroffen overeenkomst aangaande het genot van sommige tienden van bedijkte landen.

Ea que per.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1501, pridie Id. Junii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1074 f. 280^v—281^v.

Zie boven n°. 1646.

1847.

1501 Juni 15.

Alexander VI bevestigt op verzoek van Johannes de Bergis, heer van Bergen op Zoom, de in de St. Geertruikerk aldaar door wijlen Johannes de Bergis en diens huisvrouw Elisabeth de Sancto Simone in hunne grafkapel gestichte kapellanie.

Eximia devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1501, XVII Kl. Julii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1074 f. 273^v—276.

1848.

1501 Augustus 6.

Alexander VI schorst het langdurig proces, dat de Johannieten van Haarlem te voeren hebben aangaande het door Philips, hertog van Bourgondië, met goedkeuring van den Utrechtschen bisschop hun geschonken patronaatsrecht over de parochiekerk van Beverwijk, en lijft dit voorgoed bij hunne kommanderie in.

Injunctum nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1501, VIII Id. Augusti, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1112 f. 324—326.

1) Alfen in Brabant?

1849.

1501 Augustus 21.

Alexander VI bevestigt de overeenkomst, door Johannes, heer van Bergen op Zoom, en den abt der St. Bernardus-abdij aan de Schelde ¹⁾ aangegaan omtrent de grenzen hunner wederzijdsche rechtsmacht in Oudenbosch, Nieuwenbosch, Hornen en omstreken.

Inter fideles.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1501, XII Kl. Septembris, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1074 f. 276—277.

1850.

1501 September 16.

Alexander VI gelast drie executeurs, aan Arnoldus, abt van Berne, in commende te geven de parochiekerk van Heeswijk, opengevallen door den dood van Hermannus de Hambroeich (?).

Dilecti filii.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1501, XVI Kl. Octobris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 1111 f. 102—103^v.

1851.

1501 September 21.

Alexander VI gelast drie executeurs, zijn notaris Willem van Enckevoirt te begiftigen met de matricularie der St. Pieterskerk te Beek (bisdom Luik), opengevallen door den dood van Johannes Wyten.

Grata familiaritatis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1501, XI Kl. Octobris, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 1110 f. 228^v—230.

1) Te Bornhem.

1852—1855.

1502 April 18.

- a. *Alexander VI benoemt Adrianus (van) Appelleeren* ¹⁾, „ordinis fratrum heremitarum ordinis S. Augustini professorem, in presbyteratus ordine constitutum”, *tot bisschop van Sebaste*.

Divina disponente.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1502, quarto decimo Kal. Maji, anno decimo.

- b. *Hij ontslaat hem van alle kerkelijke censuren*.

Apostolice sedis.... Dat. ut supra.

- c. *Hij geeft hem verlof om buiten zijn bisdom verblijf te houden en in het bisdom Utrecht de bisschoppelijke bediening uit te oefenen*.

Sincere devotionis.... Dat. ut supra.

- d. *Hij machtigt hem om van iederen katholieken bisschop de wijding te ontvangen*.

Cum nos.... Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 1128 f. 196^v—199.

1856.

(1502 na April 18).

Toekenning van een jaargeld uit het bisdom Utrecht aan Adriaan van Appeltern, bisschop van Sebaste.

Indice n°. 505 f. 1111^v vermeldt:

„Pro Adriano Sebasteno electo pensio Trajectensis.

„AB Alexandri VI (annus) IV (Tom.) 26 p. 192” (ontbreekt).

1857.

1502 Juni 27.

Alexander VI lijft, ten behoeve van den pauselijken notaris Willem van Enckevoirt, in bij diens kanonikaat van O. L. Vrouw te Antwerpen de parochiekerk van Schijndel, die eerst kardinaal Antoniolus (Pallavicino) tit. S. Praxedis in commende heeft gehad.

Ex injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1520, V Kl. Julii, anno decimo.

Reg. Later. Vol. 1109 f. 236—238.

1) Wijbisschop van David van Bourgondië.

1858.

*(1502 Juli 5).**Oprichting der Broederschap van het H. Sacrament in de St. Janskerk te 's Hertogenbosch.*

Indice n°. 343 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Decanus et capitulum ecclesie S. Joannis Evangeliste oppidi Buscoducensis ac confratres Confraternitatis sub invocatione Corporis Christi. Erectio confraternitatis.”

Alexandri papae VI Reg. Later. Vol. 26 anni X f. 161 (ontbreekt). Voor de dagteekening zie boven n°. 1455.

1859.

*1502 November 5.**Alexander VI gelast drie executeurs, den pauselijken notaris Willem van Enckevoirt, in de Curie zaakwaarnemer van Philips, aartshertog van Oostenrijk, te begiftigen met de parochiekerk van Noordwijkerhout, opengevallen door den dood van Otto de Heinskercke.*

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1502, Non. Novembris, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 1126 f. 79—80^v.

1860.

*1503 November 26.**Julius II keurt goed de oprichting van een hospitaal met bijbehorende kapel voor arme, zieke en bejaarde vrouwen, door Wernerus Helmynck te Oldenzaal begonnen en door hem nog behoorlijk te fundeeren.*

Piis fidelium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1503, VI Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1137 f. 181^v—183^v.

1861.

1503 December 7.

Julius II dispenseert *Otto de Hokelem*, klerk uit het bisdom Utrecht en van edele geboorte, dat hij ondanks zijn 13-jarigen leeftijd een kanonikaat en eene prebende kan verwerven.

Nobilitas generis Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1503, VII Id. Decembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1143 f. 225—226^v.

1862.

1504 Januari 24.

Julius II gelast den proost van het klooster *Couwenbergh te Brussel*, de halve parochiekerk „loci de Coukercke partium Zelandie Trajectensis diocesis”, waarvan de 76-jarige rector *Jacobus Antonii* afstand wil doen, te verleen en aan *Jacobus de Burgundia*, „nepos” van *Anna de Burgundia* (weduwe van *Adulphus de Marcka*, heer van *Ravenstein*), klerk uit het bisdom *St. Omer*, „de presbytero genitus et soluta”, die reeds vroeger op 16-jarigen leeftijd dispensatie in onwettige geboorte van den paus ontving; maar aan *Jacobus Antonii* voornoemd dient een jaargeld van 17 Vlaamsche ponden uitgekeerd te worden.

Apostolice sedis Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1503, IX Kl. Februarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1135 f. 105—108^v.

1863.

1504 April 20.

Julius II bekrachtigt de beschikking van *Frederik (van Baden)*, bisschop van Utrecht, waarbij eenige roerende en onroerende goederen, door de *Minderbroeders Conventueelen te Middelburg* bij erfenis aanvaard, doch toen zij tot de strenge Observantie overgingen, aan de leeken-bestuurders van het armenhospitaal van *St. Barbara* aldaar afgestaan, wegens onbekwaamheid dezer bestuurders, tot nakoming der aan die goederen verbonden kerkelijke verplichtingen, onder zekere voorwaarden werden toegewezen voor $\frac{2}{3}$ aan de *St. Pieterskerk*, en voor $\frac{1}{3}$ aan de *St. Martinuskerk te Middelburg*.

Hiis que pro Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1504, XII Kl. Maji, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1136 f. 291^v—293.

1864.

1504 April 29.

Julius II benoemt *Petrus de Capella*, priester, tot abt van *O. L. Vrouw te Middelburg*, welke abdij was opengevalle door den dood van abt *Johannes (Dankaerdsz.)* en toen door den paus in commende was verleend aan kardinaal *Raymondus (Perauld)* tit. *S. Vitalis*; maar deze heeft er in de Curie vrijwillig afstand van gedaan. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Summi dispositione Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1504, III Kl. Maji, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1129^A f. 213—215.

1865.

1505 April 9.

Julius II gelast den deken van *St. Pieter te Leuven*, den rechter-commissaris van het bisdom *Luik* en den deken van *Anderlecht (bisdom Kamerijk)*, onderzoek en uitspraak te doen voor den deken en het kapittel van *St. Geertrui te Bergen op Zoom*, die over hun medekanunnik *Cornelius „Vender Varent”* wegens zekere overtredingen een rechtvaardig vonnis hebben geveld, maar toen deze zich hieraan niet wilde onderwerpen en zich beriep op den *H. Stoel*, ook appèl hebben aangeteekend.

Humilibus Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1505, V Id. Aprilis, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1160 f. 93—93^v.

1866.

1505 Mei 27.

Julius II geeft op aanbeveling van den tegenwoordigen pastoor *Idsardus Seames*, in dienst bij kardinaal *Raymondus (Perauld)* tit. *S. Mariae Novae*, voor de wel-doeners der *St. Remigiuskerk „in Soa (?) partium Phrisie Trajectensis diocesis”*, welke herstel en sieraden behoeft, een aflaat van 10 jaar en 10 quadragenen.

Licet is de cujus Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1505, VI Kl. Junii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1158 f. 281—282.

1867.

1505 Mei 27.

Julius II benoemt drie executeurs, om de regeling en de statuten, waarbij het Clarissenklooster Nazareth te Delft van onderhoorigheid aan de Minderbroeders Observanten is ontheven, goed te keuren.

Hiis que pro Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1505, VI Kl. Junii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1166 f. 281—282^v.

1868.

1505 Mei 31.

Julius II bevestigt voor Nicolaus de Lyera alias Leesmeestere, kanunnik der St. Gummaruskerk te Lier (bisdom Kamerijk), die van de parochiekerk van St. Jan den Evangelist te Corendyck ¹⁾ in Holland (bisdom Utrecht) vrijwillig afstand gedaan heeft, een jaargeld van 22 Rynsche gulden, dat hem door den tegenwoordigen pastoor Adrianus Adriani en diens opvolgers moet worden uitgekeerd.

Vite ac morum Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1505, pridie Kl. Junii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1158 f. 277^v—279^v.

1869.

1505 Juli 26.

Julius II benoemt de dekens van St. Pieter te Utrecht, St. Pieter te Leuven en St. Jan te 's Bosch tot conservatoren voor Frederik (van Baden), bisschop van Utrecht.

Ad hoc nos Deus Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1505, septimo Kl. Augusti, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1168 f. 290^v—292^v.

1) Goudswaard, gezegd de Korendijk.

1870.

1505 September 30.

Julius II gelast den aartsdiaken van de Kempen, *Mr. Willem van Enckevoirt*, klerk uit het bisdom Luik, pauselijk notaris en schrijver, in het bezit te stellen der parochiekerk van *St. Jan den Dooper te Loon op 't Zand*, opgevallen door den dood van *Johannes Broeckmans de Peelt*.

Grata devotionis.... Dat. Viterbii, anno etc. 1505, pridie Kl. Octobris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1151 f. 290^v—292.

1871.

1505 October 19.

Julius II geeft aan *Mr. Johannes Ingenwinckel*, proost van *St. Jan te Utrecht* en pauselijk notaris, volmacht om de onderhoorigen, die hem in de rechten zijner proosdij te kort doen, met kerkelijke censuren te straffen en hiervan ook te ontslaan.

Meruit tue devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1505, XIV Kl. Novembris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1167 f. 334^v—335^v.

1872.

(1505 — November 1 — 1506).

Bepaling voor de leden der stedelijke overheid te Utrecht, dat zij in wereldlijke zaken voor hun wereldlijken rechter mogen terecht staan.

Indice n°. 531 f. 872 vermeldt:

„Pro burgimastris, scabinis et consulatu civitatis Trajectensis statutum, quod ipsi in causis prophanis judicari debeant ab eorum iudice temporali.

„AB Julii II (an.) III (Tom.) 21 p. 42” (ontbreekt).

1873.

(1505 — November 1 — 1506).

Lastgeving ten gunste der geestelijkheid in het aartsdiakonaat van den Utrechtschen Dom.

Indice n°. 531 f. 872 vermeldt:

„Pro clero tam saeculari quam regulari infra limites archidiaconatus Majoris ecclesiae Trajectensis commissio.

„AB Julii II (an.) III (Tom.) 22 p. 346” (ontbreekt).

1874.

(1505 — November 1 — 1506).

Bepaling voor het Utrechtsche Domkapittel, dat een onwettig-geborene daar geen kanunnik kan worden.

Indice n°. 531 f. 872 vermeldt:

„Pro capitulo Trajectensi statutum, quod nemo illegitimus obtinere possit canonicatus et dignitates dictae ecclesiae.

„AB Julii II (an.) III (Tom.) 31 p. 12” (ontbreekt).

1875.

(1505 — November 1 — 1506).

Bevestiging der privilege's van de O. L. Vrouwe-Broederschap in de St. Janskerk te 's Hertogenbosch.

Indice n°. 347 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Clerici et utriusque sexus laicales persone, fratres et sorores nuncupati, Fraternitatis seu Ghilde b. Marie in ecclesia S. Joannis Evangeliste oppidi de Buscoducis. Confirmatio et applicatio privilegiorum, dicte Fraternitati concessorum. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Julii II Tom. 21 an. III f. 206 (ontbreekt).

Zie boven n°. 1776.

1876.

1506 Januari 2.

Julius II gelast drie executeurs, *Wilhelmus Heeda*, klerk uit het bisdom Utrecht, baccalaureus in de beide rechten en secretaris van den Roomsch-koning Maximiliaan en van Philips, koning van Castilië, in bezit te stellen van een kanonikaat en prebende in den Utrechtschen Dóm, opgevallen door den dood van Simon de Slusa en onlangs in commende gegeven aan kardinaal Raymundus (Perauld) tit. *S. Mariae Novae*, maar door dezen na twee maanden nog niet aanvaard.

Litterarum scientia.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1505, IV Non. Januarii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 1177 f. 69—71^v.

1877.

1506 Januari 4.

Julius II dispenseert *Desiderius Erasmus*, kanunnik van het klooster Steyn van de St. Augustinus-orde (bisdom Utrecht), „de soluto genitus et vidua”, dat hij ondanks zijne onwettige geboorte ¹⁾ en de tegenstrijdige gewoonte van zijn klooster een kerkelijk beneficie, dat anders gewoonlijk aan seculiere geestelijken wordt verleend, mag aanvaarden.

Religionis zelus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1505, pridie Non. Januarii, anno tercio.

Reg. Later. Vol. 1174 f. 345^v—346.

1878.

1506 April 4.

Julius II machtigt de executeurs-testamentair van *Thomas Deyx*, klerk en pauselijk notaris, die voor de stichting eener eeuwigdurende kapellanie in de parochiekerk te St. Pietersberg (bisdom Luik) 300 Rynsche goudgulden nagelaten en het patronaatsrecht hierover aan zijn natuurlijke zoon Nicolaas Deyx toegewezen heeft, tot de oprichting dezer kapellanie over te gaan, ofschoon Nicolaas voornoemd intusschen zonder erfgenamen in de Curie gestorven is.

Ex injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1506, pridie Non. Aprilis, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 1181 f. 3—6.

1) Over Erasmus' onwettige geboorte, zie Fruin, *Verspreide geschriften* VIII p. 264 v.v.; maar dat zijne moeder weduwe was, vindt men door geen enkelen auteur vermeld.

1879.

1506 Augustus 18.

Julius II bekrachtigt, op verzoek van Willem van Enckevoirt, de door dezen gedane fundatie van een altaar ter eere van St. Jan den Dooper in de parochiekerk van Mierlo (bisdóm Luik), waarover hem en na zijn dood aan zijne zuster Elisabeth en hare erfgenamen het patronaatsrecht zou toekomen.

Ex debito pastoralis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1506, XV Kl. Septembris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 1181 f. 309—311.

Gedr. *Archief Kist-Royaards* IX p. 177.

1880.

1506 November 3.

Julius II geeft aan zijn notaris Johannes Ingenwinckel, proost van St. Jan te Utrecht, volmacht om in het genoemde aartsdiakonaat van St. Jan zijne onderhoorigen, die behoorlijk hebben gebiecht, van alle kerkelijke censuren te ontslaan of door een ander te laten ontslaan.

Grata devotionis.... Dat. Imole, anno etc. 1506, III Non. Novembris, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 1186 f. 178—178^v.

1881.

1507 Januari 29.

Julius II bekrachtigt de oprichting en de statuten der Broederschap, die ter eere der H. Walburgis onlangs werd opgericht in de St. Walburgiskerk te Zutfen.

Altitudo providentie.... Dat. Bononie, anno etc. 1506, IV Kl. Februarii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 1218 f. 44—46.

Gedr. *Archief aartsb. Utr.* IX p. 434.

1882.

(1507 — November 1 — 1508).

Bevestiging der verleenning in erfpacht van eenige goederen, door het kapittel van Thorn aan graaf Hendrik van Nassau en zijne opvolgers gedaan.

Indice n°. 348 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Henricus comes de Nassavo ac decanus et capitulum collegiate utriusque sexus b. Mariae de Theren. Confirmatio concessionis aliquorum bonorum in territorio de Breda in emphyteusim perpetuam pro dicto Henrico comite et successoribus.”

Reg. Later. Julii II Tom. 15 an. V f. 46 (ontbreekt).

1883.

1508 Februari 5.

Julius II vergunt aan Wilhelmus de Heeda, klerk uit het bisdom Utrecht, dat hij bij de verkrijging van kerkelijke beneficie's de voorrechten der pauselijke familiars genieten mag.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1507, Non. Februarii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1240 f. 3—3v.

1884.

(1508 Maart 10).

Inlijving der parochiekerk van Zoeterwoude bij de kommanderie der Johanniters te Haarlem.

Indice n°. 348 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Joannes Willelmi preceptor et fratres domus S. Joannis Harlemensis hospitalis S. Joannis Hierosolymitani Trajectensis diocesis. Unio parochialis ecclesie S. Lebuini de Zoeterwoude dicte diocesis preceptorie dicte domus. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Julii II Tom. 13 an. V f. 214 (ontbreekt).

Gedr. Haarlemsche *Bijdragen* VII p. 134.

1885.

(1508 — November 1 — 1509).

Machtiging van het kapittel van St. Marie te Utrecht, om eenige kapellanieën en ambten te vergeven.

Indice n°. 348 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Prepositus, decanus, scholasticus, thesaurarius et capitulum ecclesie b. Marie Trajectensis. Indultum conferendi capellanas, officia et vicarias ejusdem ecclesie. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Julii II Tom. 9 an. VI f. 91 (ontbreekt).

1886.

(1508 — November 1 — 1509).

Machtiging voor het kapittel van St. Jan te 's Hertogenbosch, om over de burgerlijke en crimineele zaken van zijne onderhoorigen recht te laten spreken door den deken of vice-deken.

Indice n°. 522 vermeldt:

„Pro capitulo ecclesiae S. Joannis Evangelistae Buscoducensis Leodiensis dioecesis statutum, quod causae civiles et criminales beneficiariorum et subsectorum dictae ecclesiae decidentur a decano seu vicedecano.

„AB Julii II (an.) VI (Tom.) 18 p. 136” (ontbreekt).

1887.

1509 April 2.

Julius II machtigt de proosten van Oudmunster en van St. Pieter en den deken van St. Marie te Utrecht, onderzoek en uitspraak te doen voor den prior en het convent der Karthuizers te Utrecht, die over eenige hun behorende goederen een lang proces hebben gevoerd tegen Henricus de Mondunick, kanunnik ten Dom, en wijlen Wilhelmus de Mondunick, Utrechtsch burger.

Humilibus . . . Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1509, IV Non. Aprilis, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1228 f. 57^v—59^v.

1888.

1510 Maart 3.

Julius II gelast den prior van het klooster Hemelpoort en den deken van St. Jan te 's Hertogenbosch, den abt en het convent van het O. L. Vrouweklooster te Berne te machtigen tot den verkoop van een paar stukken land in Berlicum en Herpt, om met de opbrengst hiervan een hun te 's Hertogenbosch behoorend huis vrij te maken van een jaarlijkschen cijns van 39 Rynsche gulden.

Ex injuncto nobis.... Dat. Sancte Severe Portuensis diocesis, anno etc. 1509, V Non. Martii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1247 f. 39—40^v.

1889.

(1510 — November 1 — 1511).

Bepaling voor het Utrechtsche Domkapittel, dat het zelf eenige kapellanieën vergeven mag.

Indice n°. 349 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Johannes Ingenwinckel ac prepositus, decanus et capitulum ecclesie Trajectensis. Statutum et ordinatio, quod certe capellanie ab eisdem conferantur. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Julii II Tom. XVII an. VIII f. 54 (dit zou moeten zijn Vol. 1257, maar t. a. p. niet te vinden).

Zie boven n°. 1733.

1890.

(1510 — November 1 — 1511).

Oprichting van een Franciscanessenklooster te Boxtel.

Indice n°. 349 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Mater et sorores domus Vallis S. Elisabeth in Boxtell tertii ordinis S. Francisci de Penitentia Leodiensis diocesis. Erectio ipsius domus in monasterium. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Julii II Tom. 23 an. VIII f. 280 (ontbreekt).

1891.

1511 Februari 23.

Julius II gelast den aartsbisschop van Siponto, den bisschop van Milopotamus en den Utrechtschen officiaal, „Adrianus Florentii de Trajecto, magister in theologia”, priester en Utrechtsch Domkanunnik, in het bezit te stellen van het kanonikaat, de prebende en thesaurie, die in de St. Mariekerk te Utrecht vóór 8 maanden zijn opengevallen door den dood van kardinaal Facius (Santori) tit. S. Sabinae.

Litterarum scientia.... Dat. Ravenne, anno etc. 1510, VII Kl. Martii, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1249 f. 218—219.

1892.

(1511 — November 1 — 1512).

Benoeming van Meynard Man van Wormer tot abt van Egmond.

Indice n°. 349 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Meynardus Man de Wormaria. Monasterium per obitum.”

Reg. Later. Julii II Tom. 12 an. IX f. 122 (ontbreekt).

1893.

1512 Januari 9.

Julius II bevestigt voor het klooster Hieronymus-dal (Reguliere Kanunniken der Augustijnen-orde), buiten de muren van Leiden, het aan genoemd klooster, toen het nog behoorde tot den Derden Regel van St. Franciscus, door leeken geschonken patronaatsrecht over de vicarie van St. Quirinus in de kapel van Tetrode bij Haarlem en over de vicarie van het H. Kruis en St. Jacobus in de kerk van het St. Dominicusklooster te Haarlem.

Ex injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1511, V Id. Januarii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1262 f. 7—9.

1894.

1512 Februari 25.

Julius II vergunt aan „Adrianus Florentii de Trajecto”, deken van St. Pieter te Leuven, meester in de godgeleerdheid, pastoor der parochiekerk van St. Catharina in Goedereede¹⁾ (bisdom Utrecht), leermeester en raadsman van aartshertog Karel, dat hij bovendien nog twee andere kerkelijke beneficie's hebben mag.

Litterarum scientia.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1511, VI Kl. Martii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1262 f. 64—65^v.

1895.

1512 Februari 27.

Julius II vergunt aan Johannes de Bergis, heer van Bergen op Zoom, raadsheer van aartshertog Karel en ridder van het Gulden Vlies, dat op zijn grondgebied, waar zooveel onkosten voor het keeren van watersnood onvermijdelijk zijn, twee derde der tienden hem en zijn erfgenamen blijven voorbehouden. — Hij benoemt drie conservatoren.

Sincere devotionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1511, IV Kl. Martii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1272 f. 53^v—55.

1896.

1513 Maart 19.

Leo X veroorlooft aan Stephanus de Zulen en de Nyevelt, kommandeur van het Duitsche Huis te Utrecht, dat hij en zijne broeders, wanneer zij voor zaken der Orde op reis gaan, „loco alibi mantelli, habitus eorum superioris, nigra cruce signati, quoddam scapulare, vestem armorum nuncupatum, deferre possint.”

Rationi congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1512, XIV Kl. Aprilis, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1288 f. 281^v—282^v.

1) Hs. heeft: Goedale.

1897.

(1513 — Maart 19 — 1514).

*Goedkeuring eeniger bepalingen, gemaakt door het generaal-kapittel der Francis-
canessen van de Derde Orde in het bisdom Utrecht.*

Indice n°. 350 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Sorores domorum tertii Ordinis S. Francisci de Penitentia. Confirmatio
deputationis ministri dicti Ordinis et aliarum resolutionum, in capitulo generali
statutarum. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Leonis X Tom. 45 an. I f. 46 (ontbreekt).

1898.

(1513 — Maart 19 — 1514).

*Goedkeuring eener overeenkomst tusschen Antonius de la Lamy en het kapittel
van St. Marie te Utrecht, over betaling van cijns.*

Indice n°. 350 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Decanus et capitulum ecclesiae b. Mariae et Antonius de la Lamy.
Confirmatio concordiae super solutione censuum favore dicti capituli. Ad
perpetuam.”

Reg. Later. Leonis X Tom. 45 an. I f. 231 (ontbreekt).

1899.

1513 Juni 1.

*Leo X gelast den deken van St. Jacobus te Leuven, onderzoek en uitspraak te
doen tusschen de kapittels van St. Servaas en van O. L. Vrouw te Maastricht,
„super certis confraternitatibus et concordiiis licitis et honestis”.*

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1513, Kl. Junii,
anno primo.

Reg. Later. Vol. 1285 f. 324—325.

1900.

1513 Juli 12.

Leo X verklaart, op verzoek van den clerus der stad Groningen en van het district Goo-en-Wolt ¹⁾, dat de kerkelijke bepalingen tegen hen, die aan geestelijken de heiligschennende handen geslagen zullen hebben, van kracht zijn en blijven.

Exposcit nobis commissum Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1513, quarto Id. Julii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1297 f. 264^v—266.

Vgl. Hergenroether, *Reg. Leonis X* n°. 3592.

1901.

1513 Juli 12.

Leo X benoemt tot executeurs dezer verklaring den abt van Aduard, den deken van St. Clemens in Steenwijk en den deken van St. Walburg in Zutphen.

Hodie a nobis Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 1297 f. 266^v—267.

Vgl. Hergenroether, *Reg. Leonis X* n°. 3593.

1902.

(1514 — Maart 19 — 1515).

Leo X kent aan Adriaan Florisz. een jaargeld toe uit de parochiekerk (van Goedereede), waarvan hij afstand gedaan heeft.

Indice n°. 351 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Adrianus Florentii. Pensio super parochiali.”

Reg. Later. Leonis X Tom 4 an. II f. 17 (ontbreekt).

Zie boven n°. 1894.

1) Hs. heeft: Gosawult. — Garampi las: Gotawult.

1903.

1514 Mei 16.

Leo X bevestigt de minnelijke schikking, aangegaan door het kapittel en de kerkmeesters van St. Jan te 's Hertogenbosch over de vicarieën van St. Catharina, St. Nicolaas en St. Michaël, die zij in hunne kerk om beurten hebben te vergeven.

Hiis que pro.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1514, XVII Kl. Junii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1316 f. 133—135^v.

Vgl. Hergenroether, *Reg. Leonis X* n°. 8813.

1904.

1514 December 1.

Leo X vergunt aan het nonnenconvent van O. L. Vrouw in Nazareth ¹⁾, behorende tot de Augustijnen-orde en het bisdom Utrecht, dat hun klooster, wegens zijne ligging vlak bij de zee aan waterfloeden blootgesteld zijnde, naar een hooger gedeelte der stad of van het bisdom mag worden overgeplaatst en dan alle voorrechten der Congregatie van Windesheim mag behouden. — Hij benoemt tot conservatoren den abt van Middelburg en de dekens van O. L. Vrouw te Veere en van St. Pharahildis te Gent.

Sincera fervensque....	}	Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1514,
Hodie a nobis....		Kl. Decembris, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1315 f. 290—292^v.

Vgl. Hergenroether, *Reg. Leonis X* n°. 13022—13023.

1905.

(1515 — Maart 19 — 1516).

Goedkeuring van een statuut voor het kapittel van St. Pieter te Bortel.

Indice n°. 351 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Decanus et capitulum ecclesie S. Petri Boextellensis. Confirmatio statuti seu ordinationis facte favore dicti capituli. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Leonis X Tom. 8 an. III f. 143 (ontbreekt).

1) Niet te verwarren met het gelijknamige mannenklooster bij Bredevoort in Gelderland. Het hier bedoelde nonnenklooster zal in Zeeland (Veere?) hebben gelegen, doch wordt door Acquoy niet vermeld.

1906.

1515 Juni 16.

Leo X bekrachtigt de stadsrechten en privilege's van Maastricht. — Hij benoemt tot conservatoren de dekens van O. L. Vrouw te Maastricht en van St. Pieter te Leuven en den Keulschen officiaal.

Pastoralis officii....	}	Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1515,
Hodie a nobis....		XVI Kl. Julii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 1295 f. 131^v—134.

1907.

1515 Juli 5.

Leo X bekrachtigt de statuten en voorrechten der Congregatie van Windesheim. — Hij benoemt tot conservatoren den proost van St. Jacobus in Couwenbergh en de dekens van St. Rumoldus te Mechelen en van St. Pieter te Leuven.

Solet Romani....	}	Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1515,
Hodie emanarunt....		III Non. Julii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 1295 f. 134^v—137.

Vgl. Acquoy, *Het klooster te Windesheim* III p. 300 (waar de betr. suppliek op het jaar 1514).

1908.

1515 Juli 10.

Leo X geeft aan de vrome bezoekers en weldoeners der parochiekerk van St. Elisabeth te Grave (bisdom Luik), die ingelijfd is bij de kapittelkerk aldaar en wier bouwvallige toestand eene dure reparatie noodig maakt, den aflat der Zeven Kerken van Rome. — Hij benoemt tot conservatoren den deken van St. Jan te 's Hertogenbosch en de officialen van Keulen en Utrecht.

Salvatoris Domini....	}	Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1515,
Hodie a nobis....		VI Id. Julii, anno tertio.

Reg. Later. Vol. 1337 f. 184—186^v.

1909.

(1516 — Maart 19 — 1517).

Leo X vergunt aan Adriaan (van Utrecht), verkozen tot aartsbisschop van Tortosa ¹⁾, dat hij zijne proosdij en dekanij te Utrecht mag behouden.

Indice n°. 352 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Adrianus electus Dertusanus. Retentio prepositure et decanatus.”

Reg. Later. Leonis X Tom. 8 an. IV f. 180 (ontbreekt).

1910.

(1516 — Maart 19 — 1517).

Inlijving eener parochiekerk bij de kapittelgoederen van St. Servaas te Maastricht.

Indice n°. 352 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Decanus et capitulum ac Wilhelmus Enckevoirt, canonicus ecclesie S. Servatii oppidi Trajectensis. Unio perpetua parochialis mense capitulari dicte ecclesie. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Leonis X Tom. 2 an. IV f. 273 (ontbreekt).

1911.

(1516 — Maart 19 — 1517).

Bevestiging van het patronaatsrecht over de proosdij der St. Stefanuskerk te Nijmegen, voor hertog Karel van Gelre.

Indice n°. 517 vermeldt:

„Pro Carolo duce Gelriae et capitulo S. Stephani oppidi Novimagiensis Coloniensis dioecesis, confirmatio juris patronatus praepositurae dictae ecclesiae.

„AB Leonis X (an.) IV (Tom.) 16 p. 195” (ontbreekt).

1) De benoeming had plaats in Juni 1516, na welken termijn deze bulle dus werd uitgevaardigd.

1912.

(1517 Maart 18).

Benoeming van Philips van Bourgondië tot bisschop van Utrecht.

Indice n°. 508 f. 1691^v vermeldt:

„Philippus de Burgundia fit episcopus Trajectensis per cessionem. Pro eodem absolutio et retentio Trajectensis.

„AB Leonis X (annus) 8 (Tom.) 20 p. 25, 28, 29” (ontbreekt).

De dag dezer benoeming blijkt uit het Consistoriaal archief en uit de benoemingsbul, gedr. bij Matthaeus, *Analecta* I p. 178. „Annus 8” is derhalve eene fout van Garampi, ook in de drie volgende nummers, en moet zijn: annus 4.

1913.

(1517 na Maart 18).

Verlof voor Philips van Bourgondië, elect van Utrecht, om zijn jaargeld (van 5000 Rynsche gulden uit de inkomsten van 14 kloosters) in het bisdom Kamerijk te behouden.

Indice n°. 508 f. 1691^v vermeldt:

„Philippo de Burgundia electo Trajectensi, retentio Cameracensis.

„AB Leonis X (annus) 8 (Tom.) 20 p. 19” (ontbreekt).

1914.

(1517 na Maart 18).

Verlof voor denzelfde, om bij testament over zijne goederen te beschikken.

Indice n°. 508 f. 1691^v vermeldt:

„Philippo Trajectensi episcopo, licentia testandi.

„AB Leonis X (annus) 8 (Tom.) 1 p. 140” (ontbreekt).

1915.

(1517 na Maart 18).

Verlof voor denzelfde, om zijn jaargeld (uit eenige abdijen te Antwerpen) in het bisdom Luik te behouden.

Indice n°. 508 f. 1691 vermeldt:

„Pro Frederico nuper episcopo Trajectensi, reservatio pensionis Leodiensis ¹⁾).

„AB Leonis X (annus) 8 (Tom.) 20 p. 20, 29” (ontbreekt).

1916.

1517 Mei 15.

Leo X lijft de parochiekerk van het Grootte Begijnhof te 's Hertogenbosch, waarvan Rodolphus die Vries, kanunnik der St. Janskerk, vrijwillig afstand heeft gedaan, in bij de kapittelgoederen van St. Jan.

Ex debito pastoralis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1517, Id. Maji, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1359 f. 295^v—297^v.

Gedr. Miræus, *Opera diplom.* IV p. 99.

1917.

1517 Mei 15.

Leo X kent uit de inkomsten der bij de kapittelgoederen van St. Jan ingelijfde parochiekerk van het Grootte Begijnhof te 's Hertogenbosch een jaargeld van 4 Rynsche gulden toe aan Willem van Enckevoirt, aartsdiaken der Kempen. — Hij benoemt drie executeurs, waaronder de bisschop van Utrecht.

Ad ea per que....	} Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1517,
Hodie cum....	
	} Id. Maji, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1359 f. 298—301^v.

1) Iets verder heet dit jaargeld te zijn: „super mensis abbatialibus Antverpiensibus”.

1918.

1517 Juli 6.

Leo X gelast den abten van St. Jacobus en van St. Laurentius te Luik en den proost van St. Paulus te Luik, onderzoek en uitspraak te doen voor Stephanus de Zuylen, kommandeur van het Duitsche huis te Utrecht, en zijne medestanders, die tegen het Utrechtsche Domkapittel over eenige tienden lang hebben geprocedeerd.

Humilibus supplicum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1517, pridie Non. Julii, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1358 f. 422—423^v.

1919—1920.

(1517 November 13).

a. Machtiging van Johannes de Meyre, bisschop van Byblus, tot uitoefening zijner bediening in het bisdom Utrecht.

b. Toekenning aan denzelfde van een jaargeld uit het bisdom Utrecht.

Indice n°. 508 f. 1693 vermeldt:

„Pro Joanne de Meyra alias Vibici, electo Biblicensi, indultum exercendi pontificalia in civitate et diocesi Trajectensibus, et pensio super mensa capitulari Trajectensi.

„АБ L(eonis) X (annus) 5 (Tom.) 22 f. 262, f. 264” (ontbreekt). De dag der benoeming blijkt uit het Consistoriaal archief.

1921.

1517 November 25.

Leo X bepaalt op verzoek van Philips (van Bourgondië), elect van Utrecht, dat de bisschop van Utrecht, diens fiscus en zoowel geestelijke als wereldlijke onderdanen voortaan niet meer in eerste instantie buiten de grenzen van het Sticht voor het gerecht kunnen worden gedaagd, maar dat hunne zaak door eigen rechters moet worden behandeld, wat tot dusverre vaak anders was gegaan, wegens aanspraken van den aartsbisschop van Keulen.

Debitum pastoralis officii.... Dat. Pali Portuensis diocesis, anno etc. 1517, VII Kl. Decembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1362 f. 95—97^v.

Gedr. *Batavia sacra* I p. 237 (waar foutief: December 1). — Matthaeus, *Analecta* I p. 171. — Vert. *Kerkel. Historie en Outheden* I p. 322.

1922.

1517 November 25.

Denzelfden dag vaardigt Leo X eene „bulla conservatoria” uit, tot algemeene handhaving van dit privilege.

Hodie a nobis.... Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 1362 f. 98—100.

1923.

1517 November 25.

Leo X verleent zijne bescherming aan Philips (van Bourgondië), verkozen bisschop van Utrecht, opdat deze ongestoord zijne wereldlijke rechten en goederen blijve bezitten.

Ad hoc nos Deus.... Dat. Pali Portuensis alias Anzio, anno etc. 1517, VII Kal. Decembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1362 f. 103—108^v.

1924.

1517 November 30.

Leo X begunstigt met aflaten de stichting, die Johannes Rattelaer, raadsheer van koning Karel V en „generalis receptor in partibus Frisie” wenscht te maken in de parochiale of eene andere kerk te Leeuwarden, tot zijn eigen en zijner overleden vrouw Margarita zielenheil: „ut antiphona Tenebre facte sunt, cum versiculo Et velum templi scissum est, ac collecta Domine Jhesu Christe, fili Dei vivi, qui pro salute mundi in cruce felle et aceto potatus es et cetera, alta vel submissa voce, prout magis videbitur, singulis sextis feriis sub summa Missa post elevationem Corporis Christi et ante decantationem Orationis dominice, pulsando ad hoc campanam ad excitandum populum, in eorum domibus aut rure vel alibi extra ecclesiam predictam constitutum, ad devotionem et venerationem ejusdem Passionis, prout fit in multis Germanie ecclesiis, perpetuo decantari debeat”; wie in de kerk aan bovengenoemde gebeden deel nemen, zullen 15, en wie zich buiten de kerk erbij aansluiten, zullen 10 jaar en even zooveel quadragenen aflat afluiven.

Thesauri sacratissime.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1517, pridie Kl. Decembris, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1376 f. 243—244.

1925.

(1518 — Maart 19 — 1519).

Leo X vergunt aan Hendrik van Beieren ¹⁾, dat hij wegens zijn beneficie in het bisdom Luik voorloopig de hogere Wijdingen niet behoeft te ontvangen.

Indice n°. 353 i. v. Leodiensis vermeldt:

„Henricus ex ducibus Bavarie. Prorogatio de se promovendo ad Ordines.”

Reg. Later. Leonis X Tom. 21 an. VI f. 332 (ontbreekt).

1926.

1518 Mei 21.

Leo X lijft, op verzoek o. a. van Willem van Enckevoirt, de parochiekerk van Etten (bisdom Luik), wier opbrengst niet hooger is dan 30 marken zilver 'sjaars, in bij de abdij van Thorn, wier kapittel over eenige inkomsten der genoemde kerk tegen den toenmaligen pastoor Gaspar van den Dyck, nu overleden, lang geprocedeerd heeft.

Ex debito pastoralis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1518, XII Kl. Junii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1370 f. 278—281.

Vgl. Habets, *Arch. van Thorn* I n°. 515.

1927—1928.

(1518 November 12).

a. *Leo X benoemt Maximiliaan van Bourgondië tot abt van Middelburg.*

b. *Hij geeft hem dispensatie in te jeugdigen leeftijd.*

Indice n°. 354 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Maximilianus de Burgundia abbas monasterii b. Marie Middelburgensis ordinis Premonstratensis. Monasterium per obitum”....

„Idem. Dispensatio super defectu etatis.”

Reg. Later. Leonis X Tom. 22 an. VIII (*sic*) f. 73 en f. 76 (ontbreekt). De dag der benoeming blijkt uit het Consistoriaal archief.

1) De latere bisschop van Utrecht.

1929.

1518 December 10.

Leo X vergunt aan Gerardus Davidis de Haerlem, klerk uit het bisdom Utrecht, dat hij ondanks zijn 9-jarigen leeftijd een kerkelijk beneficie mag aanvaarden.

Laudabilia tue.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1518, IV Id. Decembris, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1374 f. 37^v—38^v.

1930.

(1519 — Maart 19 — 1520).

Oprichting eener vicarie te Amersfoort, met toekenning van het patronaatsrecht aan Everard Jansz.

Indice n°. 353 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Everardus Joannis, laicus oppidanus oppidi Amersfordensis Trajectensis diocesis. Erectio unius vicarie in quadam capella ab eo constructa cum reservatione juris patronatus. Ad perpetuam.”

Reg. Later. Leonis X Tom. 13 an. VII f. 52 (ontbreekt).

1931.

1520 Februari 28.

Leo X lijft bij de kapittelgoederen van den Utrechtschen Dom in de parochiekerk van St. Pancratius te Sassenheim, waarvan de tegenwoordige bezitter Fridericus de Coninck door middel van zijn procurator Mr. Johannes Ingenwinckel vrijwillig afstand heeft gedaan.

Pastoralis officii.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1519, III Kl. Marcii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1385 f. 88—91^v.

1932.

1520 October 15.

Leo X gelast den dekens van St. Pieter te Utrecht, van O. L. Vrouw te 's Gravenhage en van St. Pancratius te Leiden, onderzoek en uitspraak te doen voor Albertus Vielhelmi en Hugo de Sevensbergen, burgemeesters en vier bij name vermelde schepenen van Gorinchem, die over eene zekere rechtsvordering tegen Helungus Dobbe, een leek in Westfalen, lang hebben geprocedeerd.

Humilibus.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1520, Id. Octobris, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1394 f. 267—269.

1933.

1521 Juni 14.

Leo X verleent, op verzoek van Willem van Enckevoirt, aan de vrome bezoekers en weldoeners der parochiekerk van Yerseke (bisdom Utrecht) den aflat der 7 Statie-kerken van Rome.

Pastoris eterni.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1521, XVIII Kl. Julii, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1404 f. 159—160.

1934.

1521 September 13.

Leo X benoemt Mattheus van Goch, priester en prior der abdij van St. Paulus te Utrecht, tot abt dezer abdij, opengevallen door den dood van abt Wilhelmus (van Nykercken). — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Solicitudines varias.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1521, Id. Septembris, anno nono.

Simili modo venerabili fratri episcopo Traiectensi....

Carolo Romanorum regi illustri....

Conventui monasterii S. Pauli Traiectensis....

Universis vassallis....

Reg. Later. Vol. 1399 f. 227—229.

1935.

1521 September 23.

Leo X scheidt, op verzoek van Jan, hertog van Kleef, die patroon is over de oude kerk en over de kapel te Zevenaar, deze kapel af van de buiten de stad gelegen en vooral in oorlogstijd gevaar opleverende kerk en verheft ze tot parochiekerk voor de inwoners der stad. — Hij benoemt tot executeurs den proost van St. Plechelmus te Oldenzaal, den deken van St. Martinus te Emmerik en den Utrechtschen officiaal.

Regimini universalis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1521, IX Kl. Octobris, anno nono.

Reg. Later. Vol. 1402 f. 176—178^v.

1936.

1522 Augustus 31.

Adriaan VI bevestigt, op verzoek, door het nonnenconvent van St. Anna (Tertiariissen van St. Franciscus) te Leeuwarden gericht tot paus Leo X, de reeds door Frederik (van Baden), bisschop van Utrecht, gemaakte beschikking, dat genoemd klooster, hetwelk eerst buiten de stadsmuren was gelegen, binnen de stad mag worden overgebracht, daar al zijne rechten en privilege's behoude en ook in het genot blijve der fundatie, bij testament gemaakt door den Leeuwardenschen burger Gotfridus Volkertz., die een stuk land, genaamd „Goyertzfrume”, tot stichting eener vicarie met 3 wekelijksche Missen in de St. Vituskerk heeft nagelaten. — Hij benoemt tot executeurs den abt van Klaarkamp, den deken van St. Cunibert te Keulen en den officiaal van Utrecht.

Rationi congruit....

Hodie a nobis....

Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1522,
pridie Kl. Septembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1417 f. 9—12.

1937.

1522 Augustus 31.

Adriaan VI bevestigt, op het tot paus Julius II gerichte verzoek van Wilhelmus Frederici, genaamd persona en meester in de medicijnen, Everhardus Jarges, doctor in de rechten, en Theso Huige, doctor in de rechten, resp. pastoors der parochiekerken van St. Martinus, St. Walburgis en O. L. Vrouw te Groningen, waaronder 12000 communicanten en waartoe ongeveer 50 gebeneficieerde geestelijken behooren, het vanouds bestaande gebruik, dat de drie genoemde pastoors het recht hebben, om op voorstel der burgemeesters, kerkmeesters of andere het patronaatsrecht hebbende personen de beneficie's in hunne stad te verleen en met bisschoppelijke volmacht, zonder dat men zich telkens tot den ver-afwonenden bisschop behoeft te wenden; welke bevestiging gelden zal te beginnen 1513 Maart 5, wyl toen reeds hiertoe besloten was door Julius II, die echter door den dood verhinderd werd, om dienaangaande eene bulle uit te vaardigen. — Hij benoemt tot conservatoren den abt van Aduard en de dekens van Munster en van Osnabrück.

Rationi congruit....	}	Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1522,
Hodie a nobis....		pridie Kl. Septembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1417 f. 14—16^v.

1938—1943.

1523 Januari 7.

a. Adriaan VI benoemt Johannes van der Heetvelde, „ordinis beate Marie de Monte Carmelo et theologie professorem, in presbyteratus ordine constitutum”, tot bisschop van Hieropolis.

Apostolatus officium.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1522, septimo Id. Januarii, anno primo.

Volgen de gewone bullen op denzelfden datum, nl.:

b. Absolutie van kerkelijke censuren.

Apostolice sedis....

c. Verlof om in het bisdom Utrecht de bisschoppelijke bediening uit te oefenen.
Sincere devotionis....

d. Verlof om van iederen katholieken bisschop de wijding te ontvangen.
Cum nos pridem....

e. Toekenning van een jaargeld van 200 Rynsche guldens.
Personam tuam....

f. Hiervoor worden tot executeurs benoemd de proost van het klooster van S. Jacobus Frigidi Montis (Counvenbergh) te Brussel en de dekens van St. Pieter te Leuven en van Oudmunster te Utrecht.
Hodie dilecto....

Reg. Later. Vol. 1477 f. 55—55^v en f. 55^v—59.

1944.

1523 November 16.

Clemens VII gelast den abt van St. Jacobus te Luik, den proost van Oudmunster te Utrecht en den Keulschen officiaal, de mannen- en vrouwenkloosters der Congregatie van Windesheim tegen inbreuk hunner rechten en schade hunner goederen te beschermen.

Romanus pontifex Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1523, XVI Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1444 f. 184—186.

1945.

1523 November 26.

Clemens VII kent aan Guillermus de Vandenesse, klerk uit het bisdom Utrecht, aalmoezenier en raadsheer van den verkozen keizer Karel V, die van zijn kanonikaat en prebende in de kerk van St. Martinus en Vincentius te Gorkum afstand heeft gedaan ten bate van Henricus Elbati Betendonc bi de Bomel, een jaargeld van 18 gouden dukaten toe uit de priorale en conventueele goederen van het Kruisheerenklooster te Asperen, zooals reeds door paus Adriaan VI besloten was 1522 November 26, zonder dat deze hieromtrent eene bul heeft uitgevaardigd. — Hij benoemt drie executeurs, waaronder de Utrechtsche officiaal.

Rationi congruit Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1523, VI Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1427 f. 57—60.

1946.

1523 November 26.

Clemens VII verleent aan Jacobus de Burgundia, „consobrinus” van Philips van Bourgondië jr., de dekanij van St. Martinus te Westersouburg op Walcheren.

[Vite ac morum?] Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1523, VI Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1541 f. 276^v—279 (erg onduidelijk schrift).

Zie boven n°. 1862.

1947.

1523 December 19.

Clemens VII keurt goed, dat de O. L. Vrouwe-Broederschap in de parochiekerk van den H. aartsengel Michaël te Breda uit verschillende haar onder zekere verplichtingen nagelaten goederen, eene kapel gebouwd en ingericht heeft ter eere van St. Anna, St. Joseph en St. Joachim, waar deze kerkelijke verplichtingen worden nagekomen.

Illius qui.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1523, XIV Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1451 f. 45—49.

1948.

1523 December 23.

Clemens VII lijft bij de tafelgoederen van het kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht in de parochiekerk van St. Lambertus in Veltwese (bisdom Luik), nu bezet door den kanunnik Georgius de Dommelberch.

Admonet nos.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1523, X Kl. Januarii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1451 f. 114—117.

1949.

1524 September 20.

Clemens VII bepaalt, op verzoek der inwoners van Hien (bisdom Luik), van den tegenwoordigen pastoor van Gilse, Johannes de Beka, pauselijk notaris en kamerheer, en van Antonius Buncy, rector der kapel van St. Maria Magdalena en St. Catharina te Hien, dat deze kapel van de moederkerk te Gilse afgescheiden en tot parochiekerk verheven zal worden.

Inter cetera.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1524, XII Kl. Octobris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1451 f. 34—36.

1950.

1524 September 20.

Clemens VII bepaalt, dat aan de nieuw op te richten parochiekerk van Hien, behalve de reeds bestaande inkomsten der kapel van St. Maria Magdalena en St. Catharina, nog een jaargeld van 22 Rynsche gulden uit de inkomsten der parochiekerk van Gilse zal worden uitgekeerd. — Hij benoemt drie executeurs.

Ad ea per que.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1524, XII Kl. Octobris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1451 f. 36—39^v.

Zie boven n°. 1949.

1951.

1524 September 24.

Clemens VII keurt goed, dat bij de tafelgoederen van het kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht worde ingelijfd de parochiekerk van St. Lambertus in „Veltaveser” (bisdom Luik), laatstelijk bezet door den kanunnik Georgius de Sommelberg.

Ex suscepte.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1524, VIII Kl. Octobris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1484 f. 155^v—157.

1952.

1524 November 14.

Clemens VII kent aan Guillermus de Vandenesse, verkozen bisschop van Elne, o. a. een jaargeld toe van 18 gouden dukaten uit de abdij van het H. Kruis te Asperen, behoorende tot de orde van St. Benedictus en het bisdom Utrecht.

Personam tuam.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1524, XVIII Kl. Decembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1443 f. 96^v—97^v.

1953.

1525 Juli 3.

Clemens VII gelast den dekens van *St. Jacob* en *St. Pieter te Leuven* en van *St. Gudula te Brussel*, onderzoek en uitspraak te doen voor *Maximiliaan* (van *Bourgondië*), abt, en het convent der *O. L. Vrouwe-abdij te Middelburg*, in het proces tegen *Johannes de Burgundia*, kanunnik van *O. L. Vrouw te Antwerpen*, die, voorgevende dat hij van zijne aanspraken op de abdij vrijwillig afstand gedaan heeft, van *Leo X* eene beschikking heeft uitgelokt, waarbij hem uit de inkomsten der abdij voornoemd een jaargeld van 100 pond *Vlaamsche grooten* werd toegekend.

Humilibus Dat. Rome apud *S. Petrum*, anno etc. 1525, V Non. Julii, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 1463 f. 85^v—87^v.

1954.

1527 Februari 25.

Clemens VII bevestigt de keuze van *Wilhelmus de Goes ex Hagis* tot abt van *Egmond*, welke abdij openstaat door den dood van abt *Meynardus (Man)*. — Hij geeft van deze bevestiging kennis aan de belanghebbenden.

Suscepti cura Dat. Rome apud *S. Petrum*, anno etc. 1526, V Kl. Martii, anno quarto.

Simili modo dilectis filiis conventui monasterii S. Adalberti Egmondensis . . .

Universis vassallis . . .

Carolo Romanorum regi illustri . . .

Reg. Later. Vol. 1477 f. 125—126^v.

1955.

1527 Februari 25.

Clemens VII herroept, op verzoek van *Veronica*, gravin van *Kircheimstein*, abdis van *Elten*, de beschikking van *Eugenius IV*, waarbij werd toegestaan, dat wegens ontstentenis eener geschikte non, om de novicen van het klooster in den kerkzang en de ceremonie's te onderrichten, een wereldlijk priester tot scholaster der abdij kan worden aangesteld; maar wijl de tegenwoordige scholaster, *Conrardus Inghenwinckel*, evenals sommigen zijner voorgangers niet bij de abdij verblijf houdt, bepaalt de paus, dat volgens den oorspronkelijken regel uitsluitend eene kloosterzuster de scholastrie zal kunnen bezetten.

Apostolice sedis Dat. Rome apud *S. Petrum*, anno etc. 1526, V Kl. Martii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 1510 f. 56—58^v.

1956.

1528 Augustus 2.

Clemens VII verleent aan zijn geheim-kamerheer Albertus Pigghius de parochiekerk van Alfen, opengevallen door den dood van Petrus Loomel.

Grata familiaritatis.... Dat. Viterbii, anno etc. 1528, IV Non. Augusti, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1499 f. 334—335.

1957.

1528 Augustus 2.

Clemens VII gelast drie executeurs, waaronder de officiaal van Utrecht, Fredericus Schenck de Tautenborch, geprebendeerd Domkanunnik en licentiaat in de beide rechten, in het bezit te stellen der dekanij van den Utrechtschen Dom.

Litterarum scientia.... Dat. Viterbii, anno etc. 1528, IV Non. Augusti, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1496 f. 43—44^v.

1958.

1528 Augustus 2.

Clemens VII gelast drie executeurs, zijn kamerheer Albertus Pigghius, klerk uit het bisdom Utrecht, te voorzien met de parochiekerk in Kampen, opengevallen door den dood van Gerbrandus Christiani.

Grata familiaritatis.... Dat. Viterbii, anno etc. 1528, IV Non. Augusti, anno quinto.

Reg. Later. Vol. 1501 f. 3^v—5.

1959.

1529 Februari 11.

Clemens VII verleent aan Fredericus Schenck de Tautenborch, licentiaat in de beide rechten, de proosdij van St. Pieter te Utrecht, waarvan Jacobus (Simonetta) afstand heeft gedaan.

Litterarum scientia.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1528, III Id. Februarii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1510 f. 298—300^v (zeer onduidelijk geschreven en door vocht deels onleesbaar).

1960.

1529 April 28.

Clemens VII bekrachtigt de overeenkomst en eenige kloosterregels, bepaald en omschreven door en voor de Zusters Tertiariissen van St. Franciscus in de bisdommen Luik, Utrecht en Kamerijk, waar zij de „Congregationem Zepperensem et capitulum Brabantie ac Zelandie” vormen. — Hij benoemt drie conservatoren.

Hiis que concordia.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1529, IV Kl. Maji, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1549 f. 326—330.

1961.

1529 Mei 5.

Clemens VII bevestigt de overdracht van het patronaatsrecht op de parochiekerk van Kethel, door Vincentius Cornelii, heer van Kethel, met toestemming van den Utrechtschen bisschop gedaan aan de abdij van Egmond. — Hij benoemt tot executeurs den bisschop van Utrecht, den proost van Oudmunster en den Utrechtschen officiaal.

Apostolice dignitatis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1529, III Non. Maji, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1528 f. 245^v—246^v.

1962.

1530(?).

Goedkeuring, dat de parochiekerk (van St. Nicolaas) te Utrecht overgedaan wordt aan de Karmelieten aldaar.

Indice n°. 359 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Carolus Romanorum imperator et fratres Ordinis Carmelitarum. Approbatio et confirmatio concessionis parochialis eisdem fratribus. Ad perpetuum.”

Reg. Later. Clementis VII liber 82 ab Urbe eversa f. 4 (ontbreekt).

Het jaartal staat niet opgegeven. Bij oorkonde van 1 Juli 1529 hechtte bisschop Hendrik van Beieren zijne goedkeuring aan bovenstaande overdracht; vgl. *Archief aartsb. Utr.* XXVII p. 54.

1963—1968.

1530 Januari 12.

- a. *Clemens VII benoemt Laurentius (de Hertog), „priorem domus Antwerpensis ordinis b. Marie de Monte Carmelo”, tot bisschop van Hebron.*

Apostolatus officium.... Dat. Bononie, anno etc. 1529, pridie Id. Januarii, anno septimo.

- b. *Hij ontslaat Laurentius Ducis alias de Hertoghe van alle censuren.*

Apostolice sedis.... Dat. ut supra.

- c. *Hij machtigt hem om van iederen katholieken bisschop de wijding te ontvangen.*

Cum nos pridem.... Dat. ut supra.

- d. *Hij geeft hem verlof om buiten zijn bisdom te resideeren en in het bisdom Utrecht de bisschoppelijke bediening uit te oefenen.*

Sincere devotionis.... Dat. ut supra.

- e. *Toekenning van een jaargeld van 200 Rynsche guldens.*

Personam tuam.... Dat. ut supra.

- f. *Hiervoor worden twee vreemde bisschoppen en de officiaal van Utrecht tot executeurs benoemd.*

Hodie dilecto.... Dat. ut supra.

Reg. Later. Vol. 1525 f. 124—127v.

1969.

(1530 na Januari 12).

Verlof voor Laurentius (de Hertog), bisschop van Hebron, om bij testament over zijne goederen te beschikken.

Indice n°. 490 f. 44^v vermeldt:

„Pro Laurentio Ebronensi episcopo indultum testandi.

„AB Clementis VII Tom. 45 ab Urbe p. 213.” — Bedoeld is Reg. Later. Vol. 1527^A, doch t. a. p. niet te vinden.

1970.

1530 Juli 29.

Clemens VII bekrachtigt de regels, door Johannes (van Hoorn?), bisschop van Luik, gemaakt voor de Augustijnernonnen van het Groote Hospitaal te 's Hertogenbosch, omtrent de kloostertucht en de opname van verpleegden. — Hij benoemt tot executeurs de dekens van St. Jan te 's Hertogenbosch, van St. Catharina te Heusden en van St. Pieter te Oirschot.

Ad ea per que.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1530, IV Kl. Augusti, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1549 f. 352—355.

1971.

1531 Januari 16.

Clemens VII keurt op verzoek der raadsleden en van den senaat van Kampen goed, dat bij de thans door Mr. Albertus Pighius ingenomen parochiekerk, waartoe 12000 communicanten behooren en die vooral tegenwoordig, nu de Luthersche ketterij opkomt, een bekwamen en resideerenden pastoor noodig heeft, worde ingelijfd de vicarie van St. Maria Magdalena in de St. Catharina-kapel buiten Kampen, thans bezet door Arnoldus de Bremen en waarover de genoemde raadsleden en senaat het presentatie-recht hebben. — Hij benoemt drie executeurs.

Ex injuncto nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1530, XVII Kl. Februarii, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1549 f. 213—221^v.

1972—1973.

1531 Augustus 25.

- a. Clemens VII machtigt kardinaal Willem (van Enckevoirt) tot het stichten van een hospitaal met kapel voor 12 oude mannen, in het dorp Mierlo.
 b. Hij benoemt tot executeurs de dekens van St. Jan te 's Hertogenbosch, van St. Catharina te Eindhoven en van St. Pieter te Oirschot.

Preclara tua.... } Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1531, VIII
 Hodie a nobis.... } Kl. Septembris, anno octavo.

Reg. Later. Vol. 1533 f. 105^v—107^v.

Gedr. a Miraeus, *Opera diplom.* I p. 471 en *Donationes Belgicae* p. 319. —
 b *Archief Kist-Royaards* IX p. 181.

1974.

1534 Maart 27.

Clemens VII verleent aan Conrardus de Malsen, abt van het O. L. Vrouweklooster te Berne bij Heusden, en aan zijne opvolgers het recht, om mijter, ring, staf en andere bisschoppelijke eereteekenen te dragen. — Hij benoemt tot conservatoren de abten van Mariënweerd en van St. Paulus en den Domproost te Utrecht.

Exposcit tue.... } Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1534, VI
 Hodie dilecto.... } Kl. Aprilis, anno XII.

Reg. Later. Vol. 1600 f. 128—130.

1975.

1534 November 3.

Paulus III bekrachtigt de inlijving der parochiekerk van Linschoten (bij Montfoort) bij de tafelgoederen van het kapittel van Oudmunster, welke inlijving Henricus (van Beieren), toen verkozen bisschop van Utrecht, reeds heeft goedgekeurd.

Rationi congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1534, III Non. Novembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1635 f. 194—199.

1976—1977.

(1535 Februari 26).

a. Benoeming van George van Egmond tot bisschop van Utrecht.

b. Verlof voor denzelfde, om zijne beneficie's aan te houden.

Indice n°. 369 en Ind. n°. 508 f. 1692 i. v. Trajectensis vermelden:

„Georgius ex comitibus de Egmonda fit episcopus Trajectensis per obitum.

„Pro eodem retentio canonicatus, decanatus et monasterii.

„AB Pauli III (annus) I lib. 29 p. 257, 263" (ontbreekt). — De dag der benoeming blijkt uit het Consistoriaal archief en uit de bulle van aanstelling, gedr. *Hist. seu notitia episcop. Leovard.* p. 14.

1978.

1536 April 24.

Paulus III bevestigt, op voorspraak van keizer Karel (V), de wettige keuze van Gerardus (Elbertsz.) tot abt van St. Paulus te Utrecht, welke abdij openstaat door den dood van abt Matheus (van Goch). — Hij geeft van deze bevestiging kennis aan de belanghebbenden.

Summi dispositione.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1536, VIII Kl. Maji, anno secundo.

Simili modo dilectis filiis conventui monasterii S. Pauli Trajectensis....

Universis vassallis....

Episcopo Trajectensi....

Carolo Romanorum imperatori....

Reg. Later. Vol. 1650 f. 32—34^v (volgen nog f. 34^v—36 twee bullen van denzelfden datum, met de gewone volmachten voor abt Gerardus).

Gedr. Matthaeus, *Fundationes* p. 215.

1979.

1536 November 24.

Paulus III bevestigt de keuze van Cornelius Wilhelmi (de Goes) tot abt van Middelburg, welke abdij openstaat door den dood van abt Maximiliaan van Bourgondië. — Hij geeft van deze benoeming kennis aan de belanghebbenden.

Summi dispositione.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1536, VIII Kl. Decembris, anno tertio.

Simili modo dilectis filiis conventui monasterii B. M. V. oppidi Middelburgensis....

Universis vassallis....

Abbati monasterii Premonstratensis Laudunensis diocesis....

Carolo Romanorum imperatori....

Reg. Later. Vol. 1662 f. 222—224 (volgen nog f. 224^v—225^v twee bullen van denzelfden datum, met gewone volmachten voor den nieuwen abt).

Vgl. Fruin, *Het archief der O. L. V. abdij te Middelburg* ('s Gravenhage 1902) n°. 1343.

1980.

1537 December 17.

Paulus III vergunt aan Georgius de Egmond, bisschop van Utrecht, dat hij het dekanaat van den Dom te Luik mag aanhouden, ondanks de statuten dezer kerk. — Hij benoemt hiervoor drie executeurs.

Exigentibus meritis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1537, sextodecimo Kl. Januarii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 1684 f. 195^v—197^v.

1981—1982.

1538 (October 30).

a. *Benoeming van Bonaventura Engelbertsz. ¹⁾ tot bisschop van Hebron.*

b. *Verlof voor denzelfde, om de bisschoppelijke bediening uit te oefenen in het bisdom Utrecht, waaruit hem een jaargeld toegekend wordt.*

Indice n°. 490 f. 44^v vermeldt:

„Bonaventura Engelberti de Losser fit episcopus Ebronensis.

„Pro eodem indultum non accedendi et exercendi pontificalia in diocesi Trajectensi, et pensio super mensa Trajectensi.

„AB Pauli III lib. 3 de provisione praelatorum p. 177, 180, 181” (ontbreekt).

1) Bonaventura Oldenzeel, ook genaamd de Losser, was wijbisschop van George van Egmond. De dag zijner aanstelling blijkt uit het Consistoriaal archief.

1983.

1539 December 19.

Paulus III machtigt den bisschop van Luik, op verzoek van het kapittel der St. Janskerk te 's Hertogenbosch en van den aldaar gebeneficieerden klerk Bartholomeus de Merlaet, executeur-testamentair van den overleden kanunnik Nicolaus Colen, om uit diens nalatenschap in genoemde kerk eene kapellanie te stichten aan het altaar, dat aan het H. Graf, 's Heeren Verrijzenis, de H. Maagd, St. Bartholomeus en Alle Heiligen is toegewijd.

Injunctum nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1539, XIV Kl. Januarii, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1703 f. 194—195.

1984—1988.

1540 April 16.

- a. *Paulus III* benoemt Johannes (Adriaansz.), „priorem domus Carmelitarum in civitate Trajectensi ordinis fratrum beate Marie de Monte Carmelo, ipsius ordinis et theologie professorem, in presbyteratus ordine constitutum”, tot bisschop van Hebron, welk bisdom is opengevallen door den dood van Bonaventura (Oldenzeel).

Officium mentis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1540, sextodecimo Kl. Maji, anno sexto.

- b. Hij ontslaat Johannes Adriani de Boemel, benoemd tot bisschop van Hebron, van alle kerkelijke censuren.

Apostolice sedis....

- c. Hij machtigt denzelfde, om in het bisdom Utrecht de bisschoppelijke bediening uit te oefenen.

Sincere devotionis....

- d. Hij wijst denzelfde een jaargeld toe van 200 Brabantsche gulden, uit de tafelgoederen van het bisdom Utrecht.

Personam tuam....

- e. Hij benoemt voor laatstgenoemde beschikking drie executeurs.

Simili modo venerabili fratri episcopo Casertrino et dilectis filiis Trajectensi et Tornacensi officialibus salutem etc.

Hodie dilecto....

Reg. Later. Vol. 1698 f. 223—226^v.

1989.

1540 April 18.

Paulus III machtigt Johannes (Adriaansz.), benoemd tot bisschop van Hebron, om van iederen katholieken bisschop, dien hij verkiezen zal, de wijding te ontvangen.

Cum nos pridem.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1540, quarto-decimo Kl. Maji, anno sexto.

Reg. Later. Vol. 1698 f. 224—224v.

1990—1992.

1541 Juli 6.

- a. *Paulus III benoemt Nicolaus de Nova Terra, „canonicum ecclesie sancti Vincentii martiris oppidi de Gorcum Trajectensis diocesis, theologie professorem, in presbiteratus ordine constitutum, qui pro heresum in civitate et diocesi Trajectensibus extirpatione verbum Dei predicando jugiter laboras”, tot bisschop van Hebron, welk bisdom opengevallen is door den dood van bisschop Johannes (Adriaansz.).*

Apostolatus officium.... Dat. Rome apud S. Marcum, anno etc. 1541, pridie Non. Julii, anno septimo.

- b. *Hij ontslaat denzelfde van de kerkelijke censuren, die hij misschien heeft becloopen.*

Apostolice sedis....

- c. *Hij machtigt denzelfde, om in het bisdom Utrecht de bisschoppelijke bediening uit te oefenen.*

Sincere devotionis....

Reg. Later. Vol. 1730 f. 158—159v.

1993.

1541 Juli 6.

Paulus III vergunt aan Nicolaas (van Nieuwland), verkozen bisschop van Hebron, dat hij zijn kanonikaat en prebende in de kerk van St. Vincentius te Gorcum en de parochiekerk van Leerbroek (bisdom Utrecht) behouden mag.

Meritis tue devotionis.... Dat. Rome apud S. Marcum, anno etc. 1541, pridie Non. Julii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1730 f. 260^v—261.

1994.

1541 Juli 6.

Paulus III wijst denzelfde een jaargeld van 200 Brabantsche gulden toe, uit de tafelhoederen van het bisdom Utrecht. — Hij benoemt hiervoor drie executeurs.

Personam tuam.... Dat. ut supra.

Simili modo venerabili fratri episcopo Casertrino et dilectis filiis Trajectensi et Leodiensi officialibus salutem etc.

Hodie dilecto....

Reg. Later. Vol. 1730 f. 261—262^v.

1995.

1541 Juli 8.

Paulus III vergunt aan Nicolaas (van Nieuwland), verkozen bisschop van Hebron, dat hij van iederen katholieken bisschop, dien hij zal verkiezen, de wijding mag ontvangen ¹⁾.

Cum nos pridem.... Dat. Rome apud S. Marcum, anno etc. 1541, octavo Id. Julii, anno septimo.

Reg. Later. Vol. 1730 f. 159^v—160.

1) De wijding had plaats in de Henegouwsche abdij van Vicognes, 11 September 1541; vgl. Hoynek van Papendrecht, *Analecta* III p. 294.

1996.

1545 Maart 29.

Paulus III gelast ¹⁾ *drie executeurs (den bisschop van Parenzo, den deken van den Dom en den officiaal van Utrecht), Nicolaas (van Nieuwland), bisschop van Hebron, in het bezit te stellen van een kanonikaat en prebende in Oudmunster te Utrecht, opengevallen door het overlijden van Wilhelmus Taets.*

Persona venerabilis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno 1545, quarto Kl. Aprilis, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 1760 f. 9^v—12^v.

1997.

1545 April 19.

Paulus III bevestigt de ruiling van het patronaatsrecht, die Michaël van Enckevoirt, als proost van Oudmunster, over de parochiekerk van Brakel in Gelderland, en Reinerus ab Hanswyc, heer van Brakel, over de parochiekerk van Willegen bij Schoonhoven gedaan hebben. — Hij benoemt drie executeurs.

Ex superni.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1545, XIII Kl. Maji, anno undecimo.

Reg. Later. Vol. 1757 f. 105—106.

1998.

1553 September 5.

Julius III bevestigt de overeenkomst, die Arnoldus Streyters, abt van Tongerlo, en Theodericus de Grevenbroeck, heer van Venloo of Loon op 't Zand, na langdurigen twist hebben gesloten over het patronaatsrecht op de parochiekerk van St. Jan den Dooper te Venloo, waarmede de parochiekerk in Sprang (bisdom Luik) vanouds vereenigd is. — Hij benoemt drie executeurs.

Inter fideles....	}	Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1553, Non.
Hodie certam....		Septembris, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1802 f. 239—240^v en f. 240^v—241.

1) Waarschijnlijk op verzoek der vijf Utrechtsche kapittels, 17 December 1543 aan den paus gericht; vgl. Haarlemsche Bijdragen XXIII p. 104.

1999.

1555 Mei 26.

Paulus IV hernieuwt en bevestigt de dispensatie wegens onwettige geboorte, door zijn voorganger Paulus III, zonder dat er eene bulle over uitgevaardigd is, 4 Augustus 1544 verleend aan Bernardus Cornelius Uteneng ¹⁾, scholier uit het bisdom Utrecht, „de subdiacono genitus et soluta” en toen 8 jaren oud.

Rationi congruit.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1555, VII Kl. Junii, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1841 f. 297^v—298 en nogmaals f. 347—348.

2000.

1558 December 27.

Paulus IV verleent aan Johannes Wesseling, moderator van het St. Willibrordus-college en vicaris ten Dom te Utrecht, een kanonikaat en prebende in de St. Janskerk te Utrecht, opengevallen door den dood van Scipio de Tielt. — Hij benoemt drie executeurs.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1558, VI Kl. Januarii, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 1856 f. 276—277^v.

2001.

1573 Maart 29.

Gregorius XIII gelast den bisschop van 's Hertogenbosch, den priester Judocus Arnoldus de Ghemert te voorzien van de kapellanie van den Zoeten Naam, in zijne kathedraal opengevallen door den dood van Petrus Vaneldus, die in Maart l.l. overleed. — Hij benoemt den officiaal van Mechelen tot executeur.

Dignum arbitramur.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1572, IV Kl. Aprilis, anno primo.

Reg. Later. Vol. 1876 f. 272—273^v.

1) Zijn vader was vermoedelijk Jacobus Uteneng, vicaris-generaal van den bisschop en deken van St. Pieter te Utrecht.

2002.

1573 September 7.

Gregorius XIII bevestigt als abt van St. Paulus te Utrecht Gerardus a Mierlò¹⁾, priester en monnik der abdij, nadat de monniken hem als zoodanig gekozen hebben, toen deze abdij openkwam door den dood van abt Gerardus de Nova Ecclesia. — Hij geeft van deze bevestiging kennis aan de belanghebbenden.

Summi dispositione.... Dat. Rome apud S. Marcum, anno etc. 1573, VII Id. Septembris, anno secundo.

Simili modo dilectis filiis conventui monasterii S. Pauli Trajectensis....

Universis vassallis....

Archiepiscopo Trajectensi....

Philippo Hispaniarum regi Catholico....

Reg. Later. Vol. 1877 f. 367—368^v (waar f. 368^v—369 nog twee bullen volgen, met denzelfden datum en de gewone volmachten).

2003.

1575 Augustus 23.

Gregorius XIII verleent aan Andreas Fabritius, orator van Albertus, hertog van Beieren, en kanunnik van St. Servaas te Maastricht, een kanonikaat en prebende in Oudmunster te Utrecht, opengevallen door den dood van Tilmannus Morendal, die in Juli l.l. overleed. — Hij benoemt drie executeurs.

Vite ac morum....

Hodie dilecto....

} Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1575,
X Kl. Septembris, anno quarto.

Reg. Later. Vol. 1878 f. 67^v—68^v.

1) De laatste abt van St. Paulus.

2004.

1584 Januari 1.

Gregorius XIII gelast den *Utrechtschen* officiaal, aan *Albertus Niemburgh*, licentiaat in de rechten, pauselijk notaris en kanunnik van *Oudmunster te Utrecht*, te verleen de scholastrie van *Oudmunster*, opengevallen door den dood van *Jacobus Cunretorff*, die in November 1582 overleed. — Hij benoemt den *Keulschen* officiaal tot conservator.

Dudum siquidem....	}	Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1583,
Hodie dilecto....		Kl. Januarii, anno XII.

Reg. Later. Vol. 1892 f. 356—358.

VI. CONSISTORIAAL ARCHIEF.

Het Consistorium, waaraan deze afdeeling haren inhoud en naam ontleent, is te verstaan als: de officieele bijeenkomst der in de Curie aanwezige kardinalen, door den paus saamgeroepen om met hem te beraadslagen en te beslissen over gewichtige kerkelijke aangelegenheden, òfwel om ceremonieel eene bijzonder-plechtige handeling te verrichten ¹⁾.

Men onderscheidt daarom drie soorten: 1°. Het *openbare* of *buitengewone* Consistorie („publicum”), dat op ongeregelde tijden door den paus saamgeroepen wordt, om het eindbesluit eener Heiligverklaring of Zaligspreking af te kondigen, nieuwe kardinalen in te huldigen, terugkeerende legaten, regeerende vorsten of hunne gezanten plechtig te ontvangen, belangrijke aangelegenheden van kerkelijk-staatkundigen aard te bespreken enz. 2°. Het *half-openbare* Consistorie („semi-publicum”), waartoe, zooals bij eene Heiligverklaring en Zaligspreking, behalve de kardinalen ook worden toegelaten patriarchen, bisschoppen, apostolische protonotarii en andere hooge beambten van het pauselijk Hof. 3°. Het *geheime* of *gewone* Consistorie („secretum”), waarbij uitsluitend de kardinalen tegenwoordig mogen zijn. Dit laatste wordt *gewoon* Consistorie genoemd, omdat het vroeger op bepaalde tijden plaats had, oorspronkelijk zelfs tweemaal, naderhand eenmaal in de week. Meestal op Maandag riep de paus, met nauwkeurige aangifte van plaats en uur, zijn naaste raadslieden, d. w. z. de in Rome aanwezige kardinalen als leden van het H. College, den Senaat der Kerk, bijeen om vertrouwelijk overleg met hen te plegen.

1) Vgl. Gabriel Palaeoti, *De sacri Consistorii consultationibus* (Romae 1592) I fol. — Phillips, *Kirchenrecht* VI p. 288 v.v. — Bangen, *Die römische Curie* p 74 v.v.

Voor ons speciaal doeleinde heeft alleen dit gewone of geheime Consistorie belang. Want daar geschiedt onder meer de benoeming, verplaatsing, ontheffing van aartsbisschoppen, bisschoppen en abten (doch enkel abten van mannenkloosters, wier taxa minstens 33 gulden bedraagt). Op voorstel van een der kardinalen, die als „proponens” of „referens” een zakelijk rapport over de betreffende vacature moet uitbrengen, neemt de paus-zelf het besluit om dezen of genen openstaanden zetel van een bisdom of van eene abdij te bezetten. Welk besluit onmiddellijk ingaat en doorgaans ook beslissend is voor den datum der nog uit te vaardigen benoemingsbulle, die gewoonlijk met den dag van het geheime Consistorie overeenstemt. Ook de oprichting en indeeling van nieuwe bisdommen, alsmede de uitreiking van het aartsbisschoppelijke pallium heeft in het geheime Consistorie plaats ¹⁾.

Sixtus V stelde, met zijn beroemde reorganisatiebulle *Immensa* van 22 Januari 1587, eene afzonderlijke „S. Congregatio consistorialis” in, waarvan 12 kardinalen gewoonlijk deel uitmaken en de paus-zelf voorzitter is. Maar deze Congregatie heeft alleen te zorgen voor een goede voorbereiding der haar toevertrouwde aangelegenheden, die eerst in het eigenlijk-gezegde Consistorie worden beslist. Haar invloed op den loop van zaken is daarom indirect wel zeer groot, en haar aanzien werd onlangs nog zeer verhoogd door de jongste Constitutie van Pius X *Sapienti consilio* (29 Juni 1908), waarbij haar een nieuwe taak, het oppertoezicht over het kerkelijk bestuur der bisdommen en over de seminarie's, toevertrouwd is. Maar zoolang het archief dezer Congregatie ontoegankelijk blijft, behoeven wij voor ons wel niet langer met haar bezig te zijn en kunnen wij deze oriënteerende mededeelingen tot het eigenlijke Consistorie bepalen.

Want hierop alleen heeft het thans aan de orde zijnde Consistoriaal archief betrekking. Wij kennen dit maar hoogst onvolledig, wijl het in zijn geheel nog niet ter beschikking van historisch onderzoek gesteld is, wat echter reeds in beginsel werd vastgesteld en vermoedelijk binnenkort zal geschieden ²⁾. De nu beschikbare gedeelten van het Consistoriaal archief, die eerst voorloopig in de Vaticaanse bibliotheek werden bewaard ³⁾ en verleden jaar in het Vaticaanse archief eene plaats kregen, zijn aldus te onderscheiden:

1°. *Acta Camerarii*, bestaande uit 12 lijvige deelen in 4° op papier en loopende van 1 Januari 1489 tot 22 December 1600, waarin echter gapingen zijn over de jaren 1504—1528, 1551—1558 en 1592—1595.

1) Deze bijzonderheden putte ik grootendeels uit een „Discursus quidam de Consistoriis” der 17de eeuw, in Hs. behoorende tot het Consistoriaal archief, *Acta Miscell.* Vol. 50 f. 4—6.

2) Vgl. Inleiding p. XIII.

3) Vgl. mijn *Verslag*-1905 p. 20.

Het zijn de notulen, die de Camerlengo opstelde over hetgeen consistoriaal werd verhandeld en besloten: nagenoeg om de helft oorspronkelijk, of iets latere afschriften.

2°. *Acta Cancellarii*, bestaande uit 8 gelijksoortige deelen en geregeld doorlopende van 9 Maart 1517 tot 15 December 1564. Deze notulen werden door den vice-kanselier der H. Roomsche Kerk opgesteld en zijn alle oorspronkelijk.

3°. *Acta miscellanea*, bestaande uit 60 deelen in 4° en loopende van 1409 tot 1692, waarin echter tal van gapingen zijn, vooral wat betreft de 15de en de 17de eeuw. De collectie is tamelijk willekeurig en bestaat grootendeels uit afschriften van een of anderen bundel „Acta”, behoorende tot eene der twee bovengenoemde serie's. Enkele deelen bestaan uit een losse verzameling afschriften over het Consistorie. Zoo bijv. Vol. 52, 53, 54 en 56, die „Varia documenta” uit de 15de en 16de eeuw bevatten. Merkwaardiger nog schijnt Vol. 59, dat buitenop den titel heeft: „S. Collegii liber quindennalis”, of volgens een opschrift van binnen heet: „Liber obligationum pro quindenniis”, en over de 15de en 16de eeuw alphabetische opgave doet der annaten, waartoe iedere 15 jaar vele bisdommen waren verplicht. In deze serie zijn verreweg de meeste deelen achteraan met een alphabetisch register voorzien, dat de namen der voorkomende bisdommen vermeldt, met verwijzing der bladzijden, waarop elk bisdom voorkomt. Op den rug van ieder deel wordt gewoonlijk het aantal jaren genoemd, waarover het zich uitstrekt.

4°. *Acta Consistorialia*, bestaande uit 11 genummerde en 23 nog ongenummerde folio-deelen en bevattende, elk over een zeker aantal jaren, gelijktijdige afschriften der sub 1° en 2° genoemde „Acta”. Het aantal jaren, waarover zich ieder deel uitstrekt, wordt ook hier gewoonlijk op den rug vermeld. De 11 genummerde deelen gaan van 1592 tot 1668 en van 1746 tot 1749, terwijl de nog ongenummerde, zonder geregelde volgorde, afschriften uit de 16de en 17de eeuw bevatten.

Tot zoover is het Consistoriaal archief systematisch door mij onderzocht. Den verderen inhoud, die zeer omvangrijk moet zijn — het aantal deelen wordt totaal op 1250 geraamd — ken ik slechts bij hooren zeggen, of door een vluchtigen oogslag, dien ik toevallig eens mocht werpen in de „Torretta di Alessandro VI”, een der oudste bouwwerken van het Vaticaan, waar de rest van het Consistoriaal archief — stellig meer dan 1100 deelen — als 't ware op zolder voorloopig geborgen is en op een definitieve overbrenging naar het Vaticaanse archief ligt te wachten. Daaronder zag ik bijv. te naasten bij 300 deelen met de oorspronkelijke proces-akten, die tot de preoniatie van elken bisschop en abt behooren („Processi dei Vescovi”). Ieder deel gaat ongeveer over een tiental jaren. Het oudste was van 1584—1595;

maar dan volgden tot 1815 niet weinig leemten. Ook zag ik er eene reeks „Schedulae consistoriales”, die in 60 afzonderlijke, naar tijdsorde gerangschikte bundels zijn bewaard. Het zijn de bovengenoemde rapporten, door den als „proponens” of „referens” optredenden kardinaal over een opengevallen zetel en over den te benoemen candidaat in het Consistorie uitgebracht. Van deze „Schedulae consistoriales” heb ik er twee, bij wijze van staaltjes, afgeschreven, nl. de nummers van 10 Januari 1611 en 17 Augustus 1620. Nog liever had ik een dergelijk rapport over Sasbout Vosmeer, toen hij tot aartsbisschop van Philippi werd aangesteld, als specimen gebracht; maar het deel over 1602 was in de betreffende serie niet zoo spoedig te vinden.

Over 't algemeen zal met een volledig systematisch onderzoek van het Consistoriaal archief moeten gewacht worden, totdat het geheel naar het Vaticaansch archief zal overgebracht en daar behoorlijk gerangschikt zijn, wat minstens nog wel een jaar zal duren. Bij een dergelijk onderzoek moet dan ook rekening worden gehouden met de fragmenten van het Consistoriaal archief, die naar elders zijn verstrooid. Zoo ontmoetten wij reeds onder: *Varia miscellanea* acht daar aan Vol. 121^A ontleende nummers en nog een uit Vol. VIII derzelfde afdeeling ¹⁾, die eigenlijk tot het Consistoriaal archief behooren. In het archief-Borghese I Vol. 859 zijn Consistoriale akten uit den tijd van Alexander VI en Adriaan VI te vinden; in de Bibliotheca Ottoboniana Vol. 594, 595, 596, 2419, 2431, 2481, 2519, 2527 en 2916 evenzoo, maar dan meerendeels uit de tweede helft der 16de eeuw. Niet onwaarschijnlijk zijn nog veel dergelijke fragmenten van het Consistoriaal archief uit het hoofddepôt naar elders verdwaald.

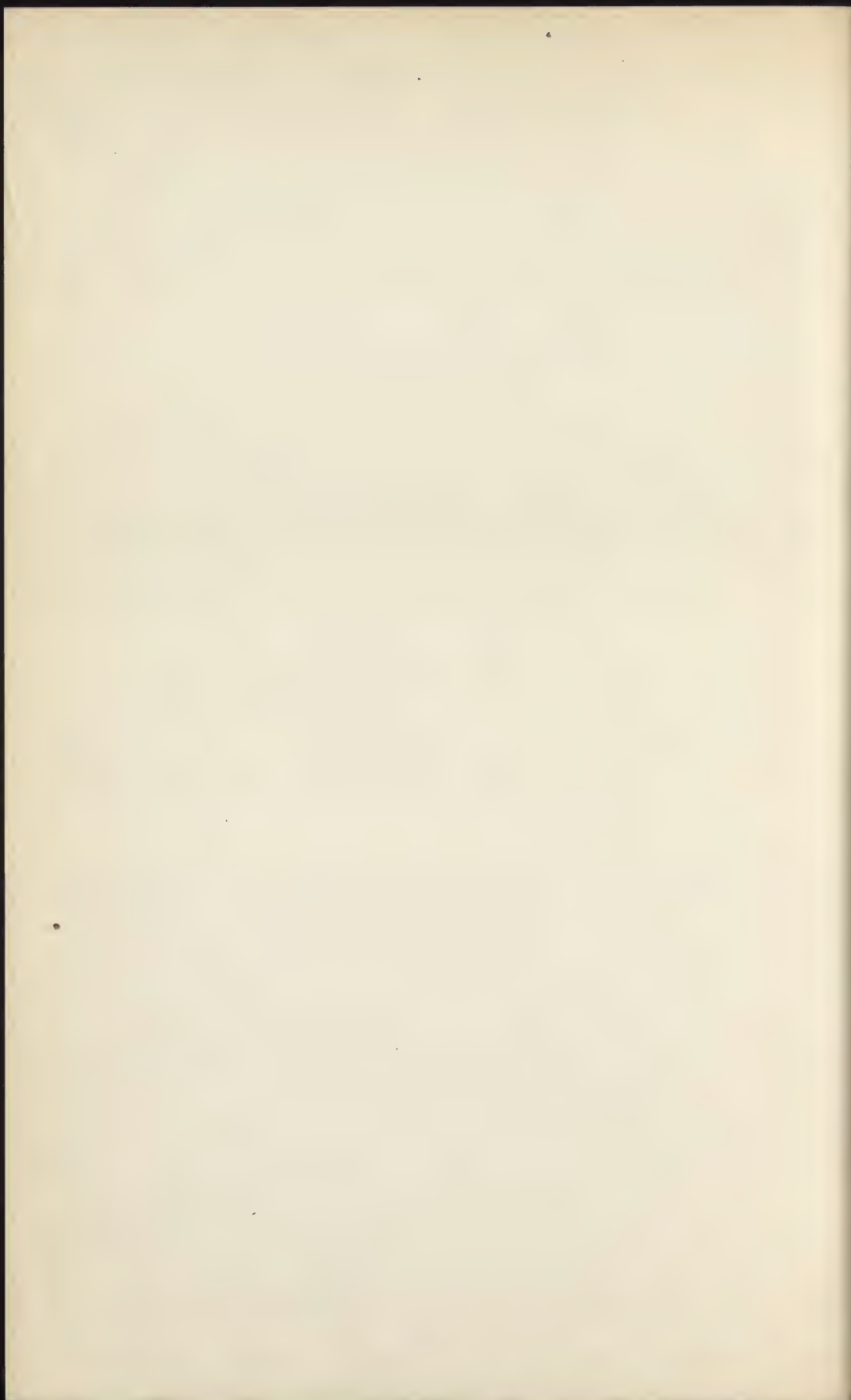
Garampi levert hier de proef op de som. Zijne Indices verwijzen dikwijls naar eene afdeeling van het Vaticaansch archief, die hij met de beginletters *S. C.* (= *Provisiones S. Collegii*) aanduidt; maar haast telkenmale blijken de aldus door hem aangewezen deelen tegenwoordig te ontbreken of althans niet te vinden te zijn. Wij moeten ons daarom tevreden stellen met een getrouwe overneming dezer aanwijzingen van Garampi en hebben zodoende onze aanwinsten uit het Consistoriaal archief nog met 19 nummers vermeerderd. Hetzelfde geldt van de 6 nummers, die ik ontleende aan Garampi's verwijzingen naar „Tom. 2 Nominationum”, waarbij het spoor eveneens doodliep.

Tot dusverre kunnen wij echter tamelijk voldaan zijn over den voorloopigen oogst, dien het Consistoriaal archief opleverde. Misschien is nog voor geen ander land deze afdeeling zóó speciaal en uitvoerig doorzocht. P. Conrad Eubel raadpleegde haar ten behoeve zijner *Hierarchia catholica*; maar deze gaat slechts tot het jaar 1503,

1) Zie boven n°. 817—824 en n°. 908.

wanneer het thans voorhanden Consistoriaal archief nog weinig heeft te beteekenen. Een ruimer gebruik kon Dr. W. van Gulik, die Eubel's werk zou voortzetten, van deze afdeeling maken; maar deze te vroeg ontslapen geleerde had te zijnen tijde, toen het Consistoriaal archief nog veel fragmentarischer in de Vaticaansche bibliotheek opgesteld was, lang niet zooveel materiaal tot zijne beschikking als tegenwoordig in het Vaticaansch archief voorhanden is, en de resultaten van zijn verdienstelijken arbeid liggen nog in portefeuille.

Daarom meen ik, zonder onbescheidenheid, deze verzameling Nederlandsche bescheiden uit het Consistoriaal archief als een werkelijke *primeur* te mogen aandienen. Zij bevatten tal van merkwaardige, vooral chronologische bijzonderheden over onze bisschoppen en abten in de 15de, 16de en 17de eeuw, die alvast, nog afgezien van de enkele malen, dat in het Consistorie ook staatkundige aangelegenheden van ons land, maar dan hoogst interessant, ter sprake komen, de moeite van het tijdroovende onderzoek ruimschoots beloonen.

2005.

1433 Mei 6.

Benoeming van Willem van Heuckelum tot abt van St. Paulus te Utrecht, en toekenning van een jaargeld van 250 goudgulden uit de inkomsten der abdij aan kardinaal (Johannes de Rupescissa).

Die Lunae IV Non. Maji (anno III Eugenii IV) ad relationem D. Cardinalis Venetiarum provisum fuit monasterio S. Pauli ordinis S. Benedicti Traj. dioc., vacanti per obitum quondam Geraldii de Damasco, dicti monasterii ultimi abbatis, de persona fratris Wilhelmi de Harhelmi (*sic*), canonici regularis ordinis S. Augustini monasterii Fontis Beatae Mariae Trajectensis, et pensio annua 250 florenorum auri fuit D. Cardinali Rothomagensi ¹⁾ super fructibus monasterii S. Pauli praefati assignata, et deinde vivae vocis oraculo SS^{mus} D. N. commisit Sublacensi ²⁾, ut ipsum in monachum ordinis S. Benedicti reciperet.

Acta Miscell. Vol. 1 f. 243^v—244.

Zie boven n°. 1172 en 1373.

2006.

1442 Mei 17.

Vaststelling der annata voor de parochiekerk van Egmond, die met de abdij van Egmond vereenigd is ³⁾.

Die 17 Maji 1442 fuit facta obligatio unionis parrochialis ecclesie loci Egmodensis (*sic*) Trajectensis diocesis, cujus fructus X marcarum argenti, unite monasterio S. Alberti dicti loci ordinis S. Benedicti Trajectensis diocesis; debet solvere annatas de 15 in 15 annos. Patet libro 5 annatarum Eugenii fol. 42.

Acta Miscell. Vol. 59 f. 136^v.

1) Dezen naam, behield Johannes de Rupescissa (Rochetaillée) nog als kardinaal en vice-kanselier, ook nadat hij in 1431 van den aartsbisschoppelijken zetel van Rouaan afstand gedaan had; hij stierf 24 Maart 1437. Vgl. C. Eubel, *Hierarchia* I p. 33 en II p. 6.

2) De abt van Subiaco bij Rome.

3) Bij bulle van 28 April 1442, gedr. J. a Leydis cap. 77.

2007.

1462 April 26.

Benoeming van Henricus (van Valckendaell) tot abt van Oostbroek.

Indice n°. 537 i. v. Trajectensis vermeldt:

„VI Kal. Maji (anni) IV Henricus fit abbas monasterii S. Laurentii de Oostbroech extra muros Trajectenses. Obtulit 100 florenos 28 Aprilis 1462.

„S. C. 4 p. 28” (ontbreekt).

Zie boven n°. 1194.

2008.

1464 November 21.

Benoeming van Gerardus van Poelgeest tot abt van Egmond.

Indice n°. 537 i. v. Trajectensis vermeldt:

„XI Kal. Decembris (anni) I Gerardus de Poelgheest fit abbas monasterii S. Adalberti Egmondensis S. R. E. immediate subjecti, ordinis S. Benedicti, Trajectensis diocesis. Obtulit 251 florenos 28 Novembris 1464.

„S. C. 4 p. 90” (ontbreekt).

Zie boven n°. 1195.

2009.

1465 Maart 15.

Benoeming van Johannes de Sgravenzande tot abt van Middelburg.

Indice n°. 537 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Id. Martii (anni) I Joannes de Sgravezande fit abbas monasterii Middelburgensis ordinis Premonstratensis Trajectensis diocesis. Obtulit 500 florenos 23 Martii 1465.

„S. C. 4 p. 97” (ontbreekt).

De benoemingsbulle is vert. *Kerkel. historie en outheden* (Zeeland) IV p. 16 en deels *Haarlemsche Bijdragen* XXV p. 359.

Vgl. Fruin, *Het archief der O. L. V. abdij te Middelburg* n°. 819.

Zie boven n°. 1196.

2010.

1466 April 14.

Benoeming van Godfried Mynssetianus (?) tot abt van Klaarkamp; met aantekening, dat over de wettigheid zijner aanstelling in de Rota wordt geprocedeerd.

Indice n°. 537 i. v. Trajectensis vermeldt:

„XVIII Kal. Maji (anni) II. Gotfridus Mynssetiani fit abbas Claricampi Ordinis Cisterciensis, Trajectensis diocesis. Obtulit 50 florenos II Maji 1466. Ostenditur de intruso, et lis pendet in Rota.

„S. C. 4 p. 118” (ontbreekt).

2011.

1474 Juni 8.

Aanteekening, dat Thomas (Basinus), aartsbisschop van Cesarea, als zoodanig benoemd 1473 Mei 27, zijne verschuldigde opbrengst van 10 gulden aan de Camera heeft voldaan.

Indice n°. 485 i. v. Caesariensis vermeldt:

„8 Jun. 1474. Thomas electus Caesariensis tit. in Palestina (provisus VI Cal. Junii an. 3) obtulit 10 florenos.

„S. C. 81 p. 196^v” (ontbreekt).

Zie boven n°. 1704—1705.

2012.

1484 September 20.

Benoeming van Johannes Dankaardsz. ¹⁾ tot abt van Middelburg.

Indice n°. 537 i. v. Trajectensis vermeldt:

„XII Kal. Octobris (anni) I. Joannes Dankardus fit abbas monasterii B. Marie Mildeburgensis ordinis Premonstratensis Trajectensis diocesis. Obtulit 500 florenos 6 Octobris 1484.

„S. C. 27 p. 4” (ontbreekt).

Zie boven n°. 1205 en 1759. — De bulle zijner aanstelling is, zonder dagteekening, vertaald *Kerkel. historie en outheden* (Zeeland) p. 18.

1) Over zijne verkiezing 1484 Augustus 10, zie *Haarlemsche Bijdragen* I p. 312 v.v.

2013.

1485 Maart 9.

Benoeming van Jacobus van der Steech tot abt van St. Paulus te Utrecht.

Indice n°. 537 i. v. Trajectensis vermeldt:

„VII Id. Martii (anni) I. Jacobus Stecha, abbas monasterii S. Pauli Trajectensis ordinis S. Benedicti, providetur de eodem. Obtulit 300 florenos 16 Januarii 1486.

„S. C. 27 p. 38” (ontbreekt).
Zie boven n°. 1762.

2014.

1492 Juni 5.

Benoeming van Regnerus Vogelsang tot abt van Stavoren.

Indice n°. 537 i. v. Trajectensis vermeldt:

„Non. Junii (anni) VIII. Regnerus Veghelesanck, monachus monasterii in Jerusalem ordinis Cisterciensis Monasteriensis diocesis, fit abbas monasterii S. Odulphi de Stauria ordinis S. Benedicti Trajectensi diocesis. Obtulit florenos 66 $\frac{1}{3}$ 9 Julii 1492.

„S. C. 7 p. 39” (ontbreekt).

2015.

1495 Mei 4.

Bevestiging van Hendrik van Wittenhorst ¹⁾ als abt van Egmond.

Die et Consistorio quibus supra (4 Maji 1495) praefatus Smus D. N. ad relationem Rmi D. Cardinalis Montisregalis providit de persona domini Henrici monasterio S. Adalberti Egmondensis Trajectensis diocesis, vacanti per obitum domini . . . illius ultimi possessoris extra Romanam curiam defuncti.

Acta Camer. Vol. 1 f. 42^v. — Acta Miscell. Vol. 2 f. 82—82^v en Vol. 5 f. 72^v.

Bovendien vermeldt Indice n°. 537 i. v. Trajectensis:

„IV Non. Maji (anni) III. Henricus Vitenhorste (*sic*) de Rees, electus abbas monasterii S. Adalberti in Egmunda ordinis S. Benedicti Trajectensis diocesis, confirmatur. Obtulit 251 florenos 16 Maji 1495.

„S. C. 8 p. 14” (ontbreekt).
Zie boven n°. 1809.

1) Vgl. Haarlemsche *Bijdragen* XXX p. 38 v.v., waar zijne wijding ten onrechte wordt gesteld op 29 Juni 1493.

2016.

1495 Juli $\frac{17.}{24.}$

Benoeming van Willem van Nijkercken tot abt van St. Paulus te Utrecht.

Die Veneris 24 Julii (1495) S^{mus} D. N. in suo Consistorio secreto, ut moris est, ad relationem R^{mi} D. Cardinalis Alexandrini providit de persona domini Willelmi monasterio S. Pauli Trajectensis diocesis, vacanti per obitum domini Jacobi illius ultimi abbatis extra Romanam curiam defuncti.

Acta Camer. Vol. 1 f. 43^v. — Acta Miscell. Vol. 2 f. 84.

Bovendien vermeldt Indice n°. 537 i. v. Trajectensis:

„XVI Kal. Augusti (anni) III. Villermus de Nova Ecclesia fit abbas monasterii S. Pauli Trajectensis. Obtulit 300 florenos 17 Augusti 1495.

„S. C. 8 p. 20” (ontbreekt).

2017.

1496 Augustus 12.

Benoeming van Frederik (van Baden) tot bisschop van Utrecht.

Trajecten. Die Veneris XII mensis Augusti (an. 1496) SS^{mus} D. N. in suo Consistorio secreto, ut moris est, ad relationem R^{morum} D^{norum} Cardinalium Ascanii et Venetiarum providit de persona domini Frederici.

Acta Miscell. Vol. 2 f. 98^v.

Bovendien vermeldt Indice n°. 508 f. 1691 i. v. Trajectensis:

„Pridie Id. Augusti (anni) IV. Fredericus fit episcopus Trajectensis. Obtulit 4600 florenos 20 Septembris 1496.

„S. C. 8 p. 50” (ontbreekt).

Zie boven n°. 1815.

2018.

1500 Januari 8.

Niet ten uitvoer gelegde bevestiging van Petrus (van Capelle) als abt van Middelburg.

Die Mercurii VIII Januarii (1500) ad relationem prefati Rev^{mi} domini Cardinalis (Senensis) monasterio b. Marie Meldeburgensis ordinis Premonstr. Trajectensis dioc., vacanti per obitum domini Johannis, illius ultimi abbatis, extra Romanam curiam defuncti, de persona domini Petri, canonice electi, providit.

Dit is doorgeshaald, en ernaast de randbemerking: „Non fuit sequuta effectum, sed commendatum fuit domino Cardinali Gurcensi, prout patet infra.”

Acta Camer. Vol. 1 f. 80^v. — Acta Miscell. Vol. 2 f. 157^v en Vol. 5 f. 129.

2019.

1500 Januari 15.

Benoeeming van kardinaal Raymundus Perauld ¹⁾ tot commenditair-abt van Middelburg.

Die Mercurii XV Januarii (1500) idem Sm^{us} D. N. in suo Consistorio secreto, ut moris est motu proprio, monasterium b. Mariae Meldegensis (*sic* — *i. m.*: Meldeburgensis) Trajectensis diocesis, vacans per obitum domini Joannis illius ultimi abbatis, R^{mo} D^{no} R. Cardinali Gurcensi commendavit.

Acta Camer. Vol. 1 f. 81. — Acta Miscell. Vol. 2 f. 158^v en Vol. 5 f. 129^v.

Bovendien vermeldt Indice n°. 537 i. v. Trajectensis:

„Cardinalis Gurcensis commendatur monasterio B. Mariae oppidi Meldeburgensis ordinis Premonstratensis Trajectensis diocesis. Providetur XVIII Kal. Februarii anno octavo. Obtulit florenos 500.

„S. C. 9 p. 47^v” (ontbreekt).

1) Deze was bisschop van Gurk en sedert 1492 kardinaal, † 5 September 1505; vgl. Ciaconi III p. 172.

2020.

1517 Maart 18.

Aanvaarding van het ontslag als bisschop van Utrecht van Frederik (van Baden); benoeming als zoodanig van Philips van Bourgondië; toekenning van een jaargeld van 5000 Rijnsche gulden aan Frederik voornoemd.

Romae, die Mercurii 18 mensis Martii, fuit Consistorium....

Admisit resignationem R^{di} D. Frederici episcopi Trajectensis de ecclesia Trajectensi in Alemannia, de qua providit in titulum domino Philippo de Burgundia clerico Cameracensis diocesis, reservata sibi pensione quinque millium florenorum Rhenensium monetæ principum Electorum imperii super fructibus, redditibus et proventibus quatuordecim monasteriorum Alamaniae de consensu abbatum et conventuum dictorum monasteriorum.

Redditus flor. XII^M.

Taxa IIII^M VI^C.

Acta Consist. a^o. 1492—1523 f. 4—4^v. — Acta Cancell. Vol. I f. 3. — Acta Miscell. Vol. 6 f. 5.

Zie boven n°. 1912—1915.

2021.

1517 November 13.

Benoeming van Johannes de Meyre tot bisschop van Byblus, en zijne aanstelling tot wijbisschop in het bisdom Utrecht.

Die Veneris 13 Novembris 1517, fuit Consistorium....

Providit in titulum D. Johanni de Meitre (*sic*) ordinis fratrum Carmelitarum de ecclesia Bibliensi in partibus infidelium, concessitque etc. pontificalia in civitate et diocesi Trajectensibus, tamen de consensu episcopi, et quod non teneatur etc. Redditus ignorantur.

Acta Miscell. Vol. 18 f. 13^v—14^v.

Zie boven n°. 1919—1920

2022.

1518 November 12.

Benoeeming van Maximiliaan van Bourgondië tot abt van Middelburg.

Romae, die Veneris XII Novembris (an. 1518), fuit Consistorium....

Referente R^{mo} D^{no} Cardinali S. Crucis, providit in titulum domino Maximiliano de Burgundia, clerico Cameracensi, in XXXIII suae aetatis anno constituto, de monasterio b. Mariae Middelburgensi Praemonstratensis ordinis Traj. dioec., vacanti per obitum quondam Petri de Capella, olim ipsius monasterii abbatis, extra Romanam curiam defuncti, et habitu non suscepto ad sex menses tantum.

Redditus flor. 2000.

Taxa flor. 500.

Acta Miscell. Vol. 6 f. 109 en Vol. 18 f. 24^v.

Vgl. Fruin, *Het archief der O. L. V. abdij te Middelburg* ('s Gravenhage 1902) n°. 1259.

Zie boven n°. 1927—1928.

2023.

1521 September 13.

Bevestiging van Mattheus (van Goch) als abt van St. Paulus te Utrecht.

Rome, die Veneris XIII, mensis Septembris MDXXI, fuit Consistorium secretum....

Referente R^{mo} domino Cardinali S. IIII (Coronatorum), confirmavit electionem, factam per conventum monasterii S. Pauli Trajectensis ordinis S. Benedicti juxta Concordata de persona Mathei, prioris dicti monasterii, vacantis per obitum Guillermi nuper abbatis, extra Romanam curiam defuncti, et de eo providit in titulum domino Mattheo, preficiendo ipsum in abbatem.

Redditus florenorum M.

Taxa floreni III^c.

Acta Cancell. Vol. I f. 177. — Acta Miscell. Vol. 18 f. 47^v.

Zie boven n°. 1934.

2024.

1523 Januari 7.

Benoeming van Johannes Heetfeld tot bisschop van Granipoli, en zijne aanstelling tot wijbisschop in het bisdom Utrecht.

Die Mercurii 7 Januarii 1523....

Providit ecclesiae Granopolitanae in partibus infidelium de persona D. Johannis Audfold ¹⁾ ordinis Carmelitarum, concessitque etc. pontificalia in civitate et diocesi Trajectensibus, tamen de consensu episcopi, et quod non teneatur accedere etc. Redditus ignorantur.

Acta Miscell. Vol. 18 f. 50^v—51.

Zie boven n°. 1938—1943.

2025.

1527 Februari 25.

Benoeming van Willem Goes tot abt van Egmond.

Romae, die Lunae 25 Februarii 1527, fuit Consistorium....

Referente Rev^{mo} D. Cardinali de Valle, providit monasterio S. Adalberti Egmundensis O. S. B. Traj. dioc., vacanti per obitum Menardi, extra Romanam curiam defuncti, de persona fratris Guillermi Goes, magistri in artibus, ejusdem ordinis professi, confirmando electionem de se factam per monachos et conventum dicti monasterii, quod est immediate subjectum Sedi apostolicae....

Redditus floreni....

Taxa flor. II° L.

Acta Miscell. Vol. 18 f. 97.

Zie boven n°. 1954.

1) Sic, terwijl f. 51 staat: Audfauld.

2026.

1529 Augustus 20.

Goedkeuring der overdracht van het wereldlijk gebied van het bisdom Utrecht.

Die Veneris XX mensis Augusti (1529), referentibus Rev^{mis} dominis Laurentio tit. S. Quattuor et de Cesarinis Cardinalibus, quibus una cum Rev^{mo} Anconitano fuit commissum negocium donationis Trajectensis, S. D. N. confirmavit translationem et donationem temporalitatis civitatis Trajectensis et illius oppidorum et castrorum ac alia per Henricum alias electum Trajectensem de consensu capituli facta, ac Sanctitas Sua ea de novo concessit de consilio fratrum etc.

Acta Camer. Vol. 3 f. 1^v. — Acta Cancell. Vol. 2 f. 154.

Die Veneris XX Augusti fuit Consistorium in loco consueto, in quo causa Trajectensis, commissa R^{mis} dominis S. S. Quattuor et de Cesarinis, fuit exposita, et super ea vota capta.

Acta Miscell. Vol. 7 f. 171.

Zie boven n°. 261.

2027.

1529 October 1.

Benoeming van kardinaal Willem van Enckevoirt tot bisschop van Utrecht.

Die Veneris prima Octobris 1529, fuit Consistorium secretum . . .

Item referente Rev^{mo} Sanctorum Quattuor Coronatorum episcopo Prenestino, ecclesie Trajectensi, vacanti per cessionem Henrici comitis Palatini Rheni, fuit provisum de persona Rev^{mi} D. W. Cardinalis de Enkevoyrt, ita quod non desinat esse Derthusensis, sed Trajectensi et Derthusensi ecclesiis presit etc.

Acta Consist. a^o. 1529—1545 f. 14^v. — Acta Camer. Vol. 3 f. 4^v. — Acta Cancell. Vol. 2 f. 157. — Acta Miscell. Vol. 7 f. 175^v en Vol. 18 f. 108^v.

Vgl. de evenzoo gedagteekende bulle zijner benoeming, gedr. *Archief Kist-Roijaards* IX p. 219.

2028.

1530 Januari 12.

Benoeming van Laurentius Hartog tot bisschop van Hebron, en zijne aanstelling tot wijbisschop in het bisdom Utrecht.

Die Mercurii XII Januarii (1530), fuit Consistorium Bononie....

Referente me W. Cardinali Derthusensi, fuit deputatus de meo consensu suffraganeus ecclesie Trajectensis D. Laurentius Ducis alias Hertheyr (*sic*), prior domus rur. (?) Antwerpiensis Cameracensis diocesis, ordinis beate Marie Carmelitarum, theologiae professor, ac fuit de persona sua provisum ecclesie Ebronensi i. p. i. ac reservata fuit pensio CC florenorum auri etc.

Acta Camer. Vol. 3 f. 8^v. — Acta Cancell. Vol. 2 f. 160^v. — Acta Miscell. Vol. 7 f. 180 en Vol. 18 f. 109^v.

2029.

1535 Februari 26.

Bevestiging van George van Egmond als bisschop van Utrecht, met verlaging zijner taxa.

Rome, die Veneris XXVI Februarii MDXXXV.

R^{mus} dominus Gregorius de Archinon (*sic*), decanus Leodiensis, nominatus a Caesare ad ecclesiam Trajectensem et electus a capitulo et aliis ecclesiis solitis in electione hujusmodi intervenire, confirmatur et preficitur in episcopum et pastorem dicte ecclesie, cum retentione monasterii S^{ti} Amandi et aliorum, que obtinet et quibus pro ista vice confirmatur; solvat ad rationem proventuum mille et quingentorum ducatorum, vel ducatos quingentos ex gratia et sine prejudicio juris Camere apostolice et sacro Collegio competentis, et quod confirmatus obliget se seu det cautionem satisfaciendi taxam juxta recuperationem bonorum dicte ecclesie.

Acta Camer. Vol. 2 f. 3 (waar de toevoeging: „fructus 1500, taxa 500”). — Acta Cancell. Vol. 3 f. 121^v. — Acta Miscell. Vol. 8 f. 12^v en Vol. 18 f. 137^v.
Zie boven n°. 1250 en 1976—1977.

2030.

1535 Februari 26.

Aanteekening, dat George van Egmond, de nieuwbenoemde bisschop van Utrecht, zich heeft verplicht tot betaling zijner servitia.

Indice n°. 508 f. 1692 vermeldt:

„IV Cal. Martii anni I Georgius ex comitibus de Egmonda electus Trajectensis obtulit fl. 4600 29 Martii (*sic*) 1535.

„S. C. 14 p. 119” (ontbreekt).

2031.

1536 April 24.

Bevestiging van Gerrit Elbertsz. als abt van St. Paulus te Utrecht.

Romae, die Lunae 24 Aprilis 1536, fuit Consistorium secretum....

Referente R^{mo} Cardinali Campegio, confirmavit electionem factam a conventu monasterii S. Pauli O. S. B. Traj. dioc., vacantis per obitum Matthei de Goth (*sic*) abbatis, extra Romanam curiam defuncti, ac ei monasterio prefecit in abbatem Gerardum Elberti, monachum et professum ejusdem ordinis.

Acta Miscell. Vol. 8 f. 46. — Vol. 18 f. 144^v (waar: Matthei de Gors).
Zie boven n°. 1978.

2032.

1536 November 24.

Bevestiging van Cornelis Willemsz. als abt van Middelburg.

Romae, die Veneris 24 Novembris 1536, fuit Consistorium apud S. Petrum.

Referente Rev^{mo} Cardinali de Cesis, confirmavit electionem factam a conventu monasterii B. M. V. oppidi Middelburgensis Praem. ordinis Traj. dioc., vacantis per obitum quondam Maximiliani de Burgundia extra Romanam curiam defuncti, de persona Cornelii Wilhelmi, tunc abbatis monasterii B. M. V. Tectensis Camerac. dioc., ac ipsum Cornelium eidem monasterio Middelburgensi in abbatem praefecit, absolvens etc.

Acta Miscell. Vol. 18 f. 148.

Vgl. Fruin, *Het archief der O. L. V. abdij te Middelburg* n°. 1343.
Zie boven n°. 1979.

2033.

1538 October 30.

Benoeming van Bonaventura Engelbertsz. tot bisschop van Hebron, en zijne aanstelling tot wijbisschop in het bisdom Utrecht.

Rome, die Mercurii penultima Octobris 1538, fuit Consistorium secretum....

Referente R^{mo} Campegio, ecclesie Ebronensi i. p. i., vacanti per obitum Laurentii episcopi extra curiam, fuit provisum de persona fratris Bonaventura Engelberti ordinis fratrum Minorum, cum facultate exercendi pontificalia in civitate et diocesi Trajectensibus (*enz. de gewone formule*).

Acta Camer. Vol. 2 f. 74^v. — Acta Cancell. Vol. 4 f. 69. — Acta Miscell. Vol. 18 f. 173^v.

Zie boven n°. 1981—1982.

2034.

1538 November 3.

Aanteekening, dat Bonaventura (Engelbertsz.) zich heeft verplicht tot betaling eener taxa van 10 gulden.

Indice n°. 490 f. 44^v vermeldt:

„3 Non. Novembris anno 4. Bonaventura electus Ebronensis obtulit 10 florenos.

„S. C. 15 p. 104” (ontbreekt).

2035.

1540 April 16.

Benoeming van Johannes (Adriaansz.) van Bommel tot bisschop van Hebron, en zijne aanstelling tot wijbisschop in het bisdom Utrecht.

Eodem die (Veneris XVI Aprilis an. 1540), eodem R^{mo} D. de Ghinucciis referente, S^{mus} D. N. providit ecclesie Ebronensi titulari, vacanti per obitum quondam fratris Bonaventurae Engelbart de Loscer (*sic*) extra Romanam curiam defuncti, de persona fratris Joannis de Boemel dioc. Traj., ordinis fratrum S. Mariae de Monte Carmelo, theologiae professoris, cum facultate exercendi pontificalia in civitate et diocesi Traj., que civitas solita est habere unum et quandoque duos suffraganeos, et cum pensione ducentorum florenorum monetæ Brabantiae super fructibus ejusdem ecclesiae ei reservata et cum consensu R^{di} D. Georgii episcopi Trajectensis, et cum indulto quod non taneat accedere ad dictam ecclesiam et in ea personaliter residere.

Acta Camer. Vol. 2 f. 96. — Acta Cancell. Vol. IV f. 101. — Acta Miscell. Vol. 18 f. 193^v.

Zie boven n°. 1984—1988.

2036.

1540 April 16.

Aanteekening, dat Johannes (van Bommel), bisschop van Hebron, zich heeft verplicht tot betaling eener taxa van 10 gulden.

Indice n°. 490 f. 44^v i. v. Ebronensis vermeldt:

„XVI Cal. Maji anni 6. Joannes electus Ebronensis tit. obtulit florenos 10.

„S. C. 15 p. 173^v” (ontbreekt).

2037.

1541 Juli 6.

Benoeming van Nicolaas van Nieuwland ¹⁾ tot bisschop van Hebron, en zijne aanstelling tot wijbisschop in het bisdom Utrecht.

Die Mercurii VI Julii 1541, Romae apud S. Marcum in loco solito fuit Consistorium secretum, in quo . . .

Referente R^{mo} domino Brundusino, providit ecclesiae Ebronensi, per obitum bonae mem. Joannis illius ultimi episcopi ac episcopi Trajectensis suffraganei, extra Romanam curiam defuncti vacanti, de persona R. D. Nicolai de Terranova, canonici ecclesiae S. Vincentii Martyris oppidi de Gorgum (*sic*) et rectoris parochialis ecclesie de Leerbroeck, Trajectensis diocesis, professoris theologiae, eumque R^{do} P. D. Georgio episcopo Trajectensi in suffraganeum dedit; cum facultate exercendi pontificalia in civitate et diocesi Trajectensibus prefatis, et cum retentione canonicatus et prebendae ac parochialis ecclesiae praedictae, quorum simul fructus ad V marcharum auri puri secundum communem aestimationem valorem annum ascendunt, et cum assignatione pensionis annuae ducentorum florenorum monetae Brabantiae, centum ducatos auri de Camera constituentium, super fructibus mensae episcopalis ejusdem ecclesiae Trajectensis, de ipsius episcopi Trajectensis consensu per eundem episcopum ac ejus successores solvendae eidem episcopo Ebronensi.

Acta Consist. a°. 1541—1545 f. 15. — Acta Cancell. Vol. 4 f. 130. — Acta Miscell. Vol. 18 f. 211^v.

Zie boven n°. 1990—1992.

1) Zijn wijdingsbrief d.d. 1541 September 11, *Haarlemsche Bijdragen* XXXI p. 97.

2038.

1541 Juli 6.

Aanteekening, dat Nicolaas (van Nieuwland), bisschop van Hebron, zich heeft verplicht tot betaling eener taxa van 10 gulden.

Indice n°. 490 f. 45 vermeldt:

„Pridie Non. Julii anni 7. Nicolaus electus Ebronensis tit. obtulit 10 florenos.

„S. C. 15 p. 122” (ontbreekt).

2039.

1550 Juli 4.

Bevestiging van Mathias Hendriksz. van Heeswijk als abt van Middelburg.

Apud S. Petrum Romae, die Veneris IV Julii 1550, fuit Consistorium, in quo....

Eodem (Cardinali Compostellano) referente, approbavit electionem de persona Matthiae Henrici de Heeswyck, abbatis monasterii B. M. oppidi Mideburgenis (*sic*) Praem. ordinis Traj. dioec., in abbatem ejusdem monasterii, vacantis per obitum Florentii, ipsumque Matthiam eidem monasterio prefecit cum etc.

Fructus....

Taxa 500.

Acta Miscell. Vol. 4 f. 52^v—53 en Vol. 18 f. 378^v.

2040.

1559 Februari 15.

Aanteekening, dat het Kardinaalscollege onder de „clericos collegii nostri” heeft opgenomen „pro natione Germanica D. Joannem Funchium, clericum Trajectensis diocesis”.

Acta Camer. Vol. 9 f. 1^v.

2041.

1559 Mei 12.

Opriching der nieuwe Nederlandsche bisdommen.

In eo Consistorio (die Veneris XII Maji an. 1559) D. Franciscus Sonnius, canonicus Trajectensis, sacrarum litterarum professor, a Philippo rege Catholico missus, redditus S. D. N. et S. etiam Collegio litteris fidem ei facientibus, exposuit desiderium regis super erigendis nonnullis ecclesiis cathedralibus in Flandria ex collegiatis vel monasteriis, et certis ex jam extantibus in metropolitanas, cum conditionibus et redditibus ab eo expressis. Res diu tractata est, tandem Deo inspirante conclusa juxta ordinem infra scribendum.

Acta Camer. Vol. 9 f. 4^v.

Romae apud Sanctum Petrum, die Veneris duodecima mensis Maji 1559, fuit Consistorium, in quo:

Sanctissimus Dominus noster, cum mentis sue aciem pro pastoralis officio suo.... (*volgt de bulle van opriching der bisdommen; zie boven n°. 379 en n°. 838*).

Acta Cancell. Vol. 7 f. 157—164^v. — Acta Miscell. Vol. 18 f. 567—572, Vol. 46 f. 19—23^v en Vol. 50 f. 33—34^v.

2042.

1561 Maart 10.

Benoeming van Frederik Schenk (van Tautenburg) tot aartsbisschop van Utrecht; van Nicolaas van der Burgt tot bisschop van Middelburg; van Franciscus van Son tot bisschop van 's Hertogenbosch; van Nicolaas van Nieuwland tot bisschop van Haarlem.

Die Lunae X Martii (an. 1561), fuit Consistorium secretum....

Item ecclesiae Trajectensi, noviter in metropolitanam erectae et certo modo vacanti, providit de persona D. Frederici Schenk cum simili retentione (= cum retentione contentorum in cedula et omnium compatibilium), absolvens etc.

Item ecclesiae Middelburgensi, ex primaeva sua erectione vacanti, providit de persona D. Nicolai de Castro, cum simili retentione, absolvens etc.

Item ecclesiae Buscoducensi, ex primaeva sua erectione vacanti, providit de persona D. Francisci Sonnii, cum simili retentione, absolvens etc.

Item absolvit R. D. Nicolaum de Nova Terra a vinculo ecclesiae Nicopolensis ¹⁾, in partibus infidelium existentis, et transtulit eum ad ecclesiam Arlemensem, ex primeva sua erectione vacantem, cum simili retentione, absolvens etc.

Acta Camer. Vol. 9 f. 39. — Acta Cancell. Vol. 8 f. 77—78 en Vol. 10 f. 289—291. — Acta Miscell. Vol. 18 f. 621—621^v.

Vooraf gaan de benoemingen van Granvelle tot aartsbisschop van Mechelen en van Richardot tot bisschop van Atrecht. Achteraan komt de benoeming der bisschoppen van Namen, Brugge, Antwerpen, Yperen en Sint-Omer. Alles in hetzelfde Consistorie.

1) Waarschijnlijk eene vergissing der Acta; lees: Hebronensis.

2043.

1561 Augustus 8.

Benoeeming van Remigius Drutius tot bisschop van Leeuwarden; van Wilhelmus Lindanus tot bisschop van Roermond; van Johannes Mahusius tot bisschop van Deventer; van Johannes Knijff tot bisschop van Groningen ¹⁾.

Die Veneris octava Augusti, fuit Consistorium secretum....

Referente R^{mo} D. Cardinale Borromeo, ad presentationem regis Catholici, comitis Flandriae, Sua Sanctitas providit ecclesiae Lewardiensi, a primeva sua erectione vacanti, de persona D. Remigii Drutii clerici, absolvens eum etc.

.... ecclesiae Ruremundensi.... de persona domini Villelmi Lindani....

.... ecclesiae Daventriensi.... de persona domini Johannis Mahusii....

.... ecclesiae Grimingensi (*sic*).... de persona domini Johannis Antonii Krutii (*sic*)....

Acta Camer. Vol. 9 f. 51—51^v (waar staan, volgt de gewone formule als voren). — Acta Cancell. Vol. 8 f. 95—96.

2044.

1562 October 9.

Verleening van het pallium aan (Frederik Schenk van Tautenburg), aartsbisschop van Utrecht.

Romae, die Veneris 9 mensis Octobris 1562, fuit Consistorium, in quo....

Concessit pallium, de corpore b. Petri sumptum, plenitudinis uti pontificalis officii R. P. D. archiepiscopo Trajectensi pro sua metropolitana ecclesia Trajectensi, ut eo utatur inter dictam suam ecclesiam certis diebus, qui exprimuntur in privilegiis, ei ab Apostolica Sede concessis, et fuit commissa expeditio R^{do} D^{no} Camerario.

Acta Miscell. Vol. 10 f. 355.

Zie boven n°. 839.

1) Zie boven n°. 406.

2045.

1563 Juni 4.

Pius IV klaagt over den zorgwekkenden toestand in de Nederlanden.

Pridie Nonas Junii habitum est Consistorium....

De Flandria mala quaedam nunciari dixit (Summus Pontifex) ac vereri se, ne quod infectum esset latius urgeret. Nam si ex exiguis igniculis tot et tanta repente incendia extiterunt, quanto magis timendum, ne ex tanto incendio majus aliquod malum in reliquum corpus Christianae reipublicae redundet? Cupere se, ut christiani principes aliquando expergiscantur atque in commune bonum consulant, neque satis se pro rei indignatione de his conqueri posse, qui aut opem non ferrent aut ferentibus impedimento essent....

Acta Miscell. Vol. 57 f. 53—53^v.

2046.

1569 September 13.

Benoeming van Remigius Drutius tot bisschop van Brugge, en van Cunerus Petri (van Brouwershaven) tot bisschop van Leeuwarden.

Referente R^{mo} D. Cardinali S. Clementis, S. S. absolvit R. D. Remigium Drutium episcopum Leovardiensem a vinculo, quo dictae ecclesiae tenebatur, et ad nominationem Ser^{mi} regis Catholici transtulit eum ad ecclesiam Brugensem....

Eodem referente, S. S. ad ejusdem Ser^{mi} regis nominationem providit ecclesiae Leovardiensi in partibus Frisiae provinciae Trajectensis, per superscriptam translationem vacanti, de persona venerabilis viri D. Cunei Petri presbyteri Trajectensis diocesis, sacrae theologiae doctoris et verbi Dei egregii concionatoris, quique fidei professionem emisit juxta formam, et ipsum dictae ecclesiae in episcopum et pastorem praefecit.

Acta Consist. a^o. 1568—1583 f. 42^v. — Acta Camer. Vol. 10 f. 48^v. — Acta Miscell. Vol. 12 f. 170^v (waar: September 16).

Zie boven n°. 1260.

2047.

1570 Maart 13.

Benoeming van Franciscus van Son tot bisschop van Antwerpen, en van Laurentius Metz tot bisschop van 's Hertogenbosch.

Feria 2^a die 13 Martii (1570), Romae in palatio apostolico.... fuit Consistorium secretum....

Me (Antonio Card. Granvelano) referente pro R^{mo} D. meo Cardinali S. Clementis aegroto, qui pro R^{mo} Cardinali Borromeo absente et Belgiae protectore referre consuevit, S^{mus} D. N. absolvit R. P. Franciscum Zonium episcopum Buscoducensem a vinculo, quo dictae ecclesiae tenebeatur, et ad praesentationem Ser^{mi} Philippi Hispaniarum regis Catholici transtulit eum ad ecclesiam Antverpiensem per obitum bone memorie Philippi Nigri vacantem, ipsumque aetate, doctrina et morum integritate egregie commendatum ac fidem catholicam rite professum, eidem ecclesiae Antverpiensi in episcopum praefecit et pastorem, absolvens etc.

Me etiam referente, S. Sua ad eandem presentationem providit ecclesiae Buscoducensi, per supradictam translationem vacanti, de persona R. D. Laurentii Metzii, omnia a sacris canonibus et concilio Tridentino requisita habentis et fidem professi etc., ipsumque dictae ecclesiae in episcopum praefecit et pastorem, absolvens etc.

I. m.: Antverpiensis T(axa) 1200.

Buscoducensis T(axa) 1000.

Acta Camer. Vol. 10 f. 62. — Acta Miscell. Vol. 12 f. 184^v—185 en Vol. 23 f. 84^v.
Zie boven n°. 1262.

2048.

1570 Augustus 11.

Benoeming van Aegidius van den Berg tot bisschop van Deventer, met toekenning van een jaargeld aan den aftredenden bisschop Johannes Mahusius.

Feria sexta die XI Augusti (1570), Romae in palatio apostolico.... fuit Consistorium secretum....

S^{mus} D. N., referente R^{mo} D. Francisco Cardinale Alciato, ad nominationem Philippi regis Catholici providit ecclesiae Deventriensi, vacanti per resignationem Joannis Mahusii ultimi episcopi, propter decrepitam aetatem in manibus S^{tis} Suae sponte factam et per eam admissam, de persona religiosi viri fr. Egidii de Monte, ord. Minorum de Observantia et sacrae theologiae baccalaurei, qui fidem professus est juxta formam, ipsumque dictae ecclesiae in episcopum praefecit et pastorem, cum reservatione pensionis annuae pro ipso Joanne cedendae 200 ducatorum super fructibus mensae episcopalis Deventriensis de ipsius Catholici regis consensu, ubi primum dos, ecclesiae Deventriensis assignata, suum effectum sortita fuerit; interim vero dicta pensio solvatur ex pensione 1500 ducatorum, ipsi ecclesiae Deventriensi assignatae loco dotis super fructibus ecclesiarum Salamantinae et Giennensis.

Acta Camer. Vol. 10 f. 73. — Acta Miscell. Vol. 12 f. 203^v—204.

Zie boven n°. 1263.

2049.

1570 December 11.

Benoeming van Godfried van Mierlo tot bisschop van Haarlem, met toekenning van een jaargeld aan den aftredenden bisschop Nicolaas van Nieuwland.

Feria 2^a die 11 Decembris 1570, Romae in palatio apostolico fuit Consistorium secretum....

Referente R^{mo} D. Cardinali Alciato, S^{tas} S. ad Serenissimi regis Catholici nominationem providit ecclesiae Harlemensi in provincia Belgica, per cessionem Nicolai episcopi ob ingravescentem aetatem et adversam valetudinem in manibus S^{tis} S. sponte factam et per eam admissam vacanti, de persona R. P. fr. Gotifredi de Mierloe ordinis Praedicatorum et in Germania inferiori ejusdem ordinis provincialis ministri, ipsumque requisita omnia habentem et fidem catholicam legitime professum dictae ecclesiae in episcopum praefecit et pastorem, cum reservatione pensionis annuae 500 ducatorum super fructibus mensae episcopalis Harlemensis pro ipso Nicolao episcopo cedendae, ut commodius pro sua episcopali dignitate sustentari valeat, idque de ipsius Serenissimi regis consensu.

Acta Camer. Vol. 10 f. 79^v—80 (waar de kanteekening: „Ecclesia Harlemensis. Taxa 1000"). — Acta Miscell. Vol. 12 f. 212^v—213.

Zie boven n°. 1264.

2050.

1571 Juni 20.

Benoeming van Joachim van Oprode tot bisschop van Hebron, en zijne aanstelling tot wijbisschop in het aartsbisdom Utrecht.

Feria quarta die XX mensis Junii (1571), Romae in palatio apostolico.... fuit Consistorium secretum....

S^{mas} D. N., referente R^{mo} D. Cardinali Alciato, providit ecclesiae Ebronensi in partibus, vacanti per translationem Nicolai ultimi episcopi ad ecclesiam Harlemensem, de persona D. Joachimi de Oprode, canonici in ecclesia Trajectensi, eumque dedit suffraganeum episcopo Trajectensi petenti, qui a Sede apostolica suffraganeum habere consuevit, cum assignatione annuae pensionis 200 ducatorum super fructibus mensae episcopalis Trajectensis pro ipso Joachimo et retentione dicti canonicatus et cum decreto, quod extra diocesim illam pontificalia non exerceat, possit tamen episcoporum consecrationibus interesse.

Acta Camer. Vol. 10 f. 92^v. — Acta Miscell. Vol. 12 f. 221^v—222. — Acta Miscell. Vol. 18 f. 748.

2051.

1573 September 7.

Benoeming van Gerard van Mierlo tot abt van St. Paulus te Utrecht.

Romae apud S. Marcum 7 Septembris 1573 apud S. Marcum....

Referente Rev^{mo} Ursino, confirmavit electionem, factam a priore et conventu monasterii S. Pauli Trajectensis O. S. B. de persona religiosi viri Gerardi a Mierlo, monachi ejusdem monasterii, vacantis per obitum Gerardi de Novum ¹⁾, et de eodem monasterio dicto Gerardo providit.

Acta Miscell. Vol. 18 f. 763^v en Vol. 24 f. 26.

Zie boven n°. 2002.

2052.

1576 Juli 4.

Benoeming van Johannes Strijen tot bisschop van Middelburg.

Romae apud S. Petrum, die Mercurii 4 Julii 1576, fuit Consistorium....

Referente R^{mo} Ursino, providit ad regis Catholici nominationem ecclesiae Middelburgensi, vacanti per obitum Nicolai, de persona Joannis Stryen ipsumque illi prefecit in episcopum et pastorem.... Et fuit sibi gratia facta, attento quod civitas et diocesis occupantur ab haereticis.

Acta Consist. a^o. 1572—1585 f. 70—70^v. — Acta Camer. Vol. 10 f. 202—202^v. — Acta Miscell. Vol. 24 f. 70^v.

2053.

1584 September 3.

Benoeming van Clemens Crabeels tot bisschop van 's Hertogenbosch.

Feria 2^a die III Septembris, Romae apud S. Marcum, fuit Consistorium secretum de more, in quo:

Smus D. N., referente R^{mo} D. Cardinali Comensi pro R^{mo} Columna, et ad nominationem Ser^{mi} regis Catholici providit ecclesiae Buscoducensi in Belgio, per obitum bonae memoriae Laurentii Metsii ultimi episcopi vacanti, de persona R. D. Clementis Crabeels, decani et vicarii generalis Gandavensis presbyteri, sacrae theologiae licentiati et cetera requisita habentis ac fidem rite professi, ipsumque dictae ecclesiae in episcopum prefecit et pastorem, absolvens etc. gratis.

Acta Camer. Vol. 11 f. 10^v. — Acta Miscell. Vol. 24 f. 190^v.

1) Lees: de Nova Ecclesia.

2054.

1593 October 25.

Benoeming van Gisbert (Maas) tot bisschop van 's Hertogenbosch.

Romae in Monte Quirinali, die Lunae 25 Octobris 1593, fuit Consistorium secretum . . .

Referente Cardinali Paravicino, fuit ad praesentationem regis Catholici tanquam Brabantiae ducis provisum ecclesiae Bruscoducensi (*sic*), vacanti per obitum Clementis, de persona Gisberti cum decreto, quod antequam possessionem adipiscatur, de novo professionem fidei emittat ejusque instrumentum ad Curiam transmittat, et cum condonatione jurium S. Collegii et Cancellariae Apostolicae.

Acta Miscell. Vol. 15 f. 121^v.

2055.

1594 November 7.

Benoeming van kardinaal Albert van Oostenrijk tot aartsbisschop van Philippi.

Romae apud S. Petrum, die Lunae 7 Novembris 1594, fuit Consistorium secretum, in quo SS. D. N.:

St^o Sua proponente, providit ecclesiae Philippensi existenti in partibus infidelium, certo modo vacanti, de persona Alberti Cardinalis ab Austria, quem St^{as} Sua deputavit coadjutorem, cum futura successione, Gaspari Cardinali et archiepiscopo Toletano . . .

Acta Miscell. Vol. 15 f. 152.

2056.

1595 November 20.

Benoeming van Hendrik Cuyck tot bisschop van Roermond.

Romae apud S. Petrum, die Lunae 20 Novembris 1595, fuit Consistorium secretum, in quo SS^{mus} D. N.:

referente Cardinali Ascanio Columna, ad praesentationem regis Catholici providit ecclesiae Ruremundensi in Belgio, vacanti per obitum Guillelmi illius episcopi, de persona Henrici Cuyckii, presbyteri Lovaniensis, ipsumque illi in episcopum prefecit et pastorem etc. et cum condonatione jurium etc.

Acta Miscell. Vol. 15 f. 177.

2057.

1600 Januari 19.

Benoeming van Karel Philips Rodoan tot bisschop van Middelburg.

Romae apud S. Petrum, die Mercurii 19 Januarii 1600, fuit Consistorium secretum, in quo:

referente R^{mo} Cardinali Ascanio Columna, ad nominationem Ser^{mi} Alberti archiducis Austriae uti procuratoris Ser^{mae} Isabellae Clarae Eugeniae, tunc Infantis Hispaniarum, providit Middelburgensi, site in Walactoria (*sic*) insula Zelandiae, vacanti per obitum bone memorie Joannis ultimi illius episcopi, de persona R. Caroli Philippi Rodoan, Gandavensis decani, absolvens cum etc.

Acta Miscell. Vol. 16 f. 105—105^v en Vol. 26 f. 144^v.

2058.

1602 September 9.

Benoeming van Sasbout Vosmeer tot aartsbisschop van Philippi.

Romae in monte Quirinali, die Lunae 9 Septembris 1602, fuit Consistorium secretum, in quo SS. D. N.:

referente R^{mo} Cardinali de Terranova, providit ecclesiae Philippensi ¹⁾ in partibus infidelium, vacanti per translationem R^{mi} Cardinalis de Guevara ad ecclesiam Hispalensem, de persona Sasboldi ²⁾, cum decreto, quod non possit exercere pontificalia nisi in insulis Olandiae et Zelandiae, et cum condonatione jurium etc.

Acta Miscell. Vol. 16 f. 185—185^v; Vol. 26 f. 233; Vol. 29 f. 76^v; Vol. 36 f. 110^v—111.

Zie boven n°. 718 (noot).

1) Vol. 26 heeft nog: „in principatu Macedoniae et Turcharum tyrannidi subjectae”.

2) Vol. 26 heeft nog: „Vasboldii Vosmeri Hollandi, in S. theologia licentiat, cum retentione decanatus palatii comitum Hollandiae, et decreto” enz.

2059.

(1611 vóór Januari 10).

Kardinaal Scipio Borghese geeft rapport en advies over de benoeming van Jacobus van den Borgh tot bisschop van Roermond.

R^{me} Domine!

Ego Scipio Cardinalis Burghesius in proximo Consistorio proponam ecclesiam Ruremundensem, vacantem per obitum Henrici Cuckii, ultimi illius episcopi, ad quam Belgii principes tanquam Geldriae duces praesentant D. Jacobum a Castro.

Civitas Ruremunda sita est in ducatu Geldriae.

In ea est cathedralis ecclesia sub invocatione S. S. Apostolorum Petri et Pauli, quae habet quatuor dignitates, decem canonicatus, plures capellanas necnon omnia alia ad cathedralem ecclesiam necessaria, et subest metropolitanae ecclesiae Mechliniensi.

Fructus illius non reperiuntur taxati in libris Camerae, quia vel nulli vel perexigui sunt.

Promovendus est de legitimo matrimonio honestis atque catholicis parentibus natus, annorum 50, in presbyteratus ordine a multis annis constitutus et S. theologiae doctor.

Emisit professionem fidei in manibus archiepiscopi Mechliniensis.

Quae omnia constant ex processu, coram eodem archiepiscopo formato et a R. R. D. D. meis, capitibus Ordinum et a me subscripto.

Supplicatur pro expeditione et condonatione jurium, attenta extrema dictae ecclesiae paupertate et retentione compatibilium.

Schedulae Consistoriales M—Z 1604—1626 f. 477 (oorspr.). Op den rug staat aangeteekend: „MDCXI, X Januarii”.

2060.

1611 Januari 10.

Benoeming van Jacobus van den Borgh tot bisschop van Roermond.

Feria 2^a die X Januarii (1611).

.... R^{mo} D. Cardinale Burghesio referente, Sanctitas Sua ad nominationem Belgii principum, utpote Geldriae ducum, ecclesiae Ruremundensi, invocatione S. S. Apostolorum Petri et Pauli, suffraganae metropolitanae Mechliniensis, vacanti per obitum Henrici Cuikii, providit de persona R. p. d. Jacobi a Castro presbyteri et theologi, aetatis annorum 50, cum condonatione jurium, attenta videlicet ejusdem ecclesiae fructuum tenuitate, quae quidem tanta est, ut propterea forsitan in libris Camerae nondum fructus taxati reperiantur.

Acta Consist. a^o. 1605—1614 p. 333—334 en a^o. 1610—1624 p. 23.

2061.

1615 Maart 16.

Benoeming van Nicolaas Zoes tot bisschop van 's Hertogenbosch.

Romae in Monte Quirinali, die Lunae 16 Martii 1615....

referente eodem R. D. Cardinali Burghesio, providit ad nominationem principum Belgii ecclesiae Buscoducensi, vacanti per obitum b. m. Gisberti ultimi ejus episcopi, de persona R. D. Nicolai Zoes, presbyteri Ultrajectensis diocesis, omnia requisita habentis, quem S. S. dictae ecclesiae Buscoducensi in episcopum praefecit et pastorem, curam etc. committendo.

Acta Consist. a^o. 1610—1624 p. 109 en a^o. 1605—1622 f. 105.

2062.

(1620 vóór Augustus 17).

Kardinaal Scipio Borghese geeft rapport en advies over de benoeming van Philippus Rovenius tot aartsbisschop van Philippi.

Ill^{me} ac Rev^{me} Domine!

In proximo Consistorio, si S. D. N. placuerit, ego Scipio Cardinalis Burghesius, Flandriae protector, referam de qualitatibus D. Philippi Rovenii, presbyteri Daventriensis diocesis, vicarii apostolici in provinciis Hollandiae ac Zelandiae, tanquam decorandi titulo ecclesiae Philippensis in partibus infidelium, vacantis per obitum Sasboldi ultimi ejusdem ecclesiae archiepiscopi, ut pontificalia munera in eisdem provinciis exercere possit.

Philippensis ecclesia est in Messalia, regione Graeciae, sub tyrannide infidelium.

Philippus Rovenius ex legitimo matrimonio catholicisque parentibus natus in Belgio intra Daventriensem diocesim, est annorum quadraginta et amplius, S. theologiae licentiat, jamdiu presbyter, zelo catholicae religionis, vitae integritate, bonis moribus ac prudentia valde commendatus.

Catholicam fidem rite professus est juxta formam, ab hac S. Sede praescriptam coram R. p. D. archiepiscopo Hidruntino, tunc S. S. nuntio apud Belgii principes, qui processum confecit, unde sumpta probantur a R^{mis} dominis meis Cardinalibus, capitibus Ordinum, et a me probatum.

Supplicabitur itaque S. S., ut eundem Philippum decorare dignetur titulo praefatae ecclesiae Philippensis, cum facultate pontificalia munera exercendi in provinciis Hollandiae ac Zelandiae aliisque finitimis locis, quae pastoribus episcopis destituta sunt, et cum retentione praepositurae Oldenzaliensis, quam obtinet in Daventriensi diocesi, ex cujus fructibus una cum annua perpetua pensione sibi assignata a Belgii principibus, adjunctis etiam aliis subsidiis ordinariis, quae quidem omnia conjunctim aestimantur ad scutorum(?) mille monetarum istarum partium. Poterit itaque sese pro episcopali dignitate satis honorifice tractare.

Schedulae Consistoriales M—Z 1604—1626 f. 440 (oorspr.). Op den rug staat aangeteekend: „Die 17 Augusti 1620”.

2063.

1620 Augustus 17.

Benoeming van Philippus Rovenius tot aartsbisschop van Philippi.

Romae in Monte Quirinali, die Lunae 17 Augusti 1620, fuit Consistorium secretum

referente R. D. Card. Burghesio, providit ecclesie Philippensi in partibus infidelium, vacanti per obitum b. m. Sasboldi ejus archiepiscopi, de persona D. Philippi Rovenii, presbyteri Daventriensis diocesis, vicarii apostolici in provinciis Hollandiae et Zelandiae, ipsumque illi in episcopum prefecit et pastorem, curam etc. committendo, cum facultate, ut munera pontificalia in eisdem provinciis aliisque finitimis locis exercere possit, necnon cum retentione praepositurae Oldenzaliensis, quam obtinet in diocesi Daventriensi.

Acta Consist. a^o. 1610—1624 p. 197. — Dito a^o. 1605—1622 f. 200^v. — Dito a^o. 1615—1624 f. 148.

Gedr. *Historia de rebus ecclesiae Ultrajectensis* (Coloniae 1725) p. 99.

Zie boven n°. 744.

2064.

1625 Juni 18.

Urbanus VIII ontvangt den Spaanschen gezant, die hem de herovering van Brazilië en van Breda door de Spanjaarden mededeelt.

Die XVIII Junii feria V (1625) ex aedibus Vaticanis translata est curia ad palatium Quirinale. S. D. N. vesperi huc se contulit

exceptoque horis pomeridianis ad privatam audientiam ducem Pastianae, regis Catholici oratorem, qui renunciavit, recuperatam fuisse ab Hispanis regionem illam S. Crucis longe lateque patentem, quam vulgo Braseliam vocant, indeque Hollandos prospero Marte profligatos, necnon Bredam, praecipuam Brabantiae partem, post acerrimam ac diuturnam oppugnationem deditionem fecisse, populumque jam ad incitas adactum dietas a marchione Spinula, totius Belgici exercitus ductore, plenas humanitatis leges libenter accepisse

Acta Consist. a^o. 1624—1631 f. 70.

2065.

1626 Juni 22.

Benoeming van Michaël van Ophove tot bisschop van 's Hertogenbosch.

Die XXII Junii feria II, Romae in palatio Quirinali, fuit Consistorium secretum....

R^{mus} D. Cardinalis S. Georgii pro R^{mo} D. Cardinale Burghesio Tusculi degente, Flandriae protectore, retulit de statu ecclesiae Buscoducensis, vacantis per obitum D. Nicolai ultimi ejus episcopi, extra Romanam curiam defuncti, cui S^{mus} D. N. praefecit in episcopum et pastorem R. P. Michaelem Ophovium Buscoducensem, theologum, instituta fratrum Praedicatorum jam pridem religiose profitentem.

Acta Consist. a^o. 1624—1631 f. 107^v—108.

2066.

1641 Mei 13.

Benoeming van Joseph Bergaigne tot bisschop van 's Hertogenbosch, en preconisatie van Karel Adriaenssen als bisschop van Roermond.

Feria 2^a die XIII Maji (1641)....

Referente Rey^{mo} D. Cardinale Burghesio, Sanctitas Sua ecclesiae Buscoducensi seu Silvaducensi sub archiepiscopatu Mechliniensi in Brabantia nunc a Batavis haereticis occupatae, vacanti per obitum Michaelis Ophovii, ultimi illius episcopi extra Romanam curiam defuncti, providit de persona fr. Josephi Bergaigne Ordinis S. Francisci, a Ser^{mo} D. Cardinale Infante ex mente regis Catholici uti ducis Brabantiae nominati. Cum clausulis etc. absolvens etc.

.... Item preconizavit ecclesiam Ruremundensem pro Carolo Adriansens Vandael (*sic*) ad eam promovendo.

Acta Consist. a^o. 1640—1644 f. 47^v.

2067.

1646 Mei 28.

Overplaatsing van Joseph Bergaigne, bisschop van 's Hertogenbosch, naar den aartsbisschoppelijken zetel van Kamerijk.

Feria 2^a die 28 Maji (1646), Romae in aula Clementiana palatii Apostolici, fuit Consistorium secretum, in quo....

Referente R^{mo} D. Cardinali Pamphilio, S. Sua absolvit R. P. D. Josephum Bergaigne a vinculo, quo tenebatur ecclesiae Buscoducensi, et transtulit ad ecclesiam Cameracensem, vacantem per obitum Francisci van der Burch, ultimi illius archiepiscopi, dictumque Josephum eidem ecclesiae in archiepiscopum praefecit et pastorem....

Acta Consist. a^o. 1644—1656 f. 63—63^v.

2068.

1651 Mei 22.

Benoeming van Andreas Creusen tot bisschop van Roermond.

Feria 2^a die 22 Maji 1651, Romae in aula Paulina palatii Montis Quirinalis, fuit Consistorium secretum, in quo primum:

S. D. N., referente R^{mo} D. Cardinali de la Cueva, ecclesiae Ruremundensi vacanti per obitum b. m. Jacobi ultimi illius episcopi providit de persona R. D. Andreae Creusen, a rege Catholico ad illam nominati, ipsumque illi in episcopum praefecit et pastorem, curam committendo cum decreto, quod ecclesiae cathedralis et domus episcopalis reparationibus pro viribus incumbat et praebendam theologalem et poenitentialem instituat montemque pietatis erigi curet, ejus conscientiam super his onerando. Absolvens etc. cum clausalis.

Acta Consist. a^o. 1644—1655 f. 192^v.

2069.

1659 Maart 31.

Benoeming van Eugenius Albertus d'Allamont tot bisschop van Roermond.

Romae in palatio apostolico Vaticano, feria secunda die 31 Martii 1659, fuit Consistorium secretum, in quo S. D. N....

Referente Rev^{mo} D. Card. Columna, ecclesiae Ruremundensi, vacanti per translationem R. P. D. Andreae Corvesen (*sic*), ultimi illius episcopi, ad ecclesiam Mechliniensem, providit de persona R. Eugenii Alberti d'Allamont, a rege Catholico nominati, ipsumque illi in episcopum praefecit et pastorem, curamque committendo; cum retentione compatibilium et canonicatus ac praebendae ecclesiae Leodiensis, in quibus deputatus est coadjutor cum futura successione, etiam postquam fuerit successioni locus; et dispensatione super eo, quod gradum doctoratus non suscepit, ac decreto, quod sacrarium sacra supellectili sufficienter instruat, praebendas theologalem et poenitentiarum instituat montemque pietatis erigi curet, ejus conscientiam super his onerando. Absolvens etc. cum clausalis etc.

Acta Consist. a^o. 1657—1662 f. 71.

2070.

1667 Juli 18.

Clemens IX wijst op den oorlogstoestand in de Nederlanden en verklaart, dat hij zijne vredelievende bemiddeling heeft aangeboden aan den koning van Frankrijk en aan de koningin van Spanje.

Romae in palatio apostolico Quirinali, feria 2^a die 18 Julii 1667, fuit primum Consistorium secretum, in quo S. D. N. Clemens papa IX....

Deinde retulit statum rerum Belgicarum ob progressum armorum regis Christianissimi, molestissimo animo ferre se periculum majoris incendii, non destitutum propterea omnes communis parentis et pastoralis officii sui partes exequi, jamque dilectum filium Jacobum Rospilosum, abbatem S. Mariae, apostolici Internuntii munus Bruxellis gerentem, ad regem Christianissimum ablegasse cum mandatis, ut offerat pontificiam operam et mediationem pro sedandis discordiis; id se Hispaniarum reginae significasse, quae jam in mediationem hujusmodi libenter consensit; non desperare se, rem amice componendam; praecipuam tamen spem in divino praesidio reponendam, ad quod impetrandum decrevisse Jubilaeum indicere.

Acta Consist. a^o. 1663—1668 f. 158—158^v.

2071.

1699 November 4.

Benoeming ¹⁾ *van Reginald Cools, bisschop van Roermond, voor den zetel van Antwerpen.*

Indice n°. 504 f. 929 en Ind. n°. 477 (ongep.) i. v. Antverpiensis vermelden:

„Ex monasterio S. Laurentii 4 Novembris 1699.

„Nominatur ad episcopatum Antverpiensem jampridem vacantem Reginaldus Cools Ruremundanus.

„Tom. 1 Nominat. p. 86” (ontbreekt).

2072.

1700 Mei 20.

Overplaatsing van Reginald Cools, bisschop van Roermond, naar den zetel van Antwerpen.

Indice n°. 504 f. 929 en Ind. n°. 477 (ongep.) i. v. Antverpiensis vermelden:

„1700 20 Maji.

„Reginaldus Choals (*sic*) Ruremundensis episcopus transfertur ad Antverpiensem ecclesiam per obitum Ferdinandi de Beugem.

„S. C. p. 7” (ontbreekt).

2073.

1701 November 11.

Benoeming van Angelus d'Ognies tot bisschop van Roermond.

Indice n°. 504 f. 929 vermeldt:

„1701 11 Novembris.

„Angelus de Oigniers ord. Min. S. Francisci Capuc. fit Ruremundensis episcopus, per translationem Reginaldi Choals ad Antverpiensem ecclesiam.

„S. C. p. 49^v” (ontbreekt).

1) Wel te verstaan, door het keizerlijk oppergezag te Weenen, dat met de heerschappij over de zuidelijke Nederlanden ook het recht had volgens de regeling van 1559, om daar de bisschoppen te benoemen. De feitelijke aanstelling en bevestiging door den paus moest dan nog volgen.

2074.

1715 December 16.

Toekenning van de helft der inkomsten van het openstaande bisdom Brugge aan het bisdom Roermond.

Indice n°. 504 en Ind. n°. 482 i. v. Brugensis vermelden:

„1715 16 Decembris.

„Assignatio medietatis fructuum ecclesie Burgensis (*sic*) tempore illius vacationis favore ecclesiae Ruremundensis.

„S. C. ann. 1721 p. 213^v” (ontbreekt).

2075.

1722 Februari 3.

Benoeming van Jan Baptist de Smet tot bisschop van Yperen, met toekenning van de helft der inkomsten van dit bisdom, die tijdens de vacature zijn overgespaard, aan het bisdom Roermond. •

Indice n°. 494 f. 377 i. v. Iprensis vermeldt:

„1722 3 Februarii.

„Johannes Baptista de Smet Gandavensis diocesis ad nominationem Caroli Hispaniarum regis, ad quem pertinet vigore indulti Pauli papae IV Philippo II concessi, fit Iprensis episcopus. per obitum Caroli Francisci de Laval Monmorency. Praeterea decretum fuit, ut ex fructibus ecclesiae praedictae, cumulatim tempore vacationis, dimidia pars assignetur ecclesiae Ruremundensi pro emendis bonis stabilibus in augmentum illius exiguae dotis.

„S. C. p. 222^v” (ontbreekt).

2076.

1742 April 14.

Benoeming ¹⁾ van Jan Baptist Lodewijk de Castillon voor het bisdom Roermond.

Indice n°. 504 f. 929 vermeldt:

„Viennae 14 Aprilis 1742.

„Nominatur ad episcopatum Ruremundensem, vacantem per obitum Francisci Sanguessa ²⁾ Johannes Baptista Ludovicus de Castillon, in collegiali ecclesia Gandavi praepositus.

„Tom. 2 Nominat. p. 8” (ontbreekt).

1) Zie boven n°. 2071 noot. Evenzoo bij de volgende nummers.

2) Lees: Sanguessa.

2077.

1742 December 8.

Benoeming van Jan Baptist (Lodewijk) de Castillon, bisschop van Roermond, voor den zetel van Brugge.

Indice n°. 504 f. 929 en Ind. n°. 482 i. v. Brugensis vermelden:

„Viennae 8 Decembris 1742.

„Nominatur ad episcopatum Brugensem, vacantem per obitum Henrici van Susteren, Johannes Baptista de Castillon, episcopus Ruremundensis.

„Tom. 2 Nominat. p. 9" (ontbreekt).

2078.

1742 December 19.

Benoeming van Joseph Anselmus van Werbrouck voor het bisdom Roermond.

Indice n°. 504 f. 929 vermeldt:

„Viennae 19 Decembris 1742.

„Nominatur ad episcopatum Ruremundensem, vacantem per translationem episcopi ad Brugensem, Joseph Anselmus Werbrouck, canonicus cathedralis Iprensis et praefectus chori.

„Tom. 2 Nominat. p. 13" (ontbreekt).

2079.

1745 Juni 13.

Benoeming van Joseph Anselmus van Werbrouck, bisschop van Roermond, voor den zetel van Antwerpen.

Indice n°. 504 f. 929 en Ind. n°. 477 (ongepag.) i. v. Antverpiensis vermelden:

„Viennae 13 Junii 1745.

„Nominatur ad episcopatum Antverpiensem, vacantem per obitum Willemi Philippi de Herzelles, Joseph Anselmus Werbrouck, episcopus Ruremundensis.

„Tom. 2 Nominat. p. 15" (ontbreekt).

2080.

1745 Juni 26.

Benoeming van Johannes Antonius de Robiano voor het bisdom Roermond.

Indice n°. 504 f. 929 vermeldt:

„Viennae 26 Junii 1745.

„Nominatur ad episcopatum Ruremundensem, vacantem per translationem episcopi ad Antverpiensem, Johannes Antonius de Robiano, canonicus Mechliniensis, poenitentiarius et examinador synodalis.

„Tom. 2 Nominat. p. 16” (ontbreekt).

VII. ARCHIEF DER STAATS- SECRETARIE.

Voor de politieke geschiedenis van den nieuweren tijd is dit verreweg de belangrijkste afdeeling van het Vaticaanse archief, dat evenwel juist hier de meeste leemten heeft te betreuren. Want niet weinig aanzienlijke gedeelten van het archief der Staatssecretarie zijn verdwaald naar de familie-archieven van pausen of van „Cardinali-nepoti”, aan wie in de 16de en 17de eeuw bij voorkeur de gewichtige post van Staatssecretaris werd toevertrouwd. Zoo behooren er o. a. toe groote partijen der bibliotheken Barberini, Borghese, Chigi, Corsini enz. Ja, men kan haast zeggen, dat het archief der Staatssecretarie over geheel Rome en Italië is verstrooid ¹⁾. Wat in het Vaticaanse archief overbleef, neemt een aanvang in de tweede helft der 16de eeuw.

Op deze nog altijd zeer uitgebreide collectie heeft De Pretis in 1731 een inventaris gemaakt, zijnde *Indice* n°. 134. Naar zijn voorbeeld onderscheiden wij de volgende afdeelingen:

- A. *Nuntiature e Legazioni*.
- B. *Lettere di Cardinali*, bestaande uit 189 deelen, van 1523—1803 (geïntariseerd *Ind.* n°. 134 f. 164—168).
- C. *Lettere di vescovi e prelati*.
- D. *Lettere di principi e titolati*.
- E. *Lettere di particolari*.
- F. *Lettere di soldati*, bestaande uit 79 deelen, van 1572—1713, waarvan echter verschillende ontbreken (geïntariseerd *Ind.* n°. 134 f. 194—196). De inhoud heeft doorgaans betrekking op de aanwerving en bezoldiging van pauselijk krijgsvolk, en voor ons derhalve weinig of geen belang ²⁾.

1) Vgl. Ranke, *Die römischen Päpste* (Leipzig 1878) Voorrede p. VIII—IX.

2) Vgl. Blok, *Verslag* p. 44.

Op de gansche verzameling, voor zooverre zij gaat van 1550—1721, bevatten Ind. n°. 168—184 een voor het praktisch gebruik bestemden „Indice cronologico”, waarin echter ook andere verzamelingen opgeteekend zijn, bijv. *Varia politicorum*, *Pio*, *Arm.* 64 enz., terwijl de afdeeling *Nuntiature* er niet zoo volledig in vertegenwoordigd is ¹⁾. Volgens de jaren zijn hier de brieven stuk voor stuk vermeld, doch alleen met opgave van herkomst, geadresseerde en (meestal ook) datum. Voor een definitief onderzoek der gansche verzameling zou, gelijk Blok t. a. p. reeds opmerkte, „het noodig zijn, al deze deelen stuk voor stuk na te gaan”; een jarenlange arbeid, waaraan voorloopig niet te denken viel. Ik stelde mij dus tevreden met opteekening der stukken, die op het spoor van Garampi's Indices, soms ook van andere wegwijzers, gemakkelijk konden bijeengegaard worden.

Voor den lateren tijd, dien van Napoleon („*Epoca Napoleonica*”), raadpleegde ik bovendien een nog onvoltooid en ongenummerd „Schedario”, gaande van 1798 tot 1815. Doch ik ontmoette er niets, dat voor ons van belang kan heeten. Of het moest zijn onder: *Spagna* Vol. XVI fasc. 7, waar enkele, niet zeer belangrijke brieven der Spaansche nuntiatuur, over gewenschte onderdrukking van het Jansenisme in Zuid-Nederland ten jare 1718, verdwaald geraakten. Wij kunnen deze bron dus verder wel ter zijde laten.

Behalve *B* en *F*, die niets van onze gading bleken te bevatten, komen nu de bovengenoemde afdeelingen van het archief der Staatssecretarie achtereenvolgens in behandeling.

1) Zie *Inl.* p. XXVI.

A. NUNTIATURE E LEGAZIONI.

Hieronder bevindt zich de correspondentie, over en weêr gewisseld tusschen de Curie en hare diplomatieke vertegenwoordigers in den vreemde, die met den titel van legaat, nuntius of internuntius zijn bekleed. Van de inkomende en uitgaande brieven zijn niet weinige, gedeeltelijk althans, bewaard in cijferschrift.

Oudtijds liet de H. Stoel zich hier en daar geregeld vertegenwoordigen door *legati nati* — dit waren bijv. de aartsbisschoppen van Mainz als opvolgers van St. Bonifacius steeds in Duitschland — òf tijdelijk door expres-afgevaardigde *legati a latere*, tot welken hoogst gewichtigen rang doorgaans niet dan kardinalen werden verheven. Maar deze wijze van vertegenwoordiging geraakte tegen het einde der Middeleeuwen steeds meer in onbruik, om in den nieuweren tijd plaats te maken voor nuntiaturen.

Want de radicale wijziging, die in de 15de eeuw de diplomatie over 't algemeen onderging, toen namelijk ten gevolge der veldwinnende centralisatie van het gezag en van het toenemend internationaal verkeer langzamerhand de vaste gezantschappen ontstonden, bleef vanzelf niet zonder uitwerking op de pauselijke diplomatie. Ook deze moest zich geleidelijk in dezelfde richting gaan bewegen, om aan de eischen des tijds te voldoen. Nog dringender werd deze eisch, toen het opkomend Protestantisme allerwegen tot systematischen tegenweer *in loco* noopte en de uitvoering der hervormingsbesluiten van het Trentsche Concilie niet beter en veiliger kon worden doorgezet dan door middel en onder toezicht van alleszins vertrouwbare nuntii. En nadat de ondervinding had geleerd, dat op de meest bedreigde punten de zending van *buitengewone* nuntii, die slechts eene tijdelijke opdracht hadden voor eene bepaalde aangelegenheid, geenszins voldoende kon worden geacht, ging de Curie eindelijk over tot het afvaardigen van *gewone* nuntii, die bij een of anderen vorst duurzaam geaccrediteerd bleven.

Zoo ontstonden, als natuurlijke ontwikkelingsvorm en door den nood gedrongen, de nuntiaturen. Haar eerste opkomst, met de wezenlijke eigenschappen eener gewone nuntiatuur, d. i. vaste residentie,

volledige diplomatieke zending en geregelde opvolging der titularissen, valt onder paus Leo X (1513—1521). Hij zendt definitief een nuntius naar Frankrijk, naar Duitschland en naar Spanje. Ten tijde van paus Gregorius XIII (1572—1585) telt de H. Stoel reeds negen verschillende nuntiaturen, en heeft deze instelling zich niet slechts eene bestendige, maar ook eene allerbelangrijkste plaats op het wereldtooneel veroverd ¹⁾. De schriftelijke nalatenschap dezer pauselijke gezantschapsposten is, ofschoon lang niet volledig, toch grootendeels bewaard in het archief der Staatssecretarie. Gachard meende, dat zij in 't jaar 1811 nog 6060 deelen groot was, en getuigde ervan: „Cette collection serait indubitablement la plus précieuse qu'il y eût dans le monde entier pour l'histoire de l'Europe depuis la fin du moyen âge, s'il n'y existait des lacunes; peut-être l'est-elle encore malgré ces lacunes” ²⁾.

Deze reusachtige collectie werd in 1713 geïnventariseerd door Petrus Doninus de Pretis. Zijn inventaris heet: *Indice delle Nunziature* en draagt het nummer 134. Het aantal deelen van elke nuntiatuur is daar stuk voor stuk aangegeven, met zeer korte vermelding tevens van het jaar of de jaren, waarover een deel loopt en van of aan welken nuntius het brieven bevat. Naar de volgorde van Ind. n^o, 134, die in 't geheel 21 „Nunziature e Legazioni” vermeldt, komen voor ons de volgende in aanmerking:

1°. GERMANIA.

De nog aanwezige bescheiden dezer nuntiatuur zijn geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 1—14, tellen 525 deelen en gaan van 1515 tot 1740.

Als de eerste nuntius in Duitschland geldt Lorenzo Campeggi, die als zoodanig driemaal naar den keizer werd afgevaardigd. Maar wijl Karel V dikwijls op reis ging, ook buiten het Duitsche Rijk, kon een bij hem geaccrediteerd gezant hem moeilijk overal heen volgen. Daarom stelde Clemens VII (1523—1532) aan het Hof van koning Ferdinand te Weenen eene vaste nuntiatuur voor Duitschland in ³⁾, die onder Gregorius XIII werd gereorganiseerd. Deze paus richtte namelijk, wegens den benarden toestand der Kerk in het Duitsche Rijk, drie nieuwe vaste nuntiaturen op: eene voor Zuid-Duitschland te Munchen (1573), die maar 10 jaar bestond; eene voor de landen

1) Vgl. A. Pieper, *Zur Entstehungsgeschichte der ständigen Nuntiaturen* (Freiburg 1894). — P. Richard, *Origines des nonciatures permanentes*. „La représentation pontificale au XVe siècle (1450—1513)” in *Revue d'hist. ecclés.* VII (Louvain 1906) p. 52—70 en 317—338.

2) *Les archives du Vatican* (Bruxelles 1874) p. 40 v.v.

3) Vgl. W. Friedensburg: „Anfänge der Nuntiatur in Deutschland”. *Nuntiaturberichte* I p. XXXVIII v.v.

van aartshertog Karel van Stiermarken te Gratz (1580), en eene voor Noordwestelijk Duitschland en de Nederlanden te Keulen (1584). Ofschoon de keizerlijke nuntius te Weenen althans in naam voor gansch Duitschland bestemd bleef, zoo konden toch de andere drie nuntii, als zijne gewestelijke vertegenwoordigers en gezanten van den tweeden rang, onafhankelijk van hem optreden en direct met de Curie onderhandelen ¹⁾. Op onze lands- en kerkgeschiedenis der 16de eeuw heeft de Deutsche nuntiatuur een niet geringen invloed uitgeoefend, vooral ten tijde van Karel V. Deze invloed nam gaandeweg af, naarmate zich de gezantschapspost terugtrok naar Zuid-Duitschland of naar Oostenrijk, doch herleefde in volle kracht, bij de oprichting der Keulse nuntiatuur. Tot 1584 en niet verder meen ik dus met een naamlijst der opvolgende Deutsche nuntii te kunnen volstaan.

Niet gemakkelijk toch was zulk een naamlijst volledig samen te stellen. De éénige, op volledigheid aanspraak makende en gedrukte lijst, waarschijnlijk ontleend aan Garampi ²⁾, komt voor in een verouderd werk ³⁾ en is zoowel onvolledig als onnauwkeurig. Zij moest derhalve tot 1584, naar andere gegevens, worden aangevuld en verbeterd.

Gemakshalve voeg ik, door noten, bij elken nuntius de voor-naamste bronnenpublicatie's in, die over hem verschenen zijn. Het leeuwendeel hiervan maken uit de als één geheel op touw gezette *Nuntiaturberichte aus Deutschland* 1533—1585, waarvan Abtheilung I (1533—1559) en Abth. III (1572—1585) door het Pruisisch historisch Instituut te Rome worden bewerkt, terwijl het Oostenrijksche Instituut Abth. II (1560—1572) voor zijne rekening heeft genomen ⁴⁾. Evenzoo deed het Instituut der Goerres-Gesellschaft voor de jaren 1585—1605. „Deze uitgaven” — zoo heeft prof. Blok terecht opgemerkt (*Verslag* p. 40) — „bevatten veel wat voor onze kerkelijke en staatkundige geschiedenis van belang geacht mag worden.”

NAAMLIJST DER LEGATEN EN NUNTII IN DUITSCHLAND.

Lorenzo Campeggi ⁵⁾, bisschop van Feltro, nuntius 1513—1517;

1) Vgl. Hansen, *Nuntiaturberichte* I p. 721 v.v.

2) Deze geeft Ind. n°. 162 i. v. Germania eene doorlopende reeks der „Legati et nuntii apostolici Germaniae”, van 1278 tot 1699, nochtans met veel leemten en onnauwkeurigheden.

3) Pii papae VI, *Responsio.... super nunciaturis apostolicis* (Romae 1790) p. 259—261. Dit gelegenheidsgeschrift is een rechtskundig-historisch betoog voor het goed recht en de bevoegdheden der pauselijke nuntii.

4) Vgl. W. Friedensburg, *Nuntiaturberichte* I Vorwort p. V.

5) Hugo Laemmer, *Monumenta Vaticana historiam eccl. saeculi XVI illustrantia* (Friburgi 1861); eene bloemlezing, vooral uit de Nunz. di Germania, 1521—1546.

kardinaal-legaat op den Rijksdag te Neurenberg 1524, en evenzoo te Augsburg 1530.

Marino Caracciolo, nuntius bij keizer Maximiliaan I 1517 Februari 27 tot 1519 Januari 11; bij Karel V 1520 Januari 3.

Hieronimo Aleander ¹⁾, legaat op den Rijksdag te Worms en in de Nederlanden 1521; nogmaals in de Nederlanden 1531 November, en op den Rijksdag te Neurenberg 1532; kardinaal-legaat 1538—1539.

Pietro Paolo Vergerio ²⁾, te Weenen 1533—1536.

Giovanni Morone ³⁾, bisschop van Modena, te Weenen 1536 October 21 tot 1539 October, begin 1540 in de Nederlanden werkzaam, 1540—1542 op de Rijksdagen te Hagenau, Regensburg en Spiers.

Kardinaal Alexander Farnese, legaat 1539—1540 en nogmaals 1546 zomer.

Fabio Mignanelli, bisschop van Lucera, te Weenen 1538—1539 en nogmaals 1545 Mei—Augustus.

Marcello Cervini (later paus Marcellus II), bisschop van Nicastro, buitengewoon nuntius 1539; als kardinaal (1539 December 18) legatus a latere bij Karel V, op diens reis door de Nederlanden 1540.

Kardinaal Gasparo Contarini ⁴⁾, legaat op den Rijksdag te Regensburg 1541.

Girolamo Verallo ⁵⁾, aartsbisschop van Rossano, te Weenen 1545 Februari tot 1547 September.

Girolamo Dandino, bisschop van Caserta, te Weenen 1545 October tot 1546 Februari.

Kardinaal Francesco Sfondrato ⁶⁾, legaat 1547 April tot 1548 Juli.

1) Brieger, *Aleander und Luther 1521* (Gotha 1884). — P. Balan, *Monumenta reformationis Lutheranae* (Ratisbonnae 1884). — W. Friedensburg, *Nuntiaturberichte* Abth. I Bd. III—IV. *Legation Aleanders 1538—1539* (Gotha 1893). — P. Kalkoff, *Die Depeschen des Nuntius Aleander* (Halle 1886).

2) W. Friedensburg, *Nuntiaturberichte* Bd. I. *Nuntiaturen des Vergerio 1533—1536* (Gotha 1892).

3) Fr. Dittrich: „Die Nuntiaturberichte Giovanni Morone's vom Reichstage zu Regensburg 1541", *Hist. Jahrbuch* (München 1883) IV p. 395 v.v. en 618 v.v. — L. von Ranke: „Berichte des päpstlichen Nuntius Morone, Bischof von Modena, am den Kardinal Farnese über das Wormser Gespräch", *Deutsche Geschichte im Zeitalter der Reformation* (Leipzig 5^e Aufl.) VI p. 145 v.v. — Fr. Dittrich, *Nuntiaturberichte Giovanni Morone's vom deutschen Königshofe 1539—1540* (Paderborn 1892). — Friedensburg, *Nuntiaturberichte* Bd. II. *Nuntiatur des Morone 1536—1538* (Gotha 1892) en Bd. IV *Nuntiatur Giovanni Morone's 1539 Juli—October* (Gotha 1893).

4) Fr. Dittrich, *Regesten und Briefe des Card. Gasparo Contarini* (Braunsberg 1881). — L. Pastor: „Die Correspondenz des Card. Contarini während seiner deutschen Legation 1541", *Historisches Jahrbuch* I (1880) p. 321 v.v. en 473 v.v.

5) W. Friedensburg, *Nuntiaturberichte* Bd. VIII—IX. *Nuntiatur des Verallo 1545—1547* (Gotha 1898—'99).

6) W. Friedensburg, *Nuntiaturberichte* Bd. X. *Legation des Kardinals Sfondrato 1547—1548* (Berlin 1907).

Van 1548 tot 1559 onderscheide men ¹⁾:

a. Gewone nuntii bij Karel V.

Pietro Bertano ²⁾, bisschop van Fano, 1548 Juni 9 tot 1550 Augustus; nogmaals 1551 April tot 1552 Februari.

Sebastiano Pighino, aartsbisschop van Siponto, 1550 Augustus 3 tot 1551 April.

Pietro Camaiani ²⁾, bisschop van Fiesole, 1552 Februari 10 tot 1553 September 2 (daarna tot 1554 Maart vacature).

Hieronymo Mazzarelli, aartsbisschop van Consa, 1554 Maart 15 tot 1556 Augustus 28 (dan reist Karel V naar Spanje).

b. Buitengewone nuntii en legaten bij Karel V.

Sebastiano Pighino, bisschop van Ferentino, 1548 Augustus tot 1550 Februari.

Aluigi Lippomanno, bisschop van Verona, 1548 Augustus tot 1550 Juli.

Pedro de Toledo, 1550 Februari 17 tot Maart.

Pietro Bertano, bisschop van Fano, 1551 Januari 27 tot April (dan weêr gewoon nuntius).

Hieronimo Dandino, bisschop van Imola, 1551 Maart 31 tot April 21.

Giovanni Ricci, 1551 Juni 22 tot Juli 8.

Kardinaal Rodulfo Pio de Carpi, aangewezen als legaat 1551 September 9, vervangen door:

Pietro Camaiani ²⁾, 1551 October 10 tot 26, en nogmaals 1551 December 21 (wordt daarna gewoon nuntius).

Kardinaal Hieronimo Dandini, legaat 1553 April 3 tot October 8.

Onofrio Camaiani, benoemd als buitengewoon nuntius 1553 Februari 9.

Kardinaal Reginald Pole, legaat 1553 September 18 tot 1557 April 9.

Antonio Agostino, auditeur der Rota, 1555 Januari tot Maart.

Kardinaal Scipione Rebiba, legaat 1556 April 10 tot Juli.

c. Gewone nuntii bij koning Ferdinand te Weenen ³⁾.

Prospero Santa Croce, bisschop van Chisamo, 1548 Mei tot 1550 Maart.

Hieronimo Martinengo, 1550 Juni 30 tot 1554 Februari.

Zaccaria Delfino, bisschop van Lesina, 1553 December 1 tot 1555.

1) Volgens A. Pieper, *Die päpstlichen Legaten und Nuntien in Deutschland, Frankreich und Spanien seit der Mitte des XVI Jahrh.* (Münster 1897), Ier Th. p. 210—211. — Dit deel bevat de naamlijst der legaten en nuntii 1550—1559 in genoemde landen en hunne instructies.

2) Georg Kupke, *Nuntiaturberichte* Bd. XII. *Nuntiaturen des Pietro Bertano und Pietro Camaiani 1550—1552* (Berlin 1901).

3) Ook volgens A. Pieper t. a. p. 212—213.

Augustus 14, en nogmaals 1555 December 18 tot 1556 October (daarna vacature tot 1558 Maart).

Antonio Agostino, bisschop van Alife, 1558 Maart tot Mei (daarna vacature).

d. Buitengewone legaten en nuntii bij koning Ferdinand.

Marc' Antonio Maffeo, 1553 Juni—Juli.

Giovanni Morone, kardinaal-legaat op den Rijksdag van Augsburg 1555 Maart 24 tot 31, en evenzoo te Regensburg ¹⁾ 1576.

Aluigi Lippomano, bisschop van Verona, op denzelfden Rijksdag 1555 Juli 26 tot September 7.

Jacob Linterius, 1557 November 14 tot 1558 Februari 1.

Ugo Buoncompagni, benoemd 1558 Juli.

Kardinaal Scipione Rebiba, benoemd tot legaat 1558 Juli 20.

Camillo Mentuato, bisschop van Satriano, 1558 September.

Stanislaus Hosius ²⁾, bisschop van Ermeland, te Weenen 1560 April tot 1561 Juli.

Zaccaria Delfino ³⁾, bisschop van Lesina, te Weenen 1561 Augustus tot 1565 Maart.

Melchior di Biglia, te Weenen 1565—1571.

Giovanni Francesco Commendone ⁴⁾, kardinaal-legaat op den Rijksdag te Augsburg 1566.

Giovanni Delfino, bisschop van Torcello, te Weenen 1571—1578.

Bartolomeo di Portia ⁵⁾, abt van Moggio, te Munchen 1573 Mei tot 1576 December, 1577 Maart „al Reno”, wegens den Keulschen oorlog ⁶⁾, te Weenen 1578 Februari en daar overleden.

Kaspar Gropper ⁷⁾, buitengewoon nuntius „al Reno” 1573 Juli tot 1577 Maart.

Kardinaal Ludovico Madruzzo, legaat 1574 en nogmaals 1582 op den Rijksdag van Augsburg ⁸⁾.

1) J. Hansen, *Nuntiaturberichte* Abth. III Bd. II. *Der Reichstag zu Regensburg 1576* (Berlin 1894).

2) S. Steinherz, *Nuntiaturberichte* Abth. II Bd. I. *Die Nuntien Hosius und Delfino 1560—1561* (Wien 1897).

3) Idem Bd. III. *Nuntius Delfino 1562—1563* (Wien 1903).

4) W. E. Schwarz, *Briefe und Akte zur Geschichte Maximilians II. Briefwechsel mit Papst Pius V* (Paderborn 1889).

5) K. Schellhass, *Nuntiaturberichte* Abth. III Bd. III—V. *Bartholomaeus von Portia 1573—1576* (Berlin 1896—1908).

6) J. Hansen, *Nuntiaturberichte* Abth. III Bd. I. *Der Kampf um Köln 1576—1584* (Berlin 1892).

7) W. E. Schwarz, *Die Nuntiatur-Korrespondenz Kaspar Groppers, nebst ergänzenden Aktenstücken 1573—1576* (Paderborn 1898).

8) J. Hansen, ibidem. *Der Reichstag zu Augsburg 1582*.

Orazio Malaspina, te Weenen 1578—1581.

Feliciano Ninguarda ¹⁾, pauselijk commissaris te Salzburg 1572—1577, te Munchen 1578—1583.

Giovanni Battista Castagna ²⁾, aartsbisschop van Rossano (later paus Urbanus VII), buitengewoon nuntius op het Keulse vredecongres 1579.

Germanico Malaspina ³⁾, te Gratz 1580—1584, toen hij naar Weenen ging in Bonomi's plaats.

Andreas van Oostenrijk, kardinaal-legaat in Duitschland 1583.

Ottavio Santacroce, bisschop van Cervia, te Weenen 1581 en daar overleden.

Giovanni Francesco Bonomi, bisschop van Vercelli, te Weenen 1581 tot 1584 en toen overgeplaatst naar Keulen.

2°. FRANCIA.

De nog aanwezige bescheiden dezer nuntiatuur zijn geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 15—31, tellen 615 deelen en gaan van 1517 tot 1809.

Een vaste nuntiatuur in Frankrijk, waar reeds gedurende ruim een halve eeuw min of meer wisselvallig gezanten van den H. Stoel hadden geresideerd ⁴⁾, werd eerst definitief gevestigd bij de zending van Leone Ludovico di Canossa (1514—1517) en bleef sindsdien nagenoeg onafgebroken voortbestaan ⁵⁾, tot de breuk van Napoleon met Pius VII. Met onze geschiedenis treedt zij vooral in aanraking tijdens den hertog van Anjou, Hendrik IV van Navarre en Lodewijk XVI.

De „Société des archives de l'histoire religieuse de la France” ⁶⁾ ondernam een geregelde uitgave der Fransche nuntiatuurberichten. Reeds bezorgde J. Fraikin het eerste deel hiervan: *Nonciatures de France. Nonciatures de Clément VII depuis la bataille de Pavie jusqu' au rappel d'Acciaiuoli (22 février 1525—juin 1527)*. Archives de l'histoire religieuse de la France Tom. LI (Paris 1906).

1) K. Schellhass: „Akten über die Reformthätigkeit Felician Ninguarda's in Baiern und Oesterreich 1572—1577”, *Quellen und Forschungen . . . vom kön. pr. hist. Institut* Bd. I (Rom 1898) p. 39—108.

2) J. Hansen, *Nuntiaturberichte* Abth. III Bd. II. *Der Pacificationstag zu Köln 1579* (Berlin 1894).

3) R. Reichenberger, *Nuntiaturberichte aus Deutschland 1585—1590*. Abth. II 1^e Hälfte. *Die Nuntiatur am Kaiserhofe. Germanico Malaspina und Filippo Sega* (Paderborn 1905).

Over den lateren tijd is nog verschenen: H. Kieuwning, *Nuntiaturberichte aus Deutschland 1628—1635*. Bd. I—II. *Nuntiatur des Palotto 1628—1630* (Berlin 1895—'97).

4) Vgl. P. Richard: „Origines de la nonciature de France”, *Revue des questions historiques* (Juillet 1905 en Juillet 1906).

5) Vgl. Pieper, *Die päpstlichen Legaten* enz. p. 39 en 57 v.v.

6) Zie *De Katholiek* Dl. CXXIII p. 42.

3°. SPAGNA.

Van deze nuntiatuur zijn de bescheiden geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 33—42^v; zij tellen 439 deelen en gaan van 1563—1796.

Eigenlijk begint de Spaansche nuntiatuur reeds met Giovanni Ruffo dei Teodoli (1506—1518), die nuntius was in den gewonen zin des woords en tegelijk collecteur-generaal voor Spanje en in beide hoedanigheden zijne opvolgers had ¹⁾). Doch haar belang [voor onze geschiedenis bepaalt zich hoofdzakelijk tot de regeering van Philips II. De H. Stoel mengde zich toen immers zoo levendig in de worsteling van Spanje tegen de Nederlanden. Vooral onder paus Gregorius XIII, die zich een beslist voorstander toonde van Spanje's streven naar eene wereldheerschappij en zelf een werkzaam deel nam aan alle groote politieke verwikkelingen ²⁾], hoofdzakelijk loopende over den strijd tusschen den bij uitstek „katholieken koning” en de verbonden protestantsche landen om de hegemonie.

In de 17de eeuw vermindert de belangrijkheid der Spaansche nuntiatuur voor ons natuurlijk zeer. Maar toch verdient zij tot den vrede van Munster niet geheel te worden weggecijferd. Tusschen het Vaticaan en het Escuriaal kwam het destijds meermalen tot eene vrij gespannen verhouding, wegens binnenlandsche moeilijkheden, die het koninklijk absolutisme aan erkende rechten der nuntiatuur in den weg stelde ³⁾).

4°. PORTUGALLO.

De aanwezige bescheiden dezer nuntiatuur, geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 61—61^v, tellen 204 deelen en gaan van 1535 tot 1809. Slechts bij uitzondering en toeval leverde zij iets van onze gading op. Wij kunnen haar dus verder wel onbesproken laten.

5°. INGHILTERRA.

De spaarzame nalatenschap dezer nuntiatuur is geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 65—65^v, telt 18 deelen en gaat van 1566 tot 1689 en van 1702 tot 1704.

1) Vgl. R. de Hinojosa, *Los despachos de la diplomacia pontificia en España* (Madrid 1896) I p. 43 v.v. — Hier een doorlopend, trouw aan de bronnen ontleend geschiedkundig overzicht der Spaansche nuntiatuur in de 16de eeuw.

2) Zie P. O. von Törne, *Ptolemée Gallo, Cardinal de Como* (Paris 1907) p. 222.

3) Vgl. Dr. Aloys Meister: „Zur Spanischen Nuntiatur im XVI. und XVII. Jahrh.,” *Römische Quartalschrift* VII (1893) p. 447—481.

Eene vaste nuntiatuur heeft in Engeland niet bestaan; doch alleen tijdelijk, voor buitengewone zaken, werd er een nuntius heengestuurd. Uitgezonderd Vol. 1, dat ook tal van brieven en stukken der „Nunziatura di Fiandra” (1574—1579) inhoudt, valt deze op zich genomen al geringe en onbelangrijke serie buiten onze aandacht. Zoo bleek Vol. 2, door Blok vermeldenswaard geacht (*Verslag* p. 43), bij nader onderzoek niets van belang voor ons te bevatten.

6°. COLONIA.

Des te omvang- en belangrijker is de Keulsche nuntiatuur. Men vindt hare bescheiden geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 85—92. Zij tellen 297 deelen en gaan van 1575—1799.

De Keulsche nuntiatuur werd eveneens uit den actueelen nood geboren ¹⁾. Vooral in 1583, toen het onder den protestant geworden aartsbisschop Gebhard Truchsess erom ging, het „heilige Keulen” voor de Moederkerk te behouden, liet zich de behoefte aan een vasten vertegenwoordiger van de H. Stoel in de Rijnstroken dringend gevoelen. Kort te voren had daar Kaspar Gropper ²⁾ als buitengewoon nuntius gewerkt, doch zonder veel succes. Toen hij wegens zijne melancholie voor iedereen ontoegankelijk werd, kreeg hij 6 December 1576 Bartolomeo Portia als opvolger, die bijna een vol jaar te Keulen werkzaam was, doch ook als buitengewoon nuntius. In 1579, van 6 April tot 2 December, hield Giovanni Baptista Castagna zich tijdens het congres tot pacificatie der Nederlanden te Keulen op. Maar de eerste gewone nuntius, met permanente aanstelling, was Mgr. Bonomi, die $\frac{3}{13}$ October 1584 zijne benoeming kreeg als „nuntius in Germania inferiore”, nadat vóór hem nog Minutio Minucci als pauselijk commissaris eenige dagen (30 Januari tot 9 Februari 1583) werkzaam was geweest. Hij trad 9 April 1585 in functie, doch vertoefde maar zelden in de stad Keulen zelf, wjl hij zich rusteloos begaf naar andere plaatsen zijner nuntiatuur, waar zijne tegenwoordigheid allermeeft noodig scheen ³⁾.

1) Over het ontstaan der Keulsche nuntiatuur, zie M. Lossen: „Zur Geschichte der päpstlichen Nuntiatur in Köln 1573—1595”, *Münchener Sitzungsberichte* (1888) Heft 2 p. 159—196. — Hansen, *Nuntiaturberichte* I p. 719 v.v. — Karl Unkel: „Die Errichtung der ständigen apostolischen Nuntiatur in Köln”, *Historisches Jahrbuch* XII (München 1891) p. 505—537 en 721—746. — Ehses-Meister, *Nuntiaturberichte* I Einl. p. XXXVIII v.v. — R. Maere, *Revue d'hist. ecclésiastique* VII (Louvain 1906) p. 572 v.v.

2) W. E. Schwarz, *Die Nuntiatur-Korrespondenz Kaspar Groppers* (Paderborn 1898).

3) Hijzelf beschouwde zijn post te Keulen als eene „erratica nuntiatura”, zonder vaste residentie. Vgl. Ehses-Meister I p. 174; Maere, *Revue t. a.* p. 579.

Onder de redenen, welke tot oprichting der Keulsche nuntiatuur geleid hebben, gold ook niet weinig de troebele toestand der Nederlandsche gewesten, die zonder een blijvenden nuntius in de buurt, zooals van bevoegde en invloedrijke zijde werd aangedrongen, voor den katholieken godsdienst onmogelijk konden herwonnen worden ¹⁾. Zoo betoogden o. a. de tijdelijke nuntius Malaspina en de Goudsche ex-burgemeester Johannes Stempelius in hunne respectieve aan den H. Stoel 1583 gerichte memorie's ²⁾. Evenzoo de Luiksche vicaris-generaal (later bisschop van Antwerpen) Livinus Torrentius ³⁾. „Man kann demnach die Kölner Nuntiatur als eine wesentlich reformatorische und ihren Hauptzweck die Durchführung des Konzils von Trient, die Erneuerung des kirchlichen Lebens nach den dort erlassenen Reformdekreten bezeichnen" ⁴⁾. Voor zulk een gewichtigen post, midden op de bres der bedreigde katholieke vesting, valt het te begrijpen, dat een geoefend diplomaat en eminente persoonlijkheid als Bonomi, van zijn oogenschijnlijk voornameren post aan het keizerlijk hof, naar Keulen overgeplaatst werd, en dat toen de kardinaal-Staatssecretaris uitdrukkelijk de Keulsche nuntiatuur noemde „la più honorata et la più importante" ⁵⁾.

Aan den invloed der Keulsche nuntii is dan ook grootendeels het behoud der Rijnstroken voor de Kerk toe te schrijven. Vooral aan de toewijding der twee eerste; Bonomi (een vriend en geestverwant van St. Carolus Borromeus), die 25 Februari 1587 te Luik in geur van heiligheid stierf, en zijn naasten opvolger Frangipani, die geregeld te Keulen woonachtig, tot 1594 in denzelfden geest voortwerkte. Van deze twee mannen kreeg „de wederopluiking van het Katholicisme in Noord-Nederland", door Fruin zoo meesterlijk geschetst ⁶⁾, bij haar eerste bescheiden pogingen aanmoediging en steun; door hen georganiseerd en in veilige banen geleid, wist ten onzent de katholieke Tegenhervorming haar in den aanvang onbeschrijfelijke moeilijkheden te overwinnen en weer vasten voet te krijgen op het bijna gansch verloren terrein, waar zij niet meer zou verdrongen worden.

Te weinig is hierop tot dusverre gelet door onze historici.

De Keulsche nuntiatuur, die in 1794 werd opgeheven, oefende

1) Unkel t. a. p. 725.

2) Gedrukt bij Theiner, *Annales* III p. 404 en 474. Zie over Stempelius' memorie: Fruin, *Verspreide geschriften* III p. 292.

3) Vgl. zijne aan Bonomi gerichte memorie van 1583, *Comm. royale d'hist.* VII (1865) p. 246 v.v., en over zijne verdere, niet weinig invloedrijke bemoeiingen in deze aangelegenheid R. Maere, *Revue* t. a. p. 574 v.v.

4) Ehses-Meister I p. XLIII.

5) Hansen, *Nuntiaturberichte* t. a. p. 734.

6) *Verspreide geschriften*, III p. 249 v.v.

natuurlijk wel minder invloed op onze gewesten uit, nadat in 1596 een eigen nuntius voor de Nederlanden naar Brussel gestuurd, en deze gewoonlijk belast werd ook met het toezicht op de Hollandsche Zending. Maar toch is het teveel gezegd: „Sedert de inrichting der Brusselsche nuntiatuur in 1596 verliest de Keulsche haar groote beteekenis voor ons land” ¹⁾. Want evengoed als te voren bleef de Keulsche nuntius ook nadien zich inlaten met de staatkundige belangen, die hem waren toevertrouwd en die bijna voortdurend in de 17de eeuw door de verhouding tusschen onze Republiek en het aartsstift Keulen overheerscht werden. Ook behoort men in het oog te houden, dat zooals door Fabio Chigi sinds 1639, bij ontstentenis van den Brusselschen nuntius, het toezicht op de Hollandsche Zending door den nuntius te Keulen werd uitgeoefend ²⁾, en dat deze een blijvende suprematie bezat over enkele streken van ons land; zoo bijv. over de abdij van Thorn. Wat ik over bemoeiingen der Keulsche nuntii met kerkelijke zaken van Noord-Nederland hier en daar aantrof, is bij den naam elk hunner aan den voet vermeld. Het diene ook tot documenteering hunner chronologische naamlijst.

De belangrijkheid der Keulsche nuntiatuurberichten zal niet zoo gemakkelijk overschat worden. Ofschoon prof. Blok (*Verslag* p. 40—42) reeds een paar uittreksels gaf over de jaren 1626 (Vol. 9), 1672 (Vol. 47) en 1673 (Vol. 48), acht ik het niet overbodig, ten bewijze mijner stelling, nog een aantal nieuwe gegevens tot 1674 aan te voeren, die ik vergaarde deels op aanwijzing van Garampi, deels bij een door mij aangevangen systematisch onderzoek der Keulsche nuntiatuurberichten. Moge dit over niet te langen tijd worden voltooid en dan leiden tot eene volledige publicatie van alwat in deze hoogst merkwaardige bron voor onze lands- en kerkgeschiedenis van belang is.

Voorloopig bepaal ik mij tot eene zeer kleine bloemlezing van archivalia der Keulsche nuntiatuur en tot eene chronologische lijst harer opvolgende titularissen. Ook deze lijst heb ik uit verschillende gegevens moeten samenstellen. Want de eenige, die tot nog toe gepubliceerd werd, kwam wegens zeldzaamheid van het betreffende vlagschrift ³⁾, ook na ijverig zoeken, niet onder mijne oogen.

1) Blok, *Verslag* p. 40.

2) Evenzoo door J. B. Bussi 1709—1712, door zijn auditeur Alexander Borgia 1712—1716, en door zijn opvolger Archinto 1716—1721. Vgl. *Bijdragen* . . . Haarlem I (1873) p. 163.

3) *Défense des réflexions sur le Pro-Memoria de Cologne, suivie de l'examen du Pro-Memoria de Salzbourg* (Ratisbonne 1789). Hier moet hoofdstuk III p. 85 v.v., zooals ik in de boven geciteerde Pii papae VI *Responsio* p. 258 aangeteekend vond, de reeks der Keulsche nuntii zijn afgedrukt. Doch vermoedelijk is zij van even geringe waarde als die van de „Nunzii di Germania”, boven p. 741 vermeld.

NAAMLIJST DER KEULSCHE NUNTII.

Giovanni Francesco Bonomi ¹⁾, bisschop van Vercelli, 1584 October 13 tot 1587 Februari 25.

Ottavio Mirto Frangipani ²⁾, bisschop van Cajazzo, sinds 1592 van Tricarico, 1587 Juni 13 tot 1596 April 20.

Coroliano Garzadoro, bisschop van Ossero, buitengewoon nuntius 1593 December 11, gewoon nuntius 1596 April 20 tot 1606.

Attilio Amaldeo, aartsbisschop van Athene, 1606—1610.

Antonio Albergati ³⁾, bisschop van Bisceglia, 1610—1621.

Pierluigi Carafa, bisschop van Tricarico, 1621—1634.

Martino Alfieri, bisschop van Isola, 1634—1639.

Carlo Rosetti, buitengewoon nuntius 1640—1643.

Fabio Chigi ⁴⁾, bisschop van Nardi, 1639—1651, ook buitengewoon nuntius bij den vrede van Munster.

Giuseppe Maria Sanfelici ⁵⁾, aartsbisschop van Cosenza, 1651—1659.

Marco Gallio ⁶⁾, aartsbisschop van Rimini, 1659—1667.

Agostino Franciotti ⁷⁾, aartsbisschop van Trebizonda, 1667—1670.

B. Scannelli ⁸⁾, abt van S. Giovanni, 1670—1671.

Francesco Bonvisi ⁹⁾, aartsbisschop van Thessalonica, 1671—1673.

Opizio Pallavicini ¹⁰⁾, aartsbisschop van Efese, 1673—1680.

Ercole Visconti, aartsbisschop van Damiate, 1680—1687.

1) Dr. Stephan Ehses und Dr. Aloys Meister, *Nuntiaturberichte aus Deutschland, nebst ergänzenden Aktenstücken 1585—1590*. Abth. I. Die Kölner Nuntiatur. 1° Hälfte. *Bonomi in Köln* (Paderborn 1899).

2) Item. 2° Hälfte. *Frangipani in Köln 1587—1590* (Paderborn 1899). De derde helft, over Frangipani te Keulen 1591—1596, naar welks verschijning Fruin (*Verspr. geschr.* III p. 293) zoo verlangend uitzag, is nog onder bewerking van prof. Schmitz te Munster. Jammer genoeg wordt een groot deel van de Keulsche nuntiaturberichten uit die jaren op het Vaticaan gemist.

3) Zijne decreten over de reformatie der abdij van Thorn, d.d. 1614 Maart 25, bij Habets-Flament, *De archieven der abdij van Thorn* II n°. 119.

4) Zijne briefwisseling met Ph. Rovenius en J. della Torre, *Archief aartsb. Utrecht* XXXIII p. 1 v.v.

5) Zijn decreet voor Amersfoort, d.d. 1654 September 21, *Archief* XXXIV p. 17.

6) Zijn decreet ter reformatie van Thorn, d.d. 1663 October 22, Habets-Flament t. a. p. n°. 169; zijne brieven aan de Propaganda, d.d. 1660 Augustus 8 en October 10, *Archief* XXXIV p. 71 en 81.

7) Decreet van 1668 November 18, Habets-Flament II n°. 185.

8) Zijne officiele titel was: internuntius in Aken.

9) Zijne bepaling over het archief van Thorn, d.d. 1671 November 25, Habets-Flament II n°. 194.

10) Zijne verklaring over goederen van Thorn, d.d. 1674 October 26, Habets-Flament II n°. 201.

Sebastiano Antonio di Tanara ¹⁾, aartsbisschop van Damascus, 1687—1690.

Giovanni Antonio de Via, aartsbisschop van Thebe, 1690—1696.

Giulio Piazza ²⁾, aartsbisschop van Rhodus, 1696—1698.

Orazio Filippo Spada, aartsbisschop van Thebe, 1698—1706.

Giambattista Bussi ³⁾, aartsbisschop van Tharsus, 1706—1713.

Alessandro Borgia, auditeur van de nuntiatuur en waarnemend ad interim, 1713—1716.

Hieronimo Archinto ⁴⁾, aartsbisschop van Tharsus, 1716—1721.

Vincenzo Santini, aartsbisschop van Trebizonde, 1721—1739.

Ignazio Crivelli, aartsbisschop van Cesarea, 1739—1743.

Girolamo Spinola, aartsbisschop van Laodicea, 1743—1754.

Jacopo Oddi, aartsbisschop van Trajanopoli, 1754—1760.

Cesare Alberico Lucini, aartsbisschop van Nicea, 1760—1769.

Giambattista Caprara, aartsbisschop van Iconio, 1769—1776.

Carlo Bellissomi, aartsbisschop van Tiana, 1776—1785.

Bartolommeo Pacca, aartsbisschop van Damiata, 1785 Juni 27 tot 1794 October 4.

Annibale delle Genga (later paus Leo XII), 1794 benoemd, maar niet in functie getreden.

7°. PACI.

Deze afzonderlijke rubriek is geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 94—95, telt 60 deelen en gaat van 1628 tot 1715. De „Nunziature per la pace” omvatten de akten der buitengewone nuntii, die tot bepaalde vredesonderhandelingen speciaal door den paus waren afgevaardigd. Voor ons zijn hier van belang:

a. Vol. 14—28, gaande van 1636 tot 1651 en veel licht werpende op het werkzaam aandeel, dat de pauselijke diplomatie nam aan de voorbereiding, tot-stand-koming en nawerking van den vrede van Munster. Een leeuwenaandeel had daarbij natuurlijk de Keulsche

1) Zijne vertegenwoordiging bij de keuze eener nieuwe abdis van Thorn, d.d. 1690 Mei 5, Habets-Flament II n°. 219.

2) Zijne verklaring over de rechten en plichten der abdis van Thorn, d.d. 1706 Juli 15, t. a. p. n°. 252.

3) Zijn decreet voor de Hollandsche Missie, d.d. 1708 December 21, Hoyneck van Papendrecht, *Historia* p. 148; zijne machtiging voor Thorn, d.d. 1712 Juni 1, Habets-Flament II n°. 277. Hij oefende ook ad interim het bestuur over de Hollandsche Zending uit; vgl. *Bijdragen*.... *Haarlem* I (1873) p. 163.

4) Zijne machtiging voor J. van Byleveld, d.d. 1716 October 7, Hoyneck van Papendrecht, *Historia* p. 159. Hij oefende ook ad interim het bestuur over de Hollandsche Zending uit; vgl. *Bijdragen*.... *Haarlem* t. a. p.

nuntius, Mgr. Fabio Chigi; wiens ambtelijke briefwisseling niet slechts te vinden is in de reeks *Colonia*, maar ook in het familie-archief en de bibliotheek Chigi.

b. Vol. 30—42, gaande van 1675 tot 1679, over de werkzaamheden van Mgr. Bevilacqua als nuntius op het congres te Nijmegen. Gachard ¹⁾, door wien de betreffende deelen met hunne titels volledig worden vermeld, noemt bovendien nog: „Relazione della pace di Nimega del 1678, di monsignor Bevilacqua, et altra relativa alla detta pace. Vol. 292 (olim 69)”. Maar hij citeert volgens een ongeïdentificeerd en niet meer thuis te brengen inventaris, zoodat ik deze opgave niet heb kunnen verifiëren ²⁾.

c. Vol. 46—50 en 55—56, gaande van 1708 tot 1713, over de werkzaamheden van Mgr. Passionei als nuntius op het vredescongres te Utrecht ³⁾.

Voor *b* en *c* is de inventaris der verschillende deelen ook nog afgedrukt door Ph. Dengel ⁴⁾. De gansche collectie, betreffende het aandeel, door den H. Stoel genomen bij de vredesonderhandelingen te Munster, Nijmegen en Utrecht, wordt reeds systematisch onderzocht door Dr. Gustav Gutmensch, om materiaal te leveren voor een omvangrijke, nog in voorbereiding zijnde, uitgave van het „Istituto austriaco di studii storici” te Rome.

8°. AVIGNONE.

De inventarisatie dezer rubriek bevindt zich Ind. n°. 134 f. 120—126, waar 344 deelen opgeteld worden, gaande van 1564 tot 1789.

Te Avignon bestond geen eigenlijke nuntiatuur, maar eene pauselijke legatie, zich uitstrekkende over het stadje Avignon met de naaste omgeving, alsook over het graafschap Venaissin, welke bezittingen resp. sedert 1274 en 1348 aan den H. Stoel toebehoorden en door een kardinaal-legaat (of namens hem, door een vice-legaat) werden bestuurd, totdat een decreet der Nationale Conventie in 1791 beide inlijfde bij Frankrijk.

De serie *Avignone* (door Garampi met *A* aangeduid) leverde enkele brieven op van en over prins Willem van Oranje en belooft verder nog wel eenige interessante gegevens over de geschiedenis van het naburige prinsdom.

1) *Les archives du Vatican* p. 171—172. De tusschen haakjes met *olim* bij Gachard voorkomende nummers stemmen overeen met de tegenwoordige signatuur der afdeeling *Paci*.

2) Vgl. boven n°. 929.

3) Vgl. Gachard, t. a. p. 177—178.

4) *Die politische und kirchliche Tätigkeit des Mons. Josef Garampi* p. 187—188.

9°. FIANDRA.

De nog aanwezige bescheiden dezer nuntiatuur zijn geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 128—134^v, tellen 194 deelen en gaan van 1553 tot 1796. Bij wijze van aanhangsel kunnen hieraan nog vijf bundels brieven van Mgr. Ciamberlani (a°. 1800—1809 en 1814—1815) worden toegevoegd.

Evenals de Keulsche, waarvan zij wel de dochter mag heeten, werd ook de Brusselsche nuntiatuur in het leven geroepen door den drang van plaatselijke omstandigheden en actueele nooden. Namelijk in 1596, toen de kardinaal-aartshertog Albertus, de aanstaande gemaal der Infante Isabella en de toekomstige mede-souverein over de Nederlanden, zich te Brussel kwam vestigen ¹⁾. De Keulsche nuntiatuur werd alsdan niet meer voldoende geacht, om de godsdienstige en politieke belangen van den H. Stoel bij den nieuwen landvoogd behoorlijk te vertegenwoordigen. Het Brusselsche Hof kreeg daarom een eigen nuntiatuur, die er met weinig of geen tusschenpoozen bijna twee eeuwen lang bleef gevestigd, totdat ook zij, in 1794, door den springvloed der Fransche Revolutie werd weggevaagd.

't Ware evenwel onjuist te meenen, dat vóór de oprichting eener vaste nuntiatuur in Brussel geen pauselijke vertegenwoordigers en diplomaten voor langeren of korteren tijd daar opgetreden zijn. Reeds in de eerste jaren der regeering van Philips II ontmoeten wij er ²⁾:

Federico Fantuccio, auditeur der Rota, 1556 December 11 tot 1557 April.

Carlo Carafa, kardinaal-legaat 1557 September 20 tot 1558 Maart 11.

Ottaviano Preconi, bisschop van Monopoli, buitengewoon nuntius 1558 December tot 1539 Januari.

Giovanni Francesco Canobio, pauselijk agent 1558 Maart tot 1559 Augustus, wanneer hij mede naar Spanje gaat.

Eenige jaren later zendt paus Gregorius XIII, tot pacificatie der Nederlanden, Filippo Sega, bisschop van Ripatransona, als buitengewoon nuntius naar Don Juan. Hij verbleef te Brussel van 1577 Februari 11 tot Juli 8, toen hij als gewoon nuntius naar Madrid werd overgeplaatst, om daar, met zijne in loco opgedane ervaring over de Nederlanden gewapend, nog beter en onmiddellijk op koning Filips te kunnen inwerken.

Maar deze pauselijke diplomaten hadden allen slechts eene toevallige

1) Vgl. Fruin, *Verspreide geschriften* III p. 296 en *Fr. Dusseldorpii Annales* p. LXXVIII.

2) Volgens A. Pieper, *Die päpstlichen Legaten* enz. p. 211.

en voorbijgaande zending. Een geregeld onderhouden diplomatiek verkeer met Brussel kreeg de H. Stoel eerst in 1584, toen de Keulsche nuntiatuur was opgericht. Deze toch was evengoed bestemd voor de Nederlanden als voor de Rijnstreken. Bonomi heette dan ook „nuntius in Germania inferiore” ¹⁾; hij vertoefde meestal op Nederlandsch gebied en vond te Luik, midden in zijne reformatorische werkzaamheid ²⁾, den dood (25 Februari 1587). Zijn opvolger Frangipani bracht den zomer van 1588 in de Nederlanden door, maar werd door den benarden toestand te Keulen genoopt, daar zijn verblijf te bestendigen. Zoo kwamen onwillekeurig de Nederlandsche belangen op den achtergrond, en om ook deze in hun zoo gevaarlijken toestand goed te behartigen werd een eigen nuntiatuur in Brussel steeds noodiger ³⁾. Hare oprichting in 1596 beteekent eigenlijk dus niets anders dan eene splitsing der werkzaamheden van den Keulschen nuntius.

Reeds eenige jaren vooraf had de Curie, om haren invloed op de Nederlanden te doen gelden, zich behalve van den Keulschen nuntius ook bediend van politieke agenten te Brussel. Het nauwe bondgenootschap, dat paus Gregorius XIV einde 1590 met de Ligue sloot, leidde hiertoe. Bij de naar Frankrijk gestuurde pauselijke hulp-troepen bevonden zich als commissaris-generaal: Hieronimo Matteucci (1591—1592) en (sedert 6 November 1592) Innocenzo Malvasia, die om staatkundige en financieele redenen een zeer druk verkeer met de Nederlanden onderhielden en over den aldaar heerschenden, voor de wisselende kansen der Ligue zoo gewichtigen toestand de Curie geregeld inlichtten ⁴⁾. Vooral laatstgenoemde was herhaaldelijk genoopt tot een verblijf op Nederlandsch gebied. Na den wapenstilstand tusschen de Ligue en Hendrik IV (13 Juli 1593) werd het pauselijk hulpleger ontbonden; toen vestigde Malvasia zich te Antwerpen, waar hij levendige betrekkingen onderhield met Fuentes en Mansfelt. Zoodra aartshertog Ernst te Brussel verblijf had genomen (Januari 1594), koos ook Malvasia daar zijne woonplaats. Nog was hij alleen maar pauselijk commissaris, ofschoon diplomatiek met dezelfde opdracht als een nuntius. Zijne twijfelachtige positie aan het Hof van aartshertog Ernst moest nu definitief geregeld worden: bij Breve van

1) Vgl. boven p. 747.

2) Zijne synodaal-statuten voor Luik (1585), *Analectes p. s. à l'hist. eccl. de la Belgique* III (1907) p. 5 v.v.

3) Vgl. R. Maere, *Les origines de la nonciature de Flandre* (Louvain 1906. Extrait de la *Revue d'hist. eccl.* VII n°. 3—4) p. 22 (584). Deze voortreffelijke monografie wordt hier met de meeste waardeering gebruikt.

4) Het verslag van Malvasia's secretaris over het beleg en de inneming van Geerttruidenberg (1593), in *Bijdragen tot de geschiedenis bijzonderlijk van het aloude hertogdom Brabant* V (1906) p. 159—172.

17 September 1594 benoemde paus Clemens VIII den commissaris Malvasia tot nuntius in de Nederlanden ¹⁾).

Voor al met politieke aangelegenheden liet deze nuntius zich in. Minder met godsdienstige, die rechte nog altijd onder den Keulschen nuntius ressorteerden. Tijdens zijn oponthoud te Spa, in den zomer van 1595, werd hij door Hollandsche ruiters bijna gevangen genomen en, nadat zijn bagage en personeel in vijandelijke handen geraakten, zelf ternauwernood uit het nijpende gevaar gered.

Aartshertog Ernst was intusschen (22 Februari 1595) overleden. Niettemin bleef Malvasia gehandhaafd op zijn post tot 17 September van laatstgenoemd jaar, toen hij officieel teruggeroepen werd, denzelfden dag, waarop paus Clemens VIII de plechtige en algeheele kwijtschelding over den bekeerden Hendrik IV uitsprak. Het samenvallen beider gebeurtenissen, alsook de overwegend-politieke werkzaamheid van Malvasia wijzen er onmiskenbaar op, dat hij slechts een buitengewone zending had als nuntius, voornamelijk met het oog op de crisis in Frankrijk, en dat hij, ook al ware aartshertog Ernst in leven gebleven, na afloop zijner voorbijgaande taak zou teruggeroepen zijn. Hij kan derhalve geenszins worden aangemerkt als de eerste gewone titularis der Brusselsche nuntiatuur, en deze behoudt dan ook onbetwist haar afkomst van de Keulsche in 1596.

Vóór en na Malvasia's vertrek bediende zich de H. Stoel, bij wijze van noodhulp, dikwijls van gelegenhedenagenten, om zich door ooggetuigen omtrent de Nederlanden te laten inlichten. Het waren:

de kapitein Alessandro Malaspina, broeder van den gelijknamigen Weener nuntius;

de luitenant-generaal Appio Conti en diens opvolger Rodolfo Baglioni;

de Antwerpsche koopman Santi Ambrogi, die onder den schuilnaam van Ciriaco Bartoli tal van berichten naar Rome zond;

de pater Jezuïet Vincent de Zeelander, die in 1595 namens de Regeering te Brussel eene half-officieele zending in Spanje en te Rome waarnam en ook later met de Curie in drukke briefwisseling bleef ²⁾).

De brieven en berichten, door al de tot dusverre genoemde diplomaten en politieke agenten naar de Curie gezonden, maken het leeuwendeel uit van de eerste 10 Volumina der Brusselsche nuntiatuur, die hiertoe strikt genomen nog niet ten volle behooren, doch eraan

1) Vgl. boven n°. 695—696.

2) L. V. Goemans publiceerde: „Eenige brieven van den Vlaamschen Jezuïet Vincentius de Zeelander, met kardinaal Pietro Aldobrandini gewisseld” 1596—1598, in *Bijdragen tot de geschiedenis bijzonderlijk van het aloude hertogdom Brabant* V (1906) p. 361 en 552 v.v.

voorafgaan. Zij bewegen zich dus ongeveer over de jaren 1553—1555 en 1592—1600. Hun bonte en onsamenvangende inhoud is, min of meer globaal en althans gedeeltelijk, reeds eenige malen geïnventariseerd ¹⁾.

Na het welgeslaagde optreden van Mgr. Malvasia, was het alleszins te verwachten, dat bij aartshertog Albertus, die Februari 1596 als landvoogd te Brussel optrad, ook een nuntius zou worden aangesteld. Behoorde hij niet, evengoed als zijn broeder en voorganger Ernst, tot het regeerende vorstenhuis van Oostenrijk? En was hij, door zijne verloving met de Infante Isabelle, niet bestemd om mettertijd zelf souverain te worden over de Nederlanden? Het duurde geen twee maanden, of inderdaad kreeg het Brusselsche Hof wederom zijn nuntius. Want 20 April 1596 benoemde Clemens VII als zoodanig den gewonen nuntius te Keulen, Mgr. Frangipani ²⁾. Deze toch scheen voor den nieuwen post als aangewezen: hij kende bij onderzanding de Nederlanden, op welker godsdienstige belangen hij reeds 9 jaren van nabij had toezicht gehouden ³⁾. Daarentegen kon hij nu te Keulen gemakkelijk plaats maken voor Mgr. Garzadoro, die er sedert December 1593 als buitengewoon nuntius had vertoefd, om den weinig-ernstigen aartsbisschop Ernst van Beieren een beter-vertrouwbaaren coadjutor ter zijde te doen stellen ⁴⁾.

De opschuiving van Frangipani naar Brussel had derhalve alles vóór, en niet de minste bezwaren. Het waren dan ook louter formaliteiten, waarom zijn plechtige intocht in de hoofdstad tot 15 September e. v. werd verdaagd.

Zoo was dan eindelijk, na jarenlange voorbereiding, de Brusselsche nuntiatuur voorgoed gevestigd. Zij duurde haast onafgebroken voort tot 1794, toen de laatste nuntius, Cesare di Brancadoro, voor de naderende Sansculottes de wijk moest nemen. Maar eene eigenlijke

1) Door Gachard (*Les archives du Vatican* p. 51 v.v.) de eerste 5 deelen en Vol. 11; uitvoeriger door L. V. Goemans (*Bijdragen . . . Brabant* V p. 230—252) de eerste 10 deelen; door Blok (*Verslag* p. 42—43) de eerste 4 deelen; zeer globaal door Maere (t. a. p. 43—44 of 825—826), die ook de stukken van het archief-Borghese noemt, de eerste 10 deelen.

2) De Breve van 20 April 1596, waarbij Frangipani tot nuntius te Brussel benoemd en hier een vaste nuntiatuur ingesteld wordt, is gepubliceerd door V. Brants: „Jehan Richardot”, *Muséon* X (1891) p. 99 v.v.

3) Ook tijdens de nuntiatuur van Mgr. Malvasia, ten minste waarschijnlijk. Zie Maere t. a. p. 40 (822) en verder het uittreksel eener studie van A. Pasture: „La situation religieuse des Pays-Bas catholiques sous les archiducs Albert et Isabelle (1596—1605) d'après les correspondances du nonce Ottavio Mirto Frangipani”, *Annuaire de l'université de Louvain* (1908) p. 341—345.

4) Vgl. K. Unkel: „Die Coadjutorie des Herzogs Ferdinand von Bayern im Erzstift Köln”, *Historisches Jahrbuch* VIII (1887) p. 245 v.v. en 583 v.v.

nuntiatuur bleef zij slechts bij tusschenpoozen. Dit hing namelijk, volgens een ouden regel der pauselijke diplomatie, van de persoonlijkheid des landsheeren af, tot wien de Curie haar diplomatieken vertegenwoordiger afvaardigde: was de landvoogd te Brussel een prins of prinses van den bloede, dan werd er een nuntius geaccrediteerd; zoo niet, dan slechts een internuntius, een commissaris of resident ¹⁾. Begrijpelijkwijze kwam nochtans dit onderscheid alleen neer op verschil van titel en rang, maar geenszins van opdracht en bevoegdheid, die zoowel voor een nuntius als voor een internuntius volmaakt dezelfde bleven. Wederkeerig was onder de regeering der aartshertogen Albert en Isabella een eigen Belgisch gezantschap te Rome gevestigd (1600—1632), dat echter, wjl de Zuidelijke Nederlanden toen hunne souvereiniteit verloren, met genoemde vorsten uitstierf en daarna wederom plaats maakte voor een diplomatiek agentschap onder toezicht van den Spaanschen ambassadeur ²⁾.

Nog verdient opmerking, dat de nieuwe Brusselsche nuntius in 1596 ook werd belast met het geestelijk toezicht over de Nederlanden, behalve Luik, dat onder Keulen bleef. Voor de zuidelijke provinciën was deze verandering hoogst natuurlijk; maar voor de noordelijke, die met den aartshertog op voet van oorlog stonden, was het een zeer bedenkelijke maatregel. Nu moesten de Hollandsche Katholieken, met name de geestelijken, niet meer in Keulen, maar in Brussel raad en voorlichting halen. Zoo kwamen zij vanzelf in verdenking, met den vijand te heulen en staatsgevaarlijk te zijn ³⁾. Wij zien dan ook geregeld, dat in de vonnissen, tegen Sasbout Vosmeer en Rovenius uitgevaardigd, als een der zwaarste punten van beschuldiging geldt, dat zij met den aartshertog te Brussel hebben onderhandeld, zich van zijn kant zelfs benoemingen lieten welgevallen en daarom van landverraad werden beticht. Hunne onderhandeling met den nuntius en het landsheerlijk gezag te Brussel moge uitsluitend op kerkelijk-godsdienstige zaken betrekking hebben gehad, wat nauwelijks kan worden betwijfeld ⁴⁾, toch was de schijn tegen hen. De welkome stok om hen te slaan werd kant en klaar van Brussel uit geleverd.

1) Vgl. Cauchie-Maere, *Recueil des instructions* p. XXIII.

2) L. V. Goemans: „Het Belgische gezantschap te Rome”, *Bijdragen.... Brabant* VI (1907) p. 1 v.v. en VII (1908) p. 66 v.v.

3) Vgl. het schrijven van den Keulschen nuntius Gallio, die nog ten jare 1660 in overweging gaf: „perche non piace fra gli Olandesi il comercio di Bruxelles, che vi tengono li cattolici, essendo essi pur troppo sospetti e della potenza di Spagna e che le loro cattolici sieno spagnoli”. *Archief aartsb. Utrecht* XXXIV p. 83.

4) Zie *Bijdragen tot de gesch. van de R. K. Kerk in Nederland* (Rotterdam 1888) I p. 8. — *De Katholiek* Dl. CI (1892) p. 442. — *Archief aartsb. Utrecht* XXXI p. 304.

Dit hebben de eerste pauselijke vicarissen en hun onderhoorige geestelijken hier te lande maar al te pijnlijk ondervonden.

Of men te Rome, toen het toezicht over de pas-wederopluikende Hollandsche Zending van Keulen naar Brussel werd overgebracht, nog vast geloofde aan de nabijzijnde onderwerping der afvallige provinciën aan het Spaansche oppergezag? En daarom maar alvast vooruitliep op een maatregel, die op den duur toch niet zou kunnen uitblijven? Of heeft de Curie wat teveel toegegeven aan de toenmalige richting, die van den godsdienst zoo gaarne een machtsmiddel ook tot politieke doeleinden maakte, liefst ten bate van den Spaanschen „rex Catholicus”, voor wiens dynastieke belangen een nuntius te Brussel, met hiërarchischen invloed op de noordelijke provinciën, zich immers des te verdienstelijker kon maken ¹⁾? Maere noemt dezen maatregel van Clemens VIII: „peut-être une faute”; doch hij voert tot verontschuldiging aan: „Il est vrai, le pape ne pouvait guère rattacher les Provinces Unies à une nonciature autre que la celle de Flandre sans provoquer le mécontentement des Espagnols” (t. a. p. 40 of 822). Maar hadden zij niet evengoed of beter nog aan Keulen, waar zij reeds eenmaal toe behoorden en waar vanouds het aartsbisschoppelijk gezag een zekere suprematie over onze gewesten uitgeoefend had, ondergeschikt kunnen blijven? De aartsbisschoppelijke stad der keurvorsten lag uitteraard tegenover onze Staten heel wat onzijdiger dan de residentie van den aartshertog, die eigenlijk voor een Spaanschen landvoogd gold. Indirect zien wij de begane fout dan ook erkend door de Curie, wanneer zij verklaart, dat de Hollandsche Zending indertijd wegens den oorlog met Spanje aan de zorg van den Keulschen nuntius werd toevertrouwd ²⁾, ofschoon zij van Brussel uit eigenlijk beter zou kunnen bestuurd worden. Doch waarom dan tegen het eind der 16de eeuw, toen de oorlog volop in gang was, den Keulschen nuntius opzij gezet en zijn toezicht over de Hollandsche Zending aan den pauselijken vertegenwoordiger te Brussel overgedragen? Misschien heeft de persoonlijkheid van Frangipani, die van Keulen naar Brussel overging, tot deze op zichzelf abnormale samenkoppeling niet weinig medegewerkt.

Hoe dit zij, de Brusselsche nuntiatuur heeft sinds hare oprichting bijna ³⁾ onafgebroken het naaste oppergezag over de Hollandsche

1) De Brusselsche nuntiatuur liet zich ook ijverig in met pogingen om Engeland en Schotland voor de Kerk te herwinnen. Vgl. L. Willaert S. J.: „Négociations politico-religieuses entre l'Angleterre et les Pays-Bas catholiques”, *Revue d'hist. ecclés.* VI (1905) p. 47 v.v., 566 v.v. en 811 v.v., VII (1906) p. 585 v.v. en VIII (1907) p. 81 v.v.

2) *Archief aartsb. Utrecht* XXXIV p. 83.

3) Vgl. boven p. 749.

Zending uitgeoefend en zodoende ruimschoots aan belangrijkheid, ten minste voor onze katholieke kerkgeschiedenis, gewonnen. Dit gezag bestond in gewone omstandigheden, wanneer een pauselijke Vicaris de Zending bestuurde, in niet meer dan toezicht op dezen ¹⁾ en het recht van beslissing over enkele strijdvragen ²⁾. Maar somwijlen kreeg de nuntiatuur het directe bestuur in handen. Zoo bij tuschenpoozing de internuntius Antonio de Via, van 1687 tot 1689; voorgoed in 1721 de internuntius Spinelli, die tot vice-superior werd benoemd en wiens opvolgers tot 1794 het bestuur over de Hollandsche Zending evenzoo hebben waargenomen ³⁾.

Zelfs kan men zeggen, dat door deze hetzij directe, hetzij indirecte gezagsuitoefening de Brusselsche nuntiatuur zichzelf nog jarenlang overleefde. Want in 1794, toen de laatste nuntius Brancadoro van zijn post ontheven was, werd zijn auditeur Luigi Ciamberlani ⁴⁾ aangesteld tot vice-superior der Hollandsche Zending, welk ambt hij van 1806—1810 meestal in Amsterdam, en daarna te Munster bleef uitoefenen tot aan zijn dood (29 Januari 1828). Met hem stierf de lange rij van dignitarissen in het buitenland (nog geenszins van buitenlandsche prelaten), door wie de van eigen hierarchie nog verstoken Nederlandsche Katholieken bestuurd zijn, gelukkig uit. Met hem ook de laatste nawerking der Brusselsche nuntiatuur hier te lande.

Na het voorafgaande springt de belangrijkheid der „Nunziature di Fiandra” voor onze lands- en kerkgeschiedenis voldoende in het oog, al blijft ook eenig voorbehoud gewenscht op de koene verzekering van prof. Cauchie: „Il n'est donc pas exagéré de dire que pour l'histoire des Pays-Bas au XVIIe et au XVIIIe siècle, il n'est guère de source plus importante” ⁵⁾. . . . Hijzelf beijverde zich reeds meermalen om eene stelselmatige uitgave der Brusselsche nuntiaturberichten onverwijld op de agenda te krijgen, zoowel van de Commission royale als van het Belgisch historisch Instituut te Rome, of althans van een van beide wetenschappelijke organen. Maar gerezen

1) „All' istesso Vicario sarà cura di V. S. il soprintendere et invigilare” . . . ; zoo luidt de instructie voor den nuntius Gesualdi d.d. 23 October 1615 (Cauchie-Maere, *Recueil* p. 48).

2) „Quodsi circa haec contingat oriri difficultates, nuncius post habitam informationem statuet quid agendum, et omnes stabunt iudicio ipsius”; zoo bepaalde paus Urbanus VIII in zijn Breve van 5 Mei 1626, ter beslechting der geschillen tusschen de seculiere en reguliere geestelijkheid, *Batavia sacra* II p. 92.

3) Vgl. *Handboekje voor de zaken der R. K. Eeredienst* 4de Jaarg. (1850) p. 41 v.v. — *Bijdragen* . . . Haarlem I (1873) p. 163.

4) Zie *Archief aartsb. Utrecht* XVII p. 147—149.

5) *De la création d'une école belge à Rome* p. 23.

moelijkheden van voorbijgaanden aard vertraagden nog de uitvoering van dezen rechtmatigen wensch.

Als voorproef leverde Cauchie, met zijn collega te Leuven R. Maere, alvast een merkwaardigen bundel instructie's, aan de Brusselsche nuntii 1596—1635 meegegeven ¹⁾. Ook voorzag hij ons van een volledige naamlijst der opvolgende nuntii en internuntii, met opgave der op elk hunner betrekking hebbende bronnen ²⁾, zoowel in het Vaticaansch archief (waar de Vlaamsche nuntiaturberichten helaas veel leemten aanwijken) als in de verzamelingen Borghese, Angelica, Barberini en Corsini (waar verschillende gedeelten van deze serie zijn verstrooid geraakt). Vóór hem was de samenstelling zulk eener lijst ook reeds door anderen beproefd ³⁾.

Maar die van Cauchie is verreweg de beste en wordt daarom hier, met slechts enkele aanvullingen, als leiddraad genomen. Ik teeken, gemakshalve, bij den naam van elken nuntius of internuntius de voornaamste, hem en onze geschiedenis rakende publicatie's met noten aan.

NAAMLIJST DER NUNTII EN INTERNUNTII TE BRUSSEL.

Ottavio Mirto Frangipani ⁴⁾ (eerst te Keulen), bisschop van Tricarico, 1596 April 20 tot 1606 Juni.

Decio Carafa, aartsbisschop van Damascus, 1606 Juni 19 tot 1607 Mei.

Guido Bentivoglio ⁵⁾, aartsbisschop van Rhodus, 1607 Juni 1 tot 1615 October.

1) *Recueil des instructions générales aux nonces de Flandre* (Bruxelles 1904). De inleiding op dit werk vindt men ietwat uitvoeriger terug in het artikel derzelfde auteurs, *Revue d'hist. ecclés.* V (1904) p. 16—46.

2) *De la création* enz. p. 24—34. Ook het tegenwoordig archief der Brusselsche nuntiatur is in deze bronnenlijst opgenomen.

3) „Notice chronologique des envoyés du Saint-Siège en Belgique”, *Journal historique et littéraire* II (Liège 1835). — Claessens, „Les envoyés du Saint-Siège en Belgique”, *Précis historiques* XXIX (1880). — Zie ook *Handboekje voor de zaken der R. K. Eeredienst* Jaarg. 4 (1850) p. 41 v.v.

4) De hem meegegeven instructie bij Cauchie-Maere, *Recueil* p. 1 v.v. Evenzoo voor de 8 hem naast opvolgende nuntii, tot en met Falconieri, t. a. p. 7—254. — Zijne „Relatione” van 1605, *Analectes pour servir à l'hist. eccl. de la Belgique* II (Louvain 1906) p. 241 v.v. — Zijne briefwisseling met Arnoldus Nylen, over het bisdom Groningen 1598, Miraeus, *Opera diplom.* IV p. 146 v.v.

5) Erycius Puteanus, *Relationi di Fiandra del Cardinal Bentivoglio* 1611—1614 (Anversa 1639, ook 1630). — *Raccolta di lettere*, scritte da Guido di Bentivoglio in tempo delle sue nuntature di Fiandra e di Francia (Venetia 1636). — Zijn beroemd werk: *Della guerra di Fiandra* I—III (Colonia 1636).

Ascanio Gesualdi, aartsbisschop van Bari, 1615 October 24 tot 1617 Juni.

Lucio Morra, aartsbisschop van Otranto, 1617 Juni 27 tot 1619 Mei.

Lucio San Severino, aartsbisschop van Salerno, 1619 Juni 1 tot 1621 Juli 21.

Giovanni Francesco de' Conti Guidi del Bagno, aartsbisschop van Patras, 1621—1627.

Fabio de Lagonissa ¹⁾ (of: della Lionessa), aartsbisschop van Consa, 1627 tot 1634 Januari 28.

Richardus Paulus Stravius ²⁾, aartsdiaken van Atrecht, auditeur-generaal en zaakgelastigde der nuntiatuur (soms ook internuntius genaamd), 1634—1642.

Lelio Falconieri ³⁾, aartsbisschop van Thebe, 1635 April 2 tot 1637.

Antonio Bichi, abt van St. Anastasia, internuntius 1641—1652.

Andrea Mangelli, abt van St. Angelo, internuntius 1652—1655.

Nipho, administrator ad interim 1655—1656.

Girolamo di Vecchii, abt van Monte Reale, internuntius 1656—1665.

Paul Filippe l' Hermite, administrator ad interim 1665.

Giacomo Rospigliosi, abt van S. Maria, internuntius 1665—1667.

Claudio Agretti, administrator ad interim 1667—1668, en nogmaals 1675.

Pompejo Giusani, evenzoo 1667.

Francesco Airoidi, abt van St. Abondio, internuntius 1668—1673.

Octavio Falconieri, abt van St. Girolamo, internuntius 1673—1675.

Sebastiano Antonio di Tanara ⁴⁾, abt van S. Maria, internuntius 1675—1687.

Giovanni Antonio de Via ⁴⁾, abt van St. Catarina, internuntius 1687—1690.

Pigliardi, administrator ad interim 1690.

Giulio Piazza ⁴⁾, abt van St. Giorgio, internuntius 1690—1696.

Orazio Filippo Spada ⁴⁾, abt van St. Stefano, internuntius 1696—1698.

Giambattista Bussi ⁴⁾, abt van St. Salvatore, internuntius 1698—1706.

Girolamo Grimaldi, abt van St. Maria, internuntius 1706—1713.

Vincenzo Santini ⁴⁾, abt van St. Giovanni Battista, internuntius 1713—1721.

1) Zijn verslag der Hollandsche Zending 1629, *Archief aartsb. Utrecht* XIII (1885) p. 245 v.v. — Zijne „Relatione” van 1634, *Analectes* t. a. p. aangekondigd, maar nog niet gepubliceerd.

2) Zijne briefwisseling met en over Rovenius 1635—1639, *Archief aartsb. Utrecht* XXXII (1906) p. 423 v.v.

3) Hij keerde, zonder te Brussel als nuntius erkend te zijn, onverrichterzake naar Italië terug. Intusschen bleef Stravius de zaken der nuntiatuur waarnemen.

4) Daarna nuntius te Keulen. Zie boven p. 751.

Giuseppe Spinelli ¹⁾, abt van St. Catarina, internuntius 1721 Juli tot 1725, aartsbisschop van Corinthe en nuntius ²⁾ 1725 September 8 tot 1731.

Vincenzo Montalto, administrator ad interim 1731—1732.

Silvio Valenti Gonzaga, aartsbisschop van Nicea, 1732 tot 1736 Maart 19.

Francesco Goddard, administrator ad interim 1736—1737.

Luca Melchior Tempì, aartsbisschop van Nicomedië, 1737—1743.

Pietro Paolo Testa, administrator ad interim 1744.

Ignazio Crivelli, aartsbisschop van Cesarea, 1744—1755.

Carlo Molinari ³⁾, aartsbisschop van Damascus, 1755—1763.

Bartolomeo Soffredini, administrator ad interim 1763.

Tommaso Maria Ghilini ⁴⁾, aartsbisschop van Rhodus, 1763—1775.

Giovanni Antonio Maggiora, administrator ad interim 1775—1776.

Ignazio Busca, aartsbisschop van Emesus, 1776—1785.

Michele Causati, administrator ad interim 1785—1786.

Antonio Felice Zondadari ⁵⁾, aartsbisschop van Adene, 1786—1790.

Cesare di Brancadoro, aartsbisschop van Nisibe, 1792—1794.

Luigi Ciamberlani ⁶⁾, auditeur en vice-superior der Hollandsche Zending 1794—1828.

10°. DIVERSE.

Ten laatste moet deze rubriek nog met een enkel woord aangeduid worden. Zij is geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 198—208 en telt nagenoeg 400 deelen, die worden bewaard in drie Armaria, doch zonder volgnummers in den inventaris staan opgegeven.

Onder *Diverse* hebben wij te verstaan: „copie di lettere et altre cose”. Het zijn meest afschriften der briefwisseling tusschen de Staatssecretarie en verschillende nuntiaturen, uit de tweede helft der

1) Bij hem werd omstreeks 1730 door den abt van Rolduc ingediend een „Mémoire concernant le Protestantisme dans le duché de Limbourg au commencement du XVIIIe siècle”, *Analectes* t. a. p. II 77 v.v.

2) Wijn de aartshertogin Maria Elisabeth, een prinses van den bloede, tot landvoogdes benoemd was (vgl. Cauchie, *Création* p. 31). Van nu af tot het laatst blijven wederom *nuntii* te Brussel gevestigd, die ook titulair-aartsbisschop zijn.

3) Zijn „Missionis Batavae status a°. 1758”, *Archief aartsb. Utrecht* VIII (1880) p. 303 v.v.

4) Zijne „Relatio status Missionis Batavae a°. 1763”, *Archief aartsb. Utrecht* VIII p. 110 v.v. en XIII (1885) p. 316 v.v.

5) Bij decreet van 1787 Februari 14 door Joseph II verbannen, en daarna in St. Truyen woonachtig.

6) Zijn uitvoerig verslag over de Hollandsche Zending 1805—1806, *Archief aartsb. Utrecht* XV p. 434 v.v. en XVI p. 91 v.v., 151 v.v. en 308 v.v.

16de en vooral uit de 17de eeuw. In Arm. III werd mijn bijzondere aandacht getrokken door een viertal deelen van het „registro di lettere” of brievenboek van Mgr. Castagna, nuntius te Madrid, in de woelige jaren 1565—1572. Verder ontmoette ik in Arm. III nog twee deelen met afschriften van allerlei brieven, in de jaren 1605—1615 gericht aan de nuntii te Keulen en te Brussel, terwijl Arm. I den brief van Mgr. Albrizi, gedagteekend 1674 Juli 1, als verrassende toegift opleverde.

In groote lijnen gaf ik tot dusverre een beeld van den algemeenen aard en het ontstaan der nuntiaturen, alsook van den aard en den omvang hunner nog voorhanden schriftelijke nalatenschap, zooals deze in het Vaticaanisch archief toegankelijk is. Bovendien traden wij in bijzonderheden over elke nuntiatuur, die min of meer van nabij onze geschiedenis raakte, terwijl die van Germania, Keulen en Brussel natuurlijk met grootere uitvoerigheid moesten worden behandeld.

Na deze inleiding volgen de stukken van onze gading, die ik òfwel op Garampi's voetspoor, òfwel door andere wegwijzers geholpen, uit verschillende „Nunziature” heb verzameld. 't Is niet meer dan eene bloemlezing, die evenwel haar doel volkomen bereikt, wanneer zij door de merkwaardigheid van haar uitgelezen inhoud opwekken mag tot eene met bekwamen spoed te bezorgen stelselmatige uitgave aller op onze lands- en kerkgeschiedenis betrekking hebbende nuntiatuurberichten.

2081.

1521 Januari 15.

Breve van Leo X aan Erasmus in antwoord op diens laatsten brief, waaruit gelukkig zijne rechtzinnigheid gebleken is.

Gratae nobis admodum.... Dat. Romae, XV Januarii 1521, anno octavo.

Germania Vol. 50 f. 40—40^v (minuut).

Gedr. Balan, *Monum. Reform. Lutheranae* p. 129. — Laemmer, *Monum. Vaticana* n°. 1.

2082.

1521 Februari 28.

De legaat Aleander aan den kardinaal-vicekanselier over den voortgang van het Lutheranisme in Duitschland en de Nederlanden.

Non essendo partito.... In Antwerpia si imprimea Luther in hispanico; credo per solitudine di Marani, che sono in Fiandra, e si devea mandar in Hispania. Cesar ci ha detto haverci rimediato.

A Gand si predica per li Emeritani publice la dottrina di Luther, come di San Paulo, imo di Christo.

Trajectensis, Monasteriensis et reliquae dioceses inferioris Germaniae tutte sono putride di questo morbo, et Cesar ne ha adviso.

In Hollandia si predica publice la dottrina di Luther. Il tutto vien da Erasmo hollandino, et questi di Cesar tutti ben lo conoscono, quasi aperte lo confessano.... Vormatiae, ultima Februarii MDXXI.

Germ. Vol. 50 f. 116—118 en nogmaals f. 188^v—190 (gelijkt. afschr.).

Gedr. Balan, *Monum. Reform. Lutheranae* p. 79 n°. 32. — Frédéricq, *Monum.* V n°. 749. — Vertaald P. Kalkoff, *Die Depeschen des Nuntius Aleander* (Halle 1886) p. 77.

2083.

1521 Augustus—October.

Eenige brieven van den vice-kanselier der H. Roomsche Kerk aan den pauselijken legaat in Duitschland (Aleander), gedagteekend 3, 27 en 28 Augustus, 5 September en 18 October 1521, maken melding van eene zekere „causa Trajectensis”, waarover men nog het meest verneemt f. 83, dat het gaat „sopra lo indulto novamente publicado in favor del popolo Trajectense contra la jurisditione et autorita di Monsrē nostro Rmō Cardinale di Lieggi”.

Germ. Vol. 50 f. 75, 82, 83, 85 en 94 (oorspr.).

Zie over deze Maastrichtsche zaak boven n°. 781—783.

2084.

1521 September 2. •

De legaat Aleander schrijft aan den kardinaal-vicekanselier over zijn optreden in Zuid-Nederland tegen het Lutheranisme.

Insequendo la forma.... El resto del populo di Bruges tanto netto, ch'io non ho possuto trovar pur' un libro; però non fù fatto incendio, el qual però per molte buone cause ho determinato lassar, excetta Hollandia, dove bisogna usar buona cura in ogni modo.... Bruxellis, II Septembris MDXXI.

Germ. Vol. 50 f. 198 (gelijkt. afschr.).

Gedr. Balan, *Monum. Reform. Lutheranae* p. 258 n°. 120. — Frédericq, *Corpus docum.* V n°. 766.

2085.

1521 (September 9).

Aleander aan den vice-kanselier over den godsdienstigen toestand in de Nederlanden, die betrekkelijk gunstig heet, behalve in Holland, „la qual certo è molto infetta” door het Lutheranisme.

Dopo le mie altre scritte.... humillime deosculator (z. d.).

Germ. Vol. 50 f. 136—136^v (gelijkt. afschr.).

Gedr. Balan, *Monum. Reform.* p. 288 n°. 122. — Frédericq, *Corpus docum.* V n°. 768 (waar: September 8?)

2086.

1540 Maart 5.

Brief van Albertus Pighius aan een ongenoemden, naar het Duitsche Rijk afgevaardigden legaat (Farnese?), waarin hij zijne diensten aanbiedt en mededeelingen doet over geschriften, die hij ter verdediging der katholieke leer samenstelde of nog voorbereidt, o. a. tegen het libel van koning Hendrik VIII en het Engelsche Parlement over een saam te roepen algemeen Concilie.

Non potui committere . . . Nam hic inter epulones et ventri deditos incommode habitans, neminem habeo, quo cum verbum ullum conferre possem sacratorum studiorum ejusmodi . . . Trajecti, die V Martii 1540.

Germ. Vol. 57^A f. 26—28^v (geheel eigenh.).

2087.

1540 (tusschen Maart 5 en April 1).

Aanmoedigend dankschrijven van den kardinaal-legaat, die Pighius aanspoort, zonder eenigen schroom met de uitgave zijner apologetische geschriften voort te gaan.

Magnam mihi . . . Vale.

Germ. Vol. 57^A f. 29 (gelijkt. afschr.).

2088.

1540 April 1.

Fragment van Pighius' brief, in antwoord op vorenstaand schrijven, dat hem tot verdubbelden ijver geprikkeld heeft.

Habeo itaque . . . coram invisam.

Germ. Vol. 57^A f. 28^v en 30 (gelijkt. afschr.).

2089—2090.

1540 Augustus 8—16.

- a. *Brieven van den kardinaal-legaat Cervini („di Nicastro”) aan kardinaal Farnese, d.d. 8, 10 en 16 Augustus 1540, respectievelijk uit den Haag, Leiden en Utrecht, voornamelijk aangaande zijne onderhandelingen met keizer Karel V over het herstel van den godsdienstvrede in Duitschland.*
- b. *Drie gelijksoortige brieven van den nuntius (Giovanni) Poggio, d.d. 10, 16 en 17 Augustus 1540, uit den Haag en Utrecht.*

Germ. Vol. 58 f. 38—43^v en f. 49—60 (gelijkt. afschriften, deels naar cijferschrift). — Ook Pio Vol. 264 f. 148—157.

Bij Poggio's brief van 10 Augustus staat aangeteekend: „Ricevuta a 27 la sera per il Montepulciano, Romae”.

Gedr. Dittrich, *Nuntiaturberichte Giovanni Morones* p. 194—204.

2091.

1554.

Brievenboek van den kardinaal-legaat Reginald Pole.

Inghilterra Vol. 3 f. 1—88 (oorspr.). — Ook Pio Vol. 240 f. 1—188 en Carpegna Vol. 202 f. 1—177^v.

Zie boven n°. 791.

2092.

1568 Juni 25.

Brief van den nuntius in Spanje J. Baptista Castagna, aartsbisschop van Rossano, aan den hertog van Alva, wiens optreden in de Nederlanden hij uitbundig prijst en krachtig aanmoedigt.

Tra li progressi . . . Di Madrid, li 25 di Giugno 1568.

Spagna Vol. 4 f. 2^v (gelijkt. afschr.).

2093.

1572 Juli 4.

De nuntius te Parijs, Salviati, schrijft aan (Ptolomeo Gallo), kardinaal van Como, in antwoord op diens schrijven van 16 Juni ll., o. a. over het conflict der kanunniken van Avignon met prins Willem van Oranje, op wien evenwel zelfs de Fransche koning en de koningin-moeder in sommige zaken weinig invloed hebben; „benche con il principe d'Oranges in alcune cose pochissima sia l'auttorità di queste Maestà, facendo egli professione di signore assoluto et non dipendente di altro principe” . . .

Con questa occasione . . . Di Parigi, li IIII di Luglio 1572.

Francia Vol. 5 f. 42 (oorspr.).

Gedr. Cauchie, *Mission* p. 139.

Vgl. Cauchie, t. a. p. 73, waar p. 70—80 nog verscheidene brieven, ontleend aan de Nunziatura di Francia en terloops ook de Nederlandsche troebelen behandelende, van 2 Augustus 1571 tot 1 Augustus 1572; deels gedrukt p. 134—163.

2094.

1572 Juli 16.

De nuntius te Parijs, Salviati, schrijft aan kardinaal Buoncompagni over den staatkundigen toestand in Frankrijk en over de Nederlandsche troebelen.

Scrivendogli assai lungamente.... A 13 passò un corriero di Spagna che andava in Fiandra, et essi inteso di buon luogo, alli huomini, mandati in Spagna dalle citta della Fiandra a querelarsi della rigidezza del duca di Alva et delle gravezze imposte, il re haver dato subita et grata audienza, mostrando d'intendere cose che gli dispiacevano, non conforme alli suoi ordini, et di volersi rimediare con gran gusto delli autori dell' accordo con li Ugonotti, parendogli haverla intesa bene, et che le seditioni de populi si debbono quietare con le piacevolezze et non col ferro.... Di Parigi, li 16 di Luglio 1572.

Francia Vol. 5 f. 60 (oorspr.).

Gedr. Cauchie, *Mission* p. 146.

Vgl. Cauchie t. a. p. 75.

2095.

1572 October 24.

Gerard van Groesbeeck, bisschop van Luik, schrijft aan paus Gregorius XIII over den toestand zijner diocese en beveelt zijn vertegenwoordiger Laevinus van der Beke dringend in de pauselijke welwillendheid aan.

Cum per immensam.... Dat. Leodii, 24 Octobris 1572.

Germ. Vol. 76 f. 41 (oorspr.).

Gedr. Theiner, *Annales* I p. 62—63.

2096.

1573 Mei 24.

Brief van Cunerus Petri, bisschop van Leeuwarden, aan paus Gregorius XIII, waarin hij den toestand van zijn diocesis beschrijft.

Tametsi longius.... Dat. Leovardie, 24 Maji a. D. 1573.

Germ. Vol. 76 f. 66—67 (oorspr.).

Zie boven n°. 616 het antwoord.

2097.

1573 November 17.

Brief van Aegidius de Monte (van den Berg), bisschop van Deventer, aan paus Gregorius XIII, waarin hij dankt voor de breve van 3 Juni 1573 en eenige mededeeling doet over den toestand van zijn diocees.

Recepimus, Sanctissime . . . incolumem conservet.

Germ. Vol. 76 f. 106 (oorspr.).

Gedr. Theiner, *Annales* I p. 124.

Zie boven n°. 614, waar echter de breve op 11 Juni is gedagteekend.

2098.

1574 Mei 14.

De kardinaal-staatssecretaris (Gallio) schrijft aan den landvoogd der Nederlanden over een kanonikaat in Oudmunster te Utrecht, dat de paus per breve heeft verleend „a un cameriere suo di quel paese, chiamato Filippo di Corswaremia”, doch waarvan het kapittel een ander heeft doen bezit nemen; de kardinaal verzoekt hem, genoemde breve te helpen uitvoeren.

Essendo a di passato . . . Di Roma li 14 Maggio 1574.

Inghilterra Vol. 1 f. 310—310^v (gelijkt. afschr.).

2099.

1575 Januari 1—September 20.

Brieven van den nuntius Bartholomaeus Portia aan den kardinaal van Como (Ptolomeo Gallio), behelzende talrijke mededeelingen over Nederlandsche zaken van staatkundigen en krijgskundigen aard, loopende van 1 Januari tot 20 September 1575.

Germ. Vol. 81 (oud 39) f. 1—396 (oorspr.).

Vgl. K. Schellhass, *Nuntiaturberichte* IV p. 345 v.v., waar de brieven van 1 Januari tot 30 April 1575, en V p. 9 v.v., waar de rest der brieven.

2100.

1575 Maart 29.

Uittreksel eener instructie aan de commissarissen van koning Philips, over hetgeen zij moeten voorstellen en mededeelen aan de afgevaardigden van den prins van Oranje en diens bondgenooten.

Prima à quanto ch'essi chiedono per due mesi prefissi.

Germ. Vol. 81 (oud 39) f. 162—166 (gelijkt. vert.).

Gedr. Theiner, *Annales* II p. 513—514.

2101.

(1575 begin April?)

Artikelen, door de commissarissen van koning Philips voorgesteld aan de afgevaardigden van den prins van Oranje en diens bondgenooten (te Breda).

Si confirma la prima la vera Catholica Romana (z. j.).

Germ. Vol. 81 (oud 39) f. 162—163 (gelijkt. vert.).

Gedr. Theiner, *Annales* II p. 514 (die zoo dagteekent).

Vgl. Bor I p. 598 (Hollandsch, met: 14 Martii 1575) en p. 602.

2102.

1575 April.

Verslag der pogingen, door graaf Schwarzenberg als keizerlijk commissaris aangewend om den vrede in de Nederlanden te herstellen, met afschriften van zijn brief aan Requesens, d.d. Breda 6 April, en van diens antwoord, d.d. Antwerpen 8 April 1575.

Postquam generosus

Germ. Vol. 81 (oud 39) f. 158—161.

Gedr. Theiner, *Annales* II p. 128—129.

Vgl. Bor I p. 605.

2103—2106.

1576.

1577.

*Brieven van:*a. *den hertog van Anjou aan de burgerij van Brussel, 28 November 1576.*

J'ay entendu dire....

b. *de vertegenwoordigers der stad Brussel bij den hertog van Anjou aan hunne burgerij, 24 November 1576.*

Vous verrez par celles....

c. *den prins van Oranje aan de te Brussel vergaderde Staten, 1 Juli 1577.*

Il n'y at celui d'entre vous....

d. *Betoog van eenige ongenoemde godgeleerden, in hoeverre een katholiek vorst godsdienstvrijheid kan toestaan.*

Nolumus omittere.... (z. j.).

Inghilterra Vol. 1 f. 325—331 (gelijkt. afschriften van dezelfde hand, waarschijnlijk van den secretaris van Sega).

a Gedr. Muller-Diegerick, *Documents* I n°. 10 (waar: November 25).b Gedr. Muller-Diegerick I n°. 13 (waar: November 25).

c Vert. Bor I p. 829 (waar: Juni 20).

2107.

1577 Maart 23—Juli 23.

Brieven (16 in getal) van den nuntius Filippo Sega, aan den staatssecretaris (Gallio), kardinaal di Como, over Nederlandsche zaken, van 23 Maart tot 23 Juli 1577 (na dezen brief volgen nog twee ongedagteekende).

Inghilterra Vol. 1 f. 338—372 (oorspr. of kopieën naar cijferschrift).

Nog volgen f. 389—393^v twee niet onbelangrijke „avvisi di Fiandra”, waarvan de eerste d.d. 17 September 1574. Het bundeltje verdient eene nauwkeurige nalezing.

2108.

(1577?)

Betoog (vermoedelijk van den nuntius Filippo Sega), dat koning Philips bovenal zijne krachten moet samentrekken, om door eene krijgsonderneming tegen Engeland een beslissenden slag te slaan.

Stando tuttavia S. Stà nel suo antico proposito, che il muovere le armi contro Inghilterra fosse per essere rimedio di molta salute alla intiera quiete delli paesi di Fiandra.... *Daarentegen heeft de koning van Engeland's bondgenooten weinig of niets te vreezen.* Il prencipe d'Oranges haverà che pensare per se stesso, poichè non havendo egli accettato la capitulazione della pace, dovrà guardarsi dalle armi di V. M^{tà}, le quale non dovranno allentare punto in Fiandra secondo l'ultimo appuntamento pigliato dalla M^{tà} Vostra con li Stati di Artesia e dell' Hannonia et con quelli di più che di mano in mano vi andranno unendo con essi.... (z. j.).

Inghilterra Vol. 1 f. 160—165^v. Oorspr. duplicaat, onder stukken uit begin 1580.

Vgl. boven n°. 1292 noot.

2109.

(1577?)

Rapport (vermoedelijk van den nuntius Filippo Sega) over het ontstaan en verloop der Nederlandsche troebelen, en over de middelen om er een einde aan te maken.

Non c'è dubbio.... qualche miracolo (z. j.).

Inghilterra Vol. 1 f. 313—317 (oorspr.).

2110.

1578 Maart 1.

Brief van Johannes Verduillius, professor in de rechten aan de universiteit te Douai, aan paus Gregorius XIII, met eene uitvoerige memorie, waarin wordt aangedrongen op een spoedigen vrede in de Nederlanden.

Is nunc est rerum status.... Lutetiae, Cal. Martii 1578.

Inghilterra Vol. 1 f. 374—374^v (brief) en f. 377—382 (memorie). De brief is eigenh. get.

2111.

1578 Maart 16.

Brief van Johannes Verduillius aan den paus, waarin hij nogmaals op een spoedigen vrede in de Nederlanden aandringt.

Postquam abhinc.... Parisiis, 16 Martii a^o. Dⁿⁱ 1578.

Inghilterra Vol. 1 f. 375—376 (oorspr. eigenh. get.).

2112.

1578 April 8.

Johannes Strijen, elect van Middelburg, die bisschop Lindanus in zijne ballingschap vergezelde, getuigt bij den paus, dat genoemde bisschop zijn plicht geenszins heeft verwaarloosd, door buiten zijn diocees te gaan.

Ego infrascriptus.... Datum et actum Lovanii, die VIII Aprilis, anno Domini 1578.

Inghilterra Vol. 1 f. 383—384 (eigenh. get.).

Gedr. Theiner, *Annales* II p. 425—426.

2113.

1578 April 8.

Wilhelmus Damasi Lindanus, bisschop van Roermond, verdedigt zich bij den paus tegen de aanklacht, dat hij, door zich veiligheidshalve naar Leuven te begeven, zijne bisschoppelijke plichten zou hebben verwaarloosd.

Post tristes illos.... peculiariter devotissimus.

Inghilterra Vol. 1 f. 385—386 (eigenh. get.).

Gedr. Theiner, *Annales* II p. 423—425 (die verwijst naar: Flandria 2 f. 387).

2114.

1578 Mei.

Advies, op last van aartshertog don Juan in Mei 1578 te Leuven uitgebracht door bisschop Wilhelmus Lindanus over de wijze, waarop het Nederlandsche volk kan worden teruggebracht tot den katholieken godsdienst en tot gehoorzaamheid jegens den koning.

Cum divina pietas.... largiri dignetur clementia Amen.

Germ. Vol. 91 (oud 45) f. 88—96 (oorspr.).

Gedr. Theiner, *Annales* II p. 426—430. — *Publications de la Société historique et archéol. de Limbourg* XXIX p. 283 v.v.

J. Hansen, *Nuntiaturberichte* II p. 260 veronderstelt, dat dit stuk wellicht hetzelfde is als hetgeen 10 Januari 1579 door den staatssecretaris Gallio aan den nuntius te Keulen, Mgr. Castagna, werd toegestuurd.

2115.

(1578?)

„Oratione del Gran Cancelliero d'Inghilterra sopra la proposta fatta dalla regina al Consiglio: se converrebbe ajutar palesamente il prencipe d' Oranges et Stati di Fiandra contro lo re di Spagna, nella quale si vede lo stato presente d' Inghilterra”.

Hij pleit tegen gewapende tusschenkomst in de Nederlanden, voornamelijk wegens Engeland's gebrek aan geld, aan inwendige rust, aan bondgenooten. Wat de Nederlanden betreft: „sono pero quei popoli hormai tanto esausti, che l'istesso prencipe d' Oranges non se ne fida troppo, et cavatone alcune citta di Holandia et Fiandra, non bisogna del resto farne molto conto. Per tanto conchiudo, che in cose di guerra dobbiamo ben poco confidarci in tali amici”.... Beter is het, den koning van Spanje te vriend te houden en hem op te hitsen tegen Frankrijk.

Saria ben necessario contro i Francesi.

Inghilterra Vol. 1 f. 1—7 (gelijkt. vert.).

2116.

(1578—1581?)

„Discorso sopra l'andata dell' arciduca Mathia in Fiandra” ¹⁾.

Verhandeling over de oorzaken van het fiasco des Spaanschen konings in de Nederlanden, voornamelijk toe te schrijven aan den haat tegen de Spanjaarden en den vrijheidszin des volks, alsmede over de verdere oorlogskansen, die voor Spanje niet gunstig worden geacht.

Quando si fece nel manigiar questa guerra (z. j.).

Fiandra Vol. 7 f. 25—28^v (oorspr.?).

Vgl. *Bijdragen* *Brabant* V p. 244 n°. 4.

1) Dit is op den rug aangeteekend, maar past niet op den inhoud.

2117.

1579 Maart 13.

De nuntius in Portugal, Alessandro Frumentis, schrijft aan den kardinaalstaatssecretaris (Gallio) over zijne reis met Wilhelmus Lindanus, bisschop van Roermond. Bij gunstig weer hopen zij binnen drie dagen in Barcelona aan te komen.

Hieri arrivai.... Prima ch'io partissi da Buccoli, luogo lontano di qua cento miglia, vi arrivò la galera, con la quale va Monsignor Sauli, il quale mi mandò à invitare et offerire luogo sopra la medesima galera per me et per due altri soli, l'uno de quali s'intendesse essere il vescovo Lindano, il quale tuttavia conduco in mia compagnia con quello amore et pensiero, che in Roma presi assuto di fare et da N. Sre mi fu imposto.... Di Ada, li 13 di Marzo 1579.

Portogallo Vol. 7 (oorspr., eigenh. get.).

2118.

(1579 Mei 11).

Begroetingsrede van den pauselijken nuntius (Castagna) op het vredescongres te Keulen aan zijne medeaftgevaardigden, waarin hij aandringt op een spoedigen en duurzamen vrede in de Nederlanden.

Quod Sanctissimus Dominus Noster.... Huc ¹⁾ tendunt illius piissimi Patris ad omnes jam jam principes legationes, exhortationes, exclamationes, et imprimis ad D. O. M. diuturnae preces, ac (ut uno verbo dicam) omnes hac tempestate Summi Pontificis cogitationes, desideria omnia huc potissimum respiciunt. Intelligit enim, tot tantasque perturbationes nullum tandem exitum habere posse, nisi regionum illarum omnium excidium certamque ruinam.... in requie opulenta.

Germ. Vol. 97 f. 297—298^v (gelijkt. kopie).

Volgt f. 299—300 het op deze rede gegeven antwoord, en vooraf gaan f. 178—296^v oorspr. brieven van denzelfden nuntius aan den kardinaalstaatssecretaris, waarin zeer dikwijls deze aangelegenheid ter sprake komt, uit Keulen en Augsburg 9 April 1579 tot 4 Januari 1580.

Gedr. Theiner, *Annales* III p. 96, waar ook p. 97 het antwoord op de redevoering. Deze werd gehouden 11 Mei, volgens brief van Castagna, bij Hansen, *Nuntiaturberichte* II p. 290.

1) NL. op den bovengenoemden vrede in de Nederlanden.

2119.

(1579 na Mei 17).

„Articuli, ab Ordinibus Belgii Generalibus in conventu, qui habebitur Coloniae, ad constituendam bonam et firmam pacem inter regiam Majestatem et praedictos Ordines proponendi” (20 artikelen).

Convenietur de oblivione.... ratihabeatur et probetur.

Germ. Vol. 102 f. 225—226 (gelijkt. afschr.).

Vermoedelijk eene gewijzigde redactie van de oorspronkelijke artikelen, die werden opgesteld 17 Mei 1579 en zijn gedrukt bij Theiner, *Annales* III p. 100 (vgl. Gachard, *Actes* II n°. 1846); misschien ook wel identisch met de in Antwerpen 23 November e. v. opgestelde artikelen (vgl. Gachard t. a. p. n°. 2092).

Zie boven n°. 814.

2120.

1579 Mei 22.

Bisschop Wilhelmus Damasi Lindanus schrijft aan paus Gregorius XIII, om hem te bedanken voor de in Rome ondervonden gastvrijheid en bescherming, en hem nader in te lichten over zijne bij koning Philips ingediende memorie aangaande den kerkelijk-staatkundigen toestand in de Nederlanden.

Hisce diebus.... Madritii, XXII Maji anno 1579.

Spagna Vol. 24 f. 41 (oorspr., eigenh. get.).

Zie boven n°. 2114.

2121.

1579 Juli 18.

„Articuli pacificationis Belgicae”, voorgesteld door de keizerlijke commissarissen te Keulen (22 artikelen).

Primo pacificatio.... christianum principem.

Germ. Vol. 102 f. 222—224 (gedrukt).

Gedr. Bor II p. 60 (hollandsch).

Vgl. Gachard, *Actes* II p. 233 n°. 1925. — Tiele, *Pamfletten* I n°. 201 en n°. 205.

Zie boven n°. 866.

2122.

(1579 omstreeks Juli 20).

Punten van overeenkomst, door de Staten-Generaal voorgesteld aan aartshertog Matthias van Oostenrijk, bij diens optreden als landvoogd (28 in getal).

Essendo stati . . . in niuna maniera (z. j.).

Inghilterra Vol. 1 f. 322—324^v (gelijkt. vert.).

Zie boven n°. 815.

2123.

1579 October 10.

Antwoord der Gedeputeerden van Friesland aan de keizerlijke commissarissen, bevattende eene met redenen omkleede weigering, om de voorgestelde pacificatie aan te nemen.

Quod hactenus ex mandato . . . Leoverdiae, X Octobris 1579.

Germ. Vol. 91 (oud 45) f. 141—142 (gelijkt. afschr.).

Gedr. Theiner, *Annales* III p. 102—103.

Vgl. Hansen, *Nuntiaturberichte* II p. 360 noot 3.

2124.

1579 November 13(?)

Bericht der commissarissen te Keulen aan den keizer, over het vruchteloze hunner pogingen, om in de Nederlanden eene pacificatie te bewerken.

Optassemus, clementissime . . . Dat. Coloniae, XII mensis Novembris, a. D. 1579.

Germ. Vol. 91 (oud 45) f. 145—146 (gelijkt. afschr.).

Gedr. Theiner, *Annales* III p. 105.

Vgl. Hansen, *Nuntiaturberichte* II p. 359 noot 1, die aantoont, dat de dagteekening moet zijn: 14 November.

2125.

(1579 November?)

Uiteenzetting der redenen, waarom de keizerlijke commissarissen te Keulen het tot stand komen van den vrede onmogelijk achten.

Causae cur domini commissarii . . . petendae erunt.

Germ. Vol. 102 f. 242—243 (gelijkt. afschr.).

2126.

1579.

Punten van overweging, paus (Gregorius XIII) door bisschop Wilhelmus Lindanus aangeboden over de vraag, hoe in de Nederlanden de katholieke godsdienst kan hersteld en bewaard worden.

Ut regem catholicum.... et in aliis omnibus obsequemur.

Germ. Vol. 91 (oud 45) f. 97—101 (oorspr.).

Gedr. *Publications de la Société historique et archéol. de Limbourg* XXIX p. 289 v.v.

2127.

(Ongeveer 1580).

Betoog van een ongenoemde, waarin wordt aangedrongen op snelle, krachtige en trouw uitgevoerde maatregelen tegen de Nederlandsche opstandelingen en waarin de anti-roomsche politiek van prins Willem van Oranje wordt blootgelegd.

Quod in bello hoc civili.... et firmior constituetur.

Fiandra Vol. 7 f. 10—14 (oorspr.); ibidem Spaansche vertaling f. 15—20.

Gedr. *Archief aartsb. Utr.* XXI p. 442—444 (fragment).

Vgl. *Bijdragen*.... Brabant V p. 242 n°. 3.

2128.

1583 Februari 11.

Decreet van prins Willem van Oranje-Nassau, dat een onlangs door hem uitgevaardigd besluit herroept, waarbij de kerkelijke inkomsten in het prinsdom Oranje gedeeltelijk werden gesequestreerd, mits de geestelijken jegens den prins een eed van getrouwheid afleggen.

Guillaume par la grace de Dieu.... En Anvers, le unsieme de Février 1583.

Avignone Vol. 14 p. 226—227 en p. 296 (gelijkt. afschriften). Op p. 296 volgt nog een Ital. vert. en p. 297—298 een klein rapport over deze zaak (Fransch en Italiaansch), o. m. met den tekst van bovengenoemden eed.

2129.

1583 Juli 2.

Prins Willem van Oranje schrijft aan kardinaal d'Armailhac, pauselijk legaat in Avignon-Venaissin, dat hij Madame de Paraclet als gouvernante naar het prinsdom Oranje wil zenden en dat hij voor den vrede dier gewesten in hare gematigdheid vertrouwen stelt.

J'ai ces jours.... Anvers, ce II de Juillet 1583.

Avignone Vol. 14 p. 448 (gelijkt. afschr.).

2130.

1583 *Juni 27*
Juli 7, Keulen.

De nuntius Bonomi aan kardinaal Gallio; over het verzoekschrift ¹⁾ van den Goudschen ex-burgemeester Johannes Stempelius.

.... Il console Gaudano mi ha con grande istanza pregato, ch'io voglia raccomandare a V. S. Illma il figlio suo per un canonicato della chiesa d' Utrecht, secondo ch'ella vedrà nel suo memoriale allegato ¹⁾, promettendo che quando potrà havere il possesso di quel canonicato Ultrajectense, lascerà questo che tiene hora qui nella chiesa degli Apostoli; et havendogli io risposto che non era certo, se N. S. volesse concedere aspettative contro 'l Concilio di Trento, mi hà replicato, che S. B. ha concesse ad altri simili gratie in questi paesi. Se così è, giudico bene à compiacere quest' uomo da bene, poichè si muove veramente per ajutare la catholica religione in quella città, ond' io, che non devo facilmente pigliar cura di raccomandare cause particolari, mi sento astretto a far questa raccomandatione, perchè veramente è come causa publica....

Germ. Vol. 105 f. 443 (oorspr.).

Gedr. Hansen, *Nuntiaturberichte* p. 625 n°. 356.

Even te voren is in denzelfden brief sprake van Godefridus van Mierlo, „suffraganeo di Monasterio et vescovo Arlemense, huomo di singolar pietà e dottrina”....

1) Zie onder n°. 2132.

2131.

1583 Juli 15.

Kardinaal d'Armailhac, leaat te Avignon, aan kardinaal Gallio: over de houding van prins Willem in het prinsdom Oranje ten opzichte van den katholieken godsdienst.

.... Il principe d' Orangie, à quanto mi ha detto il vescovo di esso luogo, ha concesso, che in quel stato vi si possa fare li matrimonii et li battesimi alla forma di nostra santa madre Chiesa catholica romana, con però non si gli dichi Messa. Siamo presso à risolvere, se dovemo accettare quel partito, che sin'hora non mi pare d' accettare, sendo la Messa il principal soggetto che desideriamo per l' edificatione del popolo....

Il principe d' Orangie mi ha scritto una lettera ¹⁾, quale mando copia a V. S. Illma, per la quale vuol mandare Madama di Paraclit heretica per governante d' Orangie, risoluto di levar Blaccone, et mi assicura, che quella dama s' accomodara a tutto quello ch'io conoscerò conveniente per la quiete di questi doi stati.... Di Avignone, XV di Luglio 1583.

Avignone Vol. 14 p. 443—445 (oorspr.). In dit Vol. komt prins Willem, in verband met zijn prinsdom Oranje, herhaaldelijk ter sprake.

2132.

1583.

Verzoekschrift van den Goudschen ex-burgemeester Johannes Stempelius aan den Keulschen nuntius Bonomi, om een kanonikaat te Utrecht voor zijn zoon Cornelius.

Cum in Ultrajectensi.... et Middelburgensem.

Germ. Vol. 105 f. 378 (oorspr., ingelascht bij n°. 2130).

2133.

1583.

Memorie van den Goudschen ex-burgemeester Johannes Stempelius: over de mid-delen ter verbetering van den kerkelijk-staatkundigen toestand in de Nederlanden.

Quanto cum periculo.... dent manus regiis.

Germ. Vol. 105 f. 381—381^v (gelijkt. afschr.).

Gedr. Theiner, *Annales* III p. 474 (fragment).

1) Zie boven n°. 2129.

2134—2135.

1584 September 16.

a. *De Freiburgsche godgeleerde Jodocus Lorichius schrijft aan den Keulschen nuntius Bonomi over den bisschop Wilhelmus Lindanus en diens hervormingsvoorstellen.*

b. *Antwoord hierop van Bonomi.*

Hoc die hic transiit.... Friburgi, ad XVI Cal. Octobris 1584.

Quas ad me.... merita merentur.

Germ. Vol. 106, (a) f. 411, en (b) f. 411^v—412 (gelijkt. afschr.).
Gedr. Theiner, *Annales* III p. 595.

2136.

1584 November 21.

Bisschop Wilhelmus Damasi Lindanus schrijft aan den staatssecretaris (Gallio), kardinaal van Como, om diens tusschenkomst te vragen, dat het jaargeld van 500 dukaten, hem door het bisdom van Palencia verschuldigd, regelmatig en ten volle worde uitbetaald, te meer, wijl hij in zijn financieelen nood daarom erg verlegen is.

Cum feria sexta.... Romae, pridie S. Ceciliae an. 84.

Spagna Vol. 31 f. 249—250 (oorspr., eigenh. get., met een eigenhandig postscriptum over dezelfde zaak).

2137.

1585 Juli 16.

Verzoekschrift, door Tilman Vosmeer en Jodocus a Cruce te Keulen gericht aan den nuntius Bonomi: om eenige volmachten voor Mr. Sasbout Vosmeer, vicaris-generaal in het aartsbisdom Utrecht, Mr. Willem Coopal en Mr. Nicolaus Vigerius, vicarissen-generaal in het bisdom Haarlem.

Summa tua auctoritas.... XVII Cal. Augusti 1585.

Colonia Vol. 4 f. 99 (gewaarmerkt afschr., toegevoegd aan den brief van Bonomi aan den kardinaal-staatssecretaris, d.d. 1585 Augustus 23, gedr. Ehses-Meister, *Nuntiaturberichte* I p. 128 n°. 90).

2138.

1585 Augustus 9.

„Copia d' una lettera, scritta da Groninga alli 9 d' Agosto 1585.”

Bericht van een ongenoemde over eene poging van Staatsche zijde, om Groningen te overrompelen.

Dopo haver serrato . . . si farà giustizia.

Colonia Vol. 4 f. 95 (gelijkt. afschr.).

Vgl. Ehses-Meister, *Nuntiaturberichte* I p. 122 n°. 86.

2139.

1588 (vóór Mei 12).

Practische vragen, de zielzorg betreffende, door eenige Hollandsche priesters aan den Keulschen nuntius voorgelegd en door dezen naar Rome overgezonden.

Quaestiones aliquot . . . dicendi sunt.

Colonia Vol. 2 f. 211 (oorspr., eigenh. van Sasbout Vosmeer, ingelascht bij een brief van den Keulschen nuntius Frangipani aan kardinaal Montalto, d.d. 1585 Mei 12). — In hetzelfde Vol. brieven van den Keulschen nuntius aan den kardinaal-staatssecretaris, van 26 November 1587 tot 2 Februari 1592.

Vgl. Ehses-Meister, *Nuntiaturberichte* II p. 146 noot, p. 178 noot, p. 184 n°. 161.

2140.

(Omstreeks 1590).

Brief van een ongenoemde over de gezindheid van het volk in Holland en de aldaar beschikbare krijgsmacht tegenover Spanje.

In Olanda . . . d' allontanar (z. j.).

Fiandra Vol. 7 f. 21—22^v (gelijkt. afschr.).

Vgl. *Bijdragen* . . . *Brabant* V p. 244 n°. 4 (waar ten onrechte deze brief met den „discurso” van 1578—1581, boven n°. 2116, wordt vereenzelvigd).

2141.

(Omstreeks 1590).

„Articuli et puncta, quibus dilucide et breviter responderi petitur.”

Antwoord op 21 vragen, omtrent den in de Nederlanden te verwachten toestand, ingeval zij als bruidschat worden gegeven aan de infante Isabella bij dezer huwelijk met aartshertog Albertus. De ongenoemde schrijver is zeer gunstig voor dit plan gestemd.

Quaeritur primo provisum fuerit (z. j.).

Fiandra Vol. 7 f. 1—8 (oorspr.).

Vgl. *Bijdragen* *Brabant* V p. 244 n°. 2.

2142.

1592 Augustus 26.

Innocenzo Malvasia aan kardinaal Aldobrandini: over de jongste krijgsverrichtingen van prins Maurits.

L'ultima di V. S. Illma

Il conte Mauritio, piccato dall' esser stato costretto a levare l' assedio di Grol e a ritirarsi, s' ha fatto venir altri duo milla fanti, ch' eran restati nelle guarnigioni, lasciandone intanto la difessa a gli borghesi, et havendo posto maggior guardia in Groningha, per dubbio che quei Catholici col caldo et favor dell' esercito vicino non facciano alcuna alteratione, levandosi col resto de le forze sue, facendo un poco di giro per piu sicurezza et maggior commodità delle vettovaglie, si è mosso per andar a presentar la battaglia a Mondragone, il quale inferior di numero, ma superior nella virtù de soldati havendo volto le spale al Rheno, dal qual non può per causa de le vettovaglie allontanarsi, et fortificatosi bene sta senza moversi aspettando di combattere con vantaggio, se vorà andar l'inimico nel suo forte a ritrovarlo Di Bruxelles, li 26 d' Agosto 1592.

Fiandra Vol. 8 f. 421^v—422 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. *Bijdragen* *Brabant* V p. 245 n°. 1.

2143.

1592 December.

„Copia dell' istruttione originale d' Alessandro Vanhove, nato da Bruxelles, mandato dal viconte di Turena alli ribelli del re nostro signore, gli Stati di Holanda et altri.”

Deze instructie betreft den omvang en de voorwaarden van wederzijdsche hulp, door de Staten en de Hugonoten te verleenen. — Met een begeleidend schrijven uit Brussel 16 December 1592.

Memoria di quanto . . . pensare così avanti.

Fiandra Vol. 7 f. 85—86 (gelijkt. afschr.).

Vgl. *Bijdragen* . . . *Brabant* V p. 243 n°. 10.

2144.

1592—1600.

Bundel avvisi, meestal uit Brussel, Antwerpen of Keulen, zijnde berichten over den oorlog, de binnenlandsche politiek, den handel enz. in de Nederlanden 1592—1600. Hieronder f. 174, fragment van een brief uit Groningen, d.d. 19 Juni 1594, over den toestand tijdens het beleg aldaar, die zeer rooskleurig wordt voorgesteld.

Fiandra Vol. 7 f. 121—177^v (meest gelijkt. kopieën naar cijferschrift).

Vgl. *Bijdragen* . . . *Brabant* V p. 245 n°. 14.

2145.

1593 Mei 28.

Het kapittel van 's Hertogenbosch bericht aan Clemens VIII het overlijden van den bisschop Clemens Crabeels en de benoeming tot diens opvolger van Gisbert Mastius Boemelius. Wyl de bisschoppelijke tafelgoederen bijna geheel in handen der ketters zijn, vraagt het ditmaal vrijstelling van de annaten en overige rechtskosten.

Cum omni . . . speciali mandato.

Fiandra Vol. 10 f. 31—31^v (oorspr.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 48.

2146.

1593.

„Rellatione dell' assedio e presa di San Getrudenberghe (*sic*), fatta da Mr. Fillippo Mascio, secretario di Mons^{re} Malvasia.”

Verslag van het beleg en de inneming van Geertruidenberg, door een Spaansch-gezinde.

San Getrudenberghe.... guardata e proveduta.

Fiandra Vol. 7 f. 33—34^v (oorspr.?).

Gedr. *Bijdragen*.... *Brabant* V p. 159—172.

Vgl. t. a. p. 242 n°. 5.

2147.

1594 Mei.

Brief van aartshertog Ernst aan de Staten, d.d. Brussel 6 Mei 1594, en van het antwoord der Staten, d.d. den Haag 27 Mei 1594.

Generosi nobili....

Li Stati generali....

Fiandra Vol. 7 f. 39—40^v en f. 41—47^v (gelijkt. vert.).

Gedr. Bor III p. 810 en p. 813.

2148.

1594 Juli 24.

Voorwaarden der overgave van Groningen, toegestaan door prins Maurits.

Articoli et conditioni.... et essequito alli 24 detto.

Fiandra Vol. 7 f. 75—77 (gelijkt. vert.).

Gedr. Bor III p. 833.

2149.

1595 Januari 6.

De Brusselsche nuntius Innocenzo Malvasia aan kardinaal Aldobrandini: over de gunstige kans, om tijdens de heerschende vorst in Holland en Zeeland een krijgstoct van Spaansche zijde te ondernemen.

Havendo S. A.

Da molti in quà per li straordinarii freddi fanno così gran giacce in questi paesi, che gli Stati d'Holanda et Zelanda, che per la basezza del sito sono circondati d'ogn' intorno per molto spatio dall' acque, sogliono senza guardie riposarsi molto securi, vivono hora in grandissimo timore, che con questa insolita et buona occasione de' geli, desiderata già indarno dal duca di Parma, non si mandi di quà genti contra di loro à far una impresa, ò almeno che saria assai facile à guastare tutto il paese et abbruggiarli le navi et legni loro, che senza poter' esser' diffesi stanno sepolti nel ghiaccio et esposti ad ogni ingiuria; sopra di che n'è stato più volte proposito in consiglio, e si sono intese le proposte di diversi capitani, che si sono offerti in tal' occasione di far con poche forze grandissimi danni à gl'inimici et impadronirsi di qualche piazza et sito più opportuno à fargli poi la guerra. Ma non s'è presa in fin' qui resolutione, nè credo se ne farà altro, tanto più non ci essendo danari et trovandosi tanta soldatesca ammutinata Di Bruxelles, li 6 Gennaro 1595.

Fiandra Vol. 8 f. 16—19 (oorspr. eigenh. get.).

Aldaar f. 411—413^v ook avvisi uit Middelburg 10 Augustus 1595 en f. 449 „di Zelanda” 3 October 1595, zijnde berichten over buitenlandsche politiek en krijgsgaken.

2150.

1597 (vóór Juni 21).

Uitvoerig plan om Holland te overmeesteren: geen open veldslag leveren, maar de vestingen stuk voor stuk als bij verrassing innemen. Het oogenblik is thans zeer gunstig, wíjl de bevolking, gedrukt door zware belastingen, wegens stilstand van den handel verarmd en nog grootendeels katholiek zijnde, iedere verandering gaarne zal begroeten. — Dit plan werd door den Keulschen nuntius besproken met den admirant van Aragon te Keulen en ook aan aartshertog Albertus medegedeeld.

In Olanda del paese nemico.

Colonia Vol. 4 f. 191—192 (ingelascht bij een brief van den nuntius aan den kardinaal-staatssecretaris, d.d. 21 Juni 1597). — In hetzelfde Vol. f. 1—169 brieven en avvisi uit Keulen 1585—1586, en f. 170—204 dito a°. 1597.

2151.

1598 October 24.

De Brusselsche nuntius (Frangipani) aan kardinaal Aldobrandini: over den nieuwbenoemden bisschop van Middelburg (Philippus) de Rodoon.

E piaciuto al Ser^{mo} sign^r arciduca di nominare a N. S. il Sr Carlo Filippo di Rodovan, decano della cathedrale di Gante, per il vescovato di Middelburg, alla cui chiesa fù giontamente concessa l'amministrazione del monastero di Knamen (*sic*)¹⁾ per la debita competenza di chi sarebbe stato provisto à quella dignita. Trovandosi detto vescovato con tutte l'intrate in poter de rebelli come ancor il detto monastero rovinato da queste guerre, sono stato ricercato dal detto S^r decano et da questi SS^{ri} ministri di Sua A., ch'io supplicasse V. S. Illma et R^{ma}, ch'in consideratione di tutto ciò, ch'io approvo per vero, si degni procurar la gratia dalla S. S. piu gratiosa se può per la confirmatione della persona, ch'io l'assicuro, ch'il favore sarà degnamente impiegato per la notitia ch'ho di meriti del detto decano.... Da Bruxelles, li 24 d' Ottobre 1598.

Fiandra Vol. 11 f. 479 (oorspr. eigenh. get.).

Nog verschillende brieven, door den kardinaal-staatssecretaris en den nuntius over Nederlandsche zaken gewisseld 1598—1612, ibidem Vol. 12^A, f. 136 en 137.

2152.

1599 Maart 15.

Brief van (Philips Willem) prins van Oranje aan paus Clemens VIII, om met voldoening te melden, dat hij door middel zijner commissarissen de uitoefening van den katholieken godsdienst heeft hersteld in het prinsdom Oranje, waar die sedert 27 jaar was gestaakt.

Se ben non dubito.... D'Orange, li 15 di Marzo 1599.

Fiandra Vol. 10 f. 110—110^v (oorspr. eigenh. get.).

1) Lees: Eynham, in België.

2153—2154.

1599 Juni 26.

- a. *Brief van (Philips Willem) prins van Oranje aan paus Clemens VIII, om dank voor ontvangen gunsten en duurzame trouw te betuigen.*

Presentandosi occasione . . . Di Genoa, li 26 di Giugno 1599.

- b. *Brief van denzelfde aan kardinaal Aldobrandini, uit hoffelijkheid.*

Non posso . . . Di Genoa, li 26 di Giugno 1599.

Fiandra Vol. 10 f. 118—118^v en f. 117 (beide oorspr. eigenh. get.).

Vgl. *Bijdragen* . . . *Brabant* V p. 252 n°. 17.

2155.

(1600 vóór Januari 15).

Verzoekschrift van den bij gelegenheid van het jubilé te Rome vertoevenden bisschop van Roermond (Henricus Cuyck) aan paus Clemens VIII, dat deze een Breve richte aan aartshertog Albertus, opdat de bisschop niet worde gemoeid of gehinderd in het bezit der proosdij van Meerssen, die bij zijne tafelgoederen is ingelijfd.

In erectione . . . creari queat.

Fiandra Vol. 9 f. 55—56 (oorspr.?).

Vgl. *Bijdragen* . . . *Brabant* V p. 250 n°. 11. — Cauchie, *Mission* p. 49.

Zie boven n°. 708.

2156.

1606 Juli 2.

Instructie van kardinaal Borghese voor Decio Caraffa, nuntius te Brussel.

Al desiderio che V. S.

L'arcivescovo Filippense, mandato l'anno passato in Frisia come vicario apostolico per consolar li popoli sottoposti a l'obedienza del Ser^{mo} arciduca Alberto, hà scritto d'haver bisogno de' sacerdoti, libri e paramenti sacerdotali, et l'arcivescovo di Taranto ¹⁾ avvisò d' haverli mandato alcuni libri et di voler operar con quell' Altezza per mantener li preti, che si manderanno al detto arcivescovo, applichi qualche parte de le contributioni, che pagavano gl' heretici di Linghen et altri luoghi, poichè ci è gran speranza di restituire in quelle chiese la vera religione et l'antico zelo. Piglierà però V. S. particolar cura di ricordar questo a S. A. et le metterà in consideratione, che con l'aumento de' Catholici stabilirà in quelle parti le sue piazze, et darà anco avviso al medesimo arcivescovo à la giornata di quanto opererà Di Roma, li 2 di Luglio 1606.

Fiandra Vol. 136 f. 58—65^v (gelijkt. afschr.).Gedr. Cauchie-Maere, *Instructions* p. 59 v.v.

2157.

1607 Mei 19.

Kardinaal Borghese aan (Decio Carafa), nuntius te Brussel: over de noodzakelijkheid, om in de voorwaarden van het Bestand ook godsdienstvrijheid voor de Katholieken te doen opnemen.

Se ne le conditioni de la tregua o pace futura resteranno liberi gl' Ollandesi et havranno libertà di coscienza senza riserva espressa de l'esersitio de la religione Cattolica, poco bene ci possiamo promettere in quelle parti. Bisogna perciò premere quanto più si può, che et la Maestà del re Cattolico et coteste Altezze Ser^{me} non stringano l'accordo se non con conditione, che li Cattolici possano liberamente haver chiese e che sia in libertà d'ogn' uno di professar pubblicamente la religione Cattolica, perche facendosi altrimenti ne se procurerà di dare al Signore Dio quello che vuole, la salute del' anime, ne vi resterà speranza alcuna di poter ridur que' popoli à l'obedienza dei lor prencipi naturali, lasciandosi in poter de li heretici il dominio sopra li Cattolici, li quali soli possono mostrarsi fedeli Di Roma, li 19 di Maggio 1607.

Fiandra Vol. 136 (gelijkt. afschr.).

1) De vorige nuntius Frangipani, sinds 20 Juni 1605 aartsbisschop van Tarentum.

2158.

1608 Juni 9.

Instructie van kardinaal Borghese voor Guido Bentivoglio, nuntius te Brussel.

Al desiderio che ha V. S. Sopra tutto incarico a V. S. d'ordine espresso di N. S., che in evento che si stringa da dovere la pace tra S. A. et li Stati, Ella non solo ricordi, ma faccia il possibile, perchè si conservi specificamente in Ollanda l' esercizio libero della religione cattolica Di Roma, li 9 di Giugno 1608.

Fiandra Vol. 136 f. 109—117 (gelijkt. afschr.).

Gedr. Cauchie-Maere, *Instructions* p. 27 v.v. (waar: Juni 5).

2159.

1609 October 17.

Kardinaal Borghese aan (Guido Bentivoglio), nuntius te Brussel: over de houding van den Franschen koning ten opzichte der Hollandsche Katholieken.

Le ragioni politiche oltre quelle del servitio di Dio, che muovono il re di Francia, secondo che riferisce il Sr de Praù ¹⁾ a voler favorire i cattolici delle Provincie Unite per indebolire la fattione heretica et rendere in ogni tempo più sicura la sua corona, sono sì buone et sostantiali et riguardano sì direttamente il comodo della Maestà Sua et del suo regno, che pare, che non si possa errare à prestargli fede et stimolarlo à non perdere l'occasione di far notabil giovamento a se et ad altri Di Roma, li 17 Ottobre 1609.

Fiandra Vol. 137 (gelijkt. afschr.).

1) Lees: Prats. Zoo heette de secretaris van aartshertog Albert.

2160.

1611 Maart 26.

Kardinaal Borghese aan (Guido Bentivoglio), nuntius te Brussel: over den pas uit Rome vertrokken priester-dichter Johannes Stalpaert (van der Wiele).

Parte di qua il dottor Gio. Battista Stalpardo, sacerdote Olandese, in Missione per Olanda con la benedizione di S. B^{no}, la quale le ha concesso ancora di molte gratie et l' ha honorato di titolo di protonotario apostolico.... Vuole S. S., che Ella l' habbia per molto raccomandato.... Di Roma, li 26 di Marzo 1611.

Fiandra Vol. 137 (gelijkt. afschr.).

2161.

1612.

„Edictum generalium Ordinum Foederatarum Belgii provinciarum, in articulos fideliter distributum, cum epistola monitoria pro religionis pace et libertate. Embdae anno 1612.

„Lectori, ut ajunt, in reformata Provinciarum Belgii foederatarum ecclesia, libertatis studioso.”

Betoog, dat de Hollanders eenparig, nu sinds 44 jaar, tegen Spanje gestreden hebben voor hunne vrijheid, ook in geloofszaken, maar dat zij, die aan de Spanjaarden een verwijt maken van tyrannie en Inquisitie, thans een niet minder felle vervolging instellen tegen de Katholieken, ofschoon ook aan dezen godsdienst-vrijheid was toegezegd. Ten slotte een gebed, dat God het ware geloof moge herstellen, niet door geweld, doch met zachte middelen, overeenkomstig de gewoonte, sinds 1000 jaar in de Nederlanden inheemsch.

Quartus et quadragesimus.... annis derivatam. Faxit Deus.

Fiandra Vol. 12 (ongepagineerd, ongeveer 8 blz. groot, oorspr.?).

2162.

1626 Maart 13.

Brief van den Keuschen nuntius Pierluigi Carafa aan den kardinaal-staats-secretaris, ter aanbeveling van Leonardus Marius ¹⁾, voor een kanonikaat in Keulen.

.... Mi è però paruto con questa occasione di proporre a V. S. Illma un soggetto eminente per quel canonicato. In Colonia si trova il signore Leonardo Mario teologo, che hà pochi pari in Germania e che oltre alla bontà della vita si mostra parzialissimo di cotesta Santa Sede et ha molte volte dato alla stampa grossi volumi sopra la sacra Scrittura Di Liegi, li 13 Marzo 1626.

Colonia Vol. 9 (zonder pagineering, oorspr.). Het gansche Vol. bevat zulke oorspr. brieven van 9 Januari tot 25 December 1626.

2163—2165.

(1636—1637).

a. *Brieven van kardinaal Ginetti, pauselijk legaat in Keulen, aan den kardinaal-staatssecretaris, en omgekeerd, loopende van 9 September 1636 tot 26 December 1637, opgelost naar cijferschrift.*

b. *Dito van 13 December 1637 tot 31 December 1638.*

c. *Dito van 5 September 1638 tot 7 September 1640.*

Herhaaldelijk komt de moeilijkheid ter sprake, of de keizer ook aan de kettersche afgevaardigden der Hollanders en Zweden een vrijgeleide zal geven naar het Keulsche congres.

Colonia Vol. 15, 17 en 18 (kopieën naar cijferschrift).

1) De latere pastoor van het Begijnhof te Amsterdam en de intieme vriend en raadsman van Vondel.

2166.

1640 Juni 30.

De kardinaal-staatssecretaris aan den Keulschen nuntius Chigi: over eene instructie voor den nieuwgewijden coadjutor der Hollandsche Zending J. de la Torre, en over de onwettigheid, waarmede Rovenius zich aartsbisschop van Utrecht noemt of zoo genoemd wordt.

.... Parimenti l'avvertirà ¹⁾ à non portar già mai seco alcuna sorte di scritture ò di registri, da quali possono gli Stati venire in cognitione della sua deputatione ò di quanto egli v'operando in conseguenza del suo ministerio; ma le lascià ò in Colonia, ò in Liegi, ò in Lovanio, e se pure per necessità sia egli sforzato à portarne alcuna seco, la porti in maniera, che resti sempre oscura alla memoria di quello, ch'ella contenga, acciò capitando per nostra disgratia in mano d'heretici non succeda alla cattolica religione pregiudizio, et à lui et à Cattolici d'Holanda quel danno ch'è succeduto al Rovenio et al Vectalario ²⁾. Fù parimente conchiuso, ch'essendosi scoperto dall' Intendit ³⁾ del fiscale d'Utrecht, che in molti atti, se pure è vero, l'arcivescovo Filippense è nominato vescovo d'Utrecht, si sappia dal medesimo arcivescovo, con qual autorita egli si è intitolato vescovo di quella città, perche qui non si hà cognitione, che giamai sia egli stato promosso a quella chiesa; anzi da registri antichi si raccoglie, che dovendosi da semplice Vicario Apostolico trasportare alla dignità episcopale per bisogno che i Cattolici d'Holanda havevano delle funzioni episcopali, fù stimato bene di darli titolo di una chiesa in partibus, mà non già d'alcune di quelle, ch'erano occupate da gli Stati, e ciò per quelle ragioni politiche, che saranno agevolmente note à V. S. Onde questi miei Eminentissimi bramano di sapere la verità di questo fatto, e quando non vi sia fondamento per parte dell' arcivescovo, come si crede, ordina, ch'ella l' avvertisca ad astenersi di tal titolo, mà sempre procederà come Vicario Apostolico e delegato da questa Santa Sede per seguitare lo stilo antico e sicuro e per levare il pericolo delle nullità degli atti, ch'egli facesse usurpandosi l'autorita ordinaria, ch'egli non ha.... Da Roma, li 30 Giugno 1640.

Colonia Vol. 19 (ongepagineerd) gelijkt. afschr.

1) Nl. de la Torre.

2) Joannes Wachtelaer, vicaris-generaal van Ph. Rovenius.

3) De dagvaarding van Rovenius, nadat hij te Utrecht overvallen was, d.d. 5 October 1639, *Batavia sacra* II p. 80.

2167—2168.

1656 September $\frac{8.}{15.}$

Twee brieven van den Keulschen nuntius (Sanfelici) aan den kardinaal-staats-secretaris: over de bekeering van Lieuwe Aitzema¹⁾ tot den katholieken godsdienst.

a. Per opera del signore Adriano Walenburch, nel mentre che' s'è trattato all' Haya, s'è convertito alla santa fede un gentilhuomo di quella natione, di conditione molto rilevata, e che ha parte nel maneggio de Stati. S'è egli compiaciuto di scrivermi l'annessa, tenendosi tuttavia occulto per dubio d'esser scoperto, ne il Sr Adriano s'è arrischiato di scrivere il nome aspettando d'abbracciarsi meco in Colonia; accenna però che la sua conversione ha per partorire ottime conseguense per i Cattolici d'Olanda.... Da Liegi, li 8 Settembre 1656.

b. Ho identificato il soggetto convertito alla S. fede, di cui inviai a V. S. Illma lettera cieca coll' antecedente, et era già a me noto ne' suoi scritti de Pace Belgica; egli ha nome Leone Aitzema, agente nell' Haya delle città Ansatiche, huomo dotto, versato negli affari e che hà per le mani nuove compositioni historiche, fiamenghe e latine. Vien comunemente stimato da tutte le nationi, che praticano in Olanda, hà gran corrispondense e credito; onde si spera che sia per tirar molti alla vera religione, nella qual è fondatissimo e ferventissimo.... Da Liegi, li 15 Settembre 1656.

Colonia Vol. 27 (ongepagineerd) oorspr. Het gansche Vol. bevat zulke oorspr. brieven van hetzelfde jaar.

2169.

1672 (vóór Juni 3).

„Brevis deductio, quomodo ex parte Provinciarum Uniti Belgii pax anno 1666 18 Aprilis cum Cel^{mo} principe Monasteriensi Clivis conclusa in omnibus fere articulis fracta ruptaque sit.”

In 27 punten zet Bernard van Galen, bisschop van Munster, zijne grieven tegen de Hollanders uiteen, om tot het besluit te komen, dat hem niets anders overbleef dan in verbond met Frankrijk en Keulen hun den oorlog aan te doen.

Colonia Vol. 47 (ongepagineerd, gelijkt. afschrift, bij een brief van Bernard van Galen aan den Keulschen nuntius d.d. 1672 Juni 3).

Vermoedelijk het manifest of de declaratie van den Munsterschen bisschop, d.d. 1672 Mei 18; vgl. Petit n°. 3777 en P. Corstiens, *Bernard van Galen* (Rotterdam 1872) p. 180.

1) Zie over den vermaarden geschiedschrijver († 23 Februari 1669) W. Wilde, *Oud en Nieuw* (Leiden 1903) II p. 13 v.v., en over zijne geheime briefwisseling, Fruin, *Verspreide geschriften* VIII p. 54 v.v.

2170.

1673 (vóór September 17).

Voorstel van den keurvorst van Keulen en den bisschop van Munster, hoe den toestand der Hollandsche Katholieken te regelen.

Forma novae propositionis in materia religionis pro parte electoris Coloniensis et episcopi Monasteriensis.

Edicta, contra Catholicos in Provinciis Uniti Belgii quavis occasione promulgata, revocentur et annullentur, dictaeque religionis catholicae exercitium privatum in locis, quae in potestatem regum eorumque confoederatorum hucusque non venerunt, libere et absque ulla perturbatione concedatur et permittatur; in iis vero locis, quae a dictis regibus eorumque confoederatis occupata fuerunt et D. D. Ordinibus restituentur, ecclesiae Catholicae pro publico suae religionis exercitio, quas possident, una cum bonis illuc spectantibus rebusque restituantur, iique propter religionem ab officiis seu muneribus publicis non avocentur, sed aequae ac alii ad illa admoveantur.

Colonia Vol. 48 (gelijkt. afschr.), ingelascht bij een brief van den Keulschen nuntius aan den kardinaal-staatssecretaris d.d. 1673 September 17.

2171.

1674 Januari 14.

De Keulsche nuntius (Pallavicini) aan den kardinaal-staatssecretaris: over 's pausen aangeboden, maar door Holland afgewezen vredesbemiddeling.

Ha scritto qui l'imperatore à suoi ambasciatori, com' essendosi sparsa malignamente voce in quella Corte, ch'egli era per ritirarsi dalla Lega, ottenute le proprie sodisfationi, assicurassero pure, che nol farià che fatta la pace con tutti gli alliati, et le dice, che havendo Nostro Signore e la repubblica di Venetia offerta la loro mediatione, se ben n'era inclinato per se stesso, non vi verria che concorrendoci i suoi alliati.

Hora l'ambasciatore cesareo Fiscer ne hà discorso coll' ambasciatore Olandese Beverningh, che apprendendo quasi, che le proponesse il Papa per mediatore loro, rispose ciò che può immaginarsi degli eretici, dicendo credere, che gl' Ordini non fossero per haver confidenza in lui, come egli non l'havera.... Da Colonia, li 14 Gennaro 1674.

Colonia Vol. 45 (kopie naar cijferschrift). In hetzelfde Vol. (ongepagineerd) komt het voorstel, dat de paus zou optreden als vredesbemiddelaar, nog herhaaldelijk ter sprake; maar het blijkt telkens af te stuiten op het wantrouwen en den onwil der Hollanders.

1674 Juli 1.

De Weensche nuntius Albrizio aan den kardinaal-staatssecretaris: over het plan der Hollanders om dwars door Europa een handelsweg aan te leggen naar den Levant, en over de bezwaren hiertegen, vooral met het oog op den godsdienst.

Vedendo gl' Olandesi impedito da galere e vascelli di Francia il libero transito per l' Oceano e per il Mediterraneo alle loro merci per Levante, con molta premura fanno istanza in questa Corte di potere aprire questo traffico di communicatione per terra, trasmettendolo contr' acqua per l' Elba e per la Moldavia sino a Praga, et di la poi con breve traghetto di vetture al Danubio, con introdurre ancora a questo effetto il corso delle poste sino a Costantinopoli. E per allettare questa Corte ad assentirvi, antepongono l'accennata facilità della communicatione con il Levante e con tutto il Mare Baldico, la affluenza delle mercantie, delle quali si riempirà la Germania, e sopra tutto l'utile ben grande, di che ne ritrarra la Camera Austriaca. Intendo nondimeno, che portata questa proposta in Consiglio di Stato, ha voluto la Provvidenza divina, che vi sia stato uno di quei consiglieri, che fortemente se gli sia opposto, ponendo in considerazione, che l'internare per così lungo tratto di paese nelle viscere della Germania, de' stati Austriaci e dell' Ungheria una comunicazione così grande e continua con gl' eretici e ribelli, annodata col fortissimo vincolo degl' interessi, aggiuntovi ancora il grandissimo numero de' quelli, che ò per servizio de' vascelli ò per le vetture ò per gl' alloggi vi manteranno la vita, ò vi approveranno, non può partorire che pessimi effetti per la religione, et in conseguenza ancora insinueranno i popoli pensieri di ribellione, inseparabile compagna dell' eresia. Essere questo da temersi nella Germania più che altrove, ove oltre il numero grande di eretici anche i Cattolici hanno contratto da una tale vicinanza qualche poco di quella polvere, ma molto più poi nella Boemia e nell' Ungheria, dove si sa, che la religione vi si mantiene per pura forza et autorità e gl' animi sono poco disposti a vedere convertiti i loro regni da elettivi in ereditarii. Che la vista degl' Olandesi et loro traffichi, che su la eresia et su la ribellione hanno saputo erigere la loro grandezza, bisognarebbe con ogni studio tenerla anzi lontana dagl' occhi de' proprii sudditi. Che il facilitare questa corrispondenza di animi e di utili fra gl' Olandesi e fra tanti principi eretici della Germania, fra gl' Ungari, fra scismatici e fra il Turco non sarebbe altro che rendere più forti e più facili ad unirsi quelli, che si sa essere radicalmente inimici de' Cattolici e della casa d' Austria. Che dovendosi per questo effetto formare un' emporio in Praga, essere assai noto che questi, quanto crescono la libertà e di ardire a popoli e particolarmente a malcontenti del loro governo, tanto ne scemano a principi. Ne minore esserè la consideratione in ordine alla posta per i paesi del Turco, con cui assai meglio sarebbe, che egli ne meno sapesse, che vi sia la Germania. Queste ragioni intendo, che habbino fatto breccia e che si darà

ben pastura agl' Olandesi per non alienarli di animo nelle presenti congiunture, ma per escluderli poi in fine, quando sarà il tempo. Et io non mancherò delle dovute diligenze per mantenere il Consiglio e l'imperatore in questo proposito, quando l' Eminenza Vostra non comandi altrimenti.

Nunziature Diverse Vol. 30 (ongepagineerd, gelijkt. kopie naar cijferschrift).

2173.

1678.

„Denominatio et catalogus omnium commendarum ordinis S. Joannis Baptistae Hierosolymitani, sitarum in Confoederatis Provinciis, quae reputantur cum perceptis fructibus a die invasionis injustae, uti longo annorum tempore cum maximis sumptibus nomine Ill^{mi} praedicti ordinis sunt expositatae, repetitae et efflagitatae.”

Lijst der Nederlandsche commenden van de orde der St. Jansridders, die weder opgeëischt worden.

In Geldria.... haud excederent.

Francia Vol. 329 (twee gelijkt. afschriften als bijlage bij een brief van den nuntius Bevilacqua aan den Parijschen nuntius Lauri, uit Nijmegen d.d. 1678 December 25).

2174.

1678.

„Breve compendium” der rechtskundige en historische gronden, waarop teruggave der goederen van de Deutsche Orde wordt bepleit. Ook wordt gewezen op de verdiensten der Orde, wat betreft de bescherming der scheepvaart tegen de Turken, en op den plicht van dankbaarheid, daarom op de Staten rustende.

Quandoquidem a longiore.... ordinis spondent.

Francia Vol. 329 (ongepagineerd, gelijkt. afschr. als voren, 6 blz. groot).

2175.

1793—1795.

Minuten der Staatssecretarie aan den Brusselschen nuntius Brancadoro, van 16 Maart 1793 tot 26 December 1795. Hierin tal van bijzonderheden over den inval der Franschen. De nuntius, of althans zijn auditeur Ciamberlani, schijnt, te beginnen 13 Augustus 1794, in Holland te hebben vertoefd. In Augustus 1794 worden aan hem verschillende brieven naar Rotterdam geadresseerd, vervolgens naar den Haag, tot 7 Februari 1795. Dan gaat de correspondentie geregeld naar Munster, waar Ciamberlani 26 Augustus 1795 het eerst voorkomt als: „Vice-superiore delle missioni d' Ollanda”.

Fiandra Vol. 194 (ongepagineerd).

2176—2178.

1800—1809.

Drie bundels met oorspr. brieven (deels kopieën naar cijferschrift) van Luigi Ciamberlani, auditeur der voormalige Nuntiatuur te Brussel en vice-superior der Hollandsche Zending, uit Munster aan den kardinaal-staatssecretaris Gonsalvi.

a. a°. 1800—1803.

b. a°. 1804.

c. a°. 1805—1809.

De inhoud heeft niet alleen op kerkelijke, maar dikwijls ook op politieke aangelegenheden betrekking, vooral onder koning Lodewijk.

Fiandra, waar deze pas voor den dag gekomen en alsnog ongenummerde bundels zullen worden ondergebracht.

Dr. A. H. L. Hensen gebruikte ze voor zijne studiën over de R. K. Missie in de Kaap de Goede Hoop en over het ontstaan der R. K. Missie in Nederlandsch-Indië (*De Katholiek* 1908 p. 144—162 en p. 274—295).

2179—2180.

1814—1815.

Twee bundels met oorspr. brieven van Luigi Ciamberlani als vice-superior der Hollandsche Zending, aan den kardinaal-staatssecretaris Pacca.

a. *Van 2 Juli tot 24 December 1814 (November en December was hij o. a. te Amsterdam en Rotterdam). Met verschillende bijlagen. Volgt achteraan een bundeltje minuten der antwoorden van de Staatssecretarie, 4 Augustus tot 31 December 1814.*

b. *Dito van December 1814 tot Augustus 1815. Ook met verschillende bijlagen, o. a. kopieën van met den minister Roëll gewisselde stukken over de quaestie der geldelijke toelage aan geestelijken.*

Overigens heeft de inhoud vooral betrekking op zuiver-kerkelijke zaken.

Secretaria di Stato Rubrica n°. 256. Dit zeer lijvige pak bevat verder nog uitsluitend Nederlandsche documenten van kerkelijk-politieke aard tot 1826. Maar om de stukken na 1815 in te mogen zien, is een zeer speciaal verlof noodig, waarvan bijv. Ch. Terlinden een ruim gebruik kon maken. Vgl. zijn werk *Guillaume Ier et l'église catholique en Belgique* (Bruxelles 1906) I p. XI, waar een korte beschrijving der op Nederland betrekking hebbende Vaticaansche archiefstukken 1815—1830.

C. LETTERE DI VESCOVI E PRELATI.

Deze afdeeling is naar de jaren, waarover elk deel loopt, geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 170—173 en telt 380 deelen, van 1515 tot 1797. Zij moet geenszins worden verward ¹⁾ met de rubriek *Vescovi* in Garampi's reusachtigen legger, zijnde Ind. n°. 475—511, die tot de vroegste eeuwen der christelijke jaartelling teruggaat en bijna het geheele Vaticaansche archief omspannt ²⁾. Neen, deze afdeeling is hiervan maar een klein, doch zelfstandig gedeelte en strekt zich alleen uit over den nieuweren tijd.

De inhoud bestaat overwegend uit oorspronkelijke brieven van bisschoppen en andere hooggeplaatste geestelijken. Doch niet uitsluitend, wijl er ook andere brieven, van vorstelijke en particuliere personen, bij vergissing onder geraakten, en vooral, omdat een groot aantal deelen kopieboeken zijn der renversaal-brieven, door de Staatssecretarie aan bisschoppen enz. gericht. Zoo bevatten Vol. 265—320 dergelijke uitgaande brieven, van 1644 tot 1796; in Vol. 321—343 en nog 16 andere onjuist genummerde deelen komen ook tal van concepten dier renversaal-brieven voor, over de jaren 1606—1717. Maar zooals gezegd, de oorspronkelijke brieven van bisschoppen en prelaten hebben toch verre de overhand; ze beginnen in Vol. 19 met het jaar 1600 vrij regelmatig door te loopen tot Juli 1791 in Vol 257. De voorafgaande deelen zijn maar losse en schamele overblijfselen uit de 16de eeuw.

Voor de op Frankrijk betrekking hebbende brieven werden de *Lettere di Vescovi e prelati* geïnventariseerd door abbé A. Clergeac ³⁾; zijn onvoltooide lijst gaat van 1591 tot 1677. Andere speciaal aan deze reeks ontleende publicatie's van eenigen omvang zijn mij niet bekend.

1) Zoo bijv. Blok, *Verslag* p. 43.

2) Zie boven Ind. p. XXI.

3) *Annales de St. Louis des Français* Année X (1906) p. 215 v.v. 319 v.v. en 419 v.v.

Wirz en Ehrenberg ¹⁾ hebben ze ijverig gebruikt ten bate hunner landsgeschiedenis. Want terecht is door eerstgenoemde opgemerkt ²⁾, dat in deze brieven van bisschoppen en prelaten niet alleen kerkelijke, maar dikwijls ook politieke aangelegenheden ter sprake komen.

Een volledig onderzoek der Vol. 2 en 10, door mij ingesteld, leverde echter weinig op, buiten de reeds door Garampi aange-
wezen documenten.

1) *Urkunden und Aktenstücke zur Geschichte der in der heutigen Provinz Posen vereinigten, ehemals Polnischen Landestheile* (Leipzig 1892).

2) *Bullen und Breven*, Einl. p. XLVI.

2181.

1574 Januari 26.

P. Moncherat, generaal-abt van Citeaux, geeft aan Gregorius XIII verslag van zijne visitatie der Cisterciënserkloosters in Duitschland en bericht, dat hij weldra de kloosters zijner orde in de Nederlanden zal gaan visiteeren.

Quod officii mei.... Hac bona spe adductus, constitui proximo vere in Inferiorem Germaniam proficisci, ut visitationem ipsam persequar, in qua viribus omnibus adnitar ad Dei gloriam et S. V. satisfactionem illa monasteria ad eandem reformationis formam revocare.... Quam primum autem visitationem hanc perfecero, si Deus dederit, ad beatos Stis V. pedes omnium a me in ea actorum rationem redditurus accedam.... Parisiis, 26 Januarii 1574.

Vescovi Vol. 10 f. 216—217^v (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. A. Cauchie, *Mission aux Archives Vaticanes* (Bruxelles 1892) p. 51.

2182.

1576 Februari 1.

Johannes Strijen, benoemd bisschop van Middelburg, vraagt paus Gregorius XIII, dat zijne benoeming moge bekrachtigd worden, en wel gratis.

Quemadmodum ante.... Bruxellis, Calen. Februarii 1576.

Vescovi Vol. 10 f. 184—184^v (oorspr., eigenh. get.).

Gedr. Theiner, *Annales* II p. 246—247. — *Archief aartsb. Utr.* XXII p. 424.

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 47.

2183.

1577 November 20.

Gerard van Groesbeek, bisschop van Luik, verzoekt paus Gregorius XIII te hooren naar wat zijn agent Franciscus Stravius heeft te zeggen over den twist tusschen Josina van Manderscheidt en Josina van der Marck aangaande de abdij van Thorn.

Cum D. Franciscus.... Leodio, 20 Novembris 1577.

Vescovi Vol. 10 f. 259 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 41.

2184.

1578 April 29.

Gerard van Groesbeek, bisschop van Luik, verzoekt paus Gregorius XIII, Josina van Manderscheidt te benoemen tot abdis van Thorn en spoedig hierin te beslissen, wijl van vijandige zijde aanslagen op de abdij te vreezen zijn.

Aliquot jam menses.... Leodio, 29 Aprilis 1578.

Vescovi Vol. 10 f. 187—187^v en duplicaat f. 260 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 42. — Habets-Flament, *Archieven van Thorn* II n°. 40.

2185.

1580 Januari 20.

Gebhard (Truchsess von Waldburg), elect van Keulen, schrijft aan paus Gregorius XIII over zijne volhardende pogingen om den vrede in de Nederlanden te herstellen.

Cum superiori aestate.... Datae Brulae, die 20 Januarii anno 1580.

Vescovi Vol. 10 f. 228—228^v (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 56.

Zie boven n°. 680, waar het pauselijk antwoord.

2186.

1582 Maart 14.

Brief van Wilhelmus Lindanus, bisschop van Roermond, aan paus Gregorius XIII, ter aanbeveling van Mr. Christophorus Flaracken, een Bosschenaar en verdienstelijk woord- en penvoerder voor de katholieke waarheid, tevens meldende, dat hijzelf in den afgeloopen winter drie verweerschriften tegen de Protestanten heeft samengesteld.

Quia nostri muneris est.... Wilhelmus Lindanus, ecclesiae Ruremundensis episcopus indignus.

Vescovi Vol. 10 f. 48—48^v (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 47. — Blok, *Verslag* p. 48.

2187.

1585 Januari 24.

Brief van Clemens Crabeels, bisschop van 's Hertogenbosch, aan paus Gregorius XIII, meldende dat hij 13 Januari jl. te Doornik tot bisschop is gewijd en den eed van getrouwheid heeft afgelegd.

Accepi litteras . . . Gandavi, XXIII Januarii anno 1585.

Vescovi Vol. 10 f. 219 (oorspr., eigenh. get., gedeeltelijk door vocht beschadigd).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 48. — Blok, *Verslag* p. 46.

2188.

1585 Mei 10.

Brief van Petrus Loppersius (van Loppersum), rector van het Jezüetencollege te Fulda, aan (Ptolomeo Gallio), kardinaal van Como, over den bloei van genoemd college enz.

Certis nunciis ad nos perlatum est . . . Datum Fuldae, 10 Maji anno 85.

Vescovi Vol. 2 f. 34—35 (oorspr., eigenh. get.).

2189.

1612.

Plakkaat der Staten-Generaal tegen reguliere en seculiere R. K. geestelijken, d.d. 17 Maart 1612, oorspronkelijk gedrukt ¹⁾ bij Hillebrand Jacobsz., drukker der Hoogmogende Staten a°. 1612.

Gli Stati generali delli Uniti Paesi Bassi . . . C. Aerssen.

Vescovi Vol. 20 f. 152—152^c (gelijkt. vertaling).

1) Ook *Groot Placaet-boeck* I p. 199 en Wiltens, *Kerkelijk plakkaat-boek* p. 537.

2190.

1651 Maart 10.

Jacobus de la Torre, coadjutor van den vicarius apostolicus, vraagt aan kardinaal Pamphili, dat de paus hem „beneficium aliquod aut pensiunculam” moge verleenen, met name de thans opengevallen prebende in de kathedraal van Kamerijk.

Alias in communi Bruxellae, 10 Martii 1651.

Vescovi Vol. 34 f. 26—26^v (oorspr., geheel eigenh.).

2191.

1651 Mei 15.

Jacobus de la Torre dankt kardinaal Pamphili voor de hem in de kathedraal van Gent verleende prebende; maar wijl deze reeds door een ander in bezit genomen is, vraagt hij de opengevallen prebende te Kamerijk, „qua juxta statum ac characteris mei exigentiam vivere queam paulo decentius, quam haereticorum furor et tyrannis, abrepto mihi patrimonio, patitur”.

Praebendam mihi Bruxellae, 15 Maji 1651.

Vescovi Vol. 34 f. 66 (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. *Archief aartsb. Utrecht XXXIII* p. 107.

2192.

1655 Mei 20.

Verzoekschrift van den ap. vicaris Jacobus de la Torre aan den paus, om eene opengevallen prebende der kathedraal van Gent voor Zacharias de Metz, aalmoezenier van den gezant Brun.

Sperem quod Bruxellae, 20 Maji 1655.

Vescovi Vol. 39 f. 103—103^v (oorspr., geheel eigenh.).

Gedr. *Archief aartsb. Utrecht XXXIV* p. 25.

2193.

1655 Juli 7.

Brief van gelukwensching en hulde, door Abrahamus van der Matt als secretaris „ex mandato Vicariatus Ultrajectensis” gericht aan paus Alexander VII bij diens troonsbestijging.

Exultavit in spiritu....

Vescovi Vol. 39 f. 186 (oorspr.).

Gedr. Archief t. a. p. 26.

2194.

1656 Februari 1.

Schrijven van den ap. vicaris Jacobus de la Torre (waarschijnlijk aan den kardinaal-staatssecretaris) om zijne persoonlijke belangen aan te bevelen.

Cum Sanctitas Sua.... Kal. Februarii 1656.

Vescovi Vol. 40 f. 25 (eigenh.).

Gedr. Archief t. a. p. 29.

2195.

1656 Juni 17.

Brief van den ap. vicaris Jacobus de la Torre aan paus Alexander VII, over zijn tegenwoordige positie: „ego quidem die Pentecostes in principis Joannis Austriaci ecclesiastico servitio intravi”.

Communicatis coram.... Bruxellae, hac die 17 Junii 1656.

Vescovi Vol. 41 f. 122—122^v (eigenh.).

Gedr. Archief t. a. p. 30.

2196.

1656 September 15.

Brief van den ap. vicaris Jacobus de la Torre aan den paus, om zichzelf aan te bevelen voor een der, zooals hij vernam, opengevallen bisschopszetels van Roermond of Sint-Omer.

Cum placuerit.... Antverpiae, die 15 Septembris 1656.

Vescovi Vol. 41 f. 155—155^v (eigenh.).

Gedr. Archief t. a. p. 31.

2197.

1656 September 23.

Brief van den ap. vicaris Jacobus de la Torre aan den paus, om zichzelf aan te bieden voor den post van coadjutor van Sint-Omer (waar de bisschop wel ziek, maar niet overleden is), of eventueel voor het bisdom Roermond.

Praesumpseram ab.... Antverpia, hac 23 Septembris 1656.

Vescovi Vol. 41 f. 158 (eigenh.).

Gedr. *Archief* t. a. p. 32.

2198.

1656 November 11.

Brief van Jacobus de la Torre aan den paus, om zijne persoonlijke belangen aan te bevelen.

Uti peringentes.... Bruxellae, 11 Novembris 1656.

Vescovi Vol. 41 f. 166 (eigenh.).

Gedr. *Archief* t. a. p. 33.

2199.

1656 November 25.

Jacobus de la Torre dankt Mgr. Rondinino voor de milde pauselijke gunstbewijzen, hem medegedeeld bij schrijven van 19 Augustus en 21 October l.l.

Vix acceperam.... Bruxellae, hac die 25 Novembris 1656.

Vescovi Vol. 36 f. 212 (oorspr., eigenh. get.).

Gedr. *Archief* t. a. p. 34.

2200.

1657 Januari 6.

Andreas (Creusen), bisschop van Roermond, vraagt den kardinaal-secretaris om diens voorspraak, dat hem bij zijne overplaatsing naar den aartsbisschoppelijken zetel van Mechelen een gedeelte der rechtskosten worden kwijtgescholden, o. a. wijl hij zulk een armoedig bisdom verlaat, „quae vix ascendit ad valorem mille scutorum”.

Labor quem.... Ruremundae, 6 anni 1657.

Vescovi Vol. 42 f. 9 (eigenh.).

2201.

1657 November 10.

Brief van Jacobus de la Torre aan kardinaal Rospigliosi, om zijn bloedverwant Jacob Gabriel de la Torre aan te bevelen voor een kanonikaat en prebende der kathedraal van Kamerijk.

Ausi aliquando Bruxellis, die 10 Novembris 1657.

Vescovi Vol. 42 f. 245—245^v (eigenh.).

Gedr. Archief t. a. p. 41.

2202.

1657 December 22.

Brief van Jacobus de la Torre aan den paus, om te bedanken voor de aan zijn bloedverwant Jacob Gabriel de la Torre verleende prebende in de kathedraal van Kamerijk.

Adeo se Bruxellae, 22 Decembris 1657.

Vescovi Vol. 41 f. 179 (eigenh.).

Gedr. Archief t. a. p. 44.

2203.

1658 Maart 15.

Brief van Jacobus de la Torre aan den paus, om zijn vriend Joannes Baptista Chaumont aan te bevelen voor een kanonikaat te Rijssel en mee te deelen, dat hij van zijne proosdij van Harlebeke afstand heeft gedaan, daar hij er tot dusverre meer schade dan voordeel van genoten heeft.

Sicuti quem Bruxellae, 15 Martii 1658.

Vescovi Vol. 43 f. 32—33 (eigenh.).

Gedr. Archief t. a. p. 45.

2204.

1658 Mei 11.

Brief van Jacobus de la Torre aan den paus, om zich te beklagen over zijn geldelijken nood (uit de Hollandsche Zending krijgt hij maar 1200 gulden 's jaars) en zichzelf aan te bevelen voor den weldra openvallenden bisschopszetel van Brugge.

Secundus effluit Bruxellis, hac 11 Maji 1658.

Vescovi Vol. 43 f. 72—73 (eigenh.).

Gedr. Archief t. a. p. 48.

2205.

1659 Mei 23.

Eugenius Albertus (d'Allamont), elect van Roermond, vraagt paus Alexander VII, dat hem grootendeels de rechtskosten zijner benoeming worden kwijtgescholden, zoodat zijn agent te Rome, Dionysius Doneux, die zich tot volle betaling heeft verplicht, niet verder worde bemoeilijkt.

Nominatus S^{ti} Vestrae . . . Leodii, 23 mensis Maji anno 1659.

Vescovi Vol. 44 f. 92—93 (eigenh.).

2206.

1659 Augustus 1.

Brief van Jacobus de la Torre (waarschijnlijk aan den kardinaal-staatssecretaris), in antwoord op diens schrijven, d.d. 5 Juli, „super favore collato in causa Reineri Ansloo Amsteladamensis ad obtinendam gratis pensionem, in illum ab Em^{mo} D. Cardinali Capponio translata, de cujus validitate doleo difficultates moveri . . . Etenim si hac pensione frustrabitur ex defectu validitatis testamenti, sane optandum est, ut aliunde illi de honesta conditione provideatur” . . .

Accepi perhumanas . . . Antverpiae, 1 Augusti 1659.

Vescovi Vol. 44 f. 148 (eigenh.).

Gedr. Archief t. a. p. 51.

2207.

1662 Januari 28.

Eugenius Albertus (d'Allamont), bisschop van Roermond, vraagt paus Alexander VII om diens tusschenkomst bij den Spaanschen koning, opdat deze niet zonder voorafgaande behoorlijke wijziging het verdrag goedkeure, dat vóór enkele weken door den Spaanschen gezant en de Staten van Holland is aangegaan en waarbij 15 dorpen van het district Valkenburg in de macht der ketters zouden worden gesteld: „ex quibus locis intra trimestre (si idem contractus Madriti a rege ratificetur) omnes pastores et sacerdotes bonis ecclesiasticis spoliati, nulla eis relicta pensione vitali, quorum multi senes plurimique titulo beneficii ordinati, depellendi sunt”.

Jura ad vestrum . . . Ruraemundae, 28 Januarii 1662.

Vescovi Vol. 47 f. 8—8^v (eigenh.). Op f. 9 volgt eene lijst der 15 plaatsen, waarover het verdrag gaat.

2208.

1663 Juli 22.

Eugenius Albertus (d'Allamont), bisschop van Roermond, schrijft aan paus Alexander VII over de moeilijkheden, die hij in het bestuur van zijn bisdom ondervindt, en over den grooten steun, hem bewezen door markies de Caracena, gouverneur van België.

Gaudii mei.... Bruxellis, 22 Juli 1663.

Vescovi Vol. 48 f. 131—131^v (eigenh.). Fol. 132 volgt een afdruk (in 't Fransch) en f. 133 een geschreven latijnsche vertaling der uitspraak van den Bijzonderen Raad des konings, d.d. 6 Juli 1663, waarbij tegenover de Staten van Gelderland den bisschop van Roermond het recht toegewezen wordt, om de overtredingen *mixti fori* voor de kerkelijke rechtbank te laten behandelen en zoo noodig met geldboeten te bestraffen.

Zie boven n°. 752 's pausen antwoord.

2209.

1665 Juni 6.

Eugenius Albertus (d'Allamont), bisschop van Roermond, vraagt paus Alexander VII om diens voorspraak bij den Spaanschen koning, dat deze een beschikking neme tot wederopbouw van het bisschoppelijk paleis te Roermond, wijl de stad „ultima mensis Maji elapsi, existente Dominica SS^{mae} Trinitatis, cathedrali ecclesia aliisque paucissimis aedibus exceptis, igne fortuito in cineres redacta sit, inter quae tam aula episcopalis, omnia archivia, beneficiorum documenta, actorum, institutionum, decretorum, visitationum, ordinatum registra et tota mea supellex conflagrata sunt, ita ut tectum, quo de nocte recurram, non habeam”.

Sanctitati Vestrae.... Ruraemondae, 6 Junii 1665.

Vescovi Vol. 49 f. 93 (eigenh.).

Gedr. Miraeus, *Opera diplom.* IV p. 159, waar p. 160 volgt 's pausen antwoord d.d. 18 Juli 1665 (boven n°. 753).

2210.

1665 Augustus 10.

Eugenius Albertus (d'Allamont), bisschop van Roermond, dankt den kardinaal-staatssecretaris voor diens tusschenkomst bij den paus: „populi Ruraemundensis meique imprimis misertus est munifica sua liberalitate Sanctissimus Dominus Noster”.

Coelestes spiritus.... Ruraemondae, 10 Augusti 1665.

Vescovi Vol. 49 f. 144 (eigenh.).

2211.

1665 Augustus 10.

Eugenius Albertus, bisschop van Roermond, dankt paus Alexander VII voor diens edelmoedige hulp: „meque ac populum mihi commissum clementia suae lucis exhilaravit dissipavitque moeroris tenebras, quas miseris offuderat nuperum incendium, dum illius damna per me reparat S. V. multorumque indigentiae provide succurrit”.

Stella illa . . . Ruraemondae, 10 Augusti 1665.

Vescovi Vol. 49 f. 145 (eigenh.).

2212.

1668 December 28.

Brief van den ap. vicaris J. van Neerkassel aan kardinaal Rospigliosi, o. a. over de nieuwe verdrukking der Katholieken in Holland, als weerwraak op den inval van 8 Spaansche soldaten in de protestantsche kerk te Oudeman bij Sas van Gent.

Hactenus mihi . . . Datum 28 Decembris 1668.

Vescovi Vol. 53 f. 405—406 (oorspr., eigenh. get.).

2213.

1676 April 18.

Brief van Reginaldus Cools, benoemd bisschop van Roermond, aan den kardinaalstaatssecretaris, waarbij diens steun wordt verzocht ter verkrijging van een jaargeld, uit te keeren door het bisdom Gent, en ter verkrijging der pauselijke goedkeuring zijner benoeming.

Riconoscendo che . . . Bruxellis, 18 Aprile 1676.

Vescovi Vol. 62 f. 71—71^v (oorspr., geheel eigenh.).

2214.

1676 October 21.

Brief van gelukwensching van Johannes van Neerkassel aan paus Innocentius XI bij diens troonsbestijging.

Si te solum . . . Hussiae, 21 Octobris 1676.

Vescovi Vol. 62 f. 229—230 (oorspr., eigenh. get.).

2215.

1677 Juli 7.

Brief van J. van Neerkassel aan paus Innocentius XI, om hem te bedanken voor den uitmuntenden nuntius ¹⁾, dien hij voor het vredesverdrag van Nijmegen heeft afgevaardigd.

In ea sollicitudine.... Hussiae, 7 Julii 1677.

Vescovi Vol. 63 f. 252—253 (oorspr., eigenh. get.).

Zie boven n°. 756.

2216.

1678 Augustus 26.

Verslag van J. van Neerkassel, gericht aan den paus, over den toestand der Hollandsche Zending, dien hij als betrekkelijk zeer gunstig beschrijft. Ten slotte klaagt hij over de slappe practijken der regulieren, waardoor oneenigheid met de seculieren ontstaat en waarover hij uitspraak van den H. Stoel vraagt.

Sicut animus.... Hussiae, 26 Augusti 1678.

Vescovi Vol. 64 f. 223—225^v (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. *Bijdragen voor de geschiedenis van de R. K. Kerk in Nederland II* (Rotterdam 1892) p. 70.

2217.

1683 September 24.

Schrijven van J. van Neerkassel aan den paus, waarin hij zich uitvoerig beklagt over het geschrift, dat de Leuvensche professor Nicolaus du Bois in het licht gegeven heeft om de aanspraken van sommige Hollandsche adellijke familie's op patronaatsrecht te verdedigen. Hij verzoekt de censuur op dit ergerlijk en schadelijk geschrift.

Dum hic Catholici.... In loco peregrinationis nostrae, die 24 Septembris 1683.

Vescovi Vol. 69 f. 257—260^v (oorspr., eigenh. get.).

2218.

1684 Januari ^{28.}
^{29.}

Schrijven van J. van Neerkassel aan den paus, om aan te dringen op eene afdoende uitspraak in het geschil met sommige adellijke familie's over patronaats-rechten, naar aanleiding van het geschrift van professor Nicolaus du Bois.

Nisi scirem.... 28 Januarii 1684.

Vescovi Vol 70 f. 17—18 (oorspr., eigenh. get.). Van denzelfden brief f. 19—20^v een duplicaat, eveneens eigenh. get., maar gedagteekend: „29 Januarii 1684”.

1) Bevilacqua.

2219.

1687 October 30.

Reginaldus (Cools), bisschop van Roermond, betuigt zijn dank aan den paus voor diens vermogende bescherming te Madrid, door middel van den nuntius kardinaal Durati, waaraan hij voornl. den gunstigen uitslag zijner pogingen heeft te danken, „etiam adversantibus Conciliis Status ac Flandriae”.

Non solum debeo . . . Matriti, 30 Octobris 1687.

Vescovi Vol. 73 f. 356—356^v (oorspr., eigenh. get.).

Zie boven n°. 758.

2220.

1688 Januari 30.

Reginaldus (Cools), bisschop van Roermond, betuigt zijn dank aan den paus, wiens nuntius te Madrid, kardinaal Durati, met zóó gunstig gevolg zijne belangen heeft voorgestaan, „ut omnia, quae desideraveram hactenus, obtinuerim”.

Ad pedes . . . Bruxellis, 30 Januarii 1688.

Vescovi Vol. 76 f. 29 (oorspr., eigenh. get.).

2221—2222.

1689 Februari 9.

Brief van den ap. vicaris Petrus Codde:

- a. aan den kardinaal-staatssecretaris, om zich in diens welwillendheid aan te bevelen.
- b. aan den paus, om zijne bisschopswijding, op Zondag Septuagesima door den aartsbisschop van Mechelen toegediend, mede te deelen.

a Possem merito . . .

b Munus quod . . .

Bruxellis, 9 Februarii 1689.

Vescovi Vol. 78 f. 34 en f. 35—36 (beide oorspr., eigenh. get.).

2223.

1693 Mei $\frac{2}{12}$.

Brief van Petrus Codde aan den paus, om erop aan te dringen, dat de H. Stoel met eenige instructie moge antwoorden op de vragen, door Hollandsche pastoors het vorige jaar gesteld over hunne leer en practijk aangaande het Sacrament der Biecht, en om te verzoeken, dat zijne geestelijken niet worden verplicht tot onderschrijving van het formulier tegen de vijf stellingen van Jansenius, wijl zulk een maatregel onnoodig is en schadelijk zou werken.

Nullus auderem.... Trajecti ad Rhenum, $\frac{2}{12}$ Maji 1693.

Vescovi Vol. 83 f. 67—68 (oorspr., eigenh. get.).

2224.

1694 Augustus 20.

Brief van Petrus Codde aan den paus, om de tegen hem ingebrachte beschuldigingen nogmaals af te wijzen en te verzoeken, dat deze beschuldigingen te voorschijn gebracht en door hem wederlegd mogen worden.

Adversarii mei.... Amstelodami, 20 Augusti 1694.

Vescovi Vol. 84 f. 173 (eigenh.).

2225.

1696 Juli 19.

Brief van den aartsbisschop van Mechelen, de bisschoppen van Roermond, Brugge en Gent en M. Steyaert, vicarius-apostolicus van 's Hertogenbosch, gezamenlijk aan paus Innocentius XII, over de tegen het Jansenisme aan te wenden middelen.

Crescentibus quotidie.... Bruxellis, 19 Julii 1696.

Vescovi Vol. 88 f. 173—175 (oorspr., door allen eigenh. geteekend); gelijktijdige kopieën ibid. f. 185—187 en Vol. 54 f. 172—174.

2226.

1697 April 23.

Brief van den aartsbisschop van Mechelen, de bisschoppen van Antwerpen, Gent, Roermond en Brugge, en Martinus Steyaert, vicarius-apostolicus van 's Hertogenbosch, gezamenlijk aan paus Innocentius XII, waarin zij dank zeggen voor de breve van 24 November l.l. en de stipte inachtneming ervan waarborgen.

Apostolicae S. V.... Datum Bruxellis, die 23 Aprilis 1697.

Vescovi Vol. 89 f. 65—66^v (oorspr., door allen eigenh. get.).

Zie boven n°. 762.

2227.

1705 Augustus 27.

Brief van Petrus Codde aan den kardinaal-staatssecretaris Pauluzzi, om te protesteeren tegen diens schrijven aan den internuntius Bussi, d.d. 12 Mei, waarin gezegd werd: „nonnullas rationes, ob quas Vicarii apostolici munere abdicatus sum, silentio involutas ideo fuisse, ut honori meo parceretur”. Dit acht hij schadelijk voor zijn goeden naam en hij dringt er dus op aan: „ut rationes, quae velut honoris mei causa non evulgatae dicuntur, enucleate tandem ac distincte palam aperiantur”.

Inter adversa.... Amstelodami, die 27 Augusti 1705.

Vescovi Vol. 102 f. 89—90 (oorspr., eigenh. get.).

Gedr. *Denuntiatio apologetica Petri Coddaci* (Ultraj. 1706) p. 53.

2228.

1706 Augustus 20.

Brief van den aartsbisschop van Mechelen, de bisschoppen van Gent en Roermond, van laatstgenoemde ook als vicaris-capitularis van Brugge, aan paus Clemens XI, om hunne afkeuring te betuigen over het den internuntius aangedane onrecht.

Divina sane.... Bruxellis, 20 Augusti 1706.

Vescovi Vol. 104 f. 109—109^v (oorspr., door allen eigenh. get.).

Zie boven n°. 764.

2229.

1707 September 21.

Brief van fr. Angelus d'Ongnyes, bisschop van Roermond, aan den kardinaal-staatssecretaris, om diens voorspraak bij den paus te verzoeken, dat hem wegens den geldelijken nood van zijn bisdom een jaargeld worde toegestaan van f 4000 en f 2000, respectievelijk uit te keeren door de bisdommen Antwerpen en Brugge.

Jam ultra annum.... Ruraemundae, 21 Septembris 1707.

Vescovi Vol. 106 f. 277 en 280^v (eigenh.).

Ingelascht zijn: *a.* kopie van het besluit der „S. Congregatio rebus consistorialibus praeposita”, van 18 Maart 1676, waarbij den toenmaligen bisschop van Roermond tijdens zijne functie een jaargeld van f 5000 uit het bisdom Gent toegestaan wordt (f. 278—278^v); *b.* kopie van het koninklijk besluit van 2 December 1682, waarbij den bisschop van Roermond een rapport gevraagd wordt over den financieelen toestand van het klooster van St. Gerlach in Limburg, om wellicht hieruit in zijn nood te voorzien (f. 279).

2230—2231.

1757 September 30.

- a. *Eigenhandige brief van Petrus Joannes Meindarts aan paus Benedictus XIV, waarbij de benoeming van B. J. Bylevelt tot bisschop van Deventer wordt medegedeeld.*

Foederati Belgii ecclesia . . . Trajecti ad Rhenum, pridie Kal. Octobris,
a. D. 1757.

- b. *Dito van Bartholomeus Johannes Byleveld.*

Ad Sanctitatis Vestrae . . . Roterodami, trigesima die Septembris,
a. D. 1757.

Bened. XIV Bolle-Constituzioni Vol. 28 f. 216—247^v en f. 218—219. Wyl deze twee brieven eigenlijk hier thuis behooren, worden zij in deze reeks ondergebracht.

Zie boven n°. 776.

D. LETTERE DI PRINCIPI E TITOLATI.

Deze afdeeling (evenzoo geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 178—185) telt 277 deelen, van 1513 tot 1815. De inhoud bestaat grootendeels uit oorspronkelijke brieven van wereldlijke machthebbers en titeldragers, waaronder ook veldheeren, gezanten en beroemde geleerden zijn te verstaan. Trouwens, de grenslijn kan hier uitteraard niet scherp worden getrokken, zoodat wij dan ook — hetzij bedoeld, hetzij onwillekeurig — bisschoppelijke brieven en andere, die beter in de reeks *Cardinali* of *Nuntiature* thuis zouden behooren, in deze serie zien opgenomen. Aan renversaal-brieven ontbreekt het evenmin. Niet minder dan 35 deelen zijn registers van uitgaande brieven der Curie, over de jaren 1588—1788, en 28 deelen bevatten de concepten hiervan, over de jaren 1533—1746.

Voor de profane en politieke geschiedenis zou een nader onderzoek dezer reeks natuurlijk veel kunnen opleveren. Vol. 1—11, 35 en 151 werden reeds afzonderlijk en geheel door mij onderzocht. Zij leverden meer dan de helft der nummers op, die ik aan deze serie ontleende. Wat zeker een goede belofte inhoudt van nog ruimeren oogst.

Voor zijn afgebakend terrein mocht dan ook H. Ehrenberg ¹⁾ uit deze afdeeling eene vrij aanzienlijke winst behalen.

1) *Italianische Beiträge zur Geschichte der Provinz Ostpreussen* (Königsberg 1895).

2232.

1513 October 4.

Margaretha van Oostenrijk vraagt aan paus Leo X, aan Adriaan Florensz. de inbezitneming te willen verzekeren der proosdij van Oudmunster te Utrecht, die hem door Julius II was verleend.

Est nepoti nostro

Principi Vol. 2 f. 70 (oorspr.).

Gedr. *Analectes pour servir à l'hist. eccl. de la Belgique* IIme Série Tom. VI (XXII) p. 3.

2233.

1524 October 3.

Margaretha van Oostenrijk verzoekt den paus, de verkiezing van Hendrik van Beieren tot bisschop van Utrecht te willen bevestigen en hem toe te staan, dat hij tevens hulpbisschop van Worms blijven en zijn overige beneficie's behouden mag.

Cum venerabilis et illuster Ex Bruxellis, die tercia Octobris a. D. 1528.

Principi Vol. 2 f. 284 (oorspr., eigenh. get.).

Gedr. Balan, *Monum. Reform. Luther.* p. 377 n°. 170.

2234.

(1524).

Eccard (von Greifenklau), aartsbisschop van Trier, dringt bij paus Clemens VII erop aan, dat Hendrik van Beieren, de gekozen bisschop van Utrecht, tevens zijn coadjutorschap van Worms en overige beneficie's behouden moge.

Et si antea Dat. Erembreitstein (z. j.).

Principi Vol. 9 f. 302 en 309 (oorspr., eigenh. get.).

2235.

1525 Februari 3.

Hertog Karel van Gelre verzoekt paus Clemens VII, de naburige vorsten, zoowel geestelijke als wereldlijke, te gelasten, dat zij ijveriger optreden tegen de toenemende Luthersche ketterij, en dat hun de macht worde verleend om zoo noodig ook tegen kerkelijke personen, die ermede zouden behept zijn, streng op te treden.

Cum per totam ferè Germaniam.... Ex oppido nostro Arnhem, III Februarii anno 1524.

Principi Vol. 3 f. 25 (oorspr., eigenh. get.).

Gedr. Balan, *Monum. saec. XVI* p. 323 n°. 242. — Pontanus, *Historia Gelriae* IX p. 721. — G. van Hasselt, *Stukken voor de vaderl. historie* II p. 72. — Hille Ris Lambers, *De Kerkhervorming op de Veluwe* p. XLII. — Frédéricq, *Corpus docum.* IV n°. 257.

2236.

1525 Maart 26.

Verzoekschrift aan paus Clemens VII van hertog Karel van Gelre, om voor zijn getrouwen med. dr. Augustinus Aggens te verkrijgen, dat deze volgens de hem reeds verleende bulle van paus Leo X het eerst openvallende kanonikaat aan de Domkerk te Utrecht zou mogen innemen.

Felicitis recordationis Leo.... Ex oppido nostro Hattem, XXVI Martii anno etc. 25.

Principi Vol. 3 f. 61 (oorspr., eigenh. get.).

2237.

1525 Mei 15.

Margaretha van Oostenrijk antwoordt op een schrijven van paus Clemens VII, waarbij deze haar aangespoord had zich te verzetten tegen den voortgang van het Lutheranisme in Holland.

Litteras Sanctitatis Vestre....

Principi Vol. III f. 117.

Gedr. *Analectes pour servir à l'hist. eccl. de la Belgique* IIme Série Tom. VI (XXII) p. 357. — Balan, *Monum. Reform. Luther.* p. 452 n°. 208. — Frédéricq, *Corpus docum.* IV n°. 288.

Zie boven n°. 522.

2238.

1525 November 4.

Hertog Karel van Gelre schrijft aan paus Clemens VII ¹⁾, om zijn goed recht te verdedigen bij het handhaven zijner aanspraken op sommige bezittingen tegenover Johan Ingenwinckel, proost van Deventer, en zuivert zich van den blaam van Lutheranisme, die naar aanleiding van dit geding ten onrechte op hem geworpen is.

Breve S. V. scriptum Ex oppido nostro Arnhem, quarto Novembris . . . anno 1525.

Principi Vol. 3 f. 330 en 337 (oorspr., eigenh. get.).

Gedr. G. van Hasselt, *Stukken voor de vaderl. historie* II p. 75. — Frédericq, *Corpus docum.* V n°. 432.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 47.

Zie boven n°. 527.

2239.

1526 Januari 9.

Verzoekschrift aan paus Clemens VII van een twaalfstal krijgslieden van het keizerlijk leger uit Milaan, dat hun krijgsmakker Rudolfus Heel, die het vorig jaar bij Pavia in vijandelijke handen geraakte en nu in een der pauselijke kerkers zucht, moge worden vrijgelaten, zonder losgeld, waartoe hem de middelen ontbreken.

Nolumus clam esse

Principi Vol. 1 f. 61 (oorspr., door alle twaalf eigenh. get.).

2240.

1532 Juli 8.

Het Domkapittel van Eichstaedt smeekt paus Clemens VII, eventueel niet het oor te leenen aan het verzoek van keizer Karel V en diens raadslieden, die er gedurig op aandringen, „ut Ill^{mus} princeps dominus Heinricus olim Trajectensis, nunc vero Wormatiensis administrator, ecclesie Eystettensi cum successionis jure coadjutor proficeretur”, wat echter door het kapittel-zelf hoogst onraadzaam wordt geacht, als zijnde een te zware last voor de financiële draagkracht van het bisdom.

Anxia cura et sollicitudo Dat. Eystet, octava mensis Julii anno etc. 32.

Principi Vol. 7 f. 140 (oorspr.).

1) In antwoord op diens Breve van 1525 September 14 (Frédericq, *Corpus docum.* IV n°. 376).

2241.

1532 Juli 8.

Gabriël (von Eyb), bisschop van Eichstaedt, doet een gelijkloidend verzoek aan paus Clemens VII en zegt o. a., dat keizer Karel „durantibus nuper comitiis in civitate Ratisbonensi, me una cum capitulo meo ad se vocare fecit atque nobiscum iterum egit, ut voluntati et precibus Suae Majestatis annueremus”.

Ob anxiam curam.... Dat. Eystet, octava die Julii anno 1532.

Principi Vol. 7 f. 141 (oorspr.).

Vol. 9 f. 320—326 bevat nog een uitvoerig betoog, door bisschop en kapittel van Eichstaedt bij den paus ingediend, waar op den rug staat aangeteekend: „Defensio seu responsio episcopi et capituli Eystetensis adversus importunam coadjutoriae extorsionem episcopi Wormaciensis, olim quoque episcopi Trajectensis. Eam enim habere tentat contra jus commune, omnia statuta, privilegia et concordata Germaniae nationis” (z. j.).

2242.

1534 Februari 9.

Paltsgraaf Lodewijk, hertog van Beieren, vraagt aan paus Clemens VII, te willen bevestigen de verkiezing van zijn broeder Hendrik tot coadjutor van Freising. „Postquam enim alter frater meus Philippus, qui hactenus Phrisingensis ecclesiae episcopatum non sine laude administravit, aetate et morbo ingravescens, deinceps non tanta constantia, alacritate et diligentia, quae haec tempora postulant, dictae ecclesiae praeesse possit, unanimi suorum canonicorum consensu, fratrem meum Heinricum, administratorem Vormaciensis ecclesiae, in coadjutorem elegit”....

Quam paterne.... Datae Heidelbergae, V Idus Februarias anno etc. 1534.

Principi Vol. 8 f. 215 (oorspr., eigenh. ondert.). Ongeveer gelijkloijende smeekschrijven werden aan den paus gericht 21 Februari 1534 door een anderen broeder van Hendrik van Beieren, nl. „Fridericus comes Palatinus Reni, Bavariae dux”, en tevens door het kapittel van Freising; oorspr. met eigenh. ondert. t. a. p. f. 219^v en 224, en f. 226. In dit laatste heet onze gewezen bisschop Hendrik o. a. „praepositus Elbacensis”.

Volgens Gams, *Series Episcoporum* p. 276 werd Hendrik van Beieren 5 October 1541, toen zijn broeder Philips gestorven was, bisschop van Freising en overleed hij als zoodanig 31 December 1551.

2243.

1534 Maart 16.

Hendrik van Beieren verzoekt paus Clemens VII, de op hem gevallen keuze tot coadjutor van Freising te willen bevestigen, voor welke zaak hij Reinhardus a Riepur, deken van Worms, als zijn procurator in de pauselijke gunst aanbeveelt.

Dilectus nobis in Christo.... Datum Ladenburgii, XVII Kl. Aprilium, anno 1534.

Principi Vol. 8 f. 236 en 238 (oorspr., eigenh. get.).

Volgens bijgaand schrijven, op denzelfden dag door paltsgraaf Lodewijk van Beieren aan den paus gezonden (oorspr. t. a. p. f. 237^v), had Hendrik reeds voor eenige jaren „pro suis quoque negotiis expediendis” Reinhard van Riepur naar Rome gestuurd, maar deze „in hujusmodi gratiis ullum neque speratum finem adeptus fuit praetor unum canonicatum Augustensem”.

Ten overvloede schreef een neef, paltsgraaf Otto Hendrik, nog een brief om de zaak van zijn oom Hendrik bij den paus aan te bevelen: „Datum Neuburgii, Non. Aprilis anno 1534” (t. a. p. f. 248^v en 253 oorspr.).

2244—2249.

1540 Juli—Augustus.

Zes brieven van den kardinaal-legaat Cervini, bisschop van Nicastro, aan kardinaal Farnese, meest over politiek en vooral rapporteerend over zijne onderhandelingen met keizer Karel V en Granvelle:

- a. f. 270—272^v Per una staffetta.... Da Dorderaco, alli 23 di Luglio 1540.
- b. f. 313 (aan den paus-zelf) M. Giovanni.... Da Aja in Holanda, alli X di Agosto 1540.
- c. f. 313^v—318 Alli V di questo.... Da Aja in Holanda, alli VIII di Agosto 1540 (= Pio 73 f. 122—138).
- d. f. 318—319^v Per l'ordinario di Anversa.... Da Aja, alli XXV di Luglio 1540.
- e. f. 321—321^v Dal nuntio.... Da Aja in Olanda, alli 29 di Luglio 1540.
- f. f. 322—322^v Mi dice al nuntio.... Da Aja in Holanda, l'ultimo di Luglio 1540.

Principi Vol. 14 (gelijkt. afschr., deels naar en nog in cijferschrift).

Zie boven n°. 2089.

2250.

1540 Augustus 9.

Brief van den protonotaris Fabrizio Mignanelli aan paus Paulus III over den treurigen kerkelijk-politiekten toestand in het Duitsche Rijk.

Parlarò con molta libertà . . . D'Aja in Olanda, al IX d'Agosto 1540.

Principi Vol. 14 f. 592—592^v (gelijkt. afschr.).

2251—2252.

1540 Augustus 10—15.

Twee brieven van (Bernardus Sanctius), bisschop van Aquila, aan kardinaal Farnese, vooral over de kerkelijke politiek in het Duitsche Rijk.

a. f. 252^v—254^v Sua Maestà . . . nec plura (*De aanhef bevat een korte beschrijving van 's keizers reis en ongesteldheid, en der in Holland door hem bezochte plaatsen. De brief is gedagteekend uit den Haag 10 Augustus 1540*).

b. f. 255—256 Ho scritto alli X . . . feliciter valeat (*d.d. Utrecht 15 Augustus 1540*).

Principi Vol. 12 f. 252—256 (gelijkt. afschr.).

Vgl. hieronder Pio 1540 Augustus 8—17.

2253.

1541 Mei 12.

Brief van Albertus Pighius aan kardinaal Marcello Cervini, over de godsdienst-twisten op den Rijksdag van Regensburg en de daar gevoerde onderhandelingen. Hij schrijft ook uitvoerig over zekeren Johannes Campanus („quem qui norunt hominem concivem meum affirmant”). Deze Campanus, verkondiger van nieuwe theologische leerstellingen, wordt om zijne zeldzame begaafdheid en kennis door Pighius hoog geprezen, die trachten wil, hem te winnen voor de katholieke leer, waarvan hij een groote steun zou kunnen zijn.

Accepi litteras . . . Ratisbonae, die XII Maji 1541.

De passage over Campanus f. 443—444 Prodit nunc . . . qui tribus soleo.

Principi Vol. 14^a f. 441^v—444^v (gelijkt., maar slordig afschrift, vermoedelijk naar cijferschrift).

Zie boven n°. 463 en 2086.

2254.

1543.

„Compendium de bello Brabantinorum adversus ducem Clivensem.”

Verhaal van den oorlog van Karel V tegen hertog Willem van Kleef, met name der krijgsbedrijven van Maarten van Rossum.

Primo Martinum Roshium ut fertur.

Principi Vol. 14 f. 393^v—395 (gelijkt. kopie, tusschen afschriften uit het jaar 1543). Dit Vol. is een brievenboek van kardinaal Farnese.

2255.

1566 Juni 9.

Margaretha van Parma bedankt paus Pius V voor hetgeen deze haar liet zeggen door den nuntius Pavesi, aartsbisschop van Sorrento. Zij verklaart o. a., al hare krachten en zoo noodig haar leven over te hebben voor de zaak van den katholieken godsdienst.

Con quella riverenza Di Bruxelles, il di 9 di Giugno 1566.

Principi Vol. 30 f. 223—224 (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 30. — De Laderchio, *Annales eccl.* XXII p. 280 (waar een dergelijke brief van 7 Juni 1566).

2256.

1567 Januari 10.

Gerard van Groesbeek, bisschop van Luik, schrijft aan kardinaal Commendone over de godsdienstige troebelen in het Luiksche en in de Nederlanden, welke (Johannes) Vonkuis hem nader zal uiteenzetten met opgave der aan te wenden geneesmiddelen.

In gravissimo animi Leodio, X Januarii 1567.

Principi Vol. 27 f. 152 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 40.

2257.

1567 Februari 10.

Philips II antwoordt aan paus Pius V op diens Breve van 17 Januari l.l., en zegt in een postscriptum, dat niets hem beletten zal om in 's Heeren dienst werkzaam te zijn.

El nuncio (het slot ontbreekt).

Principi Vol. 31 ongepag. (oorspr., geheel eigenh.). De datum staat aanget. op den rug.

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 27.

Zie boven n°. 576.

2258.

1567 Juli 10.

Philips II schrijft aan paus Pius V over zijne voorgenomen reis naar de Nederlanden.

Tres cartas De Madrid, a 10 de Julio 1567.

Principi Vol. 31 ongepag. (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 28.

2259.

1567 November 15.

Margaretha van Parma bericht aan paus Pius V haar vertrek uit de Nederlanden, die zij zoo gelukkig is, in rust en orde te verlaten.

Poiche con buona licenza Lascio questi paesi in pace et obediencia et con osservanza del culto divino et reverenza verso i religiosi Di Bruxelles, il 15 di Novembre 1567.

Principi Vol. 30 f. 230—230^v (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 31.

Zie boven n°. 582.

2260.

1568 Februari 27.

Margaretha van Parma, in Italië aangekomen, betuigt hare hulde aan paus Pius V en herhaalt wat zij reeds 15 November 1567 schreef over den toestand der Nederlanden.

Diedi avviso Lasciando, per Dio gratia, quei paesi in pace et obediencia et con ferma speranza che le cose debbano passare di bene in meglio Di Piacenza, il di 27 di Febraro 1568.

Principi Vol. 30 f. 234—234^v (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 31.

Zie boven n°. 584.

2261.

1569 Mei 9.

Philips II schrijft aan paus Pius V, om dezen genade en vergiffenis te vragen voor de Nederlanden, waar de afgedwaalden tot inkeer beginnen te komen.

Para procurar De Madrid, a 9 di Mayo 1569.

Principi Vol. 31 ongepag. (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 28.

2262.

1569 Juli 7.

Alva geeft aan paus Pius V bericht over den stand der katholieke zaak in de Nederlanden, waaromtrent hij goede verwachtingen koestert.

Por la carta De Brussellas, a VII de Jullio 1569.

Principi Vol. 30 f. 300 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 34 (waar foutief: Juli 8).

2263.

1574 Maart 26.

Philips II schrijft aan Gregorius XIII over een gunstbewijs voor de Nederlanden, dat de paus onlangs verleend heeft.

A Don Juan de Cuniga.... Da Madrid, a 26 di Marça 1574.

Principi Vol. 41 n°. 98 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 28.

Vermoedelijk een gunstbewijs zooals boven n°. 665.

2264.

1574 Juli 28.

Keizer Maximiliaan II verzoekt paus Gregorius XIII om diens voorspraak bij koning Philips II, dat de weduwe en elf kinderen van den graaf van Elgmont de verbeurd verklaarde goederen mogen terugkrijgen.

Exposuit nobis....

Principi Vol. 35 f. 7 (oorspr. op perkament, met keizerl. zegel).

Gedr. Theiner, *Annales* I p. 303.

Zie boven n°. 620.

2265.

1575 Maart 28.

Albert hertog van Beieren schrijft aan paus Gregorius XIII, ter aanbeveling van de zaak der kanunniken van Maastricht tegen (Wilhelmus Lindanus), bisschop van Roermond.

Rogarunt a me.... Monachii, 28 die Martii anno 1575.

Principi Vol. 36 f. 91 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 56.

2266.

1575 April 13.

Brief van Henricus Cuyckius ¹⁾ *aan paus Gregorius XIII, waarin hij een door hem bij Christoffel Plantijn gedrukt theologisch werkje (over het jubilé enz.) aan den paus opdraagt.*

Perutilem christianae reipublicae.... Lovanii, ipsis Idibus Aprilis, anni jubilaei 1575.

Principi Vol. 32 f. 173—174 (oorspr., geheel eigenh.).

2267.

1577 Juli 12.

Ernst van Beieren beveelt Josina van der Marck aan om bevestigd te worden als abdis van Thorn.

Ex quorundam.... Datum Porati(?) extra muros Aquisgranenses, die 12 Julii anno 1577.

Principi Vol. 36 f. 106—106^v (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 51.

2268.

1577 Juli 22.

Brief van het kapittel van Thorn aan paus Gregorius XIII, om aan te dringen op bevestiging der postulatie van gravin Josina de Marca en deze te verdedigen tegen de insinuaties van hare mededingster gravin Josina de Manderscheidt.

Expectantes jam diu.... pariter et requisitus.

Principi Vol. 32 f. 185—186 (oorspr., met zegel der abdij).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 51.

Zie boven n°. 690 en 2183—2184.

1) A^o. 1596—1609 bisschop van Roermond.

2269.

1578 September 13.

Brief van Petrus ab Oudegherste, doctor in de beide rechten, aan paus Gregorius XIII, waarin hij de ketterij en den woeker de twee groote kwalen des tijds noemt en vooral tegen het tweede euvel geneesmiddelen aanraadt.

Singulari Omnipotentis Dei . . . Venetiis, 13 Septembris 1578.

Principi Vol. 32 f. 23—24 (oorspr., geheel eigenh.).

2270.

1578 October 2.

Alexander Farnese bericht aan paus Gregorius XIII het overlijden van don Juan van Oostenrijk, wien hij bestemd en voorloopig ook geneigd is op te volgen.

Essendo il Signor . . . Dal Fonte di Bugia, a 2 d'Ottobre 1578.

Principi Vol. 42 f. 103—103^v (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 36.

2271.

1578 October 10.

Alexander Farnese bericht aan paus Gregorius XIII, dat Philips II hem definitief benoemd heeft tot landvoogd der Nederlanden, en zegt te vreezen, dat hij op dezen post misschien niet zal slagen.

Mi trovo haver dato . . . Di Bugia, a di 10 Novembre 1578.

Principi Vol. 42 f. 110 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 36.

Zie boven n°. 663.

2272.

1579 Juni 30.

Alexander Farnese bericht aan paus Gregorius XIII de inneming van Maastricht, die hij van groote betekenis en vèrstrekkende gevolgen acht.

Essendo Nostro Signor.... Dal campo a Maastricht, à 30 di Giugno 1579.

Principi Vol. 42 f. 121 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 36.

Zie boven n°. 670.

2273.

1580 Februari 2.

Alexander Farnese verzoekt paus Gregorius XIII, dat de paters Jezuwieten, die hij te Maastricht gevestigd heeft, wegens hunne armoede worden begiftigd met de eerst-openvallende kanonikaten in St. Servaas.

La Compagnia.... Di Maastricht, a 2 di Febrero 1580.

Principi Vol. 36 f. 170—170^v (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 36.

2274.

1580 Februari 11.

Margaretha van Parma bericht aan paus Gregorius XIII haar voornemen om in de eerste week der Vasten als landvoogdes naar de Nederlanden te vertrekken. Zij vaardigt haren secretaris Mutio de Avanzati af naar den paus, om diens zegen te halen en wenschen te vernemen.

Ancor che io habbia.... Ho accettato tal carico, benché sia pieno di tutte le difficoltà.... Dal Aquila, alli 11 di Febrero 1580.

Principi Vol. 42 f. 144—144^v (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 33.

Zie boven n°. 674 en 679.

2275.

1580 Augustus 4.

Hertog Willem van Kleef vraagt een kerkelijk beneficie en verlof om het ordeskleed niet te dragen voor Engelbertus Gerhardi ab Ummer, monnik van Sibculo (bisdom Deventer), die wegens de Nederlandsche troebelen gevlucht is en thans in nood verkeert.

Ut Belgicae provinciae Datae in oppido meo Clivensi, die IIII mensis Augusti anno 1580.

Principi Vol. 36 f. 214 (oorspr., eigenh. get.).

2276.

1583 November 18.

Margaretha van Parma bericht aan paus Gregorius XIII haren terugkeer uit de Nederlanden en zendt haren secretaris Mutio Davanzati, om namens haar den paus te huldigen.

Non possendo Di Ortona a mare, alli 18 di Novembre 1583.

Principi Vol. 42 f. 303 (oorspr., eigenh. get.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 34.

2277.

1584 Januari 20.

Hertog Otto Hendrik van Brunswijk schrijft aan paus Gregorius XIII over de vele en trouwe diensten, die hij in de Nederlanden aan de zaak des konings en van den katholieken godsdienst heeft bewezen, en vraagt wegens den financieelen nood, waarin hij zich deswege bevindt, den paus om een jaargeld.

Non est quod Sanctitati Vestrae Datae Tornay, 20 Januarii 1584.

Principi Vol. 36 f. 227—227^v (oorspr., geheel eigenh.).

Gedr. Cauchie, *Mission* p. 178.

Vgl. Cauchie t. a. p. 57.

2278.

1584 Juni 9.

Alexander Farnese schrijft aan paus Gregorius XIII over den benarden toestand van den bisschop en het bisdom van Roermond. Hij dringt aan op trouwe uitkeering van het jaargeld, dat de bisdommen van Valencia en Pampeluna aan den bisschop van Roermond schuldig zijn.

Fra le grandi necessità Di Tournay, a 9 di Giugno 1584.

Principi Vol. 36 f. 167—167^v (oorspr., geheel eigenh.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 38.

Zie boven n°. 415.

2279.

1586 April 1.

Philips II antwoordt aan den koning van Denemarken, dat en waarom hij aan de Nederlanden geen godsdienstvrijheid kan verleenen.

A la buona volonta buon amigo y hermano.

Principi Vol. 41 f. 108—108^v (gelijkt. afschr.).

Vgl. Cauchie, *Mission* p. 29.

Zie boven n°. 1294.

2280.

1588 Mei 21.

„Capitoli dati in iscritto dal secretario Croust, l' uno dei deputati di Inghilterra, al duca di Parma, per far l' accordo, et seguendo la regina farà restituire tutte le città che sono in suo potere in Hollanda-Zelanda, dati alli 13 di Maggio a Bruges.”

Na opsomming der veeleischende vredesvoorwaarden, door koningin Elisabeth gesteld, zegt de schrijver, waarom Spanje die onmogelijk kan aannemen en niets anders te doen heeft dan met geweld van wapenen tot vrede te dwingen.

Che la Sua Altezza Di Bruxelles, a 21 di Maggio 1588. In Consiglio di Stato.

Principi Vol. 46 p. 227—228 (gelijkt. vert.?).

Vgl. Bor III p. 268 v.v.

2281.

1588 Januari 1—1590 Augustus 24.

Register van brieven, door den kardinaal-staatssecretaris Montalto gezonden in antwoord aan den Keulschen nuntius Frangipani, loopende van 1 Januari 1588 tot 24 Augustus 1590.

Principi Vol. 151 f. 1—51.

2282.

1591 Juni 1.

Avviso uit Antwerpen aan de Curie over het aan de Staten van Brabant gevraagde subsidie en over de nederlaag van Parma's soldaten bij Zutphen.

D'Anversa, il primo di Giugno 1591.

Il duca di Parma si trova anco a Bruxelles con li Stati di Brabanza, alli quali dimanda soccorso di denari per li presenti bisogni di guerra, ma si dubita, che sia per ottener poco.

Li soldati Parmesi, radunati presso Aircot et andati alla volta di Zutfen per liberare questa città dall' assedio, erano stati rotti et disfatti, sendosi poi li Stati alli 30 passato impadroniti di detta città, di dove era morto d'archibugista il conte d'Orbestaim ¹⁾, et fatto poi fortificare altre trinciere detto luogo.

Hor' hora per alcuni passeggeri venuti d' Armen ²⁾ si è inteso, che il conte di Orbestaim era stato sepolto in quella città, et che la città di Deventer haveva mandato i suoi deputati per trattare accordo con li Stati....

Principi Vol. 43 f. 232 (gelijkt. kopie, waarschijnlijk naar cijferschrift).
Vgl. Cauchie, *Mission* p. 57.

2283.

1591 Juni 15.

Alexander Farnese, op het punt ijlings naar Friesland te vertrekken ter bestrijding der rebellen daar, antwoordt aan den hertog van Montemarciano, generaal der pauselijke troepen, over de zending van artillerie en levensmiddelen.

Dal corriere.... Di Maribon, alli 23 di Giugno 1591.

Principi Vol. 49 f. 153 (gelijkt. afschr.).
Vgl. Cauchie, *Mission* p. 38.

1) Graaf Johan Philips van Valkenstein.

2) Lees: Arnhem.

2284.

1591 Juni 23.

Avviso uit Antwerpen aan de Curie over Parma's militaire stelling in Gelderland en zijn vermoedelijk op handen zijnd vertrek naar Frankrijk.

D'Anversa, li 23 Giugno 1591.

Il duca di Parma, chi al presente si trova con 6^m fanti nella Gheldria, non si può intender quello habbia in animo di fare, essendo a S. A. giunto un corriero di Spagna con ordine, che quanto prima se ne passi in Francia con quelle maggiori forze che sia possibile....

Principi Vol. 43 f. 238 (gelijkt. kopie, waarschijnlijk naar cijferschrift).
Vgl. Cauchie, *Mission* p. 58.

2285.

1672 December 19.

Nota van Lodewijk XIV, in antwoord op het door den keurvorst-aartsbisschop van Mainz gedane bemiddelingsvoorstel, hoe de koning denkt over het sluiten van vrede met Holland.

Le roy a entendu.... Fait a Versailles, le 19me jour de Decembre 1672.

Principi Vol. 99 f. 20—23 (gelijkt. afschr.).

2286.

1708 April 17.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, schrijft aan kardinaal Pauluzzi over den benarden toestand van zijn diocces en vraagt om Breven van aanbeveling aan de keurvorsten van Mainz, Trier en Munster, wier voorspraak bij de Staten hij dezen zomer wil gaan inroepen.

Funesta futurorum.... Ruraemundae, 17 Aprilis 1708.

Principi Vol. 139 f. 31—32 (geheel eigenh.).
Zie boven n°. 2229.

2287.

1708 Juli 27.

Cornelius Velthuysen zendt aan kardinaal Pauluzzi een verslag over den treurigen toestand, waarin de Hollandsche Katholieken ten gevolge der Jansenistische scheuring zijn gebracht.

Statueram ab Ultrajecti, 27 Julii 1708.

Principi Vol. 139 f. 55—55^v (geheel eigenh.).

2288.

1709 Januari 26.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, vraagt kardinaal Pauluzzi om diens voorspraak, dat de paus hem begiftige met het opengevalen kanonikaat der abdij van Thorn.

Per postremum Ruraemundae, 26 Januarii 1709.

Principi Vol. 139 f. 97—98 (oorspr., eigenh. get.).

2289.

1709 Februari 3.

Brief van den apostolischen vicaris Adam Daemen aan kardinaal Pauluzzi, om dezen te bedanken voor de Breve van 25 Augustus 1708 en om Johannes Eloy, „qui continuis pro missione Hollandiae laboribus sua adauxit benemerita”, aan te bevelen voor een kanonikaat in Thorn.

Nunquam mihi Coloniae, 3 Februarii 1709.

Principi Vol. 139 f. 103—103^v (eigenh.).

Zie boven n°. 765.

2290.

1709 Maart 23.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, dankt kardinaal Pauluzzi voor het verkregen kanonikaat van Thorn, vraagt instructie omtrent een ingelascht besluit der Staten-Generaal, d.d. 14 December 1708, waarbij zij het dekenaat der kathedraal van Roermond verleenen aan Theodorus Egbertus Bloemarts, en doet een voorstel over de wijze van benoeming van zijn eventueelen opvolger als bisschop van Roermond.

Si qua potuisset.... Ruraemundae, 23 Martii 1709.

Principi Vol. 139 f. 122—123^v (oorspr., eigenh. get.), en f. 124 kopie van het ingelaschte besluit.

Vgl. Habets-Flament, *De archieven van Thorn* II n°. 266.

2291.

1709 Mei 18.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, schrijft aan kardinaal Pauluzzi over zijn installatie als kanunnik van Thorn, waardoor het mogelijk is geworden: „ut episcopo in partibus infidelium brevi futuro refugium hoc supersit”, en vraagt eenige dispensatie's aangaande het genieten der inkomsten als zoodanig.

Vigore bullae.... Ruraemundae, 18 Maji 1709.

Principi Vol. 139 f. 140—141 (oorspr., eigenh. get.).

Fragment bij Habets-Flament II n°. 268.

2292.

1709 Juni 15.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, schrijft aan kardinaal Pauluzzi over eenige moeilijkheden bij zijne installatie als kanunnik van Thorn, met inlassching van een daartegen door Alexander Carolus de Pallant, abt van St. Geertrui te Leuven 23 Mei 1709 gericht mandaat, en bespreekt de gevaren, die te vreezen zijn voor het bisdom Roermond en de abdij van Thorn, wanneer het land van Gelre aan de Hollanders komt.

Vota nostra.... Thorn, 15 Junii 1709.

Principi Vol. 139 f. 142—145 (oorspr., eigenh. get.), en f. 146—146^v kopie van het ingelaschte mandaat.

Fragment bij Habets-Flament II n°. 269.

2293.

1709 Juli 20.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, schrijft aan kardinaal Pauluzzi over verschillende moeilijkheden, die hij ondervindt, en dringt er krachtig op aan, dat de H. Stoel diplomatieken invloed aanwende om te voorkomen, dat het land van Gelre onder het gezag der Hollanders kome. Anders vreest hij te worden: „non tantum ultimus hujus diocesis futurus episcopus, sed et infaustae sortis victima assidua”.

Totus suffusus lacrymis.... Ruraemundae, 20 Julii 1709.

Principi Vol. 139 f. 158—159^v (eigenh.).

2294.

1709 Juli 21.

Verzoekschrift van Petrus J. Hellemans aan paus Clemens XI, om een kerkelijk beneficie, wijl zijne benoeming voor de gewezen Jezuïetenstatie te Delft, door den Keuschen nuntius gegeven, tengevolge van het verzet der Staten geen uitvoering hebben kan. Intusschen had van Erckel hem doen weten: „si suis partibus nomen dare sedique Romanae nuntium mitterem, illico me Delphensium pastorem admissum iri. Rejeci rebellis hominis oblata”....

Nullum certi.... Mechliniae in Belgio, 21 Julii 1709.

Principi Vol. 139 f. 160—161 (eigenh.). Met bijlagen over deze zaak, van 3 September en 16 November 1708, en een eigenhandig advies van Theodorus de Cock f. 163—164.

2295.

1709 Augustus 3.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, schrijft aan kardinaal Pauluzzi over gewenschte dispensatie's aangaande het resideeren en het genieten der inkomsten als kanunnik van Thorn.

Non miror.... Ruraemundae, 3 Augusto 1709.

Principi Vol. 139 f. 165—166 (oorspr., eigenh. get.).

Zie boven n°. 2288 en 2290—2292.

E. LETTERE DI PARTICOLARI.

Deze afdeeling ¹⁾ is naar de jaren, waarover elk deel loopt, geïnventariseerd Ind. n°. 134 f. 186—192 en telt 315 deelen, van 1519 tot 1803. Zij bevat grootendeels oorspronkelijke brieven van willekeurige personen, die met de Curie in betrekking stonden, maar geen hooger en kerkelijken of wereldlijken rang bekleedden. Doch ook van bisschoppen komen er niet weinig brieven in voor, die men eigenlijk onder *Vescovi* zou moeten zoeken. Vol. 152—170 omvatten het kopieboek van naar zulke particulieren uitgaande brieven der Staatssecretarie, over de jaren 1644—1734, en Vol. 283—301 evenzoo over de jaren 1735—1794, terwijl Vol. 171—213 en Vol. 302—304 concepten van uitgaande brieven over de jaren 1609—1756 behelzen.

Voor onze kunst- en geleerdengeschiedenis zal deze serie niet zonder vrucht nader onderzocht kunnen worden, mits de verwachtingen niet te hoog gespannen zijn. Want tot dusverre bleken de resultaten, hoewel min of meer toevallig verkregen, hier veel geringer dan ik aanvankelijk had gehoopt.

1) Vermeld door Blok, *Verstag* p. 44.

2296.

1525 Juli 21.

Ind. n°. 163 i. v. Hezius en Ind. cronol. n°. 545 vermelden een brief van 's pausen secretaris (Blosius) aan Theodericus Hezius, d.d. 21 Juli 1525, die zou moeten staan Particolari 154 f. 97. Maar dit Vol. ontbreekt.

Zie boven n°. 461.

2297.

1648 Augustus $\frac{1.}{8.}$

Twee brieven van Hector van Abshoven uit Messina, aan Gijsbert van de Poll te Rome, o. a. over geldzaken met de Camera apostolica.

Sotto 25 scorso....

Il retro scritto....

Particolari Vol. 13 f. 155—155^v en f. 156 (beide oorspr., eigenh. get.).

2298.

(1655).

Verzoekschrift van den vicarius-apostolicus Jacobus de la Torre aan paus Alexander VII, dat hem een beter kerkelijk beneficie of een jaargeld toegekend moge worden, daar hij anders niet behoorlijk kan leven, „et bis mille floreni Brabantici seu 600 scuta annua a praedicti praedecessoris obitu per clerum promissa non solvantur etiam et jam potius solvendi sint ejusdem oratoris coadjutori”.

Jacobus archiepiscopus.... (z. j.).

Particolari Vol. 31 f. 105 (oorspr., geheel eigenh.). Vol. 31 heeft niet anders dan stukken over 1655.

Als bijlage volgt, f. 106, kopie van het door Philippus Rovenius, Johannes Vigilius en Leonardus Marius aan den paus (a°. 1646) gerichte verzoekschrift, dat J. de la Torre tot bisschop en coadjutor bevorderd moge worden; voor zijn onderhoud is voldoende zorg gedragen, „cum ex patrimonio mille circiter scuta annua ipsum percipere posse sciamus et insuper possideat canonicatum et praebendam in insigni collegiata ecclesia Xantensi”.

Gedr. Archief aartsb. Utrecht XXXIV p. 27 en XXXIII p. 60.

2299.

1679 Maart 30.

De kardinaal-staatssecretaris schrijft aan graaf Carlo Fiaschi te Civita Vecchia, in antwoord op diens schrijven en den hierbij ingelaschten brief van den Hollandschen consul, over een Hollandschen jongeling, die zich geheel vrijwillig te Rome ophoudt „in un ospizio ¹⁾, ove si alloggiano gli Oltramontani, i quali si convertono alla nostra S. religione cattolica”, en die blijkbaar met ernstige meening tot den katholieken godsdienst wil overgaan. De consul kan volkomen gerust zijn, dat deze jongeling goed wordt behandeld en uit eigen verkiezing zoo doet.

Ricevuta la lettera . . . di sua casa.

Particolari Vol. 178 (ongepag.), bevattende: „Minuti originali di lettere scritte per Segreteria di Stato a diversi particolari 1676—1679”.

2300.

1688 Januari 30.

Reginaldus (Cools), bisschop van Roermond, schrijft aan kardinaal Cibo, om dezen te bedanken voor den steun, verleend door den nuntius te Madrid.

Post Deum . . . Bruxellis, 30 Januarii 1688.

Particolari Vol. 75 f. 35 (oorspr., eigenh. get.).

Zie boven n°. 2220.

2301.

1705 November 27.

Brief van Petrus Codde aan paus Clemens XI, om zich te beklagen, dat zijne herhaalde brieven nog onbeantwoord bleven, en om opnieuw zijn eerbied en afhankelijkheid jegens den H. Stoel te betuigen: „Candide itaque, Pater B^{me}, declaro, me omnibus votis desiderare, ut opera dⁿⁱ Gerardi Potcamp funestae apud nos animorum divisiones ac mortifera scandala de medio tollantur” . . .

Corde afflicto . . . In Rijswijk, die 27 Novembris 1705.

Particolari Vol. 92 f. 229—230 (eigenh.).

Gedr. *Denuntiatio apol. P. Coddae* p. 63.

1) Het „Ospizio apostolico de' convertendi”, op Piazza Scossacavalli.

2302.

1707 Februari 2.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, schrijft aan paus Clemens XI over het gevaar van protestantiseering, waaraan de abdij van Thorn blootstaat, en over den benarden toestand van zijn diocees. „Praesagio (horreo dum dico) me ultimum huic dioecesi futurum episcopum”.... Daarom vraagt hij verlof, den paus over zijne belangen te komen spreken.

Exhibui alias.... Datum Ruraemundae, 2 Februarii 1707.

Particolari Vol. 92 f. 347—348^v (oorspr., eigenh. get.).

2303.

1707 (Februari 2).

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, vraagt kardinaal Pauluzzi om diens voorspraak, dat hem uit het bisdom Antwerpen of Brugge een jaargeld worde toegekend. Onder de verschillende redenen noemt hij: „Oblatam mihi, quam tamen constanter rejeci, ecclesiae Brugensis temporalem administrationem; an ne difficilioris negotii credenda est pensio”....

Multoties Em. Vestrae.... (zonder dagteekening).

Particolari Vol. 92 f. 344—345^v (oorspr., eigenh. get.). Randopmerking der Staatssecretarie: „1707, Ruremundae.... Februarii”.

2304.

1707 Februari 2.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, vraagt kardinaal Pauluzzi om diens voorspraak, ter aanbeveling dezer zaak.

Summum religionis.... Ruraemundae, 2 Februarii 1707.

Particolari Vol. 92 f. 346—346^v (oorspr., eigenh. get.).

2305.

1707 Februari 23.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, dringt bij kardinaal Pauluzzi aan op het verlof, tijdelijk naar Rome te mogen gaan. Onderwijl zou bisschop Spiganus de bediening kunnen waarnemen.

Crescunt in dies . . . Ruraemundae, 23 Februarii 1707.

Particolari Vol. 92 f. 356—356^v (oorspr., eigenh. get.).

2306.

1707 Maart 15.

Brief van den apostolischen vicaris Adam (Daemen), elect van Adrianopel, aan paus Clemens XI, om te bedanken voor zijne verheffing tot de bisschoppelijke waardigheid.

Si gratiarum . . . Amstelodami, 15 Martii 1707.

Particolari Vol. 92 f. 367—368 (eigenh.).

2307.

1707 Maart 26.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, schrijft aan kardinaal Pauluzzi over moeilijkheden in het bestuur van zijn diocesis.

Eximia Sanctitatis . . . Ruraemundae, 26 Martii 1707.

Particolari Vol. 92 f. 371—372^v (oorspr., eigenh. get.).

2308.

1707 April 5.

Brief van Adam Daemen, elect van Adrianopel, aan paus Clemens XI, om te bedanken voor diens betoonde welwillendheid; verder klaagt hij over zijn benarden toestand.

Puderet dilationis . . . Amstelodami, 5 Aprilis 1707.

Particolari Vol. 92 f. 380—381 (eigenh.).

2309.

1707 April 6.

Angelus (d'Ongnies), bisschop van Roermond, schrijft aan kardinaal Pauluzzi o. a. over het verzet van den Minderbroeder Franciscus Immens, die zich tegenover hem op exemptie beroept.

A biduo . . . Ruraemundae, 6 Aprilis 1707.

Particolari Vol. 92 f. 381—381^v (oorspr., eigenh. get.). Met ingelascht (f. 382) schrijven van Immens, d.d. 5 April l.l., aan den bisschop.

2310.

1707 November 27.

Brief van Adam Daemen, elect van Adrianopel, aan kardinaal Pauluzzi, waarin hij ernstig aandringt op voorloopig uitstel zijner bisschopswijding, wegens in de Hollandsche Zending toenemende moeilijkheden.

Litterae Em^{mae} . . . Coloniae, 27 Novembris 1707.

Particolari 92 f. 450—450^v (eigenh.).

2311—2312.

1707 December 11.

a. *Brief van den apostolischen vicaris Adam Daemen aan paus Clemens XI, waarin hij bericht, thans over zijne bezwaren tegen de bisschopswijding uit gehoorzaamheid te willen heenstappen, zoodat hij a. s. Kerstdag zal worden geconsecreerd.*

b. *Dito aan kardinaal Pauluzzi.*

Multum diuque....

Non consuetudine....

} Coloniae, 11 Decembris 1707.

Particolari Vol. 92 f. 458—459 en f. 460—461 (eigenh.).

VIII. LOSSE VERZAMELINGEN.

Als latere aanwinsten, die tot in onze dagen nog steeds zijn toe- genomen, behooren ook tot het Vaticaanse archief en vormen daar een afzonderlijke groep de „Collezioni diverse”.

Dit zijn handschriften-collectie's, van kardinalen, prelaten of aanzienlijke familie's afkomstig, zooals er uit liefhebberij niet zelden werden aangelegd vooral in de 16de en 17de eeuw. Ook bevatten zij brokstukken der schriftelijke nalatenschap van dignitarissen, die aan de Curie of in de pauselijke diplomatie een gewichtigen post bekleedden. De stukken, op eerstgenoemde wijze verzameld, zijn natuurlijk meest afschriften en zouden eigenlijk beter thuis behooren in de Vaticaanse Bibliotheek dan in het archief, waar zij evenwel thans opgeborgen blijven ¹⁾. Sommige dezer collectie's zijn daar niet meer afzonderlijk bewaard, doch bij een andere groote serie ingelijfd. Zoo bijv. de bibliotheek van kardinaal Ceva, den voormaligen nuntius te Parijs († 1655). Zij bestond oorspronkelijk uit 17 bundels handschriften en is volgens slagwoorden gecatalogiseerd Ind. n°. 218 f. 1—89. Doch naderhand werd zij ingelijfd bij *Miscellanea Arm. III* en heeft zij haar zelfstandigen naam verloren.

De gansche afdeeling der „Collezioni diverse” telt ruim 40 catalogi of inventarissen, die thans in de reeks „Indici” van het Vaticaanse archief zijn genummerd als n°. 196—239, maar zij wordt in haar tegenwoordigen omvang door dit 40-tal lang niet gedekt. Sommige dezer catalogi toch vermelden of beschrijven documenten, die niet of niet meer tot het Vaticaanse archief behooren — zoo bijv. slaan Ind. 200—209 op het bekende archief-Chigi —, terwijl andere collectie's, die hiertoe wel behooren, in 't geheel niet of elders beschreven zijn. De voornaamste collectie's worden hier alleen pro memoria vermeld, aangezien ik slechts in enkele ervan Nederlandsche archivalia aantrof. Maar een gespecificeerd onderzoek kan allicht meer opleveren. In

1) Vgl. Wirz; Einl. p. XLIX v.v.

zulke willekeurig samengestelde collectie's blijven verrassingen altijd mogelijk, zelfs niet onwaarschijnlijk. Vermeldenswaard zijn dus:

- A. *Biblioteca Pio* (zie beneden).
- B. *Biblioteca Carpegna* (zie beneden).
- C. *Archief-Borghese* (zie beneden).
- D. *Biblioteca Bolognetti*. Deze collectie, afkomstig van de familie Bolognetti-Cenci, werd ten jare 1810 bij het Vaticaanse archief ingelijfd; zij telt 347 deelen. Hierop slaan de Ind. n°. 136 en 142.
- E. *Biblioteca di Clemente XI*, ook wel genaamd *Biblioteca Albani*, bevat 265 deelen, met tal van Varia uit den tijd van genoemden paus (1700—1721). Hierop slaan de Ind. n°. 143—144.
- F. *Biblioteca Ronconi* bevat 20 ongenummerde deelen, met afschriften van diplomatieke stukken uit de 17de en 18de eeuw. Zij heeft geen afzonderlijken Indice.
- G. *Carte del Cardinale Garampi*, bevattende 251 bundels, voornamelijk over zijne werkzaamheid als pauselijk diplomaat in Duitschland en Polen ¹⁾, en uitvoerig geïnventariseerd Ind. n°. 157.
- H. *Manoscritti di G. B. Gonfalinieri*, bevattende 89 deelen Varia, meest over Spanje en Portugal. Ook zijn er brieven onder, door of namens kardinaal Montalto in 1585 geschreven aan den Keulschen nuntius.
- I. *Archivio Dandini*, bevattende in 6 deelen het register der diplomatieke briefwisseling tusschen den kardinaal-staatssecretaris en kardinaal Hieronymus Dandini 1541—1559.
- J. *De caritate S. Sedis apostolicae erga Gallos*, zijnde een collectie van 22 deelen en 18 bundels, meest over pauselijke toelagen aan Fransche emigranten tijdens de Revolutie.
- K. *Avvisi*, van verschillende zijden aan de Staatssecretarie gericht in de 17de eeuw en 119 deelen groot.
- L. *Biblioteca Spada*, afkomstig van kardinaal Bernardino Spada († 1661). Slechts 42 deelen zijn hiervan over in het Vaticaanse archief en nu ingelijfd als Vol. 394—435 in de serie der Fransche nuntiatuur, die Spada eenige jaren bestuurd.
- M. *Carte farnesiane* (zie beneden).

¹⁾ Zie hierover I. Ph. Dengel, *Die politische und kirchliche Tätigkeit des Mgr. Josef Garampi in Deutschland 1761—1763* (Rom 1905).

A. BIBLIOTECA PIO.

Aan deze handschriftencollectie, nagelaten door kardinaal Pio di Savoya († 1689) en nominaal bevattende 428 deelen, ontbreekt thans menig Volumen. Zij heeft in Ind. n°. 218 een alphabetischen klapper, volgens zeer willekeurig gekozen slagwoorden. Zoowel met behulp hiervan als op aanwijzing van Garampi trof ik ruim 40 ons betreffende nummers in de Biblioteca Pio aan.

(Omstreeks 1450).

Liber ceremoniarum Romanae Curiae usque ad pontificatum Nicolai pape V, scriptus per Brunt. (*sic*) Johannem de Davantria Trajectensis diocesis, decretorum doctorem.

Eene gedétailleerde beschrijving aller bij gelegenheid aan het pauselijk Hof voorkomende ceremonie's en godsdienstplechtigheden, door Dr. Bruno Johannesz. van Deventer.

Sciendum est, quod Summo Pontifici solemnia celebranti.... Explicit liber ceremoniarum Romanae Curiae, ad honorem Omnipotentis Dei et ad utilitatem Rmi in Christo patris et domini Petri de Monte, utriusque juris doctoris et apostolice sedis gratia episcopi Brixiani, ducis, marchionis et comitis, cujus humilis servitor et continuus commensalis sum ego Brunt (*sic*) Johannis de Davantria Trajectensis diocesis, decretorum doctor. Pax legenti, vita aeterna scribenti. Aperiat Dominus lectori sensum, scriptori vero regnum aeternum Amen. Scriptum atque completum in monasterio b. Mariae Montis Morani, ordinis Sancti Benedicti, apud Perusium.

Pio Vol. 63 f. 1—181 (afschrift op papier 16de eeuw). Volgt f. 181^v afschrift den oorkonde, d.d. 1401 Maart 4, waarbij de „electus et confirmatus Petrus” den gewonen eed van getrouwheid aflegt. Het jaartal: „MIIII^c primo” kan onmogelijk juist zijn, wjl er wordt bijgevoegd: „pontificatus Nicolai pape V anno quarto”, zoodat 4 Maart te brengen is op 1451. Bij Eubel, *Hierarchia catholica* II p. 124 komt onder de bisschoppen van Brescia voor: „Petrus de Monte, protonotarius apostolicus, 1442—1457”. — Bruno Johannis de Davantria en zijn hier genoemd werk zijn derhalve terug te brengen tot ongeveer 1450. Als zijn zoon mag dan vermoedelijk worden beschouwd de boven n°. 1424 en 1428 voorkomende klerk Johannes Brunonis.

Een ander volledig afschrift (17de eeuw) op papier Pio Vol. 64, doch zonder de slottirade en niet zoo goed bewaard.

2314.

1540 Augustus 8.

Relatione per le cose di Madama Serenissima d' Austria al Card. Farnese.

De kardinaal-legaat Cervini, bisschop van Nicastro, geeft aan kardinaal Farnese verslag zijner onderhandelingen met Karel V en Granvelle over de vraag, of 's keizers dochter werkelijk gehuwd is met „Signor Ottavio” ¹⁾ en als zoodanig moet worden beschouwd. De keizer verklaart er zich standvastig tegen.

Alli V di questo mese.... D' Aja in Olanda, gli VIII d' Agosto nel 1540.

Pio Vol. 73 f. 122—138 (gelijkt. afschr.).

2315—2318.

1540 Augustus 8—16.

Vier brieven van den kardinaal-legaat Cervini, bisschop van Nicastro, aan kardinaal Farnese, voornamelijk over met den keizer en Granvelle gevoerde onderhandelingen over kerkelijke politiek in het Duitsche Rijk.

a. f. 148—150 In le cose della religione.... (D' Aja in Olanda), li 8 Agosto 1540.

b. f. 150—150^v Siamo alli X.... Da Leyda in Olanda, li X Agosto 1540.

c. f. 150^v—152^v Nel punto che partivo.... Da Leyda in Olanda, alli X Agosto 1540.

d. f. 152^v—153^v Sopprasedendo.... Di Trajetto, 16 Agosto 1540.

Pio Vol. 264 (als onder).

Gedr. a en c Dittrich, *Nuntiaturberichte* p. 194 en 196.

Zie boven n°. 2089 en 2244—2249.

2319—2320.

1540 Augustus 16—17.

Twee dergelijke brieven van den nuntius (Giovanni) Poggio aan kardinaal Farnese.

a. f. 154^v—157 Stando il Illmo legato per partire.... In Utrech, alli 16 Agosto 1540.

b. f. 157—159 Questa matina.... In Utrech, li 17 Agosto 1540.

Pio Vol. 264 (gelijkt. afschriften, deels naar cijferschrift). Ook naar Pio Vol. 207 wordt door Ind. cronol. n°. 545 voor zulke gelijktijdige brieven verwezen; maar dit Vol. ontbreekt.

Gedr. Dittrich, *Nuntiaturberichte* p. 198 en 203.

Zie boven n°. 2090 en 2250—2252.

1) Ottavio Farnese, hertog van Parma, kleinzoon van paus Paulus III, in 1537 gehuwd met Margaretha van Parma, doch toen slechts 13 jaar oud.

2321.

1554.

Negotiati delle legationi del Cardinale Reginaldo Polo, mandato da papa Giulio III in Inghilterra per la riduzione di quel regno all' obediencia della Sede apostolica, et in Francia per trattare la pace trà Henrico II e Carlo V imperatore l' anno 1553.

In dit brievenboek van Reginald Pole komen o. a. voor f. 16^v—23 drie brieven uit Brussel, d.d. 28 Januari, 2 en 12 Februari 1554, en f. 36^v—56^v eene toespraak, door den kardinaal-legaat tot den koning van Frankrijk gehouden, om dezen over te halen tot vrede met Karel V.

Pio Vol. 240, beslaande 1—188 bladen (gelijkt. afschr.), meest over Engelsche politiek.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 45.

Zie boven n°. 791 en 2091.

2322.

(1570).

Relatio Frisiae inundationis.

Brief van een ongenoemde aan zijn vriend, waarin hij den watervloed beschrijft, die op Allerzielendag gansch Friesland geteisterd en 4000 menschenlevens gekost heeft.

Nunc quarto ad te scribo . . . sed parum damni (z. j.).

Pio Vol. 198 f. 89—90 (gelijkt. afschr., tusschen allerlei stukken en brieven van omstreeks 1570).

Vgl. over den watervloed van 1 en 2 November 1570, Bor I p. 329 en Wagenaar VI p. 324.

2323.*(1577 November 3).*

Discorso sopra l' andata del principe Mathia in Fiandra.

Vershillende bezwaren worden in dezen brief ontwikkeld tegen de expeditie van aartshertog Matthias naar de Nederlanden, waarvan de auteur niet veel heil verwacht voor de zaak des konings.

E cosa come dice . . . largo imperio (z. j.).

Pio Vol. 199 f. 229—232 (gelijkt. afschr. of vertaling). — Ook o. a. te Florence in de verzameling-Capponi der Bibl. Nazionale (vgl. Blok, *Verslag* p. 36) en Borghese I Vol. 429—448 f. 327—404^v (met dagteekening).

Zie boven n°. 2116 (waar abusievelijk het opschrift).**2324.***(Einde 1577).*

Lettera scritta di Venetia circa il parere di molti sopra l' andata del principe Mathia in Fiandra, aggiuntovi anco il parer sopra il discorso di Don Scipio di Castro intorno alla detta andata.

Na verslag der uiteenlopende meeningen over het gaan van aartshertog Mathias naar de Nederlanden, waaromtrent geene zeer hooge verwachtingen worden gekoesterd, volgt bij wijze van postscriptum een repliek op den Discorso omtrent dezelfde vraag, ten einde verschillende bedenkingen tegen Matthias te ontzenuwen of althans te verkleinen.

V. S. ha presupposito . . . nella gratia sua.

Non ancora firmata la lettera . . . bacio le mani. ,

Pio Vol. 77 f. 9—16 en f. 16^v—19 (gelijkt. afschr.). — Als voren te Florence.**2325.***(1577—1578).*Indice n°. 218 vermeldt i. v. Sollevazioni:

„Sollevazioni di Fiandra con D. Giovanni d' Austria. Tom. 268.”

Pio Vol. 268 ontbreekt.

2326—2328.

(1577—1579).

Bundel politieke onderhandelingen en tractaten, o. a.:

- a. Sommario ¹⁾ degli articoli proposti al duca de Terranova dalli Stati di Fiandra il di primo de Giugno 1579.

.... micitia, ogni scrupolo deggano fare i Stati.

- b. Discorso sommario delle giuste cause e ragioni, c'hanno astretto i Stati generali de Paesi Bassi à proveder' alla difesa loro contro il Sig^{re} don Giovan d' Austria.

Uitvoerig betoog, dat de Staten zich gerechtigd en genoodzaakt achtten, gewapend verzet te voeren tegen don Juan van Oostenrijk's tyranniek bestuur, omdat deze, gelijk uit verschillende zijner daden en aangehaalde brieven blijkt, zijne overeenkomst met de Staten heeft geschonden, o. a. door het behouden van vreemd krijgsvolk (1577):

Essendo noto a tutti e della patria.

- c. Risposta del Sig. D. Giovanni d' Austria alli Stati generali de Paesi Bassi sopra le cause e ragioni che allegano d' haver preso l'armi.

Ancora che per diverse nostre lettere meglio appoggiar ch'à Sua Maestà.

Pio Vol. 168 a f. 424—430; b f. 430—535; c f. 536—570 (gelijkt. vert.).

Voor *a* (waar te lezen is: voorwaarden van Terranova aan de keizerlijke commissarissen) vgl. Gachard, *Actes des États Généraux* II p. 210 n°. 1865; zie boven n°. 811, 814—815, 866, 2119, 2121—2122 en 2124—2125.

Voor *b* vgl. Tiele, *Pamfletten* I n°. 158—161. — Petit, *Pamfletten* I n°. 241. — Meulman, *Catalogus* I n°. 321—322.

Voor *c* (waarschijnlijk te stellen op 27 Juli 1577) vgl. Gachard II p. 207 n°. 681.

1) Van dit Sommario ontbreekt het eerste gedeelte.

2329.*(1578).*

Discorso et parere di Don Scipio di Castro sopra l' andata del duca d' Alanson in Fiandra.

De auteur betoogt: 1°. dat de koning van Frankrijk wel geen actief deel nemen zal aan de expeditie zijns broeders naar de Nederlanden; 2°. dat Anjou niet door alle Staten, maar slechts door eenige geroepen is; 3°. dat Anjou's expeditie weinig of niets zal withalen.

Tre capi contiene.... alli tre capi sopradetti (z. j.).

Pio Vol. 77 f. 1—7^v (gelijkt. afschr.). — Ook Barberini lat. 5215 f. 62—67 (waar het jaartal: 1578).

2330.*1578—1579.*

Registro di lettere di Msgrē Castagna, arcivescovo di Rossano, che fù poi papa Urbano VII, della sua nuntiatura di Colonia sotto papa Gregorio XIII.

Dit brievenboek van den nuntius Castagna (f. 1—189 in 4°) bevat veel over de Keulsche vredesonderhandelingen en gaat van 27 September 1578—24 Juli 1579.

Pio Vol. 238 (gelijkt. afschr.).

Vgl. Hansen, *Nuntiaturberichte* II p. 224—327.

2331.

1579 Augustus 27.

Antwoord van den staatssecretaris (Ptolomeo Gallio), kardinaal di Como, aan Wilhelmus Lindanus, bisschop van Roermond, op diens aan den paus gericht schrijven van 21 Juni l.l., omtrent onderhandelingen met den Spaanschen nuntius.

Pergratum fuit . . . largiatur.

Pio Vol. 226 f. 174^v—175 (gelijkt. afschr.). De dagteekening staat boven den brief aangeteekend.

2332.

(Omstreeks 1580?).

Instructie aan Pietro Caetano, „nella sua andata alla guerra di Fiandra sotto il Ser^{mo} principe di Parma”, bevattende allerlei wenken en levensregels voor den geadresseerde, die als dwarskijker van Parma schijnt te worden uitgezonden.

V. S. Illma seguirà il suo viaggio . . . lo mostrerà nelle sue operationi.

Pio Vol. 77 f. 157—180 (gelijkt. afschr.). — Als voren te Florence in de verzameling-Capponi.

Zie boven n°. 870.

2333.

(Omstreeks 1580).

Brief uit Engeland, ter uiteenzetting en verklaring der politieke gedragslijn, die ten opzichte der Nederlanders en van Frankrijk, als bondgenooten tegenover Spanje, moet worden gevolgd.

Noi ajutaremo copertamente . . . anzi l'infiammeremo contro il francese (z.j.).

Pio Vol. 198 f. 103 (gelijkt. vert.). Uit den inhoud blijkt genoegzaam de tijdsbepaling.

2334.

1588.

Indice n°. 508 f. 1692 vermeldt:

„1588. Relatio status ecclesiae Trajectensis, ex lit. Pio n°. 438 p. 56.”

Na dit veelbelovend opschrift was de werkelijkheid des te meer teleurstellend. Vol. 438 bevat een „Brevis commentarius episcopatum Germaniae”, waar p. 56—57 niets meer te lezen staat dan: „Trajectensis episcopatus a metropolitana Coloniensi ecclesia anno 1559 fuit segregatus et in archiepiscopatum erectus; quare de illo inter Inferioris Germaniae ecclesias fiet mentio.”

Pio Vol. 438 f. 56—57.

2335—2336.

1605—1609.

- a. Registro di lettere della Segretaria di Stato di Paolo papa V alli vescovi di Ossero et arcivescovo di Athene, nuntii in Colonia, dell' anno 1605 sino all' anno 1609.

Kopieboek van brieven, door de Staatssecretarie gericht aan Garzadoro en Amaldeo, achtereenvolgens nuntius te Keulen, loopende van 28 Mei 1605 tot 25 Juli 1609.

- b. Dito aan Frangipani, Carafa en Bentivoglio, achtereenvolgens nuntius te Brussel („alli arcivescovi di Taranto, di Damasco e di Rodi, nuntii in Fiandra, dall' anno 1605 sino al 1609”), loopende van Juni 1605 tot 25 Juli 1609.

Pio Vol. 292 f. 1—131^v en daarna f. 1—133^v (gelijkt. afschr.).Voor b vgl. Blok, *Verslag* p. 46.

2337.

1609.

Relatione del trattato della Tregua di Fiandra, che si concluse in Anversa, alli IX d'Aprile 1609, fatta dal Cardinal Bentivoglio in tempo della sua nuntiatura appresso i Ser^{mi} arciduchi Alberto et Isabella, Infanta di Spagna.

Dit belangrijk verslag van Bentivoglio beschrijft in Boek I de voorbereidende onderhandelingen van het Twaalfjarig Bestand, o. a. door pater Johannes Neyen; in Boek II de totstandkoming ervan. Het geheel telt 46 bladen in 4°.

Fra i maneggi dell' età nostra . . . nell' arena militare di Fiandra.

Pio Vol. 86 (ongepag., verguld op sneê, in fraaien perkamenten omslag, met dezelfde regelmatige hand geschreven).

Gedr. Erycius Puteanus, *Relationi del Cardinal Bentivoglio* (Anversa 1630)
II p. 1 v.v.

2338.

1611 Mei 28.

Relatione delle Provincie Unite di Fiandra, fatta dal Cardinal Bentivoglio in tempo della sua nuntiatura appresso i Ser^{mi} arciduchi Alberto e Donna Isabella, infanta di Spagna.

Dit verslag van Bentivoglio beschrijft in Boek I den omvang, het karakter en bestuur, de strijdkrachten te land en ter zee der Vereenigde Provinciën; in Boek II den opstand, te beginnen met den tijd van Margaretha van Parma tot het Twaalfjarig Bestand; in Boek III den actueelen toestand onder prins Maurits. Vooraf gaat een opdracht aan kardinaal Borghese, uit Brussel 28 Mei 1611. Het geheel telt 63 bladen in 4°.

Le Provincie Unite di Fiandra . . . l' occhio dell' humana prudenza.

Pio Vol. 85 (als voren). — Een gelijktijdig, maar onoogelijk afschrift, bijna volledig (alleen de twee laatste hoofdstukken van boek III ontbreken)
Pio Vol. 439 n°. 8 (ongepag.). -

Gedr. Erycius Puteanus, *Relationi* I p. 1 v.v.

2339.

1613 April 6.

Verslag over de Nederlanden door den nuntius te Brussel, Guido Bentivoglio, gestuurd aan kardinaal Borghese.

Le materie intorno . . . mancando loro la vera fede.

Pio Vol. 85 (gelijkt. afschr., ongepag.).

Gedr. Erycius Puteanus, *Relationi* I p. 133. — Vertaald als „Verhael van Nederlant” enz. in het *Tijdschrift voor R. Katholieken* I (1838) p. 811 v.v.

Zie boven n°. 892.

2340.

1614.

Verslag van Guido Bentivoglio: „del movimento d' armi, che segui in Fiandra l' anno 1614, per occasione d' haver le Provincie Unite occupato la terra e castello di Giuliers, e di quanto fù poi negoziato per accordar le differenze frà l' elettore di Brandemburg et il duca di Neoburg, sopra la pretesa lor successione a gli Stati della casa di Cleves.”

Ook dit verslag, groot 31 bladen in 4°, is voor de kennis der buitenlandsche staatkunde van de Republiek niet onbelangrijk.

Morto senza figliuoli . . . i piu potenti.

Pio Vol. 86 (als boven). Vooraan bij de inhoudsopgave wordt opgemerkt: „Questi successi furono descritti separatamente in forma historica dall' autore per far come una preparatione all' historia intiera, ch'egli haveva in animo di comporre di tutta la guerra di Fiandra descritta compendiosamente da lui nel primo volume, se le occupationi publiche et altri impedimenti privati non gliene havessero interrotto più volte il disegno.”

Gedr. Erycius Puteanus, *Relationi* II p. 145 v.v.

Zie boven n°. 893.

2341.

(Omstreeks 1620).

Reisbeschrijving van Vincenzo Laurenzi (?), over Duitschland, Engeland en Holland. In ons land bezocht hij ter loops Arnhem, Utrecht, Amsterdam, Haarlem, Leiden, den Haag, Dordrecht en Zeeland. Over Amsterdam vertelt hij nog 't uitvoerigst; doch opvallende bijzonderheden vond ik niet door hem vermeld. De auteur spreekt over prins Maurits en prins Frederik Hendrik, die hij beiden zag in den Haag.

Il Giovedì che fu miso fine al mio viaggio.

De passage over ons land begint f. 116: quando arrivammo a Arnem en eindigt f. 118: e più munita.

Op den rug staat aangeteekend: „Viaggio di Ch. Vincenzo Laurenzi (?), teologo di Sigr Cardinale Barberini, per l' Alemagna, Inghilterra e Fiandra”.

Pio Vol. 70 f. 115—122 (oorspr.?).

2342.

1625 April 30.

Capitulaciones que Don Fadrique de Toledo, general de la Armada de Sua Mag., hiso con los Olandeses que estavan en la Badia en el quartel del Carmen, à 30 de Abril 1625.

De 10 artikelen der overgave van de stad San Salvador aan de Hollanders.

Prim^{te} que el Coronel pagandolo.

Pio Vol. 69 f. 264—264^v (gelijkt afschr.).

2343.

(1625).

Apocalissi d' Olanda, cioè discorso contro il moderno governo in religione e politica degli Olandesi e loro jattanze.

Scherp hekelschrift tegen de heerschende misbruiken in de binnen- en buitenlandsche staatkunde der Republiek, bewerkt naar „una scrittura stampata in lingua fiamenga, intitolata: l' Apocalipsi d' Olanda”. De Italiaansche bewerking wordt voorafgegaan door een soort inleiding in briefvorm en begint f. 2^v:

La nostra insuperable potenza . . . la libertà di quelle Provincie. Intelligenti pauca (z. j.).

Pio Vol. 70 (bevattende „Relazioni e istruzioni diverse”, vooral van en aan nuntii) f. 1—30 (gelijkt. vert.).

Vgl. Tiele, *Pamfletten* I n°. 2096—2097. — Knuttel, *Catalogus* n°. 3609 v. en n°. 3676 v. — De Backer, *Bibliothèque* VII p. 988 n°. 19920.

2344.

1627 $\frac{\text{Maart}}{\text{Mei}}$ 23.

Istruzione à V. S. Mons^{re} arcivescovo di Consa, destinato da N. S. nuntio in Fiandra.

Instructie voor Fabio di Lagonissa, nuntius te Brussel.

La nuntiatura di Fiandra . . . Roma, 23 Maggio 1627.

Pio Vol. 66 f. 135—154 en nogmaals Vol. 242 f. 155—174 (gelijkt. afschr.).
Gedr. Cauchie-Maere, *Instructions générales* p. 139 v.v.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 46.

Zie boven n°. 898.

2345—2346.

1632.

- a. Lettere della Serenissima Infanta di Fiandra et d' altri, concernenti l'attioni del conte Enrigo di Bergh, stampata in Brusselles à di 25 Giugno 1632.

De eerste brief der Infante aan de Staten is van denzelfden datum en handelt over het overloopen van graaf v. d. Bergh; dan volgt er een d. d. 28 Juni 1632 aan den Raad van den prins-bisschop van Luik; een van prins Frederik Hendrik, d. d. 18 Juni 1632 aan den graaf voornoemd; en nog vijf anderen uit denzelfden tijd ongeveer.

- b. Avvertimenti alli Stati delle provincie di Fiandra fedeli et obedienti alla M^{ta} Sua, sopra le lettere, scritte da Liegi 18 Giugno 1632 dal conte Enrigo di Bergha a S. A. Ser^{ma} et à detti Stati et sopra la dichiarazione da lui fatta de suoi disgusti.

Uitvoerig gemotiveerde veroordeeling van 's graven v. d. Bergh's ontrouw.

Signori non vi è cosa.... del favore del heretico.

Pio Vol. 439 n°. 12 (ongepag., totaal 4½ en 10½ fol., gelijkt. vert. van dezelfde hand).

Gedr. a Aitzema III Boek XII p. 21.

Voor a vgl. Meulman, *Catalogus* I n°. 2207—2208. — Petit, *Pamfletten* I n°. 1775.

Voor b vgl. Meulman n°. 2206. — Tiele, *Pamfletten* I n°. 2480—2481. — Petit I n°. 1771—1772.

2347.

1635 Maart.

Instruttione a V. S. Mons. arcivescovo di Thebe, destinato da N. S. Nuntio in Polonia (*sic*).

Instructie voor den Brusselschen nuntius Lelio Falconieri.

Havendo V. S. dato si buon saggio.... Roma, Marzo 1635.

Pio Vol. 67 f. 63^v—100^v.

Gedr. Cauchie-Maere, *Instructions générales* p. 184 (waar: April 1635).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 46.

Zie boven n°. 901.

2348.

1638.

Relatione della gran rotta, data dall' armi Spagnuole all' Olandesi, sotto il forte di Calò ¹⁾ vicino Anversa, con la ricuperatione del medesimo forte, acquisto de vascelli e di quanto havevano i medesimi Olandesi portato in campo, seguita a 21 di Giugno 1638.

Dit pamflet, 16 blz. in 4° groot, is gedrukt te „Napoli nella Regia Stampa di Egidio Longo 1638.”

Pio Vol. 170 f. 308—317^v.

Vgl. Meulman, *Catalogus* I n°. 2438. — Petit, *Pamfletten* I n°. 2218—2219.

2349.

(Omstreeks 1661?)

Lettera di un mercante di Londra ad un mercante di Amsterdam intorno alla guerra tra l' Inghilterra e l' Olanda, tradotta dalla lingua francese.

De overmacht der Engelschen op zee wordt gehandhaafd tegen de aanspraken der Republiek, waarop bitter wordt afgegeven.

Voi mi dite nella vostra . . . amico della verità et del giusto.

Pio Vol. 421 f. 212—219 (gelijkt. vert.).

Vgl. soortgelijke brieven uit Londen a°. 1661 bij Tiele, *Pamfletten* II n°. 4914, 4915, 4917.

2350.

1667.

Indice n°. 218 i. v. Relazione vermeldt:

„Relazione d' Olanda e Fiandra del 1667. Tom. (242).”

Pio Vol. 242 bevat evenwel niets van dien aard. De Ind. laat: 242 open, welk cijfer nochtans onmiddellijk voorafgaat.

1) De schans van Kalloo.

2351.

1667.

Indice n°. 218 i. v. Scrittura vermeldt:

„Scrittura contro la pretensione del re di Fransia nel Brabante 1667.
Tom. 268.”

Pio Vol. 268 ontbreekt.

2352.

1667.

*Avvisi over den gang der onderhandelingen op het vredescongres van Breda,
van 16 tot 23 „de ce mois” a°. 1667 ¹⁾.*

Les affaires de l' assemblée de Breda . . . se retira à Anvers.

Pio Vol. 422 f. 309—311^v (gelijkt. afschr.).**2353.**

1678 October 23.

*Verklaring der Fransche gezanten aan die van den keizer op het congres te
Nijmegen, dat Lodewijk XIV nog altoos vrede wil op de reeds aangeboden voor-
waarden, behalve wat betreft den voorgestelden ruil van Freiburg tegen Philipsburg.*

Les ambassadeurs de France . . . Fait à Nimègue, le 23 Octobre 1678.

Pio Vol. 428 f. 179—179^v (gelijkt. afschr.).

1) Vermoedelijk Mei, de eerste maand der onderhandelingen, met wier begin deze avvisi een aanvang nemen.

2354.

(1678).

Vredesvoorwaarden, namens Lodewijk XIV op het congres te Nijmegen aangeboden door zijne gezanten.

La fidélité avec laquelle Sa Majesté.... qu'ils ont entre les mains.

Pio Vol. 428 f. 74—75 (gelijkt. afschr.). Vooraf gaat f. 72—73 een Italiaansch resumé.

Vgl. Tiele, *Pamfletten* III n°. 7613—7614. — Petit, *Pamfletten* II n°. 4413.

2355.

(1679).

Brief van een ongenoemde, waarin uitvoerig de gedragslijn der Fransche gezanten op het congres te Nijmegen wordt verdedigd.

Jucundae mihi fuerunt literae tuae.... qua ex utraque parte (z. j.).

Pio Vol. 428 f. 84—89^v (oorspr.?, dat plotseling aan den voet der blz. afbreekt).

2356.

1679.

Succincta relatione del ricorso fatto alla S. Sede Apostolica nel presente anno 1679 da primarie persone del clero secolare e regolare di Fiandra per causa di certe materie dogmatiche, che serpeggiano in detto paese e provincie vicine.... da proporsi poi.

Onder drie rubrieken worden de hoofdpunten der Jansenistische leer opgenoemd, totaal 23. De eerste raakt het pauselijk gezag, de tweede gaat over de genade en vrijheid, de derde over boete en Eucharistie. Het stuk schijnt de korte samenvatting van een uitvoeriger relaas te zijn.

Pio Vol. 428 f. 215—216^v (gelijkt. afschr.).

2357.

(Na 1679).

Quaeritur, an Sua Majestas Caesarea contra tot infractiones pacis Neomagensis arma reassumere debeat?

Verskillende redenen worden aangevoerd voor een ontkennend, en daarna voor een bevestigend antwoord, waartoe de auteur schijnt over te hellen.

Pro negativa facit discutienda relinquitur.

Pio Vol. 428 f. 94—96 (gelijkt. afschr.).

2358.

1680.

Trattati di pace in Nimega e dello stato d' Alemagna e prencipi della medesima, fatta a N. S. Innocentio XI da Monsigr Bevilacqua, nuntio e plenipotentiaro apostolico 1680.

Overzicht der politieke verwickelingen en constellatie's, die tot den laatsten Europeeschen oorlog en tot den vrede van Nijmegen hebben geleid, door den nuntius Bevilacqua.

Ardeva più che mai per molti secoli.

Pio Vol. 424 f. 1—35^v (gelijkt. afschr.). Dan volgt f. 37—58 de bovengenoemde beschrijving van het Duitsche rijk. — Ook Carpegna Vol. 38 f. 170—269.

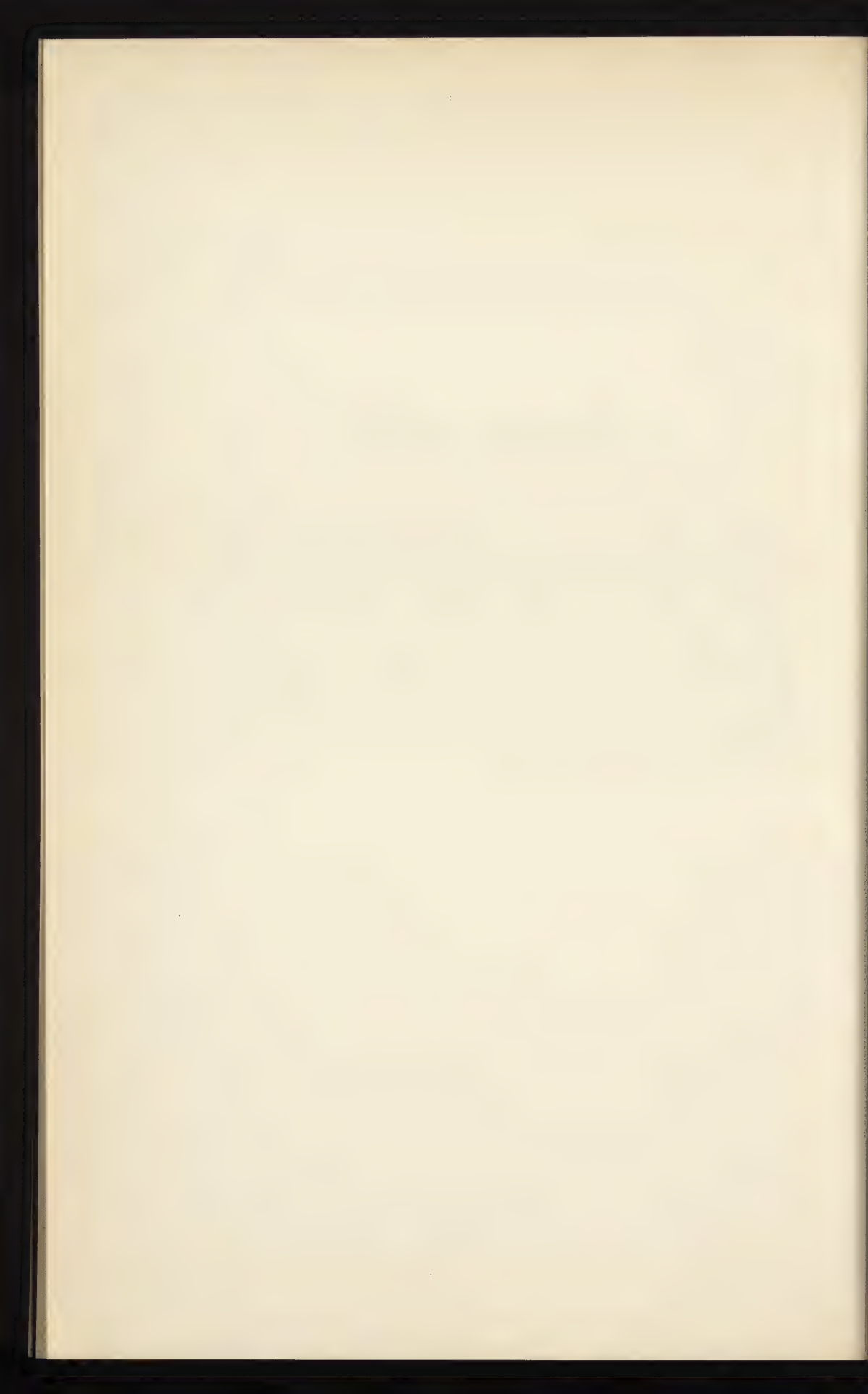
Vgl. Blok, *Verslag* p. 46.

Zie boven n°. 929.

B. BIBLIOTECA CARPEGNA.

Hierin bevindt zich de handschriftencollectie van kardinaal Gasparo Carpegna († 1714), ook als bibliograaf en numismaticus bekend. Zij bezit in Ind. n°. 140—141 een dubbelen alphabetischen klapper, volgens slagwoorden, en bestaat nominaal uit 229 deelen, waarvan echter verscheidene zijn verloren gegaan. Met behulp van Garampi's aanwijzingen en der twee bovengenoemde Indice's, vooral n°. 141, heb ik bijna 50 ons betreffende nummers aan deze collectie ontleend. Hun aard is zeer uiteenlopend, en hunne belangrijkheid slechts middelmatig. 't Zijn meest tweedehandsche afschriften van staatkundig-kerkelijke stukken uit de 17de eeuw.

2359.

1554.

Brievenboek van den kardinaal-legaat Reginald Pole.

Carpegna Vol. 202 f. 1—177^v (17de eeuwisch afschr.).

Zie boven n°. 2321.

2360—2361.

(*Omstreeks 1580*).

Indice n°. 141 i. v. Bajus vermeldt:

a. „Baji Michaelis memoriale, continens rationes pro edendis Romae annotationibus in novam editionem suorum operum.

„Carp. 58 f. 15.”

b. „An sit audiendus incognitus Jansenii defensor contra authorem annotationum in novam editionem operum Michaelis Baji.

„Carp. 58 f. 21” (dit Vol. ontbreekt).

2362.

1626 Mei 5.

Breve van Urbanus VIII, waarbij het decreet der Propaganda aangaande de overeenkomst tusschen Rovenius en de regulieren wordt bevestigd.

Salvatoris et Domini.... Dat. Rome apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris, die V Maji 1624 (*sic*), pontificatus nostri anno tertio.

Carpegna Vol. 77 f. 1—5 (gedrukt exemplaar).

Gedr. *Batavia sacra* II p. 91.

2363.

1632 Augustus 22.

Voorwaarden der overgave van Maastricht.

Articuli et puncta Signatum: Federicus Henricus de Nassau.

Carpegna Vol. 10 f. 330—331^v (gelijkt. vert.).

Gedr. Aitzema I p. 1206—1207.

2364.

(1634).

Congregatio super provisionibus faciendis in oppido Trajectensi ad Mosam.

Bundeltje stukken en kopiëen van brieven over de vraag, of het pauselijk bevestigingsrecht van beneficiën daar nog van kracht blijft na de overgave van Maastricht.

Carpegna Vol. 10 f. 320—328 (gelijkt. afschr.).

2365.

(Omstreeks 1640).

Indice n°. 141 i. v. Gruterus vermeldt:

„Voto e censura di Filippo Grutter sopra il libro intitolato: Mare magnum Sacramenti matrimonii, di Carlo Mazzio.

„Carp. 58 f. 55” (dit Vol. ontbreekt).

2306.

(1655—1656).

Synopsis seu brevis narratio vitae Cornelli Jansenii Leerdamensis.

Deze korte, maar interessante levensbeschrijving van Cornelius Jansenius werd door Jacob de la Torre opgesteld, vermoedelijk in 1655—1656, en ingediend bij de Congregatio S. Officii.

Cornelius Janssen seu Joannis filius.... Signatus: Jacobus archiepiscopus Ephesinus, vicarius apostolicus Hollandiae.

Carpegna Vol. 164 f. 388—395^v (gelijkt., maar slordig afschr.).
Gedr. Archief aartsb. Utrecht XIX p. 442—447.

2367.

(1676).

Originale dell' istruttione fattasi per il nuntio apostolico al congresso di Nimega, in tempo di Clementi X.

Deze instructie bevat allerlei raadgevingen van practischen aard, hoe de nuntius (Mgr. Bevilacqua), zich in zijne moeilijke positie, vooral tegenover andersdenkenden, had te gedragen.

Gl' affari possono essere.... del ministero.

Carpegna Vol. 56 f. 72—76 (oorspr.). Ind. n°. 141 geeft foutief op het jaartal 1674.

2368.

1679 Februari 6.

Protest van den pauselijken nuntius Aloysius (Bevilacqua), patriarch van Alexandrië, dat hij geenszins instemt met de bepalingen van den vrede van Nijmegen, voor zoover deze het vredestractaat van Munster tot grondslag hebben en strijdig zijn met de rechten en belangen van den katholieken godsdienst.

Acerbissimis discordiis.... Dat. Neomagi, septimo Idus Februarii 1679.

Carpegna Vol. 17 p. 572—573 (gelijkt. afschr.). Nog volgt p. 578—582 een Italiaansch rapport over deze twistvraag.

2369.

(1680).

Verslag over het verloop en de onderhandelingen van het congres te Nijmegen, door den nuntius Bevilacqua.

Ardeva piu che mai.... che mi sono proposta.

Carpegna Vol. 38 f. 170—269 (gelijkt. afschr.). Volgt f. 272—279 Italiaansche vertaling van het vredetractaat te Nijmegen.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 46.

Zie boven n°. 2358.

2370.

(1680?)

Indice n°. 159 i. v. Belgium vermeldt:

„Descrizione delle 17 provincie de' Paesi Bassi, colla storia di ognuna di esse, fatta poco dopo la pace di Nimega.”

Carpegna 203 (ontbreekt).

2371.

1683.

Reflessioni sopra il ricordo del marchese di Castel Moncayo, inviato straordinario di Spagna, presentato alli Stati Generali, alli 12 Novembre 1683.

Heftige philippica tegen de politiek van Spanje en vurige verdediging der vredelievendheid en rechtvaardigheid der politiek van Frankrijk, naar aanleiding der nota, door den Spaanschen gezant bij de Staten-Generaal ingediend.

Chi volesso risentirsi.... la cieca ostinatione delli Spagnuoli.

Carpegna Vol. 38 f. 35—39^v (gelijkt. vert.).

Vgl. Tiele, *Pamfletten* III n°. 7841—7842. — Meulman, *Catalogus* II n°. 5878.

2372.

(1683).

Indice n°. 141 i. v. Capizucchi vermeldt:

„Voto e censura del Cardinale Capizucchi sopra il libro di Giovanni ¹⁾, vescovo Castoriense, intitolato Amor poenitens.

„Carp. 58 f. 62” (dit Vol. ontbreekt).

Vgl. *Batavia sacra* II p. 484 n°. XI.

2373.

1685.

Indice n°. 140 i. v. Paesi Bassi vermeldt:

„Sopra la loro cessione al duca di Baviera viglietto dell' ambasciatore di Francia, e risposta di D. Pietro d' Aragona 1685. (Carpegna) Var. I f. 152.”

(Ontbreekt).

2374.

1688 *Augustus* 28.

Brief van Mgr. (de Precipians), bisschop van Brugge, aan den internuntius te Brussel, over de toenemende verspreiding der Jansenistische leerlingen in zijn diocees, met interessante beschrijving, hoe een zekere Parisot, koninklijk raadsheer te Parijs, naar Brugge kwam, om daar, zelfs in het bisschoppelijk paleis, propagande te maken.

Exposui nuper Brugis, 28 Augusti 1688.

Carpegna Vol. 40 f. 86—89v. Onmiddellijk volgt f. 91—92 de latijnsche vertaling van een werkje: *Le triomphe de la foi*, door genoemden Parisot geschreven en bevattende eene korte uiteenzetting zijner leer.

1) Van Neerkassel, wiens in Mei 1683 verschenen werk *Amor poenitens* in 1685 te Emmerik werd herdrukt.

2375.*(Omstreeks 1688?)*

Lettera di ministro Olandese ad un amico.

In dit breedvoerig schrijven zet een Hollandsch staatsman eerst den hoogst bedenkelijken toestand der Republiek uiteen en vervolgens de geneesmiddelen, die redding kunnen brengen. Hij geeft de voorkeur aan eene nauwe aansluiting bij den keizer en diens bondgenooten, tegenover de Fransche veroveringszucht, doch met behoud van den vrede.

La domanda che voi mi fate . . . mi confermo vostro (z. j.).

Carpegna Vol. 38 f. 40—47 (gelijkt. vert.).

2376.*(Omstreeks 1688?)*

Risposta alla lettera d' Amsterdam.

De verwijten, welke tegen de politiek en handelwijze van Frankrijk waren gericht, worden nu afgewezen en tegen die des keizers ingebracht.

Fra le novità . . . severitas amorem diminuit (z. j.).

Carpegna Vol. 56 f. 181—181^v (gelijkt. vert.).**2377.***1691 December 23.*

Ristretto della relazione mandata al re di Portogallo dalla città di Goa nel Decembre dell' anno 1691 sopra la missione del Borneo, tradotta in italiano dal portoghese.

Dit verslag over het katholieke zendingswerk in Borneo werd 23 December 1691 te Goa opgestuurd door D. Salvatore Gallio, prefect van de missie der Theatijners.

Come che la missione . . . abbiamo di bisogno.

Carpegna Vol. 59 f. 36—41 (gelijkt. vert.).

2378.

1692 Juni 13.

Brief uit den Haag gericht door P. fr. M. aan een ongenoemden kardinaal, waarin uitvoerig bericht wordt gegeven over den laatsten zeeslag tusschen de Fransche en de Hollandsch-Engelsche vloot „nel Canale della Manica” ¹⁾.

Benchè sia persuaso . . . da trasporto.

Carpegna Vol. 39 f. 1—3 (gelijkt. afschr.).

2379.

1692 November 11.

Brief van Petrus Codde aan de kardinalen der Propaganda, waarin hij zijn gedrag verdedigt tegen de klachten van den heer Hendrik Willem van Dort van Meddeler, die een wereldgeestelijke, Remme genaamd, als huiskapelaan en zielzorger in den omtrek van Zutphen niet langer duldde, om er een Francisciaan uit het klooster Zwiilbroek in te halen.

Catholicorum in . . . Amstelodami, XI Novembris 1692.

Carpegna Vol. 55 f. 327—328 (geheel eigenh.).

Daar volgt f. 330—331 gelijkt. afschrift van een brief van P. Codde aan den internuntius, d.d. 16 Mei 1694, over hetzelfde geschil. Vooraf gaan f. 318—326 eenige brieven en stukken over dezelfde zaak, o. a. f. 323—325^v een lange brief (zonder datum, eigenh. get.) van de katholieke barones van Westerholt, vrijvrouw van Schimmelpenninck, vrouwe van den Doese, waarschijnlijk aan den kardinaal-prefect der Propaganda, waarin zij het opneemt voor baron van Dort, wiens huiskapel zij met hare dochters en katholieke dienstdoden pleegt te bezoeken: Audeo ad Eminentiam . . . enixe rogamus.

De Codex heeft op den rug: „Particulares de Propag. Fide”.

¹⁾ Tusschen de Kapen La Hougue en Barfleur, op 1 Juni 1692; vgl. Wagenaar XVI p. 174.

2380—2385.

(1694—1699).

Indice n°. 163 i. v. Hollandia vermeldt:

- a. „1694. Relazione dello stato delle missioni d' Olanda (Carpegna 55 p. 323).
- b. „1694. Congregatio super missionibus Hollandiae (Carp. 55 p. 318).
- c. „1697. Memoriale de statu Jansenismi in Hollandia (Carp. 55 p. 436 en 438).
- d. „1698. Memoriale del clero secolare della missione d' Olanda sopra alcune calunnie (Carp. 55 Pars 2 p. 476).
- e. „1699. Risposta al memoriale de progressu Jansenismi in Hollandia (Carp. 55 Pars 2 p. 438).
- f. „1699 Sept. Lettera sul provvedimento delle missioni d' Olanda (Carp. 55 Pars 2 p. 432).”

De signatuur tusschen () is aangevuld naar opgaven van den Ind. chronol. Maar na gezet onderzoek was Carp. 55 Pars 2 niet te vinden.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 47.

2386.

1697.

„Li quattro trattati della pace generale”, *nl. van den vrede van Rijswijk op 20 September en 30 November 1697.*

Tekst der vredestractaten van Rijswijk, uitgegeven door Stefano Leonardi te Urbino 1 Februari 1698, opgedragen aan ridder Ambrogio Andreoli en gedrukt te Venetië-Urbino 1698.

Carpegna Vol. 60 f. 126—143.

Gedr. Aitzema X Aanhangsel p. 1 v.v.

2387.

1698 Februari 28.

De fransche diplomaat de Harlay Bonnevil schrijft, ook namens de agenten de Crécy en de Callières, aan aartsbisschop Petrus Codde, dat zij tijdens hunne deelneming aan het congres van Rijswijk volstrekt geen kwaad over hem en zijn bestuur gehoord en, ondanks tegenstrijdige praatjes, daarvan nooit anders dan goed gesproken hebben.

M'è sommamente dispiaciuto.... A Parigi, 28 Febbraro 1698.

Carpegna 63 f. 47—47^v (gelijkt. vert. uit het Fransch, gewaarborgd door Codde's secretaris J. Doncker 14 Maart 1698).

2388.

1698 Juli 31.

Brief van Petrus Codde aan paus Innocentius XII, waarin hij zich tracht vrij te pleiten van de tegen hem ingebrachte beschuldigingen en een algemeene beschrijving geeft van den toestand der Hollandsche Zending.

Eximio vestro.... Amstelodami, die 31 Julii 1698.

Carpegna Vol. 63 f. 47—60 (gelijkt. afschr.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 46.

2389—2390.

(1698).

Indice n°. 141 i. v. Acta vermeldt:

a. „Adnotationes ad libros Acta Sanctorum contra archiepiscopum Sebastianum” ¹⁾.

b. „Relatio ad Tom. 4 Acta Sanctorum auctore Papenbroechio.”

Carpegna Vol. 58 p. 1 en 11 (ontbreekt).

1) Petrus Codde.

2391—2392.

(Omstreeks 1698).

Indice n°. 140 i. v. Olanda vermeldt:

„Querele contro varii pastori (Carpegna) III f. 196.”

Item i. v. Propositiones:

„Propositiones divulgatae in Belgio et altre scritture appartenenti (Carpegna) III f. 56 à 82.”

(Ontbreekt).

2393.

(17de eeuw).

Indice n°. 140 i. v. Belgium vermeldt:

„Informatio de indultis nominationis regis Hispaniae ad cathedralem et monasteria (Carpegna) XXVIII f. 75.”

(Ontbreekt).

2394.

1703 September 30.

Lijst der schepen van de Engelsch-Hollandsche vloot (met opgave van den commandant; het aantal van bemanning en kanonnen op ieder schip), die aan wal kwam in de haven van Livorno.

Carpegna Vol. 55 f. 128 (de dagteekening staat op den rug aangeteekend).

2395.

(1703).

La verità sziffrata a vantaggio de' sovranni d' Europa, interessati nella gran Lega Imperiale-Anglolanda. Discorso retorico-politico.

De ontcijferde waarheid in dit gedrukte, anonieme pamflet (groot 149 blz. in 12°) is een uiterst breedspakig pleidooi tegen de overheersching van Frankrijk.

Grand' error.... quella de' principati (z. j.).

Carpegna Vol. 77 f. 465—538.

Ind. n°. 141 geeft het jaartal 1703. Dezelfde codex f. 274—327 bevat twee strijdschriften over de rechten van het Haarlemsche kapittel: Motivum juris, en de hierop gevolgde Refutatio (beide gedr. te Haarlem bij Nicolaas Braaw 1703).

2396.

(1703?).

Ponderatione, fatta dal clero di Portogallo al suo rè (Don Pedro), sopra la Lega fatta con l' imperatore, Inghilterra et Olanda.

Uitvoerig betoog, dat het bondgenootschap onder alle opzichten gevaarlijk en nadeelig is voor Portugal, terwijl het slechts voordeelen geeft aan de bondgenooten.

Lo stato ecclesiastico.... Qualunque sia il fondamento, che gl' Olandesi facciano sopra le loro armi e sopra il loro denaro, non v'è apparenza, che possano venire al fine de loro disegni e far testa alle forze, che la Spagna può tirar da suoi Stati.... prencipe cattolico.

Carpegna Vol. 63 f. 99—109^v (afschrift 18de eeuw).

Ind. n°. 141 geeft op het jaartal 1703.

2397.

1705 Januari 29.

Indice n°. 163 i. v. Harlemen. vermeldt:

„Memoriale del decano e canonici, 29 Januarii 1705.”

Carpegna 58 p. 179 (dit Vol. ontbreekt).

2398.

1706 October $\frac{9.}{19.}$

Lettera scritta da' un Olandese ad uno de suoi amici in Parigi sopra le artificiose insinuationi di pace, che v^a facendo la Francia.

Met openhartigheid wordt de onbetrouwbaarheid der Fransche vredesvoorstellen in het licht gesteld, in antwoord op een brief d.d. 1 derzelfde maand.

Ho ricevuto la vostra . . . Amsterdam, 19 Ottobre 1706.

Carpegna Vol. 77 f. 570—574 en nogmaals f. 576—580^v (waar: 9 Ottobre). Twee gelijktijdige, maar verschillende Italiaansche vertalingen, waarschijnlijk naar het Fransch.

2399—2400.

1706 November $\frac{4.}{14.}$

a. *Edict van Hendrik van Nassau, heer van Ouwerkerk, maarschalk-generaal der troepen van de Vereenigde Provinciën, d.d. 14 November 1706 Brussel, bevelende, dat zijne soldaten den katholieken godsdienst en deszelfs bedienaren eerbiedig moeten bejegenen.*

b. *Ongeveer gelijkkluidend edict van Marlborough volgt f. 612^v—613.*

Carpegna Vol. 77 f. 611—611^v (Ital. vert.) en f. 612—612^v (Fransche tekst, gelijkt. afschr.).

2401.*1707 October 4.*

Indice n°. 166 i. v. Sebaste vermeldt:

„Condanna di alcuni libri che impugnano il decreto della Congregazione del S. Ufizio per la rimozione del vescovo di Sebaste. 4 October 1707.”

De Ind. cronol. verwijst naar Carpegna Vol. 82 p. 147, waar evenwel niets van dien aard te vinden was.

2402.*1709 September 13.*

Avvisi uit Amsterdam, over de staatkundige verhouding tusschen de Republiek, Spanje, Frankrijk en Engeland.

On a inséré dans les nouvelles . . . par usurpation.

Carpegna Vol. 81 f. 375—378^v (gelijkt. afschr.).

2403.*(1709).*

Indice n°. 162 i. v. Germania vermeldt:

„Lettera a un amico d' Olanda sopra la guerra dell' imperatore con Luigi XIV re di Francia.”

Allorche voi . . .

Carp. 82 p. 248, doch t. a. p. niet te vinden.

Ind. n°. 141 geeft op het jaartal 1709.

C. ARCHIEF-BORGHESE.

Het vermaarde archief der familie Borghese ontleent zijne belangrijkheid grootendeels aan het pontificaat van Paulus V (1605—1621), die van gewoon advokaat tot den pauselijken troon opklom en eenmaal daar zijnde, ook zijn geslacht tot zeldzaam-hoog aanzien verhief. Toen na eeuwenlangen voorspoed de zon der familie begon te dalen, gingen haar voornaamste bezittingen, o. a. de beroemde kunstverzameling en de prachtige villa-Borghese, in openbaar eigendom over. Het archief kwam bij diezelfde gelegenheid, door aankoop van paus leo XIII, in 1892 naar het Vaticaan, waar het als zelfstandige afdeeling van het reusachtige depôt ongeschonden bleef voortbestaan.

In vier, met Romeinsche cijfers gemerkte serieën verdeeld, zal het aantal bundels ongeveer 2000 beloozen. De inventarisatie is hier beter dan elders in het Vaticaanse archief. Niet slechts zijn de meeste bundels vóóran elk afzonderlijk met een alphabetisch inhoudsregister voorzien; slagwoorden, willekeurig genomen naar de namen van personen, aan wie de brieven zijn gericht, of van landen en bisdommen, waarop de stukken betrekking hebben, moeten hier den weg wijzen. Maar bovendien is uit deze afzonderlijke klappers nog een algemeen „Schedario” samengesteld, dat thans onder de Indices n°. 192 inneemt. Een systematisch bewerkte en bijna volledige inventaris — dus aanmerkelijk bruikbaar — is Ind. n°. 193. Wij danken hem aan de goede zorgen van het Pruisisch historisch Instituut, dat indertijd zelf van plan was, het archief-Borghese aan te kopen. Deze inventaris beschrijft met een paar woorden den summieren inhoud van iederen bundel en gaat tot IV Vol. 301. Wat daarna volgt, is nog ongeordend, maar bestaat voornamelijk uit familie-papieren en nieuwere stukken, die voor ons vermoedelijk weinig of geen waarde hebben. Vervolgens biedt Ind. n°. 199, getiteld: „Ripartimento di manoscritti del Card. Scipione Borghese”,

een summiere opgave van den inhoud of den titel van elk handschrift, terwijl de bundels hier volgens verschillende rubrieken zijn saamgevoegd tot verschillende groepen. Zoo bijv. vindt men f. 246—247 de handschriften vermeld, die op: „Borgogna, Fiandra, Olanda, Cleves” betrekking hebben. Eindelijk bezit ook de Vaticaanse bibliotheek, onder haar rijke verzameling catalogi, nog een alphabetischen klapper op het archief-Borghese; hij werd ten jare 1783 in folio geschreven en heet: „Indice de' manoscritti della biblioteca Borghesiana”.

Bij ons stelselmatig onderzoek volgden wij geregeld den modernen inventaris van Ind. n°. 193. Maar wie omtrent een bepaald détailpunt verder wil navorschen, zal ook de drie bovengenoemde klappers niet zonder vrucht kunnen raadplegen. En voor alwie zich toelegt op bronnenonderzoek ten behoeve der kerkelijk-staatkundige geschiedenis op het laatst der 16de en in de eerste helft der 17de eeuw, is een grondige kennismaking met dit archief onmisbaar. Want ofschoon het onder Paulus V werd aangelegd, zoo strekt toch het archief-Borghese zich over een veel grooter tijdruimte uit dan alleen over de regeeringsjaren van dezen paus. De zonderlinge begripsverwarring, welke voorheen niet zelden omtrent het eigendomsrecht op de nagelaten papieren van een openbaar persoon te goeder trouw heerschte, schijnt vooral aan het pauselijk Hof ingang te hebben gevonden. Wanneer een paus overleden was, namen de erfgenamen eenvoudig in beslag wat hun van waarde leek, en daaronder ook tal van Staatspapieren of stukken over het kerkelijk bestuur. Nog meer aanleiding bestond er tot dit misbruik bij het overlijden van Paulus V, wiens overblijvende neef, kardinaal Scipio Borghese, jarenlang zijn vertrouweling en oppermachtige Staatssecretaris geweest was. Zoo alleen laat zich in het archief-Borghese de aanwezigheid verklaren van een massa bescheiden, die onvoorwaardelijk op de Staatssecretarie of in de bureaux van eene of andere Congregatie behoorden te blijven. Zo begrijpt men ook wat C. Wirz zeer juist heeft opgemerkt: „Es läßt sich diese Sammlung kurz charakterisieren als der integrierende Bestandteil der Segretaria di Stato aus der Pontifikatszeit Clemens VII., Leo XI. und Paul V.” ¹⁾.

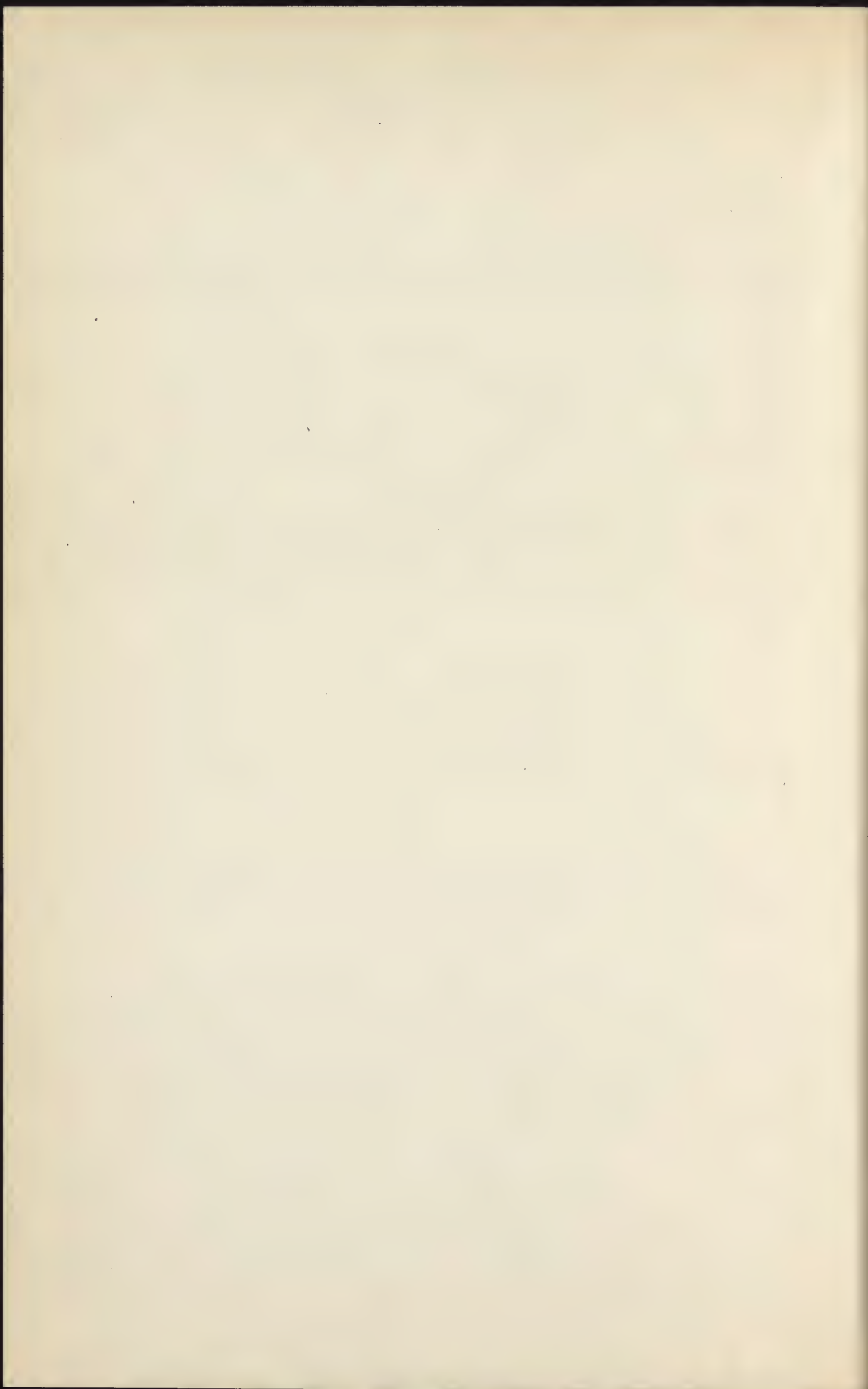
Behalve tegen het einde der 16de eeuw, wordt deze verzameling voor onze lands- en kerkgeschiedenis vooral belangrijk in den tijd van het Twaalfjarig Bestand. Voor deszelfs voorbereiding en totstandkoming, en over den toestand der jeugdige Republiek in deze tusschenperiode van den vrijheidsoorlog wordt ons hier veel materiaal geboden. De meeste stof levert de Brusselsche nuntiatuur, waarvan

1) *Bullen und Breven*. Einl. p. XLIX.

niet weinig bundels in het archief-Borghese zijn overgegaan, zoodat Cauchie kon zeggen: „Cette collection est particulièrement précieuse pour l'histoire de la Belgique” ¹⁾.

Uit de voorloopige mededeelingen van prof. Blok (*Verslag* p. 48 v.v.) wisten wij reeds eenigermate, dat ook voor Noord-Nederland deze uitspraak mag gelden. De nu volgende uittreksels — bijna 200 in getal — zullen haar nog meer en ten volle bevestigen. Sommige ervan, die anders wellicht mijne opmerkzaamheid waren ontgaan, werden mij aangewezen door abbé A. Pasture, die een grondige studie over den godsdienstig-kerkelijken toestand der Zuidelijke Nederlanden onder de aartshertogen Albert en Isabella voorbereidt. Gaarne betuig ik hem daarvoor nogmaals mijn oprechten dank.

1) *De la création d'une école belge à Rome* p. 37.

2404.

1476 Februari 15 (?)

Instructie, door paus Sixtus IV meegegeven aan zijn nuntius Lucas (de Tollentis), bisschop van Sebenico, dien hij afvaardigt naar (Karel), hertog van Bourgondië.

Primo post salutationem . . . pro quo potuerit.

Borghese I Vol. 34^b f. 65—78^v en nogmaals I Vol. 595 f. 18—24^v (afshr. 16de eeuw).

Zie boven n°. 827 (waar: Februari 25).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2405.

1504 (?)

Relatione di Filippo I di Austria, re di Castiglia, e suoi stati di Vincenzo Quirini, ambasciatore Veneto, l' anno 1504.

In dit verslag van den Venetiaanschen gezant Vincenzo Querini wordt, na het Hof en de hofhouding van koning Philips, de toestand der Nederlandsche gewesten met warmte beschreven.

Niuna cosa . . . narrare a Vostra Sublimata.

De passage over de Nederlanden f. 11: Il paese del duca . . . f. 24 giunsi nel regno d' Inghilterra.

Borghese I Vol. 617 f. 1—42 (afshr. 17de eeuw).

Gedr. Albèri, *Relazioni* I p. 3 v.v. (waar: 1506).

2406.

(1530—1555).

Itinerario di Germania di Giovanni Battista Brusolino.

Op zijne reis kwam Brusolino, van Keulen naar Leuven gaande, o. a. te Maastricht, „dove passammo sopra un ponte di muro la Mosa”. De algemeene zedeschets, die hij van Duitschland en de Nederlanden geeft (f. 85^v—87^v), is zeer ongunstig. Met name laakt hij de ruwheid en onmatigheid, waarvan hij eenige curieuze staaltjes mededeelt. De reis moet hebben plaats gehad, toen koningin Maria van Hongarije landvoogdes der Nederlanden was; deze wordt als zoodanig f. 88 genoemd.

Non sapendo in qual modo . . . in regionem nostram.

Borghese I Vol. 44 f. 67—88^v (gelijkt. afschr.).

2407.

(1538) April 21.

Brief van den kardinaal-legaat Reginald Pole aan kardinaal (Rodolfo Pio) de Carpi: over zijne vredesonderhandelingen met Frans I, koning van Frankrijk, en met Hendrik VIII, koning van Engeland, en over zijne werkzaamheid voor het Trentsche Concilie.

Ad caetera magna et gravia . . . Cameraci, XI Cal. Majas.

Borghese I Vol. 36 f. 169—181 (gelijkt. afschr.).

2408.

1539—1549.

Brievenboek van kardinaal Alexander Farnese, bevattende afschriften zijner brieven, gericht aan Giovanni Poggio, bisschop van Tropea, nuntius bij keizer Karel V, en loopende van 9 Augustus 1539 tot 1 October 1549.

Borghese I Vol. 784 (ongepagineerd).

2409.

1548—1626.

Eenige stukken en brieven aangaande de rechtsmacht van den nuntius te Brussel; o. a. een placet van Karel V voor Pietro (Bertano), bisschop van Fano en legatus a latere, d.d. 1548 October 27, en voor Jeronimo Verallo, aartsbisschop van Rossano en legatus a latere (z. j.). Het gaat voornl. om de rechtsmacht van den Brusselschen nuntius bij de begeving van kerkelijke beneficie's.

Borghese II Vol. 2—3 f. 211—218 (afschriften begin 17de eeuw).

2410.

1553—1555.

Brievenboek van den kardinaal-legaat Reginald Pole.

Borghese II Vol. 483^b f. 1—225^v (afschr. 17de eeuw).

Zie boven n°. 2359.

2411.

(1555).

Parlamento di Carlo Quinto al re suo figliuolo, nella consignatione di suoi stati.

Raadgevingen over de regeerkunst van Karel V, bij den afstand zijner Staten aan Philips II.

Mi sono risoluto, figliuolo . . . in pace ve ne restate.

Borghese I Vol. 274—278 f. 57—82 (gelijkt. vert.).

2412.

1560.

Relatione del clarissimo messire Michele Soriano, ritornato ambasciatore dal Ser^{mo} Filippo d' Austria, re di Spagna, l' anno 1560.

Verslag van den Venetiaanschen gezant Soriano over het rijk van koning Philips II.

È opinione universale . . . con la gratia della Ser^{tà} Vostra et delle Signorie Vostre Ecc^{me}.

Borghese I Vol. 58 f. 1—87^v en I Vol. 781 f. 357—433^v (gelijkt. afschriften).
Gedr. Albèri, *Relazioni* III p. 331.

2413.

1565—1569.

Kopieboek der brieven van (Johannes Baptista Castagna), aartsbisschop van Rossano en nuntius te Madrid, meerendeels gericht aan den kardinaal-staatssecretaris (Bonelli) en loopende van 15 December 1565 tot 19 September 1569. Herhaaldelijk komt ook de Nederlandsche opstand ter sprake; bijv. in de Breve van 15 Juli 1567 (boven n°. 578), en vooral in den merkwaardigen brief, door den nuntius gericht aan Alva 1 Januari 1569, waarin hij uitbundigen lof toezwaait aan diens streng en succesvol optreden in de Nederlanden.

Al duca d' Alba.

Gli avvisi dei buoni successi, anzi delle vittorie di V. E. rallegrano tanto comunemente ogn' uno, quanto si conviene in caso di tanta importantia, in cui consiste non solo la conservatione de gli stati et dell' autorità di S. M^{sta} Cattolica, ma ancora della salute di tutta la christianità. Et benche da lei non si aspettono mai se non cose grandi et degne di se stessa, nondimeno hà operato in modo col suo valore, che sempre ha superato tutto quello che pareva si potesse sperare et aspettare in certi pericolosi casi, perche il castigare i rebelli, punire gli heretici et il conservare uno stato nell' obediencia del suo re et nella fede cattolica, ancorche per se sia grandissimo, se potrebbe forse esser commune con alcun' altro; ma il battere et vincere sempre cosi prosperamente gli inimici et conservare non solamente la sua provincia dalle rapine, ma ancora i suoi soldati dal ferro di cosi fieri et potenti adversarii, è dono e gratia concessa a V. S. sola. Ella ha fatto in questa impresa quello che raro ò non mai suol advenire, conservare i suoi et scacciare et distruggere gli inimici. Io ne ho preso quella consolatione et quel contento, che si puo imaginare, et me ne rallegro con lei non quanto è l'affetto, che io sento nell' animo, ma quanto posso esprimere con le parole, et prego N. S. Dio, che perche l' ha dotata di tanto valore et virtute, li doni ancora il premio degno di tanto merito, benche nessun premio può in questo mondo haver maggior che l' honore et la gloria di cosi fatti. Bacio le mani a V. S. et N. S. Dio la conservi et prosperi sempre. Di Madrid, il primo giorno dell' anno 1569.

Borghese I Vol. 934 (ongepagineerd).

2414.

1565—1572.

„Registro di lettere” van Johannes Baptista Castagna, aartsbisschop van Rossano, als nuntius te Madrid, omvattende zijne briefwisseling met den kardinaal-staatssecretaris (Bonelli), van 18 September 1565 tot 5 Januari 1569 en van 23 Januari 1569 tot 12 September 1572. Dikwijls komen ook hier de aangelegenheden van den Nederlandschen opstand ter sprake.

Borghese I Vol 606 f. 1—561 en Vol. 607 f. 1—587 (oorspr. brievenboek in twee deelen).

2415.

1567 (Maart 6).

Instructie, namens paus Pius V door den kardinaal-staatssecretaris (Bonelli) over den toestand der Nederlanden gericht aan den nuntius (Castagna).

Nostro Signore . . . inclinata sunt regna.

Borghese I Vol. 596 f. 415—428^v (gelijkt. afschrift, waarboven de aan-teekening: „Lettera scritta al nunzio di Spagna 1567”).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

Zie boven n°. 846.

2416.

(1573 September).

Copia di una lettera, che contiene le ragioni poste in consideratione agli Holandesen dal principe di Orange per ritenergli alla sua divotione, doppo la perdita di Harlem.

(Op den rug:) Ragionamento del prencipe di Oranges.

Toespraak, na de inneming van Haarlem door prins Willem gehouden tot de Staten van Holland, om hen met klem van redenen aan te sporen tot een uiterste verzet tegen Spanje's dwingelandij, aangezien niets zóó erg zijn kan als te vallen in de macht van den „bloethont” Alva.

Dopo essersi renduta la villa di Harlem . . . Sopra il qual discorso li detti Stati et ville tutte ad una voce risolsero, che fino all' ultimo huomo et all' ultima pietra si sosterebbero et arrischiarebbero insino alle moglie et figli per la libertà.

Borghese III Vol. 129^v f. 427—431 (afschrift 17de eeuw). Deze bundel is, zooals op den omslag staat aangeteekend, eene verzameling van losse stukken, door P. Giampietro Maffei S. J. (geb. 1535, gest. 1603) bijeengebracht voor een historisch werk, vermoedelijk zijne eerst in 1742 te Rome verschenen *Annali di Gregorio XIII*, waar echter bovenstaand document niet voorkomt. Maffei begon deze Annalen reeds bij het leven van paus Gregorius XIII (1572—1585).

De Italiaansche tekst blijft steeds „in stilo obliquo”. Deze redevoering van prins Willem werd vermoedelijk gehouden in de Staten-vergadering van September 1573 (vgl. *Resolutiën der Staten van Holland*), vanwaar uitgingen het schrijven aan de Staten-Generaal, te Delft 12 September 1573, en de zendbrief aan koning Philips, beide gedr. Bor I p. 459 en 464.

2417.

(1574 omstreeks Januari).

Quae a piis viris provinciae Hollandiae desiderantur.

Voorstellen tot hervorming van het godsdienstig-kerkelijk leven, door eenige Hollandsche Katholieken gedaan aan den nuntius Caspar Gropper.

Cogitantibus nobis . . . promoveri desiderant.

Borghese III Vol. 74^a f. 46—47 (oorspr.?).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 51.

Zie boven n°. 804.

2418.

1574 November 11.

De nuntius Caspar Gropper schrijft aan den kardinaal-staatssecretaris (Gallio) uitvoerig over den kerkelijk-staatkundigen toestand in Duitschland, en terloops ook over de Nederlandsche troebelen.

Etsi hisce diebus . . . Regius in Belgio exercitus jam multis mensibus (imo ut plerique metuunt, etiam non paucis annis) minus strenue partes Philippi regis et ecclesiae Dei catholicaeque religionis est tutatus, ac obsidionem Leidanae civitatis Hollandiae (quae ditioni ob alimoniae maximam extremamque inopiam proxima erat) ignominiosa fuga (amissis etiam bombardis et reliquis bellicis tormentis et munitionibus) deseruit. Quam statim Aurangiae princeps ingressus quae ad vitae sustentationem necessaria erant civibus et qui cum illis in ea erant abundanter suppeditavit. Unde cum in dies Belgii conservandi res difficiliore reddantur et subditi jam non decennali, sed et XII annorum belli gravissimis calamitatibus non tam ab hoste quam domestico milite misere afflicti penitusque exhausti, nec se liberosque et uxores sustentare, nec ulteriores sumptus ferre diutius possint, ac insuper magnus et minime vanus sit metus, ne extrema tandem necessitate aut desperatione potius compulsi alio palam deficiant. Quemadmodum nunc de Amsterdamensi Hollandiae civitate praecipua (quae hactenus in fide Catholici regis constanter permansit) valde metuitur. Unde nunc pacis aut ad aliquot saltem annos induciarum tractatio coepta, in qua Rev^{mus} Coloniensis ¹⁾ quantum potest laborat . . . Ex Ubiorum Colonia Agrippina, ipso die S. Martino episcopo atque confessori sacro 11 mensis Novembris, anno 1574.

Borghese III Vol. 6^a f. 6—15^v (oorspr., eigenh. geteekend).

Gedr. Schwarz, *Die Nuntiatur-Korrespondenz Kaspar Groppers* (Paderborn 1898) n°. 172.

1) Salentin von Isenburg, aartsbisschop van Keulen 1567—1577.

2419.

(*Omstreeks 1575*).

Risposta del Consiglio di Spagna sopra li capitoli, dati a S. M. Cattolica, per fare la pace in Fiandra.

Onder de voorwaarden, waarop Philips II wil ingaan, behooren de wegzending van het vreemde krijgsvolk (maar niet van de Spanjaarden, die „geen vreemdelingen zijn”), wapenstilstand, herstel der privilege's enz. Maar op het stuk van handhaving der katholieke religie blijft de koning onverbiddelijk. Het stuk is uit de dagen der gevangenschap van den graaf van Bossu, wiens invrijheidstelling wordt geëischt.

Sopra la requesta . . . lo possa poi ordinare.

Borghese I Vol. 45 f. 257—259^v (gelijkt. vert.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48.

2420.

1576—1585.

Systematische klapper op de inkomende en uitgaande brieven der Staatssecretarie, ingedeeld naar de verschillende landen en nuntiaturen, en gaande over de jaren 1576—1585, terwijl nog voorafgaat een klapper over het jaar 1574, die echter naar de zaken is ingedeeld. Op: Fiandra staan verschillende brieven en stukken aangeteekend:

a^o. 1576 f. 121; a^o. 1578 f. 177—192^v; a^o. 1579 f. 229—237; a^o. 1580 f. 245; a^o. 1581 f. 189—191; a^o. 1582 f. 195—196; a^o. 1583 f. 248—250; a^o. 1584 f. 191; a^o. 1585 f. 73.

Zoo bijv. a^o. 1578 f. 177:

„Giustificatione del vescovo di Ruremunda ¹⁾ circa la negligenza imputatagli intorno alla cura pastorale della sua chiesa. Allega principalmente l' esilio et gl' insulti degli heretici verso di lui, de' servitori et della roba. L. 188 Fiandra p. 18 d. 21 d.

„Vorrebbe un Seminario con l' applicatione di un monastero.”

In dezelfde rubriek nog tal van stukken aangeteekend over Anjou en beproefde vredesonderhandelingen.

Evenzoo bijv. a^o. 1584 f. 191:

„Morte del principe di Orange et bel tiro sopra la dannatione di lui. L. 63 p. 80.

„Della stessa morte L. 120 p. 304. — L. 140 p. 255, 287, 291. — L. 171 p. 172. — L. 157 p. 404. — L. 173 p. 181.”

Borghese III Vol. 80. Een zwaar deel in 4°, niet doorlopend ten einde toe gepagineerd. De juiste beteekenis der signatuur is, jammer genoeg, niet meer te achterhalen.

1) Zie boven n°. 2113.

2421.

(1577).

Giustificazione de la pregonia e segnestratione d' alcuni signori del Consilio di Stato et altri nei Paesi Bassi.

Na uiteenzetting der redenen, die tot den Nederlandschen opstand hebben geleid en waaronder afkeer van de Spaansche dwingelandij de voornaamste plaats inneemt, terwijl van godsdienstige geschillen niet wordt gerept, volgt eene rechtvaardiging van het gewelddadig optreden tegen eenige leden van den Raad van State, die zich niet aan gedane toezeggingen hield.

Non è cosa difficile . . . sotto il governo di S. M. in Brusselles.

Borghese I Vol. 4 f. 101—106 (gelijkt. vert.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48. — Tiele, *Pamfletten* I n°. 158—162. — Meulman, *Catalogus* I n°. 321—322. — Petit, *Bibliotheek* I n°. 241.

2422—2424.

1577.

- a. Discorso di Don Scipio di Castro circa l' andata del principe Matthias in Fiandra, l' anno 1577.

Uiteenzetting der vele en groote bezwaren tegen het optreden van aarts-hertog Mathias in de Nederlanden.

È cosa, come dice . . . et aumento di stato. Di Roma, alli III di Novembre 1577.

- b. *Antwoord hierop, met erkenning der boven uiteengezette bezwaren en met verzoek om nadere opheldering.*

Si hanno . . . et passi.

- c. Risposta del Sr D. Scipio.

Di Castro geeft heel kort de gevraagde opheldering over het geval, dat den koning geldgebrek zou belemmeren. Maar den ernst van dit geval weigert hij in te zien.

Mi farete gratia . . . la tira adosso.

Borghese I Vol. 429—448 f. 327—404, f. 404^v en f. 404^v—406 (gelijkt. afschriften).

Zie boven n°. 2323.

2425.

1577.

Verslag der zending van Filippo Sega als nuntius in de Nederlanden, die schijnbaar ten doel had don Juan van Oostenrijk ter zijde te staan bij zijne vredesonderhandelingen met de Staten-Generaal, doch in werkelijkheid diende om eene krijgsonderneming op touw te helpen zetten tegen Engeland, waar de hoofdoorzaak der Nederlandsche troebelen en ketterij te zoeken was.

Over prins Willem van Oranje schrijft de nuntius f. 283:

Il principe d' Oranges si ritrovava in quei tempi ¹⁾ in Olanda tutto ombroso et armato, il quale inteso l' arrivo del nuntio hebbe à dire, che sotto coperta d' assistere alla pace, egli era mandato dal papa per trattare lega con l' imperatore, col re di Francia, col re Cattolico et con gli Stati di Fiandra per l' espulsione di tutti gli heretici; la quale ombra il nuntio procurò à tutto suo potere di levare, per haver tempo di negoziare con maggior confidenza con tutti.

Stando il Ser^{mo} Signore don Giovanni.... mentre egli stette nuntio in Fiandra.

Borghese III Vol. 129^a f. 275—301 (oorspr.?). Het bovenschrijft luidt: „Relatione del negotiato di Monsr Sega, nuntio in Fiandra”, waarbij een andere hand schreef: „havuta alli 7 di Novembre 1595 dall' istesso fatto Cardinale”. Sega werd 18 December 1591 kardinaal en stierf 29 Mei 1596 op 59-jarigen leeftijd te Rome.

2426.

1577—1581.

Verslag der zending van Filippo Sega als nuntius in Spanje. Hij kwam als zoodanig 29 Augustus 1577 te Madrid aan en bleef er tot einde 1581. Zijn voornaamste streven was van den beginne af, koning Philips tot een beslissende onderneming (kortweg „l' impresa”) tegen Engeland over te halen, opdat aldus ook aan de Nederlandsche troebelen met één slag een einde zou worden gemaakt. Hij ondervond hierbij groote moeilijkheden tegenover den besluiteloozen vorst. Aan het Spaansche hof waren sommige invloedrijke personen voor de onderneming gestemd, anderen ertegen, en hieronder Alva: „mà dall' altro canto il duca d' Alva con altri, che lo seguitarono, la dissuadeva” (f. 317).

Ritrovandosi Monsr Sega.... sin' alla fine della nuntiatura di Monsignore.

Borghese III Vol. 129^a f. 303—358 (oorspr.?).

1) Nl. toen Sega pas te Brussel was aangekomen, half Februari 1577.

2427.*(1578).*

Estratto delle capitulationi, che li Stati Generali di Fiandra hanno proposto al Ser^{mo} don Mathias, archiduca d' Austria.

Samenvatting der vredesvoorwaarden, door de Staten-Generaal aan Mathias van Oostenrijk gesteld en 23 in getal.

In principio i Stati fanno un lungo preambulo.... per inviolabile conservationi d' essi.

Borghese I. Vol. 795 f. 288—294^v (gelijkt. vert.).

Zie boven n°. 811.

2428.*1578.*

Relatione delli Stati e governi di Fiandra in tempo di Filippo II, anno 1578.

Deze beschrijving der Nederlandsche gewesten komt herhaaldelijk in hs. voor. Ook hier volgt onmiddellijk (f. 159—159^v en f. 160—161^v) met dezelfde hand een overzicht der: „Entrate di Fiandra e Paesi Bassi in tempo di Carlo V”, en daarna der: „Spesa di Fiandra et Paesi Bassi”.

Buona parte della Germania.... di lesa Maesta.

Borghese I Vol. 618 f. 136—158^v (gelijkt. afschr.). — Ook Barberini lat. 5235 f. 257—276, waar dit verslag terecht wordt toegeschreven aan den Venetiaanschen gezant Michele Soriano.

Zie boven n°. 862.

2429.*(1578).*

Betoog van Scipio di Castro over Anjou's optreden in de Nederlanden.

Tre capi contiene.... alli tre capi sopradetti.

Borghese I Vol. 429—448 f. 339—345^v (gelijkt. afschr.).

Zie boven n°. 2329.

2430.

1578—1579.

„Registro di lettere” van *Johannes Baptista Castagna*, nuntius te Keulen, gaande van 17 September 1578 tot 24 Juli 1579; voornamelijk kopieën van brieven aan den kardinaal-staatssecretaris *Ptolomeo Gallio* en aan den Spaanschen gezant te Rome, *Giovanni di Zuniga*. Bijna gedurig komen de Keulsche vredesonderhandelingen en de kerkelijk-staatkundige toestand der Nederlanden ter sprake; niet zelden ook de krijgsbedrijven, o. a. meermalen het beleg en de verovering van Maastricht.

Borghese I Vol. 629 (ongepagineerd).

Gebruikt door J. Hansen, *Nuntiaturberichte aus Deutschland. Der Kampf um Köln 1576—1584 I* (Berlin 1892).

2431.

(Omstreeks 1579).

Articoli accordati, ammessi e conchiusi per pervenire a una buona pace e reconciliatione con S. Maesta.

Van deze 28 artikelen luidt het eerste: „Primamente che l' accordo della pacificatione fatta a Gants, l' unione editto perpetuo e ratificatione di S. M. resteranno nella lor piena forza e vigore . . . ò più presto si far si potrà”.

Borghese I Vol. 155—161 f. 1—5 (gelijkt. vert.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48.

Zie boven n°. 866.

2432.

(Omstreeks 1580?)

Discorso intorno alla ribellione di Fiandra, et della guerra fra Spagnuoli et Fiammenghi.

Beschrijving der nadeelen, die zoowel voor de Nederlanden als voor Spanje uit den oorlog voortvloeden, en der bezwaren, waarmede het oorlogvoeren gepaard gaat, zoowel offensief als defensief. Op stuk van zaken schijnt de eindoverwinning van Spanje wel niet twijfelachtig, maar een minnelijke schikking tusschen beide partijen is toch het meest gewenscht en raadzaam.

Se alla città di Roma . . . da una parte come dall' altra.

Borghese I Vol. 10 f. 511—513^v en f. 520—522^v (vert. einde 16de eeuw).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48.

2433.

(Omstreeks 1580?)

Discorso al re Cattolico per l' impresa d' Inghilterra, del cavallier fra Tiburtio Spanocchio.

Betoog van ridder Tiburtio Spanocchio over het bijna zekere succès en de groote voordeelen, die aan eene landing der Spaansche vloot in Engeland toelachen.

Il travaglio che da . . . alle giuste imprese fatte da Vostra Maesta.

Borghese I Vol. 227 f. 224—239^v (gelijkt. vert.).

Gedr. Bordone, *Thesoro politico* (Milano 1601) p. 101.

2434.

(Omstreeks 1580?)

Instructie voor Pietro Caetano, bij gelegenheid van diens verblijf bij Parma in de Nederlanden.

Vostra Signoria Illma . . . nelle sue attioni.

Borghese I Vol. 107—110 f. 77—87^v (gelijkt. afschr.).

Zie boven n°. 870 en 2332.

2435.

(Omstreeks 1580?)

Rapport, waarschijnlijk door den nuntius te Madrid ingediend bij den kardinaal-staatssecretaris, over de oprichting en dotatie der nieuwe Nederlandsche bisdommen, naar aanleiding van en vooral met het oog op de inlijving der proosdij van Meerssen bij de tafelgoederen van het bisdom Roermond, waartegen de kardinaal-aartsbisschop van Rheims ¹⁾ zich verzet. Voor verdere inlichtingen verwijst de auteur naar den hertog van Alva.

Sua Santità si può ricordare . . . piu particolare informatione.

Borghese II Vol. 64—65 f. 482—487 (gelijkt. afschrift) z. j.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

Zie boven n°. 565 en 2155.

1) „Il Cardinale di Lorena”, waarschijnlijk kardinaal Louis de Guise, † 1588.

2436.

(1582).

Uitvoerig betoog, dat koning Philips zijne krachten moet samentrekken op een groote krijgsonderneming tegen Engeland.

È così grande hoggi la potenza del re di Spagna.... nella Francia con rovina di essa.

Borghese I Vol. 227 f. 192—223^v (gelijkt. vert.).

Zie boven n°. 874.

2437.

1582.

Brief van een onbekende over den hoogst gevaarlijken toestand in de Rijnlanden en over den terugslag, daaruit te verwachten op de Nederlandsche troebelen.

Rhenus tertium.... Scribitur Colonia ad Parmensem et ejus consiliarios, in quanto sint periculo hae provinciae. Sed hactenus surdis fabula canitur. Praeses quidam secreti Consilii: si velint perire, pereant — inquit admodum nuper. Quod ex magna horum locorum ignorantia proficiscitur; nam si hic pereamus, periit Frisia et omnis Transrhenanas provincias conservandi vel recuperandi occasio.... corona imperii.

Borghese III Vol. 85^{c-1} f. 7—7^v (gelijkt. afschrift z. d.). Het jaartal is op den rand bijgevoegd.

2438.

1582 Maart 22.

Brief van Johannes Venduillius ¹⁾, priester en koninklijk raadsheer, aan paus Gregorius XIII, wien hij de toezending meldt van een geschrift zijner hand over de kwalen der hedendaagsche maatschappij en de hiertegen aan te wenden geneesmiddelen, en wien hij in herinnering brengt zijn vijf jaar geleden ingezonden geschrift over de verspreiding der katholieke leer en de bestrijding der ketterij.

Cum judicio.... Tornaci, 22 Martii 1582.

Borghese IV Vol. 234^b f. 3—3^v (geheel eigenhandig).

Zie boven n°. 2110—2111 (waar foutief: Verduillius).

1) Johannes de Vendeville, 1588 benoemd tot bisschop van Doornik, gest. 15 October 1592.

2439.

(Begin Februari 1583).

Ragionamento del principe di Oranges alli Stati di Fiandra.

Een doorwrochte redevoering, te Antwerpen gehouden door prins Willem van Oranje, waarin hij eerst een overzicht van den algemeenen toestand der Vereenigde Provinciën geeft, en daarna een advies over de te volgen gedragslijn.

Signori, io sono stato pregato . . . della città di Anversa in particolare.

Borghese I Vol. 4 f. 71—93 (gelijkt. vert.).

Gedr. Bor II p. 349. — Gachard, *Correspondance de Guillaume le Taciturne* V p. 95.

Vgl. Muller-Diegerick, *Documents* IV p. 389.

2440.

1583 Februari (24).

Lettera scritta per li signori di Anversa alla regina d' Inghilterra.

De Staten aan koningin Elisabeth, om haar kennis te geven, dat zij Anjou erkennen als hun heer en den oorlog tegen Spanje blijven voortzetten, waarbij zij vertrouwen op haar bijstand.

La sincera affettione . . . altissimi et heroici desiderii. Di Anversa, li 4 di Febbrajo 1583.

Borghese I Vol. 4 f. 94—98^v (gelijkt. vert.).

Gedr. Muller-Diegerick IV p. 443 (waar: Februari 24).

2441.

1584 April 18.

De Jezuïet Petrus Loppers schrijft aan kardinaal Ptolomeo Gallio over het succes van zijn missiewerk in Saksen en Thüringen.

Antequam ex itinere . . . Dat. Fuldae, die 18 Aprilis 84.

Borghese III Vol. 85^{c-1} f. 11—11^v (geheel eigenhandig).

Zie boven n°. 2188.

2442.

(Omstreeks 1585?)

Betoog over de rechtmatigheid der gewapende tusschenkomst van koningin Elisabeth in de Nederlanden.

Ancorchè gli re e prencipi.... Ma ancor oltre a queste indegnità, e ben manifesto....

Borghese I Vol. 107—110 f. 157—165^v (gelijkt. afschrift, dat plotseling afbreekt).

Zie boven n°. 885.

2443.

1588.

Relatione del viaggio dell' Armata cattolica, governata dal duca di Medina Sidonia l' anno 1588 per tentar l' impresa d' Inghilterra.

Omstandig relaas, gaande van dag tot dag (Juli 22—September 2), over de lotgevallen der Spaansche Armada, bij haar mislukten veroveringstocht naar Engeland.

Venerdi 22 di Luglio.... alla volta di Spagna.

Borghese I Vol. 618 f. 1—26 (gelijkt. vert.).

Gedr. Bordone, *Thesoro politico* (Milano 1601) II p. 141.

2444.

(Omstreeks 1590?)

Los rebeldos de Holandeses y Zelandeses se pueden sugetar per quatro maneras.

Overzicht der vier manieren, waarop de Nederlandsche opstand kan worden bedwongen: 1°. afsnijding van den toevoer van levensmiddelen; 2°. belemmering van handel en scheepvaart; 3°. oorlog te water en te land; 4°. verbanning der belhamels.

El fuego se mantiene.... de tanto tiempo.

Borghese III Vol. 74^a b f. 94^v (gelijkt.).

2445.

1593 September 20.

Instructie, door den kardinaal-staatssecretaris gericht aan Camillo Caetano, nuntius te Madrid, over de middelen, die kunnen en moeten aangewend worden om in de afvallige Nederlanden den katholieken godsdienst te bevorderen; vooral heeten noodig betere zorg voor de opleiding van jonge geestelijken, waarvoor de koning dan ook maar ruim moet bijpassen, en benoeming van een bisschop, waarvoor Sasbout Vosmeer het meest in aanmerking komt.

Alla fama della pia cura.... In Roma à XX Settembre 1592. (*Met nog een naschrift.... ella lo promuova*).

Borghese III Vol. 110^{b c d e} f. 442—449 (oorspr.?). — Ook Borghese II Vol. 472 f. 49—53^v en Nunziatura di Spagna Vol. 325 (oud 255) f. 10—15^v (gelijkt. afschriften).

Gedr. R. Maere, *Instruction concernant les affaires des Pays-Bas* (Bruxelles 1904) Extrait du Tome LXXIII n°. 3 des *Bulletins de la Comm. royale d'hist.*

Vgl. H. Laemmer, *Zur Kirchengeschichte des XVI. und XVII. Jahrh.* (Freiburg 1863) p. 121. — Hinojosah, *Los despachos* p. 353.

2446—2450.

1592—1593.

Oorspronkelijke brieven en berichten van den Keulschen nuntius Frangipani aan den kardinaal-staatssecretaris, loopende van 13 April 1592 tot 10 December 1593. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen niet zelden ter sprake.

Voor al merkwaardig:

- a. *zijn schrijven van 18 Juni 1592, over het missiewerk van Sasbout Vosmeer en over het Hollandsche Seminarie te Keulen.*

Havendo pensato.... Di Colonia, li XVIII di Giugno 1592 (f. 15—16).

- b. *Dito van 15 October 1592, over de aanstelling van Sasbout Vosmeer tot bisschop.*

Mercore passato.... Come si tiene adesso sicuro in Olanda il Sasboldo per Vicario apostolico, cosi potria tenersi ancor' vescovo tra quei ribelli, atteso che la prudenza sua è tale, che ancor' sia per sospetto alle volte da loro perseguitato; non è però, ch'egli declinando il furore, non attenda con frutto all' ufficio suo. Et quanto all' atto della consecratione potria farsi occulto in qualche luogo di Fiandra lontano dalla sua patria.

Però rendasi sicuro N. S. et V. S. Illma et Rev^{ma} insieme, che se non se promoveno a quei vescovati vacui come di Harlem, Daventria, Leovardia et Groninga persona dell' istesse provincie, che ivi risedeno accesi di ferventissimo amore verso la religion cattolica, non se troverà altra persona, che l' accetti in tempo di guerra, et accettandoli, che vi riseda, così come si vede hoggi nel nominato all' arcivescovato Ultrajettino, ch'è canonico di questo arcivescovato et non vuol andare se non in tempo di pace ¹⁾. Et in tanto l' orme, ch' ancor' vi sono imprese dalla santa fede nostra, se smarriscono.... Di Colonia, li XV di Ottobre 1592 (f. 20^v).

- c. *Dito van 22 October 1592, over een Florentijn, genaamd Poggi en nu te Gouda vertoevende, die beweert door den H. Geest te zijn verlicht en allerlei onzin verkondigt.*

L' alligato foglio.... del passato (f. 23^v).

- d. *Relaas, aan Vosmeer Sasbout's brieven ontleend, over den staatkundigkerkelijken toestand in Holland (1593 September 23).*

Nunciat itaque.... duci posset (f. 112—112^v).

- e. *Dito, behoorende bij een brief uit Keulen, d.d. 21 September 1593.*

Mussitatur hic.... demiserunt (f. 114—114^v).

Borghese III Vol. 107^{e-f} f. 1—145.

2451.

1592—1595.

Brieven, gericht aan den kardinaal-staatssecretaris door Hieronymo Matteucci, pauselijk commissaris in de Zuidelijke Nederlanden, van 26 Augustus 1592 tot 7 Maart 1593, en door zijn opvolger Innocenzo Malvasia, van April 1593 tot 6 October 1595. De meeste zijn gedagteekend uit Brussel of Antwerpen; zij bevatten veel over staatkundige en militaire aangelegenheden.

Borghese II Vol. 485 f. 1—134 (kopieën naar cijferschrift).

1) Johannes Bruhesius, Januari 1592 benoemd tót aartsbisschop van Utrecht, maar nooit als zoodanig in functie getreden.

2452.

1592—1595.

Brieven der Keulsche nuntiatuur, aan den kardinaal-staatssecretaris Aldobrandini gericht door Frangipani, van 24 December 1592 tot 24 Juni 1593, en door Garzadoro, van 22 Februari tot 5 October 1595. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake.

Borghese III Vol. 63^u f. 1—265 (oorspr.).

2453.

1593 Maart 14.

Uitvoerig bericht, waarschijnlijk uit Brussel gezonden aan den kardinaal-staatssecretaris, over den toestand in Holland, onder meer over de verhouding tusschen prins Maurits en de Staten.

Ordines Hollandiae.... Datum XIII Martii 1593.

Borghese III Vol. 92^b f. 163—163^v (oorspr.?).

2454.

1593 Augustus 24.

Brief, door Aerssens namens de Staten-Generaal aan het Domkapittel van Keulen gericht, om het te sommeeren tot onverwijld teruggave harer Keulsche goederen aan (Walburgis), gravin van Nieuwenaar.

Die wolgeborene frau.... Dat. in den Hage in Hollandt, ahm 24 Augusti 1593.

Borghese III Vol. 107^{e-f} f. 80—80^v (oorspr., eigenh. get.). Een latijnsche vertaling volgt f. 81.

2455.

1593 September 14.

Theodorus de Lienden, vicaris-generaal van Luik, betuigt zijn dank aan kardinaal Aldobrandini, dat hij is bevestigd in het bezit der proosdij van Maastricht.

Nescio profecto Leodio, 14 Septembris 1593.

Borghese III Vol. 92^b f. 204 (oorspr.).

2456.

1593 September 18.

Monitum amicorum Amsterodami scriptum 18 Septembris, acceptum Coloniae 26 ejusdem mensis 1593.

Een ongenoemde Amsterdammer schrijft aan zijn vriend te Keulen over de Hollandsche scheepvaart op Spanje en Italië, waarmede schatten geld worden verdiend en die alleen de voortzetting van den oorlog mogelijk maakt.

Jamdiu est tot annis clamavimus.

Borghese III Vol. 92^b f. 203—203^v (gelijkt. afschrift).

2457.

1593 September 18.

Het kathedrale kapittel van 's Hertogenbosch antwoordt den Keulschen nuntius Frangipani, dat het vanouds niet schatplichtig is aan de gewone beden, welke door den vorst aan de drie Staten van Brabant worden opgelegd, zooals schriftelijk verleende privilege's bewijzen.

Lubenti admodum Datum Buscoduci in loco nostro capitulari, nobis ibidem capitulariter congregatis, die 18 Septembris 1593.

Borghese III Vol. 63 f. 41—41^v (oorspr.).

Gedr. *Analectes pour servir à l'hist. ecclés. de la Belgique* XXXI (1905) p. 499, waar p. 482 v.v. nog tal van stukken uit dezelfde bron aangaande: „Une enquête sur l'immunité fiscale du clergé des Pays-Bas (1593)”.

2458.

1593.

Relatione di Spagna, del clarissimo Tomasso Contarini, del 1593.

In dit Venetiaansch verslag over Spanje, f. 47—47^v, een passage omtrent de Nederlanden en de groote moeilijkheid om ze te onderwerpen; f. 75—78^v een merkwaardige karakterschets van Philips II.

Nel rappresentare alla Serenità Vostra.... un solo che fu non sincero.

Borghese I Vol. 608 f. 43—98^v (gelijkt. afschrift, waarvan f. 53—54 blanco zijn gelaten). Nog volgt f. 99—113 in fragment een dergelijke „Relatione di Spagna, del 1602” (door Girolamo Soranzo).

De relatie van 1593 gedr. Albèri Serie I, V p. 401; die van 1602 gedr. Barozzi-Berchet, *Relazioni* (Venezia 1856), Spagna, I p. 35.

2459.

(1593).

Voorstel om het protestantsche bondgenootschap van Frankrijk, Engeland en de Staten van Holland te fnuiken door een katholieke alliantie in het Duitsche Rijk, die zich vooral zou moeten richten tegen den handel dier vijandelijke machten.

Intellexit D. V.... commoda subsequerentur.

Borghese III Vol. 107^{c-f} f. 72—73^v (gelijkt. afschrift, door den Keulschen nuntius naar Rome gestuurd en ingelascht tusschen zijne brieven van 27 Mei en 22 Juli 1593).

2460.

1594 November 13.

Uittreksel van een brief, dien de schrijver daags te voren heeft ontvangen van zijn broeder uit den Haag, over de waarschijnlijkheid, dat de vredesonderhandelingen goed zullen afloopen, wijl de openbare meening sterk naar vrede overhelt. Maar om den tegenstand der Staten te fnuiken, zal met alle macht gewerkt moeten worden, ook door pressie van den kant van het Rijk en desnoods door sluiting der havens van de Sont voor de Hollandsche scheepvaart.

Accepi heri.... Haec ex supradictis litteris in Haga Comitatis datis, et inserta in literis, Coloniae datis XIII Novembris 1594.

Borghese III Vol. 92^b f. 291—291^v (oorspr.).

2461.

1594.

Brieven van den kardinaal-staatssecretaris aan den Keuschen nuntius te Keulen, Garzadoro, loopende van 15 Januari 1594 tot 31 December 1594. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen niet zelden ter sprake.

Bijv. f. 37:

.... Si considerarà il memoriale sopra il vescovato da ordinarsi in Holanda, et si farà ciò che Dio benedetto ispirerà per sua gloria et per servitio di quelle afflitte anime. Mi piace, che le cose della riforma caminino bene, et ne aspetto ogni di nuove migliori.... Di Roma, li 3 di Dicembre 1594.

Borghese III Vol. 20^{a-b} f. 1—41^v (register van afschriften).

2462.

1594.

Verskillende avvisi, waarschijnlijk uit Brussel, waarin Nederlandsche zaken niet zelden ter sprake komen.

Bijv. f. 303:

La venuta di detto ambasciatore ¹⁾ ha resuscitata la speranza antica d' alcun Cattolico d' Olanda di veder discordia ²⁾ tra l' Inglesi et Olandesi, et per quel mezzo i luochi del re di Spagna, ch'oggi di l' Inglesi occupano, restituiti alla sua real corona, et non sarià vana la speranza, quando vi si voltasse il pensiero....

Di Frisia s' intende, che quei di Groninga sono divisi tra loro, et che per molta diligenza s' usa dalli eretici, co'le loro prediche facciano poco frutto; però more molta gente di malinconia.

Borghese III Vol. 92^b f. 297 (Spaansch), f. 300, f. 303—303^v, f. 308, f. 310.

1) Nl. van den Engelschen gezant te Brussel.

2) Wegens Vlissingen.

2463.

1594.

Considerationes circa pacem inter Hollandos et regios, extractae ex quodam libro lingua flandrica in Hollandia edito.

Met klem van redenen betoogt de auteur, hoe onvertrouwbaar en gevaarlijk een vrede met Spanje is; hij raadt dus weerstand tot het uiterste.

Fundamenti.... attulit salutem.

Borghese III Vol. 92^b f. 311—312 (gelijkt. vert.). Het jaartal is aange- teekend op den rug. Vgl. Knuttel, n°. 905 vlg.

2464.

(1594?)

Modus ac ratio, quibus a Westphalia et iis S. R. I. Ordinibus, qui Belgio finitimi sunt, hactenus perpessa damna et miseriae per pacis conditiones averti ipsisque Belgicis provinciis quies et pax statui possit.

Uiteenzetting der redenen, waarom de keizer al zijn invloed en ijver moet aanwenden, om den vrede in de Nederlanden te herstellen, alsook der middelen, die hij daartoe kan en moet gebruiken.

Certum est.... Omitto etiam, quod recentis illius crescentisque reipublicae status vicinis undique futurus sit periculosissimus, idque exemplo antiquorum graecorum et modernae reipublicae Venetorum et Helvetiorum, quibus se potentia et regendi ratione jam pares esse Hollandi jactitant. Omitto denique, quod gravissimas impositiones commerciis indicturi et aliis illicitis artibus summo cum vicinorum incommodo potentiam suam sint aucturi.... illas praescribant.

Borghese III Vol. 92^b f. 293—295^v (gelijkt. afschrift). Het jaartal misschien op te maken uit de stukken vóór en na. Nogmaals III Vol. 111^{a-b} f. 121—123 (gelijkt. afschrift, tusschen stukken van 1598).

2465.

(Omstreeks 1595?)

Verzoekschrift van Gerardus Vossius aan paus (Clemens VIII), dat hij door zekeren boekhandelaar Jacobus Tornierius niet verder worde lastig gevallen wegens de uitgave der werken van den Syrischen kerkvader St. Ephraïm, waarvoor hem door den paus bij Motu proprio het recht van uitgave is toegekend.

Super editione . . . incolumem conservet.

Borghese IV Vol. 298 f. 54 (geheel eigenh., z. j.). Het jaartal ongeveer op te maken uit de stukken vóór en na. Op den rug: „Servetur motus proprius Smi. R.” — Deze G. Vossius is niet de beroemde geleerde, maar de pauselijke protonotarius en proost van Tongeren.

2466.

(1596).

Verzoekschrift van Henricus Cuyckius, bisschop van Roermond, aan paus Clemens VIII: om volmacht, dat hij in ieder stadje van zijn bisdom eene Maria-Congregatie moge oprichten, en om de hiertoe behorende aflaten, alsook om verlof, de H. Maagd tot patrones van zijn bisdom te kiezen.

In hoc Ruraemundensi . . . fieri queant.

Borghese III Vol. 85^{b-c} 1-2 f. 72 (geheel eigenh., z. d.). Het jaar blijkt uit de stukken vóór en na.

2467.

(1596).

Henricus Cuyckius, bisschop van Roermond, richt aan paus Clemens VIII een klaagbrief over de schade en gevaren, waaraan zijn bisdom onderhevig is van wege de ketterij in de naburige streken van Gulik en Kleef, en beveelt als het ééinig-afdoende middel daartegen aan de oprichting van een eigen bisdom, dat de hertogdommen Gulik, Kleef en Berg zou moeten omvatten.

Ruraemundensem dioecesim . . . invitare dignetur.

Borghese III Vol. 85^{a-b} 1-2 f. 82-82^v (geheel eigenh., z. d.). Het jaartal blijkt uit de stukken vóór en na.

2468.

(Omstreeks 1596).

Comentarius de rebus a comite Fontano in Belgio gestis.

Na eene beschrijving van den bijna hopeloozen toestand, waarin de zuidelijke Nederlanden zich onmiddellijk te voren nog bevonden, geeft de Spaanschgezinde schrijver een panegyrisch overzicht van hetgeen graaf Fuentes tijdens zijn bestuur gedaan heeft, vooral op militair gebied, totdat aartshertog Albert op de komst is en de waarnemende landvoogd (13 Februari) naar Italië terugkeert.

Hispaniensi classe Belgium calamitosum acceperat, foelix et bonae spei plenum reliquit.

Borghese I Vol. 756 f. 93—183 (gelijkt., maar onnauwkeurig afschrift).

2469.

1596—1605.

Brieven van den kardinaal-staatssecretaris aan den Brusselschen nuntius Frangipani, loopende van 6 Juli 1596 tot 23 Januari 1605. Daarna volgt eene reeks „minute, scritte a diversi in Fiandra”, loopende van 10 September 1596 tot 17 April 1599.

Zoo bijv. 1598 December 26:

.... Ha fatto prudentemente V. S. ad applicar rimedio alle differenze e disgusti, che passavano trà il Vosmero, Vic^o mandato da lei in Olanda, et i Padri Gesuiti di quelle parti, perchè la disunione di simil sorte de persone sono scandalose in tutti i luoghi, ma particolarmente in quelli, ove sono osservate et notate con animo non sincero, anzi con manifesto vilipendio de ministri Cattolici. Per questo è stato prudentemente fatto il sedare le suddette differenze Di Roma, li 26 di Dicembre 1598.

En 1599 Februari 6:

.... È necessario, che V. S. facci ogni opra, che passi buona intelligenza trà il Vicario apostolico di Olanda et li Padri Gesuiti; perchè se tra questi non vi fusse unione, poco ò nessun frutto si potrebbe sperare dall' opra dell' uno et dello altri, anzi si può temere di scandalo in quei preti secolari et altri. V. S. ci habbia l' occhio et continui di ricordare et al Vicario et alli preti il debito loro et la fraterna charità, unita al mero servitio di Dio et della sua santa religione In Roma, li 6 di Febraro 1599.

Borghese III Vol. 40 (register van afschriften, ongepagineerd).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 51.

2470.

1598 November 6.

Kardinaal Andreas van Oostenrijk bedankt paus Clemens VIII voor de breve, waarbij hem de waarneming der landvoogdij over de Nederlanden wordt toegestaan, en vraagt opnieuw verlenging der reeds eenige malen toegestane dispensatie, dat hij de hoogere Wijdingen nog niet behoeve te ontvangen.

Breve St^{is} V.... Datae Brussellis, 6 die Novembris, anno 1598.

Borghese III Vol. 85^a f. 94 (oorspr., eigenh. geteekend).

Zie boven n°. 701.

2471.

(Omstreeks 1598).

Pacis Belgicae componendi ratio.

Betoog, dat de keizer al zijn best moet doen om in de Nederlanden den vrede te herstellen, vooral in het belang van de omliggende Rijkslanden, met name van Westfalen; verder uiteenzetting, hoe en op welke voorwaarden de vrede kan worden tot stand gebracht.

Certum est ad officium spectare Cesaris.... Cum vero hactenus Sua Majestas apud Hollandos id frustra tentarit verendumque sit, ne denuo Hollandi tergiversaturi sint, haud abs re fore putatur, si rex Daniae et Selandiae Ordines requirantur, ut hasce componendae pacis partes assumant, cum rex Daniae etiam dux sit Holstainii et agnatorum affiniumque suorum electorum Saxoniae et ducis Brunsvicensis opera uti possit, Selandi etiam conjuncti sint Imperio et proprii commodi causa faciliores ad pacis conditiones sint futuri. Quod ipsum privatus quidam ante annos tres vel quatuor apud Ser^{mum} et Rev^{mum} electorem Coloniae et Brabantinam aulam asseruit, animum videlicet sibi viresque suppetere, ut si quinquaginta vel sexaginta millia florenorum impendantur (pro qua ipsa tamen summa etiam cavere et se obligare vellet) per solos Selandos pacem sit eliciturus vel saltem, ut Selandi se hostes Hollandorum sint declaraturi, id quod minori etiam pecuniae summa se jam consecuturum superioribus septimanis per literas confirmavit.... illas prescribant.

Borghese III Vol. 111^{a-b} f. 121—124^v (gelijkt. afschrift).

2472.

1598—1599 en 1603.

Brieven van den kardinaal-staatssecretaris aan den Keulschen nuntius Garzadoro, loopende van 3 Januari 1598 tot 31 December 1599 en van 4 Januari tot 27 December 1603. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen dikwijls ter sprake, met name in de brieven van December 1599, waar over het persoonlijk door den bisschop van Roermond gedane voorstel ¹⁾, om in de landen van den hertog van Kleef een nieuw bisdom op te richten, ernstig wordt beraadslaagd.

Borghese III Vol. 37² (register van afschriften, ongepagineerd).

2473.

1598—1604.

Oorspronkelijke brieven van aartshertog Albertus en de infante Isabella (soms van beiden gezamenlijk) aan den paus of aan den kardinaal-staatssecretaris, gaande van 9 Augustus 1598 tot 7 December 1604. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake. De brieven zijn gesteld in 't Latijn, Italiaansch of Spaansch.

Borghese III Vol. 105^{a-b-c} f. 1—153.

2474.

1599 Februari 9.

Edict der infante Isabella, waarbij absoluut worden verboden handel en verkeer met de provinciën Holland en Zeeland en met dezer aanhangers in den opstand.

E notorio non solamente . . . Dat. in Anversa, li 9 di Febbrajo 1599.

Borghese III Vol. 105^{a b c} f. 23—26^v (gelijkt. vert.).

Gedr. Bor IV p. 523.

1) Zie boven n°. 2467.

2475.

(1599).

Gemotiveerd advies, door of namens den keurvorst van Keulen uitgebracht, over de noodzakelijkheid, dat in de Nederlanden vrede kome, waarvoor verschillende redenen worden aangevoerd.

Il Ser^{mo} elettore.... Esser il popolo bono et facile per la maggiore parte catholico, pero oppresso dalli forastieri, li quali scacciati della patria ivi si sono in gran numero ritirati, ma facilmente potersi ridur, quando a detti rifugiati fosse con la pace tolta l' autorità et armi.... non commendara.

Borghese III Vol. 111^{a b} f. 167—168^v (gelijkt. afschrift of vert.?). Het jaartal blijkt uit de stukken vóór en na.

2476.

1600 Maart 12.

Henricus Cuyckius, bisschop van Roermond, bericht aan den Brusselschen nuntius (Frangipani) zijn behouden terugkeer uit Rome, waar hij bijzonder minzaam is ontvangen, zoodat de graven Herman en Hendrik van den Berg op zijn voorbeeld zich ook ter bedevaart naar Rome willen begeven.

Deo bene.... Ruraemundae, 12 Martii anno 1600.

Borghese III Vol. 98^{c-1} f. 97 (geheel eigenh.).

2477.

1600 April 13.

Henricus Cuyckius, bisschop van Roermond, schrijft aan den Brusselschen nuntius (Frangipani), om den blaam van zich af te werpen, als zoude hij geklaagd hebben over een minder gunstige ontvangst, die hem in Rome zou ten deel gevallen zijn.

Scripsi domum.... Ruraemundae, 13 Aprilis 1600.

Borghese III Vol. 92^{c-1} f. 105 (geheel eigenh.).

Zie boven n°. 711.

2478.

1600 November 6.

(Philips Willem), prins van Oranje, wenscht paus Clemens VIII geluk met het huwelijk van diens nicht Margarita (Aldobrandini) met den hertog van Parma.

Essendo il signor duca Di Brusselles, li VI di Novembre 1600.

Borghese III Vol. 14^b f. 209 (oorspr., eigenh. geteekend).

2479.

(Omstreeks 1600).

Historia della Lega Hanseatica.

Dit geschiedkundig en oeconomisch overzicht der Hanze werd door den ongenoemden auteur voornamelijk samengesteld volgens mondelinge inlichtingen, door hem indertijd verkregen van Dr. Henricus Suderman te Keulen, „stipendiato dalla medesima Lega, à cui sino all' anno 1590 haveva servito intorno à quarant' anni et haveva per lei fatte diverse ambasciarie à governatori della Fiandra, sette alla regina d' Inghilterra, molte agl' imperatori et alle diete imperiali”. Ook de handel in en op Holland komt nu en dan natuurlijk ter sprake. Zoo bijv. f. 13^v over den graanhandel der Hanze, die bijna gansch Europa voorziet: „E pero vero, che la maggior parte delle navi, che lo conducono, sono d' Amsterdam et d' altre città di Hollandia, et alcune anco d' Inghilterra, le quali ò sogliono andare a caricarlo in Hamburgh o in Danzich medesimo, ò lo comprano in Amsterdam, ove egli vien portato da vasselli degli Hanseatici, che vi concorrono con flotte numerosissime e con diverse altre merci”

Quella lunga costa in Danzich.

Borghese I Vol. 630 f. 1—20^v (gelijkt. afschrift).

Daarna volgt f. 21—29, van dezelfde hand, een korte verhandeling: „di quelli che hanno ambito d' essere creati protettori della Lega Hanseatica, et d' alcune altre cose pertinenti alla medesima Lega”.

2480.

(Omstreeks 1600).

Voorstel aan den koning van Spanje, om en hoe door één groote krijgsonderneming den Nederlandschen opstand te dempen, vooral door de uitrusting eener geschikte vloot tegen Holland en Zeeland, die zijn „il core e la testa di questi stati”. De koning moet 40 schepen laten aanbouwen „di mia inventione”, die minder diepgang en snellere vaart hebben.

La più necessaria impresa.... discorso a S. M.

Borghese IV Vol. 80 f. 276—276^v („Summario”). Dan volgen, ook in uittreksel, eenige andere voorstellen van krijgsondernemingen, door den Spaanschen koning op touw te zetten.

2481.

(1600?)

Instructie voor den nuntius te Madrid (waarschijnlijk Domenico Gimnasio ¹⁾, aartsbisshop van Siponto), ook wat betreft de wijze, waarop hij den koning van Spanje moet overreden tot het sluiten van vrede in de Nederlanden.

Per dare a V. S^{ria} un' instruttione....

Le cose di Fiandra pertingono anch'esse alla pace, benche siano in guerra. In questo particolare non si può esortare il re immediatamente alla pace, trattandosi di heretici et rebelli di S. M^{ta} et trovandosi già con l'armi in mano. Ma si bene si può et deve pregar la M^{ta} Sua di pensare a finire questa guerra, la quale dopo la morte del duca d' Alessandro di Parma è andata sempre peggiorando, che che ne sia stata la cagione. Se ne assignano molte dagl' informati di quelli affari, ma io non ne toccherò nessuna, per non offender altrui. Chiaro è, che questo negotio non camina bene per servitio di S. M^{ta}, per la sua riputazione, ne per quello dell' arciduca suo cognato et dell' Infanta sua sorella. La M^{ta} Sua spende un tesoro grandissimo, consuma le sue genti di Spagna, d' Italia et d' altri paesi, et poi un ribelle con le forze di due isole le tiene il bacile alla barba, et scoprendosi che le riesce, fa pensare anco ad altri, che le riuscirebbe di offendere S. M^{ta}, se se ne risolvessero, facendolo genti si deboli et di così poca stima. Conviene dunque alla M^{ta} Sua finire in qualche maniera questa guerra per ogni rispetto, anco per quello della religione, perche quelli paesi, che dai Stati sono occu-

1) Benoemd tot buitengewoon nuntius in Juni 1599, tot gewoon nuntius 22 Februari 1600, bij welke laatste gelegenheid hij deze instructie zal hebben ontvangen; vgl. Hinojosa, *Los despachos* p. 406 en 408. Gimnasio was de laatste nuntius, door Clemens VIII naar Madrid gezonden; en tot diens pontificaat behooren al de stukken in dezen bundel.

pati, non sanno già più, che sia la religione, nè cattolica nè altra, non permettendo la guerra, che vi entri spiraglio di luce. Gl' altri, che restano all' obediencia di S. M^{ta} et dell' arciduca, poco meno che sono nell' istesso stato, poichè malamente trà lo strepito delle trombe et dei tamburi si puol sentire la voce dei predicatori et eseguire i ricordi dei pastori dai loro greggi, senza che i popoli assuefatti alle rapine, alle discordie et alle violenze, non si possono accomodare, nè ammettono la christiana quiete et bontà et l' essecutione delle leggi, così in civile come canoniche. V. S. l' inculchi nell' orecchi del re et dei ministri; et quando si minacciasse d' altra guerra, ben le può servire per risposta l' essortarli a finir prima questa, la quale dovrebbero pigliare una volta à petto et per mera forza ò finirla ò con l' armi in mano ridur gli Stati ad accordo, et con terminar una volta si lunga ribellione (f. 44^v—45).... ogn' altro suo desiderio.

Borghese IV Vol. 269 f. 32—53^v (gelijkt. afschrift, z. j.). — Duplicaat f. 60 v.v. (hier ongepagineerd).

2482.

1600—1603.

Oorspronkelijke brieven van den Brusselschen nuntius Frangipani aan den kardinaal-staatssecretaris, loopende van 5 Januari 1600 tot 27 September 1603. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen niet zelden ter sprake.

Borghese III Vol. 98^{o-1} f. 1—274; Vol. 98^{a-1} f. 1—244; Vol. 98^{a-2} en Vol. 98^{a-3} (ongepagineerd). Ieder deel omvat één jaar.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 52.

2483.

1601 November 9.

Brief van aanbeveling aan paus (Clemens VIII), door aartshertog Albert meegegeven aan Sasbout Vosmeer bij diens reis naar Rome. De vicaris heet: „vir bonus, singularis zeli ac pietatis, qui istic multos jam annos cum summo vitae periculo Catholicis operam navavit”.

Sasbotius ex mandato.... Ex castris obsidionis Ostendae, 9 Novembris 1601.

Borghese III Vol. 105^{a b c} f. 106 (oorspr., eigenh. geteekend).

2484.

1602 September 2.

Memoriaal der Staten van Holland aan den Doge en de Republiek van Venetië, waarin zij met klem van redenen opkomen tegen het in beslag nemen van twee koopvaardijsschepen uit Amsterdam en dezer teruggave vragen.

Se bene gia trent' anni.... In Haga di Olanda, li 6 Settembre 1602.

Borghese III Vol. 69^d e f. 19—22 (gelijkt. vert., door den nuntius te Venetië, Mons. Offredi, aan den kardinaal-staatssecretaris gestuurd, met begeleidenden brief van 17 Januari 1603, t. a. p. f. 18—18^v).

2485.

1604 Maart 11.

Avvisi over het beleg van Ostende uit Antwerpen, waarheen uit het Spaansche kamp geregeld berichten worden opgestuurd.

In quanto alle cose.... sopra il tutto.

Borghese IV Vol. 242 f. 162—163^v (gelijkt., waarschijnlijk naar cijferschrift).

2486.

1604 September 10.

Brief van Henricus (Cuyckius), bisschop van Roermond, aan den kardinaal-staatssecretaris, wien hij zijn vertrouweling Oliverius van Houthem, kanunnik der kathedraal van Roermond, toezendt en voor een beter kanonikaat aanbeveelt.

Ut liber.... Ad ruinam hic omnia vergunt et properant celerrime, nec fieri potest, ut diu hic subsistamus. Cathedrales canonicatus ecclesiae Ruraemundensis, deductis oneribus, non praestant singulis, etsi numero paucissimis, canonicis quadraginta auri scuta.... Geldria, 10 Septembris 1604.

Borghese III Vol. 6^a f. 127 (oorspr., eigenh. geteekend).

2487.

1605 Juli 31.

Henricus (Cuyckius), bisschop van Roermond, wenscht paus Paulus V geluk met diens troonsbestijging en beschrijft weeklagend den berooiden toestand van zijn bisdom.

Primum omnium.... Falcoburgo, pridie Calendas Augusti 1605.

Borghese III Vol. 7^e f. 142 (oorspr.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 51.

2488.

1605.

Een mengelmoes van berichten en brieven, ten jare 1605 door verschillende pauselijke gezantschapsposten aan de Staatssecretarie gericht. Daaronder herhaaldelijk „avvisi” uit Brussel of „di Fiandra”.

Zoo bijv. f. 171 d.d. 1605 September 7:

„Dovrà esser giunta costi la nuova della presa di Linghen et d' Aldesiel, fatta dal marchese Spinola nella Frisia(!).

„Qui è corsa voce, che siano stati tagliati a pezzi 4 mila fanti degl' Olandesi et sia restato prigionie il conte Ludovico di Nassau, qual è fratello di padre del conte Mauritio.”

Borghese I Vol. 966 f. 1—563 (oorspr.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2489.

1605.

Compendio de successi seguiti in questi stati di Fiandra nella campagna dell' anno 1605.

Gedétailleerd overzicht der krijgsbedrijven, van Spaansche zijde ondernomen tegen de Staten.

Quest' anno 1605.... campo de Leggiesi.

Borghese IV Vol. 47 f. 163—168 (gelijkt. afschrift).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 52.

2490.*1605—1607.*

Oorspronkelijke brieven van Garzadoro en Amaldeo, achtereenvolgens nuntius te Keulen, aan den kardinaal-staatssecretaris Scipio Borghese, loopende van 18 Juni 1605 tot 30 December 1607. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen dikwijls ter sprake.

Borghese II Vol. 183 f. 1—373^v.

2491.*1605—1609.*

Register van afschriften der brieven van den kardinaal-staatssecretaris (tot 2 September 1605 kardinaal Valenti, daarna kardinaal Borghese), aan den Keulschen nuntius, loopende van 1605 Mei 28 tot 1609 Juli 25. Enkele malen komen ook Hollandsche aangelegenheden ter sprake.

Zoo bijv. 1606 September 9:

„L' acquisto di Grol apre la strada ad altre imprese, et la debolezza del nemico le faciliterà. Si darà almeno occasione di trattar da dovero l' accordo, e che piaccia alla divina misericordia, che segua per beneficio di tante anime, che in quelle parti stanno in stato di perditione” . . . (f. 77).

Borghese I Vol. 917 f. 1—287^v (oorspr.).

2492.*1605—1609.*

Register van afschriften der brieven, door den kardinaal-staatssecretaris gericht aan den nuntius te Brussel, loopende van 18 Juni 1605 tot 25 Juli 1609. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen dikwijls voor.

Borghese II Vol. 489 f. 1—325^v (oorspr.).

2493.

1605—1620.

Bundel oorspronkelijke brieven van de aartshertogen Albertus en Isabella aan den paus, of vaker nog aan kardinaal Borghese, gaande van 10 Juni 1605 tot 28 November 1620. Hollandsche aangelegenheden (staatkundige) komen nu en dan ter sprake.

Borghese II Vol. 70 (ongepagineerd).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2494.

1605—1620.

Bundel oorspronkelijke brieven der opvolgende Brusselsche nuntii aan den kardinaal-staatssecretaris (Valenti en Borghese), gaande van 2 Juli 1605 tot 30 Augustus 1620. Hollandsche aangelegenheden van staatkundigen en kerkelijken aard komen dikwijls ter sprake.

Borghese II Vol. 98 f. 1—297.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2495.

1605—1620.

Briefwisseling tusschen den Keulschen nuntius (achtereenvolgens Garzadoro, Amaldeo en Albergati) en den kardinaal-staatssecretaris, loopende van 6 Augustus 1605 tot 29 November 1620. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen eenige malen ter sprake.

Borghese II Vol. 181 (gelijkt. kopieën naar cijferschrift, ongepagineerd).

2496.

1606 Januari 29.

(Philips Willem), prins van Oranje, schrijft aan paus Paulus V, ter verzekering van zijne trouwe gehechtheid aan paus en Kerk, ondanks de moeilijkheden, die hij in zijn prinsdom van den koning van Frankrijk ondervindt, en niettegenstaande het pas geleden verlies van 100,000 scudi, welk verlies hij om wille van den godsdienst heeft ondergaan en dus geduldig draagt.

Estoy cada dia . . . De Orange, a 29 di Henera 1606.

Borghese I Vol. 513 f. 79—79^v (geheel eigenh.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48.

2497.

1606 Februari 3.

(Philips Willem), prins van Oranje, aan kardinaal Borghese: plichtplegingen en aanbeveling zijner belangen.

Avendo dado . . . De Orange, a 3 di Febrero 1606.

Borghese I Vol. 513 f. 104 (geheel eigenh.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48.

2498.

1606 Maart 11.

Brief van pater Michael Landtman, voormalig provinciaal der Tiroomsche provincie, nu verblijvend in het Franciscanen-convent te Brussel, aan kardinaal Scipio Borghese, vol uitvoerige en scherpe klachten over zijn gardiaan P. Johannes Neyen, van wiens wereldsche levenswijze en ordeloos bestuur allerlei staaltjes worden opgehangen.

Cum ordo noster Seraphicus . . . Postquam pater Joannes Neianus ad guardianatum Bruxellensem et jam in provinciae a capitulo generali custodem ex favore est promotus, conventus noster quondam celeberrimus haud parum a priscorum piorum patrum instituto ac observantia regulari deflexit defecitque. Nec mirum, cum sit homo politicus totus, mundanus plus quam religiosus, in quo nec scintilla religionis relucet . . . Datae Bruxellis, 11 Martii 1606.

Borghese III Vol. 45e f. 30—32 (geheel eigenh.).

2499.

(1606?) April 2.

Brief van Hendrik IV van Navarre aan (Eleonora van Bourbon), prinses van Oranje: over de inneming van Sédan.

Ma cousine, je diray Ce duixième Aparil, a Doverosi.

Borghese III Vol. 127e f. 31 (gelijkt. afschrift, met Italiaansche vert.).
Het jaartal wordt opgemaakt uit de stukken vóór en na.

2500.

1606 Mei 23.

Henricus (Cuyckius), bisschop van Roermond, aan paus Paulus V: hij betreurt de ontstemming en ergernis, bij het volk gewekt door de soldaten, die op Vastendagen vleesch eten, naar zij zeggen, met pauselijke dispensatie.

Magnus hic Ruraemundae, 23 Maji 1606.

Borghese I Vol. 512 f. 94 (geheel eigenh.).
Zie bijv. boven n°. 689.

2501—2502.

1606 Juni 24.

a. *Akte van beschuldiging, opgesteld door den pater Franciscaan Michaël Lantman, tegen de ergerlijke leefwijze van den gardiaan P. Johannes Neyen te Brussel, en uit 13 punten bestaande.*

b. *Een begeleidend schrijven van denzelfde aan kardinaal Borghese, tot nadere toelichting.*

a. Si literae meae Ex conventu nostro fratrum Minorum Bruxellensi, in festo S. Joannis Baptiste, anno 1606, 24 Junii.

b. Ad uberiores Dat. ut supra.

Borghese III Vol. 107^{e-f} f. 259—262 en f. 265—265^v (geheel eigenh.).
Zie boven n°. 2498.

2503.

1606 Augustus 1.

Robert Dudley Warwick beveelt zijne zaak aan in de bescherming van paus Paulus V, wijl „in causa quadam matrimoniali comitis Lecestriae ¹⁾ patris mei, aliquot abhinc annis defuncti, gravissima mihi injuria cum summo honoris et facultatum mearum dispendio nuper facta sit in Anglia mea infelici patria”....

Cum nihil Sedi.... Lugduni, Kal. Augusti 1606.

Borghese III Vol. 4^a f. 58 (geheel eigenh.).

2504.

1606—1607.

Istruttione, lettere et commessione degli arciduchi, per trattare con gli Stati del Paese Basso, et la risposta degli Stati....

Brieven en stukken, gewisseld bij de onderhandelingen tusschen den aartshertog Albert en de Staten, door middel van Walraven van Wittenhorst, heer van Horst. Totaal 9 stuks, loopende van 6 Mei 1606 tot 18 September 1607.

Borghese III Vol. 19ⁱ f. 105—111^v (gelijkt. Italiaansche vertaling).

2505.

1606—1609.

Sommario di quello, che di ordine di N. S. si scrive al nuntio in Fiandra.

Korte inhoudsopgave der brieven, op pauselyken last door de Staatssecretarie gericht aan den nuntius te Brussel, loopende van 1606 Januari 7 tot 1609 Juli 25. Hollandsche zaken komen dikwijls ter sprake, vooral de onderhandelingen over het Bestand.

Borghesé II Vol. 17 f. 150—190^v (oorspr.).

1) Robert Dudley, graaf van Leycester, † 14 September 1588.

2506.*1606—1620.*

Oorspronkelijke brieven der opvolgende nuntii te Brussel aan den kardinaalstaatssecretaris, loopende van 7 Januari 1606 tot 26 December 1620. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen dikwijls ter sprake.

Borghese II Vol. 108—116. De 9 Volumina volgen elkander niet in tijdsorde op; de jaren 1607, 1610, 1613, 1616 en 1619 ontbreken hier; de brieven van 1614 (Vol. 110) zijn kopieën naar cijferschrift.

Bovendien nog Vol. 136, gaande van 1 Maart tot 25 April 1614; Vol. 137, gaande van 7 Januari tot 2 December 1617; Vol. 138, gaande van 26 December 1607 tot 8 Augustus 1616. Maar laatstgenoemd deel bevat enkel brieven uit Luik, wanneer de Keulsche nuntius daar vertoefde, en behoort dus eigenlijk tot de Keulsche nuntiatuur.

Ook bevat Vol. 175 f. 1—24 nog eenige brieven, gaande van 5 tot 12 December 1615.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2507.*1607 April 28.*

Henricus (Cuyckius), bisschop van Roermond, aan Paulus V: verzoek, dat de paus Sasbout Vosmeer tot de orde roepe, die zich tegen een onderlinge overeenkomst aan kerkelijke goederen in het Zutfensche vergrijpt.

Necessitate adigimur . . . Ruraemunda, 28 Aprilis 1607.

Borghese I Vol. 512 f. 108 (geheel eigenh.).

2508.*1607 Mei 24.*

Brief van P. Johannes Neyen aan den Brusselschen nuntius (Carafa), over door hem gevoerde vredesonderhandelingen met de Staten.

Siatha que desce scribir . . . Delft, en 24 di Mayo 1607.

Borghese III Vol. 45^e f. 13 (geheel eigenh.).

2509.

1607 Juli 5.

Zes Zuid-Nederlandsche bisschoppen, waaronder Ghisbertus Masius, van 's Hertogenbosch, en Henricus (Cuyckius), van Roermond, aan Paulus V: zij verdedigen den aartsbisschop van Mechelen tegen de valsche beschuldigingen, tegen hem ingebracht door Henricus Costerius, scholaster van Brussel en protonotarius apostolicus.

Dum ad provincialem evocati synodum.... Mechlinia, 5 Julii 1607.

Borghese I Vol. 512 f. 128 (oorspr., door allen eigenh. geteekend).

2510.

1607 September 10.

Ghisbertus (Masius), bisschop van 's Hertogenbosch, verzekert aan Paulus V, dat hij de pauselijke breve, hem door den nuntius (Bentivoglio) overgebracht, en diens overige instructie's met eerbiedige onderwerping aanvaardt, en dat hij op zijn gevaarvollen post zal volharden, „quamvis praevideam (quod Deus avertat, qui istis Belgicis provinciis offensus videtur) fortiozem nobis imminere pugnam et mala deteriora quam hactenus cum multis discriminibus perpassi sumus”.

Breve apostolicum.... Bruxellis, hac 10 Septembris 1607.

Borghese I Vol. 512 f. 169 (oorspr., eigenh. geteekend).

Zie boven n°. 733—734.

2511.

(1607 December 8).

Verzoekschrift, einde 1607 namens de Hollandsche Katholieken bij aartshertog Albertus ingediend, dat hun bij den vrede ook vrijheid van godsdienst verzekerd worde.

Cum provinciarum salus.... Sub tali jugo relinquere optime meritos Catholicos marcescere, qui numero singularum sectarum copias superant, quique per 40 annos spe liberationis suae Deo et principibus suis cum vitae et facultatum periculis fideles perseverant, crudeli impietate non caret.... in futuro possint.

Borghese III Vol. 45^e f. 48—49 (gelijkt. afschrift).

2512—2514.

1607.

Brieven en stukken over de onderhandelingen voor het Bestand:

- a. *Brief van een ongenoemde (blijkbaar een Katholiek), die zeer slecht over de opportuniteit van een wapenstilstand of vrede te spreken is.*

Etsi nihil . . . Scribebam, 4 Aprilis 1607.

- b. *Brief van Hugo Grotius, die zijne indrukken weergeeft over dit brandende vraagstuk, d.d. 1607 April 21.*

Si quid tibi curae . . . Quod si pax confiet, etiam si hostis eam non bona fide daturus est, attamen in defendendis finibus parum puto fore difficultatis, verum in constituenda republica plurimum. Nam hactenus, ut verum fateamur, interregnum est et dilapsuris sponte sua partibus ferruminis usum praebuit metus communis, quo remittente fit locus privatis studiis, quae in tam populari imperio facile ad discordias et factiones abeunt.

- c. *Italiaansche vertaling der stukken, door de beide aartshertogen 1607 Maart 13 te Brussel, en door de Staten 1607 April 10 in den Haag uitgevaardigd.*

Borghese III Vol. 12^{a b} f. 224—224^v, f. 225—225^v en f. 226—227.

2515.

(1607).

De pater Franciscan Michael Lantman richt aan kardinaal Borghese talrijke en zware beschuldigingen tegen de leefwijze van pater Johannes Neyen, commissaris-generaal der Orde en gardiaan te Brussel.

Quad Ill^{mus} ac Rev^{mus} . . . Datae Bruxellis.

Borghese III Vol. 107^{e-f} f. 180—181^v (geheel eigenh., z. d.). Het jaar blijkt uit de stukken vóór en na.

Zie boven n°. 2501—2502.

2516.

1607.

Onder de uit Parijs ingekomen „avvisi” ook verschillende „di Fiandra e di Olanda”, voornamelijk handelende over de onderhandelingen voor het Bestand.

Zoo bijv. f. 294:

Con lettere di Bruselles s' intende, che la pratica tra l' arciduca et gli Olandesi circa al venire ad una tregua si andava gagliardamente stringendo. Ma qui in Parigi è opinione, che artificiosamente gl' Olandesi sparghino voce, perche s' augumenti la speranza della conclusione, a fine di muover maggiormente questa Maestà Christianissima a somministrarli ajuti. Qui fino al ritorno di Mons. Arsens, agente de gli Stati, che parti otto giorni sono per Olanda, non si tiene, che si sia per concludere tra l' arciduca et gli Stati tregua o altro trattato.

Borghese III Vol. 12^a b f. 283—319^v (gelijkt. afschriften, naar cijferschrift).

2517.

(1607).

Apologia contro quelli che dicono, che non si deve aspettare la resolutione del papa per concludere la pace ò romper la guerra contra li Hollandesi, et che è ingiustizia negarli il traffico et commercio dell' Indie Orientali et Occidentali.

De auteur betoogt op verschillende gronden, dat de paus moet worden geraadpleegd en moet beslissen over het brandende vraagstuk, of onder de vredesvoorwaarden ook godsdienstvrijheid en vrije vaart op Indië mogen worden toegestaan.

Havendo risoluto.... In questa varietà non si deve concludere cosa veruna, senza prima consultare il Summo Pontefice, il quale sentite le due opinioni dica il suo parere, et seguirlo che non si può errare.

Borghese II Vol. 31—32 f. 164—165 (oorspr., z. j., bij stukken van het jaar 1607).

2518.

1607.

Bundel oorspronkelijke brieven der opvolgende Brusselsche nuntii Decio Carafa en Guido Bentivoglio aan den kardinaal-staatssecretaris Borghese, loopende van 13 Januari tot 29 December 1607. Hollandsche aangelegenheden van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake.

Borghese II Vol. 100 f. 1—364.

2519.

1607.

Oorspronkelijke brieven van den Keulschen nuntius Attilio Amaldeo aan den kardinaal-staatssecretaris Scipio Borghese, loopende van 6 Januari tot 30 December 1607. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake.

Borghese II Vol. 178 f. 1—433.

2520.

1608 Januari 1—Juli 8.

Oorspronkelijke brieven van den Keulschen nuntius Attilio Amaldeo aan den kardinaal-staatssecretaris, loopende van 1 Januari tot 12 Juli 1608. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen herhaaldelijk ter sprake.

Zoo bijv. f. 294:

Come che le cose di Hollanda non mutano stato da molte settimane in qua et hormai mesi, così ne anco io posso mutar forma di scriver a V. S. Illma in questa materia. Però solamente dico, che tuttavia si continua ne la medesima speranza, che la pace sia per concludersi, et parmi che si possa confermar questa opinione da un' assai probabile argomento, cioè che da alcun tempo in quà in certe città et lochi soggetti à gli Hollandesi, et in particolare in Utrech, ch'è capitale d' una de le Sette provincie, che chiamano Unite, l' essercitio de la nostra santa religione et in specie de la santa Messa è assai manco ristretto che non solea essere per il passato; anzi si puo dir ad un certo modo libero, poichè si celebrano in piu lochi con gran concorso de fedeli et certa notitia de li magistrati, senza prohibitione alcuna. Questo avviso si è havuto per lettere del priore di questo convento de Carmelitani, che si trova quivi per conto de l' entrate, che ha la sua religione in quelle parti, il qual priore aggiunge, che havendo visto la gran frequenza et devotione de Catholici, non haveva potuto per letitia contenersi da le lacrime . . . Di Colonia, a li XIV di Giugno 1608.

Borghese II Vol. 186 f. 1—324.

2521.

(1608 Februari 16).

Merkwaardige beschrijving der reis van markies Spinola en zijne mede-afgevaardigden naar den Haag, hunne ontvangst door de Staten 31 Januari, en hunne installatie; waarschijnlijk door een der leden van het gezantschap naar Brussel opgestuurd.

Arrivati a Lira.... A me piu d' ogni cosa è piaciuto il veder molti huomini e donne in ginnocchio dinanzi al marchese, cosi heretici come catholici, gli uni per il zelo e volontà, che S. E. tiène per mettergli in pace, gli altri per il medesimo rispetto e per parer loro, che questa volta S. E. gli ha' da cavar della servitù, in che si trovavano.... il signor di Brederode.

Borghese III Vol. 45e f. 1—3^v. In dezen bundel nog andere brieven en stukken over de vredesonderhandelingen tusschen de aartshertogen en de Staten. De voornaamste zijn hier afzonderlijk vermeld.

2522.

1608 April 8.

Brief van den Franciscaan P. Johannes Neyen aan paus Paulus V: over den loop en den actueelen stand der onderhandelingen, voorafgaande aan het Twaalf-jarig Bestand, waarover hij uitvoerig rapport doet.

Cum sciam paternum.... Bruxellae, ipso Martis die post Salvatoris nostri Resurrectionem 1608.

Borghese III Vol. 126^a f. 18—19^v (geheel eigenh.).

2523.

1608 Juni 22.

(Philips Willem), prins van Oranje, schrijft aan kardinaal Borghese, leaat van Avignon, over door den paus gewenschte, maar nog wachtende inlichtingen aangaande een patronaatsrecht van den prins.

Par le retour.... D' Orange, le 22 de Juing 1608.

Borghese I Vol. 511 f. 41 (geheel eigenh.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48.

2524.

1608 Augustus 25.

Spaansche vertaling van het antwoord der Staten-Generaal omtrent de voorwaarden van het Twaalfjarig Bestand.

Los Estados generales.... Estados generales.

Borghese I Vol. 973 f. 308—312^v (gelijkt.).

Gedr. van Meteren (1614) fol. 607^v.

Vgl. Tiele, *Pamfletten* I n°. 727.

2525.

1608 December 16.

Kardinaal Borghese(?) geeft aan (Eleonora van Bourbon), prinses van Oranje, opheldering over eene in verzekerde bewaring genomen non, die echter met den Hervormden godsdienst niets uitstaande heeft.

L'avisò, che vi è.... D'Avignone, li 16 di Decembre 1608.

Borghese I Vol. 511 (ongepagineerd) aan het slot (gelijkt. vertaling uit het Fransch).

2526.

1608 December 29.

Prins (Philips Willem) van Oranje dankt kardinaal (Scipio Borghese) voor diens vriendelijke tusschenkomst in zijn geschil met den pauselijken vice-legaat van Avignon over zijn patronaatsrecht ten opzichte van eenige kerkelijke beneficie's in het prinsdom Oranje, waarvoor hij met de meeste beslistheid opkomt.

Mi sono rallegrato.... Ma m'assicuro, che V. S. Illma farà svanire ogni difficoltà e impedirà, ch'un huomo di niente, il quale si è a mal grado mio e col favore de' miei nemici, rebelli e heretici, ingerito nel mio stato, venga ad esser favorito contra le buone ragioni et justitia d'un mio servitore e contra il desiderio d'un prencipe come io sono, il quale ha reso tanti buoni officii e puo ancora rendere alla S. Sede, e che non haverei minor sogetto di offendermi del poco rispetto, che mi verrebbe portato in questo particolare, come del torto evidente, che Sua Santità mi farebbe, se commandasse i suoi officiali della Rota di pigliar cognitione sopra il possessorio de' beneficii del mio stato, si come sono avisato haver intenzione di fare, senza haver' risguardo a quanto si è rapresentato, che quella giurisditione mi appartiene e che i miei antecessori l'hanno sempre esercitata; come s' io fosse di peggior conditione che gl' altri prencipi assoluti della Christianità, che sempre l' han tenuta et la mantengono, si come io saprò ancora molto ben fare, quando mi si vorrà infringere.... Della Haye, alli 29 Decembre 1608.

Borghese III Vol. 4^a f. 147—147^v (geheel eigenh.).

Zie boven n°. 2523.

2527.

1608.

Oorspronkelijke brieven van den Keulschen nuntius Attilio Amaldeo aan den kardinaal-staatssecretaris Scipio Borghese, loopende van 12 Juli tot 27 December 1608. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake.

Borghese II Vol. 176 f. 1—236.

2528.

1608.

Kopieën naar cijferschrift der briefwisseling tusschen den Brusselschen nuntius Bentivoglio en den kardinaal-staatssecretaris, loopende van 12 Januari tot 18 Februari 1608. De vredesonderhandelingen met de Staten komen eenige malen ter sprake.

Borghese II Vol. 204—206 (ongepagineerd) in 't begin.

2529—2530.

1609 Januari 3.

a. Tien punten van beschuldiging, tegen de seculiere geestelijken in Holland bij den paus ingediend en nu stuk voor stuk weerlegd, vooral wat betreft hun verkeer met de zoogenaamde klopjes.

A sacerdotibus.... quanti nos.

b. Uittreksel van een brief van Hollandsche geestelijken, waarin zij te keer gaan tegen de Jezuïeten.

Si pacem volunt.... dicuntur esse.

Borghese II Vol. 68 f. 162—163 (gelijkt. afschrift, waarboven de aanteeke-ning: „Bruxellis 3 Januarii 1609. Archiepiscopi Rhodiensis ad archiepiscopum Philippensem”).

2531.*1609 Juli 18.*

Uittreksel van een brief door (Franciscus Flerontinus), den Belgischen provinciaal der Jezuïeten, gericht (aan den pater Generaal?): over de Hollandsche Zending, de vervolging, waaraan deze is blootgesteld, en de pogingen, die Jeannin bij de Staten aanwendt, om den toestand te verbeteren.

Spes obtinendi.... dissiparentur.

Borghese III Vol. 4^a f. 13 (gelijkt. afschrift, met de dagteekening erboven).

2532.*1609 Augustus 1—8.*

Kopieboek van brieven der Staatssecretarie aan verschillende nuntii. O. a. f. 1—5^v aan den Keulschen nuntius Amaldeo, loopende van 1609 Augustus 1 tot Augustus 8, en f. 108—113 aan den Brusselschen nuntius Bentivoglio, loopende over denzelfden tijd. In beide komen Hollandsche zaken voor.

Borghese I Vol. 932 f. 1—259 (oorspr.).

2533.*1609 Augustus 2—15.*

Diario di quanto passa hora nel negotio della successione di Giuliano.

Bij deze verhandelingen over de erfopvolgingsquaestie in Gulik en Kleef, waarvan dit dagboek een kort verslag geeft, nemen de Staten-Generaal een groot aandeel.

Doppo essersi di fatto.... in cosa alcuna.

Borghese I Vol. 965 f. 80—81 (gelijkt.). Nog volgen f. 82—90^v eenige afschriften van stukken over dezelfde zaak.

2534.

1609.

Avvisi, van verschillende pauselijke gezantschapsposten bij de Staatssecretarie ingekomen, van 24 Januari tot 24 December 1609. Onder de avvisi uit Antwerpen en uit Keulen niet zelden berichten over Hollandsche aangelegenheden van staatkundigen en kerkelijken aard.

Borghese II Vol. 62 (ongepagineerd).

2535.

1609.

Oorspronkelijke brieven van den Keulschen nuntius Amaldeo aan den kardinaalstaatssecretaris, loopende van 24 Januari tot 4 Juli 1609. Hollandsche zaken van staatkundigen, soms ook van kerkelijken aard, komen niet zelden ter sprake.

Borghese II Vol. 172 f. 1—320.

2536.

1609.

„Relatione” van den Brusselschen nuntius Guido Bentivoglio, over het Twaalfjarig Bestand, verdeeld in twee boeken. De vredesonderhandelingen en de verschillende factoren, die ertoe hebben medegewerkt, worden uitvoerig beschreven.

Una delle cose più memorabili.... più a cose private che pubbliche.

Borghese IV Vol. 122 f. 1—96 (gelijkt. afschrift).

Gedr. Erycius Puteanus, *Relationi* (Anversa 1630) II p. 1 v.v.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 52.

2537.

1609—1611.

Kopieboek van brieven der Staatssecretarie aan verschillende nuntii, o. a. f. 115—126 aan Guido Bentivoglio, nuntius te Brussel, loopende van 30 October 1609 tot 26 November 1611. Hollandsche zaken komen er meermalen in voor.

Borghese I Vol. 952 f. 1—337 (oorspr.).

2538.

1609—1611.

Kopieboek der brieven van den kardinaal-staatssecretaris aan den Keulschen nuntius Amaldeo, loopende van 1609 Augustus 1 tot 1611 November 30. Enkele malen komen ook Hollandsche aangelegenheden ter sprake.

Zoo bijv. 1609 Augustus 8:

Non si è inteso prima che da V. S. per mezzo della Sua delli 18 di Luglio, che la libertà concessa alli Cattolici olandesi di potere nelle case loro private convenire alli divini ufficii, habbia con se quella conditione pregiuditiale, ch' Ella significa del giuramento di fedeltà da darsi alli magistrati heretici; il che piaccia a Dio che non si confermi. Intanto saprà V. S., che S. Padre ha dato ordine a Mons. nuntio di Francia, che faccia officio con quella Maestà, acciò voglia assistere à quei Catholici d' Olanda, perchè habbino il libero esercizio delle cose loro et non vengano molestati" . . . (f. 4^v—5).

Borghese I Vol. 898 f. 1—325^v (oorspr.).

2539.

1609—1613.

Kopieboek der brieven van den kardinaal-staatssecretaris aan den Brusselschen nuntius Bentivoglio, loopende van 1 Augustus 1609 tot 28 December 1613. Herhaaldelijk komen Hollandsche zaken ter sprake (o. a. f. 68, 117, 257, 364, 528, 544). Vooral wordt er telkens op aangedrongen, dat de nuntius prompte inlichtingen geve over hetgeen de Hollandsche agent (Cornelis Haga) te Constantinopel uitvoert.

Borghese I Vol. 914 f. 1—659 (oorspr.).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2540.

(1610) Februari 16.

Proces-verbaal, waarbij de Fransche gezant markies Hannibal d' Estrée verklaart, zich met getuigen te hebben begeven naar de woning van (Philips Willem), prins van Oranje, te Brussel en daar in diens tegenwoordigheid namens koning Hendrik IV van Frankrijk tot onderwerping te hebben gesommeerd prins Henri de Condé, die nochtans weigerde in Frankrijk terug te keeren.

L' altissimo . . . notarius apostolicus (z. j.).

Borghese I Vol. 799 f. 19—26 (gelijkt. vert.).

2541.

1610 October 10.

Relatione fatta dall' Illmo Tomasso Contarino, tornato dall' ambasciata delli Stati d' Olanda.

Verslag van den Venetiaanschen gezant Contarini over de Republiek der 7 Vereenigde Provinciën.

Le provincie delli Paesi Bassi . . . la richiedo alla Serenità Vostra.

Borghese I Vol. 28 f. 353—359 (gelijkt. afschrift).

2542.

(Omstreeks 1610?)

Compendiosa relatione del pericolo, nel quale si ritrovano li ducati di Giuliano et Cleves con li Stati Uniti per li diversi pretendenti. Et che al tutto si puol rimediar col costituirvi governatore il marchese di Burgau.

Uiteenzetting van het geschil over de erfopvolging in Gulik en Kleef, waarbij ook de Staten nauw betrokken zijn.

Dal tempo di Carlo V. . . colla consideratione prima.

Borghese I Vol. 28 f. 1—10 (gelijkt. vert.).

Zie boven n°. 2533.

2543.

1611 Mei 28.

Relatione delle Provincie Unite de' Paesi Bassi, chiamati communemente col nome di Fiandra. All' Illmo Signor Cardinale Borghese.

Beschrijving der Zeven Vereenigde Provinciën, door Guido Bentivoglio, verdeeld in drie boeken.

Le Provincie Unite de' Paesi Bassi . . . e sicurezza maggiore de' suoi regni.

Borghese I Vol. 118 (gelijkt. afschr., ongepagineerd) en nogmaals I Vol. 404 (waarschijnlijk origineel, met opdracht aan den kardinaal, d.d. Brussel 28 Mei 1611).

Gedr. Erycius Puteanus, *Relationi* (Anversa 1630) I p. 1 v.v.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48 (waar: 1613).

2544.

1611—1618.

Kopieën naar cijferschrift van brieven der Staatssecretarie aan den nuntius te Brussel, loopende van 23 Juli 1611 tot 1 April 1618. Hollandsche zaken van kerkelijk-staatkundigen aard komen nu en dan ter sprake.

Borghese II Vol. 365 (ongepagineerd).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2545.

1612 Mei 19.

Bericht uit Constantinopel over een op til zijnden krijgstoct der Turken naar Rome, door den Hollandschen agent (Cornelis Haga) aangeraden en waarbij de Hollandsche vloot zou helpen.

Di Constantinopoli, delli 19 Maggio 1612.

L'agente delli Stati Olandesi in Constantinopoli, per meglio stabilire gli affari et negotii delli suoi signori, ha proposto al Gran Signore et suoi ministri l'impresa di Roma (non so', se d'ordine loro).

Representandola facile, come lontana dal pensiero d'ogn' uno, che Civita Vecchia porto di mare et discosta solamente di Roma d'una giornata, era di poco riparo a lei non valendo niente.

Che il detto Gran Turco disponendosi a questa impresa sarebbe dalli suoi signori soccorso da doi cento vasselli, quali andrebbero a levare la militia di Barbaria, poi verrebbero a trovare l'armata del detto Gran Turco.

Qui in Constantinopoli si fabricano nove gallere, et pare che questi Turchi si vogliono fare potenti in mare . . .

Borghese I Vol. 60 f. 240 (gelijkt. kopie, waarschijnlijk naar cijferschrift).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48.

2546.

1613 April 6.

„Relatione di Fiandra”, door Guido Bentivoglio gezonden aan kardinaal Borghese.

Le materie intorno alle quali.... per tutti i secoli.

Borghese I Vol. 269—272 f. 18—88 (oorspr.?). — I Vol. 306, ongepagineerd. — II Vol. 17 f. 2—53 (gelijkt. afschriften). Volgens den Inventaris moet het reinschrift zich bevinden I Vol. 304; maar het werd daar vruchteloos gezocht.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48 en 49.

Zie boven n°. 892.

2547—2548.

1613—1618.

a. Kopieën (naar cijferschrift) van brieven der Staatssecretarie aan den Keulschen nuntius Albergati, loopende van 7 Maart 1614 tot 19 October 1615. Hollandsche zaken van staatkundig-kerkelijken aard komen enkele malen ter sprake.

b. Evenzoo van 2 Maart 1613 tot 27 October 1618.

Borghese II Vol. 331 en Vol. 337 (ongepagineerd).

2549.

1614.

Bundel oorspronkelijke brieven van den Brusselschen nuntius Guido Bentivoglio aan den kardinaal-staatssecretaris Borghese, gaande van 4 Januari tot 28 Juni 1614. Hollandsche aangelegenheden van staatkundigen en kerkelijken aard komen herhaaldelijk ter sprake.

Borghese II Vol. 99 f. 1—290.

2550—2551.

1614—1615.

a. *Oorspronkelijke brieven van den Keuschen nuntius Albergati aan den kardinaal-staatssecretaris, loopende van 2 Mei tot 28 December 1614. Hollandsche zaken van staatkundigen, soms ook van kerkelijken aard, komen niet zelden ter sprake.*

b. *Evenzoo van 1 Maart tot 22 November 1615.*

Borghese II Vol. 107 f. 1—305 en Vol. 175 f. 30—281.

2552.

1614—1616.

Register van afschriften der brieven, door den kardinaal-staatssecretaris gericht aan Guido Bentivoglio, nuntius te Brussel, loopende van 4 Januari 1614 tot 6 Februari 1616. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen niet zelden voor.

Borghese II Vol. 428 (ongepagineerd, op de derde plaats).

2553.

1614—1617.

Oorspronkelijke brieven van den Keuschen nuntius Albergati aan den kardinaal-staatssecretaris Scipio Borghese, loopende van 29 Juni 1614 tot 27 Augustus 1617. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake.

Borghese II Vol. 187 f. 15—463.

2554.*1615 December 10.*

Brief van Christianus Nicolaasz. Cattijs, protonotarius apostolicus, aan den Brusselschen nuntius (Gesualdi), verslag gevende van de kwellingen en vervolgingen, waaraan hij in den laatsten tijd te Amsterdam van overheidswege bloot stond, en van een merkwaardig dispuut, door hem over godsdienstige twistpunten met het Hollandsche Statenlid Jacob Gravius gehouden.

Ea quae passi sunt . . . Datum Amsterodami, die 10 Decembris anno 1615.

Borghese I Vol. 855 f. 268—268^v (gelijkt. afschrift).

2555—2556.*1615—1616.*

Eenige stukken over de erfrechtquaestie in Kleef en Gulik, en over de verplichting der Staten, om dit gebied door hunne troepen te doen ontruimen.

- a. Spaansche vertaling uit het Fransch van drie stukken, waarvan het eerste is gedagteekend 1616 November 23, de andere twee z. d.*
- b. Twee kopieën der akte van verplichting, door de Staten aangegaan 1615 Maart 27.*

Borghese II Vol. 2—3 f. 218—218^v en f. 224—225^v (gelijkt.).

Zie boven n°. 2542.

2557.*1615—1617.*

Register van afschriften der brieven, gericht door den kardinaal-staatssecretaris aan den Brusselschen nuntius Gesualdi, loopende van 12 December 1615 tot 9 September 1617. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen niet zelden ter sprake. Vooraf gaat de instructie voor dezen nuntius, d.d. 1615 October 23.

Sono principi di tanta pietà . . . Di Roma, a 23 di Ottobre 1615.

Borghese II Vol. 428 (ongepagineerd, op de tweede plaats).

De instructie gedr. Cauchie-Maere, Instructions p. 38.

Vgl. Blok, Verslag p. 50.

2558.

1616 Februari 12.

Philippus Rovenius schrijft aan kardinaal Borghese over den toestand der Zending op eenige voornamen plaatsen, over zijne verhouding tot de Jezuïeten en om eenige volmachten.

Gratissimae fuerunt Ultrajecti, 12 Februarii anno 1616.

Borghese II Vol. 448^{a-b} f. 43 (geheel eigenh.).

2559.

1616 Mei 11.

De graaf van Egmond(?) schrijft aan den nuntius te Brussel over de houding van prins Maurits tegenover de Remonstrantsche geschillen.

Hasta agora De la Haya, 11 Mayo 1616.

Borghese III Vol. 51^c f. 120—120^v (gelijkt. afschrift). Op den rug de aantekening: „Lettera del conte d' Agamonte al nuntio". Volgen nog f. 126—129^v in Spaansche vertaling van dezelfde hand twee stukken aangaande het verdrag van bondgenootschap tusschen de Staten-Generaal en de Hanze-steden, d.d. 1616 Juni 13, den Haag.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 51.

2560.

1616 Augustus 1.

Brief van den Keulschen nuntius (Albergati) aan den apostolischen vicaris (Rovenius): over de Hollandsche Seminarie's te Keulen en Leuven. Als bijlage eene uiteenzetting der: „rationes, quibus moti sunt et moventur, qui suadent collegium non esse transferendum", nl. van Keulen naar Leuven.

Respondeo literis factum vidimus.

Borghese IV Vol. 252 f. 33 en f. 34 (gelijkt. afschrift; de dagteekening staat bovenaan).

Gedr. *Archief aartsb. Utrecht* XXXII p. 382.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 52.

1616 December 3.

De Brusselsche nuntius Gesualdi aan den kardinaal-staatssecretaris: over de vijandige houding der Hollanders ten opzichte van den pauselijken Stoel, en over een Italiaansche vertaling van hun Bijbel.

Ho ricevuto ultimamente d' Ollanda l' avviso, che V. S. Illma vedrà dal qui congiunto foglio ¹⁾). In proposito di che m' occorre dirle di vantaggio, che mi è stato riferito, che gli heretici in quelle parti si vantano di volere scacciare il S. Pontefice di Roma et deporlo, et che questo sarà l' ultimo Pontefice, et che queste guerre d' Italia apriranno loro la strada a far ciò et ad introdurre la religione loro in Italia, et cose simili in dispreggio della Santità Sua et della vera religion cattolica, piene d' arroganza et di presunzione. Spero però nella bontà di Dio, che per mezzo della Santità di N. S. medesimo reprimerà questo orgoglio contro la santa religione cattolica et il suo Vicario in terra a confusione et vergogna della loro temerità, et che mediante la prudenza et vigilanza della Santità Sua questi rumori d' Italia si termineranno felicemente, et che si libererà da i sospetti, che li possono causare questi motivi, et che gli donerà lunghissimi anni di vita.

Dal medesimo avviso vedrà V. S. Illma il maneggio, che hanno i medesimi Ollanesi di far stampare la Bibbia loro in lingua Italiana; il che potendo essere di molto pregiudizio all' Italia, ho avisato un padre Gesuita, ch'è in Leyda, luogo della loro academia et della stampa, perche stia vigilante per sapere, se questa stampa va innanzi, et se questi libri saranno mandati fuori; che quando ciò sarà, mi dia avviso minutamente del tutto et anco tanto anticipatamente, che sia in tempo di impedirgli per quella strada, che essi teneranno Di Bruxelles, 3 Decembre 1616.

Borghese II Vol. 102 f. 379—379^v (oorspr., eigenh. geteekend).

1) Dit volgt fol. 380 en luidt ten deele:

Ex litteris Alexandri Trognesei.

.... Saeviunt magnopere haeretici, praecipue quod suppetias Venetis sint laturo, subditisque animis dantes Sedem apostolicam brevi evertendam ac Calvinisticae religionis Romae sedem fixuri,* quam ob causam in vexillis Batavicum leonem Pontificem e sede ejicientem depinxere.

In linguam italicam Calvinistica biblia adjuncto catechismo ejusdem Calvini sive Heydelbergensi transferri mandatum est, ut translatio in Italiam mitti possit, ut quod nuper in Hispaniis tentatum fuit, in Italia perficiatur.

2562.

1616 December 17.

De Brusselsche nuntius Gesualdi aan den kardinaal-staatssecretaris: over de Italiaansche vertaling van hun Bijbel, die de Hollanders in Italië willen verspreiden.

Diedi conto a V. S. Illma con le passate dell' avviso havuto d' Ollanda del pensiero, che havevano gli Ollandesi di fare stampare la Biblia Calvinistica in lingua italiana. Hora le soggiungo, che non solo mi vien confermato il medesimo da altra parte, ma mi vien detto, che detti libri dovevano trasportarsi in gran numero con l' occasione de vascelli, che dovevano portar le genti, che gli Ollandesi danno in ajuto de' Venetiani. Ne scrivo però a Mons. nuntio di Venetia, acciò veda di opporsi nel miglior modo, che stimerà espediente, perchè sia impedito l' effetto del loro disegno.... Di Bruxelles, li 17 Decembre 1616.

Borghese II Vol. 102 f. 392 (oorspr., eigenh. geteekend).

2563—2564.

1616.

a. *Oorspronkelijke brieven van den Keulschen nuntius Albergati aan den kardinaal-staatssecretaris Scipio Borghese, loopende van 3 Januari tot 18 December 1616. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake.*

Zoo bijv. Vol. 177 f. 116:

Col tempo vedranno li Spagnuoli, quanto importi il negotio della confederatione delli Ollandesi con le città Ansatiche e queste provincie, e tutta Germania lo sentirà, poiche se bene hora alcuni per abassarla dicono, che è cosa informe, et altre simili cose spargono, tuttavia si accorgerano, che costoro la saprano ben' perfettionare. Fù ancora informe la rebellione fatta dalli medesimi Ollandesi contro il re di Spagna, e dalli Suizzeri contro la casa d' Austria e all' imperio. Tuttavia hora vedesi, come le cose passano. Ma il ponto sta, che le cose non staranno qua, et l' esperienza mostrerà che pian' piano tiraranno delle altre città imperiali, come tentano di fare, e già hano mandato a trattare seriamente con Colonia per tirarla nella loro lega. Ma essendosi inteso questo negotiato, si è rotta la prattica, et Colonia cathogorice ha risposto, che non vuole unirsi con loro. Hora se audent tentare Coloniam, che ben' sano che è catholica, che faranno con le altre della loro setta!

Sono arrivati a tanta superbia costoro, che hora sono in termine di rompere l' amicitia col re d' Inghilterra per causa del trafico de panni. E passato innanzi assai li disgusti.... Di Colonia, alli 6 di Novembre 1616.

b. *Eenzoo van 8 Maart tot 30 October 1616.*

Borghese II Vol. 177 f. 1—176 en Vol. 179 f. 1—278^v.

2565.

1616.

Brevis descriptio status, in quo est ecclesia catholica in partibus Belgii, ab haereticis occupata.

Deze beschrijving der Hollandsche Zending is blijkbaar afkomstig van Philippus Rovenius, die haar afzond aan den Brusselschen nuntius (Gesualdi).

Ex septemdecim Belgii provinciis.... Haec sunt, Ill^{me} Domine, quae pro brevitae temporis de statu nobis commissarum partium scribere potuimus, quae speramus Ill^{mae} Gratiae Vestrae non ingrata futura. Confidimus quoque, Ill^{mae} Celsitudinem Vestram nobis in tam vasta et populosa messe laborantibus suo favore et patrocínio non defuturam. De controversia, quae religiosis praesertim de Societate Jesu aliquando fuit cum pastoribus nostris et sacerdotibus, nihil hic moveo, sperans religiosos deinceps ordinationi Sanctissimi Domini parituros, qui per omnia quoad administrationem Sacramentorum et doctrinam catholicam religiosos in istis partibus existentes vult parere Vicarii apostolici directioni et articulos inter Ill^{mm} D. Sasboldum piaem mem. et P. provincialem Flerontinum conceptos exacte observari. Quod si deinceps aliqua fuerit orta difficultas, parati erimus in satisfactionem Ill^{mae} G. V. et cuiusvis juste poscenti a nobis rationem.

Borghese II Vol. 2—3 f. 189—198^v (gelijkt. afschrift).

Gedr. *Archief aartsb. Utrecht* I p. 208 (waar deze slotpassage ontbreekt).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2566.

1617 Januari 21.

De Brusselsche nuntius Gesualdi aan den kardinaal-staatssecretaris: over het aan de Hollandsche vloot toegeschreven plan, om op haren tocht naar Venetië het H. Huisje in Loreto te overrompelen en te plunderen.

La gente d' Ollanda non è ancora partita, trattenendosi tuttavia per causa del vento, come si è avvisato con le passate.

Uno Italiano negoziante di mercantie di vini, come dice, et venuto ch'è poco tempo da Candia nell' Haya, è venuto a trovarmi molto secretamente, et senza io conoscer lui, nè lui conoscer me, et mi dice, che trattando con uno segretario del conte Giovanni di Nassau, che dovrà andare in Italia con la gente levata per servitio de' signori Venetiani, gli ha cavato da bocca, che questa medesima gente tiene pensiero, dopo che saranno entrati nel golfo di Venetia, di fare una sorpresa alla Casa Santa di Loreto per saccheggiarla et poi di seguitare il loro viaggio, et che per haver intelligenza dalla parte di dentro vi dovranno mandare una quantità di soldati alla sfilata sotto pretesto di devotione, che vi si dovranno fermare o trovarsi a tempo, che

comparischino li vascelli, et gli daranno ajuto dentro quanto potranno et gli daranno il contrasegno di tre raggi, che butteranno in aria. Anzi mi dice, ch'è stata data carica di ordire questa tela ad un padrone d'un vascello, che non ne sa il nome, che dovrà venire ad Ancona carico di pesci saldati et fermarvisi sino a tanto che saranno passati li vascelli con le genti. Et dice, che se il conte Giovanni potrà in quel medesimo tempo giungervi per terra, che procurerà di farlo. Nè mi ha detto altro et mi ha risoluto di non poter penetrar' altro.

In quanto a me, non ne credo niente, perchè questa è gente hoggi di quasi consumata. Hor quanto sarà peggio, quando saran più vicino a Loreto, et però non saranno atti a far questo male. La città è circondata di mura, che sarebbono necessarie artiglierie et altre forze, ch'esse non hanno tempo di fare; et poi andando in servitio de' Venetiani, non potranno mai far cosa oltre l' ordine dato loro, che non credo potrà esser tale.... Di Bruxelles, 21 di Gennaro 1617.

Borghese II Vol. 113 f. 26—26^v (oorspr., eigenh. geteekend). Dit Vol. omvat dergelijke brieven van 7 Januari tot 30 November 1617. Hollandsche aangelegenheden, vooral de godsdiensttwisten tusschen Arminianen en Gomaristen, komen er niet zelden ter sprake.

2567.

1617 Februari 18.

De Brusselsche nuntius Gesualdi aan den kardinaal-staatssecretaris: over zijne tusschenkomst om door middel van den Venetiaanschen gezant Soriano de inscheeping van 700 italiaansch-protestantsche catechismussen naar Venetië te beletten.

Si attende.... Li vascelli con la gente per servitio dei signori Venetiani degli 8 di questo non erano partiti, durando tuttavia il vento contrario. Con qualche occasione li giorni passati feci sapere al Soriano, segretario de' Venetiani, ch'è nell' Haya et aspetta la partenza delli vascelli, ch'erano imbarcati li 700 pezzi di catechismi Calvinistici in lingua italiana per portarli in Italia, che però procurasse di rimediare, sapendo io, che questo era direttamente contrario alla volontà di quella repubblica. Per il che lui mi fa sapere haverne fatto strepito col conte Giovanni di Nassau, capo di queste gente, et haver fatto far diligenza ne' vascelli et non ritrovarsi cosa alcuna. Con tutto ciò mi vien detto per certo, essere già imbarcati. Non puo tuttavia negare, esservi un predicante, ma per servitio del conte Giovanni; ma a me vien detto, esservene imbarcati tre.... Di Bruxelles, 18 Febbrao 1617.

Borghese II Vol. 113 f. 49—49^v (oorspr., eigenh. geteekend).

2568.

1617 Maart 11.

De Brusselsche nuntius Gesualdi aan den kardinaal-staatssecretaris: over de Hollandsche vloot op weg naar Venetië.

Le genti Olandesi per servitio de' Venetiani partirono all' ultimo del passato mese di Febraro con buon vento; ma di essi ne sono restati in dietro tre vascelli grossi, che chiamano navi da guerra, ben' armate con forse settecento huomini; dicesi per non essersi bene intesi nel partire. Questi tre vascelli si scrive d' Olanda, che partivano alli 6 del passato, et che non si sarebbero potute più congiugnere con gli altri, li quali havendo havuto buon vento potranno hora esser verisimilmente vicino allo Stretto, dove erano aspettati da gli Spagnuoli con buon numero di vascelli armati per impedir loro il passo. Subito che qui si seppe la nuova certa della partita di essi Olandesi, fu spedito in Ispagna corriere di posta per darne conto, con tutto che la partita loro si fosse potuta molto bene ivi conjetture della mutatione del vento divenuto prospero.

Fu scritto con le passate, che gli Olandesi per servitio de' Venetiani portavano delle Biblie Calvinistiche in lingua italiana, et cosi mi fu riferito qui da un padre Gesuita. Tuttavia è venuto uno, che habita ordinariamente in quelle parti et dimostra esser molto bene informato di questo, che mi dice assolutamente, non esser vero, per non esser' ancora esse Biblie finite di stampare. Il medesimo mi ha portati alcuni fogli di detta Biblia, che mando qui giunti a V. S. Illma. Onde se cosi è, facilmente potrebbe essere, che il padre Gesuita avesse preso errore in ciò et che non fossero le Biblie, che havessero imbarcate, ma di quei libri, che contenevano sessanta Salmi di David col Cantico di Simeone et dieci commandamenti, che alli giorni passati ne inviai uno a V. S. Illma con l' avviso, che n' erano stati imbarcati 700.

Corre qui voce, che gli Olandesi per servitio de' Venetiani partiti al ultimo Febraro habbiano animo di saccheggiare la Santa Casa di Loreto, sapendosi certo, che conducono con loro alcune piccole barche piene di zappe et di picconi, che non si sa a che debban servire loro in altro.... Di Bruxelles, XI Marzo 1617.

2569.

1617.

Descriptio status, in quo nunc versatur religio catholica in Confoederatis Belgii provinciis. 1617.

Deze beschrijving der Hollandsche Zending (van dezelfde hand als boven n°. 2565) is blijkbaar ook door Rovenius opgesteld.

In Hollandia caeterisque . . . et summe meritorium.

Borghese II Vol. 2—3 f. 199—206 (gelijkt. afschrift).

Gedr. *Archief aartsb. Utrecht* XVII p. 457.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49.

2570.

1617—1618.

Onder tal van avvisi ook eenige „d' Ollanda" en „di Fiandra", met berichten van staat- of krijgskundigen aard.

Zoo bijv. f. 28 uit Antwerpen 23 November 1617:

D' Ollanda si scrive, che i Stati havevano risoluto di convocare sinodo nazionale al Maggio seguente, però che in esso non habbia ad entrar niuno straniero, che in conclusione permetteranno a ciascuno il predicar quello che vorranno.

Che Barnevelt in ogni cosa havea prevaluto contra il conte Mauritio, dando speranza, che finiti i tre anni, che restano della tregua, non vi ha da essere piu tregua, ma guerra, per il che i soldati erano allegri e molti altri del popolo, che desideravano guerra. Ma i piu prudenti tengono, che Barnevelt non creda di voler guerra, ancorche fuori mostri di desiderarla . . .

Borghese IV Vol. 252 f. 28—28^v en f. 81^v (gelijkt., waarschijnlijk naar cijferschrift).

2571.*1617—1619.*

Verschillende, niet onbelangrijke avvisi, getiteld: „Dell' Aya” of: „Di Fiandra”, loopende over de jaren 1617, 1618 en 1619 en behelzende tal van merkwaardige bijzonderheden over de binnen- en buitenlandsche staatkunde der Republiek, o. a. over de Arminiaansche geschillen en over het proces van Oldenbarnevelt.

Borghese III Vol. 127^e f. 24, 38, 54—55, 62—67, 72, 81—90, 103—106, 113—119, 127—132, 134, 158—158^v, 175—178, 187, 316 en 329.

2572—2574.*1617—1619.*

a. *Oorspronkelijke brieven van den Keulschen nuntius Albergati aan den kardinaal-staatssecretaris Scipio Borghese, loopende van 1 Januari tot 31 December 1617; sommige deels in cijferschrift. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake.*

b. *Evenzoo van 28 Januari tot 30 December 1618.*

c. *Evenzoo van 6 Januari tot 29 December 1619.*

Borghese II Vol. 182 f. 1—275^v, Vol. 184 f. 1—277 en Vol. 180 f. 1—213^v.

2575.*1617—1619.*

Register van afschriften der brieven, door den kardinaal-staatssecretaris gericht aan den Brusselschen nuntius Morra, loopende van 5 Augustus 1617 tot 20 Juli 1619. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen dikwijls ter sprake. Vooraf gaat de instructie voor Morra, d.d. 1617 Juni 27.

Sotto questo nome.... Di Roma, a 27 di Giugno 1617.

Borghese II Vol. 428 (ongepagineerd, de eerste helft).

De instructie gedr. Cauchie-Maere, *Instructions* p. 57.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 50—51.

2576.

1618 Januari 20.

Bezwaar- en verzoekschrift, bij paus Paulus V ingediend door ruim 40 Hollandische Katholieken, ten gunste van Alexander Carolus de Trogney, die met zijne kerkelijke overheid een hooglopend geschil heeft.

Hollandiae fidelis.... Ex Hollandia, 20 Januarii 1618.

Borghese I Vol. 715 f. 144—144^v (gewaarborgde vertaling van den notaris Conr. Laurentii).

Gedr. Archief aartsb. Utrecht XXXII p. 384.

2577.

1618 Februari 24.

De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: o. a. over den dood en de nalatenschap van Philips Willem, prins van Oranje.

Quanto al matrimonio.... Era il principe d' Oranges stato a desinare Domenica mattina col marchese Spinola, et haveva designato di rendergli il desinare il Giovedì seguente, et a questo effetto, mentre era a tavola, l' haveva di già invitato con alcuni altri cavalieri. Sopragiunto poi la Domenica a sera leggiermente dalla podagra, et perche solea ricevere giovamento dall' uso de' cristieri, il Lunedì mattina volse, che un suo creato non molto pratico gliene facesse uno, havendo lasciato a Breda un' altro, della cui opra solea valersi in questa sorte di servitio, ne volle che il suo medico o altri ciò facessi, eccetto il creato sudetto, che lo serviva alla camera e come di barbiere. Avvenne, che nel porgli il cristiero il prencipe sentendosi far male esclamò, et uscì poi qualche poco di sangue, et hebbe dolori eccessivi alle parte da basso tutto il giorno, i quali dolori si mitigarono alquanto con le sagnie della sera, ma hebbe ritenzione di tutti li benefitii della natura, e le parti da basso s'annegirono. Il Martedì gli diedero un poco di manna, e d'indi a due hore rese lo spirito a Dio, che a pena hebbe tempo di comunicarsi, senza haver lasciato figliuoli. L' hanno poi aperto e trovato, che quel cristiero gl' haveva rotto l' intestino, e la punta della siringa, ch' era d' occone, ferì la vessica, che poi fatto subito cancrena l' hanno in poche hore condotto a morte, la quale è stata sentita da S. A., da tutta la Corte e città, dalla quale per la sua somma bontà era sommamente amato. Ha lasciato un testamento serrato, che per ancora non è stato aperto, e su le ultime hore fece un codicillo a contemplatione della prencipessa, sua moglie giovine e sorella del prencipe di Condé, il qual codicillo, ancorche non havesse tempo a segnarlo di sua mano, si crede

nondimeno, che sarà valido, havendo assistito e ratificato le cose contenute in esso alla presenza del duca d' Aerschot et d' altri signori et di notarii publici. In esso lascia alla prencipessa sudetta il bellissimo suo palazzo qui di Bruxelles con tutte le gioie, argenterie e paramenti, mobili e tutto quello, che vi è dentro, et in oltre $\frac{m}{200}$ scudi, $\frac{m}{20}$ fiorini annui per il suo dotario, Dist con due altre terre, e si stima, che tutto arrivi al valore d'un milione e più. De' suoi feudi e stati, che sono divise parte in Olanda et in Brabante, e parte in Borgogna et in Francia, non si sa sinhora quello c'havrà da' essere, ma il suo più prossimo herede è il conte Mauritio di Nassau, heretico capo d' Olandesi, come V. S. Illma sa, e si presuppone, che vi saranno molte liti in questa successione, la quale, pagato questo legato alla prencipessa e gli altri, dicono che pure resteranno da due milioni.... Di Bruxelles, 24 di Febbrajo 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 100—102^v (oorspr., eigenh. geteekend).

In denzelfden bundel, die soortgelijke brieven bevat van 6 Januari tot 29 December 1618, nog tal van berichten over deze nalatenschap en de hierop gevolgde oneenigheid der weduwe met prins Maurits.

2578.

1618 Maart 18.

De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: o. a. over de nalatenschap van Philips Willem, prins van Oranje, en de mogelijkheid, dat prins Maurits katholiek zou worden.

Arrivò poi.... Ognuno si meraviglia, che il conte Mauritio col non farsi cattolico voglia perdere sì bella occasione d' essere, come sarebbe senza dubbio, il primo e più potente signore di queste parti, quando lasciata l' heresia, ritornasse al grembo della Chiesa, e di liberarsi d' un mondo di travagli, ne quali facilmente sarà per entrare per occasione dell' heredità pervenutagli con la morte del prencipe suo fratello. Questa ragione fa, che molti sperino, ch' egli habbia a far qualche buona risoluzione e di mutare religione, e dicono che si trova de più due milioni di contanti.... Di Bruxelles, X di Marzo 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 133—135^v (oorspr., eigenh. geteekend).

2579.

1618 Maart 24.

De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: o. a. over de welwillende houding van prins Maurits tegenover de Katholieken van Breda.

Dalle mie precedenti.... Al prencipe Mauritio era arrivato un gentiluomo espresso, mandato dal re Christianissimo, per condolarsi seco della morte del prencipe d' Oranges suo fratello, e per rallegrarsi della successione. Da Mons. vescovo d' Anversa mi vien detto, che un' huomo, mandato dalla città di Breda al medesimo Mauritio per far il medesimo officio, e per ricognoscerlo come signore di esso città, gli havebbe fatto istanza, accioche fosse levato a Cattolici l' essercitio della loro religione in quelle parti e ridotto quel paese alla forma degli altri, che sono sotto il dominio de Stati, egli l' haveva espressamente negato, volendo che in materia di religione non s'innovasse colà cos' alcuna, e che i Cattolici si conservassero in quei medesimi termini, ne' quali sono stati in tempo del morto prencipe, suo fratello.... Di Bruxelles, 24 Marzo 1618.

Borghese II Vol, 112 f. 170—171 (oorspr., eigenh. geteekend).

2580.

1618 April 4.

Verzoekschrift, door Alexander Carolus de Trogney ingediend bij Paulus V, om 's pausen bescherming te vragen tegenover Rovenius.

Post pedum oscula.... omni meliori modo etc.

Borghese I Vol. 715 f. 138 (oorspr., met dagteekening op den rug).

Gedr. Archief aartsb. Utrecht XXXII p. 387.

Zie boven n°. 2576.

2581.

1618 April 7.

De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: over de erfopvolging van prins Philips Willem van Oranje aan prins Maurits, en over de wettigheid der geboorte van laatstgenoemde.

Vedo quello.... Quanto poi ai natali di esso Mauritio, la verità è, ch' egli da suo padre e dal prencipe suo fratello in vita fu sempre reputato e riconosciuto come legittimo, e dall' ultimo come tale alla sua morte lo ha

lasciato suo universale herede, ne sopra questo vi può essere attacco alcuno. Bene hanno dubitato molti, s'egli sia legitimo, per essere stata sua madre figliuola del duca Mauritio, elettore di Sassonia, che fu la 2ª delle quattro mogli, che hebbe il prencipe Gulielmo, stata ripudiata come adultera, e perche si diceva, che ella havesse commercio con un suo medico, chiamato Rubens, che ha lasciato un figliuolo similissimo a Mauritio nell' effigie ¹⁾. Ma questa è cosa di difficillissima probatione, ne vi è che si curi di andar a ricercar la verità del fatto. E tutti dicono, che Mauritio nacque constando il matrimonio, et egli poi a cautela dall' imperatore si fece in ogni miglior forma dichiarar per legitimo.... Di Bruxelles, 7 Aprile 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 185—186^v (oorspr., eigenh. geteekend).

2582.

1618 Mei 5.

De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: o. a. over de scherpe verhouding tusschen prins Maurits en de weduwe van prins Philips Willem van Oranje.

Mando i giorni a dietro la principessa d' Oranges a donare al prencipe Mauritio alcuni cavalli, ch' erano stati del prencipe suo marito. Mauritio li ricevè, ma par, che si sdegnasse, che se gli mandasse a donar questo, ch' egli pretendeva che fosse suo. E questo suo sdegno mostrò con atti e con parole, perche al cavallerizzo, che condusse i cavalli, prese la falda del mantello, dicendogli: Di chi è questo ferraiolo? Rispose il cavallerizzo, che era suo. Disse allora Mauritio: Io te lo dono. E meravigliandosi l' altro, soggiunse: Così a punto fa la principessa, che dona a me quello, che è mio. Oltre di questo, ha anche scritta una lettera alla principessa molto secca, mostrando che i cavalli, che ha ricevuti, come cosa sua. Di questo atto e risposta di Mauritio si è risentita la principessa, et ne ha dato conto al re di Francia, il quale s' intende, che ne sia grandemente alterato, e ch' habbia scritto al suo residente in Olanda, che si risenta di questo procedere e veda di addolcirlo e ridurlo a comporsi colla principessa, et in questa conformità ne ha scritto ancora e datine gli ordini necessari a questo ambasciatore qui in Bruxelles incaricando loro a procurar, che Mauritio dia soddisfazione alla principessa.... Di Bruxelles, 8 Maggio 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 238—240 (oorspr., eigenh. geteekend).

1) Vgl. over dit gerucht, Fruin, *Verspreide geschriften* VIII p. 371.

2583.

1618 Mei 12.

De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: o. a. over de minzame ontvangst van (Jean de Tulles), bisschop van Oranje, bij prins Maurits.

Si trova.... Non lascerò l' accennare anco a V. S. Illma, che dall' Haya ultimamente mi viene scritto con lettere del primo corrente, ch' il Sabato sera il sudetto vescovo era gionto colà et che la Domenica seguente fù a pranzo col principe Mauritio, dal quale fusse ricevuto cortesemente et che nella mensa passarono trà di loro lunghi discorsi et familiari colloqui, et che si giudicava, ch' egli fosse per trattenersi colà alcuni giorni per trattare col principe li negocii, per occasione de quali egli era venuto, che si dicevano fossero per beneficio di quella chiesa. Riferisce parimente il preposto sudetto, che Mauritio habbia honorato et accarezzato molto detto vescovo e tenutolo alla sua mensa più volte.... Di Bruxelles, a 12 Maggio 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 248—249^v (oorspr., eigenh. geteekend).

2584.

1618 Juni 16.

De bisschop van Oranje (Jean de Tulles) aan Mgr. Capponi te Rome: over zijne persoonlijke onderhandelingen met prins Maurits, om in het prinsdom Oranje de uitoefening van den katholieken godsdienst veroorloofd te krijgen; welke onderhandelingen een gunstig resultaat hadden bij den prins, die hem in den Haag zeer minzaam ontving en hem daar twee maanden lang in een eigen woning de bisschoppelijke functie's vrij liet uitoefenen.

Con l' occasione.... Di Parigi, alli 16 di Giugno 1618.

Borghese II 68 f. 415—415^v (gelijkt. afschrift).

1618 Juni 23.

Eleonora de Bourbon, nog treurend over den dood van haar gemaal prins Philips Willem van Oranje en zich in hare rechten verkort voelend door de prinsen Maurits en Frederik Hendrik, beveelt zich aan in de bescherming van paus Paulus V.

Tres saint Pere!

Je croy que Votre Sainteté aura passé longtemps esté advertie de la perte, que j'ai faicte en la personne du deffunct monsieur le prince d' Orange, mon tres honoré saingneur et tres debonnaire mari, que Dieu aist a gloire. L'affliction, qui m' en reste, est sans pareille, aussi bien que le regret extreme et les larmes, qu'on ont espandues avec moy tous ses subjects catholiques infinies; mais si j'ai perdu un tres bon mari, eux un tres bon prince et saigneur, Votre Sainteté a aussi perdu en luy un tres bon serviteur et un fils tres obeissant de notre sainte mere eglise catholique, apostolique et romaine. Ces justes causes de mon deuil et les troubles, que je recois sans nombre des saigneurs princes Maurice et Henri, ses freres heretiques, me contraignent et Votre paternelle bonté me donne l'asseurance de me presenter aux pieds de Votre Sancteté, pour la supplier, comme je fay tres humblement, de vouloir recevoir en sa sainte et benigne protection ceste veufve affligée et desolee, en m' accordant la requeste tres humble, que de ma part luy fera monsieur l'archevesque de Lion, en suite des memoires, que je luy en ai envié.... A Bruxelles, XXIII Juin 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 296—296^v (oorspr., eigenh. geteekend).

1618 Juni 23.

Eleonora van Bourbon, prinses-weduwe van Oranje, vraagt kardinaal Borghese om diens voorspraak bij den paus, dat deze haar bescherme tegen de haar door de prinsen Maurits en Frederik Hendrik aangedane kwellingen.

Depuis la perte que j'ai faicte de monsieur le prince d' Orange, mon tres-debonnaire seigneur et mari, j'ai receu tant de troubles de messieurs les princes Maurice et Henri ses frères, qu'il me seroit impossible vous le pouvoir assez représenter. Toutes ces traverses, jointes a mes afflictions precedentes, qui sont extremes, m' accablent de telle sorte, que j'ai assez de peine a prevenir leurs artifices et mauvaises intentions a mon endroict. Cela m' oblige de recourir a Sa Sainteté et d'implorer sa paternelle protection.... Votre bien humble servante....

Borghese I Vol. 691 f. 253 (oorspr., eigenh. geteekend, doch onderaan, bij de handteekening, geschonden). Op den rug (f. 258^v) het adres en de kantteekening der Staatssecretarie: „1618 Bruxelles 23 Giugno”.

2587.

1618 Juli 23.

De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: over het geschil tusschen prins Maurits en de prinses-weduwe van Oranje, wier zaak hij aanbeveelt.

Mi ha richiesto la principessa d' Oranges a voler supplicar V. S. Illma a degnarsi d' haver per raccomandate le cose sue, conforme alle istanze, che le ne possano esser fatte in suo nome da Mons. arcivescovo di Lione, intendendosi, che 'l prencipe Mauritio, non potendo arrivare al suo disegno per via temporale, procuri travagliar la principessa con l' armi spirituali, del quale instrumento non potendo egli usare per esser' heretico, si serve a ciò del mezzo del conte Giovanni, che è cattolico, ancorche non gli possa sinhora competere attione alcuna contro la principessa per conto dell' heredità di suo marito.... Di Bruxelles, 23 Giugno 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 289 (oorspr., eigenh. geteekend).

2588.

1618 Augustus 17.

Lamoraal, prins van Ligne, vraagt paus Paulus V om goedkeuring en zegen op het 15 dezer te Brussel met pauselijke dispensatie voltrokken huwelijk zijner dochter Ernestina met graaf Jan van Nassau, die katholiek geworden is.

Habita ratione.... Idque imprimis hoc attento, quod comes ipse jam pridem (uti S. V. eum facturum Brevi suo haud obscure insinuaverat) ad gremium S. Matris Ecclesiae catholicae, apostolicae et romanae confugerit, adeoque etiam, quod relictis omnium aliorum principum et rerum publicarum partibus, solis Majestatis Catholicae nostrorumque principum obsequiis sese devoverit, sine quibus equidem tanti momenti conditionibus et consensu parentum utriusque concurrente hoc matrimonium nunquam admissurus fuissem.... Bruxellis, 17 Augusti 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 404 (oorspr., eigenh. geteekend).

1618 November 3.

De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: over den apostolischen vicaris Philippus Rovenius en den Haarlemschen vicaris-generaal (Sibrandus Sixtus), omtrent wier min of meer onderworpen houding ten opzichte van den nuntius wordt gerapporteerd.

Scrivo V. S. Illma, che la Santità di Nostro Signore, fatto riflessione a quello, che in più lettere io ho havuto occasione di scrivere della soverchia autorità, che pareva che il vicario apostolico d' Olanda e il vicario d' Harlem s'havessero attribuita nel governo de' cattolici di quelle parti, et eretta quasi una forma di repubblica, come se non havessero voluto riconoscere per superiore il nuntio apostolico, S. Stà stava con qualche perplessione, se stanti le cose sodette, dovesse dargli il titolo episcopale, non volendo S. B^{ne}, che con accrescergli la dignità, invece di maggior frutto, ne risultasse effetto contrario. Per tanto mi comanda, che io mi assicuri bene de' particolari scritti da me, de' quali mi manda copia, e che io ne dia poi conto a V. S. Illma.

Dico dunque, che non solamente confermo per vero tutto quello, che ho scritto nelli luoghi citati nella sudetta copia, ma mi ricordo, molto prima con altre mie haver sempre scritto l'istesso così, come scrissi; anzi che doppio che Nostro Signore mi fè gratia del breve, se n'era veduto effetto ¹⁾, che già cominciavano a conoscer me per superiore, e mi scrivevano lettere di sommissione. Et havendo poi havuto avviso per lettera del signor Cardinale Millino, come la Santità Sua haveva applicato l'animo ad honorar detto vicario della dignità episcopale, non ci feci più riflessione che tanto, ma mi confermai subito come devo e fò sempre con la volontà e gusto di S. B^{ne}. Et in vero io credo, che più tosto s'habbia da sperar frutto che altro da questa nuova dignità, ch'è per dargli N. S^{re} così, perche tanto più sarà l'obbligo, ch'egli avrà d'ubidire e servire alla Sede apostolica e suoi ministri, come perche io l'hò per huomo da bene in tutto il resto, e se ben sente la superiorità, tuttavia si riduce, il che non hà fatto, nè penso farà mai il vicario d' Arlem; e credo che per la stretta amicitia, che il vicario apostolico tiene con lui, senta e mostri alle volte durezza in ubidire. È vero ancora, che con troppo aspri modi ha trattato alcuni preti con parole, che in presentia mia disse alli stessi principali, che meritavano peggio; ma ripreso da me, si humiliò e si ridusse, e crederia di certo, che se non fosse questo vicario d' Arlem, il vicario apostolico non faria tanto, e se V. S. Illma gli scrivesse

1) Reeds 7 April 1618 schreef de nuntius naar Rome: „Il breve mandatommi da N. S. per le cose d' Olanda ha cominciato a fare effetti meravigliosi, perchè il Vicario apostolico e quello d' Arlem cominciano a riconoscere se stessi et a levarsi da quella erettione imaginaria di repubblica, che s'havevano posta in testa di non haver superiore, perchè già cominciano a scrivermi lettere con maggiore sommissione".... (t. a. p. f. 191).

poi una lettera, dichiarandogli esser mente di N. S^{re}, che ubidisca a tutti li ministri della Sede apostolica e tratti con maggior piacevolezza li cattolici et li preti in particolare, ovvero S. Stà gli mandasse un breve nella conformità sodetta, crederei che ciò con la destrezza del nuntio apportasse qualche servitio alla Sede apostolica. Che quanto al resto, come anche si è potuto vedere nel processo, ch'io mandai, la vita et i costumi del Rovenio vicario apostolico sono stati sempre irreprehensibili, e s'egli hà qualche poco errato, si deve credere, che ciò non sia nato da cattiva mente, mà dall' essere avvezzo à quella libertà, et à non soggiacere interamente al nuntio, et al presupposto, ch'egli forse faceva di non esser tenuto ad ubidirlo. Ma hora, come ho detto, s'è mutato in meglio, e spero che sempre s'anderà portando con maggior sommissione e riverenza.... Di Bruxelles, 3 Novembre 1618.

Borghese II Vol. 112 f. 430—431 (oorspr., geheel eigenh.).

2590.

(1618 November).

Verzoekschrift, aan den Brusselschen nuntius Morra gericht door Johanna de Maulde, uit Zeeland, die katholiek geworden is en haar protestantsche familie verlaten heeft, doch om den geloove door haren vader niet met rust gelaten wordt: dat zij huwen mogt met haren neef, Franciscus van Haveskercke, te Gent.

Exponitur.... intercedere dignet.

Borghese II Vol. 112 f. 444 (oorspr., ingelascht bij een aanbevelend schrijven van den nuntius d.d. 1618 November 10).

2591—2592.

1618 December 1.

a. De Brusselsche nuntius Morra aan den kardinaal-staatssecretaris: over de gespannen verhouding tusschen prins Maurits en Frederik Hendrik.

Intorno alle cose.... Tra 'l principe Mauritio e 'l conte Enrico suo fratello dicesi sia nato qualche disparere, e che venuti a parole Mauritio habbia data una guanciata al detto conte Enrico, il quale sdegnato si fosse partito dalla casa di Mauritio, e ritirandosi con sua madre ad Amsterdam. Ma io non ne ho riscontro tale, che lo possa tener per certo sin' hora.... Di Bruxelles, primo Decembre 1618.

- b. *Over de geldelijke inkomsten van Philippus Rovenius, met het oog op zijne bisschopswijding.*

Questa settimana è poi comparso il Vicario apostolico d' Olanda, et havendo io procurato di sapere, che entrata egli habbia e che cosa sia per dargli S. A. per mantener con decoro il grado e titolo di vescovo, egli mi ha confessato liberamente, che la prepositura d' Aldenzalia, che tiene, gli rende 800 ò 900 fiorini l' anno, la pensione, che gli da S. A., è di 500 fiorini, e 'l sussidio ordinario, che gli danno i Cattolici d' Olanda, è almeno d' altri mille fiorini l' anno, che uniti insieme faranno mille scudi grassi ogn' anno. Oltre a questo dice, che S. A. gli ha promesso di dargli qualche altro liberale sussidio di più, quando la Santità di N. S. si risolva a dar' al Vicario il sudetto titolo.... Di Bruxelles, primo Dicembre 1608.

Borghese II Vol. 112 f. 462 en f. 465—465^v (oorspr., eigenh. geteekend).

2593.

1619 April 3.

Brief van den pater Dominicaan Mathias Heyhus aan P. Michael Ophovius, zijn provinciaal te Antwerpen: voornamelijk over het proces van Oldenbarnevelt.

Timeo ne Dordraci, 3 Aprilis 1619.

Borghese III Vol. 127^e f. 150—151^v (oorspr.).

2594.

1619 Mei ^{11.}
13.

Avvisi uit den Haag (van den Franschen gezant Du Maurier): over geldelijke subsidie, door de Staten verleend aan de Boheemsche opstandelingen, over de Dordtsche Synode en den dood van Oldenbarnevelt.

La resolutione Du Maurier.

Borghese III Vol. 127e f. 151—152 (gelijkt. afschrift of vertaling).

2595.*1619 Juni 2.**Instructie voor den Brusselschen nuntius Sanseverino.*

Dei negotii che V. S. dovrà trattare . . . In Roma, li 2 di Giugno 1619.

Borghese II Vol. 403 f. 1—16^v (gelijkt. afschrift).

Gedr. Cauchie-Maere, *Instructions* p. 75.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 49—50.

2596.*1619 December 31.*

Bepalingen van het bondgenootschap tusschen de Republiek van Venetië en de Vereenigde Provinciën.

Essendo de la Serenissima . . . P. Schaffer.

Borghese I Vol. 616 f. 39—45^v en nogmaals II Vol. 109 f. 201—203^v (gelijkt. afschrift).

Vgl. de Jonge, *Nederland en Venetië* ('s Gravenhage 1852) p. 110.

2597.*1619.*

Oorspronkelijke brieven van den Keulschen nuntius Albergati aan den kardinaal-staatssecretaris, loopende van 20 Januari tot 22 October 1619. Hollandsche zaken van staatkundigen, soms ook van kerkelijken aard, komen niet zelden ter sprake.

Borghese II Vol. 174 f. 1—153.

2598.*1619.*

Zes brieven en stukken, van 4 tot 19 Mei 1619 gewisseld tusschen den Brusselschen nuntius Morra en den apostolischen vicaris Rovenius: over de benoeming van Franciscus Petri tot pastoor van de Streek.

Borghese III Vol. 127^e f. 160—165^v.

2599.

1619.

Capita factionis Arminianae quae fuerint et quomodo punita a Gomaristis.

Overzicht der partijleiders van de Arminianen en der aan elk hunner bedeelde straffen.

Joannes Barneveltius . . . fugit in Brabantiam.

Borghese III Vol. 127^e f. 54—55 (gelijkt. afschrift).

2600.

1619—1620.

Brieven der Staatssecretarie aan den Brusselschen nuntius Sanseverino, loopende van 15 Juni 1619 tot 12 December 1620. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen dikwijls voor.

Borghese II Vol. 403 f. 20—87 (gelijkt. afschriften, zijnde fragment van het brievenregister).

2601.

1620 Juni 19.

Protocol van het onderzoek, ingesteld door Cornelius de Witte, aartsdiaken van Antwerpen, over den twist van Augustinus Wolff, pastoor te Enkhuizen, met de paters Jezuwieten, die zich daar ook willen vestigen.

In negotio Enchusano . . . Antverpiae, 19 Junii 1620.

Borghese III Vol. 51^c f. 141—143 (gelijkt. en notarieel gewaarborgde vertaling).

2602.

1620 Juli 4.

Uittreksel van een brief van Rovenius, over zijne visitatie-reis door Twente en Salland.

Successus visitationis . . . me debui.

Borghese III Vol. 51^e f. 138 (gelijkt. afschrift).
Gedr. Archief aartsb. Utrecht XXXII p. 390.

2603.

1620.

Oorspronkelijke brieven van den Keulschen nuntius Albergati aan den kardinaal-staatssecretaris, loopende van 5 Januari tot 28 December 1620. Hollandsche zaken van staatkundigen en kerkelijken aard komen nu en dan ter sprake.

Borghese II Vol. 188 f. 1—295^v.

2604.

(Omstreeks 1620?)

De libertate maris Adriatici epistola Liberii Vincentii Holandi ¹⁾ ad Franciscum de Ingeniis ²⁾, Germanum.

Vooral op rechtskundige gronden komt Nicolao Crasso, in antwoord op een ontvangen brief van Paolo Sarpi, op voor de vrijheid der Adriatische zee, met afwijzing der exclusieve aanspraken van Venetië.

Auctus potius est . . . Magnanimitatis et justitiae Hispaniarum regis testis est nostra Batavorum respublica, quae cum antea in Burgundiae principum ditione esset, nunc beneficio et tolerantia regis pacifice libertate fruitur. Vale et in futurum non me cantilenis oblecteris.

Borghese IV Vol. 174 f. 214—222 (gelijkt. afschrift, z. d.).

1) Schuilnaam van den jurist en geschiedschrijver Nicolao Crasso Jr., geb. te Venetië 1586; hij schreef o. a.: *De jurisdictione reipublicae Venetae in mare Adriaticum* (Eleutheropoli 1619).

2) De bekende fra Paolo Sarpi, die eveneens over dit onderwerp schreef, is hiermede bedoeld.

2605.

1620.

Delle controversie tra Gommaristi et Armeniani heretici nelle Provincie Unite dei Paesi Bassi, loro sinodi et intelligenze.

Overzicht der godsdienstig-politieke geschillen tusschen Gommaristen en Arminianen, tot het loopende jaar 1620, waarin de schrijver gaarne het begin van het einde ziet der opkomende Republiek.

E volontà di Dio.... E sarebbe desiderabile, che gl' odii e le discordie crescessero tanto, che dai semi già sparsi nascesse una guerra civile e venisse ad indebolirsi la loro potenza, in modo che si facilitasse la via di poter con la forza ridur quelle provincie sotto l' obbedienza della Chiesa e del lor legittimo prencipe, e restasse libera la Christianità dall' arroganza di questa crescente repubblica, la quale presume di pareggiarsi ai potentati più grandi e di farsi com' arbitra negl' accidenti più gravi dell' Europa e del nuovo mondo.

Borghese I Vol. 756 f. 185—205 (gelijkt. afschrift).

2606.

1621 Mei 1.

Instructie voor den Brusselschen nuntius Del Bagno.

Il carico di governare.... In Roma, il primo di Maggio, l' anno 1621.

Borghese I Vol. 827bis f. 205—242 en nogmaals IV Vol. 256^c f. 174—197^v.
Zie boven n°. 897.

2607.

1621—1625.

Oorspronkelijke brieven der aartshertogen Albert en Isabella (ook ieder afzonderlijk) aan kardinaal Borghese, loopende van 18 Maart 1621 tot 17 Juli 1625. Hollandsche zaken van staatkundigen of kerkelijken aard komen slechts enkele malen ter sprake.

Borghese III Vol. 88^{e-f} f. 1—54.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 51.

2608.

1622 September 15.

De Brusselsche nuntius Del Bagno beveelt Philippus Rovenius bij diens reis naar Rome in de gunst van kardinaal Borghese aan.

Se bene Di Bruxelles, li XV di Settembre 1622.

Borghese III Vol. 4^a f. 94 (oorspr., eigenh. geteekend).

2609.

1625 Mei—Juli.

Avvisi dell' assedio e resa di Breda, scritti dal segretario del principe di Neuburgh.

Drie uit het Spaansche kamp d.d. Mei 30, Juni 25 en Juli 5 geschreven brieven van den cavaliere Giovanni Francesco Buonvicini, secretaris van den hertog van Neuburgh, behelzende van dag tot dag uitvoerige bijzonderheden over het beleg en de overgave van Breda, en beginnende met 20 Mei 1625.

Mercolidi della passata il cavaliere Buonvicini.

Borghese I Vol. 756 f. 207—235^v (gelijkt. afschrift).

2610.

1626 April 25.

De Brusselsche nuntius Del Bagno beveelt den zoon van Cornelius Gesselsz., uit Amersfoort, die te Leuven theologie studeert, bij kardinaal Borghese aan voor eene plaats in het Collegium Germanicum te Rome.

Havendo li Stati di Olanda publicato editto, che tutti li lor sudditi, che si ritrovano ne paesi del re Cattolico, debbano ritornare in patria sotto pena della confiscatione di tutti li lor beni, Cornelio Gesseli dalla città Amersfortia diocesi Ultrajettense, zeloso Cattolico, che hà un suo figlio nell' università di Lovani, che studia theologia appresso li Padri Gesuiti, vorebbe, che proseguisse li suoi studii et buoni costumi cattolici nel Collegio Germanico di Roma, per non cader nella pena, che vien imposta dal sudetto editto Da Bruxelles, li 25 d' Aprile 1626.

Borghese III Vol. 4^a f. 394 (oorspr., eigenh. geteekend).

2611.

1631 September 10.

Graaf Johann Ludwig van Nassau-Hadamar vraagt kardinaal Scipio Borghese om diens voorspraak en bescherming, ten einde aan enkele moeilijkheden het hoofd te bieden, die hij ondervindt bij de oprichting van een Seminarie tot opleiding van geestelijken, dat hij aan het bestuur der Jezuïeten wil toevertrouwen.

Audivi non ita pridem . . . Dat. Hadamaria, decima Septembris 1631.

Borghese III Vol. 15^a 1 f. 330—331^v (oorspr., eigenh. geteekend).

2612.

(1679).

„Relazione de trattati di pace conclusa in Nimega, e dello stato d' Alemagna e de principi della medesima”, door den nuntius Bevilacqua ingediend bij paus Innocentius XI.

Ardeva più che mai . . . mi sono proposto.

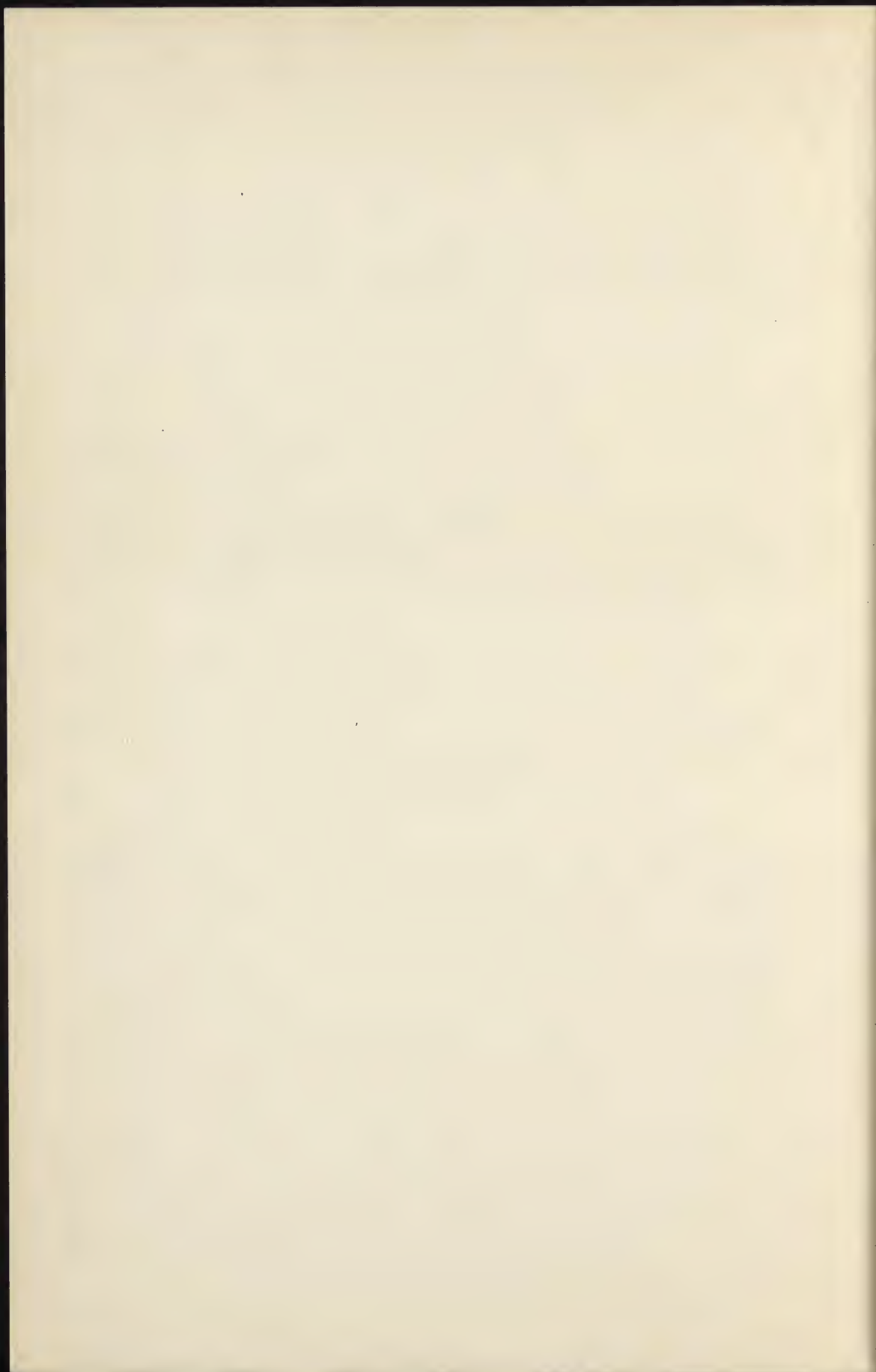
Borghese IV Vol. 256^b carta n°. 3 f. 1—62^v (gelijkt. afschrift).
Zie boven n°. 929.

2613.

1693—1695.

In een lijvigen bundel avvisi, uit verschillende landen opgestuurd, van 20 October 1693 tot 17 Januari 1695, ook niet weinige „dell' Aja”, waarin mededeelingen over de binnen- en buitenlandsche staatkunde der Republiek.

Borghese IV Vol. 63 (ongepagineerd).
Vgl. Blok, *Verslag* p. 52.

M. CARTE FARNESIANE.

Dit is een toevallig hier verdwaald en betrekkelijk klein gedeelte van het beroemde archief-Farnese te Napels, hetwelk in 1592 door Ranuccio I, zoon van Alexander Farnese, te Parma werd gesticht en in 1734, ten gevolge van erfrecht, door de Napelsche Bourbons naar hunne residentie werd overgebracht. Tegenwoordig is het daar ingelijfd bij het Staatsarchief.

Van het eigenlijke archief-Farnese werd, meer bepaald met het oog op Nederlandsche geschiedvorsching, reeds een summiere inventaris geleverd door Gachard: *Les archives farnésiennes à Naples* ¹⁾, en nog onlangs door A. Cauchie en L. van der Essen: *Les archives farnésiennes de Naples au point de vue des Pays-Bas* (Gand 1907). Gachard en Piot hebben er met volle handen uit geput, vooral ten behoeve der lijvige *Correspondance du cardinal de Granvelle* (Bruxelles 1878—1896). Cauchie ontleende er eenige merkwaardige brieven aan over de Nederlandsche troebelen ²⁾, terwijl Blok's *Verslag* (p. 75—76) op eenige nummers van speciaal belang nog eens de aandacht vestigde.

Van deze inzonderheid voor de geschiedenis van onzen nationalen vrijheidsoorlog zoo belangrijke hoofdverzameling is, zooals gezegd, een klein gedeelte, hoe dan ook, uit haar wettige bewaarplaats te Napels vervreemd en in 1890 terecht gekomen in het Vaticaanisch archief, toen Leo XIII de verdwaalde papieren liet aankopen en veilig opbergen. Het Vaticaan bezit thans in 't geheel 20 bundels „Carte farnesiane”, die in drie serie's zijn onderscheiden, maar overigens allerlei losse stukken zonder tijdsorde en onderlingen samenhang bevatten. Alleen kan men zeggen, dat deze stukken zich meerendeels uitstrekken over de 16de eeuw, te beginnen met den tijd van paus

1) Tom. XI p. 245—344 der *Bulletins de la Commission royale d'histoire* (1870).

2) *Analectes pour servir à l'hist. ecclés. de la Belgique* XXIII (Louvain 1892) p. 20—60 en XXXIII (1907) p. 222—226.

Paulus III (1534—1549), die aan het geslacht Farnese zulk een hoog aanzien verleende. Voor een niet gering deel zijn het brokstukken uit de briefwisseling der kardinalen Alessandro en Ranuccio Farnese, en niet zelden hebben zij betrekking op het Trentsche Concilie. In n°. 1 van serie III bevinden zich eenige brieven van Margaretha van Parma, die in de hoofdverzameling-Farnese zulk een aanzienlijk archief heeft nagelaten ¹⁾, over de jaren 1560—1567. Wat in het Vaticaan uit de 17de eeuw aanwezig is, heeft nauwelijks algemeen belang, maar slaat op particuliere of familie-aangelegenheden.

In het geheele amalgama bleek slechts een tiental bescheiden van onze gading.

1) Vgl. A. Cauchie, *Inventaires des archives de Margu rite de Parme . . . conserv s aux archives Farn siennes   Naples* (Bruxelles 1907) Extrait des *Bulletins de la Comm. royale d'hist.* tom. LXXVI.

2614.

1539 Februari 27.

Kardinaal (Jacopo) Sadoletto schrijft met groote waardeering aan Albertus Pighius Campensis over diens pas-verschenen boek „De hierarchiae ecclesiasticae principatu” ¹⁾, dat hem echter in ongelegenheid brengt, wijl hijzelf ook dit onderwerp in een geschrift bezig is te behandelen.

Libros tuos.... Carpentorati, tertio Calendas Martii 1539.

Carte Farnesiane Serie II n°. 6 (gelijkt. afschrift). Dit afschrift werd door Pighius toegevoegd bij zijn brief aan kardinaal Farnese, boven n°. 2086.

2615.

1539 Mei 9.

Albertus Pighius schrijft aan paus Paulus III over zijne theologische werken en vraagt ten slotte, dat de zoon van den markies van Bergen op Zoom met den titel van protonotarius in den geestelijken stand worde opgenomen.

Dudum ex litteris.... Raptim Bruxellae, die IX Maji 1539.

Carte Farnesiane Serie I n°. 1 (oorspr.).

Gedr. *Analectes pour servir à l'hist. ecclés. de la Belgique* IIme Serie Tom. VI (XXII) p. 11.

1) Het eerst verschenen te Keulen 1538, onder den titel: *Hierarchiae ecclésiasticae assertio*.

2616.

1565 Juli 26.

Frederik Schenk van Tautenburch, aartsbisschop van Utrecht, publiceert de bepalingen van het Concilie van Trente en gelast aan zijne geestelijkheid, deze in acht te nemen.

Cum tandem post ingentes . . . Datum die 26 Julii, anno Domini 1565.

Volgt op denzelfden dag eene aanbeveling van den cursor, die het besluit dezer publicatie moet bekend maken: Quanquam in nostro . . .

Carte Farnesiane Serie I n°. 5 (gelijkt. afschrift van 3½ blz., in 't begin van den bundel).

Gedr. *Archief aartsb. Utrecht IX* p. 300 en 302.

2617.

1565 Augustus 15.

Schrijven van den notaris Theod. Wolff, gericht aan aartsbisschop Frederik Schenk van Tautenburch, over het appel van Lindanus, als deken der Hofkerk te 's Gravenhage, tegen de beperkte afkondiging van het Trentsche Concilie.

Noverit Paternitas . . . Actum die Assumptionis Mariae, anno LXV.

Carte Farnesiane Serie I n°. 5 (gelijkt. afschrift van 2 blz., in 't begin van den ongepagineerden bundel).

Gedr. *Archief aartsb. Utrecht IX* p. 303.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 47.

Zie boven n°. 801.

2618.

1567 September 6.

Martio Faralio schrijft aan Margaretha van Parma, landvoogdes der Nederlanden, over aankoop van antieke standbeelden te Rome.

Il parere . . . Roma, li 6 di Settembre a 1567.

Carte Farnesiane Serie III n°. 1 (drie blz. 4° eigenh.).

2619.

1567.

Ex actis conventus Cameracensis anno 1567 celebrati, praesentibus Rev^{mis} episcopis, plurimis abbatibus et theologis Lovaniensibus.

S^{mo} D. N. Romano Pontifici suggerenda.

Voorstellen der Zuid-Nederlandsche bisschoppen aan den paus, betreffende uitbreiding en verklaring hunner geestelijke volmachten en bestaande uit 9 punten; met een aanhangsel van bisschop Willem Lindanus.

Quum per Concilium Tridentinum....

Appendix Wilhelmi Damasi Lindani.

1°. Quia ipsa rerum experientia non semel deprehensum est, ad episcopatus ab aulicis aut hujus mundi amatoribus commendari qui vita sunt impura omnibusque manifesto incontinentiae aut avaritiae, ne dicam simoniae certaeque ambitionis vicio notati, consultum fuerit, ut S. D. N. post tam multas fraudes et manifestas in multis imposturas nullum admittat vitae testimonium de iis, qui ad episcopatum erunt promovendi, nisi illud fuerit comprobatum a duobus senioribus comprovincialibus episcopis et tribus senioribus ejusdem ecclesiae vacantis canonicis.

2°. In abbatum confirmatione profuerit, testimonium vitae, fidei atque idoneitatis corroboratum esse a suo episcopo, qui examinatis electionis habitae actis S. D. N. suum perscribat de electo aut electis judicium.

3°. Concilia provincialia sunt quidem aliquot celebrata, sed non observantur, sicut nec Concilium Tridentinum, quia non resident praepositi, archidiaconi, canonici cathedrales, decani collegiorum, pastores per provinciam (?).

Carte Farnesiane Serie I n°. 5 (gelijkt. afschrift van 3½ blz., in 't begin van den bundel).

Vgl. Blok, *Verslag* p. 48 (die verwijst naar Arm. 64 Tom. 11).

2620.

1574 Mei.

Capita ex actis Concilii provincialis Lovaniensis anno 1574 mense Maji habiti, super quibus esset nomine Synodi provincialis admonendus et pro auxilio atque executione requirendus Ill^{mus} D. gubernator Belgii.

Eenige punten uit de bepalingen der synode te Leuven van 1574 en de kerkelijke tucht betreffende, waarvoor de krachtige medewerking van den landvoogd onmisbaar noodig wordt geacht.

Quoad deambulationes.... ad hoc laborare dignetur.

Carte Farnesiane Serie I n°. 5 (gelijkt. afschrift van 5 blz., in 't begin van den bundel).

2621—2622.

1574 December 16.1575 Januari 11.

Twee brieven van bisschop Wilhelmus Lindanus aan den nuntius (Caspar) Gropper over den kerkelijk-staatkundigen toestand der Nederlanden.

a. Mitto quae abhinc.... Ruremundae, XVI Decembris 74.

b. Quod tam grata fuerint.... Ruremundae, XI Januarii 75.

Carte Farnesiane Serie I n°. 5 (gelijkt. afschriften van 1 en 6 blz., in 't begin van den bundel).

Gedr. *Archief aartsb. Utrecht* IX p. 307 en 308.

Vgl. Blok, *Verslag* p. 47 (die verwijst naar Arm. 64 Vol. 11).

Zie boven n°. 808—809.

2623.

(1578).

Levensschets van Alexander Farnese, tot zijne aanstelling als luitenant-generaal in de Nederlanden.

Il serenissimo.... Et questo è quanto Jacomo Piozasco può dire et si ricorda della vita del sudetto Ser^{mo} signore duca Alessandro, che sia in gloria, suo patrone et signore.

Carte Farnesiane Serie III n°. 1, groot 1 blz. 4° (oorspr.?).

A A N H A N G S E L.

Hier volgen enkele nummers, die ik tijdens het afdrukken nog ontmoette en niet meer op hunne plaats kon inlasschen. Zij hebben meest betrekking op eene onzer nationale stichtingen te Rome.

2624 (438bis).

1192.

Onder de kerken te Rome, die aan den pauselyken Stoel ciynsplichtig zijn, wordt genoemd: „ecclesia S. Michaelis juxta Palacium, duos solidos Lucensis monete, sicut etiam apparet ex privilegio domini Celestini pape tertii anno ejus primo”.

Arm. 35 Vol. 18 f. 5—5^v („Liber Censuum Romane ecclesie, a Cencio Camerario compositus”, ten jare 1192).

Gedr. Muratori, *Antiquitates Italicae* (Mediolani 1741) V p. 852.

Vgl. Paul Fabre, *Le Liber censuum de l'Église romaine* (Paris 1905) I p. 6. — Jaffé, *Regesta* n°. 16791.

Zie boven n°. 816.

2625 (vóór 1).

1264 Maart 4.

Urbanus IV gelast, den aartspriester der St. Apollinariskerk te Rome, Nicolaus Petri Gualterii, klerk uit het bisdom Aquila, te doen voorzien met een kanonikaat en prebende der „ecclesia S. Michaelis in Porticu de Urbe”.

Volentes dilecto filio.... Dat. apud Urbemveterem, IIII Non. Martii, anno tertio.

Reg. Vat. Vol. 29 f. 125^v n°. 445.

Vgl. Guiraud, *Les registres d'Urbain IV* (Paris 1904) n°. 1395.

2626 (vóór 1).*1287 Maart 1.*

Honorius IV bevestigt voor kardinaal Latinus, bisschop van Ostia, den aankoop van een stuk grond „juxta ecclesiam S. Michaelis Frisonum in Porticu S. Petri de Urbe”, hem door Leonardus, aartspriester, en Johannes „dictus de S. Michaelae”, klerk van genoemde kerk, overgedaan bij ingelaschte oorkonde, d.d. 1286 September 4, en waarop hij met toestemming van paus Nicolaas III een woonhuis begon te bouwen.

Exposuit tua fraternitas.... Dat. Rome apud S. Sabinam, Kl. Martii, pontificatus nostri anno secundo.

Reg. Vat. Vol. 690 f. 86—88 (ingelascht in eene bulle van Innocentius VIII, d.d. 1492 Juli 16).

Gedr. *Bullarium Vaticanum* (Romae 1747) I p. 208.

Vgl. Potthast, *Reg.* n°. 22578. — Prou, *Régistres d'Honorius IV* (Paris 1888) n°. 964.

2627 (vóór 1).*1294 September 30.*

Coelestinus V bevestigt de testamentaire bepaling, waarbij kardinaal Latinus, bisschop van Ostia en Velletri, tegen zekere verplichtingen aan het kapittel van St. Pieter te Rome o. a. heeft nagelaten „domum meam, quam edificavi juxta ecclesiam S. Michaelis Frisonum in Porticu S. Petri de Urbe”.

Ex parte vestra.... Dat. Aquile, II Kl. Octobris, pontificatus nostri anno primo.

Reg. Vat. Vol. 690 f. 88—89 (ingelascht in eene bulle van Innocentius VIII, d.d. 1492 Juli 16).

Gedr. *Bullarium Vaticanum* I p. 222.

Vgl. Potthast, *Reg.* n°. 23983.

2628 (1535bis).*1406 April 21.*

Innocentius VII machtigt de abdij van Prüm, voortaan niet meer door een wereld-geestelijke, maar door een harer monniken de parochiekerk van Arnhem als vicaris te laten bestieren.

Sacre religionis.... Dat. Rome apud S. Petrum, XI Kl. Maji, anno secundo.

Reg. Later. Vol. 125 f. 58^v—59.

2629 (60bis).*1424 Mei 22.*

Martinus V benoemt Jacobus de Pistorio, aartspriester „S. Michaelis ad guttam aque de Urbe”, tot pauselijk commissaris, om eene visitatie te houden in Perugia en Spoleto.

De tue fidelitatis.... Dat. Rome apud S. Apostolos, XI Kl. Junii, pontificatus nostri anno octavo.

Reg. Vat. Vol. 350 f. 106^v.

2630 (74bis).*1444 December 8.*

Eugenius IV geeft aan de kapelaans van het hospitaal van „S. Maria de Anima” te Rome volmacht, om de biecht af te nemen en andere Sacramenten toe te dienen.

Pastoris eterni.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1444, VI Id. Decembris, anno XIV.

Reg. Vat. Vol. 376 f. 265—265^v.

Vgl. Nagl-Lang, *Mittheilungen* p. 12 n°. 52.

2631 (83bis).*1447 Januari 4.*

Eugenius IV verleent aan Bartholomeus (Roverella), aartsbisschop van Ravenna, „ecclesiam S. Michaelis in Burgo beati Petri de Urbe, quam tu propriis expensis tuis in suis structuris et edificiis repparari fecisti”, terwijl hij een eeuwigdurend stilzwijgen oplegt „cuicumque, qui dictam ecclesiam S. Michaelis ad se spectare assereret”.

Personam tuam.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1446, pridie Non. Januarii, pontificatus nostri anno XVI.

Reg. Vat. Vol. 379 f. 145—145^v.

Gedr. *Bullarium Vaticanum* II p. 107.

2632 (86bis).*1448 Juni 20.*

Nicolaas V keurt de onlangs tot stand gekomen schikking goed, waarbij werd bepaald, dat wie lid van het Duitsche bakkersgilde te Rome wil worden, drie goudgulden moet bijdragen, waarvan er twee worden besteed voor het onderhoud van een eigen altaar, dat genoemde bakkers van ouds hebben „in ecclesia hospitalis b. Marie de Anima Theotonicorum de Urbe”.

Ex injuncte nobis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1448, XII Kl. Julii, anno secundo.

Reg. Vat. Vol. 407 f. 168—169.

2633 (117bis).*1450 November 10.*

Nicolaas V verleent aan zijn familiaris Godefridus de Waya ¹⁾ een kanonikaat en prebende en de dekanij in St. Marie te Utrecht, opengevallen door den dood van Nicolaus Hen alias de Leodio, pauselijk kamerheer en abbreviator. — Hij benoemt drie executeurs.

Grata familiaritatis.... Dat. Rome apud S. Mariam Majorem, anno etc. 1450, IV Id. Novembris, anno quarto.

Reg. Vat. Vol. 412 f. 372^v—373^v.

2634 (149bis).*1453 Juli 26.*

Nicolaas V verleent aan Godefridus de Waya een kanonikaat en prebende zoowel in den Dom als in Oudmunster te Utrecht, waar hem ook eene prebende wordt gereserveerd, die hij met de dekanij van St. Marie aldaar en met drie andere beneficie's mag behouden.

Grata familiaritatis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno 1453, VII Kl. Augusti, pontificatus nostri anno septimo.

Reg. Vat. Vol. 428 f. 33^v—34.

1) Hij heet: „de nobili genere ex utroque parente procreatus”, en in eene andere bulle, d.d. 1450 December 29: „clericus Leodiensis diocesis, cubicularius noster” (Reg. Vat. Vol. 414 f. 2^v).

2635 (152bis).

1454 October 1.

Nicolaas V geeft aan zijn kamerheer Godefridus de Waya, Domkanunnik van Luik ¹⁾, in commende de met de basiliek van St. Pieter te Rome vereenigde „ecclesia S. Salvatoris de Ossibus de Urbe” ²⁾, die in haren verwaarloosden toestand door Godefridus voornoemd aanzienlijk hersteld en van het kapittel van St. Pieter in pacht genomen is.

Gratie sedis apostolicae.... Nos igitur ad structuram et edificia, quibus dictus Godefridus prefatam ecclesiam illique adjacentes domus, ortos, ortalitia et alia officina paulo ante dictam solutionem opprobrio subjecta, magnis cum laboribus et expensis, prout oculata fide didicimus, instauravit et decoravit, edificia funditus erigendo ac omnia innovando, nostre dirigentes considerationis intuitum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1454, Kl. Octobris, anno octavo.

Reg. Vat. Vol. 431 f. 159—160^v.Gedr. *Bullarium Vaticanum* II p. 148.2636 (152ter).

1454 October 15.

Nicolaas V gelast op verzoek van Imbertus Alberti, proost van Carpentras, pauselijk credentiaarius en bestierder van het armenhospitaal van Campo Santo te Rome, aan den bisschop van Perugia, een getuigenverhoor in te stellen en daarvan een protocol te laten opmaken omtrent de rechtstitels, die genoemd hospitaal op sommige bezittingen en goederen in Rome heeft, zonder ze schriftelijk te kunnen bewijzen.

Dilectus filius.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1454, Id. Octobris, anno octavo.

Reg. Vat. Vol. 430 f. 163^v—164.

Gedr. Baumgarten, *Cartularium vetus Campi Sancti Teutonicorum de Urbe* (Rom 1909) p. 15 n°. VIII.

1) Ook kanunnik van St. Servaas te Maastricht, ten Dom en van Oudmunster, en deken van St. Marie te Utrecht.

2) De nog tot de voormalige Schola Francorum behorende en onlangs herstelde kapel in het paleis der Inquisitie, niet te vereenzelvigen met de nabijliggende kerk van Campo Santo bij St. Pieter; vgl. A. de Waal, *Der Campo Santo der Deutschen in Rom* (Freiburg 1896) p. 35—36, waar G. de Waya abusievelijk heet: „Dechant zu Maastricht”.

2637 (152^{quater}).

1455 Februari 27.

Nicolaas V verleent aan zijn kamerheer Godefridus de Waya een kanonikaat en prebende in den Utrechtschen Dom, opengevallen door den dood van Henricus Raiscop, pauselijk abbreviator.

Grata familiaritatis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno 1454, III Kl. Martii, pontificatus nostri anno octavo.

Reg. Vat. Vol. 431 f. 149—149^v.

Zie boven n°. 2634.

2638 (153bis).

1455 September 2.

Calixtus III gelast aan twee executeurs, Johannes Lichtenfelser de Lichtenfels, klerk uit het bisdom Bamberg en pauselijk schrijver, in het bezit te stellen der kapel, die bij het onder Eugenius IV in verval geraakte armenhospitaal van Campo Santo te Rome door de Duitsche Broederschap is opgericht „sub invocatione b. Marie Theotonicorum”.

Vite ac morum.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1455, IV Non. Septembris, anno primo.

Reg. Vat. Vol. 456 f. 116—117.

Gedr. Baumgarten, *Cartularium* p. 19 n^o. X.

2639 (227bis).

1477 Juli 21.

Sixtus IV geeft op verzoek van kardinaal Bartholomeus (Roverella) tit. S. Clementis, die de kerk „S. Michaelis in Burgo S. Petri de Urbe” in commende heeft, en van Leonellus de Troctis, kanunnik van Ferrara en pauselijk familiaris, die een naast deze kerk gelegen woonhuis en tuin op eigen kosten belangrijk liet herstellen, aan kardinaal Petrus (Feruci y Commentano) tit. S. Sixti genoemde woning en tuin tegen zekeren cijns levenslang in vruchtgebruik.

Ex apostolice servitutis.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1477, XII Kl. Augusti, anno sexto.

Reg. Vat. Vol. 581 f. 124^v—126^v.

Zie boven n°. 2631.

2640 (234bis).*1492 Juli 16.*

Innocentius VIII hernieuwt en bevestigt de brieven zijner voorgangers Honorius IV en Coelestinus V, d.d. 1287 Maart 1 en 1294 September 30, betreffende een woonhuis naast de Friezenkerk van S. Michele te Rome.

Decet ex benignitate.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1492, XVII Kl. Augusti, pontificatus nostri anno octavo.

Reg. Vat. Vol. 690 f. 86—89.
Zie boven n°. 2626 en 2627.

2641 (241bis).*1513 Januari 25.*

Julius II lijft de „parochialis ecclesia, archipresbyteratus nuncupata, S. Michaelis de Palazillo in Burgo”, waarvan de tegenwoordige aartspriester Bernardinus de Gamberiis vrijwillig afstand gedaan heeft en de jaarlijksche inkomsten niet meer bedragen dan 30 gouden dukaten der Camera, in bij de tafelgoederen en het zangerscollege der Capella Julia, door den paus onlangs in de basiliek van St. Pieter gesticht.

Decorem domus Dei.... Dat. Rome apud S. Petrum, anno etc. 1512, VIII Kl. Februarii, pontificatus nostri anno decimo.

Reg. Vat. Vol. 980 f. 87—88^v.
Gedr. *Bullarium Vaticanum* II p. 347.

2642 (1455bis).*1535 Juni 8.*

Paulus III bevestigt den Utrechtschen klerk ¹⁾ Jacobus Gayman, „qui, ut accepimus, per amorem devotionis ductus, nonnulla melioramenta tam in domo sibi et simili officio fungenti in dicto Campo Sancto assignata, quam alibi in eodem Campo Sancto, ubi necessarium fuerit, facere cupit”, als aalmoezenier van Campo Santo te Rome, in welk ambt de paus hem reeds vóór eenige maanden mondeling had aangesteld.

Cum sit quod alias.... Fiat A. Dat. Rome apud S. Marcum, VI Id. Junii, anno primo.

Reg. Supplic. Vol. 2172 f. 94.
Gedr. Baumgarten, *Cartularium* p. 96 n°. XLIV.

1) Er staat: „clerico Ferrariensi”; maar dit is, ook volgens Baumgarten, een schrijffout voor; Traiectensi.

2643 (2147bis).

1594 Juni 19.

Status, in quo nunc versantur res urbis Groninghensis, desumptus ex litteris scriptis 19 Junii anni 1594.

Rooskleurig bericht over den toestand der belegerde stad Groningen.

Incolae Groninghenses animis sunt ut semper constantibus et ad sese propugnandum omni tempore, hora, momento paratis, quos eorundem egregia gesta et impetus in hostem facile aperiunt et declarant. Tertiam namque vel quartam urbis suae portas sunt egressi perque campos circumquaque jacentes effusi, ardentissimo et excitatissimo bonorum, patriae et libertatis tuendorum zelo animati in hostem irruerunt. Quorum factorum praestantissimum sese exhibuit ipso Sacratissimi Corporis Dominici festo, ita at ducem quendam Anglorum, offerentem ipsis 10,000 ducatorum, cum 400 circiter gregariis militibus (strage procul dubio insigni edita) vita denudarint. Hostis urbis foveas et aggeres nedum accessit, nostri loca cum tutissima tum munitissima adhuc occupant. Latus portae, ipsis dictae Schuytendiep-porte, inundatio aquarum circuit, quemadmodum Craen-porte et Drae-porte. Armentis et pecoribus patet adhuc egressus per Botteryngc-porte. Adversarii castra sua precipua tenent in Helpen, unde 12(?) machinis bellicis, non secus ac si furiarum infernalium taedis agitentur et urerentur, portam urbis Heer-portam dictam evertere et expugnare totis viribus contendunt, et in Winsum(?) tres cives, quatuor pueros et 10 circiter milites interfecerunt; in cujus rei commutationem et vicissitudinem fatentur ipsi hostes se, hac obsessione durante, jacturam ultra 2800 militum fuisse passos. Si Sua Majestas C. R. subsidium aliquod non ferat, urbem tanta affecturum injuria, quanta unquam aliquos suorum subditorum affecisse potuit, cum ea ad 14 vel 15 annos sub suo vexillo fortiter et constanter militaverit. Porro ipsi nunc dies et noctes mediam militum regiae Majestatis partem excipiunt, ut conserventur urbis moenia. Utque paucis summam complectar, spero mediante divina subsidiiue festinatione urbem conservandam iri; alias eadem omnino calcanda erit ei via, que fuit urbis Deventer, Zutphen et Noviomago, summo cum dedecore et infamia Suae Majestatis Catholicae.

Fiandra Vol. 7 f. 174 (gelijkt. afschr.).

2644 (705bis).

1599 October 19.

Clemens VIII geeft aan den Brusselschen nuntius Frangipani tal van practische wenken, door welke middelen te voorzien in den ontredde den staat van den katholieken godsdienst in de Nederlanden, waarover de paus door Henricus Costerius, deken van Bergen op Zoom en scholaster van Brussel, mondeling is ingelicht ¹⁾. Raadzaam heet vooral de oprichting van Seminariën, een voor de godgeleerdheid en wijsbegeerte te Leuven, en een voor de humaniora te Brussel, alsook de oprichting van een nieuw bisdom in het gebied van Berg, Gulik en Kleef.

Romanus Pontifex.... Dat. Tusculi etc., die 19 Octobris 1599, anno octavo.

Clementis VIII Brevia diversorum lib. IV (Secr. Brevium Vol. 357) f. 228—235 (minuut). — Dit en de twee volgende nummers zijn, bij wijze van proef, ontleend aan de nieuwe, 8000 deelen tellende serie, die in November jl. uit het paleis der Cancellaria, waar zich toen nog de Secretarie der Breven bevond, naar het Vaticaan werd overgebracht. Deze nieuwe reeks begint na Pius V (1572) en gaat tot 1846, maar was onlangs nog niet volledig gerangschikt, toen ik er, bij uitzondering, een vluchtigen blik in mocht werpen.

2645 (705ter).

1599 October 19.

Clemens VIII beveelt in de gunst en bescherming van keizer Rudolf en van alle zoo kerkelijke als wereldlijke overheden aan Henricus Costerius ²⁾, die op het gebied der Nederlandsche geschiedenis veel heeft gewerkt en uitgegeven, en nu de uitgave voorbereidt eener groote verzameling van Heiligenprentjes, zich uitstrekken niet slechts over de Nederlanden, maar over geheel de katholieke wereld.

Romani Pontificis.... Dat. ut supra.

Secr. Brevium Vol. 357 f. 226—227 (minuut).

1) Zie boven n°. 868, welk nummer dus ook op het jaar 1599 zal te stellen zijn.

2) Bij Breve van 15 October 1599 werd hij benoemd tot protonotarius apostolicus a. i. p. (als voren f. 218—219).

2646 (708bis).

1600 Januari 28.

Clemens VIII verzoekt en vermaant den aartshertog *Albertus*, rechtmatigen vrijdom van belasting te hergeven aan de geestelijkheid van het bisdom Roermond, welks bisschop (*Henricus Cuyckius*) zich bitter beklaagd heeft over den treurigen en armoedigen toestand zijner diocese.

Cum in iis provinciis . . . Dat. Rome apud S. Petrum, die 28 Januarii 1600, anno 8°.

Clementis VIII Brevia diversorum Vol. V (Secr. Brevium Vol. 359) f. 84—87. — Ingelascht is het oorspronkelijk verzoekschrift van *Henricus Cuyckius* aan den paus, deze zaak betreffende: *Quam sint angusti . . . administrent*.

2647 (2352bis).

(Omstreeks 1667?)

Deductio, ex qua probatur clarissimis argumentis, non esse jus devolutionis in ducatu Brabantiae nec in aliis Belgii provinciis ratione principatus earum, prout quidam conati sunt asserere.

Dit betoog, over het recht van opvolging in de Zuidelijke Nederlanden ¹⁾, voor het geval de koning van Spanje komt te overlijden, gaat in tegen hen, die zulk een recht alleen willen toekennen aan de dochter uit 's konings eerste huwelijk, met uitsluiting van den zoon uit diens tweede huwelijk.

Nemo ignorat sermones . . . cum illi lubet.

Pio Vol. 422 f. 337—343 (gelijkt. afschr.).

2648.

1674 November.

Indice n°. 163 i. v. Hollandia vermeldt:

„Relazione dei vascelli dell' armata Olandese partita per Messina, Novembre 1674.”

Deze aanwijzing bevat geen signatuur. Het stuk zelf was daarom niet te vinden, ook niet in den Ind. cronologico, en wordt derhalve hier vermeld.

1) Zie over het devolutie-recht, dat Lodewijk XIV liet niteenzetten in een uitvoerig „*Traité des droits de la reine*”, en over deszelfs schriftelijke bestrijding, Blok, *Geschiedenis* V p. 229.

2649 (2376bis).*(Omstreeks 1689?)*

Disquisitio theologica de praesenti foedere inito et continuato cum principe haeretico, invasore regiae coronae ac ditionum Jacobi secundi, legitimi et catholici principis.

Een bondgenootschap met den ketterschen prins Willem III wordt in scholastieken betoogtrant als onzedelijk verworpen.

Tria regna monarchiae . . . Exurget Deus et judicet causam suam (z. j.).

Carpegna Vol. 56 f. 163—178 (gedrukt p. 1—31 in 4°).

2650 (2358bis).*(Omstreeks 1710?)*

„Discurso politico”, ten belooge, dat de vrede, dien Frankrijk aan Holland, Oostenrijk en Portugal op het einde van den afgeloopen veldtocht ieder afzonderlijk aangeboden heeft, strekken moet om de Spaansche monarchie ten gronde te richten.

Al fine della passata campagna . . . e di peggio conseguenza per Spagna (z. j.).

Pio Vol. 421 f. 174—176^v (gelijkt. vert.?).

VERBETERINGEN.

- N°. 6. Vgl. H. Reimers, *Friesische Papsturkunden aus dem Vatik. Archiv* (Leeuwarden 1908) p. 68 n°. 2 (volgens Reg. Aven. Vol. 39 f. 671^v).
- „ 261. Gedr. Hoyneck van Papendrecht, *Analecta belgica* III. I p. 100.
- „ 270. De parochiekerk van Ansart (misschien te lezen: Ausaet = Avezaat).
- „ 502. Klooster in Calharen (lees: Calkar).
- „ 644. Gedr. Baumgarten, *Cartularium vetus Campi Sancti Teutonicorum de Urbe* (Rom 1909) p. 110 n°. LI.
- „ 662. Gedr. Baumgarten p. 113 n°. LIII.
- „ 668. Gedr. Baumgarten p. 114 n°. LIV.
- „ 995. Bernardus dictus Alverdim (waarschijnlijk te lezen: Alverdinc).
- „ 997. Guillermus dictus Vaet (waarschijnlijk te lezen: Vaec = Vaeck, een in de Betuwe dikwijls voorkomende familienaam).
- „ 1322. Gedr. van Riemsdijk, *De tresorie en kanselarij van de graven van Holland en Zeeland* ('s Gravenhage 1908) p. 404.
- „ 1650. Gedr. Reimers, *Friesische Papsturkunden* p. 53 n°. 27.
- „ 1712. Gedr. Reimers p. 96 n°. 46.
- „ 1754. Gedr. Reimers p. 54 n°. 28.
- „ 1795—1796. Gedr. Reimers p. 54 n°. 29.
- „ 1801. Gedr. Reimers p. 56 n°. 30.
- „ 1832. Gedr. Reimers p. 62 n°. 38.
- „ 1834. Gedr. Reimers p. 59 n°. 33 (waar: 1498).
- „ 1900. Gedr. Reimers p. 106 n°. 55 (waar: 1515).
- „ 1936. Gedr. Reimers p. 64 n°. 39.
- „ 1939. Gedr. W. Zuidema, *Wilhelmus Frederici* (Groningen 1888) p. 157. — Reimers p. 109 n°. 57.
- Pag. 750. Na regel 11 van boven in te lasschen: Kardinaal Marzio Ginetti, legaat 1636—1640.
- „ 760. Regel 20 van boven lees: bisschop van Tricarico en sinds 20 Juni 1615 aartsbisschop van Taranto.
- N°. 2110 en 2111 te lezen: Johannes Venduillius.
- „ 2271. Te lezen: 1578 November 10.
- „ 2411. Gedr. o. a. in Duitsche vertaling *Archiv für oesterreichische Gesch.* Bd. 93 (Wien 1905) p. 187 v.v.
-

REGISTERS.

NEDERLANDERS, AAN DE CURIE VERBONDEN.

Deze chronologische lijst van Nederlanders, aan de Curie verbonden, bevat alleen de namen, die in de voorafgaande stukken voorkomen. Van de procuratoren uit het het oude bisdom Utrecht, die tot 1378 bij den pauselijken Stoel optraden, bood reeds het *Bullarium Trajectense* (Introd. p. LXXV) een dergelijke lijst. Zij wordt door de hier volgende niet onbelangrijk uitgebreid. Wij krijgen aldus een doorlopend overzicht der steeds levendig onderhouden betrekkingen tusschen de Curie en ons vaderland. Zooveel te beter nog, wijl nu alle in dit werk voorkomende Nederlanders zijn vermeld, die eenige vaste betrekking, van welken aard dan ook, bij den pauselijken Stoel waargenomen hebben.

Iedere naam is geplaatst op het oudste jaartal, waaronder hij aangetroffen wordt. Nadere gegevens over de betreffende personen zijn gemakkelijk na te slaan volgens het Naamregister.

- 1317. GUILLERMUS DE BIJT, klerk van den abt van Egmond, procurator.
- 1318. GERARDUS DE XANTIS, domkanunnik van Luik, procurator.
ADULPHUS DE WFLARE, kanunnik te Deventer, procurator
- 1319. EGIDIUS DE BACHE, domkanunnik van Utrecht, procurator.
- 1321. MATHIAS THESELAER, kapelaan van den abt van Egmond, procurator.
- 1323. NICHOLAUS ULZEN, procurator.
Mr. THEODERICUS DE REYS, procurator.
HERMANNUS DE REVEN, pastoor van Naarden, procurator.
- 1324. Mr. JOHANNES DE FUMONE, pauselijk schrijver en procurator.
- 1325. Mr. FRANCISCUS DE RUELLA, procurator.
- 1327. ARNOLDUS MORIBUS, procurator.
- 1334. Mr. NANNEKINUS JACOBI, procurator.
- 1335. WILLERMUS TOLLINDUS, monnik van Egmond, procurator.
- 1336. GERALDUS «SINCOS», procurator.
- 1338. NICHOLAUS DE BUCHORST (Brunchorst?), procurator.
- 1342. NICOLAUS STUYC, gezant van graaf Willem III te Avignon.
HENRICUS FUSTINI, kanunnik ten Utrechtschen Dom, klerk van kardinaal Johannes de Cominges.
- 1344. Mr. GUILLERMUS DE REYS, procurator.
- 1346. Mr. TILEMANNUS DE NUSSIA, procurator.
- 1349. Mr. GILBERTUS DE WALEMBORCH, domkanunnik van Utrecht, procurator.

1350. GERARDUS VRENKEN, kapelaan van den Utrechtschen bisschop, procurator.
1351. JOHANNES DE ABSTEDEN, domkanunnik van Utrecht, procurator.
FOLQUERUS, abt van Stavoren, procurator.
1352. THEODERICUS NACHEL, monnik van Egmond, procurator.
Mr. PETRUS DE VELDE, procurator.
LUBERTUS BOLLE, procurator.
1353. Mr. ANDREAS DE GRONINGHEN, procurator.
1355. JOHANNES DE PISTORIO, deken van Oudmunster te Utrecht, gezant en procurator van keizer Karel IV.
1357. Dr. JOHANNES HENRICI DE ZELANDIA, procurator.
1359. HENRICUS FRIZO, monnik van St. Paulus te Utrecht, procurator.
1360. Mr. HERMANNUS, domkanunnik van Munster, procurator.
1361. HENRICUS WOS, procurator.
1363. ARNOLDUS VOS, kanunnik van St. Marie te Utrecht, procurator.
PETRUS JACOBI, pastoor van Ouderkerk, procurator.
1365. JOHANNES DE ALTAVILLA, proost van St. Marie te Utrecht, procurator.
1368. THEODERICUS DE LOCCORST, procurator.
JOHANNES ARNHEM, procurator.
1372. JACOBUS DE S. ANDREA, preceptor van het Sint-Antoniushuis te Maastricht, pauselijk eere-kapelaan.
1373. RIQUINUS DE CAMPEN, Minderbroeder, pauselijk eere-kapelaan.
1375. Mr. MARTINUS FLORENCII, procurator.
1377. FREDERICUS, kapelaan van den abt van Oostbroek, procurator.
1378. Mr. HENRICUS DE BILANT, domkanunnik van Utrecht, pauselijk familiaris
Mr. HENRICUS DE THENIS, kanunnik van St. Pieter te Utrecht en St. Servaas te Maastricht, geneesheer van kardinaal Johannes de Grangia.
GERARDUS SMALBROYCH, kanunnik van Oudmunster te Utrecht, familiaris van kardinaal Guido de Maillesec.
HENRICUS DE LATIMA, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, familiaris van kardinaal Petrus Corsini.
WILHELMUS PENNING, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, familiaris van kardinaal Johannes de Blandiac.
LUDOLPHUS CREMERINC VAN OLDENZAAL, kanunnik te Deventer, familiaris van kardinaal Johannes de Blandiac.
GUILLERMUS, zoon van JOHANNES BOYLEUE DE MONTE, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, familiaris van kardinaal Guillelmus Noëlet.
1379. THEODORUS RIQUINI, kanunnik te Deventer, secretaris van kardinaal Petrus de Vergne.
1380. HENRICUS DE BYLANT, dompoost van Utrecht, pauselijk familiaris.
1381. Mr. RUTGHERUS, zoon van MATHEUS DE WONSEL, pastoor van Schijndel, pauselijk schrijver.
1382. Mr. HENRICUS DE ARENA, pastoor van Woudrichem, pauselijk schrijver.
WILHELMUS DE ZIJL, deken van St. Pieter en proost van Oudmunster, pauselijk familiaris en procurator.
1383. GUILLERMUS DE RUTTIS, kanunnik van O. L. Vrouw te Maastricht, klerk der kapel van kardinaal Petrus Monturc.
1336. Mr. JOHANNES WIT DE DELF, domkanunnik van Utrecht, pauselijk schrijver en procurator.
1387. ARNOLDUS KNOLL, kanunnik te Deventer, procurator.
Mr. WIJSSO NICOLAI, kanunnik van St. Jan te Utrecht en van St. LIVINUS te Zierikzee, pastoor van Westkerke, procurator.

1389. Mr. JACOBUS «WILSON» DE CAMPEN, kanunnik van St. JAN te Utrecht, procurator.
SWEDERUS DE CRUCE, pastoor van Capelle, schrijver aan de Camera apostolica.
1390. ARNOLDUS, zoon van Mr. JOHANNES, procurator.
CRISTIANUS GRAVE, kanunnik te Maastricht, pauselijk kapelaan en zanger.
GUILLERMUS CLARI, kanunnik van Oudmunster te Utrecht, pauselijk schrijver en klerk.
1392. THEODERICUS DE MIJNDEN, pastoor van Schoorl, pauselijk schrijver.
1394. HENRICUS DE DOCKUM, Augustijner-monnik, pauselijk kapelaan.
1395. DODARDUS DE DOCKINGHE, Augustijner-monnik, pauselijk kapelaan.
Mr. JOHANNES NICOLAI, pastoor van Rugghe, pauselijk kapelaan.
Mr. JOHANNES WAVOERT, pastoor van Westerzubborch, pauselijk kapelaan.
EVERARDUS ARNHEN DE REIJS, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, pauselijk abbreviator.
Mr. JOHANNES CAMNIJS, uit Grave, pauselijk schrijver.
1398. THEODERICUS WEIJE, kanunnik te Luik, procurator.
1399. ARNOLDUS CARDINAAL, kanunnik te Deventer, pauselijk abbreviator.
1400. ALARDUS DE MOLENDINIS, proost van St. Marie te Utrecht, procurator.
1401. PETRUS SICKONIS, abt in Smalva, pauselijk eere-kapelaan.
1404. JOHANNES GELMAN, procurator.
1405. JODOCUS NICOLAI, procurator.
PETRUS GUILLERMI, procurator.
1406. JOHANNES DE NOERDE, vicaris van St. Jan te Utrecht, procurator.
1414. Mr. JOHANNES DE ALCMARIA, pauselijk nuntius en familiaris.
1412. JOHANNES DE MONTFOERDE, domproost van Utrecht, pauselijk notaris.
1420. Mr. GERARDUS DORN, pauselijk schrijver en procurator.
1422. Mr. SPAEN FRISO, procurator.
1423. HERMANNUS DWERCH, protonotarius en procurator.
1424. JAGOBUS OLIVERII, vicaris te Westkerke, procurator.
1425. Dr. EGIDIUS DE WISSENKERCKE, procurator.
1426. WILHELMUS KNOEP, vicaris ten Utrechtschen Dom, procurator,
1427. Mr. TILEMANNUS KONING, schrijver aan de Penitentie en procurator.
1429. ARNOLDUS WIT, pauselijk abbreviator en procurator.
1433. HENRICUS VOS, kanunnik van St. Jan te Utrecht, procurator.
RASO DOGGERT, domkanunnik van Utrecht, procurator.
1434. JOHANNES WIT DE DELFT, deken van St. Marie te Utrecht, pauselijk familiaris.
PETRUS DE MERA, proost van Emmerik, procurator.
HENRICUS HOUBERCH, deken van Oudmunster te Utrecht, pauselijk abbreviator.
RUTGERUS DE DIJCK, pauselijk schrijver.
1436. Mr. ANSELMUS FABRI DE BREDa, kanunnik te Maastricht, pauselijk referendaris.
1437. SYMON THEODERICI DE MEDEMBLIK, vicaris te Deventer, pauselijk schrijver.
1440. WILHELMUS DE LIBERMEY, kanunnik te Maastricht, pauselijk familiaris.
1441. THEODERICUS DE OUDENCOEP, kanunnik ten Utrechtschen Dom, pauselijk abbreviator.
JACOBUS HENRICI DE MIDDELBURG, deken te Middelburg, pauselijk acolythus en kapelaan.
1443. GEORGIUS DE PALA, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, pauselijk schrijver.
1448. ARNOLDUS PETRI DE LEYDIS, pastoor van Rijswijk, pauselijk familiaris.
NICOLAAS DE VALKENISSE, kanunnik van Kamerijk, procurator.
1449. JOHANNES BISCOPIJCK, kanunnik van St. Lebuinus te Deventer, pauselijk familiaris.
1450. JOHANNES SCADE, domkanunnik van Utrecht, procurator van hertog Philips van Bourgondië.

1450. BRUNO TEN THOERNE DE DAVENTRIA, kapelaan van kardinaal Wilhelmus d'Estouteville en pauselijk abbreviator.
 Dr. BRUNO JOHANNESZ. VAN DEVENTER, familiaris van bisschop Petrus de Monte.
 HENRICUS VAN DEN DEUCE (?), kanunnik van Oudmunster te Utrecht, procurator.
 GODEFRIDUS DE WAYA, kanunnik van St. Servaas te Maastricht en deken van St. Marie te Utrecht, pauselijk kamerheer.
 NICOLAUS HEN ALIAS DE LEODIO, deken van St. Marie te Utrecht, pauselijk kamerheer en abbreviator.
1451. Dr. HERMANNUS DUKER, procurator.
1452. ARNOLDUS DE DORP, monnik van Egmond, procurator.
1453. JOHANNES PUILLOIS, pastoor van Woerden en IJsselstein, pauselijk kapelaan en zanger.
 HENRICUS RAISCOP, domkanunnik te Utrecht, pauselijk abbreviator.
1454. Dr. INGHILBERTUS DE DUMEN, kanunnik te Keulen, procurator.
1455. ALPHARDUS DE MONTFORT, kanunnik van St. Marie te Utrecht, procurator.
 HERMANUS DE RENO, kanunnik van St. Pieter te Utrecht, procurator.
1456. JACOBUS DE RENEN, deken van Bergen, procurator.
1458. PETRUS DOGART, procurator.
 THEODERICUS HORST, kanunnik van St. Marie te Utrecht, pauselijk abbreviator.
1463. ARNOLDUS WIT, kanunnik te Luik, pauselijk abbreviator.
 REYNERUS MUYKEN, kapelaan der St. Janskerk te 's Hertogenbosch, pauselijk familiaris.
1464. ADRIANUS DE HEE, pauselijk schrijver en procurator.
 PETRUS BANCHE, pastoor te Enschede, procurator.
1466. Dr. RODOLPHUS VRIES, pastoor van Wier, kapelaan van kardinaal Franciscus Piccolomini Todeschini.
 HENRICUS DAELMAN, proost van St. Jan te Utrecht en pastoor van Kampen, pauselijk kamerheer.
1467. GISEBERTUS DE FORAMINE DE VENRAIDE, pauselijk familiaris, nuntius en collector.
1469. MARTINUS FABRI, pastoor van Heilo, pauselijk familiaris.
 HERMANNUS LUTKEHUYS, pastoor van Heilo, pauselijk abbreviator.
 GOSWINUS DE GRONLO, kanunnik van St. Marie te Utrecht, pauselijk abbreviator.
 JOHANNES DE HEESBOEM, scholaster van St. Marie te Utrecht, kapelaan van kardinaal Bessarion.
1471. JOHANNES GROOT, kanunnik van St. Jan te 's Hertogenbosch, pauselijk familiaris.
 ARNOLDUS HEYMERICI, pastoor van Ophorst, pauselijk abbreviator.
 JOHANNES NYS, procurator.
 Mr. NICOLAUS DE EDAM, pauselijk kapelaan en auditeur, procurator.
 EGIDIUS VAN HOVE, vicaris te Deventer, pauselijk familiaris.
 LEOFRIDUS RUUSHS, kanunnik van St. Marie te Utrecht, pauselijk familiaris.
1472. ALARDUS SPAEN, pauselijk notaris en procurator.
 JOHANNES MILITIS, proost te Arnhem, procurator.
 Dr. JOHANNES DE DAVANTRIA ALIAS DEWSLEGER, deken van Oldenzaal, kapelaan van kardinaal Oliverius Carafa.
1473. JOHANNES BRUNONIS, klerk en pauselijk familiaris.
 Mr. JOHANNES CRAEGHS, pastoor van St. Johannes den Dooper te Maastricht, kapelaan van kardinaal Theodorus de Monteferrato.
 ADAM DE ZULEN, vicaris ten Utrechtschen Dom, familiaris van kardinaal Bessarion.
1478. PETRUS DE WESALIA, kanunnik van Worms, procurator.

1482. CORNELIS DE EDAM, pastoor van Vlaardingen, procurator.
1483. HERMANNUS DE LOCHORST, pauselijk palfrenier.
1484. JOHANNES BILITON, kanunnik van Luik, procurator.
1485. HERMANNUS LENTFORDINCK, kanunnik van St. Walburgis te Arnhem, pauselijk commensalis.
1486. JOHANNES NYS, proost van St. Pieter te Utrecht, pauselijk kamerheer, collector en notaris.
1489. JOHANNES HUSEN, pastoor van Hulst, pauselijk familiaris.
1494. LAURENTIUS ALGAZ, pauselijk schrijver en procurator.
1495. THEODORICUS VAN DER HAER, pauselijk familiaris.
HERMANNUS DE HUTERVICH (Harderwijk ?), procurator.
1497. WILHELMUS DE ENCKENVOIRT, procurator, pauselijk familiaris, notaris, schrijver, kamerheer en datarius.
1498. PETRUS PAPE ALIAS PEER, procurator.
ANDREAS DE VENRADE, proost van Oldenzaal, protonotarius en procurator.
1501. JOHANNES SCHELEWERT, pastoor te Kampen, pauselijk familiaris.
1505. IDSARDUS SEAMES, pastoor van Soa (?) in Friesland, familiaris van kardinaal Raymondus Perauld.
1506. Mr. JOHANNES INGENWINCKEL, proost van St. Jan te Utrecht, procurator, pauselijk notaris, schrijver, referendaris en datarius, Palatijnsch graaf.
THOMAS DEIJX, pauselijk klerk en notaris.
1516. Mr. JACOBUS HUBERTI DE LOEMEL, deken van Veere, pauselijk notaris.
1520. JOHANNES SLACHERK, proost ten Dom en van St. Marie te Utrecht, pauselijk commissaris.
1523. WILHELMUS SCOBOLL, vicaris te Sint-Oedenrode, pauselijk familiaris.
1527. CONRADUS REUSSEN (ROUZEN), palfrenier bij kardinaal Johannes Piccolomini.
1528. ALBERTUS PIGGHIUS, pastoor te Alfen en te Kampen, pauselijk kamerheer.
GEORGIUS BOLMAN, kanunnik te Oldenzaal, pauselijk commensalis.
ADOLPHUS DE CREVELT, Domkanunnik te Utrecht, pauselijk familiaris.
1532. Mr. JOHANNES BORGER, pauselijk schrijver.
Mr. GOSSUINUS LUNINCK, kanunnik te Deventer, pauselijk commensalis.
1534. ARNOLDUS DOERS, kanunnik te Deventer, schrijver aan het pauselijk archief.
JOHANNES DE BRECHT, kanunnik van St. Jan te 's-Hertogenbosch, pauselijk familiaris.
FRANCISCUS ULRICI, vicaris te Maastricht, pauselijk familiaris.
1535. THEOBALDUS ONSSEL DE BREKEL, kanunnik te Maastricht, pauselijk familiaris.
PETRUS VAN DER VORST, bisschop van Acqui, kanunnik van Oudmunster te Utrecht, pastoor van Breda, pauselijk auditeur en huisprelaat.
GERARDUS JOHANNIS CAMPENSIS, kanunnik van St. Jan te Utrecht, pauselijk familiaris.
CHRISTOFORUS VYT ALIAS MEEUS, pauselijk familiaris.
JACOBUS GAYMAN, aalmoezenier van Campo Santo te Rome.
1536. REYNERUS JOHANNIS VAN DER AA, kapelaan te Etten, pauselijk familiaris.
1538. GHISLINUS DANKERT, pauselijk zanger.
JOHANNES MONT, » »
1540. JOHANNES A BRUCHESEN, coadjutor-kanunnik ten Utrechtschen Dom, in dienst bij Petrus Vorstius.
1547. LAMBERTUS THELIRANI, kanunnik te Maastricht, pauselijk familiaris.
1548. ANTONIUS BUERINC, kanunnik te 's-Hertogenbosch, pauselijk familiaris.
PETRUS JACOBI, kanunnik te Maastricht, pauselijk familiaris.

1550. JOHANNES DROLSHAGEN, kanunnik van St. Marie te Utrecht, procurator en pauselijk schilddrager.
DIGMANNUS CORNELII DE BREDa, kanunnik te Maastricht en te 's Hertogenbosch, pauselijk familiaris.
1555. MICHAËL DE VISBECK, deken van St. Lebuinus te Deventer en pastoor van Rijssen, pauselijk commensalis.
1559. JOHANNES FUNCKIUS, klerk van het Kardinaalscollege.
1560. JOHANNES STOCK, pauselijk notaris.
WALTHERUS DE IJZIER, kanunnik te Maastricht, pauselijk familiaris.
1563. CHRISTIANUS AMAYDEN, pauselijk zanger.
1567. PETRUS REYNERI, kanunnik van St. Pieter te Utrecht, pauselijk familiaris.
1575. ANDREAS FABRITIUS, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, orator van hertog Albrecht van Beieren.
1584. ALBERTUS NIEUMBURCH, kanunnik van Oudmunster te Utrecht, pauselijk notaris.
1599. HENRICUS COSTERIUS, deken van Bergen op Zoom, pauselijk protonotarius.
-

REGISTER VAN PERSONEN.

De getallen verwijzen naar de nummers, tenzij vóór het getal de letters „bl.” voorkomen.

A.

AA, zie Reynerus Johannis van der.

ABRAHAM van der Matt, 2193.

ACCIACOLI, zie Angelus.

ADAM Daemen, aartsbisschop van Adrianopoli, 765, 2289, 2306, 2308, 2310—2312.

— Hobbonis de Catwijk, kanunnik te Utrecht, 1491.

— Holzen van Loon, kapelaan te Maastricht, 1011.

— de Papenhoven, kanunnik te Maastricht, 1598.

— de Zulen, vicaris te Utrecht en familiaris, 1444.

ADAMARUS de Rupe, proost te Utrecht, 1001.

ADDYERTH (Adderth) de Thyan, edelvrouw en stichtster van het nonnenklooster der Cisterciënser-orde, genaamd „Cappella S. Bernardi”, 16.

ADIGHERIUS Franciscus de Florentia, 1037.

ADOLF, bisschop van Luik, 20, 1555.

—, graaf van Kleef en Marcken, 45.

— IV, graaf van Nassau, 452.

—, hertog van Kleef, 1608.

— van den Bergh, 715,

— van Gelre, 201.

ADOLPHUS de Crevelt, domkanunnik van Utrecht, 260.

— ter Spille, 365.

— de Marcka, heer van Ravenstein, 1862.

— de Wiflare, kanunnik te Deventer, 1052.

ADRIAAN VI, paus, 253, 270, 514, 622, 1247, 1936—1943, 1945.

— Florisz. van Utrecht, 524, 955, 1891, 1894, 1902, 1909, 2232; zie verder Adriaan VI.

— Pauw, gezant, 911—913.

ADRIAENSSEN, zie Karel.

ADRIANUS Adriani, pastoor van Korendijk, 1868.

— van Appeltern, bisschop van Sebaste, wijbisschop van Utrecht, 1852—1856.

— van Borselen, Utrechtsch edelman, 113.

— Cornelii, kanunnik te Utrecht, 1256.

— de Cruininghen, 1393.

— Danielis, 251.

— Gerardi 1833.

- ADRIANUS de Hee, pauselijk schrijver, 1231.
 — van den Hoevele, kanunnik te 's Gravenhage, 426.
 — Rottier, 255.
 — Theodrici de Foreest, klerk en rector, 1447.
 — Walenburch, 2167.
 — de Zuyle, kanunnik te Utrecht, 1256.
- ADULPHUS, zie Adolphus.
- AEGIDIUS, zie Egidius.
- AELBERTUS, zie Albertus.
- AERSSENS, 2454, 2516.
- AGATHA vrouw van Johannes de Zoetelinkerke, 1597.
 — Juvenis Guillermi, 1661.
 — Rutgheri, 151.
- AGGENS, zie Augustinus.
- AGGERE, zie Henricus ab.
- AGGO, abt van Hemelum, 1801.
 —, abt van Stavoren, 1832.
- AGNES, abdis van het St. Servaasklooster te Utrecht, 1505.
- AGNESA, quondam Fopardi de Hyen, kluizenaarster, 1469.
- AITZEMA, zie Lieuwe van.
- ALANÇON (d') hertog, zie Anjou.
- ALANUS, kardinaal-legaat, 156.
- ALARDUS de Dryel, vicaris te Gorkum, 1514.
 — de Lemborch, pastoor van Berchem, 993.
 — de Molendinis, proost te Utrecht, 1140.
 — Spaen, klerk en notaris, 1199.
- ALBERGATI, nuntius te Keulen, 2495, 2547, 2548, 2550, 2551, 2553, 2560, 2563, 2564, 2572—2574, 2597, 2603.
- ALBERT van Oostenrijk, aartshertog, 697, 698, 700, 701, 706, 708, 709, 712, 714, 719, 881, 882, 892, 2055, 2057, 2141, 2150, 2155, 2156, 2159, 2337, 2338, 2468, 2473, 2483, 2493, 2504, 2511, 2607, 2646, (708 bis).
- ALBERTUS, bisschop van Lübeck, 213.
 —, hertog van Beieren, 2003, 2265.
 — de Florentia, 1037.
 — de Gouda, 1008.
 — gezegd Hovel, deken van Emmerik, 1015.
 — Johannis, 155.
 — Doern, rector van Rijswijk, 1582.
 — Niemburgh, kanunnik en scholaster te Utrecht, 2004.
 — Pighius, proost te Utrecht, 282, 317, 318, 463, 464, 519, 1956, 1958, 1971, 2086—2088, 2253, 2614, 2615.
 — de Sconenborch, vicaris te Utrecht, 384.
 — Vielhelmi, burgemeester van Gorkum, 1932.
- ALBRECHT van Beiëreu, graaf van Holland, 28, 29, 1322, 1410, 1734.
- ALBRIZIO, nuntius te Weenen, 2172.
- ALCHTRIGIUS de Alcherigiüs, schrijver, 248.
- ALCIATUS, zie Franciscus.
- ALCMARIAE, zie Johannes.
- ALDEGERUS Francisci, Florentijnsch koopman, 1155.
- ALDOBRANDINI, kardinaal, 2142, 2149, 2151, 2154, 2452, 2455.

ALDOBRANDINI, zie Margarita.

ALESSANDRO Frumenti, nuntius, 2117.

— Vanhove, 2143

ALEANDER, legaat, 778, 2082—2085.

ALEXANDER VI, paus, 235, 253, 452, 501—503, 1208, 1448—1455, 1802—1859.

— VII, paus 750—754, 760, 2193, 2193, 2195, 2205, 2207—2209, 2211, 2298.

— VIII, paus, 759.

— Carolus de Pallant, abt te Leuven, 2292.

— Carolus de Trogney, 2576, 2580.

— Farnese, hertog van Parma, 663, 665, 670, 676, 685; 687—689, 691, 692, 865, 870, 2149, 2270—2273, 2278, 2280, 2282—2284, 2332, 2408, 2434, 2481, 2623.

ALEXANDRINUS, kardinaal, zie Michele Bonelli.

ALEYDA ab Eck, 555.

ALEYDIS de Cuytere, edelvrouw, 1732.

— Theoderici Franconis, 1472.

ALFARDUS de A., rector van Wulvenhorst, 1491.

ALFEN, zie Wilhelmus.

ALFYN, zie Wilhelmus.

ALCAZ, zie Laurentius.

ALLELUYA, zie Johannes de la Cauchy alias.

ALLEN, Jezuiet, 1292.

ALPHARDUS de Montfort, kanunnik te Utrecht, 1227, 1229.

ALVA, 580, 581, 585—587, 589, 591—594, 597—601, 606, 609, 612, 617, 618, 848, 849, 2092, 2094, 2262, 2413, 2426, 2435.

ALVERDIM (Alverdinc), zie Bernardus dictus.

AMALDEO, aartsbisschop van Athene en nuntius te Keulen, 2335, 2490, 2495, 2519, 2520, 2527, 2532, 2535, 2536.

AMAYDEN, zie Christianus.

AMBROGIO Andreoli, ridder, 2386.

AMBROSIUS Godschalci, 357.

— van Milaan, 1157.

— Riddel Angli, 1258.

AMICI, zie Michaël.

ANDICUS Utinorde, proost van Oldenzaal, 1239.

ANDREÆ, zie Baldwinus.

ANDREAS natus Alberti de Gouda, pastoor van Almkerk, 1334.

— Baret, kapelaan en auditeur, 1488, 1489.

— Comitiss, provinciaal der Predikheeren, 1432.

— Creusen, bisschop van Roermond, 2068, 2069, 2300.

— Dodon de Medemblik, klerk en kanunnik te Utrecht, 295 302,

— Fabritius, orator van Albert van Beieren, kanunnik te Maastricht en Utrecht, 1285, 2003.

— de Gouda, rector van Almkerk, 1308.

— de Groninghen 1088.

— Grueter, kanunnik te Deventer, 101, 1592.

— van Oostenrijk, kardinaal en waarnemend landvoogd 701, 2470.

— de Pallant, kanunnik te Maastricht, 329.

— Petri, pastoor te Delft, 1567.

— de Randen, rector van Enschede, 1375.

— Theoderici de Egmonda, vicaris te Heiloo, 1360.

- ANDREAS Venrade, proost van Oldenzaal, 1239, 1242.
 ANDREOLI, zie Ambrogio.
 ANGELUS Acciacoli, kardinaal, 1489.
 — d'Ongnies, bisschop van Roermond, 2073, 2229, 2286, 2288, 2290—2293, 2295, 2302—2305, 2307, 2309.
 ANIBALDUS, kardinaal en proost van Deventer, 1083.
 ANJOU, hertog van, 648 661, 812, 863, blz. 277, 871, 873, 1291, 2103, 2104, 2329, 2420, 2429, 3440.
 ANNA de Burgundia, weduwe van Adulphus de Marcka, heer van Ravenstein, 1862.
 — Eleonora, gravin van Stauffen, 745.
 ANSELMUS Fabri, pauselijk referendaris, 449, 1587.
 ANSLOO, zie Reinerus.
 ANTHONIUS, zie Antonius.
 ANTONIA Theodorici Boll, 550.
 ANTONIOLUS Pallavicino, kardinaal, 1857.
 ANTONIUS, bisschop van Penna, 1521.
 —, bisschop van Porto, 62, 1579.
 —, graaf van Hoogstraten, 954.
 —, hertog van Brabant, 44, 52, 1551.
 — Ballabailha, koopman uit Assi, 1079.
 — Barlecta (Bardella), klerk, 1244—1246.
 — Buerinc, familiaris en kanunnik te 's-Hertogenbosch, 334.
 — Boney, rector te Hien, 1949.
 — Coolen, kanunnik te Maastricht, 313.
 — Cornelis, vicaris te Utrecht, 356.
 — ab Eynhouts, deken van Vere, 393.
 — Gevert, priester, 540.
 — de Granvelle, kardinaal, 391, 542, 543, 545, 560, 563, 784, 1259, 2042, 2047, 2244—2249, 2314—2318.
 — Hamroy, klerk, 1764.
 — Haneron, proost te Maastricht, 1668.
 — de Hennin alias de Bossu, klerk, 418.
 — de la Lamy, 1898.
 — Lullus, 865.
 — Nannen, 432.
 — de Piscia, Florentijnsch koopman, 1177.
 — Pott, domkanunnik te Utrecht, 1808.
 — de Rabbata, procurator, 1041.
 — Verheyden, 436.
 AREMBERG, graaf, 590.
 ARLRUM, zie Arkum.
 ARKUM, zie Johannes.
 ARMAILHAC (d'), kardinaal, 2129, 2131.
 ARNHEN, zie Johannes.
 ARNOLD, elect, zie Reinald.
 —, heer van Egmond, 1516.
 — van Hoorn, bisschop van Utrecht en van Luik, 986, 1109, 1276—1278, 1323, 1461.
 ARNOLDI, zie Florentius.
 —, zie Henricus.
 —, zie Johannes.
 ARNOLDUS, abt van Berne, 1850.

ARNOLDUS, prior der Karthuizers in Capelle, 1686.

—, zoon van Mr. Johannes, 1127.

— Arnoldi, klerk en domkanunnik van Utrecht, 1336.

— Bloeyer, klerk, 1018.

— Bocholtz, rector van Erp, 362.

— de Bremen, vicaris te Kampen, 1971.

— Buzer, 289.

— Cardinael, kanunnik te Keulen en Deventer, 1520.

— de Cierkes, ridder, 1319.

— Doer, kanunnik te Deventer, 268.

— Dominici, klerk, 303.

— de Dorp, monnik van Egmond, 1226.

— de 's-Gravensande, kanunnik te Utrecht, pastoor van Geersdijk, 1823, 1824.

— Heymerici, rector van Opvorst, 1401, 4106.

— Heys, kapelaan te Maastricht, 1011.

— Hoet, kanunnik te Deventer, 1520.

— Knoll, » » » 1129.

— de Leyden, klerk, 222.

— Martini, kanunnik van Berne, 1348.

— de Merica, rector van Woerden, 234.

— de Merode, subdiaken, deken van St. Oedenrode, 1538.

— Michaelis, pastoor van Deventer, 1816.

— dictus Moribus, procurator, 1026, 1067.

— Ousdeninc, pastoor van Wijje, 1307.

— Petri Arnoldi, klerk 188.

— Petri de Leydis, pauselijk familiaris, 92, 98, 123.

— Pirman, kanunnik te Maastricht, 967.

— de Pieringen, kapelaan te 's-Hertogenbosch en Oisterwijk, 1821, 1822.

— Streyster, abt van Tongerlo, 1998.

— de Tricht, kanunnik te Utrecht, 1458.

— Ver, domkanunnik van Utrecht, 210.

— Vos, kanunnik te Utrecht, 1271.

— Warneri, deken van Bergen op Zoom, 1842.

— Wilhelmi, abt van St. Paulus te Utrecht, 1546.

— Wit, domkanunnik van Luik, 1672.

ARNOUD, hertog van Gelre, 66, 157, 201, 479, 1524, 1614.

ASCANIO Gesualdi, aartsbisschop van Bari en nuntius te Brussel, 736, 737, 2554, 2557, 2561, 2562, 2565—2568.

ASCANIUS Colonna, kardinaal, 2056, 2057.

—, zie Guido.

— Parisani, bisschop van Rimini, 280.

AUGUSTINUS Aggens, med. dr., 2236.

— Gruynrijs, kanunnik te Geertruidenberg, 350.

— Wolff, pastoor te Enkhuizen, 2601.

AYME, zie Robertus.

AZEGO, abt van Lidlum, 1755.

B.

BAC, zie Wijnandus.

BADOERO, zie Frederico.

- BAER, zie Johannes.
 BAERT, zie Julius.
 BAGNO, zie Giovanni Francesco Guidi del.
 BALABAILHA, zie Antonius.
 BALDESSAR Castiglione, nuntius in Spanje, 531.
 BALDEWINUS, aartsbisschop van Trier, 10.
 — de Randen, rector van Ootmarsum, deken van Oldenzaal, 1427.
 BALDOWINUS Andreae, kanunnik te Utrecht, 98.
 BALDUINUS, prior van het klooster der H. H. Apostelen te Utrecht, 70, 1624.
 — de Blehang, kanunnik te Maastricht, 976.
 — Henrici, deken van Zierikzee, 1660.
 BALET, zie Egidius.
 BALTHASAR Gerardsz., 876, 877.
 — Maschereel, priester, 366.
 BANCHE, zie Petrus.
 BARBERINI, kardinaal, 2341, 2428.
 BARDELLA, zie Antonius.
 BARET, zie Andreas.
 BARLECTA, zie Bardella.
 BARTHOLOMEUS van Dordrecht, bisschop van Sarepte, 1533.
 — de Eyck, deken van Eindhoven 1647.
 — de Gouda, klerk, 530.
 — Johannes Bijleveld, verkozen bisschop van Deventer, 776, 2230, 2231.
 — de Laute, 1157.
 — de Merlaet, klerk, 1983.
 — de Merode, kanunnik te Maastricht, 382.
 — Portia, nuntius, 2099.
 — Roverella, kardinaal en proost te Utrecht, 1401, 1689, 1691, 2631 (83 bis), 2639 (227 bis).
 BASINUS, zie Thomas.
 BEDUNEZ, zie Johannes.
 BEKE, zie Livinus van der.
 — Enchusen alias Pels, zie Johannes.
 BELA, abdis van het Cisterciënser-klooster te Roermond 21.
 BELLEZONNE, zie Petrus.
 BEMONT, zie Cornelius.
 BENEDICTUS XII, paus, 1298.
 — XIII, paus, 766—768.
 — XIII, tegenpaus 1018, 1019.
 — XIV, paus 772—776, 2230.
 — de S. Germano, priester, 1486.
 — de Guidalottis, pauselijk vice-camerarius, 1163, 1217.
 BENTINK, zie Johannes.
 BENTIVOGLIO, zie Guido.
 BERCHMAKER, zie Rutgerus.
 BERCHMAN Wuytiers, zie Cornelius.
 BERGAIGNE, zie Joseph.
 BERGH, zie Adolf van den
 — « Frederik van den
 — « Hendrik « «
 — « Herman « «

- BERNARDINUS, elect van Cavaillon, 1845.
 — de Gamberiis, rector, 1845, 2641 (241 bis).
 BERNARDUS, abt van Klaarkamp, 1387, 1426.
 —, abt van Selwerd, 1090.
 —, kommandeur van St. Cathrijne te Utrecht, 1257.
 — dictus Alverdim (Alverdinc), 995.
 — de Cardulis, kanunnik te Utrecht, 247.
 — Colinius, kanunnik te Maastricht, 669.
 — Cornelius Uteneng, scholier, 1999.
 — Dulman, provinciaal der Predikheeren-orde, 190.
 — Henrici de Daventria, kanunnik te Deventer, 1327.
 — Heynich, kanunnik te Deventer, 1009.
 — Hillebrandi » » » 436.
 — Holm » » Maastricht 640.
 — Holtsnider, pastoor te Utrecht, 218.
 — Nuninc, domkanunnik van Utrecht, 1816.
 — Quekel, burger van Dordrecht, 1376.
 — Rovira, pauselijk kapelaan en auditeur, 211.
 — a Ruytenberch, 436.
 — Sanctius, bisschop van Aquila, 2251, 2252.
 BERTA Arnoldi de Oestenwolde, 1214.
 BERTAIGNE, zie Bergaigne.
 BERTANO, zie Pietro.
 BERTHOUT van Oyen, abt van Egmond, 1022, 1050.
 BERTOLDUS Schutte, kanunnik van Steenwijk, 1466.
 BESSARION, kardinaal en bisschop van Sabina, 222.
 BETENDONC bi de Bomel, zie Henricus Elbati.
 BEVERNINK, Holl. gezant, 2171.
 BEVILACQUA, nuntius te Nijmegen, 926, 927, 929, 2173, 2215, 2358, 2367—2369, 2612.
 BEYS, zie Rodolphus.
 BEYSELIUS, zie Nicolaus.
 BIERENS, zie Lucas alias Dielen.
 BIERMAN, zie Henricus.
 BIJLEVELD, zie Bartholomeus Johannes.
 BILITON, zie Johannes.
 BINARINI, bisschop van Camerino en nuntius in Spanje, 858.
 BISCOPINCK, zie Johannes.
 BISSCOP, zie Henricus.
 BLACEL, zie Johannes.
 BLANCARTH, zie Nicolaus.
 BLANDELIK, zie Georgius.
 BLEUS, zie Hubertus.
 BLYLEVEN, zie Jacobus.
 BLOC, zie Petrus.
 BLOEMARTS, zie Theodorus Egbertus.
 BLOEYER, zie Arnoldus.
 BLONDUS, zie Gaspar.
 BLOSIUS, pauselijk secretaris, 461, 162, 2296.
 BOGAERT, zie Petrus.
 BOIS, zie Nicolaus du.

- BOLL, zie Antonia Theodorici.
BOLLE, zie Lubertus.
BOLMAN, zie Georgius.
BONAVENTURA, pater, 700.
—— Oldenzeel gen. de Losser, bisschop van Hebron, wijbisschop van Utrecht, 1981, 1982, 1984, 2033—2035.
BONELLI, zie Michele.
BONIFACIUS VIII, paus, 952.
—— IX, paus, 33—41, 59, 443—445, 1124, 1181, 1133, 1347, 1410, 4156—4534, 1682.
BONNEVIL, zie Harlay de.
BONOMI, nuntius, 689, 2130, 2130, 3132, 2134, 2135, 2137.
BONTENZOEN, zie Johannes dictus.
BOOSE, zie Hugo.
BOR, zie Gerardus Wilhelmi.
BORDENRODE, zie Wilhelmus.
BORGER, zie Johannes.
BORGH, zie Jacobus van den.
BORGHESE, zie Scipio.
BORN, zie Mathias.
BORRE, zie Judocus.
—— » Theodericus.
BORROMEUS, zie Carolus.
BOSSE, zie Gerardus ten.
BOSSU, zie Antonius Hennin, alias de.
——, zie Maximiliaan van.
BOUKE van Sterkenburch, monnik van Klaarkamp, bisschop van Tripoli, wijbisschop van Utrecht, 11.
BOURCH, zie Franciscus van der.
BOUT, zie Henricus.
BOUTATUS, zie Bouke.
BOYLEWE, zie Guillermus.
——, zie Johannes.
BRAEM, zie Henricus.
BRACADORO, nuntius te Brussel, 2175.
BRANDE, zie Johannes van den.
BREME, zie Johannes.
BROECK, zie Hermannus then.
BROECKMANS de Peelt, zie Johannes.
BROUWER, zie Jacob.
BRUHESIUS, zie Johannes.
BRUN, gezant, 2192.
BRUNO Johannesz. van Deventer, 2313.
—— ten Thoerne de Daventria, priester, pauselijk kapelaan en abbreviator, 115, 120.
BRUNONIS, zie Johannes.
BRUSE, zie Johannes.
BRUSOLINO, 2406.
BUCHO Aytta van Zuichem, proost van Gent, 869.
BUERINC, zie Antonius.
BUGGHE, zie Henricus.
——, zie Johannes.
——, zie Petrus.

BULLICH, zie Egbertus.
 BUNEV, zie Antonius.
 BUONCOMPAGNI, kardinaal, 2094.
 BUONVICINI, zie Giovanni Francesco.
 BURELLI, zie Nicolaus.
 BUREN, zie Gerardus.
 BURGAERTS, zie Fredericus.
 BURGT, zie Nicolaas van der.
 BUSER, zie Wilhelmus.
 BUSCHE, zie Bosse.
 BUSSI, internuntius te Brussel, 2227.
 BUTKENS, zie Cornelius.
 BUYC, zie Hermannus gezegd.
 BUYS, zie Franciscus Nicolai.
 BÜZER, zie Arnoldus.
 BUSOLINUS, zie Petrus.
 BYLANT, zie Johannes.

C.

CAESIUS, zie Petrus Donatus, genaamd.
 CAETANO, zie Camillo.
 —, zie Pietro.
 CALIXTUS III, paus, 153—169, 483, 484, 1629—1644, 1781, 2638 (153bis).
 CALLIBOCONIS, zie Octavianus.
 CALLIÈRES, Fransch agent, 2387.
 CAMILLO Caetano, nuntius te Madrid, 2445.
 CAMNYS, zie Johannes dictus.
 CAMPANIA, zie Martinus.
 CAMPANUS, zie Johannes.
 CAMPEGGI, zie Lorenzo.
 CAPPELLAEN, zie Hermannus.
 CAPISUCCO, zie Johannes.
 CAPIZUCCHI, kardinaal, 2372.
 CAPPONI, 2584.
 CARACENA, markies de, 2208.
 CARAFA, zie Decio.
 —, zie Oliverius.
 —, zie Pierluigi.
 CARDINAEEL, zie Arnoldus.
 —, zie Wilhelmus gezegd.
 CARLO Fiaschi, graaf te Civita Vecchia, 2299.
 — Mazzio, 2365.
 — Rossetti, pauselijk diplomaat, 906.
 CAROLA de Botania, 1696, 1697.
 CAROLUS Borromeus, kardinaal, 839, 2043, 2047.
 — de Egmond, 2279.
 — Franciscus de Laval Monmorency, bisschop van Yperen, 2075.
 — Gallus, rector te Deventer, 387, 558.
 — Perenot, proost te Utrecht, 317.

- CAROLUS Soillot, deken te Middelburg, 1418—1423.
 CASPAR, kardinaal en aartsbisschop van Toledo 2055.
 — Geinh, kanunnik te Utrecht, 428.
 — Gropper, nuntius te Keulen, 614, 804, 806, 808, 809, 856, 2417, 2418, 2621, 2622.
 CASTAGNO, zie Johannes Baptista.
 CASTIGLIONE, zie Baldessar.
 CAT, zie Johannes.
 CATHARINA, dochter van Karel VI, koning van Frankrijk, 1551.
 — (de Medicis), koningin van Frankrijk, 573, 648.
 — vrouw van Johannes Petri, 1512.
 — van Bourbon, 201.
 — de Gruuthuisen, 1393.
 — de Wertenberch, kanonikesse van Madelburgh, 198.
 CATTIUS, zie Christianus Nicolaasz.
 CAUDERKE, zie Laurentius.
 CAUWELIER, » Petrus.
 CENCIUS Camerarius, 816.
 CERVINI, kardinaal-legaat, bisschop van Nicastro, 2089, 2244—2249, 2253, 2314—2318.
 CHAUMOND, zie Joannes Baptista.
 CHIGI, zie Fabio.
 CHRISTIANUS Amayden, pauselijk zanger, 840—842.
 — de Elst, kanunnik te Maastricht, 996.
 — Nicolaasz. Cattius, 2554.
 CHRISTINA, vrouw van Johannes Bruse, 1542.
 CHRISTOFFEL Bernard van Galen, bisschop van Munster, 750, 755, 2169.
 — Plantijn, drukker, 2266.
 CHRISTOFORUS Vyt alias Meeus, klerk, 284.
 CHRISTOPHORUS van Baden, kanunnik te Deventer, 387.
 — Flracken, 2186.
 — van Berchem, kweekeling van het Collegium Germanicum te Rome, 724.
 — Madrucci, bisschop van Trente, 662.
 CIAMBERLANI, auditeur te Brussel en vice-superior der Holl. Zending, 2175—2180.
 CIBO, kardinaal, 2300.
 CLAEUWAERT, zie Johannes.
 CLARI, zie Guillermus.
 CLEMENS V, paus, 1, 1266.
 — VI, paus 8, 5, 20, 442, 956, 1080—1083, 1086, 1296—1320.
 — VII, » 254—269, 271—274, 461, 514—525, 527—532, 693, 694, 1247, 1280, 1944—1974, 2234—2243
 — VII, tegenpaus 23—29, 31, 32, 956, 958—1017, 1276—1278, 1322—1344.
 — VIII, paus, 695—725, 894, 2145, 2152, 2153, 2155, 2465—2467, 2470, 2478, 2481, 2483, 2644 (705 bis)— 2646 (708 bis).
 — IX, paus, 2070.
 — X, paus, 755, 922, 2367.
 — XI, » , 763—765, 2228, 2294, 2301, 2302, 2306, 2308, 2311.
 — XII, » , 769—771.
 CLEMENS Crabeels, bisschop van 's-Hertogenbosch, 2053, 2054, 2145, 2187.
 — Sublindius, 644.
 CLERICIS, zie Philippus a.
 CLEVARDUS Simonis, 1661.
 CLOCK, zie Henricus Godefridi.

- CLOPPER, zie Wilhelmus.
 CLOT, zie Johannes.
 COCK, zie Theodorus de.
 CODDE, zie Petrus.
 COELESTINUS V, paus, 2627, 2640 (234 bis).
 COEMANS, zie Gerardus.
 COK de Isendoren, zie Rodulfus.
 COLEN, zie Nicolaus.
 COLENTIER, zie Johannes.
 COLINUS, zie Bernardus.
 COLONNA, zie Ascanius.
 —, kardinaal, 2053.
 —, zie Pompejus.
 —, zie Prosper.
 COLPOO, zie Martinus.
 CONINGK, zie Fredericus de.
 COMITIO, zie Fr. Andreas.
 COMMENDONE, kardinaal, 2256.
 COMMENTANO, zie Petrus Feruci y.
 CONDULMER, zie Franciscus.
 CONRAD van Diepholt, proost van Deventer, bisschop van Osnabrück, 1187, 1632, 1736.
 CONRADUS, graaf van Perberg, elect van Osnabrück, 496.
 —, vriend van Luther, 779.
 — de Driel, priester en pastoor van Schijndel, 999, 1480.
 — Jacobi, klerk, 1599.
 — Laurentii, notaris, 2575.
 — Rouzen, pauselijk parafrenarius en kanunnikte Utrecht, 258.
 — de Gaver, priester, 419.
 — Ingenwinckel, scholaster van Elten, 1955.
 — de Malsen, abt van Berne, 1974.
 — Reussen, klerk, 257.
 CONTARINI, gezant, 2541.
 COOGMAN, zie Guillermus.
 COOLEN, zie Anthonius.
 COOLS, zie Reginaldus.
 COOPAL, zie Willem.
 CORNELIS Haga, Holl. agent te Constantinopel, 2539, 2545.
 CORNELIUS Bemont, vicaris te Utrecht, 429.
 — Berchman Wuytiers, verkozen aartsbisschop van Utrecht, 767, 768.
 — Butkens, vicaris te St. Maartensdijk, 433.
 — de Cats, officiaal, 1706.
 — Cornelii, broeder van het Duitsche Huis van St. Jan te Utrecht, 355.
 — Delphins de Gouda, deken van Abbenbroek, 376.
 — de Edam, pastoor van Vlaardingen, 1202.
 — Gesselsz. 2610.
 — Goudanus, priester, 540.
 — Hack, 276.
 — de Haemsteden, 337.
 — Johannes, priester te Zierikzee, 1663.
 — Johannes Petri, rector van Oudkarspel, 361.

- CORNELIUS Judoci, klerk, 1442.
 ——— Miropius, deken en domproost van Utrecht, 305, 448.
 ——— Nicolai de Campis, edelman, 1599.
 ——— Petri, rector van Oudkarspel, 361.
 ——— Steenoven, verkozen aartsbisschop van Utrecht, 766.
 ——— Stempelius, 2132.
 ——— Velthuijsen, 2287.
 ——— Vender Varent, kanunnik te Bergen op Zoom, 1865.
 ——— Voirborch, vicaris te Utrecht, 437.
 ——— Weijns, rector van Rietlant, 255.
 ——— Wilhelmi de Goes, abt van Middelburg, 304, 1253, 1254, 1979, 2032.
 ——— de Witte, aartsdiaken van Antwerpen, 2601.
 CORPP, zie Nicolaas Dirksz. alias.
 CORSINI, zie Petrus.
 COSMAS de Medicis, 1220.
 COSTERIUS, zie Henricus.
 CRABBE, zie Petrus.
 CRABEELS, zie Clemens.
 CRAEGHS, zie Johannes.
 CRASSO, zie Nicolao.
 CRÉCY, agent, 2387.
 CREMERINC, zie Ludolphus.
 CREUSEN, zie Andreas.
 CRISTIANUS Grave, pauselijk kapelaan en zanger, kanunnik te Maastricht, 1464.
 CROON, zie Theodorus van der.
 CROUST, secretaris, 2280.
 CROY, zie Groi.
 CUEVA (de la), kardinaal, 2068.
 CUNERUS Petri, bisschop van Leeuwarden, 616, 678, 1260, 2046, 2096.
 CUNRETORFF, zie Kuenretorff.
 CURTIUS, zie Petrus.
 CUSTOS, zie Johannes.
 CUYCK, zie Henricus.

D.

- DACIUS, zie Petrus.
 DAEMEN, zie Adam.
 DAILMAN, zie Henricus.
 DALLAVIGNA, zie Guillermus.
 DANIEL, aartsbisschop van Mainz, 595.
 ——— de Matenense, 1610.
 DANIELIS, zie Adrianus.
 DANKAARDSZ, zie Johannes.
 DANKERT, Ghisilinus.
 DAVID van Bourgondië, proost van Brugge, elect van Terouanne, bisschop van Utrecht, 97, 129, 131, 165, 177, 178, 199, 206, 485, 492, 495, 1183, 1198, 1229, 1232, 1234, 1237, 1377, 1380, 1405, 1409, 1411, 1441, 1652, 1653, 1671, 1685, 1702, 1706, 1708, 1727, 1763, 1770, 1777, 1789, 1794, 1799, 1802.
 DECIO Carafa, aartsbisschop van Damascus en nuntius te Brussel, 730—732, 2156, 2157, 2336, 2508, 2518.
 DERINGH, zie Otto.

DETHARDUS Slieter, klerk, 5192.

DEUCE, zie Henricus van den.

DEYX, zie Nicolaas.

—, zie Thomas.

DIEDERIK Crevel, abt van Egmond, 1023—1030, 1055, 1659, 1067, 1068.

DIELEN, zie Lucas (alias Bierens).

DIEPENEM, zie Henricus.

DIERT, zie Johannes.

DIGMANNUS Corneliï de Breda, pauselijk familiaris en kanunnik te Maastricht, 346, 347, 352, 374.

DIJCK, zie Nicolaus van den.

DINITIS, kanunnik te Grimberg, 1179.

DIONYSIUS Doneux, 3205.

— Proenen, kanunnik te Maastricht, 388, 669.

DIRK, aartsbisschop van Keulen, 134.

— van Wasseenaar, proost te Utrecht, 1586.

DOBBE, zie Helungus.

DODARDUS de Dockinge, monnik te Dokkum en pauselijk kapelaan, 36.

DODO, monnik van Hemelum, 1801.

—, Hilliconis, monnik van Staveren, 454.

DOERN, zie Aelbertus.

DOERS, zie Arnoldus.

DOES, zie Guillermus van der.

DOGART, zie Petrus.

DOGGERT, zie Raso.

DOMENICO Gimnasio, nuntius te Madrid, 2481,

DONDINI, zie Jacobus.

DONEUX, zie Dionysius.

DORMANNUS, 848.

DORN, zie Gerardus.

DORPP, zie Johannes.

DOU, zie Ghiselbert.

DOUCHY, zie Egidius.

DOYS, zie Petrus.

DROLSHAGEN, zie Johannes,

DRUTIUS, zie Remigius.

DUKER, zie Hermannus.

DULMAN, zie Bernardus.

DUMCKER, Lucas.

DURATI, nuntius en kardinaal, 758, 2219, 220.

DUVEL, zie Henricus.

DUYS, zie Petrus.

DWERCH, zie Hermannus.

DYEPHOLT, zie Johannes.

DIJCK, zie Gaspar van den.

E.

ECCARD von Greifenklau, aartsbisschop van Trier, 2234.

EDZARD, graaf van Oost-Friesland, 506.

EEM, zie Johannes.

EGBERTUS Bullich, burger van Groenloo, 1542.

- EGBERTUS de Eket, 1214.
 EGIDIÏ, zie Maria.
 EGIDIUS de Bache, kanunnik te Utrecht, 1053.
 — de Baek, » » Steenwijk, 1466.
 — gezegd Balet, » » Rode, 3.
 — de Barlamont, gouverneur van Gelderland, 807.
 — de Byedborch, bisschop van Rhodus (in Cilicia), 1566, 1568.
 — Douchy, vicaris te Groningen, 1373.
 — van Hove, pauselijk familiaris en vicaris te Deventer 486.
 — Joye, pastoor te Delft, 1395.
 — Longus, drukker, 2348.
 — de Monte, bisschop van Deventer, 619, 634, 1263, 2048, 2097.
 — Speculus, 644.
 — Symonis, 1604.
 — de Wissenkerke, dr. in de rechten, 1157, 1158.
 EGMONDANUS, zie Nicolaus.
 ELEONORA van Bourbon, prinses van Oranje, 2499, 2525, 2585, 2586, 2587.
 — van Leeuwenstein Wertheim-Rochefort, abdis van Thorn, 759.
 ELIAS van Oert, kapelaan te Dwarsdijk, 427.
 ELISABETH, hertogin van Bourgondië, 193, 1651.
 —, » » Brabant, 1557.
 —, koningin van Engeland, 597—599, 885, 2280, 2440, 2442.
 — van Enckevoirt, 1879.
 — de S. Simone, 1847.
 — Swilden, 170.
 ELLICI, zie Petrus.
 ELOY, zie Johannes.
 ELSA, abdis van Elten, 1732.
 — de Bueren, abdis van Thorn, 132, 196, 198, 204, 1635, 1698.
 ENCKENVOERT, zie Michaël.
 ENGELBERT van Kleef, 495.
 —, graaf van Nassau, 1742—1744, 1767, 1768.
 ENGELBERTI, zie Theodricus.
 ENGELBERTUS de Dunen, kanunnik te Utrecht en Aken, 102.
 — de Foreest, kommandeur van het St. Cathrijne-hospitaal te Utrecht, 1409.
 — Gerhardi ab Ummer, monnik van Sibculo, 2275.
 — Vroen, kanunnik te Maastricht, 677.
 EPHRAIM (St.), kerkvader, 2465.
 ERARD van der Marck, kardinaal-bisschop van Luik, 288, 522—524, 828.
 ERASMUS, 460—462, 513—516, 525, 526, 529, 533—535, 779, 780, 1877, 2081, 2082.
 ERCKEL (van), 2294.
 ERNESTINA, dochter van Lamoraal, prins van Ligne, 2588.
 ERNESTUS de Steenre, domkanunnik van Utrecht, 1446.
 ERNST van Beieren, aartsbisschop van Keulen, 699, 721, 722, 729, 2267.
 — van Oostenrijk, landvoogd, 693—696, 2147.
 EUGENIUS IV, paus, 62—84, 119—148, 197, 224, 448, 481, 482, 1172, 1173, 1175,
 1346—1374, 1568—1618, 1694, 1729, 1955, 2630 (74 bis), 2631 (83 bis) 2638 (153 bis).
 — Albertus d'Allamont, bisschop van Roermond, 752—754, 2069, 2205 2207—2211.
 EUSTACHIUS de Rochefort, bisschop van Luik, 993.
 EVA de Ysemborch, abdis van Thorn, 1820.
 EVERARD Jansz., 1930.

EVERARDUS, persona van Geel, 1478.

— Arnhem de Reys, kanunnik te Maastricht en pauselijk abbreviator, 39.

— de Berch, klerk, 1677.

— de Fossa, kanunnik te Deventer, 1327.

— Freyssen, 1732.

— de Heze, deken van Deventer, 1477.

— Jarges, pastoor te Groningen, 1937.

— Mercurianus, provinciaal der Sociëteit van Jezus, 557, 813.

— Ruter, kanunnik te Utrecht, 98.

— Zoudenbalch, nuntius en collector, 94, 229, 232, 497, 498, 1383, 1764.

EVERWINUS de Godeswike, Keulsch burger, 442.

EYMERICUS de Campo, 121.

F.

FABIO di Lagonissa, nuntius te Brussel, 898, 902, 2344.

— Mirto Frangipani, nuntius te Parijs, 648.

— Chigi, nuntius te Keulen, 2166.

FABRE, zie Paul.

FABRI, » Anselmus.

—, » Johannes.

—, » Martinus.

—, » Wilhelmus.

FABRITIUS, zie Andreas.

FABRIZIUS Mignanello, protonotarius, 1281, 2250.

FACIUS Santori, kardinaal, kanunnik en thesaurier te Utrecht, 1891.

FALCONIERI, zie Lelio.

FARALIO, zie Martio.

FARNESE, zie Alexander.

—, kardinaal-legaat, 2086, 2089, 2244—2249, 2251, 2252, 2254, 2314—2320, 2614.

FAYEN, zie Stephanus.

FEDEFICO Badoero, gezant van Venetië bij Karel V, 835.

FELIX V, tegenpaus, 119, 124, 1601.

FERDINAND van Beieren, bisschop-coadjutor van Keulen, 728, 735.

— de Beugem, bisschop van Antwerpen, 2072.

— van Oostenrijk, 661.

FERUCI, zie Petrus.

FIASCHI, zie Carlo.

FISCHER, keizerlijk gezant, 2171.

FLARACKEN, zie Christophorus.

FLERONTINUS, zie Franciscus.

FLORENTIUS Arnoldi de Schoonhoven, abt van Middelburg, 301, 1254, 1255, 2039.

— de Jutfaes, domkanunnik van Utrecht, 1301, 1303.

FLORIANI, zie Jacobus.

FLORIS van Wevelinkhoven, bisschop van Utrecht, 23, 31, 991, 1114, 1116, 1120, 1124,

1125, 1277, 1278, 1462, 1477 1502, 1504.

FOLPARDUS de Gouda, 351.

— de Hyen, 1469.

FOLQUERIUS, abt van Stavoren, 1082.

FONCK, zie Johannes.

FOYNTO Theoderici, 1834.

FOYT, zie Johannes.

FRANCIS Vere, bevelhebber te Ostende, 882.

PETRUS de Cloetingen, 1789.

FRANCISCUS, aartsbisschop van Narbonne, 1163.

— bisschop van Sabina, 1163, 1216, 8220.

— kardinaal-priester en proost van Deventer, 1487, 1506.

— Alciati, kardinaal, 2048—2050.

— van Amstel, deken van W. Souburg, 304.

— de Baroncellis, 1042.

— de Boscolis, pauselijk depositarius, 1170.

— van der Burch, aartsbisschop van Kamerijk, 2067.

— Condulmer, kardinaal, 1600.

— Flerontinus, Belgisch provinciaal S. J., 2531, 2565.

— Gutierrez, pauselijk schrijver, 346.

— van Haveskercke, 2590.

— Immens, minderbroeder, 2309.

— Nicolai Buys, kanunnik te Heusden, 325.

— Petri, pastoor van de Streek, 2598.

— Piccolomini Todeschini, kardinaal, 1399, 1407.

— de Ruella, procurator, 1063, 1065.

— Sanguessa, bisschop van Roermond, 2075.

— Sodorinus, 1036, 1103.

— Sonnius, bisschop van 's-Hertogenbosch en Antwerpen, 556, 649, 789, 837, 1263, 1264, 2041, 2042, 2047.

— Stevere, kanunnik te Utrecht, 291.

— Straetmannus, 577.

— Stravius, 2183.

— de Ubcera, 1040.

— Ulrici, vicaris te Maastricht, 275, 328.

FRANCO, graaf van Oostervant, heer van Borselen, 158, 1670.

— de Leyden, rector te Utrecht, 1328.

— Marescalci, persona van Turnhout, 1519.

FRANCONIS, zie Aleydis Theoderici.

FRANGIPANI, zie Fabio.

— Octavius.

FRANS, zie Guillelmus.

— I, koning van Frankrijk, 2407.

— van der Hulst, inquisiteur, 514.

— van Nassau, gouverneur van Spaansch-Gelder, 945—947.

FREDERICUS, hertog van Beieren, graaf van de Paltz, 2242.

—, kapelaan en procurator, 1112.

— Burgaerts, burger van Maastricht, 1826, 1831.

— ab Eijnattem, kanunnik te Maastricht, 348.

— Grawaert, 106.

— Hulscher, kanunnik te Keulen, 1520.

— Judoci de Beverwijck, kanunnik te IJsselstein 1593.

— Naghel, monnik van Egmond, 984.

— Utenham, rector te Utrecht, 1450.

FREDERIK, 556.

—, abt van Maroilles, 869.

— II, keizer, 18, 447.

— III, keizer, 187, 1735.

- FREDERIK van Baden, bisschop van Utrecht, 246, 506, 1044, 1208, 1208, 1239, 1243, 1815, 1863, 1869, 1936, 2017, 2020.
- van den Bergh, 715.
- van Blankenheim, bisschop van Utrecht, 46, 42, 48, 51, 60, 444, 472, 777, 1130—1140, 1425, 1507, 1580, 1522, 1523, 1525, 1529, 1532, 1548, 1553, 1556, 1563, 1567, 1596.
- FREDERIK Hendrik, stadhouder, 2341, 2345, 2585, 2586, 2591.
- Schenk van Tautenburg, aartsbisschop van Utrecht, 273, 556, 624, 801, 839, 1288, 1957, 1959, 2042, 2044, 2616, 2617.
- van Zyrik, bisschop van Utrecht, 1051—1054, 1056, 1057.
- FREMSENS, zie Johannes.
- FREYSEN, » Everardus.
- FRIDERICUS de Coninck, 1931.
- FRIGIDO Monte, zie Nicolaus a.
- FRISO, zie Spaen.
- , » Henricus dictus.
- FRUCKER, zie Henricus.
- FRUMENTI, » Alessandro.
- FUENTES, graaf, 2468.
- FUSTINI, zie Henricus.
- FUYT, zie Johannes Jacobi.
- FYEN, » Johannes.

G.

- GABRIËL von Eyb, bisschop van Eichstädt, 2241.
- van der Meesen, klerk, 433.
- GADENNAS, zie Theodericus.
- GAEL, » Johannes.
- GAËTANI, » Niccolò.
- GALEOTTI, » Raphael.
- GALHARDUS de Brunchorst, pastoor van Wadenoyen, 1098.
- GALLIO, zie D. Salvator
- , » Ptolemaeus.
- GALLUS, » Carolus.
- GAMBARI, zie Hieronimus de Balthis alias.
- GARZADORO, nuntius te Keulen, 2335, 2452, 2461, 2472, 2490, 2495.
- GASPAR Blondus, 217.
- van den Dyck, pastoor van Etten, 1926.
- GAUCELINUS, pauselijk thesaurier en bisschop van Nemosia, 1273, 1274.
- GAUDANUS, zie Nicolaas.
- GAYMAN, zie Jacobus.
- GEBHARD, zie Johannes.
- Truchsess von Waldburg, aartsbisschop van Keulen, 680, 2185.
- GEBUER, zie Matheus.
- GEINH, » Caspar.
- GELMAN, » Johannes.
- GEORGE, hertog van Saksen, 506.
- van Egmond, bisschop van Utrecht, 391, 538, 833, 1250, 1976, 1977, 1980, 2029, 2030, 2035, 2037.
- de Lalaing, graaf van Rennenberg, 659.

- GEORGIUS, bisschop van Lausanne, 1190, 1192.
 — Blandelin, priester te Doornik, 1707.
 — Bolman, kanunnik van Oldenzaal, 259.
 — Dommelberch, rector van Veltwese, 1948, 1951.
 — de Landsweerd, kapelaan aan De Dwarsdijk, 427.
 — de Pala, kanunnik te Maastricht, 74.
 GERALDUS Maurelli, klerk, 1275.
 — Sincos, 1031.
 — Smalbroych, kanunnik te Utrecht, 965.
 GERARD van Cleve, proost van Xanten, 45.
 — van Groesbeek, bisschop van Luik 792, 793, 2095, 2183, 2184, 2256.
 — van Ockenbergh, abt van Egmond, 819, 1143, 1144, 1146.
 GERARDI, zie Adrianus.
 GERARDUS, domkanunnik van Utrecht, 994.
 — de Ampstel 996.
 —, zoon van Johannes dictus Bontenzoen, 444.
 — de Blehang, 976.
 — ten Bosse, deken van Oldenzaal, 1424, 1427, 1437.
 — Buren, klerk en vicaris te Utrecht, 1444.
 — Coemans, kanunnik te Utrecht, 308.
 — de Damasco, abt van St. Paulus te Utrecht, 817, 1150, 1153, 1156, 1160, 2005.
 — Davidis de Haerlem, klerk, 1929.
 — Dorn, pauselijk schrijver, 1149, 1150.
 — de Edel, abt van Oostbroek, 1204.
 — Elberti, » » St. Paulus te Utrecht, 1251, 1252, 1978, 2031.
 — Greve, kanunnik van Berne, 1348.
 — Grobbe, klerk en vicaris te Doetinchem, 1374.
 — Johannis Campensis, kanunnik te Utrecht, 283, 384.
 — op den Kyrchoff, pastoor te Utrecht, 218.
 — Magni (Groet), kanunnik te Utrecht en Deventer, 1320, 1341.
 — a Mierlo, abt van St. Paulus te Utrecht, 2002, 2051.
 — de Nova Ecclesia, abt van St. Paulus te Utrecht, 2002, 2051.
 — Perdien, 1830.
 — van Poelgeest, abt van Egmond 1195, 1233, 1429, 1430, 1434—1436, 1445, 1700, 2008.
 — Potcamp, 2301.
 — de Randen, 143, 207.
 — de Rens, klerk, 117.
 — Rodekin, domkanunnik van Utrecht, 994.
 — de Ruremonda, 1787.
 — de Schoten, preceptor van het Johannieter-hospitaal te Haarlem, 214.
 — Seligen, kanunnik te Utrecht, 1543.
 — de Turri, deken te Utrecht, 778.
 — Vossius, proost van Tongeren, 2465.
 — Vrenken, bisschoppelijk kapelaan, 1079.
 — Wert, kanunnik te Utrecht, 1543.
 — de Westrenen, pastoor, 274.
 — Wijnbergen, klerk, 332, 344.
 — Wilhelmi de Amerongen, klerk, 385, 390.
 — de Xanten, 1052.
 — de Zijl, proost te Emmerik, 1007, 1331.

- GERBRANDI, zie Wilhelmus.
 GERBRANDUS, rector te Kampen, 1958.
 — de Couster, rector te Haarlem, 1440, 1543.
 GERJACUS, abt van Stavoren en Hemelum, 181.
 — Gildehuijsen, bisschop van Hieropolis, 1182, 1184, 1621, 1622.
 GERMANO, zie Benedictus de S.
 GERTRUDIS Henrici, 1258.
 — Pels, 1677.
 — de Sompref, abdis van Thorn, 1699.
 GESSELSZ. zie Cornelius.
 GESUALDI, zie Ascanio.
 GEVART, zie Antonius.
 GHERARDUS de Novimagio, kanunnik te Utrecht, 1209,
 — in Pomerio, prior van het St. Agatha-klooster te Cuijk, 195.
 — de Westrenen, 1330.
 GHERLACUS de Monte, pastoor van Anloo, 1346.
 GHIJSBERTUS de Lochorst, domkanunik te Utrecht, 1356, 1578.
 — de Reijnesteijn, kanunnik te Utrecht, 331.
 — van Rietvelt, domkanunnik te Utrecht, 1356, 1578.
 GHILBERTUS N., rector te Utrecht, 1454.
 GHISELBERT Dou, priester, 1471, 1472.
 GHISELBERTUS Gruter de Renen, proost van West-Friesland, 1333.
 — Sonekart, klerk, 1271.
 — de Walenborch, 1006, 1332.
 — de Zijl, scholaster te Utrecht, 1006, 1332.
 GHISILINUS Dankert, pauselijk zanger, 841, 842.
 GHISSINUS a Monte S. Winici (Wijnnoxberg), bisschop van Soliwri, 1263, 1264.
 GHRENCK, zie Guilelmus.
 GIAMPIETRO Maffei S. J., 2416.
 GIBBON, zie Johannes.
 GJSBERT van Brederode, domproost van Utrecht, 70, 99, 153, 177—180, 485, 1177,
 1227, 1446, 1706, 1708.
 — van de Poll, 2297.
 GILBERTUS de Walemborch, domkanunnik van Utrecht, 1078.
 GILDEHUIJSEN, zie Gerlacus.
 GILENUS, kardinaal, 1350.
 GILIBERTUS Judosi, 487.
 GILIUS de Pomponi, pauselijk collector, 33.
 GILLES, graaf van Barlamont, 626.
 GIMNASIO, zie Domenico.
 GINETTI, kardinaal-legaat, 2163—2165.
 GIOSEPPE Bastiani de Malatesti, 874.
 GIOVANNI de Borja, gezant bl. 275.
 — Francesco Buonvicini, 2609.
 — Francesco Guidi del Bagno, nuntius te Brussel, 897, 2606, 2608, 2680.
 — Poggio, nuntius, 2090, 2319, 2320, 2408,
 — di Zuniga, Spaansch gezant te Rome, 2439.
 GISBERT Maas, bisschop van 's Hertogenbosch, 2054, 2061, 2145. 2509, 2510.
 — van Merlo, 492.
 — de Venroy, kanunnik te Utrecht, 493, 494.
 — van Vliet, abt van Egmond, 820.

- GISBERTA, abdis van Leeuwenhorst, 1813.
 GISBERTUS, heer van Vianen en Goye, 1338—1344.
 — van Berghen, vicaris te St. Maartensdijk, 433.
 — de Foramine Venraide, pauselijk familiaris en collector, 216, 217, 1440, 1716.
 — de Haerlem, 311.
 — Lansinck, kapelaan te Arnhem, 430.
 GISELBERTUS Koc, domproost van Utrecht, 1326, 1489.
 GISELIN, zie Johannes.
 GIULIO Antonio Santorio, kardinaal, 865.
 GODEBALD, bisschop van Utrecht, 1265.
 GODEFRIDUS, abt van Vicogne, 1267—1269.
 — Jacobi de Fina, 380.
 — Lombarts alias Enckenvoert, proost te Utrecht, 340.
 — a Mierlo, bisschop van Haarlem, 1264, 2049, 2130.
 — Schijff, priester en vicaris te Utrecht, 437.
 — de Smalbroec, proost van West-Friesland, 1333.
 — de Waya, domkanunnik van Luik, kanunnik te Utrecht en Maastricht, 125, 221, 222, 450, 2633 (117bis)—2635 (152bis), 2637 (152quater).
 GODSCHALCI, zie Ambrosius.
 GOESWINUS Michaelis, 1610.
 — de Severe, Keulsch burger, 442.
 — de Zanten, kanunnik te Maastricht, 982.
 — de Hattem, kanunnik te Utrecht 342.
 GOFFRIDUS, abt van Iburg, bisschop van Triocali, 1198.
 GOIER, zie Jacobus.
 GOMBERT, zie Nicolaus.
 GONSALVI, kardinaal-staatssecretaris, 2176—2178.
 GOSUINUS Haex, elect van Hieropolis, 1197, 1678—1680.
 GOSWINUS de Gronlo, abbreviator, 221, 222.
 — Jacobi, kanunnik te Maastricht, 306.
 GOSSUINUS Luninck, 265.
 GOTFRIDUS Mynss, abt van Klaarkamp, 1387, 1445, 2010.
 — Volkertz., burger van Leeuwarden, 1936.
 GOUDANUS, zie Cornelius.
 GOUDENAS, » Nicolaus.
 GRAND, » Hugo.
 GRANVELLE, » Antonius.
 GRAVE, » Christianus.
 GRAVIUS » Jacob.
 GRAWAERT, » Fredericus.
 GRAWERT, » Walterus.
 GREGORIUS XI, paus, 957, 974, 1110, 1111, 1569.
 — XII, paus, 1537—1546.
 — XIII, paus, 606—675, 617—623, 626—690, 861, 869, 1288, 1290, 2001—2004, 2095—2097, 2110, 2120, 2126, 2181—2187, 2263—2266, 2268—2274, 2276—2278, 3230, 2416, 2438.
 GROBBE, zie Gerardus.
 GROET, » Gerardus.
 GROI, » Johannes.
 GROOT, » Hugo de.
 —, » Johannes.

- GROPPER, zie Gaspar.
 —, » Johannes.
 GRUTER, » Andreas.
 —, » Philippus.
 GRUYNRJIS, zie Augustinus.
 GUALFRED de Realibus, klerk, 1055.
 GUALTERIUS Fabritius, kanunnik te Maastricht, 677.
 GUERARDUS de A, pastoor te Barneveld, 1368.
 GUIDO de Alcherigiis, kanunnik te Utrecht, 248.
 — Ascanius, kardinaal-camerarius, 1256—1258.
 — Bentivoglio, nuntius te Brussel, 733, 734, 892, 893, 2158—2160, 2336—2340, 2510, 2518, 2528, 2532, 2536, 2537, 2539, 2543, 2546, 2549, 2552.
 — van Blois, klerk, 977.
 — de Maillesec, kardinaal, 965, 974, 985, 999.
 G ILELMUS Ghrenck, vicaris te Maastricht, 275.
 — Hugonis d'Estaing, kardinaal, 153.
 GUILHELMUS, bisschop van Tusculum, 1080.
 — de Erp, klerk, 330, 336.
 GUILLELMUS Frans, priester, 1616.
 — Hoolbeke, 1616.
 — de Petra, procurator, 1045.
 — Spijc, priester en kapelaan, 1476.
 GUILLERMUS, abt van St. Paulus te Utrecht, 1203.
 —, bisschop van St. Omer, 556.
 —, kardinaal der Vier Gekroonden, 1077.
 — de Bijt, procurator, 1050.
 — Boylewe, kanunnik te Maastricht, 975.
 — Clari, kanunnik te Utrecht, 1467.
 — Coogman, kanunnik te Oldenzaal, 1211.
 — Dallavigna, bisschop van Ancona, 33.
 — Danielis de Ruttis, kanunnik te Maastricht, 1010.
 — van der Does, abt van Middelburg, 1127, 1481.
 — de Gale, kanunnik te Geertruidenberg, 360.
 — Noëllet, kardinaal, 975.
 — Petri, kanunnik te Rome, 1486.
 — de Reys, procurator, 1034, 1073.
 — dictus Vaec, pastoor van Angeren, 997.
 — de Vandenesse, raadsheer van Karel V, 1945, 1952.
 GUILLIELMUS Laerhoven, priester, 432.
 GUILLIERMUS Sloeters, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 374.
 GUTTIERREZ, zie Franciscus.
 GUY van Avennes, bisschop van Utrecht, 4, 949, 1021, 1048, 1049, 1350.

H.

- HACK, zie Cornelius.
 HAEN, » Theodricus.
 HAEX, » Gosuinus.
 —, » Symon.
 HAGA, » Cornelis.
 HAILLE, » Henricus.
 HAMROY, » Antonius.

- HANERON, zie Antonius.
 HANNIBAL d'Estrée, gezant, 2540.
 HARKO Volken, 1834.
 HARRAY de Bonnevil, diplomaat, 2387.
 HARNEY, zie Martinus.
 HASSELT, » Johannes.
 HAYO de Anglym, priester, 1515.
 HEBERNUS de Myne, kanunnik te Utrecht, 498.
 HECTOR van Abshoven, 2297.
 HEDA, zie Wilhelmus.
 HEEL, zie Rudolfus.
 HEETVELD, zie Johannes.
 HELIAS de Zijl, vicaris te Utrecht, 355.
 HELLEMANS, zie Petrus J.
 HELMYCH, » Hermannus.
 HELMYNCK, » Wernerus.
 HELUNGUS Dobbe, 1932.
 HEMLICHEN (Helmich?), zie Henricus.
 HEN, zie Nicolaus.
 HENDRIK, graaf van Nassau, 1882.
 — I, koning van Frankrijk, 2321.
 — IV, » » » 2499, 2540.
 — V, keizer, 1265.
 — VII, koning, 17.
 — VIII, koning van Engeland, 2407.
 — van Beieren, bisschop van Utrecht, 261, 517, 518, 520, 521, 1925, 1962, 1975, 2026, 2027, 2233, 2234, 2240—2243.
 — van den Bergh, 715, 2345, 2346, 2476.
 — van Borselen, 103, 135, 1633, 1688.
 — van Nassau, heer van Ouwerkerk, 2399.
 — van Virneburg, aartsbisschop van Keulen, 1266.
 — van Wittenhorst, abt van Egmond, 1449, 1809, 2015.
 — Willem van Dort van Meddeler, 2379.
 HENNO Martini, 1677.
 HENRI de Condé, 2540, 2577.
 HENRICUS, bisschop van Munster, 1185.
 —, » » Rhosus, 1566.
 —, burggraaf van Montfoort, 1510, 1511.
 —, cantor te Metz, 1053.
 —, heer van Vere, 1345, 1363.
 —, proost te Lübeck, 504.
 — ab Aggere, kanunnik te Maastricht, 345.
 — Antonii Munter, kanunnik te Deventer, 436.
 — de Arena, pastoor van Woudrichem, 1005, 1330.
 — Arnoldi, kanunnik te Bergen op Zoom, 299.
 — Bierman, pastoor te Zwolle, 1355, 1584.
 — de Bilant, domkanunnik van Utrecht, 958, 1326.
 — Bisscop, cantor te Middelburg, 1771.
 — van Boechout, abt van St. Paulus te Utrecht, 1075, 1076.
 — de Borselen, 1406.
 — Bout, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 267.

HENRICUS Braem, abt van Middelburg, 1110.

— Bugghe, 1407.

— de Bussell, rector van Bakel en Deurne, 1827.

— de Camera, 995.

— a Camphusen, 430.

— Costerius, deken te Bergen op Zoom, scholaster te Brussel, 868, 2509, 2644 (705 bis), 2645 (705 ter).

— Cuyck, bisschop van Roermond, 708, 711, 715, 725, 727, 2056, 2059, 2060, 2155, 2266, 2466, 2467, 2476, 2477, 2486, 2487, 2500, 2507, 2509, 2646 (708 bis).

— Dailman, proost te Keulen en Utrecht, 213, 223, 1401, 1416, 1689.

— van den Deuce, kanunnik te Utrecht, 1224.

— Diepenem de Daventria, 1337.

— de Dockum, pauselijk kapelaan, 35.

— Duvel, 1005.

— Elbati Betendonc bi de Bomel, kanunnik te Gorkum, 1945.

— dictus Frizo, monnik van St. Paulus te Utrecht, 1095.

— Frucker, 1044.

— Fustii, kanunnik te Utrecht, 1296.

— Godefridi Clock, domkanunnik van Utrecht, 389.

— Haille, domkanunnik van Utrecht, 1299.

— Hemlichen (Helmich), kanunnik te Oldenzaal, 421.

— Henrici de Campis, pastoor van Wageningen, 1452.

— Houbersch, pauselijk abbreviator, 1361.

— de Huern, heer van Parweys, 1461.

— Kaltisen, magister S. Palatii, 86.

— Kuerinz, 778.

— de Latima, kanunnik te Maastricht, 968.

— Lutinghen, pauselijk familiaris en klerk, 101.

— Mercatoris, burger van Leiden, 1620.

— Moliart, proost te Emmerik, 1033.

— de Mondunick, domkanunnik van Utrecht, 1887.

— de Montfoort, kanunnik te Utrecht, 303.

— Murendael, » » » 625.

— Nolinck, » » » 962.

— Nolinck, kanunnik en scholaster te Deventer, 1009.

— de Novomagio, kanunnik te Arnhem, 228.

— Nijs, 437.

— van Oeye, abt van St. Paulus te Utrecht, 1123.

— de Ophuijsen, klerk, 227, 231.

— Petri, vicaris te Ameiden, kanunnik te Utrecht, 1342.

— van Poelwijck, abt van St. Paulus te Utrecht, 1126, 1128, 1129.

— Raiscop, domkanunnik van Utrecht, 2637 (152 quater).

— Rever de Wijnssen, domkanunnik van Utrecht, kanunnik te Deventer en Oldenzaal, 194, 128, 130, 1603.

— van Rijn, abt van St. Paulus te Utrecht, 1123.

— Rumpst, deken te Maastricht, 209.

— Schatter, pauselijk collector, domkanunnik van Utrecht, 61, 1217, 1562, 1600.

— Schulten, kanunnik te Deventer en Utrecht, 1544.

— Steyvordia, kanunnik te Maastricht, 215.

— Suderman, 2579.

— van Susteren, bisschop van Brugge, 2077.

- HENRICUS von Schwarzenburg, bisschop van Munster, 1712.
 — de Thenis, kanunnik te Utrecht, 959 963.
 — Trier de Doesborgh, scholier, 1521.
 — van Valckendaell, abt van Oostbroek, 1193, 1194, 1659, 2007.
 — de Volkach, bisschop van Megara en wijbisschop van Utrecht, 14, 15.
 — Vos, kanunnik te Utrecht, 1171.
 — Vos Amsaet, klerk, 105.
 — Winaldi, kanunnik te Utrecht, 315.
 — Winse de Groninghen, klerk, 1431,
 — Wos, priester, 1097.
 — Zoelem de Lottum, deken te Utrecht, 1779.
- HERBERTIUS Holl, 422.
- HERBOERT, zie Johannes.
- HERMAN van den Bergh, gouverneur van Gelderland, 715, 2476.
 — van Lochorst, pauselijk palfrenier, kanunnik te Utrecht, 68, 497, 498.
 — Petermen, kanunnik te Deventer, 1324.
 — von Wied, aartsbisschop van Keulen, 786, 831.
- HERMANDUS Rodekin, 994.
- HERMANNUS, domkanunnik van Munster, 1096.
 — den Broeck, pastoor van Woerden, 1349.
 — Buyc, 1008, 1334.
 — Cappellaen, abt van Oostbroek, 1013, 1020, 1112.
 — Duker, procurator, 1225.
 — Dwerg, protonotarius en proost van Deventer, 1154, 1166, 1556.
 — de Ghelopia, kanunnik te Maastricht, 1488.
 — de Hambroech, rector van Heeswijk, 1850.
 — van Harderwijk, 1043.
 — Helmich, klerk, 345.
 — Henrici de Wanelingha, kanunnik te Geervliet, 1398.
 — Lentfordinck, kanunnik te Arnhem, 228.
 — Lutkehuijs, pastoor van Heiloo, 220.
 — de Nuenar, proost te Aken, 517.
 — de Reno, kanunnik te Utrecht, 1227, 1229.
 — de Reven, procurator, 1058.
- HERMANUS Hucklelem, klerk, 105.
 — Sench, minderbroeder, 1649.
- HERTOG (Hertonch), zie Laurentius.
- HERVEY, zie Martinus.
- HEYDENRICUS de Wolf—Lüdinghausen, bisschop van Munster, 24.
- HEYHUS, zie Matthias.
- HEYLWIGIS Jacobi, 155.
- HEYMERICI, zie Arnoldus.
- HEYMERICUS, zie Henricus.
- HEYNICH, zie Bernardus.
- HEZE de Hoorne, zie Johannes.
- HEZIUS, zie Theodericus.
- HIERONIMUS de Balthis, alias Gambari, 381, 382.
- HIERONYMUS de Bock, verkozen bisschop van Haarlem, 773.
 — Lando, aartsbisschop van Creta, 826.
 — Matteucci, pauselijk commissaris, 2451.
- HILBRANDUS Wijnen, deken, kanunnik en scholaster van Deventer, 266, 270, 333.

- HILLEBRAND Jacobsz., drukker, 2189.
 HILLICONIS, zie Dodo.
 HINSBERG US, zie Johannes.
 HISSELS, » Laurentius.
 HOEGHENAP, » Johannes.
 HOET, » Arnoldus.
 — » Petrus gezegd.
 HOEVELE, » Adrianus van den.
 HOLL, » Herbertus.
 HOLM, » Bernardus.
 HOLTSNIDER, » Bernardus.
 HOLZEN, » Adam.
 HOMBOUT, » Jacobus.
 HOMHOVE, » Jacobus.
 HONORIUS III, paus, 447, 464, 816.
 HONORIUS IV, paus, 2626 (vóór 1), 2640 (224bis)
 HOOLBEKE, zie Guillelmus.
 HORST, » Theodericus.
 HOUBERGH, » Henricus.
 HONT, » Livinus.
 HOVEL, » Albertus gezegd.
 HUBERTUS, heer van Culemborch, 1524.
 — Bleus, kanunnik te Maastricht en Tongeren, 262.
 — de Malsen, domkanunnik van Munster, 1317.
 — Schuijten, vicaris te Brielle, 423.
 — Vogher, priester, 1368.
 HUCKELEM, zie Hermanus.
 HUGHEMANNUS Uten Polre, 988.
 HUGINGHE, zie Tetzo.
 HUGO van Assendelft, abt van Egmond, 1089, 1091, 1092, 1273.
 — Boose, abt van Middelburg, 1121, 1122.
 — Grand, kanunnik te Utrecht, 291.
 — de Groot, 2513.
 — Henrici, burger van Leiden, 1611.
 — Jansz., kanunnik te Middelburg, 1588.
 — de St. Martial, kardinaal, 971.
 — Mensz., abt van Egmond, 1031, 1032, 1069, 1073.
 — N., kanunnik van het St. Martinus klooster «de Ling», 456.
 — de Sevensbergen, burgemeester van Gorkum, 1932.
 — Theoderici, 271, 272.
 HUGONIS, zie Petrus.
 HUIGE, » Theso.
 HULSCHER, » Fredericus.
 HULST, » Frans van der.
 HUMPHREY van Glocester, 473—475.
 HUSEN, zie Johannes.
 HYPPOLITUS de Medici, kardinaal-legaat, 267.

I.

- IDSARDUS Seames, pastoor van Soa (?), 1866.
 IMPERTUS Alberti, proost van Carpentras, 2636 (152ter).

- IMMENS, zie Franciscus.
 INGENWINCKEL, zie Conrardus.
 —, zie Johannes.
 INGERAMNUS de Fieses, kanunnik, proost en aartsdiaken te Utrecht, 1302.
 INGILBERTUS de Dunen, procurator, 1186.
 INGLEFIELD, Engelsch refugie, 1292.
 INNOCENTIUS IV, paus, 439, 440.
 — VI, » 16—49, 1270, 1321.
 — VII, » 1535—1543, 1545, 2628 (1535bis).
 — VIII, » 22—234, 500, 1205, 1756—1801, 1811, 2627 (vóór 1), 2640 (234bis).
 — X, » 749, 760
 — XI, » 756—758, 929, 2214, 2215, 2358, 2612.
 — XII, » 760—762, 945—947, 2225, 2226, 2388.
 — Malvasia, nuntius te Brussel, 695, 2142, 2146, 2149, 2451.
 ISABELLA, infante-aartshertogin, 707, 710, 712—714, 720, 745, 2057. 2141, 2337, 2338, 2345, 2473, 2474, 2493, 2607.
 — hertogin van Bourgondië, 88.
 — koningin van Spanje, 575.
 — de Gelria, abdis van het St. Claraklooster te Keulen, 8.
 ISEBRANDUS Theodrici de Hoerne, 320, 321, 346.

J.

- JACOB, kommandeur van het St. Janshospitaal te Utrecht, bisschop van Zude n,1.
 — Brouwer, prefect der Dominicanen, 904.
 — Gabriel de la Torre, kanunnik te Kamerijk, 2201, 2202.
 — Gravius, Holl. Statenlid, 2554.
 — van Lichtenberg, proost te Utrecht, 71, 114.
 — van Merlo, vicaris-generaal, 933.
 JACOB A van Beieren, gravin van Henegouwen, Holland en Zeeland, 55, 56, 58, 62, 473, 474, 1579.
 — de Loen alias de Heynsberch, abdis van Thorn, 132.
 JACOBUS, abt van Stavoren, 1832.
 — bisschop van Barcelona, 1229.
 — heer van Gaesbeek, 1652.
 — de S. Andrea, pauselijk eerekapelaan 957.
 — Antonii, rector van Koukerk, 1862.
 — de Appeltern, domkanunnik van Utrecht, 501.
 — de Berch, 1677.
 — Blijleven, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 383.
 — van den Borgh, bisschop van Roermond, 2059, 2060, 2068.
 — van Borselen, deken van Voorne, 116.
 — de Burgundia, rector van Koukerk, deken van W. Souburg, 304, 1862, 1946.
 — de Campis, klerk, 82, 83.
 — de Castro, 2059, 2060.
 — de Cremere, vicaris te Utrecht, 278.
 — de Domburg, abt van Oostbroek, 1199, 1235.
 — Dondini, Benedictijn te Rome, 1599.
 — de Dordraco, 353.
 — Floriani, pauselijk kapelaan en auditeur, 1491.
 — Gayman, aalmoezenier van Campo Santo te Rome, 2642 (1455 bis).

- JACOBUS Goier, pauselijk familiaris, 59.
 — de Graaz, persona van Schijndel, 292.
 — Henrici de Mildeburg, deken van Middelburg, 1181, 1601.
 — Hombout (Hombove), abt van St. Paulus te Utrecht, 25, 992, 1000, 1113.
 — Huberti de Loemel, deken van Vere en pauselijk notaris, 244.
 — de Hukelem, 1508.
 — Jacobi de Compostelle, kanunnik te Utrecht, 1272
 — Johannes Westrenen, 550.
 — Kuenretorff, kanunnik te Utrecht, 378, 2004.
 — Malabayla, koopman uit Asti, 1072, 1297.
 — de Montenay, kardinaal, 1014.
 — de Naeldwijk, pastoor te Leiden, 127.
 — de Okebroke, bisschop van Sarepte en wijbisschop van Utrecht, 1509.
 — Oliverii, vicaris te Westkerken, 1215.
 — de Ostende, provinciaal der Keulsche provincie van de Augustijnenorde 91, 110, 133, 150.
 — de Pistorio, aartspriester van S. Michele te Rome, 2629.
 — van Poelgeest, abt van St. Paulus te Utrecht, 162, 1626, 1644.
 — — — — — » » Egmond, 1189, 1190, 1644.
 — de Polemberch, doinkanunnik van Utrecht, 1256.
 — de Renem, deken van Bergen, 1228.
 — de Ridder, predikheer en bisschop van Hebron, 502, 1045.
 — Ridder, raadslid te Arnhem, 1451.
 — de Riederbaert, doinkanunnik van Utrecht, 1306.
 — Simoneta, kardinaal en kanunnik te Maastricht, 260, 310, 316, 1959.
 — Soillot, kapitein, 1421.
 — de Spinis, 1227, 1229.
 — van der Steeg, abt van St. Paulus te Utrecht, 1762, 2013, 2016.
 — Tornierius, boekhandelaar, 2465.
 — de la Torre, apostolisch vicaris der Holl. Zending, 2166, 2190—2192, 2194—2199, 2201—2204, 2206, 2298, 2366.
 — gez. Tycke, klerk, 1310.
 — Uteneng, vicaris-generaal en deken te Utrecht, 1999.
 — de Velde, kanunnik te Utrecht, 1271.
 — de Vos, » » » 438.
 — de Waell alias Zoudenbalch, abt van Oostbroek 964, 1086, 1088.
 — Wyen, 393.
 — Wilson de Campen, kanunnik te Utrecht, 1125.
 JEANNIN, Fransch gezant, 2531.
 JAN van Heinsberg, bisschop van Luik, 73, 99, 132, 1647.
 — graaf van Egmond, 1790, 1799, 1805.
 — » » Nassau, 189, 1646, 1662, 1666, 2566, 2567, 2588.
 — » » Nevers, 27, 29.
 — hertog van Bourbon, 201.
 — II, » » Brabant, 3, 7.
 — III, » » » 7.
 — IV, » » » 55, 56, 58, 62, 1551, 1557, 1579.
 — » » Gulik, 517.
 — » » Kleef, 134, 1935.
 — van Arkel, bisschop van Utrecht en Luik, 9, 11, 956, 974, 1071, 1072, 1077—1079, 1082, 1311—1316, 1318.

- JAN Baptist Lodewijk de Castillion, bisschop van Roermond en Brugge, 2076, 2077.
 — Baptist de Smet, bisschop van Yperen, 2075.
 — van Beieren, elect van Luik, 34, 46, 472, 146', 1534, 1550.
 — van Diest, bisschop van Utrecht, 1058, 1060—1066.
 — van Hillegom, abt van Egmond, 1105, 1107, 1108.
 — van der Linden, » te Leuven, 869.
 — van Matenesse, gezant, 911—913.
 — van Nassau, elect van Utrecht, 441.
 — Oloud, abt van Egmond, 1080, 1081, 1084, 1085, 1087.
 — van Renesse, 1813.
 — van Virneburg, bisschop van Utrecht, 1035, 1036, 1099—1101, 1103, 1104, 1106, 1274, 1275, 1682.
 — de Weent, abt van Egmond, 1115, 1117—1119, 1141.
 JANSENIUS, 749, 799, 2223, 2361, 2366, 2382, 2384.
 JARGES, zie Everhardus.
 JEAN de Tulles, bisschop van Oranje, 2583, 2584.
 JERONIMO Verallo, aartsbisschop van Rossano, 2400.
 JERONIMUS de Lerma, pauselijk schrijver, 352.
 — Petri, kanunnik te Maastricht, 373.
 — de Portoniis, pauselijk kapelaan en auditeur, 1787.
 — Reymetus, 329.
 JOACHIM van Oprode, bisschop van Hebron, wijbisschop van Utrecht, 2050.
 JODOCUS, zie Judocus.
 JOHAN Philips, graaf van Valkenstein, 2282.
 — Ludwig van Nassau-Hadamar, 2611.
 JOHANNA, hertogin van Brabant, 974, 985.
 —, koningin van Frankrijk, 7.
 — de Heynsberg, administratrice der abdij van Thorn, 73.
 — de Maulde, 2590.
 — van Renesse, 1813.
 JOHANNES, abt van Citeaux 16.
 —, » » Oostbroek, 992.
 —, » » Rottum, 1801.
 —, » » Tongerlo, 44, 52.
 —, bisschop van Achon, 1675.
 —, » » Bisarchio, 13.
 —, » » Mâcon en nuntius 64, 65, 1575.
 —, » » Munster, 1712.
 —, » » Osnabrück, 487.
 —, » » Ostia, 277.
 —, » » Scopia, wijbisschop van Utrecht, 4.
 —, » » Sibenica, 257.
 —, deken te Utrecht, 1197.
 —, graaf van Blois, 977, 978.
 —, heer van Egmond, 116.
 —, kardinaal van St. Pieters Banden, 62, 1579.
 —, klerk, 2626 (vóór 1).
 —, koning van Boheme, 1299.
 —, Mr., 1127.
 — XXII paus, 2—7, 1050, 1268.
 — XXIII, paus, 42, 43, 49—53, 148, 456, 1547—1554.

JOHANNES prior van Windesheim, 1560.

- zoon van Henricus, burggraaf van Montfoort, domkanunnik van Utrecht, 1511.
- de Absteden, domkanunnik van Utrecht, 1081.
- Adriaansz. de Boemel, bisschop van Hebron, 1984—1990, 2035—2037.
- Adriani, priester, 1604.
- de Alcmaria, 43, 49, 52.
- Alcmarie, monnik van Klaarkamp, 1426.
- de Altavilla, procurator, 1035, 1036, 1101, 1103.
- Angelus de Arcemboldis, commissaris der aflaatprediking, 514.
- Antonius de S. Giorgio, kardinaal, 1844.
- » de Robiano, bisschop van Roermond, kanunnik te Mechelen, 2080.
- de Arlrum (Arkum), priester en kapelaan, 90.
- Arnhem, procurator, 1107, 1108.
- Arnoldi de Herle, kanunnik te Maastricht, 989.
- Baer, vicaris, 1589.
- Baptista Castagno, aartsbisschop van Rossano en nuntius, 572, 653, 656—661, 671—673, 815, 861, 2092, 2114, 2118, 2330, 2413—2415, 2430.
- de Bascha, kanunnik te Metz, 1054.
- Bedunez, klerk, 1593.
- de Beka, pastoor van Gilse, 1949.
- Beke Enchusen alias Pels, rector van Overschie, 272.
- a Bemmelsbergh, klerk, 362.
- Bentink, kanunnik te Utrecht, 315.
- de Bergis, 1803, 1810, 1847, 1849, 1895.
- de Bernawe, kanunnik te Maastricht, 961.
- de Beveren, kanunnik te Oldenzaal, 293.
- van Bijlevelt, apostolisch vicaris, 765.
- de Bilant, heer van Hunssene, Pamele en Leedberghe, 1609.
- Bilton, kanunnik te Luik, 1204.
- Biscopinck, klerk te Munster, 98, 109.
- Blacel, vicaris te Utrecht, 353.
- de Blandiac, kardinaal-bisschop van Sabina, 969, 970.
- van Blois, klerk, 978.
- de Bochildia, prior van Mariënborn bij Arnhem, 1619.
- de Boneria, pastoor van Berchem, 993.
- dictus Bontenzoen, Bosschenaar, 444.
- Borger, pauselijk schrijver, 266.
- Boylewe de Monte, pauselijk familiaris, 975.
- van den Brande, Cellebroeder te Bergen op Zoom, 1803.
- de Brecht, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 269.
- Breme, » » » 226.
- Broeckmans de Peelt, rector van Loon op Zand, 1870.
- de Bromo, kanunnik te Utrecht, 1543.
- de Bruckhusen, ridder, 174.
- Bruhesius, benoemd aartsbisschop van Utrecht, 309, 2451.
- Brunonis, klerk, 1428, 1433, 1437, 2313.
- Bruse, burger van Munster, 1542.
- Bugghe, 107.
- de Burgundia, proost te St. Omer en Utrecht, kanunnik te Antwerpen 1725, 1818, 1953.
- dictus Camnys, klerk te Luik, 1019.

- JOHANNES Campanus, 2253.
- Capisucco, elect van Lodi, 326.
- van Casletum, kanunnik te Utrecht, 1086.
- Cat, kanunnik te Geertruidenberg, 360.
- de la Cauchy alias Alleluya, 368.
- Baptist, Chaumont, 2203.
- Claeuwaert, abt van St. Paulus te Utrecht, 1191, 1192, 1645, 1762.
- Clot, kanunnik te Maastricht, 983.
- Colentier, domkanunnik van Utrecht, 1163, 1216.
- de Cominges, kardinaal-bisschop van Porto, 1296.
- Craeghs, rector te Maastricht, 1443.
- de Croso, bisschop van Palestrina, 981, 1014.
- de Cusa, kanunnik te Aken, 142, 207.
- Custos » » Oldenzaal, 421.
- Dam de Culemborch, kanunnik te Utrecht, 960.
- Dankaardsz., abt van Middelburg, 1205, 1206, 1759, 1780, 1864, 2012, 2018, 2019.
- de Daventria alias Dowslegher, kanunnik te Oldenzaal, 1424, 1427, 1437.
- Diert, vicaris te Alkmaar, 123.
- de Doncq, domkanunnik van Utrecht, 1305.
- Dorp, proost van Soignies, 47, 53.
- de Drakenborch, domkanunnik van Utrecht, 1446.
- de Drempt, 369.
- de Drinen, domkanunnik van Utrecht, 987, 1336.
- Drolshagen, kapelaan te Utrecht, 341, 345, 359.
- Dyepholt, klerk, 1414.
- ab Eck, 555.
- Eem, abt van St. Paulus te Utrecht, 992, 1123.
- Eloy, kanunnik te Aken, 765, 2289.
- de Ema, » » Utrecht, 119, 124.
- van der Eycken, monnik van Berne, 1425.
- de Eynatten, deken van Kortrijk, 1814.
- ab » klerk, 348.
- kanunnik te Oldenzaal, 354.
- Fijen, 1478.
- Fonck, pauselijk gezant, 595, 596, 1288, 2040, 2256.
- Foyt, 182, 184, 202.
- Frenczens alias Valkenberch, kanunnik te Maastricht, 314, 363.
- de Fumone, pauselijk schrijver, 1060, 1063, 1065.
- Gael, kanunnik te Vienne, 31.
- Gebhard von Mansfeld, aartsbisschop van Keulen, 514.
- Gelman, 1142, 1146.
- Geoffroi, kardinaal en aartsbisschop van Atrecht, 483, 1382.
- Gibbon, kanunnik te Utrecht, 624—626.
- Gislein, klerk en kapelaan, 108.
- de Glimis, heer van Bergen op Zoom 72, 1606, 1607, 1646, 1769.
- » » pastoor te Steenberghe, 1646.
- » Grangia, kardinaal, 959, 963.
- » 's-Gravensande, abt van Middelburg, 1196, 1205, 1759, 2009.
- Groi (Croy), rector van Borgejeck, 211.
- Groot, pauselijk klerk en familiaris, 226.
- Gropper, 788.

- JOHANNES de Haecht, dictus de Brabantia, pastoor te Hoedekenskerke, 1300.
- Hasselt, Leuvensch godgeleerde, 799.
- de Heesboem, klerk en kapelaan, 222, 1818.
- Heetfeld, bisschop van Hieropolis en Granipoli, wijbisschop van Utrecht, 1938—1943, 2024.
- Henrici de Zelandia, procurator, 1092.
- Herboert, kanunnik te Utrecht, 119, 124.
- Heze de Hoorne, kanunnik te Maastricht, 320.
- Hinsbergius, klerk, 417.
- Hoeghenap, collector, 1214.
- de Holt, deken van Wischel, 492.
- van Hoorn, bisschop van Luik, 1970.
- de Houthem, kanselier, 452.
- Huberts. de Lome, 514.
- Hubertus, vicaris te Heerjansdam, 424.
- ab Huckenhorst, vicaris te Amersfoort, 392.
- Husen, pauselijk familiaris, 232.
- Ingenwinckel, pauselijk notaris en familiaris, 236—238, 240, 243, 245, 256, 269, 279—283, 286, 289, 298, 306, 527, 528, 534, 1243, 1871, 1880, 1889, 1931, 2238.
- Jacobi ab Asten, deken en kanunnik te Nijmegen, 417.
- Jacobi Fuyt, klerk, 1404.
- de Jakelonis, klerk, 1057.
- Johannis Antonii de Beest, klerk, 325.
- Johannis Bartholomei de Eyck, rector van Eysden en Vucht, 211.
- Johare de Remis, kanunnik te Utrecht, 1467.
- Knijff, bisschop van Groningen, 182, 184, 202, 406, 413—416, 2043
- Koep de Embrica, vicaris te Elten, 241.
- Laet, priester, 425.
- de Lemego, bisschop van Scopia, 4.
- Lichtenfelser de Lichtenfels, pauselijk schrijver, 2638.
- Lumel, domkanunnik van Utrecht, 210.
- de Maerssen, domkanunnik van Utrecht en kapelaan te Vlaardingén, 980.
- Mahusius, bisschop van Deventer, 415, 790, 2043, 2048.
- de Malabayllis, domkanunnik van Utrecht, 1297.
- Matius, vicaris te Utrecht, 422.
- Matheus Giberti, bisschop van Verona en pauselijk dataris, 460, 462, 828.
- de Medicis, 1188, 1192—1194.
- Meem, rector van Thorn, kanunnik te Maastricht, 1488.
- van der Meer, kanunnik te Maastricht, 434.
- Menghelen » » Geertruidenberg, 1017.
- Mensinck, procurator, 839.
- de Meyre, bisschop van Byblus, wijbisschop van Utrecht, 1919, 1920, 2021.
- Meys, klerk, 314.
- Militis, kanunnik te Utrecht en Maastricht, proost te Arnhem, 206, 208, 307, 1234.
- Moer, klerk, 1337.
- » rector van Alfen, 1381.
- Mont, pauselijk zanger 841, 842.
- de Montfoerde, domproost van Utrecht, 50, 51, 1553.
- de Montfort, burggraaf, 376
- Moufels, kanunnik te Maastricht, 640.
- de N., domkanunnik van Utrecht, 457.

- JOHANNES de Nabayro, procurator, 1080.
- van Nassau, domkanunnik van Luik, 1672, 1703.
- de Nederhem, klerk, 1308.
- van Neercassel, bisschop van Castorië en apostolisch vicaris, 755, 756, 919, 931, 932, 2212, 2214—2218, 2372.
- Neyen, minderbroeder, 2237, 2498, 2501, 2508, 2515, 2522.
- Nicolai, rector van Bugghe, 34.
- Nijs, proost te Utrecht, nuntius en collector, 229, 230, 499, 1232, 1416, 1691, 1717, 1719.
- de Noerde, vicaris te Utrecht, 1147.
- Norc, kanunnik te Geertruidenberg, 1017.
- van Oeye, abt van St. Paulus te Utrecht, 1093—1096.
- van Oostenrijk, landvoogd, 2195.
- de Oratorio, kanunnik, proost en aartsdiaken te Utrecht, 1302.
- dictus Oude, pastoor van Ameiden, 1339.
- Parvus de Reyne, klerk en notaris, 1081.
- Passart, 70, 1624.
- Pauli, rector te Turnhout, 1519.
- Petri, stichter van S. Maria dell Anima te Rome, 1486, 1512.
- Peze, kanunnik te Oldenzaal, 420.
- Piccolomini, kardinaal-bisschop van Albano, 257, 258.
- de Pistorio, deken te Utrecht, 1270, 1301, 1303.
- Pollart, klerk, 208.
- Porcellis, procurator, 1167.
- de la Porta, klerk, 426.
- Proys, deken en kanunnik te Utrecht, 68, 1405.
- Pryns, kanunnik te Maastricht, 1587.
- Puillois, pastoor van Woerden en IJsselstein, 145, 151, 1378.
- Raesfeldt, proost van Oldenzaal, 144, 207.
- Rattelaer, raadsheer van Karel V, 1924.
- Relvelt (Rietvelt), rector van Jutfaas, 1404.
- de Reven, kapelaan te Mechelen, kanunnik te Utrecht, 979.
- Richardot, gezant, 714.
- Richiers, klerk, 1448.
- Risenere, 1583.
- de Rochetaillée, zie Johannes de Rupescissa.
- Rode, kanunnik te Utrecht, 1643.
- Rosenberg » » Maastricht, 1464.
- de Rosembos, rector van Haarlem, 1439.
- Rudde, vicaris te Deventer, 365.
- de Rupescissa, kardinaal en aartsbisschop van Rouaan, 2005.
- de Ruremonde, 1787.
- Ruysch, abt van Oostbroek, 1169—1171, 1173, 1224.
- Ruysch, kanunnik te Utrecht, 323.
- Sampson, Bosschenaar, 1372.
- Scade, proost te Utrecht, kanunnik te Maastricht, 74, 104, 114, 121, 1183, 1612.
- Scengen, ridder, 172.
- Schelewert, rector van Kampen, 1844.
- Scoenhove, secretaris van Karel den Stoute, 1423.
- Scoerl (van Scorel), kanunnik te Utrecht, 385, 390.
- Scoll, 1257.

- JOHANNES Slachek, domproost van Utrecht, 249, 266, 268, 285, 305, 1247, 1249.
- Stalpaert van der Wiele, priester-dichter, 2160.
- Stanssaert, kanunnik te Maastricht, 321, 351, 375, 386.
- Stempelius, burgemeester van Gouda, 2130, 2132, 2133.
- van Stiphout, bisschop van Haarlem, 774, 775.
- Stock, klerk en pauselijk notaris, 381.
- Straetmannus, 581, 583, 590.
- Strijen, elect van Middelburg, 664, 675, 2059, 2057, 2112, 2182.
- Swaen, abt » » 818, 1151, 1152, 1154, 1215.
- Terdona, klerk, 1115.
- Terslounge, thesaurier te Utrecht, 1609.
- Thome de Huesden, deken van Emmerik, 1015.
- Tuleman, kanunnik te Utrecht, 256.
- de Uncte (Unche), kanunnik te Utrecht, 1256.
- Vacell, kanunnik te Utrecht, 285.
- de Vargas, 586, 589.
- de Vechta, domkanunnik van Utrecht, 1256.
- de Vendeville, bisschop van Doornik, 2110, 2111, 2438.
- de Vianen alias de Jaersvelt, deken te Utrecht, 1388.
- Vige, pastoor van Nijmegen, 1614.
- Vigilus (Wachtelaar), 2166, 2298.
- Vinam, rector van Oirschot, 1720.
- Vincken, kanunnik te Keulen en Utrecht, 455.
- Vischer, 1256.
- Viviani, procurator, 1161, 1164.
- Vorstius, domdeken van Utrecht, 286, 308.
- Vos, persona van Avezaat (?), 270.
- Wachtelaar, zie Johannes Vigilus.
- de Wael, Amsterdamsch burger, 1808.
- Walling, proost te Lübeck, 1590.
- Wavoert, rector van W. Souburg, 38.
- Wesseling, moderator v/h St. Willibrordus-college, kanunnik en vicaris te Utrecht, 2000.
- de Widoy, kanunnik te Luik, 445.
- Wilde, proost te Emmerik, 1007, 1331, 1487.
- Wilhelmi de Berlandia, kanunnik te Utrecht, 1459.
- Willelmus, preceptor der Johanniers te Haarlem, 1884.
- Woltersz., krijgsman, 1321.
- van Wulven, abt van Oostbroek, 1147, 1148, 1169.
- Wyt de Delft, domkanunnik van Utrecht en pauselijk schrijver, 34, 59, 1119, 1122, 1129, 1358, 1473.
- Wyten, 1851.
- Zibben, kanunnik te Breda, 1583.
- de Zoetelinkerke, 1597.
- van Zutloe, klerk, 1271.
- JONGE, zie Otto.
- JORDANUS de Bellinchoven, 995.
- van Driel, abt van Egmond, 1201, 1202, 1741, 1750.
- Gerardi de Batenborch, pastoor van Haarlem, 1453.
- JOSEPH Anselmus van Werbrouck, bisschop van Roermond en van Antwerpen, kanunnik te Yperen, 2078, 2079.

- JO-EPH Bergaigne, bisschop van 's-Hertogenbosch en aartsbisschop van Kamerijk, 908, 2066, 2067.
- Clemens van Beieren, elect van Keulen, 759.
- JOSEPHUS I, koning van Hongarije, 940.
- JOSINA van Manderscheidt, 2183, 2184, 2268.
- van der Marck, 2183, 2267, 2268.
- Steene, 1385.
- Walburgis, gravin van Lewenstein, 745.
- JOYE, zie Egidius.
- JUAN van Oostenrijk, landvoogd, 627, 628, 635, 636, 641, 647, 661; blz. 275; 859, 2414, 2270, 2325, 2327, 2328, 2425.
- JUDOCUS de Abirte, rector van Hulst, 235.
- Arnoldus de Ghemert, kapelaan te 's-Hertogenbosch, 2001.
- Borre, bisschop van Hieropolis en wijbisschop van Utrecht, 155, 1184, 1676, 1678.
- de Cruininghen, kamerheer en raadsheer, 170.
- van Dalen, bisschop van Sebaste, 1043, 1207, 1238, 1806, 1807.
- a Cruce, 2137.
- Lorchius, Freiburgsch godgeleerde, 2134.
- de Maezere, priester, 372.
- de Monte, predikheer, 503.
- Nicolai, procurator, 1144.
- a Praet de Moerkerken, klerk, 319.
- Ravestein, 790.
- JULIANUS de Salem, prior-generaal der Augustijnenorde, 91, 110.
- JULIUS II, paus, 236—241, 253, 504—509, 1241, 1279, 1860, 1895, 1937, 2232, 2641.
- III, paus, 341—363, 366, 1255, 1998, 2321.
- Pavesi, nuntius en aartsbisschop van Sorrente, 567—569, 2255.
- JUTTA, dochter van Wilhelmus Lucasz. de Erpe, 1513.
- JUVENIS Guillermi, zie Agatha.

K.

- KALTISEN, zie Henricus.
- KANTSCILT, zie Laurentius.
- KAREL, hertog van Bourgondië, 827, 1418, 1421—1423, 1425, 1683, 1763, 2404.
- hertog van Croy en Aerschot, 704
- » Gelre, 514, 524, 527, 1279, 1911, 2235, 2236, 2238.
- II, koning van Spanje, 1295, 2075.
- IV, keizer, 447, 781, 1270.
- V, » 261, 263, 267, 349, 463, 465, 514, 530—532, 537, 538, 554, 781—783, 785, 829, 830, 835, 862, 887, 954, 1924, 1945, 1978, 2090, 2240, 2241, 2244—2249, 2251, 2254, 2314—2318, 2321, 2408, 2409, 2411, 2428.
- VI, koning van Frankrijk, 1551.
- IX, koning van Frankrijk, 574.
- Adriaenssen, 2066.
- Arragon, hertog van Terranova, 683.
- van Oostenrijk, aartshertog, 852, 1894, 1895.
- Philips van Croy, markgraaf, 705.
- » de Rodoon, bisschop van Middelburg, 2057, 2151.
- KAROLIS de Campis, kanunnik te Utrecht, 88.

KEENCAMP, zie Wilhelmus.
 KNIJFF » Johannes.
 KNOEP » Wilhermus.
 KNOLL » Arnoldus.
 KOC » Giselbertus.
 KONING » Tilemannus.
 KUENRETORFF » Jacobus.
 KUERINX, » Henricus.
 KYRCHOFF » Gerardus op den.

L.

LAERHOVEN, zie Guillielmus.
 LAET » Johannes.
 LAEVINUS, zie Livinus.
 LAGAHANA, zie Stephanus.
 LAGHEN, » Reynoldus.
 LAMBERTUS de Nannina, kanunnik te Tongeren, 999.
 — Thelirani, kanunnik te Maastricht, 328.
 — de Vivario alias Ursino, kanunnik te Maastricht, 434, 2051, 2052.
 — Vliger, kanunnik te Utrecht, 1779.
 LAMORAAL, graaf van Egmond, 620, 848—851.
 — prins van Ligne, 2588.
 LAMY, zie Antonius de.
 LANCELOT de Gottignies, bisschop van Roermond, 907.
 LANDO, zie Hieronymus.
 LANDTMAN, zie Michael.
 LANFRANCO, kardinaal, 890—891.
 LANSINCK, zie Gisbertus.
 LATINUS, kardinaal-camerarius, 1232, 1234, 2626, 2627.
 LAURENTIUS Algaz, pauselijk schrijver, 1237.
 — Cauderke, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 264.
 — Gerbrandi de Hoern, rector van Jutfaas, 1404.
 — Hertouch, bisschop van Hebron, wijbisschop van Utrecht, 1252, 1963—1969, 2028, 2033.
 — Hissels, kanunnik te Maastricht, 288.
 — Kantscilt, priester, 1338.
 — de Medicis, 1162, 1220.
 — Metz, bisschop van 's-Hertogenbosch, 666, 1262—1264, 2047, 2053.
 — Pucci, kardinaal, 249.
 — Rasonis, Cellebroeder te Bergen op Zoom, 1803.
 — Silviani de Yerseke, klerk, 1398.
 LAURENZI, zie Vincenzo.
 LAURI, nuntius te Parijs, 2173.
 LEENT, zie Nicolaus van den.
 LEE-MEESTERE, zie Nicolaus de Lyera alias.
 LELIO Falconieri, aartsbisschop van Thebe en nuntius te Brussel, 746, 747, 901—903, 2347.
 LENTFORDINCK, zie Hermannus.
 LEO X, paus, 242—252, 459, 510—514, 554, 1209, 1214—1246, 1896—1936, 1953, 2081, 2232, 2236.
 LEOFRIDUS Ruushs, kanunnik te Utrecht, 487.

- LEONARDI, zie Stefano.
 LEONARDUS, aartspriester van S. Michele te Rome, 2626.
 — de Albertis, 1038, 1158, 1159.
 — Marius, pastoor te Amsterdam, 2162, 2298.
 — de Spinellis, koopman, 1196.
 — Theodrici, rector van Grave, 373.
 — Vossius, 644.
 LEONELLUS de Troctis, kanunnik te Ferrara, 2639.
 LEOPOLD I, keizer, 934, 938, 939.
 LEYCESTER, 1292.
 LIBERTUS de Houthen, domkanunnik van Utrecht, 309.
 — Mechonis, 377.
 LICHTENFELSER, zie Johannes.
 LIEUWE Aitzema, 2167, 2168.
 LINDANUS, zie Wilhelmus Damasi.
 LINDEN, » Jan van der.
 LIVINUS de Groytere, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 334, 336.
 — Torrentius (van der Beke), 792, 793, 2095.
 LODEWIJK, bisschop van Luik, 194, 198.
 — hertog van Beieren, graaf van de Pfaltz, 518, 2242, 2243.
 — IX, koning van Frankrijk, 439.
 — XIV, » » » 751, 757, 915, 916, 941 2285, 2353, 2354, 2403, 2647.
 — de Beier, keizer, 1267.
 — Napoleon, koning, 2178.
 LOMBARTS alias Enckenvoert, zie Godefridus.
 LONGUEVAL, de, 1291.
 LONGUS, zie Egidius.
 LOOMEL, zie Petrus.
 LORENZO Campeggi, nuntius en kardinaal-legaat, 459, 514—516, 779, 1288, 2031, 2033.
 LORICHIUS, zie Jodocus.
 LOTHARIUS van Metternich, aartsbisschop van Trier, 743.
 LOUIS de Guise, kardinaal-aartsbisschop van Rheims, 2435.
 LUBBERTUS Unghe, klerk, 1643.
 — Bolle, klerk, 1086.
 — a Merhout, kapelaan te Warmond, 335.
 LUCAS Dielen alias Bierens, kanunnik te Geertruidenberg, 358.
 — Dumcker, Romeinsch koopman, 1190.
 — de Tollentis, bisschop van Sibenica, 225, 485, 827, 2404.
 LUCIO Morra, aartsbisschop van Otranto en nuntius te Brussel, 738, 739, 2575, 2577—2579, 2581—2583, 2587, 2589—2592, 2598
 — San Severino, aartsbisschop van Salerno en nuntius te Brussel, 741, 742, 2595, 6600.
 LUDOLPHUS Cremerinc van Oldenzaal, kanunnik te Deventer, 970.
 — de Horn, 106.
 — Schulte, kanunnik te Oldenzaal, rector van Zuidkerke, 1462.
 — de Veen, domdeken van Utrecht, 1405.
 LUDOVICO Madruzzo, nuntius, 860.
 LUDOVICUS, kardinaal-camerarius, 1193, 1196, 1227, 1230.
 — domdeken van Dole, 495.
 — graaf van de Pfaltz, 1280.

LUDOVICUS zoon van Henricus, burggraaf van Montfoort, kanunnik te Utrecht, 1510.
 — van Bourgondië, protonotarius, 1200.
 — Cescases, nuntius, 484.
 — Gruuthuse, ridder, 1400.
 LULLUS, zie Antonius.
 LUMEL, » Johannes.
 LUNINCK, » Gossuinus.
 LUTGERUS Theodrici, 343,
 LUTHER, zie Martinus.
 LUTINGHEN, zie Henricus.
 LUTKEHUY, » Hermannus.

M.

MAARTEN van Rossum, 2254.
 MAAS, zie Gisbert.
 MADRUCCI, zie Christophorus.
 MADRUZZO, » Ludovico.
 MAELWAL, » Wilhelmus.
 MAFFEI, » Giampietro.
 MAGNI, » Gerardus.
 MAHON, » Stephanus dictus.
 MAHUSIUS, » Johannes.
 MALABAYLA, » Jacobus.
 MALASPINA, nuntius, 873.
 MALATESTI, zie Gioseppe Bastiani de.
 MALVASIA, » Innocentius.
 MAN van Wormer, zie Meynard.
 MARCELIUS de Macheren, abt van Berne, 167.
 MARCK, zie Erard van der.
 — » Josina van der.
 MARCUS de Weeze, domkanunnik van Utrecht, proost van Elst, 327.
 MARESCALCI, zie Franco.
 MARGARETHA, weduwe van Wilhelmus van der Butech, 1403.
 — van Bourgondië, 27, 28.
 — van Engeland, weduwe van hertog Karel van Bourgondië, 1748, 1763, 1766, 1811.
 — van Henegouwen, 27, 29, 1322.
 — van Isenburg, dekanes van Thorn, 728, 729.
 — de Merode, kanonikes » » 322.
 — van Oostenrijk, landvoogdes, 509, 522, 2232, 2233, 2237.
 — van Parma, landvoogdes, 539, 541, 543, 547, 552, 561, 562, 566, 567, 582, 584, 643, 646, 671, 679, 797, 799, 800; bl. 278; 844, 847, 1287, 2255, 2259, 2260, 2274, 2276, 2314, 2338, 2618.
 — van Renesse, 1813.
 MARGARITA, vrouw van Johannes de Zoeterlinkerke, 1597.
 — vrouw van Ludovicus de Gruuthuse, 1400.
 — Aldobrandini, nicht van Clemens VIII, 2478.
 — Rattelaer, 1924.
 MARIA van Brabant, 7.
 — van Bourgondië, 1731.
 — van Brabant, hertogin van Gelre, gravin van Zutphen, 1519,
 — de Cats, Utrechtsche edelvrouw, 113.

- MARIA Egidii, overste v/h Franciscanessenklooster Nazareth te Zierikzee, 1789.
 — van Hongarije, landvoogdes, 317, 535, 2406.
 — de Medicis, koningin van Frankrijk, 740.
 — Stuart, » » Schotland, 557, 597.
 — de Wastina, 219.
 MARINCS, kardinaal-camerarius, 1212, 1213.
 MARIUS, gezant van Juan van Oostenrijk, 647.
 — zie Leonardus.
 — van den Bergh gez. van Praet, heer van Glitz, 466.
 MARLBOROUGH, 2400.
 MARNE, zie Thomas Paschasii.
 MARTELLI, zie Robertus.
 MARTINI, » Henno.
 MARTIO Faralio, 2618.
 MARTINUS V, paus 54—61, 471—480, 1345, 1555—1567, 1579, 1711, 2629.
 — Campinia (gen. de Blonda), bisschop van Magione en wijbisschop van Utrecht, 1167, 1571.
 — Colpoo, kanunnik te Maastricht, 330.
 — Fabri, pastoor van Heiloo, 220.
 — Florentii, kanunnik te Utrecht, 988.
 — — , procurator, 1111.
 — Hervey (Harney), dominicaan en professor te Leuven, 761.
 — Johannis, klerk, 1625.
 — Luther, 778, 779, 830, 2082.
 — de Rossum, klerk, 331.
 — Rythovius, bisschop van Yperen, 556, 848.
 — Steenberch, deken te Zierikzee en 's-Hertogenbosch, kanunnik te Maastricht, 112, 152.
 — Steyaert, vicarius-apostolicus van 's-Hertogenbosch, 2225, 2226.
 — van den Voorde alias Pyt, 372.
 MACHEREEL, zie Balthasar.
 MASCIO, » Philippus.
 MATHEUS Gebuer, kanunnik te Maastricht, 290.
 MATHEUS Mathei de Pomeran, kanunnik te Geertruidenberg, 357.
 — Vinck, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 347.
 — de Wonsel, zie Rutgherus.
 MATHIAS, bisschop van Biduane, 1532.
 — Born, pastoor te Utrecht, 1397.
 — de Brederode, kanunnik te Utrecht, 1382.
 — ab Heeswijck, abt van Middelburg, 1255, 2039.
 — Heyhus, dominicaan, 2593.
 — van Oostenrijk, 661, 811, 815; bl. 277, 278; no. 860, 2116, 2122, 2323, 2324, 2422, 2427.
 — Sceper, kanunnik te Utrecht, 106.
 — Tesselaer, procurator en pauselijk kapelaan, 1024, 1027, 1028, 1068.
 MATIUS, zie Johannes.
 — zie Philippus.
 MATT, zie Abrahamus van der.
 MATTEUCCI, zie Hieronymus.
 MATTHEUS van Goch, abt van St. Paulus te Utrecht, 1934, 1978, 2023, 2031.
 MAURELLI, zie Geraldus.
 MAURIER, du, gezant, 2594.

MAURITS, graaf van Nassau, 878, 2142, 2148, 2338, 2341, 2453, 2488, 2550, 2570, 2577—2579, 2581—2587, 2591.

MAXIMILIAAN, hertog van Beieren, 740.

— I, keizer, 452, 459, 507, 1279, 1731, 1763, 1812, 1814, 1876.

— II, keizer, 608, 810, 852, 2264.

— van Bossu, 658, 2419.

— van Bourgondië, abt van Middelburg, 1257, 1927, 1928, 1953, 1979, 2022, 2032.

— de Waetscappe, kanunnik te Maastricht en Utrecht, 356, 386, 389.

— de Walhain, aartsbisschop van Kamerijk, 479.

MAZZIO, zie Carlo.

MECHONIS, zie Libertus.

MECHTELDIS, abdis van Thorn, 73, 1635.

MEEM, zie Johannes.

MEER, » » van der.

MEESEN, zie Gabriël van der.

MEEUS, » Christoforus Vyt alias.

MEINDARTS, » Petrus Johannes.

MELANCHTON, 830.

MELCHIOR Skijthagen, kanunnik te Maastricht, 320, 375.

MENDOZA, veldheer, 702.

MENGHELEN, zie Johannes.

MENSINCK » Johannes.

MERCURIANUS » Everardus.

METZ » Laurentius.

MEYNARD Man van Wormer, abt van Egmond, 1892, 1954, 2025.

MEYNSO de Weyborch, natus Alberti de Goude, kanunnik te Keulen, 1335.

MEYS, zie Johannes.

MICHAEL, camerarius, 1260, 1261.

— Amici, domkanunnik van Luik, 166.

— Bajus, Leuvensch godgeleerde, 799, 2360, 2361.

— Enckenvoert, proost te Utrecht, 340, 349, 1997.

— Jacobi de Goude, deken van Abbenbroek, 370.

— Landtman, minderbroeder, 2498, 2501, 2515.

— de Ligne, ridder, 1267—1269.

— Moliaert, domkanunnik te Utrecht, 1341.

— Nicolai, priester, 1403.

— van Ophove, bisschop van 's-Hertogenbosch, 2065, 2066, 2593.

— della Torre, » » Ceneda en nuntius te Parijs, 573.

— de Visbeek, deken van Deventer, rector van Rijssen, 369.

MICHAELIS, zie Arnoldus.

MICHELE Bonelli, kardinaal-staatssecretaris, 577, 846, 875, 2413—2415.

MIGNANELLO, zie Fabrizio

MILITIS » Johannes.

MILLINO, kardinaal, 2589.

MIRBACH, zie Wilhelmus.

MIROPIUS, » Cornelius.

MIZEN, » Nicolaas.

MODDE, » Reynerus.

MOER, » Johannes.

MOLIAERT, zie Michael.

MOLIART, » Henricus.

MOMBUINUS, 54, 542.
 MONCHERAT, generaal-abt van Citeaux, 2181.
 MONICK, zie Outgherus Nicolai.
 MONIS, » Thomas.
 MONT, » Johannes.
 MONTALTO, kardinaal, 886, 2139, 2281.
 MORENDAL, zie Tilmannus.
 MORIBUS, » Arnoldus dictus.
 MORRA, » Lucio.
 MOUFELS, » Johannes.
 MUNTER, » Henricus Antonii.
 MURENDAEL, » Henricus.
 MUTIO de Avanzati, secretaris van Marg. van Parma, 2274, 2276.
 MUIKEN, zie Reijnerus.
 MIJNEBODE, zie Raynaldus.
 MIJNSS, zie Gotfridus.

N.

NACHEL, zie Theodericus.
 NAGHEL, » Fredericus.
 NANNEKINUS Jacobus, procurator, 1029.
 NANNEN, zie Antonius.
 NEAPOLIO de filiis Ursi, aartsdiaken van Luik, 1555.
 NERINC, zie Nicolaas.
 NEIJEN, » Johannes.
 NICARDUS, zie Richardus.
 NICCOLA Gaëtani, hertog van Sermoneta, kardinaal, 870.
 NICOLAAS, pastoor van Franeker, abt van Lidlum, 1754, 1755.
 — III, paus, 2626.
 — IV, » 441.
 — V, » 71, 85—93, 95—105, 107—152, 207, 449, 450, 1225, 1619—1630, 1675, 2313, 2632—2637.
 — van der Burgt (de Castro), bisschop van Middelburg, 548, 556, 1259, 2042, 2052.
 — Cornelisz de Witt van Alkmaar, 466.
 — de Cusa, kardinaal-legaat, 80, 122, 132, 134, 139—144, 146, 203, 1434.
 — Deyx, 1878.
 — Dirksz alias Corpp van Alkmaar, 1750.
 — van der Dussen, geprotest klerk, 453.
 — Mizen, procurator, 1059.
 — Modde, 493.
 — Nerinc, vicaris te Utrecht, 1271.
 — Zoes, bisschop van 's-Hertogenbosch, 2061, 2065.
 NICOLAI, zie Johannes.
 NICOLAO Crosso, 2604.
 NICOLAUS, bisschop van Namen, 556.
 — camerarius-kardinaal, 1194.
 — pauselijk aflaatcommissaris, 508.
 — van Adrichem, abt van Egmond, 1200, 1201, 1236, 1724, 1741.

- NICOLAUS van den Berghe, klerk, 299.
 — Feyselius, kanunnik te Maastricht, 312.
 — Blancarthe, vicaris te Arnhem, 1451.
 — de Mehen, kanunnik te Maastricht, 966.
 — du Bois, professor te Leuven, 2217, 2218.
 — de Brunchorst, procurator, 1032, 1069.
 — Burelli, bisschop van Sarepta, 1254.
 — de Camp, kanunnik te Utrecht, 119, 124.
 — de Caputiis, elect van Utrecht, 1070, 1071, 1077—1079, 1082.
 — Colen, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 1983.
 — Nicolaasz. van der Coulster, abt van Middelburg, 823, 1161—1164, 1178, 1216, 1219.
 — van den Dijk, kanunnik te Maastricht, 419.
 — de Edam, pauselijk kapelaan en auditeur, 226, 1233, 1235, 1413, 1438.
 — Egmondanus, Leuensch godgeleerde, 461.
 — Everardus de Lochem, klerk, 1329.
 — a Frigido Monte, » 368.
 — Gaudanus, 557.
 — Gerardi, 1624.
 — Goudenas, raadsheer, 1422.
 — Goubert, keizerlijk zanger en kanunnik te 's-Hertogenbosch, 267.
 — Hen alias de Leodio, kanunnik te Utrecht, 2633.
 — Jacobi, vicaris te Oud-Heusden, 425.
 — Johannis Schijn, kapelaan te Harderwijk, 332, 344.
 — van den Leent, klerk, 345.
 — de Lyera alias Leesmeestere, kanunnik te Lier, 1868.
 — Mathei, pastoor te Utrecht, 276.
 — de Mera, klerk, 1721.
 — van Nieuwland, bisschop van Hebron en Haarlem, 556, 1990—1996, 2037, 2038, 2042, 2049, 2050.
 — Petri Gualterii, klerk, 2625.
 — Stuyt, gezant, 1306.
 — Thomasz, 1407.
 — de Frajecto, elect van Argos, 952.
 — Ulzen, procurator, 1025.
 — de Valkenisse, kanunnik te Kamerijk, 1223.
 — gez. Vanderborch, domkanunnik van Utrecht, 1016.
 — Vigerius, vicaris-generaal van Haarlem, 2137.
 NIEMBURGH, zie Albertus.
 NIEUBURGH, » Theodorus van.
 NIGEN, » Philippus.
 NISCORIS » Petrus.
 NOËLLET, » Guillermus.
 NOLINC, » Henricus.
 NORC, » Johannes.
 NUNING, » Bernardus.
 NYS, zie Henricus.
 — » Johannes.

O.

- OCKO, abt van Staveren, 1097.
 OCTAVIANUS Calliboconis, Romeinsch koopman, 949.

- OCTAVIUS de Cestis, abbreviator, 254.
 — Farnese, hertog van Parma, 2314.
 — Mirto Frangipani, nuntius te Keulen en te Brussel, 698, 706, 724, 886, 2139, 2151, 2156, 2281, 2336, 2446—2450, 2452, 2457, 2469, 2476, 2477, 2482, 2644.
 ODA de Montfort, 1638.
 ODETUS Viron, kanunnik te Maastricht, 312.
 OGERUS de Cralinghen, monnik van Egmond, 1449.
 OLDENBARNEVELT, 2570, 2571, 2593, 2594.
 OLDENZEEL, zie Bonaventura.
 OLIVERIUS Carafa, kardinaal-priester, 1424.
 — de Eynatten, klerk, 363.
 — van Houthem, kanunnik te Roermond, 2486.
 — de Villa, rector van Hulst, 232.
 OLOUD, zie Jan.
 ONSL de Brakel, zie Theobaldus.
 OPPENEERDE, zie Riquinus dictus.
 OTTAVIO, zie Octavius.
 OTTO, aartsbisschop van Trier, 472.
 — Deringh, kanunnik te Maastricht, 297.
 — de Hemskercke, rector van Noordwijkerhout, 1859.
 — Hendrik, graaf van de Pfaltz, 2243.
 — — hertog van Brunswijk, 2277.
 — de Hokelem, klerk, 1861.
 — van Isendaal, kanunnik te Utrecht en Xanten, 39.
 — Jonge, vicaris te Utrecht, 84.
 — de Snellenberch, 1615.
 OUDF, zie Johannes dictus.
 OUSDENINC, zie Arnoldus.
 OUTGHERUS Nicolai Moninck, priester, 1593.
 OXENSTERN, 909.

P.

- PACCA, kardinaal-staatssecretaris, 2179, 2180.
 PALLAVICINI, nuntius te Keulen, 2171.
 PALLAVICINO, zie Antoniolus.
 PALOSIO, » Stefano.
 PAMPHILIUS, kardinaal, 2067, 2190, 2191.
 PANCRATIUS Wilhelmi, edelman te Kampen, 1599.
 PAOLO Sarpi, 2604.
 PAPE, zie Petrus.
 PARAVICINUS, kardinaal, 2054.
 PARISANI, zie Ascanius.
 PARISOT, raadsheer, 2374.
 PASSART, zie Johannes.
 — » Petrus.
 PAUL Fabre, 816.
 PAULUS II, paus, 207—227, 485—488, 1196, 1198, 1375—1400, 1406, 1673—1685, 1710, 1739, 1752.
 — III, paus, 270—342, 533—538, 1250, 1253, 1254, 1281, 1975—1997, 1999, 2250, 2314, 2615, 2642.
 — IV, paus, 364—380, 838, 1999, 2000, 2075.

- PAULUS V, paus, 726—744, 2335, 2487, 2496, 2500, 2503, 2507, 2509, 2510, 2522, 2576, 2580, 2585, 2588.
- de Drongelen, 1404.
- Henrici Reijneri, burger van Leiden, 1620.
- Roelsius, vicaris te Utrecht, 278.
- Zulchaze, biechtvader in het Brigittinessen-klooster te Coudewater, 159, 1652.
- PAULUZZI, kardinaal-secretaris, 2227, 2286—2293, 2295, 2303—2305, 2307, 2309, 2310, 2312.
- PAUW, zie Adriaan.
- PAVESI, » Julius.
- PEDRO, koning van Portugal, 2396.
- PEER, zie Petrus Pape alias.
- PELS, » Gertrudis.
- » Johannes Beke Enchusen alias.
- PFNNINC, zie Willelmus.
- PERAULD » Raymondus.
- PERDIEN, » Gerardus.
- PERENOT, » Carolus.
- PETERMEN, » Herman.
- PETRI, zie Andreas.
- » Antonius Johannis.
- » Franciscus.
- » Guillermus.
- » Johannes.
- » Zegerus.
- PETRUS, abt van Berne, 167.
- bisschop van Brugge, 556.
- » » Zuden, 1.
- kardinaal-bisschop van Palestrina, 15.
- de Ameronghen, kanunnik te Utrecht, 221.
- van Arragon, 2373.
- Banche, procurator, 1375.
- Bellezonne, 1385.
- Bloc, klerk, 1343, 1344.
- Bogaert, pastoor van Hulst, 167, 1664.
- Bugghe, 1407.
- Buzolinus, Jezuïet, 703.
- de Capelle, abt van Middelburg, 1864, 2018, 2022.
- Cauwelier, 1638.
- Codde, aartsbisschop van Sebaste, 763, 2221—2224, 2227, 2301, 2379, 2387—2389.
- Cornelii, kapelaan te Breda, 339.
- Corsini, kardinaal-bisschop van Porto, 968.
- de Cortijs, klerk, 114.
- Crabbe, rector van Hulst, 1664.
- Curtius, 644.
- Dacius, 432.
- van Dam, abt van Middelburg, 1178—1180, 1223, 1228, 1231, 1604.
- de Dammis, kanunnik te Utrecht, 431, 1261.
- Dogart, 1189.
- Dominici, klerk, 343, 364.
- Donatus gen. Caesius, kardinaal, 662.

- PETRUS Doys (Doys), klerk, 333, 369.
- Ellici, pastoor van Zuidkerke, 1462.
- Feruci J. Commentano, kardinaal, 2639.
- de Foramine, klerk, 1440.
- Guillermi, procurator, 1144.
- de Haye, kanunnik te Middelburg, pastoor van Cloetingen, kapelaan te Utrecht, 1304.
- gez. Hoet, kanunnik te Utrecht, 971.
- dictus de Hoyo de Doyonanto, kanunnik te Maastricht, 972.
- de Hijndersteijn, deken te Utrecht, 1612.
- Hugonis, vicaris te Heerjansdam, 424.
- J. Hellemans, 2294.
- Jacobi, pauselijk familiaris, 338, 388.
- » pastoor van Ouderkerk, 1271.
- Jacobsz., 1272
- Johannes Meindarts, aartsbisschop van Utrecht, 771, 772, 2230.
- Loomel, rector van Alfen, 1956.
- van Loppersum, rector v/h. Jezuïetencollege te Fulda, 2188, 2441.
- Magister, kanunnik te Utrecht, 295, 302.
- Martini de Caveisrubeis, pauselijk kapelaan en auditeur, 1626.
- de Medicis, 1188, 1192—1194.
- de Mera, proost te Emmerik, 1221, 1222.
- de Monte, bisschop van Brescia, 2313.
- Nincoris, abt van Klaarkamp, 1387.
- ab Oudegherste, 2269.
- Pape alia Peer, klerk, 1238.
- Passart, kanunnik te Utrecht, 119, 124, 1634.
- Petri de Sto. Petro, klerk, 342.
- Reyneri, kanunnik te Utrecht, 428.
- Scheelen, klerk, 366.
- de Schoten, preceptor v/h. Johannïeterhospitaal te Haarlem, 214.
- de Scoeneborch, 384.
- Sickonis, abt van Smalva, 41.
- Sprengerius, 644.
- Stulm, 1605.
- Vaneldus, kapelaan te 's-Hertogenbosch, 2001.
- de Velde, klerk, 1085, 1271, 1416.
- de Vernhio, kardinaal, 1324.
- Vorstius, bisschop van Acqui, 279, 281, 286, 287, 289, 298, 300, 309, 311, 316, 323, 337, 1132.
- de Wedde, 998.
- de Wesalia, kanunnik te Worms, 1236
- de Woesterzwen alias de Renesse, 1601.
- de Zelandia, 1415.
- PEZE, zie Johannes.
- PHILIPPA de Gelria, non v/h. St. Claraklooster te Keulen, 8.
- PHILIPPUS d'Alencon, kardinaal-bisschop van Ostia, 1682.
- van Beieren, bisschop van Freising, 2242.
- de Cierkes, domkanunnik van Utrecht, 1319.
- a Clericis, kanunnik te Maastricht, 301.

PHILIPPUS Gruter, 2365.

— de Leyden, domkanunnik van Utrecht, 1340.

— Mascio, secretaris, 2146.

— Matius, 422.

— Niger, bisschop van Antwerpen, 556, 2047.

— Rovenius, aartsbisschop van Philippi, 744, 748, 894, 895, 2062, 2063, 2166, 2298, 2362, 2558, 2560, 2565, 2569, 2580, 2589, 2592, 2598, 2602, 2608.

— Sega, bsschop van Ripa Transone en nuntius, 628—633, 638, 639, 641, 2107—2109, 2425, 2426.

— Sorgen, 1513.

PHILIPS, aartshertog van Oostenrijk, 1454, 1814.

— bisschop van Trier, 1046.

— graaf van Egmond, 659.

— hertog van Bourgondië, 28, 29, 78, 79, 85, 87, 88, 91, 93, 97, 99, 104, 110, 112, 114, 115, 121, 149, 152, 160—162, 170, 451, 475, 476, 484, 1183, 1395, 1386, 1602, 1639, 1657, 1848.

— I, koning van Castilie, 1876.

— II, koning van Spanje, 412, 415, 539, 546, 554, 566, 570—572, 574—576, 578, 620, 644, 649, 674, 684, 686, 721, 796, 802, 805, 837, 845, 846, 850, 852, 857, 858, 860, 872, 885, 1283, 1284, 1294, 2002, 2041, 2047, 2048, 2075, 2100, 2101, 2108, 2120, 2257, 2258, 2261, 2263, 2264, 2271, 2279, 2405, 2411, 2412, 2416, 2418, 2419, 2426, 2428, 2436, 2458.

— III, koning van Spanje, 713.

— IV, » » Frankrijk, 7.

— van Bourgondië, bisschop van Utrecht, 514, 778, 1046, 1209, 1912—1915, 1921, 1923, 1946, 2020.

— de Lalaing, 661, 863.

— Willem, prins van Oranje, 896, 2152—2154, 2478, 2496, 2497, 2523, 2526, 2540, 2577, 2578, 2581, 2582, 2585.

PICCOLOMINI, zie Johannes.

PIERLUIGI Carafa, nuntius te Keulen, 2162.

PIETRO Bertano, bisschop van Fano en nuntius, 2409.

— Caetano, 870, 2332, 2434.

PIGHUS, zie Albertus.

— » Stephanus.

PYT, zie Martinus van den Voorde alias.

PILEUS, kardinaal, 1682.

PIRMAN, zie Arnoldus.

PISTORIS, zie Wilhelmus.

PIUS II, paus, 170—206, 225, 451, 1190, 1192—1194, 1644—1672, 1703.

— III, » 1399.

— IV, » 381—426, 539—565, 795—797, 843, 1259, 1284, 2045.

— V, » 426—438, 566—589, 591—605, 845, 846, 875, 1261—1264, 1285, 1286, 2255, 2257—2262, 2415, 2644.

PLANTJN, zie Christoffel.

POGGI, Florentijn, 2450.

POGGIO, zie Giovanni.

POLE, » Reginald.

POLL, » Gijsbert van de.

POLLART, » Johannes.

POLRE, » Hughemannus Uten.

- POMPEJUS Colonna, kardinaal en vice-kanselier, 256.
 PORCELLIS, zie Johannes.
 PORTA, » Johannes de la.
 PORTIA, » Bartholomaeus.
 POTCAMP, » Gerardus.
 POTHO von Pothenstein, bisschop van Munster, 1277, 1278.
 POTT, zie Antonius.
 PRATS, secretaris van Albert van Oostenrijk, 2159.
 PRECIPIANTS (de), bisschop van Brugge, 2374.
 PROENEN, zie Dionysius.
 PROSPER Colonna, kardinaal, 99, 154.
 PROYS, zie Johannes.
 — » Rodolphus.
 PBUYNEN, zie Proenen.
 PRYNS, » Johannes.
 PTOLEMÆUS Gallio, kardinaal, 624, 625, 856, 2093, 2098, 2099, 2107, 2114, 2117, 2130, 2131, 2136, 2188, 2331, 2418, 2430, 2441.
 PUCCI, zie Laurentius.
 PUILLOIS, zie Johannes.

Q.

- QUEKEL, zie Bernardus.
 QUIRINI, zie Vincenzo.

R.

- RABANUS von Helmstädt, bisschop van Spiers, later van Utrecht, 821.
 RADULPHUS de Ailliaco, pauselijk familiaris, 1001.
 RAESFELDT, zie Johannes.
 RAIMUNDUS de Merliano, kanunnik te Luik, 1708.
 RAISCOP, zie Henricus.
 RAPHAËL Riario Sansoni Galeotti, kardinaal-camerarius, 1237—1244, 1243, 1248.
 RASO Daggert, domkanunnik van Utrecht, 1174.
 RASONIS, zie Laurentius.
 RATTELAER, zie Johannes.
 — » Margarita.
 RAVESTEIN, » Jodocus.
 RAYMUNDUS Perauld, bisschop van Gurk, kardinaal en commanditair-abt van Middelburg, 1864, 1866, 1876, 2019.
 RAYNALDUS Mijnebode, 1502.
 — de filius Ursi, aartsdiaken van de Kempen, 956.
 — van Vianen, elect van Utrecht, 24, 990, 1325.
 REGINALD Cools, bisschop van Roermond en Antwerpen, 758, 1933, 2071—2073, 2213, 2219, 2220, 2300.
 — Pole, kardinaal-legaat, 791, 2091, 2321, 2359, 2407, 2410.
 REINERIUS Gabriëlis, kanunnik te Maastricht, 338.
 REINERUS Anslø, burger van Amsterdam, 2206.
 — ab Hanswijk, heer van Brakel, 1997.
 REINHARDUS a Riepur, deken te Worms, 2243.

- REINOUD I, graaf van Gelre, 948, 950, 951.
 — II, » » » 5, 8.
 — III, hertog » » 54, 465, 472.
 — IV, » » Gulik en Kleef, graaf van Zutphen, 43.
 — van Vianen, zie Raynaldus.
 RELVELT, zie Rietvelt.
 REMIGIUS Drutius, bisschop van Leeuwarden en Brugge, 415, 2043, 2046.
 REQUESENS, landvoogd, 623, 2102.
 REUSSEN, zie Conrardus.
 REVE, » Theodericus.
 REVER de Wynssen, zie Henricus.
 REYMETUS, zie Jeronymus.
 REYNERI, » Petrus.
 REYNERUS dictus Creyt, kanunnik te Keulen, 1335, 1338.
 — de Eten, kanunnik te Utrecht, 1412, 1413, 1438.
 — de Gaveren, klerk, 290.
 — de Goelinchem, thesaurier te Utrecht, 1315.
 — Johannis van der Aa, kapelaan te Etten, 294.
 — Modde, subcollector, 1086.
 — Muyken, pauselijk familiaris, 205.
 — Petro Henrici de Dyest, vicaris te Warmond, 377.
 — Vogelsanch, abt van Stavoren, 1832, 2014.
 REYNOLDUS Laghen, klerk, 83.
 RICARDUS Paulus Stravius, aartsdiaken en kanunnik te Atrecht, 900.
 RICHARDOT, bisschop van Atrecht, 2042.
 — zie Johannes.
 RICHARDUS, bisschop van Thermopylae en wijbisschop van Utrecht, 9, 1074.
 RICHIERI, zie Johannes.
 RICHTERI, » Richiers.
 RIDDEL Angli, zie Ambrosius.
 RIDDER, zie Jacobus.
 RIETVELT, zie Johannes.
 RIO (del), rector, bl. 275.
 RIQUINI, zie Theodericus.
 RIQUINUS de Campen, pauselijk eerekapelaan, 957.
 — dictus Oppeneerde, klerk, 994.
 RISENERE, zie Johannes.
 ROBERT, bisschop van Luik, 540.
 — Dudley Warwick, 2503.
 ROBERTUS, aartsbisschop van Keulen, 826, 1431.
 — Ayme, domkanunnik van Utrecht, 1016.
 — de Berghis, proost te Utrecht, 349.
 — de Bernemicourt, klerk, 367.
 — de Doern, abt van Berne, 1111.
 — de Laen, kanunnik te Senlis, 1706.
 — Martelli, Florentijnsch koopman, 1180.
 — Schaeffen, vicaris te Breda, 352.
 — de Wissch, kanunnik te Utrecht, 1457,
 RODE, zie Johannes.
 RODEKIN, zie Hermandus.
 RODOAN, zie Karel Philips.

- RODOLFO Pio de Carpi, kardinaal, 2407.
 RODOLPHUS Beys, priester, 339.
 — de Doetinchem, kanunnik te Utrecht, 1342.
 — de Lare, kanunnik te Oldenzaal, 1307.
 — Proys, klerk, 233.
 — de Vries, kanunnik te 's-Hertogenbosch, 1916.
 — Vries, rector van Hier, 1399.
 RODULFUS Cok de Isendoorn, proost te Utrecht, 1491.
 ROËLL, minister, 2180.
 ROELSIUS, zie Paulus.
 ROETARDUS Jacobi, kanunnik te Geervliet, 1377.
 ROGERIUS, gezant van Juan van Oostenrijk, 647.
 ROMERUS Johannis, vicaris te Heiloo, 1360.
 RONDININO, 2199.
 ROSENBERG, zie Johannes.
 ROSPIGLIOSI, kardinaal, 2070, 2201, 2212.
 ROSSETTI, zie Carlo.
 ROTTIER, zie Adrianus.
 ROUZEN, » Conradus.
 ROVENIUS, » Philippus.
 ROVERELLA, zie Bartholomeus.
 ROVIRA, zie Bernardus.
 RUBBERTUS Henrici, vicaris te Utrecht, 342.
 RUDDE, zie Johannes.
 RUDOLF II, keizer, 653, 654, 661, 702, 717, 718, 721, 723, 860, 2645.
 RUDOLF van Diephout, bisschop van Utrecht, 63, 66, 67, 69, 90, 99, 142, 143, 449, 476, 477, 479, 482, 825, 1039—1042, 1174—1176, 1185, 1186, 1220, 1352, 1414, 1572, 1574—1578, 1580, 1609, 1619, 1621, 1628.
 RUDOLFUS Heel, krijgsman, 2239.
 RUMOLDUS de Machlinia, minderbroeder, 06.
 RUNPST, zie Henricus.
 RUPRECHT van der Pfaltz, aartsbisschop van Keulen, 826, 1431.
 RURING, 1157.
 RUTER, zie Everardus.
 RUTGERUS Berchmaker, kanunnik te Middelburg, 1588.
 — Pauli, kanunnik te Heusden, 325.
 RUTGHERI, zie Agatha.
 RUTGHERUS de Dijck, pauselijk schrijver, 1361.
 — natus quondam Matheus de Wonsel, rector van Schijndel, 990.
 RUUSH, zie Leofridus.
 RUIJSCH, » Johannes.
 RIJSENBEKE, » Theodericus.
 RIJTHOVIUS, » Martinus.

S.

- SABELLI, zie Sylvio.
 SADOLETUS, 526, 2614.
 SALENTIN von Isenburg, aartsbisschop van Keulen, 2418.
 SALVATOR Gallio, prefect van de missie der Theatijners, 2377.

- SALVIATI, nuntius, 2093, 2094.
 SAMPSON, zie Johannes.
 SANCTIUS, » Bernardus.
 SANFELICI, nuntius, 2167, 2168.
 SANGUESSA, zie Franciscus.
 SANTORI, » Facius.
 SANTORIO, » Giulio Antonio.
 SARPI, » Paolo.
 SASBOUT Vosmeer, aartsbisschop van Philippi, 718, 726, 732, 876, 889, 890, 2058, 2062, 2063, 2137, 2139, 2445—2447, 2449, 2483, 2507, 2565.
 SCADE, zie Johannes.
 SCENGEN, » »
 SCEPER, » Mathias.
 SCHAEFFEN, » Robertus.
 SCHATTER, » Henricus.
 SCHEELEN, » Petrus.
 SCHELEWERT, » Johannes.
 SCHENCK, » Fredericus.
 SCHIJFF, » Godefrides.
 SCHULT, zie Volpardus.
 SCHULTE, » Ludolphus.
 SCHULTEN, » Henricus.
 SCHURINCK, » Wigerus Hermanni.
 SCHUTTE, » Bertoldus.
 SCHULJTEN, » Hubertus.
 SCHWARZENBERG, graaf, 2102.
 SCHIJN, zie Nicolaus Johannis.
 SCIPIO Borghese, kardinaal, 2059—2063, 2065, 2066, 2156—2160, 2338, 2339, 2490, 2491, 2493, 2494, 2497, 2498, 2502, 2515, 2518, 2519, 2523 2525—2527, 2543, 2546, 2549, 2553, 2558, 2563, 2564, 2572—2574, 2586, 2607, 2608, 2610, 2611.
 — di Castro, 2324, 2329, 2422, 2424, 2429.
 SCOBOLL, zie Wilhelmus.
 SCOLL, » Johannes.
 SCREVEL, » Diederik.
 SEAMES, » Idsardus.
 SEBASTIANUS ab Amerongen, vicaris te Utrecht, 429.
 SEGA, zie Philippus.
 SELIGEN, » Gerardus.
 SENCH, » Hermanus.
 SERMONETA, » Niccola Gaëtani.
 SERVATIUS de Colmont, kanunnik te Maastricht, 288.
 SEVERRINO (San), zie Lucio.
 SIBRANDUS Sixtius, vicaris-generaal van Haarlem, 2589.
 SICKONIS, » Petrus.
 SIGERUS de Novolapide, deken te Maastricht en Luik, 20, 446.
 SIGISMUND, koning-keizer, 55, 67, 1564, 1572.
 — » van Hongarije, 1476.
 SIMON de Lande, bisschop van Solubrië, 97, 171, 183.
 — Busels, deken van Lichfield, 442.
 — Gerardi, pastoor van Egmond, 116.
 — Haex, priester, 1396.

- SIMON Laurentii, kardinaal, 1486.
 — de Novaria, 1157.
 — de Slusa, domkanunnik van Utrecht, 1876.
 — Symonis Johannis, monnik van Wittewierum, 1374.
 — Theoderici de Medemblik, vicaris te Deventer en pauselijk schrijver, 1589.
- SIMONIS, zie Clevardus.
 SINCOS, » Geraldus.
 SIXTIUS, » Sibrandus.
 SIXTUS, IV, paus, 227, 489—499, 826, 1401—1447, 1672—1674, 1686—1755, 1764, 1835, 2404, 2639.
 — V, paus, 689—692.
- SKYTHAGEN, zie Melchior.
 SLACHEK, » Johannes.
 SLIETER, » Dethardus.
 SLOETER, » Guilielmus.
 SLOYER, » Theodericus.
 SMALBROYCH, » Geraldus.
 SMEEGHEN, » Walterus.
 SODERINI, » Franciscus.
 SOILLOT, » Carolus.
 — » Jacobus.
- SONEKAERT, zie Ghiselbertus.
 SONNIUS, » Franciscus.
 SORGEN, » Philippus.
- SORIANO, gezant van Venetië, 2412, 2428, 2567.
- SOUELBAL, zie Zoudenbalch.
 SPAEN, » Alardus.
 — Friso, procurator, 1151—1153.
- SPANOCCHIO, zie Tiburtio.
 SPECULUS, » Egidius.
 SPIERING, » Theodericus.
 SPIGANUS, bisschop, 2305.
 SPYC, zie Guillelmus.
 SPILLE, » Adolphus ter.
 SPINELLI, nuntius, 718.
 SPINOLA, 2064, 2488, 2521, 2577.
- SPLYNTERUS Splynteri ab Hamersfelt, vicaris te Amersfoort, 380.
- SPRENGER, zie Petrus.
 STAHUGE, » Thomas.
- STALPAERT van der Wiele, zie Johannes.
- STANSSAERT, zie Johannes.
 STAYTHAGEN, » Melchior.
 STEEG, » Jacobus van der.
 STEENBERCH, » Martinus.
 STEENE, » Josina.
 STEENOVEN, » Cornelius.
- STEFANO Leonardi, uitgever, 2386.
 — Palosio, kardinaal-vicaris, 1486.
- STEMPELIUS, zie Cornelius.
 —, » Johannes.

STENWYCK, zie Theodericus.

STEPHANUS, aartsbisschop van Arles, 1077—1079.

— kardinaal-camerarius, 1080, 1083.

— van Everdinghen, koorbisschop te Utrecht, 1470.

— Fayen, kanunnik te Luik, 1465.

— Henrici Winaldi, domkanunnik van Utrecht, 318, 319.

— Lagahana, pauselijk custos en auditeur, 1080.

— dictus Mahon, kapelaan, 1298.

— Pighius, kanunnik te Utrecht, 438.

— de Zulen en de Nyevelt, kommandeur van het Duitsche Huis te Utrecht, 1896, 1918.

STEVERE, zie Franciscus.

STEYAERT, » Martinus

STOCK, » Johannes.

STOOP, notaris, 778.

STRAETMANNUS, zie Franciscus.

— » Johannes.

STRAVIUS, zie Franciscus.

— » Ricardus Paulus.

STREYTERS, » Arnoldus.

STRIJEN, » Johannes.

STUART, » Maria.

STULM, » Petrus.

STUNICA, 780.

STUYC, zie Nicolaus.

SUBLINDIUS, » Clemens.

SUDERMAN, » Henricus.

SWAEN, » Johannes.

SWEDER van Kuilenburg, bisschop van Utrecht, 63, 158, 476—481, 822, 825, 1037, 1038, 1157—1159, 1217, 1564, 1565, 1574—1576.

SWEDERUS de Beveren, klerk, 293.

— de Cruce, rector van Capelle, 1212, 1213.

— de Losser, kerk, 1466.

SWILDEN, zie Elisabeth.

SYBERTUS de Rijswick, proost te Oldenzaal, 273.

SYLVIO Sabeli, geheim-kamerheer, 646.

SYMON, zie Simon.

SYMONETE, zie Jacobus.

SYPKO, monnik van Hemelum, 1801.

T.

TAETS, zie Wilhelmus.

TENGNAGEL, » »

TENGNAGHEL, » Theodericus.

TERDONA, » Johannes.

TERSLOUGE, » »

TESSALAER, » Mathias.

THELIRANI, » Lambertus.

THEOBALDUS de Eynatten, klerk, 313.

— Onsel de Brekel, kanunnik te Maastricht, 277.

— Thibault, klerk, 431.

THEODERICI, zie Foynto.

THEODERICUS, aartsbisschop van Keulen, 175, 1614.

— abt van Egmond, 1023—1030, 1055, 1059.

— » » Vlierbeek, 985.

— proost van Haerle, 1713.

— de Bolsward, abt van Stavoren en Hemelum, 181.

— Borre, kanunnik te Utrecht, 86.

— de Brinen, kanunnik te Aken, 1997.

— van Donghen, kanunnik te Elst, 371.

— Fabri, kanunnik te Straatsburg, thesaurier te Deventer, 1547.

— Gadennus, kanunnik te Oldenzaal, 420.

— de Grevenbroeck, heer van Venlo, 1998.

— Hezius, kanunnik te Luik, 461, 462, 622, 2296.

— Horst, kanunnik te Utrecht, 1643.

— de Iss, klerk, 1167.

— van Jutfaes, kanunnik te Utrecht, 1080.

— de Lochorst, procurator, 1105.

— de Minen, kanunnik te Utrecht, 105.

— de Mijnden, rector van Schoorl, kanunnik te Arnhem, 1490.

— Nachel, monnik van Egmond, 1084.

— de Nyem, abbreviator, 1465, 1537, 1545.

— de Oudencoep, domkanunnik van Utrecht, 1600.

— de Oy, domkanunnik van Utrecht, 987, 988, 1336.

— de Peis, procurator, 1025.

— de Petershem, ridder, 1638.

— Reve, pastoor van Cuyck, 195.

— de Reys, procurator, 1059.

— Riquini, kanunnik te Deventer, 1324.

— Rysenbeke, rector van Ootmarsum, vicaris te Oldenzaal, 1539.

— Sloyer, priester, 1471.

— Spierinc, rector van Rijswijk, 1157, 1582.

— Stenwijck, kanunnik te Utrecht, 1586.

— Tegnaghel, klerk, 1456.

— Tielensoen, 987.

— Uterweer, domkanunnik van Utrecht, 1417.

— Voltquin, kanunnik te Maastricht, 215.

— dictus Warijn, 995.

— de Wassenaer, proost te Utrecht, 206, 1364, 1365.

— Weije, kanunnik te Luik, 1135.

— Weytenhorst, 327.

— Wteruter, proost te Leiden, 233.

— de Wylre alias de duobus Montibus, 1488.

THEODORICUS van der Haer, pauselijk familiaris, 235.

— de Horne, heer van Cranenburch, 12.

— de Puteo, persona van Roermond, 296.

— van Zuijlen, kanunnik te Utrecht, 431, 1237.

THEODORUS de Cock, 2294.

— van der Croon, aartsbisschop van Utrecht, 769, 770.

— Egbertus Bloemarts, deken van Roermond, 2290.

— de Lienden, vicaris-generaal van Luik en proost te Maastricht, 2455.

— de Monteferrato, kardinaal, 1443.

- THEODORUS van Nieuburgh, gezant, 810,
 — Wolff, notaris, 801, 2617.
 THEODRICUS, Engelberti, 307.
 — Haen, priester, 996.
 — Zuiten, 364.
 — de Zwieten, raadsheer, 1425.
 THESO Huige, pastoor te Groningen, 1448, 1937.
 THIBAULT, zie Theobaldus.
 TIBURTIO Spanocchio, 2433.
 TILMAN Vosmeer, 2137.
 THOERNE de Daventria, zie Bruno ten.
 THOMAS, preceptor van het St. Antoniushuis te Maastricht, 139.
 — d'Alsace, kardinaal-aartsbisschop van Mechelen, 770.
 — de Asmariis, kanunnik te Maastricht, 112.
 — Basinus, aartsbisschop van Cesarea en wijbisschop van Utrecht, 1704, 1705, 1709, 2011.
 — Deyx, kanunnik te Utrecht, 1382, 1878.
 — Monis, 1104, 1106.
 — de Nyerkerken, kanunnik te Utrecht, 324.
 — de Parca, deken en kanunnik van Geervliet, 1398.
 — de Piccolomini, geheim-kamerheer, 1230.
 — Paschasii Marne, klerk, 433.
 — de Pruscia, pauselijk familiaris, 1230.
 — de Spinelli, 1039.
 — Stahuge, 848.
 THOME, zie Johannes.
 TIELENZOEN, zie Theodericus.
 TILEMANNUS Koning, procurator, 1165, 1218.
 — de Nussia, procurator, 1075, 1076.
 — Morendal, kanunnik te Utrecht, 2003.
 TODESCHINI, zie Franciscus Piccolomini.
 TOLLINDUS, » Willermus.
 TORNIERIUS, » Jacobus.
 TORRE, zie Jacob Gabriel de la.
 — » Jacobus de la.
 — » Michael della.
 TORRENTIUS, zie Livinus.
 TRIER de Doesborgh, zie Henricus.
 TULEMAN, zie Johannes.
 TYCKE, zie Jacobus gezegd.

U.

- ULZEN, zie Nicolaas.
 ULRICI, » Franciscus.
 UNGHE, » Lubbertus.
 URBANUS IV, paus, 2625.
 — V, » 20—22, 957, 1271, 1274.
 — VI, » 23, 26, 30—32, 1126, 1213, 1276, 1277, 1334, 1337, 1350, 1456, 1486.
 — VII, » 2330.
 — VIII, » 466, 745—749, 906, 2064, 2362.

URSINO, zie Lambertus de Vivario alias.

UTENENG, zie Bernardus Cornelius.

— » Jacobus.

UTENHAM, » Fredericus.

UTERWEER, zie Theodericus.

UTINORDE, » Andicus.

V.

VACELL, zie Johannes.

VAES (G.), 927.

VAET, zie Guillermus dictus.

VALENTI, kardinaal, 2491, 2494.

VANDENESSE, zie Guillermus de.

VANDEBORCH, zie Nicolaus gezegd.

VANELDUS, zie Petrus.

VANHOVE, » Alessandro.

VARENT, » Cornelius Vender.

VELTHUUSEN, zie Cornelius.

VER, zie Arnoldus.

VERALLO, zie Jeronimo.

VERE, zie Francis.

VERHEYDEN, zie Antonius.

VERONICA, gravin van Kircheimstein, abdis van Elten, 1955.

VIGE, zie Johannes.

VIGERIUS, zie Nicolaus.

VIGHERUS, abt te Middelburg, 1144, 1145.

VIGLIUS, voorzitter van den Raad van Philips II, 569.

VINAM, zie Johannes.

VINCENTIUS van Beverwijk, Leuvensch godgeleerde, 461.

— Corneliï, heer van Kethel, 1961.

— de Zeelander, pauselijk notaris, 704.

VINCENZO Laurenzi, 2341.

— Quirini, gezant van Venetië, 2405.

VINCK, zie Matheus.

VINCKEN, » Johannes.

VIRON, » Odetus.

VISCHER, » Johannes.

VIVIANI, » »

VLIGER, » »

VOECHT, » Wilhelmus.

VOGELSANCH, zie Reynerus.

VOGHER, » Hubertus.

VOORBORCH, » Cornelius.

VOLKEN, » Harko.

VOLPARDUS Schult, pastoor van Alkmaar, 1541.

VOLTQUIN, zie Theodericus.

VONKIUS, zie Fonck.

VONDEL, 2162.

VOORDE alias Pijt, zie Martinus van.

VORSTIUS, zie Johannes.
 — » Petrus.
 VOS » Arnoldus.
 — » Henricus.
 — » Jacobus de.
 — » Johannes.
 — AMSAET, zie Henricus.
 VOSMEER, » Sasbout.
 — » Tilman.
 VOSSIUS, zie Gerardus.
 — » Leonardus.
 VRENKEN, » Gerardus.
 VRIES, » Rodolphus.
 VROEDE, » Walterus.
 VROEN, » Engelbertus.
 VULPARDUS Cornelii, rector van Overschie, 271.
 VYT, zie Christoforus.

W.

W. de Heerde, monnik van St. Paulus te Utrecht, 1373.
 WACHTELAER, zie Johannes.
 WAELSCAPPE, » Maximilianus.
 WALBURGIS, gravin van Nieuwenaar, 2454.
 — zie Josina.
 WALENBURCH, zie Adrianus.
 WALLING, zie Johannes.
 WALRAM, aartsbisschop van Keulen, 19.
 WALRAVEN, heer van Brederode en Vianen, 1836.
 — van Meurs, elect van Utrecht, 66, 67, 95, 96, 103, 122, 141, 147, 166, 169, 449, 1580.
 — van Wittenhorst, heer van Horst, 2504.
 WALTER Cornelisz., kanunnik te Middelburg, 1588.
 WALTERUS Bellenus de Herental, kanunnik te Maastricht, 345.
 — de Gouda, proost te Utrecht, 1669.
 — de Grawert, kanunnik te Utrecht, 1361, 1612.
 — de Mumalia, domkanunnik van Luik, 1478.
 — de Okel, Bosschenaar, 1480.
 — de Ovehaghen, kommandeur van het Duitsche Huis „De Buna”, 212.
 — Smeeghen, vicaris te „Wescherck”, 1723.
 — Vroede, 1010.
 — de IJzier, kanunnik te Maastricht, 382.
 WARIJN, zie Theodericus dictus.
 WARNERI, zie Arnoldus.
 WARWICK, » Robert Dudley.
 WAVOERT, » Johannes.
 WENCESLAUS, hertog van Brabant, 974, 985.
 WERNER von Königstein, aartsbisschop van Trier, 40.
 WERNERUS Helmyrch, stichter van een hospitaal te Oldenzaal, 1860.
 WERT, zie Gerardus.
 WESSELING, zie Johannes.
 WESTRENEN, » Jacobus Johannes.
 WEYE, » Theodericus.

- WEYNS, zie Cornelius.
 WEYTENHORST, zie Theodericus.
 WIEPHERINCH, zie Wijnandus.
 WIGERIUS Hermannus Schurinck, kanunnik te Utrecht, 386.
 WIGGHERUS Gherardsz., kanunnik te Utrecht, 1308.
 WIJEN, zie Jacobus
 WIJNANDUS Bac, domkanunnik van Utrecht, 1340.
 ——— Wiepherinck, kanunnik te Deventer, 365.
 WIJNBERGE, zie Gerardus.
 WILBRORDUS Johannis, 335.
 WILDE, zie Johannes.
 WILHELMUS, bisschop van Doornik, 488.
 ——— heer van Brabant, Hedel en Monte, 1667.
 ——— hertog van Gulik, 974.
 ——— rector van Orten en 's-Hertogenbosch, 1555.
 ——— Alfen, rector van Alfen, vicaris te Hoogvliet, 1817.
 ——— Alfijn, domkanunnik van Utrecht, 233.
 ——— a Bocholt, klerk, 324.
 ——— de Bonen, kanunnik te Bonn en Utrecht, 973.
 ——— Bordenrode, vicaris te St. Oedenrode, 254.
 ——— de Brockhuysen, vicaris te Alkmaar, 1673, [1739].
 ——— Buser, 495.
 ——— van den Butech, 1403.
 ——— de Campis, edelman, 1599.
 ——— gez. Cardinael, domkanunnik van Utrecht, 1470.
 ——— Clopper, 1611.
 ——— Damasi Lindanus, bisschop van Roermond, deken te 's-Hage, 415, 794, 798, 801, 802, 807—809, 883, 884, 1293, 2043, 2056, 2112—2114, 2117, 2120, 2126, 2134, 2136, 2186, 2265, 2331, 2617, 2619, 2621, 2622.
 ——— de Egmond, ridder, 146, 148.
 ——— de Enckevoirt, kardinaal, 239, 250, 252, 253, 263, 268, 269, 280, 289, 292, 294, 1244, 1821—1823, 1827, 1829, 1842, 1851, 1857, 1859, 1870, 1879, 1910, 1917, 1926, 1933, 1972, 2027.
 ——— d'Estouteville, kardinaal, 115, 120.
 ——— Fabri, 257.
 ——— Frederici, pastoor van Groningen, 1448, 1937.
 ——— Gelre, klerk, 1828.
 ——— Gerbrandi, domkanunnik van Utrecht, 1489.
 ——— de Goes, abt van Egmond, 1954, 2925.
 ——— Heda, rector van Alfen, vicaris te Hoogvliet, deken te Bergen op Zoom, domkanunnik van Utrecht, 1450, 1454, 1817, 1842, 1876, 1883.
 ——— van Heuckelum, abt van Sint Paulus te Utrecht, 1172, 1373, 1626, 2005.
 ——— Keencamp de Lochem, kanunnik te Deventer, 109.
 ——— Knoep, vicaris te Utrecht, 1160.
 ——— de Libermeij, kanunnik te Luik, 448.
 ——— de Lochorst, » » Utrecht, 359.
 ——— Lucasz de Erpe, 1513.
 ——— Maelwal, kanunnik te Utrecht, 1460.
 ——— de Matenese, abt van Egmond, 162, 824, 1165, 1166, 1218, 1221, 1222, 1225, 1226, 1627.
 ——— de Merode de Vranckenborg, domkanunnik van Luik, 341.

WILHELMUS, Michaelis alias Enckefort, kanunnik te Maastricht, 297.

- Mirbach, rector van Arnhem, 66.
- de Mondunick, Utrechtenaar, 1887.
- de Monkenborch, kanunnik te Luik, 1480.
- van Nijkercken, abt van Sint Paulus te Utrecht, 1934, 2016, 2023.
- de Parma, thesaurier te Deventer, 1547.
- Pauli, vicaris te Utrecht, 355.
- Penninc, kanunnik te Maastricht, 969.
- Philippus de Herzelles, bisschop van Antwerpen, 2079.
- de Ramersdorp, kanunnik te Deventer en Utrecht, 1518.
- Scoboll, vicaris te St. Oedenrode, 254.
- Taets, kanunnik te Utrecht, 1996.
- Tegnagel, » » » 84.
- de Velem, abt van Sint Paulus te Utrecht, 1168.
- Voecht, 92.
- de Waga, domkanunnik van Utrecht, deken te Koblenz, 1355.
- de Wye, pastoor te Leiden, 127.
- Yvonis, klerk, 325.
- de Zyle, proost te Utrecht, 1001—1004, 1012, 1113.
- Zuermont de Amerongen, 998, 1328.

WILLEM, abt van Mariënweerd, 1102.

- II, graaf en roomsch-koning, 440.
- III, graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen, 1267, 1268, 1350.
- graaf van Oostervant, 1510, 1511.
- hertog van Gelre, 32, 1492, 1510, 1511.
- II, hertog van Kleef, 465, 785, 2254.
- » » » 893, 2275.
- I, prins van Oranje, 541, 543, 551, 552, 559, 560, 562—564, 568, 638, 810;
blz. 275, 277; n°. 843, 852, 876, 877, 2093, 2100, 2101, 2105, 2108, 2115,
2127—2129, 2131, 2416, 2418, 2420, 2425, 2440.
- III, prins van Oranje 934—940, 2649.
- , prior van Windesheim, 69.
- Berthold, bisschop van Utrecht, 949, 956, 1021, 1047, 1049.
- Coopal, vicaris-generaal van Haarlem, 2137.
- van Henegouwen, 27, 28.
- Maurits van Nassau, 947.
- van Rolland, abt van Egmond, 1034.

WILLERMUS de Busco, heer van Erpe, 12.

- Laurencii, rector van Alfen, student te Bologna, 1381.
- de Yissem, kanunnik van Werden, 995.
- Tollindus, procurator, 1030.

WILSON, zie Jacobus.

WINALDI, » Henricus.

— » Stephanus Henrici.

WINSE de Gronynghen, zie Henricus.

WIT, zie Aleydis.

— » Arnoldus.

— » Johannes.

— » Nicolaas Cornelisz. de.

WITTE, zie Cornelisz. de.

WOLFARD van Borselen, 108.

WOLFF, zie Augustinus.

— » Theodorus.

WOS » Henricus.

WOUTER van Bijler, kommandeur van St. Cathrijne te Utrecht, 1257.

WTERUTER, zie Theodericus.

WIJNEN, » Hilbrandus.

WIJSSO Nicolaï, kanunnik te Utrecht en Zierikzee, pastoor van Westkerke, 1121, 1123.

WIJTEN, zie Johannes.

Y.

YGRAMUS, abt van Berne, 1348.

YSEBOLDUS de Asperen, kanunnik te Xanten, 1310.

YVONIS, zie Wilhelmus.

YWANUS de Cortenbach, kommandeur van het Duitsche Huis te Maastricht, 1372.

Z.

ZACHARIAS de Metz, aalmoezenier, 2192.

ZEGERUS Petri, 1834.

ZIBBEN, zie Johannes.

ZOELEM van Lottum, zie Henricus.

ZOES, zie Nicolaas.

ZOUDENBALCH, zie Conradus.

— » Everardus.

— » Jacobus.

— » » de Waell alias.

ZUERMONT, » Wilhelmus.

ZUITEN, » Theodricus.

ZULCHAZE, » Paulus.

ZWINGLI, 830.

REGISTER VAN PLAATSEN.

De getallen verwijzen naar de nummers, tenzij vóór het getal de letters „bl.” voorkomen.

A.

- A, zie Alfardus de
— » Guerardus de
Abbenbroek, 370, 376.
 dekens: Cornelius Delphius de Gouda
 Michael Jacobi de Gouda.
Abshoven, zie Hector van.
Absteden, » Johannes de.
Achon, zie Johannes, bisschop van.
Acht, dorp, 1647.
Achtthhoven, O. L. Vrouwekapel, 1670
Acqui, zie Petrus, bisschop van.
Adria, bisschop, 1581, 1587, 1612.
Adrianopel, zie Adam Daemen, aartsbisschop van.
Adrichem, zie Nicolaus van.
Aduard, abdij, 403, 1901, 1937.
Aerschot, zie Karel, hertog van Croy en.
Afflighem, abt 196, 204.
Agnietenberg (St.), klooster, 404.
Ailliaco, zie Rodolphus de.
Aken, stad, 187.
— O. L. Vrouwekerk, 102, 142, 517, 765, 997.
 kanunniken: Engelbertus de Dunen.
 Johannes de Cusa.
 Johannes Eloy.
 Theodericus de Brinen.
 proosten: Hendrik van Beieren.
 Hermannus de Nuenar.
—, Recollectenklooster, 507.
Albano, zie Johannes Piccolomini, kardinaal-bisschop van.
— » Raphael, bisschop van.

- Albergen, St. Augustinus-klooster, 300.
 Alcherigiae, zie Guido van.
 Aleria, bisschop, 826.
 Alexandrië, zie Bevilacqua, patriarch van.
 Alfén, parochiekerk, 1381, 1817, 1846, 1956.
 rectoren: Albertus Pighius.
 Petrus Loomel.
 Wilhelmus Alfén.
 Wilhelmus Heda.
- Alkmaar, zie Johannes de.
 ——— » Nicolaas Cornelisz. de Witt van.
 ——— » Nicolaas Dirksz. alias Corp van
 ——— stad, 1799.
 ——— parochiekerk, 1337, 1430, 1673.
 vicaris: Wilhelmus de Broeckhuysen.
 ——— vicarie, 123.
 ——— zie Volpardus Schult, pastoor van.
- Allamont, zie Eugenius Albertus d'.
- Almkerk » Andreas de Gouda, rector van.
 ——— » Hermannus dictus Buyc, pastoor van.
- Alsace » Thomas d'.
- Altavilla » Johannes de.
- Altena, kerk, 699.
- Ameiden, zie Henricus Petri, vicaris te.
 ——— » Johannes dictus Oude pastoor van
- Amerino, bisschop 416.
- Amerongen, zie Gerardus Wilhelmus Bor de.
 ——— » Gerardus Wilhelmi de.
 ——— » Petrus de.
 ——— » Sebastianus ab.
 ——— » Wilhelmus Zuermont de.
- Amersfoort, St. Agatha-klooster, 1640, 1654.
 ——— St. Janshuis, 1641.
 ——— zie Johannes ab Huckenhorst, vicaris te.
 ——— » Splynter ab Hamersfelt, vicaris te.
 ——— stad, 1369, 1402, 1690; zie Cornelius Gesselsz., burger van.
 ——— vicarie, 1930.
- Amiens, bisschop, 1586.
- Amstel, zie Franciscus van.
 ——— » Gerardus de.
- Amstelland, provisor en deken, 1258.
- Amsterdam, Augustinessen van St. Geertrui, 1716.
 ———, » » Maria-Camp, 1655.
 ———, Begijnhof, 2162.
 ———, Clarissenklooster, 1808.
 ———, kapel der H. Stedé, 1322, 1359.
 ———, klooster Maagdendal, 1715.
 ———, » van St. Maria-Magdalena, 1788.
 ———, stad, 500, 751, 2341, 2484.
 burgers: Johannes de Wael.
 Reinerus Ansloo.

- Ancona, zie Guillermus Dallavigna, bisschop van.
 Anderlech, deken van St. Pieter, 1814, 1865.
 Angeren, parochiekerk, 997.
 Anglym, zie Hugo de.
 Anloo, zie Gherlacus de Monte, pastoor van.
 Ansart, parochiekerk, 270.
 persona: Johannes Vos.
 Antwerpen, abdijen, 1915.
 —, abt van St. Michael, 135, 161, 189, 1602, 1706
 —, bisdom, 2229, 2303
 —, bisschop, 432, 760—762, 891, 1262, 2042, 2047, 2071, 2072, 2079, 2226, 2579.
 zie: Ferdinand de Beugem.
 Franciscus Sonnius.
 Joseph Anselmus van Werbrouck.
 Philippus Niger.
 Reginald Cools.
 Wilhelmus Philippus de Herzelles.
 —, zie Clemens Sublindius, geboren te.
 —, » Cornelius de Witte, aartsdiaken van.
 —, edict, bl. 278.
 —, zie Michael van Ophoven, provinciaal te.
 —, minderbroeders-Observanten, 1263.
 —, officiaal, 432.
 —, plakkaat, 847.
 —, predikheeren, 512.
 —, seminarie, 932.
 —, stad, 899, 1282, 2082.
 —, Statenvergadering, bl. 276, 277.
 —, O. L. Vrouwekerk, 1707, 1752, 1857, 1953.
 kanunniken: Johannes de Burgundia.
 Wilhelmus de Enckevoirt.
 Appeltern, zie Adrianus van.
 — » Jacobus de.
 Appingadam, O. L. Vrouwekerk, 6.
 Aquila, zie Bernardus Sanctius, bisschop van.
 — » Nicolaas Petri Gualterii, klerk.
 Arcemboldis, zie Johannes Angelus de.
 Aremberg, graaf, 590.
 Arena, zie Henricus de
 Argos, » Nicolaus de Trajecto, elect van.
 Arkel, » Jan van.
 Arles, » Stephanus, aartsbisschop van.
 Arleveen, zie Julius Baert, vicaris te.
 Arnhem, klooster van St. Paulus en St. Agnes, 173.
 —, St. Martinus, 66, 430, 1451, 1497.
 kapelaans: Gisbertus Lansinck.
 Henricus a Camphusen.
 rector: Wilhelmus Mirbach.
 vicaris: Nicolaus Blancarth.
 —, minderbroeders-Observanten, 157.
 —, stad, 66, 2341.

- Arnhem, stedelijk archief, 94.
 —, St. Walburgis-kerk, 104, 157, 208, 228, 444, 997, 1234, 1490, 1542, 1608, 1611
 kanunniken: Henricus de Novomagio.
 Henricus Rever de Wijnssen.
 Hermannus Lentfordinck.
 Theodericus de Mijnden.
 proost: Johannes Militis.
 Arragon, admirant van, 2150.
 —, zie Karel van.
 — » Petrus van.
 Artois, graafschap, bl. 277.
 Asmariae, zie Thomas van.
 Asperen, Kruisheerenklooster, 1945, 1952.
 — zie Yseboldus de.
 Assendelft, zie Hugo van.
 Asten, zie Johannes Jacobi ab.
 Asti, zie Antonius Balabailha, koopman uit.
 — » Jacobus Malabayla, koopman uit.
 Athene, zie Amaldeo aartsbisschop van.
 Atrecht, bisschop, 799, 1262, 2042.
 zie: Antonius Granvelle.
 » Richardot.
 » Johannes Geoffroi.
 — zie Karolus de Campis, klerk.
 — » P. Stravius, kanunnik.
 Auxerre, prior, 973.
 Avanzati, zie Mutio de.
 Avesnes, zie Guido van.
 Avignon, deken van St. Pieter, 998.
 — kanunniken, 2093.
 — officiaal, 972.
 — zie Scipio Borghese, legaat in.
 — Venaissin, zie d'Armailhac, legaat in.
 — vice-legaat, 2536.

B.

- Baarle, dorp, 1760.
 Baarn, dorp, 1603, 1612.
 Bache, zie Egidius de.
 Baden, zie Christophorus van.
 — » Frederik van.
 Baek » Egidius de.
 Bakel, parochiekerk, 1827.
 rectoren: Henricus de Bussel.
 Wilhelmus de Enckenvoirt.
 Balthis, zie Hieronimus de.
 Bamberg, bisschop, 596.
 — zie Johannes Lichtenfelser de Lichtenfels, klerk.
 Barcelona, zie Jacobus, bisschop van.

- Barfleur, zeeslag, 2378.
 Bari, zie Ascanio Gesualdi, aartsbisschop van.
 Barlamont, zie Egidius de.
 Barneveld, zie Guerardus de A, pastoor van.
 Baroncellis, zie Franciscus de.
 Rascha, zie Johannes de.
 Basel, bisdom, 115.
 — concilie, 70, 124, 1580, 1601.
 Batenborch, zie Jordanus Gerardi de.
 Bedum, parochiekerk, 1712.
 Beek, St. Pieter, 233, 432, 1662, 1666, 1851.
 cantoren: Antonius Nannen.
 Guillielmus Laerhoven.
 Beest, zie Johannes Johannis Antonii de.
 Beieren, zie Albertus, hertog van.
 —, » Albrecht, » »
 —, » Ernst van.
 —, » Ferdinand van.
 —, » Fredericus, hertog van.
 —, » Hendrik van.
 —, hertog, 2373.
 —, zie Jacoba van.
 —, » Jan, hertog van.
 —, » Joseph Clemens van.
 —, » Lodewijk, hertog van.
 —, » Maximiliaan van.
 —, » Philips, hertog van.
 Beka, zie Johannes de.
 Bellinchoven, zie Jordanus de.
 Bemmelsbergh, zie Johannes a.
 Berch, zie Everardus de.
 — » Jacobus de.
 Berchem, zie Alardus de Lemborch, pastoor van.
 — zie Cristophorus van.
 — zie Johannes de Boneria, pastoor van.
 — parochiekerk, 993.
 Berg, graven, 471.
 — hertog, 909.
 — hertogdom, 2467, 2644.
 Bergen, zie Jacobus de Renen, deken van.
 — zie Johannes de.
 —, mirakel, 1371.
 — parochiekerk, 1370, 1585.
 Bergen op Zoom, Augustinessen, 1769.
 — Cellebroeders, 1803.
 — St Geertrui, 75, 118, 299, 1693, 1694, 1722, 1842, 1846, 1847, 1865.
 deken: Arnoldus Warneri.
 Henricus Costerius.
 Wilhelmus Heda.
 kanunniken: Cornelius van der Varent.
 Henricus Arnoldi.

- Bergen op Zoom, zie Johannes de Bergis, heer van.
 ——— zie Johannes de Glimis, heer van.
 ——— markies, 2615.
 ——— stad, 1803, 1810.
 Bergh, zie Marius van den.
 ——— » Robertus de.
 Berghe, » Nicolaus van den.
 Berghen, zie Gisbertus van.
 Bergum, Reguliere kanunniken, 403.
 Berlandia, zie Johannes Wilhelmi de.
 Berlicum, landerijen, 1888.
 Bernawe, zie Johannes de.
 Berne, abdij, 167, 189, 425, 1111, 1348, 1384, 1603, 1850, 1888, 1974.
 abten: Arnoldus.
 Conradus de Malsen.
 Gerardus de Greve.
 Marcelius de Macheren.
 Petrus.
 Robertus de Doern.
 Ygramus.
 kanunniken: Arnoldus Martini.
 Gerardus de Greve.
 ———, zie Johannes van der Eycken, monnik van.
 Bernemicourt, zie Robertus de.
 Beugem, zie Ferdinand de.
 Beusichem, parochie, 1524.
 ——— parochiekerk, 1779.
 Beveren, zie Johannes de.
 ——— » Swederus de.
 Beverwijk, zie Fredericus Judoci de.
 ——— parochiekerk, 1848.
 ——— zie Vincentius van.
 Biduane, zie Mathias, bisschop van.
 Biervliet, St. Nicoliaaskerk, 79.
 ——— Wilhelmietenklooster van de Woestijn der H. Maagd, 219.
 Biggenkerke, parochiekerk, 1406.
 Bijleveldt, zie Johannes van.
 Bilant, zie Henricus de.
 ——— zie Wilhelmus, heer van.
 Bisarchio, zie Johannes, bisschop van.
 Biterra, aartsdiaken, 184.
 Blandiac, zie Johannes de.
 Blankenheim, zie Frederik van.
 Blehang, zie Balduinus de.
 ——— zie Gerardus de.
 Blehen, Nicolaus de.
 Bloemhof, proost, 189.
 Bloemkamp, abt, 490, 1685, 1754, 1796, 1832.
 Blois, zie Guido van.
 ———, zie Johannes, graaf van.
 ———, zie Johannes van.

- Bocholt, zie Johannes de.
 —, zie Wilhelmus a,
 Bocholtz, zie Arnoldus de.
 Boechout, zie Henricus van.
 Boemel, zie Johannes Adriaansz. de.
 Boheme, zie Johannes, koning van.
 Bologna, hoogeschool, 618, 1381.
 —, zie Theodericus Borre, kanunnik te.
 —, zie Willermus Laurencii, student te.
 Bolsward, minderbroeders, 489—491, 1685, 1710.
 —, zie Theodericus van.
 Bomel, zie Henricus Elbati Betendonc bi de.
 Bommel, zie Boemel.
 Bondelo, abt, 1609.
 Bonen, zie Wilhelmus de.
 Boneria, zie Johannes de.
 Bonn, zie Wilhelmus de Bonen, kanunnik te.
 Borctverbelke, parochiekerk, zie Petrus Bloc.
 Borgeyck, zie Johannes Johannis Bartholomei de Eyck, rector van.
 —, zie Johannes Croy (Groi), rector van.
 Borja, zie Giovanni de.
 Borneo, zendingswerk, 2377.
 Bornhem, abdij, 1849.
 Borselen, zie Adrianus van.
 —, zie Franco, heer van.
 —, zie Hendrik van.
 —, zie Jacobus van.
 —, zie Wolfard van.
 Boscolis, zie Franciscus de.
 Boskoop, parochiekerk, 274.
 —, zie Gerardus de Westrenen, pastoor van.
 Bossu, zie Maximiliaan van.
 Botania, zie Carola de.
 Bourbon, zie Catharina van; Eleonora van.
 —, zie Jan, hertog van.
 Bourgondië, zie Anna van.
 —, zie David van.
 —, » Elisabeth, hertogin van.
 —, hertog, 826, 827, 1729.
 —, zie Isabella, hertogin van.
 —, » Jacobus van.
 —, » Johannes van.
 —, » Karel, hertog van.
 —, » Ludovicus van.
 —, » Margaretha van.
 —, » Maria van.
 —, » Maximiliaan van.
 —, » Philips, hertog van.
 Boxtel, Franciscanessen-klooster, 1890.
 —, parochiekerk, 1649, 1905.
 Brabant, zie Antonius, hertog van.

- Brabant, bisschoppen, 1569.
 —, zie Elisabeth, hertogin van.
 —, hertog, 477.
 —, hertogdom, 452, 781—783, 974, 1282.
 —, zie Jan, hertog van.
 —, » Johanna, hertogin van.
 —, » Johannes, hertog van Limburg en.
 —, » Maria, hertogin van.
 —, Staten, 2282.
 —, zie Wenceslaus, hertog van.
 Brakel, parochiekerk, 1997.
 —, zie Reinerus ab Hanswijk, heer van.
 Brandenburg, keurvorst, 2340.
 Brazilië, herovering door de Spanjaarden, 2064.
 —, overwinning der Portugeezen, 914
 Brecht, zie Johannes de.
 Breda, zie Anselmus Fabri de.
 —, Beggijnhof, 339, 1666.
 —, zie Petrus Corneliï, kapelaan.
 —, » Digmannus Corneliï de.
 —, herovering door de Spanjaarden, 2064, 2609.
 —, St. Michaël, 1947.
 —, parochiekerken, 1768.
 —, Premonstreiterklooster, 189, 985.
 —, stad, 899.
 —, vredescongres, 2352.
 —, O. L. Vrouwekerk, 98, 352, 1583, 1662, 1666, 1718, 1742—1744, 1767.
 kanunnik: Johannes Zibben.
 vicaris: Robertus Schaeffen.
 Brederode, zie Gijsbert van.
 —, zie Mathias de.
 —, » Walraven, heer van.
 Bredevoort, klooster, 1904.
 Brekel, zie Theobaldus Onsel de.
 Brescia, zie Petrus de Monte, bisschop van.
 Brielle, zie Hubertus Schuyten, vicaris der Weeshuiskerk te.
 —, klooster van St. Salvator of St. Brigitta, 1811.
 —, stad, 1757.
 Brinen, zie Theodericus de.
 Broeckhuysen, zie Wilhelmus de; Johannes de.
 Bromo, zie Johannes de.
 Brouwershaven, zie Cunerus Petri van.
 Brugge, abt van Eichout, 1604, 1605.
 —, bisdom, 907, 2074, 2204, 2229, 2303.
 —, bisschop, 556, 760—762, 891, 2042, 2046, 2077, 2225, 2226, 2374.
 zie: Henricus van Susteren.
 Jan Baptist Lodewijk de Castillion.
 Petrus.
 de Precipiants.
 Remigius Drutius.

- Brugge, St. Donatianus, 129, 179, 180.
 proosten: David van Bourgondië.
 Gisbertus de Bredenrode.
 —, zie Jacobus de Ostende, kloosterbroeder van.
 —, stad, 2084.
 —, vicaris-capitularis, 764.
 —, Wilhelmienvlooster van De Woestijn der H. Maagd, 219.
 Brunchorst, zie Galhardus de.
 —, zie Nicolaus de.
 Brunswijk, zie Otto Hendrik, hertog van.
 —, hertog, 2471.
 Brussel, zie Alessandro Vanhove, geboren te.
 —, deken van St. Gudule, 242, 1826, 1830, 1831, 1953.
 —, Franciscanen-convent, 2498.
 —, kapittel van St. Gudule, 1344.
 —, zie Henricus Costerius, scholaster van.
 —, zie Johannes Neyen, gardiaan te.
 —, klooster Couwenbergh, 1862, 1907, 1943.
 —, klooster O. L. Vrouw Boodschap, 426.
 —, Raad des konings, 661.
 —, Seminarie, 2644.
 —, Smeekschift der edelen, 844.
 —, stad, 853, 899, 2103, 2104.
 —, Staten-Generaal, 650, 2105, bl. 275.
 Buchorst, zie Nicolaus de.
 Bueren, zie Elsa de.
 Burch op Texel, parochiekerk, 1657.
 Burgau, markies, 2542.
 Busco, zie Willermus de.
 Bussell, zie Henricus de.
 Buttinge (bij Grijskerke), zie Jacobus Zoudenbalch, kapelaan te.
 Byblus, zie Johannes de Meyre, bisschop van.
 Byedborch, zie Egidius de.
 Byler, zie Wouter van.
 Bijs, zie Guillermus de.

C.

- Calkar, klooster, 502.
 Camera, zie Henricus de.
 Camerino, » Binarini, bisschop van
 Camp, » Nicolaus de.
 Campen, » Kampen.
 Campo, » Eymericus de.
 Capella, » Petrus de.
 Capelle, Karthuizer-klooster, 1686.
 prior: Arnoldus.
 —, zie Swederus de Cruce, rector van.
 Caputio, zie Nicolaus de.
 Caracena, markies de, 2208.
 Cardulis, zie Bernardus de.
 Carpentras, zie Imbertus Alberti, proost van.

- Carpi, zie Rodolfo Pio de.
 Casletum, zie Johannes van.
 Cassia, zie Johannes Slachek, pauselijk commissaris van.
 Castilië, zie Philips, koning van.
 Gastillion, zie Jan Baptist Lodewijk de.
 Castorië, zie Johannes van Neercassel, bisschop van.
 Castro, zie Nicolaas de.
 —, » Scipio de.
 Cats, » Cornelius de.
 —, » Maria de.
 Cavaillon, zie Bernardinus, elect van.
 Caveisrubeis, zie Petrus Martini de.
 Ceneda, zie Michael della Torre, bisschop van.
 Cesarea, » Sweder van Kuilenburg, aartsbisschop van.
 —, » Thomas Basinus, aartsbisschop van.
 Cesis, kardinaal de, 2032.
 Cestis, zie Octavius de.
 Chalcedon, bisschop, 1259.
 Cierkes, zie Arnoldus de.
 Citeaux, zie Johannes, abt van.
 —, » P. Moncherat, abt van.
 Civita Vecchia, zie Carlo Fiaschi, graaf te.
 Cloetingen, zie (na Francis) Petrus de.
 —, parochiekerk, 1406.
 —, zie Petrus de Haye, pastoor van.
 rector: Lutgerus Theodrici.
 Colmont, zie Servatius de.
 Cominges, zie Johannes de.
 Como, bisschop, 956.
 zie: Colonna.
 Ptolomeo Gallio.
 Compostelle, zie Jacobus Jacobi de.
 —, kardinaal, 2039.
 Condé, zie Henri de.
 Consa, zie Fabio di Lagonissa, aartsbisschop van.
 Constantinopel, concilie, 464.
 zie: Cornelis Haga, agent te.
 Constanz, bisdom, 198.
 —, concilie, 447, 1556.
 Cortenbach, zie Ywanus de.
 Cortenhoef, zie Everardus Zoudenbalch, rector van.
 Cortiis, zie Petrus de.
 Coudewater, Augustijnenklooster, 1252.
 —, Brigittinessenklooster, 159.
 Coukerke, parochiekerk, 1862.
 rectoren: Jacobus Antonii.
 Jacobus de Burgundia.
 Couster, zie Gerbrandus de.
 Cralinghen, zie Kralingen.
 Cranenburch, zie Theodoricus de Horne, heer van.
 Cremere, zie Jacobus de.

Creta, zie Hieronymus Lando, aartsbisschop van.
 Croso, » Johannes de.
 Croy, » Karel, hertog van.
 —, » Karel Philips, markgraaf van.
 Cruce, » Jodocus a.
 —, » Swederus de.
 Culemborch, zie Kuilenburg.
 Cusa, zie Johannes de.
 —, » Nicolaus de.
 Cuyck, zie Gherardus in Pomerio, prior van.
 Cuyck, parochie, 195.
 —, zie Theodericus Reve, pastoor van.
 Cuytere, zie Aleydis de.

D.

Dalen, zie Judocus van.
 Dalfsen, parochiekerk, 284.
 Dam, zie Petrus van.
 Damasco, zie Gerardus de.
 —, zie Decio Carafa, aartsbisschop van.
 Damme, zie Petrus de Dammis.
 Delft, St. Agatha-klooster, 1673, 1674, 1681, 1739, 1740, 1745–1747, 1749.
 —, Begijnhof, 1567.
 —, Broederschap van St. Hippolytus en St. Ursula, 192.
 —, Clarissenklooster, 1765.
 —, St. Cornelius-kapel, 1631.
 —, zie Egidius Joye, pastoor te.
 —, St. Hippolytus-kerk, 176, 1353, 1527, 1665.
 —, Jezuïetenstatie, 2294.
 —, zie Johannes de.
 —, zie Johannes Wyt van.
 —, St. Joris-hospitaal, 1595.
 —, klooster Nazareth, 1714, 1867.
 —, parochiekerk, 1242, 1298, 1734.
 —, prior der Karthuizers, 1403.
 —, processie, 1517.
 —, Tertiarissenzusters, 816, 1408.
 —, St. Ursula-kerk, 1403.
 —, zusters der clausura Prediola nuncupata, 191.
 Denemarken, gezant, 910.
 —, koning, 1294, 2279, 2471.
 Deurne, parochiekerk, 1827.
 rectoren: Henricus de Bussell.
 Wilhelmus de Enckenvoirt.
 Deventer, St. Agnes-huis, 1389.
 —, zie Bernardus Henrici van.
 —, bisdom, 404.
 —, bisschop 415, 436, 603, 615, 619, 634, 776, 1263, 2043, 2048, 2097, 2230, 2447.
 zie: Egidius de Monte.
 Bartholomeus Johannes Bijleveld.
 Johannes Mahusius.

Deventer, zie Bruno Johannesz. van.

—, » Bruno ten Thorne van.

—, St. Cecilia-huis, 1389.

—, district, 1794.

—, zie Everardus de Fossa, geboren te.

—, Heer-Florishuis, 1770.

—, zie Henriens Diepenem van.

—, zie Johannes de.

—, St. Lebuinus, 60, 101, 104, 109, 120, 169, 257, 265, 266, 268, 333, 365, 369, 387, 436, 486, 496, 534, 535, 558, 970, 971, 997, 1009, 1083, 1120, 1187, 1239, 1242, 1315, 1324, 1327, 1341, 1355, 1475, 1477, 1487, 1499, 1506, 1518, 1520, 1544, 1547, 1548, 1556, 1582, 1584, 1592, 1632, 1634, 1735, 1736, 1798, 1834, 1843.

deken: Hylbrandus Wynen.

Johannes Slachek.

Michaël de Visbeck.

kanunniken: Andreas Gruter.

Arnoldus Cardinaal.

Arnoldus Doers.

Arnoldus Hoet.

Arnoldus Knoll.

Bernardus Heynich.

Bernardus Hillebrandi.

Christophorus van Baden.

Gemerdu Gerardus Groet.

Henricus Antonii Munter.

Henricus Noliuch.

Henricus Rever de Wynssen.

Henricus Schulten.

Herman Petermen.

Hilbrandus Wyney.

Johannes Biscopinck.

Ludolphus Cremerinck van Oldenzaal.

Theodericus Riquini.

Wilhelmus Keencamp de Lochem.

Wilhelmus de Ramersdorp.

Wynandus Wiepherinck.

proosten: Andreas de Venrade.

Anibaldus.

Conrad van Diepholt.

Conradus de Perberg.

Erasmus.

Franciscus.

Hermannus Dwerf.

Johannes Ingenwinckel.

thesauriers: Reynerus de Goelinchem.

Theodericus Fabri.

Wilhelmus de Parma.

vicarissen: Johannes Rudde.

Petrus, gezegd Hoet.

—, Meester-Florishuis, 199.

- Deventer, minderbroeders-Conventueelen, 1812, 1816.
 —, St. Nicolaas op den Berg, 1713.
 —, stad, 203, 496, 505, 1735, 1778, 1786, 1787, 1812, 2643.
 —, St. Ursula-huis, 1389.
 —, O. L. Vrouwekerk, 387, 558, 1816.
 pastoor: Arnoldus Michaelis.
 Carolus Gallus.
- Dickninge, abt, 164.
- Diepholt, zie Conrad van.
- Diephout, zie Rudolf van.
- Diest, zie Jan van.
- , Parma's krijgsbedrijven, 875.
- , Recollecten-klooster, 507.
- , zie Reynerus Petri Henrici de Dyest.
- Dinant, zie Petrus dictus de Hoyo van.
- , proost, 242.
- Dinter, parochiekerk, 197, 996.
- Dockinghe, zie Dokkum.
- Dodewaard, dorp, 1632.
- Doern, zie Robertus de.
- Doesburg, zie Henricus Trier de.
- Doese, zie barones van Westerholt, vrouwe van den.
- Doetinchem, klooster Bethlehem, 1563.
- , zie Rodolphus de.
- , vicarie, 1374.
- Dokkum, St. Bonifacius-klooster, 36.
- , zie Dodardus de.
- , zie Henricus de.
- Dole (in Franche-Comté), zie Ludovicus, domdeken van.
- Domburg, zie Jacobus de.
- Dommelberch, zie Georgius de.
- Doncq, zie Johannes de.
- Dongen, zie Theodericus van.
- Doornik, bisdom, 219, 391, 1605, 1707, 1725.
- , bisschop, 87, 196, 204, 485, 661, 1708.
 zie Johannes de Vendeville.
 Wilhelmus.
- , officiaal, 82.
- , zie Petrus Bogart, kanannik te.
- Dordrecht, zie Bartholomeus van.
- , zie Bernardus Quekel, burger van.
- , zie Jacobus de Dordraco.
- , zie Johannes Petri van.
- , stad, 482, 2341.
- , synode, 2594.
- Dorp, zie Arnoldus de.
- Dort van Meddeler, zie Hendrik Willem van.
- Douai, zie Johannes de Vendeville, professor te.
- Drakenborch, zie Johannes de.
- Dremp, zie Johannes de.
- Driel, zie Alardus de Dryel, vicaris te.

Driel, zie Conradus de.
 —, zie Jordanus van.
 Drinen, zie Johannes de.
 Drongelen, zie Paulus de.
 Duitschland, bisschoppen, 1569.
 —, Recollecten-kloosters, 507.
 —, reliquieën, 176.
 Duivendrecht, dorp, 1656.
 Dumen, zie Inghilbertus de.
 Duna, zie Engelbertus van.
 Dussen, zie Nicolaus van der.
 Dwarsdijk (gem. Cothen), O. L. Vrouwekerk, 427.
 kapelaans: Elias van Oert.
 Georgius de Lansweerd.
 Dijk, zie Rutgherus de.

E.

Eck, zie Aleyda ab.
 —, zie Johannes ab.
 Edam, zie Cornelius de.
 —, » Nicolaus de.
 Edel, » Gerardus de.
 Eembrug, zie Everardus de Zoudenbalch, rector van.
 Eemstein, St. Augustinus-klooster, 1502, 1503.
 Egmond, abdij, 111, 146, 148, 162, 163, 396, 816, 819, 820, 824, 888, 984, 1022—1032,
 1034, 1050, 1055, 1059, 1067—1069, 1073, 1080, 1081, 1084, 1085, 1087, 1089,
 1091, 1092, 1105, 1107, 1108, 1115, 1117—1119, 1141, 1143, 1144, 1146, 1165,
 1166, 1189, 1190, 1195, 1200—1202, 1218, 1221, 1222, 1225, 1226, 1233, 1236,
 1273, 1321, 1417, 1429, 1430, 1434—1436, 1445, 1471, 1472, 1530, 1578, 1612,
 1627, 1644, 1700, 1701, 1724, 1725, 1741, 1750, 1752, 1775, 1790, 1799, 1809,
 1813, 1892, 1954, 2006, 2008, 2015, 2025.
 abten: Berthout van Oyen.
 Diederik Screvel.
 Gerard van Ockenbergh.
 Gerardus van Poelgeest.
 Gisbert van Vliet.
 Guillermus de Matenesse.
 Hendrik van Wittenhorst.
 Hugo van Assendelft.
 Hugo Mensz.
 Jacob van Poelgeest.
 Jan van Hillegom.
 Jan Oloud.
 Jan de Weent.
 Jordanus van Driel.
 Meynard Man van Wormer.
 Nicolaus van Adrichem.
 Wilhelmus de Goes.
 Willem van Rolland.
 Willem Simonsz. van Matenesse.

monniken: Arnoldus de Dorp.
 Ogerus de Cralinghen.
 Theodericus Nachel.

Egmond, zie Andreas Theoderici.

—, zie Arnold, heer van.

—, » Carolus de,

—, » George van.

—, graaf, 848—851, 2264, 2559.

—, zie Jan, graaf van.

—, » Johannes, heer van.

—, kapittel van St. Catharina, 148.

—, zie Lamoraal, graaf van.

—, parochiekerk, 116, 2006.

—, zie Philips van.

—, » Wilhelmus de.

Eichstädt, domkapittel, 2240, 2241.

—, zie Gabriël von Eyb, bisschop van.

Eindhoven, St. Catharina, 1973.

—, zie Bartholomeus de Eyck, deken van.

Eket, » Egbertus de.

Elne, » Guillermus de Vandenesse, bisschop van.

Elst, » Christianus de.

—, St. Werenfried, 1586.

kanunnik: Theodericus van Dongen.

proost: Marcus de Weeze.

Elten, abdij, 241, 1448, 1732, 1955.

abdisen: Elsa.

Veronica, gravin van Kirchheimstein.

scholaster: Conrardus Ingelwinckel.

vicarissen: Johannes Koep de Embrica.

Johannes Richiers (Richteri).

Elzas, 909.

Ema, zie Johannes de.

Emmerik, zie Johannes Koep van.

—, St. Martinus, 70, 89, 101, 104, 227, 231, 237, 245, 281, 528, 1007, 1015.
 1033, 1331, 1487, 1490, 1548, 1578, 1608, 1630, 1830, 1935.

dekens: Albertus gezegd Hovel.

Henricus de Ophuysen.

Johannes Ingenwinckel.

Johannes Thome de Huesden.

kanunniken: Henricus Lutinghen.

Henricus Rever de Wynssen.

Johannes de Arlrum.

Johannes Ingenwinckel.

Theodericus de Mynden.

proosten: Gerardus de Zijl.

Henricus Moliart.

Johannes Wilde.

Petrus de Mera.

vicaris: Henricus de Ophuysen.

Enckenvoirt, zie Elisabeth de.

- Enckenvoirt, zie Godefridus Lombarts alias ab.
 —, » Wilhelmus de.
 Engeland, koning, 513, 917, 924.
 —, zie { Elisabeth, koningin van.
 { Hendrik VIII, koning van.
 —, » Margareta van.
 Enkhuizen, zie Augustinus Wolff, pastoor te.
 —, bedelorden, 1834.
 —, stad 1834. } Foynto Theoderici.
 burgers. } Harko Volken.
 } Zegerus Petri.
 Enschede, parochiekerk, 1375.
 Erp, zie Arnoldus de Bocholtz, rector van.
 —, zie Guilhelmus de.
 —, zie Wilhelmus Lucasz de.
 —, zie Willermus de Busco, heer van.
 Esche (bisdom Luik), patronaatsrecht, 444.
 Estaing, zie Guilhelmus Hugonis d'.
 Estouteville, zie Wilhelmus d'.
 Estrée, zie Hannibal d'.
 Etten, zie Reynerus de.
 —, O. L. Vrouwekerk, 243, 294, 1926.
 kapelaan: Reynerus Johannis van der Aa.
 pastoor: Gaspar van den Dijk.
 rector: Johannes Ingenwinkel.
 Everdinghen, zie Stephanus van.
 Everstein, *beleg 1548.
 Eyb, zie Gabriël von.
 Eyck, zie Bartholomeus de.
 —, » Johannes Johannis Bartholomeï de.
 Eycken, zie Johannes van der.
 Eynatten, zie Fredericus ab.
 —, zie Johannes ab.
 —, » Oliverius de.
 —, » Theobaldus de.
 Eynham (België), klooster, 2151.
 zie Karel Philippus Rodoan.
 Eynhouts, zie Antonius ab.
 Eysden, zie Johannes Johannis Bartholomeï de Eyck, rector van.

F.

- Famennes, aartsdiaken, 70, 1241.
 zie Wilhelmus de Enckenvoirt.
 Fano, zie Pietro Bertano, bisschop van.
 Feltro, zie Lorenzo Campeggi, bisschop van.
 —, bisschop, 416, 459.
 Ferrara, zie Leonellus de Troctis, kanunnik van.
 Fiesis, zie Ingeramnus de.
 Fina, zie Godefridus Jacobi de.
 Fleurus, veldslag, 943.

- Florence, zie Adigherius Franciscus de.
 —, zie Albertus de.
 —, » Antonius de Piscia, koopman van.
 Foramine, zie Petrus de.
 Foreest, zie Adrianus Theodrici de
 —, zie Engelbertus de.
 Forli, bisschop 826.
 Fossa, zie Everardus de.
 Franeker, zie Nicolaas, pastoor van.
 Frankrijk, koning, 85, 606, 648, 2070, 2321, 2329, 2351, 2425.
 zie: Catharina.
 Frans I.
 Hendrik II en IV.
 Johanna.
 Karel.
 Lodewijk IX en XIV.
 Philips VI.
 Freiburg, stad, 2353.
 Freising, kapittel, 2242.
 —, zie Hendrik van Beieren, bisschop van.
 —, Philippus, bisschop van.
 Friesland, Cisterciënser-orde, 16.
 —, Gedeputeerde Staten, 2123.
 —, heer, 48.
 —, kruisvaarders, 439.
 —, overwinning van Alva, 591.
 —, watervloed, 2322.
 Fulda, zie Petrus van Loppersum, rector van het Jezuiëtencollege te.
 Fumone, zie Johannes de.

G.

- Gaesbeek, zie Jacobus, heer van.
 Gale, zie Guillermus de.
 Galen, zie Bernard van.
 Gamberiis, zie Bernardinus de.
 Gaver, zie Conradus de.
 Gaveren, zie Reynerus de.
 Geel, zie Everardus, persona van.
 Geersdijk, St. Amanduskerk, 1823, 1824.
 pastoor: Arnoldus Tsgravenzande.
 Geertruidenberg, St. Geertrui, 357, 358, 360, 1017.
 kanunniken: Augustinus Gruynrijns.
 Guillermus de Gale.
 Johannes Cat.
 Johannes Menghelen.
 Johannes Norc.
 Lucas Dielen alias Bierens.
 Matheus Marthei de Pomeran.
 —, verrassing door de Staatschen, 803, 2146.
 Geervliet, O. L. Vrouwekerk, 1377, 1398, 1707.

dekens: Laurentius Silviani de Yerseke.

Thomas de Parca.

kanunniken: Hermanus Henrici de Wanelingha.

Roetardus Jacobi.

Thomas de Parca.

Gelderland, zie Egidius de Barlamont, gouverneur van.

—, zie Herman van den Bergh, gouverneur van.

—, Staten, 2208.

Gelre, geestelijke rechtsmacht, 925.

—, hertog, 465, 510.

zie: Adolf.

Arnoud.

Karel.

Maria.

Reinoud IV.

Willem.

—, hertogdom, 270, 474, 785, 1614.

—, zie Reinoud, graaf van.

—, » Reinoud II, graaf van.

—, » Willem van.

Gelria, zie Isabella de.

—, zie Philippa de.

Gemert, zie Judocus Arnoldus de.

Gennep, klooster, 985.

Gent, abdij, 1775.

—, bisdom, 907, 2213, 2229.

—, bisschop, 760—762, 764, 931, 2225, 2226, 2228.

—, zie Bucho Ayta van Zuichem, proost van.

—, kathedraal, 2191, 2192.

—, deken van St. Pharahildis, 1904.

—, zie Karel Philips Rodoan, deken van.

—, pacificatie, 814, 867.

—, predikheeren, 512.

—, stad, 2082.

Gerlach (St.), klooster, 2229.

Germazum, klooster, 1788.

Ghelopia, zie Hermannus de.

Ghitz, zie Marius van den Bergh, gezegd van Praet, heer van.

Gilse, parochie, 1760.

—, parochiekerk, 1949, 1950.

pastoor: Johannes de Beka.

Giogolis, zie Alexander de.

Glimis, zie Johannes de.

Glocester, zie Humphrey van.

Goch, karmelieten, 174.

—, zie Mattheus van.

Godewike, zie Everwinus de.

Goedereede, parochiekerk, 1894, 1902.

pastoor: Adriaan Florisz van Utrecht.

Goelinchem, zie Reynerus de.

Goes, zie Cornelius Wilhelmi de.

- Goes, H. Kruis-klooster, 1379.
 —, zie Wilhelmus de.
 Goo-en-Wolt, district, 1900.
 Gorkum, St. Maria-Magdalena, 1514.
 vicaris: Alardus de Dryel.
 —, St. Martinus, 1945.
 kanunnik: Henricus Elbati Betendonc.
 —, stad, 1932.
 —, St. Vincentius, 1990, 1993.
 kanunnik: Nicolaus van Nieuwland.
 Gouda, zie Albertus de.
 —, zie Andreas de.
 —, » Bartholomeus de.
 —, Clarissen-klooster, 1737.
 —, zie Cornelius Delphius de.
 —, zie Folphardus de.
 —, hospitaal van St. Catharina en den H. Geest, 1833.
 —, zie Johannes Stempelius, burgemeester van.
 —, zie Michael Jacobi de.
 —, zie Walterus de.
 Goudswaard, gezegd de Korendijk, parochiekerk, 1868.
 pastoor: Adrianus Adriani.
 Goye, zie Gisbertus, heer van Vianen en.
 Graaz, zie Jacobus de.
 Gramsbergen, St. Adrianusklooster, 194.
 Grangia, zie Johannes de.
 Granipoli, zie Johannes Heetfeld, bisschop van.
 Granvelle, zie Antonius de.
 Grave, zie Johannes dictus Camnys uit.
 —, parochiekerk, 373, 1908.
 rectoren: Jeronimus Petri.
 Leonardus Theodorici.
 's-Gravenhage, zie Adrianus van den Hoevel, kanunnik te.
 —, zie Wilhelmus Damasi Lindanus, deken van.
 —, stad, 2341.
 —, O. L. Vrouwekapel, 1242, 1322, 1657, 1669, 1734, 1791, 1932.
 's Gravensande, zie Johannes de.
 Greifenklau, zie Eccard von.
 Greve, zie Gerardus de.
 Grevenbroeck, zie Theodericus de.
 Grimberg, abt, 1259.
 —, zie Dinitis, kanunnik van.
 Groenendael, prior, 1769.
 Groenloo, 1542.
 —, beleg, 2142, 2491.
 —, zie Egbertus Bullich, burger van.
 —, zie Goswinus van.
 Groesbeek, zie Gerard van.
 Groningen, zie Andreas de.
 —, beleg, 920, 2144, 2148, 2643.
 —, bisdom, 403.

- Groningen, bisschop, 406, 413—415, 604, 2043, 2447.
 zie: Johannes Knijff.
- , broeders van het Gemeene Leven, 1391.
- , St. Geertrui-hospitaal, 1712.
- , zie Henricus Vunse (Winse) de.
- , kapittel, 407.
- , St. Maartenskerk, 1413, 1438, 1448, 1937.
 pastoor: Wilhelmus Frederici.
- , stad, 203, 505, 526, 1900, 2138, 2142.
- , vicarie, 1378.
 zie: Egidius Douchy.
 Johannes Puillois.
- , O. L. Vrouwekerk, 1448, 1937.
 pastoor: Theso Huige.
- , St. Walburgis, 1937.
 pastoor: Everhardus Jarges.
- Grottawert, zie Aduard.
- Gruuthuisen zie Catharina de.
- , zie Ludovicus de.
- Gruytère, zie Livinus de.
- Guidalottis, zie Benedictus de.
- Guise, zie Louis de.
- Gulik, hertog, 511.
 zie: Jan.
 Reinoud.
 Wilhelmus.
 Willem.
- , hertogdom, 510, 740, 2340, 2467, 2533, 2542, 2555, 2556, 2644.
- Guise (aartsb. Trier), parochiekerk 10.
- Gurk, zie Raymundus Perauld, bisschop van.

H.

- Haaften (bij Bommel), St. Jan de Dooper, 1800.
- Haarlem, bisdom, 396, 397, 400, 2137.
 vicarissen-generaal: Nicolaus Vigerius.
 Sibrandus Sixtius.
 Willem Coopel.
- , bisschop, 556, 603, 773, 774, 775, 1264, 2042, 2049, 2447.
 zie: Godfried van Mierlo.
 Hieronymus de Bock.
 Johannes van Stiphout.
 Nicolaas van Nieuwland.
- , St. Dominicus-klooster, 185, 1651, 1893.
- , zie Gerardus Davidis de.
- , » Gerbrandus de Couster, rector van.
- , » Gisbertus de.
- , inneming, 617, 2416.
- , zie Johannes de Rosembos, rector van.
- , Johannieter-hospitaal, 214, 470, 1848, 1884.

preceptoren : Gerardus de Schoten.

Joannes Wilhelmus.

Petrus de Schoten.

—, zie Jordanus Gerardi de Batenborch, pastoor van.

—, kapittel, 2395.

—, Karmelieten, 1390.

—, officiaal, 437.

—, parochiekerk, 1410, 1417, 1439, 1453.

—, stad, 1629, 1642, 1783, 2341.

—, zie Theodorus van Nieuburgh uit.

Haecht, zie Johannes de.

Haemsteden, zie Cornelius de.

Haer, zie Theodoricus van der.

Haerle, Premonstreiter-klooster, 1713.

proost : Theodericus.

Halsteren, parochiekerk, 1694.

Hambroeich, zie Hermannus de.

Hamburg, zie Johannes Biscopinck, kanunnik te.

—, Nederlandsche uitgewekenen, 699.

Hamersveld, landerijen, 1609.

—, zie Splynterus Splynteri ab.

Hanswijk (bij Mechelen), prior, 1258.

—, zie Reinerus ab.

Harderwijk, St. Agnes-klooster, 1640, 1654.

—, zie Hermanus van.

—, » Nicolaus Johannis Schijn, kapelaan te.

Haren, tienden, 1372.

Harlebeke, proosdij, 2213.

zie: Jacobus de la Torre.

Harmelen, parochiekerk, 1257.

Hasselt, zie Leonardus Vossius, geboren te.

Hattem, zie Goeswynus de.

—, klooster, 1770.

Haveskercke, zie Franciscus van.

Haye, zie Petrus de.

Hebron, bisdom 1045.

—, bisschop, 1252, 1255, 1257, 1963, 1969, 1981, 1982, 1984—1988, 1989—1997, 2050.

zie: Bonaventura Engelbertsz.

Joachim van Oprode.

Johannes Adriaansz. van Bommel.

Laurentius Hertouch.

Nicolaas van Nieuwland.

Hedel, zie Wilhelmus, heer van Bilant en.

Hee, zie Adrianus de.

's-Heer Arentskerke, parochiekerk, 172.

Heerde, zie W. de.

Heerheydenambacht, zie Heerjansdam.

Heerjansdam zie Johannes Hubertus, vicaris te.

—, zie Petrus Hugonis, vicaris te.

Heesboom, zie Johannes van.

Heeswijck, zie Mathias ab.

Heeswijk, parochiekerk, 1850.

rector: Hermannus de Hambroeich.

Heeze, parochiekerk, 197.

Heiligenstadt, Benedictijnenklooster, 1415.

Heiloo, zie Hermannus Lutkehuys, pastoor van.

—, zie Martinus Fabri, pastoor van.

—, parochiekerk, 220, 1360.

Heinkensand, St. Blasius-kapel, 172.

Heynsberg, zie Jacoba de Loen alias de.

—, zie Johanna de.

Helmstädt, zie Rabanus von.

Hemelen, klooster, 181, 1801.

abten: Aggo.

Gerlacus.

Theodericus van Bolsward.

monniken: Dodo.

Sypko.

Henegouwen, graaf, 48, 1298, 1304—1306, 1308—1310.

—, zie Jacoba van Beieren, gravin van.

—, » Margaretha van.

—, » Willem van.

Herentals, zie Walterus Bellenus de.

Herkenrade, O. L. Vrouweklooster, 1825.

Herle, zie Johannes Arnoldi de.

Herpen, landerijen, 1384.

Herpt, landerijen, 1888.

Hertogenbosch ('s-), zie Bartholomeus de Merlaet, klerk te.

—, Beggijnenkerk, 1821, 1916, 1917.

kapelaans: Arnoldus de Pieringhen.

Wilhelmus de Enckenvoirt.

—, bisdom, 395, 398, 432, 689, 754, 908.

vicaris apostoliek: Martinus Steyaert.

vicaris-generaal: Eugenius Albertus d'Allamont.

—, bisschop, 432, 556, 596, 603, 652, 661, 666, 716, 731, 734, 737, 739, 742, 747, 891, 908, 1262—1264, 2001, 2042, 2047, 2053, 2054, 2061, 2065—2067, 2187, 2509, 2510.

zie: Clemens Crabeels.

Franciscus Sonnius.

Gisbert Maas.

Joseph Bergaigne.

Laurentius Metz.

Michael van Ophove.

Nicolaas Zoes.

—, Clarissenklooster, 12,

—, deken van O. L. Vrouw, 1752.

—, Dominicanen, 1804.

—, St. Janskerk, 121, 152, 159—161, 164, 197, 205, 226, 252, 253, 264, 267, 269, 334, 336, 347, 374, 383, 1455, 1480, 1555, 1602, 1639, 1677, 1781, 1804, 1858, 1869, 1875, 1886, 1888, 1903, 1908, 1916, 1917, 1970, 1973, 1983, 2001, 2145, 2457.

dekens: Martinus Steenberch.

Wilhelmus de Enckenvoirt.

kanunniken: Antonius Buerinc.

Digmannus Corneliï de Breda.

Guilliermus Erp.

Guilliermus Sloeters.

Henricus Bout.

Jacobus Blijleven.

Johannes de Brecht.

Johannes Breme.

Johannes Groot.

Laurentius Cauderke.

Livinus Gruytere.

Matheus Vinck.

Nicolaus Colen.

Nicolaus Gombert.

Rodolphus de Vries.

Wilhelmus de Enckenvoirt.

kapelaans: Judocus Arnoldus de Gemert.

Petrus Vaneldus.

Hertogenbosch ('s-), kapel van St. Cornelius, 1513.

—, klooster Hemelpoort, 1888.

—, parochiekerken, 981, 1014.

—, stad, 160, 1639.

burgers: Christophorus Flaracken.

Johannes Sampson.

Pieter Sprenger.

Walterus de Okel.

—, O. L. Vrouwe-Broederschap, 224, 1555, 1776.

—, Wilhelmiëten-klooster,

—, zie Wilhelmus, rector van.

Herzelles, zie Wilhelmus Philippus de.

Hessen, landgraaf, 909.

Heukelum, zie Jacobus de.

—, zie Willem van.

—, » Otto de.

Heusden, St. Catharina-kerk, 325, 1730, 1970.

kanunniken: Franciscus Nicolai Buys.

Rutgerus Pauli.

—, St. Nicolaaskerk, 425.

vicarissen: Johannes Laet.

Nicolaus Jacobi.

—, zie Johannes Thome de.

Heys, zie Arnoldus de.

Heze, zie Everardus de.

Hien, dorp, 1623, 1949, 1950.

—, zie Folpardus de.

—, kapel, 1949, 1950.

rector: Antonius Buney.

Hier, zie Rodolphus Vries, rector van.

Hieropolis, zie Gerlacus, bisschop van.

—, zie Gosuinus Haex, elect van.

—, » Johannes van der Heetvelde, bisschop van.

- Hieropolis, zie Judocus Borre, bisschop van.
 Hillegom, zie Jan van.
 Hoedekenskerke, zie Johannes de Haecht, pastoor van.
 Hoern (Hoirn), zie Hoorn.
 Holland, Dominicanen-kloosters, 185.
 —, graaf, 48, 887, 1793.
 zie: Jacoba van Beieren.
 Willem.
 —, Staten, 470, 810, 2207.
 Holstein, hertog, 2471.
 Holt, zie Johannes de.
 Hongarije, zie Josephus I, koning van.
 —, zie Maria van.
 —, zie Sigismund, koning van.
 Hoogstraten, zie Antonius, graaf van.
 —, Parma's krijgsbedrijven, 875.
 Hoogvliet, parochiekerk, 1817.
 vicarissen: Wilhelmus Alfén.
 Wilhelmus Heda.
 Hoorn, zie Arnold van.
 —, » Henricus de.
 —, » Isebrandus de.
 —, » Johannes van.
 —, » Laurentius Gerbrandi de.
 —, parochiekerk, 1242, 1734.
 Hoorne, zie Johannes Heze de.
 Horn, zie Ludolphus de.
 —, zie Theodoricus de.
 Horst, zie Walraven van Wittenhorst, heer van.
 Hougue (kaap la), zeeslag, 2378.
 Houthem, zie Johannes de.
 —, zie Libertus de.
 —, » Oliverius van.
 Hove, zie Egidius van.
 Huckenhorst, zie Johannes ab.
 Hulst, kapel, 170.
 —, minderbroeders-Observanten, 170.
 —, parochiekerk, 235, 372, 1664.
 rectoren: Judocus de Abirte.
 Martinus van der Voorde alias Pyt.
 Oliverius de Villa.
 Petrus Bogart.
 Petrus Crabbe.
 Hunssene, zie Johannes Bilant, heer van.
 Huyswerden, parochiekerk, 1608.
 Hyndersteyn, zie Petrus de.

I.

- Iburg (bij Osnabrück), zie Goffridus, abt van.
 Imola, bisschop, 1584.
 Isenburg, zie Margaretha van.

Isenburg, zie Salentin van.
 Isendaël, zie Otto van.
 Isendoren, zie Rodulfus Cok de.
 Iss, zie Theodericus de.

J.

Jaarsveld, zie Johannes de Vianen alias de.
 Jerusalem (bisdom Munster), abt, 1801.
 —, H. Graf, 1508.
 Jessem, klooster, 1832.
 —, zie Reynerus Vogelsanch, monnik van.
 Jutfaas, zie Florentius de.
 —, parochiekerk, 1404.
 —, zie Theodericus van.

K.

Kalloo, schans, 2348.
 Kamerijk, aartsbisshop, 431, 579, 667, 686, 2067.
 zie: Franciscus van der Bouch.
 Joseph Bergaigne.
 Maximiliaan de Walhain.
 —, abt van St. Albert, 85.
 —, bisdom, 47, 53, 108, 193, 194, 222, 284, 287, 974, 1179, 1298, 1343, 1344, 1378,
 1478, 1616, 1652, 1708, 1814, 1865, 1868, 1913, 1960.
 klerken: Christoforus Vyt alias Meens.
 Johannes Giskin.
 Johannes de Heesboem.
 Johannes Puillois.
 —, bisschop, 57, 194, 443, 1013.
 —, dom, 1299, 2190, 2191, 2201, 2202.
 —, zie Nicolaus de Valkenisse, kannunnik te.
 —, officiaal, 82, 979.
 Kampen, St. Catharina-kapel, 1971.
 vicaris: Arnoldus de Bremen.
 —, zie Cornelius Nicolai de.
 —, » Henricus Henrici de.
 —, » Jacobus van.
 —, » Jacobus Wilson van.
 —, » Karolus van.
 —, minderbroeders-klooster, 1727.
 —, parochiekerk, 213, 284, 1590, 1599, 1828, 1844, 1958, 1971.
 rectoren: Albertus Pighius.
 Gerardus Johannes Campensis.
 Gerbrandus Christiani.
 Henricus Dailman.
 Johannes Schelewert.
 —, zie Riquinus van.
 —, St. Salvator-klooster, 164.
 —, stad, 203, 505, 1351, 1756, 1971.
 —, zie Wilhelmus de.
 Kamphuizen, zie Henricus a Camphusen.
 Katwijk, zie Adam Hobbonis de.

- Kempen, zie Willem van Enckevoirt, ~~aartsdiaken~~ van de.
 Kerkwerve, klooster, 149.
 Kerp, proost, 1830.
 Kethel, parochiekerk, 1961.
 —, zie Vincentius Corneliï, heer van.
 Keulen, aartsbisdom, 5, 227, 446, 502, 697, 788, 995, 1296, 1362, 1492, 1608, 1614, 1790, 1801, 1834.
 —, aartsbisshop, 19, 32, 56, 134, 150, 174, 175, 442, 443, 447, 471, 472, 507, 544, 642, 680, 688, 699, 721, 722, 729, 786, 792, 793, 795—797, 826, 831, 921—923, 1077, 1266, 1431, 1451, 1561, 1569, 1572, 1594, 1614, 1735, 1786, 1787, 1921, 2170, 2475.
 zie: Dirk.
 Ernst van Beieren.
 Ferdinand van Beieren.
 Gebhard Truchsess von Waldburg.
 Joseph Clemens van Beieren.
 Hendrik van Virneburg.
 Herman van Wied.
 Johannes Gebhard.
 Robertus.
 Salentin von Isenburg.
 Theodericus.
 Walram.
 klerken: Bernardus Colinus.
 Gualterius Fabritius.
 Henricus de Ophuysen.
 Lubbertus Unghe.
 Theodericus de Iss.
 Walraven van Meurs.
 Willem van Galen.
 —, abt van St. Martinus, 190, 1790, 1839, 1843.
 —, abt van St. Pantaleon, 190, 1790.
 —, zie Adrianus Theodrici de Foreest, rector te.
 —, St. Andries, 455, 1563.
 kanunnik: Johannes Vincken.
 —, H. Apostelenkerk, 213, 1326, 1335, 1338, 1520, 1623.
 kanunniken: Arnoldus Cardinaal.
 Meynso de Weyborch.
 Reynerus dictus Creyt.
 proosten: Henricus de Bilant.
 Henricus Dailman.
 —, Clarissenklooster, 8.
 —, St. Cunibert, 359, 1676, 1936.
 deken: Johannes Drolshagen.
 —, domkapittel, 787, 832—834, 2454.
 —, domproost, 223.
 —, St. Georgius, 1843.
 —, St. Gereon, 1431.
 kanunnik: Henricus Winse de Groninger.
 —, zie Gotfridus Mynss, student te.
 —, Hollandsch seminarei, 2446, 2560.

Keulen, Jezuietencollege, 735.

—, minderbroeders, provinciaal, 489—491.

—, officiaal, 1906, 1908, 1944, 2004.

—, reliquieën, 1379.

—, St. Severinus, 1520, 1843.

kanunnik: Fredericus Hulscher.

—, stad, 4.

—, universiteit, 834, 1387.

—, vredescongres, 814, bl. 276, 277, n°. 2118, 2121, 2124, 2125, 2163—2165; zie Ginetti, legaat.

Kirchheimstein, zie Veronica, gravin van.

Klaarkamp, klooster, 11, 491, 888, 1387, 1415, 1426, 1796, 1936, 2010.

abten: Bernhardus.

Gotfridus Mynss.

Johannes Alcmarie.

Petrus Zeelandia.

Kleef, dekens, 1577.

—, zie Gerard van,

—, graaf en hertog, 471, 495, 511, 614, 615, 673, 909, 1935, 2340, 2472.

zie: Adolf.

Jan.

Reinoud.

Willem II.

—, hertogdom, 2467, 2533, 2542, 2555, 2556, 2644.

Koblenz, kapittel, 743.

—, zie Wilhelmus de Waya, deken te.

Königstein, zie Werner von.

Koningsveld, klooster, 149.

Korendijk, zie Goudswaard gezegd de.

Kortrijk, zie Johannes de Eynatten, deken te.

Kralingen, zie Ogerus de.

Krefeld, zie Adolphus van.

Krommenie, gemeente, 1530.

—, St. Nicolaaskapel, 1530.

Kruiningen, zie Adrianus van.

—, zie Judocus van.

Kuilenburg, zie Hubertus, heer van.

—, zie Johannes de Dam de.

—, zie Sweder van.

Kuinre, verovering, 1548.

L.

Lacu, zie Robertus de.

Lalaing, zie George de.

—, zie Philips de.

Lansweerd, zie Georgius de.

Lare, zie Rodolphus de.

Latima, zie Henricus de.

Lausanne, concilie, 124.

—, zie Georgius, bisschop van.

- Laval Monmorency, zie Carolus Franciscus de.
 Leedberghe, zie Johannes, heer van.
 Leerbroek, parochiekerk, 1993.
 rector: Nicolaas van Nieuwland.
 Leeuwarden, bisdom, 405.
 —, bisschop, 415, 602, 616, 678, 1260, 2043, 2046, 2096, 2447.
 zie: Cunerus Petri.
 Remigius Drutius.
 —, klooster van St. Anna, 1936.
 —, parochiekerk, 1924.
 —, stad, 1650.
 zie: Gotfridus Volkertz, burger van.
 —, St. Vituskerk, 1936.
 Leeuwenhorst, klooster, 1813.
 —, zie Gisberta, abdis van.
 —, » zie Johanna van Renesse, non van.
 Leeuwenstein, zie Eleonora van.
 Leiden, St. Alexius-kapel, 1695.
 —, zie Arnoldus de.
 —, St. Barbara-hospitaal, 1620.
 —, Beggijnen, 1366.
 —, zie Franco de.
 —, klooster Hieronymusdal, 1893.
 —, St. Pancras, 223, 816, 1474, 1610, 1612, 1623, 1629, 1682, 1683, 1752, 1812, 1837—1839, 1932.
 proosten: Theodericus Wteruter.
 Wilhelmus Alfijn.
 —, zie Philippus de.
 —, St. Pieterskerk, 127, 136, 138, 1425.
 —, stad, 500, 2341.
 burgers: Henricus Mercatoris.
 Hugo Henrici.
 Paulus Henrici Reyneri.
 —, Tertiarissen van St. Franciscus, 1367.
 —, O. L. Vrouwekerk, 126.
 Leiderdorp, Rodenburg, 1653, 1707.
 Lemborch, zie Alardus de.
 Lemego, zie Johannes de.
 Lerina, » Jeronimus de.
 Leusden, parochiekerk, 1440.
 Leuven, abt van St. Geertrui, 425, 869, 1706, 1708, 1710, 1804, 1826, 1831, 2292.
 zie: Alexander Carolus de Pallant.
 Jan van der Linden.
 —, deken, 1577.
 —, deken van St. Jacob, 350, 1899, 1953.
 —, Holl. seminarie, 2560, 2644.
 —, St. Pieter, 135, 350, 1587, 1668, 1677, 1865, 1869, 1894, 1906, 1907, 1943, 1953.
 deken: Adriaan Florisz. van Utrecht.
 —, Recollecten-klooster, 507.
 —, synode, 2620.

Leuven, universiteit, 433, 761, 857, 1625, 2217, 2218.

Lewenstein, zie Josina Walburgis, gravin van.

Libermey, zie Wilhelmus de.

Lichfield, zie Symon Buselo, deken van.

Lichtenberg, zie Jacob van.

Lichtenfels, zie Johannes Lichtenfelser de

Lidlum, klooster Mariëndal, 1754, 1755.

abten: Azego.

Nicolaas.

Lienden, zie Theodorus de.

Lier, St. Gummarus, 1602, 1868.

kanunnik: Nicolaus de Lyera.

—, zie Nicolaus de.

Ligne, zie Lamoraal, prins van.

—, zie Michaël de.

Limburg, zie Johannes, hertog van Brabant en.

Linschoten, parochiekerk, 1975.

Lisieux, bisdom, 1704.

Lith, parochiekerk, 1623.

Livorno, haven, 2894.

Lochem, zie Andreas Gruter de.

—, » Nicolaus Everardus de.

—, » Wilhelmus Keencamp de.

Lochorst, » Ghijsbertus de.

—, » Herman van.

—, » Theodericus de.

—, » Wilhelmus de.

Lodi, » Johannes Capisucco, elect van.

Loemel, » Jacobus Huberti de.

Loen, » Jacoba de.

Lome, » Johannes Hubertsz. de.

Loon, » Adam Holzen van.

Loon op Zand, parochiekerk, 1870.

rectoren: Johannes Broeckmans de Peelt.

Wilhelmus de Enckevoirt.

—, zie Theodericus de Grevenbroek, heer van.

Loosduinen, klooster, 149, 1819.

Loppersum, zie Petrus van.

Loreto, h. Huisje, 2566, 2568.

Losser, zie Bonaventura Oldenzeel genaamd de.

—, zie Swederus de.

Lotharingen, hertog, 1319.

Lottum, zie Henricus Zoelen van.

Lübeck, » Alardus Spaen, klerk.

—, » Albertus, bisschop van.

—, » Gisbertus de Foramine, kanunnik te.

—, » Johannes Walling, proost te.

—, » Henricus, proost te.

Ludingakerke, klooster, 456.

—, zie Hugo N., kanunnik van.

Luik, abt van St. Jacobus, 146, 1825, 1918, 1944.

Luik, abt van St. Laurentius, 1918.

—, bisdom, 5, 26, 33, 70, 140, 171, 183, 226, 233, 243, 254, 292, 294, 296, 299, 328, 338, 339, 362, 445, 446, 613, 841, 857, 972, 974, 981—983, 993, 996, 999, 1019, 1238, 1241, 1276, 1310, 1382, 1440, 1538, 1583, 1623, 1662, 1664, 1684, 1693, 1694, 1723, 1814, 1822, 1825, 1827, 1851, 1865, 1870, 1878, 1879, 1908, 1915, 1925, 1926, 1948, 1949, 1951, 1960, 1998.

klerken: Everardus de Berck.

Jacobus de Graaz.

Johannes Groot.

Petrus de Foramine.

Petrus Jacobi.

Petrus Pape alias Peer.

Thomas Deyx.

priesters: Rodolphus Beys.

Theodricus Haen.

—, bisschop, 20, 56, 73, 85, 99, 132, 150, 194, 288, 447, 507, 522—524, 540, 613, 615, 622, 645, 661, 684, 792, 793, 828, 993, 1077, 1461, 1534, 1550, 1555, 1602, 1710, 1826, 1970, 1983, 2095, 2183, 2184, 2256, 2345.

zie: Adolf.

Arnold van Hoorn.

Erard van der Marck.

Eustachius de Rochefort.

Gerard van Groesbeek.

Jan van Beieren.

Johannes van Hoorn.

Lodewijk.

Robert.

—, deken van St. Pieter, 132, 161, 1618.

—, St. Dionysius, 73, 499, 984, 1135, 1618, 1633, 1635.

kanunniken: Johannes Nijs,

Theodericus Weye.

—, dom, 125, 166, 341, 622, 781, 1478, 1672, 1703, 1980, 2635.

dekens: George van Egmond.

Sigerus de Novolapide.

Theodoricus Hezius.

kanunniken: Arnoldus Wit.

Godefridus de Waya.

Johannes Bilton.

Johannes de Nassau.

Johannes de Widoy.

Michael Amici.

Raimundus de Merliano.

Walterus de Mumalia.

Wilhelmus de Enckenvoirt.

Wilhelmus de Libermey.

Wilhelmus de Merode.

—, proost, 1814.

—, grondgebied, 697.

—, St. Jan, 1465.

kanunniken: Stephanus Fayen.

Theodericus de Nyem.

- Luik, H. Kruiskerk, 480, 1557.
 kanunnik: Wilhelmus de Monkenborch.
 —, zie Neapolio de filii Ursi, aartsdiaken van.
 —, zie Nicolaas Hen, alias de Leodio.
 —, officiaal, 82, 171, 976, 984, 1623, 1804, 1830.
 —, St. Paulus, 1825, 1918.
 —, stad, 194.
 —, zie Theodorus de Lienden, vicaris-generaal van.
 —, O. L. Vrouweklooster, 350.

M.

- Maartensdijk (St.), Martinuskerk, 158, 433, 1599.
 vicaris: Cornelius Butkens.
 —, stad, 1554.
 Maastricht, St. Antonius-hospitaal, 139, 735, 1041.
 —, bierbrouwers van St. Pieter, 194.
 —, Deutsche Huis; zie Ywanus de Cortenbach, kommandeur.
 —, geestelijkheid, 1493, 2273.
 —, St. Jan de Dooper, 1443.
 rector: Johannes Craeghs.
 —, St. Pieter, 209.
 rector: Henricus Runpst.
 —, St. Servaas, 10, 17—20, 39, 74, 112, 125, 139, 209, 239, 262, 280, 290, 297,
 300, 306, 307, 312, 313, 320, 321, 329, 341, 345, 346, 348, 350, 368, 373, 375,
 382, 386, 419, 435, 448, 677, 684, 724, 961, 963, 966, 968, 969, 972, 975, 976,
 982, 983, 989, 996, 1011, 1488, 1494, 1587, 1598, 1602, 1668, 1723, 1899, 1910,
 2003, 2265, 2273, 2455, 2635.
 kanunniken: Adam de Papenhoven.
 Andreas Fabritius.
 Andreas de Pallant.
 Anselmus Fabri de Breda.
 Anthonius Coolen.
 Ascanius.
 Balduinus de Blehang.
 Bartholomeus de Meroda.
 Christianus de Elst.
 Digmannus Cornelli de Breda.
 Engelbertus Vroen.
 Everardus Arnhem de Reys.
 Fredericus ab Eynatten.
 Georgius de Pala.
 Godefridus de Waya.
 Goeswinus de Zanten.
 Goswinus Jacobi.
 Gualterius Fabritius.
 Guillermus.
 Henricus ab Aggere.
 Henricus de Latima.
 Henricus de Thenis.
 Hermannus de Ghelopia.

kanunniken: Hubertus Bleus.

Isbrandus de Hoirn.

Jeronimus Petri.

Jeronimus Reymetus.

Johannes Arnoldi de Herle.

Johannes de Bernawe.

Johannes de la Cauchy alias Alleluya.

Johannes Heze de Hoorne.

Johannes Ingenwinckel.

Johannes Meem.

Johannes Militis.

Johannes Pryns.

Johannes Scade.

Johannes Stanssaert.

Martinus Steenberch.

Matheus Gebuer.

Maximilianus Waelscapple.

Melchior Skijthagen.

Nicolaus Beyselius.

Nicolaus de Blehen.

Nicolaus van den Dijk.

Odetus Viron.

Otto Deringh.

Petrus dictus de Hoyo.

Petrus Vorstius.

Philippus a Clericis.

Thomas de Asmariis.

Walterus Bellenus de Herenthals.

Waltherus de Yzier.

Wilhelmus van Enckevoirt.

Wilhelmus de Libermey.

Wilhelmus Michaelis.

Wilhelmus Penninc.

kapelaans: Adam Holzen van Loon.

Arnoldus de Heys.

proosten: Antonius Haneron.

Theodorus de Lienden.

Maastricht, stad, 670, 757, 781, 865, 927, 1826, 1830, 1831, 1906, 2272, 2273, 3364, 2430.

zie Fredericus Burgaerts, burger.

—, O. L. Vrouw, 2, 209, 245, 250, 275, 277, 288, 344, 328, 330, 333, 363, 381, 388, 434, 640, 669, 743, 967, 982, 983, 1010, 1464, 1723, 1899, 1906, 1948, 1951.

deken: Henricus Rumpst.

kanunniken: Arnoldus Pirman.

Bernardus Colinus.

Bernardus Holm.

Cristianus Grave.

Dionisius Pruynen.

Guillermus Danielis de Ruttis.

Henricus de Steyvordia.

Johannes Frenckens.

Johannes Clot.

kanunniken: Johannes van der Meer.
 Johannes Moufels.
 Johannes Rosenberg.
 Lambertus Thelirani.
 Lambertus de Vivario.
 Laurentius Hissels.
 Martinus Colpoo.
 Reinerius Gabrielis.
 Servatius de Colmont.
 Theobaldus Onsel de Brekel.
 Theodericus Voltkquin.

vicarissen: Franciscus Ulrici.
 Guilelmus Ghrenck.

Macheren, zie Marcellius de.

Macon, zie Johannes, bisschop van.

Madelburgh, zie Catharina de Wertenberch, kanonikesse van.

—, Premonstreiter-klooster, 198.

Maerssen, zie Johannes de

Maezere, zie Judocus de.

Magione, zie Martinus Campinia (gen. de Blonda), bisschop van.

Maguelone, bisdom, 1018.

Maillesec, zie Guido de.

Mainz, aartsbisschop, 595, 608, 610, 642, 642, 654, 656, 1569, 2285, 2286.
 zie: Daniël.

—, aartsbisdom, 1415, 1627.

Malabaylla, zie Johannes de.

Malsen, zie Conradus de.

—, zie Hubertus de.

Manderscheidt, zie Josina van.

Marcka, zie Adolphus de.

Marcken, zie Adolf, graaf van Kleef en.

Mariënborn, Augustijnenklooster, 453, 1501, 1503, 1619.

—, zie Nicolaus van der Dussen, klerk.

Mariënbusch, klooster, 1840, 1841.

Mariëngaarde, abt, 1754, 1755.

—, klooster van O. L. Vrouw, 405.

Mariënweerd, abt, 43, 77, 1103, 1565, 1611, 1714, 1800, 1974.
 zie: Willem.

—, klooster, 888.

Maroilles, zie Frederik, abt van.

Matenesse, zie Daniël de.

—, zie Guillermus de.

—, » Jan van.

—, » Wilhelmus de.

Maulde, zie Johanna de.

Mazen, kerk, 1583.

Mechelen, aartsbisschop, 433, 667, 760—762, 764, 770, 1259, 1262, 2042, 2059, 2200,
 2222, 2225, 2226, 2228, 2509.

zie: Andreas Creusen.

Antonius Granvelle.

- zie: Thomas d'Alsace.
- Mechelen, Beggijnhof, 1810.
- , zie Johannes Antonius de Robiano, kanunnik te.
- , » Johannes de Reven, kapelaan te.
- , officiaal, 433, 2001.
- , St. Rumolduskerk, 979, 1259, 1907.
- , zie Rumoldus de Machlinia.
- Meddeler, zie Hendrik Willem van Dort van.
- Medemblik, zie Andreas Dodonis de.
- , zie Simon Theoderici de.
- Medicis, zie Catharina de.
- , zie Cosmas de.
- , » Hippolytus de.
- , » Johannes de.
- , » Laurentius de.
- , » Maria de.
- , » Petrus de.
- Medina Coeli, hertog, 605.
- Medina-Sidonia, hertog, 2443.
- Meerssen, proosdij, 565, 2155, 2435.
- Megara, zie Henricus de Volkach, bisschop van.
- Mera, zie Nicolaus de.
- , » Petrus de.
- Merhout, zie Lubertus a.
- Merica, » Arnoldus de.
- Merlaet, » Bartholomeus de.
- Merliano, » Raimundus de.
- Merlo, » Gisbert van.
- , » Jacob van.
- Merode, » Arnoldus de.
- , » Bartholomeus de.
- , » Margareta de.
- , » Wilhelmus de.
- Metternich, zie Lotharius de.
- Metz, zie Johannes de Bascha, kanunnik te.
- , » Zacharias de.
- Meurs, » Walraven van.
- Meyre, » Johannes de.
- Middelburg, abdij, 242, 301, 394, 818, 823, 888, 1046, 1110, 1121, 1122, 1127, 1144, 1145, 1151, 1152, 1154, 1161—1164, 1178—1180, 1196, 1205, 1206, 1215, 1216, 1219, 1223, 1228, 1231, 1253—1255, 1347, 1481, 1578, 1588, 1601, 1604, 1609, 1633, 1726, 1759, 1780, 1789, 1814, 1823, 1824, 1835, 1864, 1904, 1928, 1953, 1979, 2009, 2012, 2018, 2019, 2022, 2032, 2039.
- abten: Cornelius Wilhelmi de Goes.
- Florentius Arnoldi de Schoonhoven.
- Guillermus van der Does.
- Henricus Braem.
- Hugo Boose.
- Johannes Dankaardsz.
- Johannes de 's-Gravensande.
- Johannes Swaen.

- abten: Mathias ab Heeswijck.
 Maximiliaan van Bourgondië.
 Nicolaus Nicolaasz. van der Coulster.
 Petrus de Capella.
 Petrus van Dam.
 Raymundus Perauld.
 Vigherus.
- Middelburg, bisdom, 394, 399.
 —, bisschop, 433, 556, 604, 652, 2042, 2052, 2057, 2451, 2182.
 zie: Johannes Strijen.
 Karel Philips Rodoan.
 Nicolaus van der Burgt.
- , St. Martinuskerk, 1616, 1731, 1772, 1863.
 —, matricularie, 118.
 —, Minderbroeders, 507, 1863.
 —, St. Pieter, 118, 135, 1181, 1304, 1418, 1588, 1601, 1771, 1863.
 cantor: Henricus Bisscop.
 deken: Carolus Soillot.
 Jacobus Henrici de Mildeburg.
- kanunniken: Petrus de Hays.
 Rutgerus Berchmaker.
 Walter Cornelisz.
- , stad, 1738, 1753, 1772.
- Mierlo, dorp, 1972.
 —, zie Gerardus a.
 —, » Godfried van.
 —, parochiekerk, 1879.
- Milaan, zie Ambrosius de Visconti, van.
 —, keizerlijk leger, 2239.
- Milopotamus, bisschop, 1891.
- Minden, bisschop, 792, 793.
- Minen, zie Theodoricus van.
- Misen, kapel van O. L. Vrouw, 1593.
- Moerkerken, zie Judocus a Praet de.
- Molendinis, zie Alardus de.
- Moncayo, kasteel, 2371.
- Mondunick, zie Henricus de.
 —, zie Wilhelmus de.
- Monkenborch, zie Wilhelmus de.
- Monnikendam, parochiekerk, 1706.
- Mons, zie Wilhelmus, kardinaal van.
- Monte, zie Egidius de.
 —, » Gherlacus de.
 —, » Johannes Boylewe de.
 —, » Judocus de.
 —, » Petrus de.
 —, » Wilhelmus, heer van Bilant, Hedel en.
- Monteferrato, zie Theodorus de.
- Montemarciano, hertog, 2283.
- Montenay, zie Jacobus de.
- Montfoort, zie Alphardus de.

- Montfoort, zie Henricus, burggraaf van.
 —, zie Henricus de.
 —, St. Janskerk, 1792.
 —, zie Johannes de.
 —, zie Johannes, burggraaf van.
 —, » Oda de.
 Montpellier, hoogeschool, 1018.
 Mumalia, zie Walterus de.
 Munster, bisdom, 5, 16, 98, 115, 144, 270, 994, 1448, 1713, 1774, 1801, 1832.
 klerken: Hilbrandus Wijnen.
 Johannes Biscopinck.
 Johannes Raesfeldt.
 Johannes Richiers.
 —, bisschop, 181, 438, 615, 750, 755, 792, 793, 909, 991, 1185, 1277, 1278, 1546,
 1667, 1712, 1774, 1774, 1785, 2170, 2286.
 zie: Christoffel Bernard van Galen.
 Floris van Wevelinkhoven.
 Henricus.
 Heydenricus de Wolf-Lüdinghausen.
 Johannes.
 Potho von Pothenstein.
 —, deken van St. Ludgerus, 1786, 1937.
 —, deken van St. Mauritius, 1548, 1937.
 —, grondgebied, 697.
 —, zie Hermannus, domkanunnik van.
 —, » Hubertus de Malsen, domkanunnik van.
 —, » Johannes Bruse, burger van.
 —, officiaal, 60, 438.
 —, » vrede, 911—913, 2368.
 Muro, bisschop, 1416.
 Mynden, zie Theodericus de.
 Myne, » Hebernus de.

N.

- Naarden, parochiekerk, 1440.
 Nabayro, zie Johannes de.
 Naaldwijk, deken van St. Adriaan, 1567, 1610, 1813.
 —, zie Jacobus de.
 Namen, bisdom, 666.
 —, bisschop, 556, 645, 652, 661, 799, 2042; zie Nicolaus.
 Nannina, zie Lambertus de.
 Napels, exequatur, 858.
 Narbonne, zie Franciscus, aartsbisschop van.
 Nassau, zie Adolf IV, graaf van.
 —, » Engelbert, graaf van.
 —, erfgoed, 947.
 —, zie Hendrik, graaf van.
 —, » Jan van.
 —, » Johannes Franciscus, prins van.
 —, » Ludovicus, graaf van.
 —, » Willem van.

- Nassau, zie Willem Maurits, prins van.
 ——— Hadamar, zie Johann Ludwig van.
 Navarre, zie Hendrik IV, koning van.
 Nazarene, zie Fabio Mirto Frangipani, aartsbisschop van.
 Nazareth (in Zeeland), klooster, 1904.
 Nederhem, zie Johannes de.
 Neercassel, » Johannes van.
 Nemosia, » Gaucelinus, bisschop van.
 Netterden, parochiekerk, 995.
 Neuburg, hertog, 2340, 2609.
 Neuss, herovering, 692.
 ———, klooster, 1563.
 ———, zie Nussia.
 Nevers, zie Jan, graaf van.
 Nicastro, zie Cervini, bisschop van.
 Nieuw-Delft, zie Delft.
 Nieuwenaar, zie Walburgis, gravin van.
 Nieuwer-Amstel, St. Augustinus-klooster, 1471.
 Nieuwland, zie Nicolaus van.
 Nieuwlicht (bij Hoorn), St. Augustinus-klooster, 1503, 1773.
 Nieuwpoort, slag, 702.
 Nijmegen, deken, 1799.
 ———, zie Gherardus de.
 ———, » Henricus van.
 ———, » Johannes Vige, pastoor te.
 ———, Predikheeren-klooster, 503, 512.
 ———, stad, 187, 2643.
 ———, St. Stephanus, 417, 1911.
 zie: Johannes Jacobi ab Asten, deken en kanunnik.
 ———, vredescongres, 926, 929, 2215, 2353—2355, 2357, 2358, 2367—2370.
 Nisse, parochiekerk, 1406.
 Nistelrode, kerk, 1372.
 ———, tienden, 1372.
 Noerde, zie Johannes de.
 Noordwijk, parochiekerk, 123, 137.
 vicarissen: Arnoldus Petri de Leydis.
 Johannes Diert.
 Noordwijkerhout, parochiekerk, 1859.
 rectoren: Otto de Heinskercke.
 Wilhelmus de Enckevoirt.
 Noortmonster, deken en kapittel, 1350.
 Nova Ecclesia, zie Gerardus de.
 ———, zie Willermus de.
 Novaria, zie Symon de.
 Novalapide, zie Sigerus de.
 Noyon, bisdom, 1302.
 Nuenar, zie Hermannus de.
 Nussia, » Tilemannus de.
 Nyem, » Theodericus de.
 Nyevelt, zie Stephanus de Zulen en de.

Nijkerken, zie Thomas de; Wilhelmus van; zie Nova Ecclesia.

O.

Ockebroke, zie Jacobus de.

Ockenbergh, zie Gerard van.

Oedenrode (St.), zie Arnoldus de Merode, deken van.

—, St. Catharina, 254.

vicarissen: Wilhelmus Bordenrode.

Wilhelmus Scoboll.

Oert, zie Elias van.

Oestenwolde, zie Berta Arnoldi de.

Oeye, zie Henricus van.

—, » Johannes van; zie Oy en Oyen.

Oirschot, St. Pieter, 161, 1513, 1647, 1720, 1970, 1973.

—, O. L. Vrouwekapel, 1720.

rector: Johannes Vinam.

Oisterwijk, parochiekerk, 1822.

kapelaans: Arnoldus de Pieringen.

Wilhelmus de Enckenvoirt.

Okel, zie Walterus de.

Oldeklooster, zie Bloemkamp.

Oldenzaal, hospitaal, 1860.

—, zie Ludolphus Cremerinc van.

—, St. Plechelmus, 80, 104, 142, 144, 203, 207, 259, 273, 293, 354, 420, 421, 558, 1338, 1424, 1427, 1428, 1433, 1437, 1462, 1539, 1785, 1807, 1935.

dekens: Baldewinus de Randen.

Gerardus ten Bosse.

Johannes Brunonis.

kanunniken: Georgius Bolman.

Guillermus Coogman.

Henricus Hemlichen.

Henricus Rever de Wynsen.

Johannes de Beveren.

Johannes Custos.

Johannes de Daventria alias Dowslegheer.

Johannes Fabri.

Johannes Peze.

Ludolphus Schulte.

Rodolphus de Lare.

Theodericus Gadennus.

proosten: Andreas de Venrade.

Gerardus de Randen.

Nicolaus de Cusa.

Philippus Rovenius.

Reynerus Creyt.

Sybertus de Rijswick.

vicaris: Theodericus Rijsenbeke.

Omer (St.), bisschop, 2042, 2196, 2197.

—, zie Guillermus, bisschop van.

—, » Johannes de Burgundia, proost van.

Oostbroek, abdij, 39, 60, 149, 888, 1013, 1020, 1086, 1088, 1112, 1147, 1148, 1169—
1171, 1173, 1193, 1194, 1199, 1204, 1224, 1235, 1573, 1577, 1611, 1624, 1659, 2007.

abten: Gerardus de Edel.

Henricus van Valkendaell.

Hermannus Capellaen.

Jacobus de Domburg.

Jacobus de Waell alias Zoudenbalch.

Johannes Ruysch.

Johannes van Wulven.

monnik: Jacobus Hombove.

Oostenrijk, zie Albert van.

—, zie Andreas van.

—, » Ernst van.

—, » Ferdinand van.

—, » Johannes van.

—, » Juan van.

—, » Karel van.

—, » Margaretha van.

—, » Mathias van.

—, » Philips van.

Oosterhout, parochiekerk, 1583.

Oostervant, zie Franco, graaf van.

—, zie Willem, graaf van.

Oost-Friesland, zie Edzard, graaf van.

Oostvoorne, deken van St. Pancras, 1653.

Ootmarsum, zie Baldewinus de Randen, rector van.

—, parochiekerk, 1637.

—, zie Theodericus Rijsenbeke, rector van.

Ophove, zie Michaël van.

Ophuysen, zie Henricus de.

Oprode, zie Joachim van.

Opvorst, zie Arnoldus Heymerici, rector van.

Oranje, » Eleonora van Bourbon, prinses van.

—, » Philips Willem, prins van.

—, prinsdom, 541, 562—564, 854, 2128, 2129, 2131, 2152, 2526, 2584.

—, stad, 559—564.

—, zie Willem, prins van.

Oratorio, zie Johannes de.

Orthen, parochiekerk, 1014

rector: Wilhelmus.

Osnabrück, bisdom, 1185, 1186, 1200, 1592, 1628.

—, bisschop, 792, 793, 1187, 1676, 1785.

zie: Conrad van Diepholt.

Conradus de Perberg.

Johannes.

Rudolf van Diephout.

—, deken van St. Jan, 1834, 1937.

—, zie Dethardus Slieter, klerk.

—, proost, 1676, 1786.

Ossero, zie Garzadoro, bisschop van.

Ostende, beleg, 719, 882, 2483, 2485.

- Ostende, zie Jacobus de.
 Ostia, » Johannes, kardinaal-bisschop van.
 —, » Latinus, kardinaal-bisschop van.
 —, » Philippus d'Alençon, kardinaal-bisschop van.
 —, » Raphaël, kardinaal-bisschop van.
 Otranto, zie Lucio Morra, aartsbisschop van.
 Oud-Dreischor, parochiekerk, 188.
 Oudeberg, abt, 1801.
 Oudegherste, zie Petrus ab.
 Oudekamp, abt, 1801.
 Oudemans (bij Sas van Gent), protestantsche kerk, 2212.
 Oudencoep, zie Theodericus de.
 Ouderamstel, parochie, 1656.
 Ouderkerk, persona, 1213.
 —, personaat, 1531.
 —, zie Petrus Jacobi, pastoor van.
 Ouderschie, zie Overschie.
 Oudewater, stad, 500.
 Oud-Heusden, zie Heusden.
 Oudkarspel, zie Cornelius Petri, rector van.
 Ouwerkerk, » Hendrik van Nassau, heer van.
 Ovehaghen, » Walterus de.
 Overmaas, St. Nicolaaskerk, 328.
 Overschie, parochiekerk, 271, 351.
 rectoren: Fulpardus Cornelii.
 Johannes Beke Enchusen alias Pels.
 Johannes Stanssaert.
 Vulpardus Cornelii.
 Oy, zie Theodericus de.
 Oyen, zie Berthout van; zie Oeye.

P.

- Paderborn, bisdom, 1573.
 —, zie Theodericus de Nyem.
 Padua, zie Baptista de.
 Pala, zie Georgius de.
 Palencia, bisdom, 415, 2136.
 Palestrina, bisschop, 2027.
 —, zie Johannes de Croso, bisschop van.
 —, » Petrus, kardinaal-bisschop van.
 Pallant, zie Alexander Carolus de.
 —, zie Andreas de.
 Pamele, zie Johannes Bylant, heer van.
 Pampeluna, bisdom, 2278.
 Papenhoven, zie Adam de.
 Paraclit, madame de, 2129, 1231.
 Parca, zie Thomas de.
 Parenzo, bisschop, 1996.

- Parijs, zie Parisot, koninklijk raadsheer te.
 —, » universiteit, 984, 977, 978.
 zie: Guido en Johannes van Blois.
- Park, abt, 1693, 1814.
- Parma, hertog, bl. 277; n°. 2149, 2280, 2282, 2284, 2478; zie Alexander Farnese.
 —, zie Margaretha van.
 —, » Ottavio Farnese, hertog van.
 —, » Wilhelmus de.
- Parweys, zie Henricus de Huern, heer van.
- Patras, zie Giovanni Francesco Guidi del Bagno, aartsbisschop van.
- Pavia, slag, 2239.
- Peelt, zie Johannes Broeckmans de.
- Peis, zie Theodericus de.
- Penna, zie Antonius, bisschop van.
- Perberg, zie Conradus, graaf van.
- Perugia, bisschop, 2636.
 —, stad, 2629.
- Petershem, zie Theodericus de.
- Petra, zie Guillelmus de.
- Petten, overstroming, 1370.
- Pfaltz, zie Fredericus
 —, » Hendrik.
 —, » Ludovicus.
 —, » Otto Hendrik.
 —, » Philips.
 —, » Ruprecht. } graaf van de.
- Philippi, zie Albert van Oostenrijk.
 —, » Philippus Rovenius.
 —, » Sasbout Vosmeer. } aartsbisschop van.
- Philipsburg, stad, 2353.
- Piacenza, zie Alexander Farnese, hertog van.
- Piccolomini, zie Thomas de.
- Pieringhen, zie Arnoldus de.
- Pietersberg (St.), parochiekerk, 1578.
- Pijnakker, parochiekerk, 1407.
- Pisa, concilie, 777.
- Piscia, zie Antonius de.
- Pistoja, zie Gualfred de Realibus, klerk.
- Pistorio, » Jacobus.
 —, » Johannes de.
 —, » Nicolaus de.
- Poelgeest » Gerard van.
 —, » Jacob van.
- Poelwijck, zie Henricus van.
- Polemberch, zie Jacobus de.
- Pomerau, zie Matheus Mathei de.
- Pomponi, zie Gilius de.
- Porto, zie Antonius, kardinaal-bisschop van.
 —, » Johannes de Cominges, kardinaal-bisschop van.
 —, » Petrus Corsini, kardinaal-bisschop van.
- Portoniis, zie Jeronimus de.

Portugal, koning, 2377, 2396.

zie: Pedro.

Pothenstein, zie Potho von.

Praet, zie Marius van den Bergh gezegd van.

Prüm, abdij, 1497, 2628.

Pruscia, zie Thomas de.

Puteo, zie Theodoricus de.

Q.

Quentin (St.), veldslag, 1291.

R.

Rabbata, zie Antonius de.

Raesfeldt, » Johannes de.

Ramersdorp, zie Wilhelmus de.

Rande, parochiekerk, 1515.

Randen, zie Andreas de.

—, » Baldewinus de.

—, » Gerardus de.

Ravenna » Bartholomeus Roverella, aartsbisschop van.

Ravenstein, zie Adulphus de Marcka, heer van.

Reess, deken van O. L. Vrouw, 1839.

Regensburg, rijksdag, 463, 721, 810, 2241, 2253.

Reimerswaal, St. Pieters-hospitaal, 1613.

Renesse, zie Jan van.

—, » Johanna van.

—, » Margaretha van

—, » Petrus de Woesterzwen alias de.

Rennenberg, zie George de Lalaing, graaf van.

Reno, zie Hermannus de.

Rens, » Gerardus de.

Rense, bijeenkomst der keurvorsten, 1266.

Reven, zie Hermannus de.

—, » Johannes de

Reyne, zie Johannes Parvus de.

Reynesteyn, zie Ghijsbertus de.

Reys, zie Guillermus de.

—, » Theodericus de.

Rheims, abdij, 565.

—, zie Johannes Johare de Remis.

—, zie Louis de Guise, aartsbisschop van.

—, provincie, 26, 33.

Rhenen, zie Ghiselbertus Gruter de.

—, zie Jacobus de.

—, stad, 1357.

Rhodus, zie Guido Bentivoglio, aartsbisschop van.

Rhosus (in Cilicia), zie Egidius de Byedborch, bisschop van.

—, zie Henricus, bisschop van.

Riederbaert, zie Jacobus de.

Rietvelt, zie Ghijsbertus de.

- Rijn, zie Henricus van.
 Rijsenburg, abdij, 111, 149, 1837—1839.
 Rijssel, kanonikaat, 2203.
 Rijssen, zie Michael de Visbeck, rector van.
 —, parochiekerk, 369.
 Rijswijk, dorp, 1623.
 —, parochiekerk, 92, 1582.
 rectoren: Albertus Doern.
 Theodericus Spierinck.
 —, zie Sybertus van.
 —, vrede, 2386, 2387.
 Rilland, parochiekerk, 255.
 rectoren: Adrianus Rottier.
 Cornelius Weyns.
 Rimini, zie Ascanius Parisani, bisschop van.
 Ripa Transone, zie Philippus Segà, bisschop van.
 Riepur, zie Reinhardus a.
 Robiano, zie Johannes Antonius de.
 Rochefort, zie Eustachius de.
 Rochetaillée, zie Rupescissa.
 Rode, zie Egidius gezegd Balet, kanunnik van.
 Roermond, zie Bela, abdis van het Cisterciënserklooster te.
 —, bisdom, 402, 565, 2074, 2075, 2196, 2197, 2278, 2292, 2466, 2467, 2487, 2646.
 —, bisschop, 415, 604, 615, 652, 708, 711, 715, 725, 727, 730, 733, 736, 738, 741, 746, 749, 752—754, 758, 760—762, 764, 802, 856, 883, 891, 907, 933, 1293, 2043, 2056, 2059, 2060, 2066, 2068, 2069, 2071—2073, 2076—2080, 2113, 2117, 2155, 2186, 2200, 2207—2211, 2213, 2219, 2220, 2225, 2226, 2228, 2229, 2265, 2266, 2278, 2286, 2288, 2290—2293, 2295, 2300, 2302—2305, 2307, 2309, 2331, 2435, 2466, 2467, 2472, 2476, 2477, 2486, 2487, 2500, 2507, 2509.
 —, St. Christoforus, 296.
 persona: Theodoricus de Puteo.
 —, H. Geestkerk, 1715.
 —, zie Gerardus de.
 —, St. Hieronymusklooster, 402.
 —, zie Johannes de.
 —, kapittel, 565.
 —, kathedraal, 435, 2290, 2486.
 deken: Theodorus Egbertus Bloemarts.
 kanunnik: Oliverius van Houthem.
 —, proost, 30.
 —, stad, 1468, 1496.
 Rolduc, zie Rode.
 Rolland, » Willem van,
 Rome, aflaats der zeven kerken van, 245, 1792, 1908, 1933.
 —, Belgisch gezantschap, 714.
 —, Campo Santo, 662, 668, 1675, 2635, 2636, 2638, 2642.
 zie: Petrus Donatus, protector.
 —, Collegium Germanicum, 724, 2610.
 —, Dominicanen, 761.
 —, zie Giovanni de Zuniga, Spaansch gezant te.

- Rome, hospitaal van St. Julianus, 93.
 —, hospitaal van S. Maria dell'Anima, 1240, 1512, 2630, 2632.
 —, internationaal college van godgeleerden, 883.
 —, St. Jan van Lateranen, 1408.
 —, St. Michele, 1245, 1246, 2640.
 —, St. Pieter, 201, 514, 546, 547, 2627, 2635, 2641.
 —, reliquiën, 1516.
 —, St. Salvatorkapel, 1408.
 —, stad, 1442.
 Roosendaal, Parma's krijgsbedrijven, 875.
 Roosmalen, parochiekerk, 121.
 Rosembos, zie Johannes de.
 Rossano, aartsbisschop, 572, 576, bl. 277; n°. 653, 656, 658, 660, 671, 815, 846, 861, 2330.
 zie: Jeronimo Verallo.
 Johannes Baptista Castagno.
 Rossum, zie Maarten van.
 —, » Martinus de.
 Rotterdam, » Erasmus.
 Rottum, klooster van St. Juliana, 180.
 abt: Johannes.
 Rouaan, bisdom, 1299.
 —, zie Johannes de Rupescissa, aartsbisschop van.
 Rucphen, parochiekerk, 1607.
 Ruella, zie Franciscus de.
 Rugghe, » Johannes Nicolai, rector van.
 Rupe, » Adamarus de.
 Rupescissa, zie Johannes de.
 Ruttis, zie Guillermus Danielis de.
 Ruytenberch, zie Bernardus a.

S.

- Sabina, zie Bessarion.
 —, » Franciscus. } kardinaal-bisschop van.
 —, » Johannes de Blandiac. }
 Saksen, » Bernardus Dulman, provinciaal van.
 —, » Fr. Andreas Comititis, provinciaal van.
 —, » Georg, hertog van.
 Salem, » Julianus de.
 Salerno, » Lucio San Severino, aartsbisschop van.
 Salland, tienden, 1477.
 Salzburg, aartsbisschop, 608.
 Sancto Simone, zie Elisabeth de.
 Sandenburg, O. L. Vrouwekerk, 393.
 deken: Antonius ab Eynhouts
 San Salvator, stad, 2342.
 Sarepte, zie Bartholomeus van Dordrecht. }
 —, » Jacobus de Ockebroke. } bisschop van.
 —, » Nicolaus Burelli. }

Sassenheim, St. Pancras, 1931.

rector: Fredericus de Coninck.

Schaumburg, graaf, 699.

Schiedam, kruisheerenklooster, 1610.

—, St. Ursulaklooster, 816, 1408, 1681, 1745—1747, 1749.

Schijndel, St. Servatiuskerk, 292, 999, 1684. 1857.

pastoors: Conradus de Driel.

Jacobus de Graaz.

Matheus de Wonsel.

Nicolaas de Cusa.

Schimmelpenninck, zie baronesse van Westerholt, vrijvrouw van.

Schoonenburg, zie Albertus de.

—, zie Petrus de.

Schoonhoven, zie Florentius Arnoldi de.

—, zie Johannes de.

Schoorl, zie Johannes Scoerl (van Scorel).

—, zie Fredericus de Mynden, rector van.

Schoten, zie Gerardus de.

—, » Petrus de.

Schotland, zie Maria Stuart, koningin van.

Schwerin, bisdom, 159.

Scopia, zie Johannes, bisschop van.

Sebaste, zie Adrianus van Appeltern, bisschop van.

—, zie Judocus van Dalen, bisschop van.

Sebenico, zie Johannes, bisschop van.

—, zie Lucas de Tollentis, bisschop van.

Sedan, inname, 2499.

Selwerd, zie Bernard, abt van.

—, Benedictinessen, 1774.

Senlis, zie Robertus de Lacu, kanunnik te.

Severe, zie Goeswinus de.

Sevilla, aartsbisschop, 529.

Sibculo (bisdom Deventer), zie Engelbertus Gerhardi ab Ummmer, monnik van.

Simoneta, zie Jacobus de.

Sion (buiten Delft), prior, 190.

Sionsberg (bij Brussel), St. Elisabethklooster, 193.

Siponto, aartsbisschop, 1891; zie Domenico Gimnasio.

Slusa, zie Simon de.

Smalbroec, zie Godefridus de,

Smalva, zie Petrus Sickonis, abt van.

Smet, zie Jan Baptist de.

Snellenberch, zie Otto de.

Soa, St. Remigiuskerk, 1866.

pastoor: Idsardus Seames.

Soignies, zie Johannes Dorpp, proost van.

Soliwri, zie Ghissinus a Monte S. Winici (Wijnoberg), bisschop van.

—, zie Simon, bisschop van.

Sommelberg, zie Dommelberch.

Sont, havens, 2460.

Sorrente, zie Julius Pavesi, aartsbisschop van.

Spanje, koning, bl. 276; no. 836, 879, 2115, 2116, 2207, 2209, 2393, 2480, 2481, 2563, 2647.

zie: Karel II.
Philips II.
Philips III.

—, koningin, 2070.

zie: Isabella.

Speculo, zie Egidius de.

Spiers, zie Rabanus von Helmstaedt, bisschop van

Spinelli, zie Thomas de.

—, » Leonardus de.

Spinis, zie Jacobus de.

Spoletto, stad, 2629.

Sprang, parochiekerk, 366, 1998.

Stauffen, zie Anna Eleonora, gravin van.

Staveren, abdij, 181, 454, 1082, 1097, 1211, 1796, 1832, 2014.

abten: Aggo.

Folquerus.

Gerlacus.

Jacobus.

Ocko.

Reynerus Vogelsang.

Theodericus de Bolsward.

monnik: Dodo Hilliconis.

—, klooster van St. Maria Magdalena, 1788.

Steenbergen, zie Johannes de Glimis, pastoor van.

—, parochie, 1646.

Steenre, zie Ernestus de.

Steenwijk, St. Clemens, 1466, 1901.

kanunniken: Bertoldus Schutte.

Egidius de Baek.

Stellingwerf, district, 1795.

Sterkenburch, zie Bouke van.

Steijn, klooster, 1877.

—, zie Erasmus, kanunnik van.

Steyvordia, zie Henricus de.

Stiphout, zie Johannes van.

Straatsburg, zie Theodericus Fabri, kanunnik van.

Streefsund, Brigittijnenklooster, 159.

— zie Paulus Zulchaze, monnik van.

Streek (de), Franciscus Petri, pastoor van.

Subiaco, abt, 2005.

Susteren, zie Henricus van.

T.

Tarazona, deken, 97.

Tarento, zie Frangipani, aartsbisschop van.

Tautenburg, zie Fredericus Schenck van.

Ter Leen, klooster, 149.

Terranova, hertog, bl. 276, n°. 866, 2326.

zie: Karel.

—, kardinaal, 2058.

Tetrode (bij Haarlem), kapel, 1893.

Thebe, zie Lelio Falconieri, aartsbisschop van.

Thermopyla, zie Johannes, bisschop van.

— zie Richardus, bisschop van.

Therouanne, zie David van Bourgondië, bisschop van.

Thienen, zie Henricus de Thenis.

Thorn, abdij, 73, 132, 196, 198, 204, 322, 745, 759, 944, 945, 1618, 1635, 1698, 1699, 1820, 1882, 1926, 2183, 2184, 2267, 2268, 2288—2292, 2295, 2302.

abdisen: Elenora van Leeuwenstein Wertheim Rochefort.

Elsa de Bueren.

Eva de Ysemborch.

Gertrudis de Sompref.

Jacoba de Loen alias de Heynsberch.

Johanna de Heynsberg.

Josina Walburgis.

Mechteldis.

— zie Angelus d'Ongnies, kanunnik van.

— » Margaretha van Isenburg, dekanes van.

— » Margareta de Merode, kanonikesse van.

— » Johannes Meem, rector van.

— O. L. Vrouwekerk, 724.

Thyan, zie Addyerth de.

Tiel, stad, 1623.

Toledo, 532.

— zie Frederik van.

— zie Caspar, kardinaal en aartsbisschop van.

Tollentis, zie Lucas de.

Tongeren, zie Gerardus Vossius, proost te.

— zie Hubertus Bleus, kanunnik te.

— zie Lambertus de Nannina, kanunnik te.

— plundering, 757.

Tongerloo, abdij, 44, 52, 204, 395, 689.

abten: Arnoldus Strejters.

Johannes.

Tortosa, zie Adriaan Florisz. van Utrecht, aartsbisschop van.

— zie Willem van Enckevoirt, bisschop van.

Toul, bisschop, 171.

Toulouse, zie Stephanus, aartsbisschop van.

Trajectum (onder Gaëta), zie Nicolaus de.

Trente, zie Christophorus Madrucci, bisschop van.

—, concilie, 586, 588, 613, 621, 789, 790, 794, 798—801, 2130, 2407, 2616, 2617, 2619.

Tricarico, zie Octavius Frangipani, bisschop van.

Tricht, zie Arnoldus de.

Trier, aartsbisdom, 1790.

—, aartsbisschop, 10, 40, 443, 472, 595, 608, 611, 642, 655, 657, 671, 681, 743, 1569, 2234, 2286.

zie: Baldwinus.

Eccard von Greifenklau.

- zie: Lotharius de Metternich.
 Otto.
 Philips.
 Wernerus von Königstein.
- , abt van St. Maximinus, 111.
 —, domkapittel, 40.
 —, zie Frederik van Blankenheim, coadjutor van.
 —, » Johannes de Jakelonis, klerk.
 Triocali, zie Goffridus, bisschop van.
 Tripoli, zie Bouke van Sterkenburch, bisschop van.
 Troctis, » Leonellus de.
 Trogney, zie Alexander Carolus de.
 Tropea, zie Giovanni Poggio, bisschop van.
 Truyen (St.), zie Egidius Speculus, geboren te.
 Tulles, zie Jean de.
 Turenne, burggraaf, 2143.
 Turnhout, St. Pieterskerk, 1519.
 Turri, zie Gerardus de.
 Tusculum, zie Guilhelmus, bisschop van.
 Tyrol, zie Michael Landtman, provinciaal.

U.

- Ubcera, zie Franciscus de.
 Uitgeest, parochiekerk, 1530.
 Ummer, zie Engelbertus Gerhardi ab.
 Unche, zie Johannes de.
 Utrecht, aartsbisdom, 401, 2050, 2137.
 vicaris-generaal: Sasbout Vosmeer.
 —, aartsbisschop, 411, 431, 436—438, 556, 595, 604, 614, 621, 624, 645, 660, 667,
 766—772, 2002, 2042, 2044, 2447, 2616, 2617.
 zie: Cornelius Berchman Wuytiers.
 Cornelius Steenoven.
 Frederik Schenk van Tautenburg.
 Johannes Bruhesius.
 Petrus Johannes Meindarts.
 Theodorus van der Croon.
- , abdij van St. Paulus, 25, 147, 149, 162, 184, 186, 817, 888, 992, 998, 1000,
 1075—1076, 1093—1096, 1113, 1123, 1126, 1128, 1129, 1150, 1153, 1155, 1156,
 1160, 1168, 1172, 1191, 1192, 1203, 1251, 1252, 1546, 1618, 1626, 1634, 1644,
 1645, 1707, 1762, 1934, 1974, 2002, 2005, 2013, 2016, 2023, 2031, 2051.
 abten: Arnoldus Wilhelmi.
 Gerardus de Damasco.
 Gerardus Elberti.
 Gerardus van Mierlo.
 Gerardus de Nova Ecclesia.
 Henricus van Boechout.
 Henricus van Poelwijck.
 Henricus van Rijn.
 Jacobus Hombout (Hombove).
 Jacobus van Poelgeest.
 Jacobus van der Steeg.

abten: Johannes Claeuwaert.

Johannes van Oeye.

Mattheus van Goch.

Wilhelmus van Nijkercken.

Wilhelmus de Velem.

Willem van Heuckelum.

Utrecht, St. Alexius-huis, 100, 1671.

—, zie Aleydis de Cuytere, edelvrouwe van.

—, St. Augustinusklooster, 1358.

—, bisdom, 5, 30, 31, 33, 35, 37, 41, 61, 64, 65, 87, 88, 94—96, 98, 101, 103, 105, 113, 115, 117, 120, 122, 130, 143, 155, 166, 171, 183, 188, 212, 216, 219, 220, 225, 229, 231, 244, 246, 251, 255, 261, 265, 271, 273, 304, 325, 367, 393, 424, 425, 445, 446, 449, 481, 483, 521, 530—532, 550, 555, 816, 964, 977, 978, 995, 997, 1005, 1008, 1009, 1018, 1045, 1046, 1081, 1085, 1086, 1097, 1111, 1115, 1121, 1127, 1144, 1163, 1182, 1184, 1210—1212, 1214—1217, 1241, 1250, 1257, 1276, 1298, 1300, 1308, 1310, 1320, 1324, 1328, 1334—1337, 1343—1346, 1360, 1362, 1368, 1380, 1381, 1385, 1386, 1390, 1396, 1398—1400, 1403, 1404, 1412, 1414, 1424, 1428, 1431—1433, 1437, 1440, 1442, 1444, 1447, 1450, 1456, 1462, 1471, 1472, 1476, 1490, 1491, 1512, 1514—1516, 1521, 1564, 1572, 1573, 1576, 1581, 1585, 1589, 1593, 1596, 1597, 1599, 1605, 1613, 1622, 1625, 1630, 1652, 1663, 1664, 1680, 1721, 1730, 1732, 1748, 1766, 1770, 1797, 1802, 1807, 1832, 1835, 1854, 1856, 1861, 1869, 1876, 1877, 1883, 1894, 1897, 1904, 1919, 1920, 1929, 1933, 1940, 1945, 1952, 1958, 1960, 1966, 1982, 1986, 1987, 1992, 1993, 1994, 1999, 2021, 2024, 2026, 2028, 2033, 2035, 2037, 2334.

—, bisschop, 23, 31, 40, 42, 48, 51, 56, 57, 60, 63, 66, 67, 69, 85, 90, 99, 119, 134, 142, 143, 150, 170, 173, 185, 194, 203, 246, 263, 391, 447, 449, 472, 476, 477, 481, 487, 490, 491, 504, 506—508, 517, 518, 521, 537, 538, 777, 821, 822, 825, 833, 949, 956, 986, 990, 1021, 1035—1042, 1044, 1048, 1049, 1051—1054, 1056—1058, 1060—1066, 1099—1101, 1103, 1104, 1106, 1109, 1114, 1116, 1120, 1124, 1125, 1130—1140, 1158, 1159, 1174—1176, 1185, 1186, 1213, 1217, 1220, 1239, 1243, 1265, 1274—1278, 1323, 1350, 1391, 1414, 1499, 1510, 1522, 1523, 1525, 1553, 1563, 1564, 1567, 1572, 1576, 1577, 1580, 1619, 1628, 1642, 1651, 1652, 1661, 1663, 1670, 1683, 1685, 1727, 1735, 1794, 1798, 1799, 1801, 1812, 1815, 1817, 1839, 1843, 1848, 1863, 1869, 1912, 1917, 1919, 1921, 1923, 1925, 1936, 1961, 1975, 1976, 1980, 2001, 2017, 2020, 2027, 2029, 2030, 2037, 2233, 2234.

zie: Arnold van Hoorn.

Floris van Wevelinkhoven.

Frederik van Baden.

Frederik van Blankenheim.

Frederik van Zyrik.

George van Egmond.

Gijsbert van Brederode.

Godebald.

Guy van Avesnes.

Hendrik van Beieren.

Jan van Arkel.

Jan van Diest.

Jan van Virneburg.

Nicolaus de Caputiis

Philips van Bourgondië.

Rabanus von Helmstaedt.

- zie: Reinoud van Vianen.
 Rudolf van Diepholt.
 Sweder van Kuilenburg.
 Willem Berthold.
 Willem van Enckevoirt.
- wijbisschoppen: Adriaan van Appelteern.
 Bonaventura Oldenzeel gen. de Losser.
 Gerlacus Gildehuijsen.
 Henricus de Volkach.
 Joachim van Oprode.
 Johannes Adriaansz. de Bommel.
 Johannes Heetfelt.
 Johannes Meyre.
 Judocus Borre.
 Judocus van Dale.
 Laurentius Hartog.
 Martinus Campinia (de Blonda).
 Nicolaas van Nieuwland.
 Simon de Lande.
 Thomas Basinus.
- Utrecht, Broederschap van het H. Graf, 1358.
- , Buurkerk, 311, 359, 998, 1328.
 kapelaan: Johannes Drolshagen.
 rectoren: Franco de Leyden.
 Wilhelmus Zuermont de Amerongen.
 vicaris: Wilhelmus.
- , St. Cathrijne-hospitaal, 1257, 1409, 1411, 1692.
 kommandeurs: Bernardus.
 Wouter van Bijler.
- , dom, 30, 34, 50, 68, 70, 76, 84, 99, 104, 114, 130, 145, 147, 154, 179, 180, 206,
 210, 229, 232, 233, 260, 278, 305, 308, 309, 318, 319, 323, 327, 389, 397, 418,
 457, 458, 501, 514, 519, 537, 538, 958, 973, 980, 987, 988, 994, 1006, 1016, 1078,
 1081, 1160, 1163, 1174, 1213, 1216, 1249, 1256, 1257, 1296, 1297, 1299, 1301,
 1303, 1305, 1306, 1319, 1326, 1336, 1340, 1341, 1355, 1356, 1405, 1417, 1444, 1446,
 1450, 1470, 1478, 1489, 1510, 1511, 1518, 1524, 1529, 1535, 1552, 1553, 1578, 1596,
 1601, 1603, 1626, 1627, 1728, 1729, 1733, 1764, 1786, 1838, 1839, 1873, 1874, 1876,
 1887, 1889, 1891, 1918, 1931, 1957, 1974, 1996, 2000, 2236, 2634, 2637.
 deken: Frederik Schenk van Tautenburg.
 Johannes Vorstius.
 Ludolphus de Veen.
- kanunniken: Adolphus de Crevelt.
 Adriaan Florisz. van Utrecht.
 Albertus Pighius.
 Antonius Pott.
 Arnoldus Arnoldi.
 Arnoldus Tsgravensande.
 Arnoldus Ver.
 Bernardus Nuninc.
 Egidius de Bache.
 Ernestus de Steenre.
 Everardus Zoudenbalch.

kanunniken: Florentius de Jutfaes.

Frederik Schenk van Tautenburg.

Gemerdu Gerardus Groet.

Gerardus Rodekin.

Ghijsbertus de Lochorst.

Ghijsbertus de Rietvelt.

Ghiselbertus de Zijl.

Gilbertus de Walenborch.

Godefridus de Waya.

Hebernus de Myne.

Henricus de Bilant.

Henricus Fustini.

Henricus Godefridi Clock.

Henricus de Mondunick.

Henricus Raiscop.

Henricus Rever de Wijnsen.

Hermannus van Lochorst.

Jacobus de Appeltern.

Jacobus de Polemberch.

Jacobus de Riederbaert.

Johannes de Absteden.

Johannes van Casletum.

Johannes Colentier.

Johannes de Doncq.

Johannes de Drakenborch.

Johannes de Drinen.

Johannes Lumel.

Johannes Maerssen.

Johannes de Malabayllis.

Johannes Militis.

Johannes de N.

Johannes de Pistorio.

Johannes Puillois.

Johannes Ruysch.

Johannes Scade.

Johannes de Unche.

Johannes de Vechta.

Johannes Wijt de Delft.

Libertus de Houthen.

Marcus de Weeze.

Maximilianus Waelscapple.

Michael Moliaert.

Nycholaus gez. Vanderborch.

Petrus Vorstius.

Philippus de Leyden.

Raso Doggert.

Robertus Ayme.

Simon de Slusa.

Stephanus Henrici Winaldi.

Theodericus de Jutfaes.

Theodericus de Oy.

- kanunniken: Theodericus Uterweer.
 Wijnandus Bac.
 Wilhelmus Alfijn.
 Wilhelmus de Bonen.
 Wilhelmus gez. Cardinael.
 Wilhelmus Gerbrandi.
 Wilhelmus Heda.
 Wilhelmus de Ramersdorp.
 Wilhelmus Tengnagel.
 Wilhelmus de Waya.
- proosten: Cornelius Miropius.
 Gijsbert van Brederode.
 Giselbertus Koc.
 Henricus de Bilant.
 Johannes de Montfoerde.
 Johannes Slachek.
 Prosper Colonna.
 Wilhelmus Gerbrandi.
- vicarissen: Gerardus Buren.
 Jacobus de Cremere.
 Johannes Wesseling.
 Paulus Roelsius.
 Wilhermus Knoep.
- Utrecht, Deutsche Huis, 212, 355, 1896, 1918.
 zie Cornelis Cornelli, broeder van het.
- kommandeurs: Stephanus de Zulen.
 Walterus de Ovehaghen.
- , St. Geertrui, 422.
 vicaris: Johannes Matius.
- , St. Jacob, 218, 276, 353, 355, 1397, 1450, 1454, 1670.
 pastoors: Bernardus Holtsnider.
 Gerardus op den Kyrchoff.
 Fredericus Utenham.
 Ghilbertus N.
 Mathias Born.
 Nicolaas Mathei.
 Wilhelmus Heda.
- vicarissen: Helias de Zijl.
 Johannes Blacel.
 Wilhelmus Pauli.
- , St. Jan, 39, 68, 86, 206, 213, 223, 230, 236, 238, 240, 256, 258, 282—284, 289,
 308, 317, 324, 438, 499, 500, 558, 1121, 1123, 1125, 1147, 1171, 1243, 1256,
 1309, 1320, 1341, 1364, 1382, 1388, 1401, 1416, 1459, 1460, 1490, 1505, 1524,
 1584, 1586, 1593, 1603, 1612, 1625, 1689, 1691, 1707, 1714, 1717, 1719, 1732,
 1779, 1829, 1838, 1871, 1880, 2000.
 dekens: Henricus Zoelem van Lottum.
 Johannes de Vianen alias de Jaersvelt.
- kanunniken: Adrianus de Zuyle.
 Conradus Rouzen.
 Gemerdus Gerardus Groet.
 Gerardus Coemans.

kanunniken: Gerardus Johannis Campensis.

Gherardus de Novimagio.

Henricus Vos.

Jacobus de Vos.

Jacobus Wilson de Campen.

Johannes Roys.

Johannes Vorstius.

Johannes Wesseling.

Johannes Wilhelmi de Berlandia.

Mathias de Brederode.

Petrus Vorstius.

Scipio de Tielt.

Stephanus Pighius.

Theodericus Borre.

Theodericus de Mynden.

Theodericus Stenwijck.

Thomas Deyx.

Thomas de Nyerkercken.

Wilhelmus de Enckenvoirt.

Wyssso Nicolai.

proosten: Albertus Pighius. *

Bartholomeus Roverella.

Carolus Perenot.

Henricus Dailman.

Johannes Ingenwinckel.

Johannes Nys.

Petrus de Velde.

Theodericus de Wassenauer.

vicaris: Johannes de Noerde.

Utrecht, St. Janshospitaal, 585; zie Jacob, kommandeur,

—, kapittelkerken, 81, 82, 83.

—, kapittels, 182, 184, 202, 263, 500, 786, 787, 831, 832, 834, 1996.

—, Karmelietenklooster, 1794.

—, Karthuizers, 1636, 1887.

—, klooster der H.H. Apostelen, 70, 1624.

—, klooster der Elfdruizend Maagden, 1640, 1654.

—, St. Marie, 59, 84, 102, 119, 124, 145, 184, 212, 221, 222, 247, 249, 270, 285, 286, 315, 326, 331, 343, 359, 364, 384, 385, 390, 431, 450, 487, 488, 998, 1036, 1103, 1140, 1227, 1247, 1261, 1271, 1302, 1343, 1358, 1364, 1458, 1540, 1589, 1608, 1623, 1625, 1634, 1643, 1658, 1779, 1795, 1808, 1832, 1837, 1885, 1887, 1891, 1898, 2633, 2634.

deken: Godefridus de Waya.

Jacobus Goier.

Johannes Wit de Delft.

kanunniken: Adriaan Florisz. van Utrecht.

Alphardus de Montfort.

Arnoldus Petri de Leydis.

Arnoldus de Tricht.

Arnoldus Vos.

Baldowinus Andreae.

Bernardus de Cardulis.

kanunniken: Engelbertus de Dunen.

Everardus Ruter.

Facius Santori.

Gerardus Wilhelmi Bor de Amerongen.

Ghijsbertus de Reynestein.

Godefridus de Waya.

Henricus Winaldi.

Ingeramnus de Fiesis

Johannes Bentink.

Johannes Biscopinck.

Johannes Drolshagen.

Johannes Ingenwinckel.

Johannes de Oratorio.

Johannes Puillois.

Johannes Rode.

Johannes Scoerl.

Johannes Slachek.

Johannes Vacell.

Johannes Vorstius.

Lambertus Vliger.

Leofridus Ruushs.

Nicolaus de Camp.

Nicolaus Hen alias de Leodio.

Petrus de Amerongen.

Petrus de Damis.

Petrus Passaert.

Theodericus Horst.

Theodericus de Wassener.

Theodericus Thibault.

Theodericus van Zuylen.

Wigerus Hermanni Schurinck.

proosten: Alardus de Molendinis.

Ingeramnus de Fiesis.

Johannes de Altavilla.

Johannes de Oratorio.

scholasters: Godefridus de Waya.

Johannes de Heesboem.

vicarissen: Albertus de Sconenborch.

Otto Jonge.

Utrecht, Mariëndal, klooster, 149.

—, Mariënwijngaard, klooster, 1758.

—, St. Nicolaaskerk, 437, 1617, 1962.

vicarissen: Cornelius Voirborch.

Godefridus Schijff.

—, officiaal, 171, 232, 233, 436, 1213, 1242, 1258, 1462, 1599, 1612, 1625, 1707, 1714, 1783, 1800, 1826, 1831, 1832, 1891, 1908, 1935, 1936, 1945, 1957, 1961, 1968, 1996, 2004.

—, Oudmunster, 105—107, 119, 149, 153, 179, 248, 256, 279, 291, 295, 298, 302, 304, 305, 340, 342, 349, 378, 455, 493, 494, 514, 960, 962, 964, 965, 979, 994, 1001, 1012, 1177, 1224, 1270, 1272, 1300, 1303, 1308, 1315, 1361, 1364, 1413, 1417, 1457, 1467, 1478, 1498, 1510, 1511, 1531, 1543, 1544, 1552, 1561, 1582,

1584, 1609, 1624, 1638, 1658, 1732, 1808, 1833, 1887, 1943, 1944, 1961, 1975,
1996, 1997, 2003, 2004, 2098, 2232, 2634.

dekenen: Cornelius Miropius.

Johannes de Pistorio.

Theodericus Utenweert.

kanunniken: Albertus Niewburgh.

Andreas Dodonis de Medenblic.

Andreas Fabritius.

Florentius de Jutfaes.

Franciscus Stevere.

Geraldus Smalbroych.

Gerardus Seligen.

Gerardus Wert.

Gherbrandus de Couster.

Gisbert de Venroy.

Godefridus de Waya.

Goeswynus de Hattem.

Guido de Alcherigiis.

Guillermus Clari.

Henricus van den Deuce.

Henricus Noline.

Henricus Schulten.

Hugo Grand.

Jacobus Jacobi de Compostelle.

Jacobus Kuenretorff.

Johannes de Bromo.

Johannes de Dam de Culemborch.

Johannes de Haecht dictus de Brabandia.

Johannes Ingenwinckel.

Johannes Johare de Remis.

Johannes de Pistorio.

Johannes de Reven.

Johannes Tuleman.

Johannes Vincken.

Ludovicus.

Mathias Sceper.

Nicolaas van Nieuwland.

Petrus de Haye.

Petrus Magister.

Petrus Vorstius.

Reynerus de Eten.

Robertus de Wisch.

Theodericus de Wassener.

Theodericus de Minen.

Tilmannus Morendal.

Wiggherus Gherardsz.

Wilhelmus Taets.

kapelaan: Riquinus dictus Oppeneerde.

proosten: Adamarus de Rupe.

Adriaan Florisz. van Utrecht.

Gijsbert van Brederode.

proosten: Godefridus Lombarts alias Enckevoirt.

Michael de Enckevoirt.

Robertus de Berghis.

Wilhelmus Hugonis de Stagno.

Wilhelmus de Zijle.

scholasters: Albertus Nieuwburgh.

Jacobus Kuenretorff.

thesaurier: Reynerus de Goelinchem.

vicaris: Rubbertus Henrici.

Utrecht, Oudwijk, klooster, 149.

—, St. Pieter, 39, 71, 104, 105, 114, 119, 124, 130, 164, 182, 184, 202, 229, 242, 356, 428, 429, 624—626, 778, 959, 971, 988, 1001, 1113, 1197, 1227, 1256, 1271, 1339, 1341, 1342, 1491, 1500, 1510, 1582, 1586, 1588, 1610, 1624, 1625, 1638, 1657, 1669, 1671, 1717, 1719, 1732, 1818, 1869, 1887, 1932, 1959, 2001.

dekens: Gerardus de Turri.

Jacobus Uteneng.

Johannes.

Wilhelmus de Zijle.

kanunniken: Adam Hobbonis de Catwijk.

Adrianus Corneli.

Antonius Corneli.

Casper Geinh.

Cornelius Bemont.

Henricus Murendael.

Henricus Petri.

Henricus de Thenis.

Hermanus de Reno.

Jacobus de Velde.

Johannes de Ema.

Johannes Foijt.

Johannes Gibbon.

Johannes Herboert.

Johannes dictus Oude.

Ludovicus.

Martinus Florentii.

Otto van Isendael.

Petrus gez. Hoet.

Petrus Reyneri.

Rodolphus de Doetinchem.

Rutgerus Berckmaker.

Sebastianus ab Amerongen.

Theodericus de Oy.

Wilhelmus Maelwal.

proosten: Frederik Schenk van Tautenburg.

Jacob van Lichtenberg.

Johannes de Burgundia.

Johannes Nijs.

Rodulfus Cok de Isendoren.

Walterus de Gouda.

vicarissen: Cornelius Bemont.

Sebastianus ab Amerongen.

- Utrecht, Predikheeren, 512, 1611.
 —, zie Reinald van.
 —, St. Servaasklooster, 149, 1505.
 —, stad, 149, 166, 225, 472, 492, 500, 505, 514, 1469, 1716, 1872, 2341.
 —, Statenvergadering, blz. 276.
 —, zie Wilhelmus de Mondunick, burger van.
 —, Wittevrouwenklooster, 149.

V.

- Valkendael, zie Henricus van.
 Valencia, bisdom, 2278.
 Valenciennes, aartsdiaken, 1708.
 Valkenburg, district, 2207.
 —, zie Joannes Frenckens alias.
 Valkenisse, zie Nicolaus de.
 Valkenstein, zie Johan Philips van.
 Vandenesse, zie Guillermus de.
 Vargas, zie Johannes de.
 Vechta, zie Johannes de.
 Veen, zie Ludolphus de.
 Velde, zie Jacobus de; Petrus de.
 Velletri, zie Latinus, bisschop van.
 Velem, zie Wilhelmus de.
 Venaissin, 551.
 Venetië, gezanten, zie: Contarini.
 Frederico Badoero.
 Michele Soriano.
 Vincenzo Quirini.
 —, zie Offredi, nuntius te.
 —, republiek, 2484.
 —, staatsarchief, 878.
 Venlo, parochiekerk, 366, 1998.
 —, zie Theodericus de Grevenbroeck, heer van.
 —, vredesverdrag, 785, 1573.
 Venray, zie Andreas de; Gisbertus de Foramine de.
 Ver, zie Ludolphus de.
 Vere, zie Henricus, heer van.
 —, kapel van het h. Graf, 1363.
 —, kapittel, 1687, 1688.
 —, nonnenklooster, 1726.
 —, O. L. Vrouwekerk, 135, 244, 393, 816, 1258, 1406, 1633, 1772, 1904.
 deken: Antonius ab Eynhouts.
 Jacobus Huberti de Loemel.
 Vendeville, zie Johannes de.
 Veltwese, St. Lambertuskerk, 1948, 1951.
 rector: Georgius de Dommelberch.
 Vernhio, zie Petrus de.
 Verona, zie Johannes Matheus Giberti, bisschop van.
 Versailles, oorlogsverklaring, 941.

- Vianen, zie Gisbertus, heer van.
 —, zie Johannes de.
 —, » Raynaldus van.
 —, » Reinoud van.
 —, » Walraven, heer van Brederode en.
 Vicognes, abdij, 1995.
 abt: Godefridus.
 Vienne, St. Antoniusklooster, 30, 31.
 —, concilie, 952.
 Vier Ambachten, goederen, 1609.
 Villa, zie Oliverius de.
 Ville, zie George de Lalaing, heer van.
 Virneburg, zie Hendrik van.
 —, zie Jan van.
 Visbeck, zie Michael de.
 Vivario, » Lambertus de.
 Vlaanderen, zie Alanus, kardinaal-legaat.
 —, bisschop, 1569.
 Vlaardingen, zie Cornelius de Edam, pastoor van.
 —, zie Johannes de Maerssen, kapelaan van.
 Vlierbeek, abt, 1837.
 zie: Theodericus.
 Vliet, zie Gisbert van.
 Voorne, klooster, 1763.
 —, St. Pancras, 116, 149, 1550, 1679.
 deken: Jacobus van Borselen.
 Volkach, zie Henricus de.
 Vollenhove, hospitaalkapel, 1414.
 Voorhout, parochiekerk, 1271.
 Vranckenborch, zie Wilhelmus de Merode de.
 Vries, parochiekerk, 212.
 —, zie Rodolphus de.
 Vucht, zie Johannes Johannis Bartholomei de Eyck, rector van.

W.

- Wadenoyen, zie Galhardus de Brunchorst, pastoor van.
 Waga, zie Wilhelmus de.
 Wageningen, zie Henricus Henrici de Campis, pastoor van.
 Waya, zie Godefridus de.
 Wald, parochiekerk, 265.
 Waldburg, zie Gebhard Truchsess von.
 Walenborch, zie Ghiselbertus de.
 Walhain, zie Maximiliaan de.
 Wanelingha, zie Hermannus Henrici de.
 Warmond, zie Lubertus a Merhout, kapelaan te.
 —, zie Reynerus Petri Henrici de Dyest, vicaris te.
 Wassenauer, zie Dirk van.
 —, zie Theodericus de.
 Wassom (bisdom Luik), zie Jacobus de Appeltern, rector van.
 Wastina, zie Maria de.

- Wedde, zie Petrus de.
 Weent, zie Jan de.
 Weerselo, St. Remigiusklooster, 1637.
 Weeze, zie Marcus de.
 Werbeyden, parochiekerk, 1608.
 Werden, abt, 1839.
 —, proost, 119.
 —, zie Willermus de Yissem, kanunnik te.
 Wertenberch, zie Catharina de.
 Wescherck, (bisdom Luik), parochiekerk, 1723.
 vicaris: Walterus Smeeghen.
 Wesel, zie Petrus de.
 —, Predikheeren-klooster, 190.
 Westbroek, kapel van O. L. Vrouw, 1670.
 Westcapelle, zie Maximilianus de Waelscappe.
 Westerholt, barones, 2379.
 Westerloo, tienden, 1478.
 Woesterzwen, zie Petrus de.
 Westfriesland, proosdij, 397, 1333, 1764.
 proosten: Ghiselbertus Gruter de Rhenen.
 Godefridus de Smalbroec.
 Westkerke, St. Adrianuskerk, 1591.
 —, zie Jacobus Oliverii, vicaris te.
 —, zie Wyso Nicolaï, pastoor van.
 Westrenen, zie Gerardus de; Gherardus de.
 West-Souburg, deken van St. Adriaan, 1258.
 —, St. Maarten, 38, 304, 1946.
 dekens: Franciscus van Amstel.
 Jacobus etiam a Burgundia.
 rector: Johannes Wavoert.
 Wevelinkhoven, zie Floris van.
 Weyborch, zie Meynso de.
 Widoy, zie Johannes de.
 Wied, zie Herman van.
 Willegen (bij Schoonhoven), parochiekerk, 1997.
 Windesheim, congregatie, 173, 193, 1362, 1380, 1559, 1624, 1630, 1640, 1715, 1761,
 1788, 1840, 1841, 1904, 1907, 1944; zie verder Regulieren van St. Augustinus.
 zie: Johannes, prior van.
 Winssen, zie Alardus de Dryel, vicaris te.
 —, zie Henricus Rever de.
 Wischel, zie Johannes de Holt, deken van.
 Wissch, zie Robertus de.
 Wissenkerke, zie Egidius de.
 —, parochiekerk, 1597.
 Wittenhorst, zie Henricus de; Walraven van.
 Wittewierum, Premonstreiterklooster, 1374.
 Willare, zie Adulphus de.
 Woensel, parochie, 1647.
 —, zie Matheus de.
 Woerden, parochiekerk 234, 1349.
 pastoors: Arnoldus de Merica.

- pastoors: Hermannus then Broeck.
 Johannes Puilloys.
- , stad, 500.
- Wolf-Lüdinghausen, zie Heydenricus de.
- Wormer, zie Meynard Man van.
- Worms, bisdom, 518, 520, 2233, 2234, 2240, 2241.
- , concordaat, 1265.
- , zie Hendrik van Beieren, coadjutor van.
- , » Petrus de Wesel, kanunnik te.
- , » Reinhardus a Riepur, deken te.
- Woudrichem, parochiekerk, 1005, 1330.
- rectoren: Gherardus de Westrenen.
 Henricus de Arena.
 Henricus Duvel.
- Wulven, zie Johannes van.
- Wulvenhorst, zie Alfardus de A, rector van.
- Würzburg, bisschop, 595, 672, 682.
- Wije, zie Arnoldus Ousdeninc, pastoor van.
- , zie Godefridus de; Wilhelmus de.
- Wylre, zie Theodericus de.
- Wijk, deken van St. Jan den Dooper, 1634.
- Wijnoxborg (in W. VI.), zie Ghissinus a.

X.

- Xanten, zie Gerard van Cleve, proost van.
- , zie Gerardus de; Goeswinus de.
- , St. Victor, 39, 203, 1310.

Y.

- Yerseke, zie Laurentius Silviani de.
- kanunniken: Otto van Isendael.
 Yseboldus de Asperen.
- , parochiekerk, 1933.
- Yissem, zie Willermus de.
- Yperen, bisschop, 556, 645, 848, 799, 2042, 2075.
- zie: Jan Baptist de Smet.
 Martinus Rythovius.
- , zie Joseph Anselmus van Werbrouck, kanunnik te.
- IJsselstein, zie Fredericus Judoci de Beverwijk, kanunnik te.
- , zie Johannes Puilloys, pastoor van.
- , St. Nicolaaskerk, 1526.
- , zie Wilhelmus, heer van Egmond en.
- IJzier, zie Waltherus de.

Z.

- Zaltbommel, Karmelietenklooster, 174.
- Zeeland, graaf, 48.
- , zie Jacoba van Beieren, gravin van.
- , Staten, 810.

- Zeelandia, zie Johannes Henrici de.
 —, zie Petrus de.
 Zevenaar, parochiekerk, 1935.
 Zevenbergen, zie Hugo de.
 Zierikzee, klooster Nazareth, 1789.
 zie: Maria Egidii, overste.
 —, St. Livinus, 112, 168, 1121, 1597, 1599, 1648, 1660, 1663.
 deken: Balduinus Henrici.
 Martinus Steenberch.
 kanunnik: Wyssou Nicolai.
 —, stad, 1706.
 Zoetelinkerke, zie Johannes de.
 Zoetendaal, proost, 1605.
 Zoeterwoude, parochiekerk, 1884.
 Zuden, zie Jacob, bisschop van.
 —, zie Petrus, bisschop van.
 Zuichem, zie Bucho Aytta van.
 Zuidkerke, parochiekerk, 1462.
 Zuidwolde, parochiekerk, 1712.
 Zulen, zie Zuylen.
 Zuniga, zie Giovanni di.
 Zutfen, geestelijke rechtsmacht, 925.
 —, graafschap, 785, 2507.
 —, graven, 465; zie Maria, gravin van; Reinoud, graaf van.
 —, Predikheeren, 1392, 1394.
 —, proost, 1816.
 —, stad, 157, 1479, 1782, 2379, 2643.
 —, St. Walburgis, 148, 997, 1482, 1667, 1782, 1881, 1901.
 Zutloe, zie Adam de.
 Adrianus de.
 Johannes van.
 Stephanus de.
 Theodricus van.
 Zuylen, zie Adrianus de.
 —, zie Theodricus van.
 Zweden, koning, 917.
 Zwieten, zie Theodricus de.
 Zwiilbroek, klooster, 2379.
 Zwolle, Augustijnenklooster, 1484, 1525.
 —, Broederschap van het Gemeene Leven, 1391, 1770.
 —, zie Henricus Bierman, pastoor te.
 —, klooster Bethlehem, 1563.
 —, parochiekerk (St. Michaël), 1354, 1355, 1475, 1483, 1499, 1584.
 —, stad, 203, 505, 514, 1334, 1485, 1500, 1784, 1798, 1843.
 Zijl, zie Gerardus de.
 —, » Ghiselbertus de.
 —, » Helias de.
 Zijle, zie Wilhelmus de.
 Zyrik, zie Frederik van.
-

REGISTER VAN ZAKEN.

Alleen de voornaamste zaken, voorkomende in de genummerde stukken en die onder een passend slagwoord teruggebracht kunnen worden, zijn hier uitdrukkelijk vermeld.

Abten, gemijterde, 1481, 1974

Aflaten, 2, 6, 8, 21, 26, 32, 75, 78, 79, 93, 136—138, 168, 188, 192, 225, 234, 236, 237, 239, 243, 245, 250, 252, 253, 508—509, 514, 528, 686, 955, 1286, 1286, 1290, 1322, 1345, 1346, 1357—1359, 1363, 1370, 1371, 1408, 1410, 1425, 1455, 1482—1484, 1512, 1517, 1526, 1527, 1540, 1549, 1558, 1570, 1585, 1590, 1591, 1595, 1613, 1617, 1631, 1649, 1665, 1684, 1695, 1722, 1773, 1792, 1908, 1924, 1935.

Arminianen, zie Remonstrantsche geschillen

Augustijnen, (Eremieten van St. Augustinus), 35, 91, 110, 133, 150, 453, 456, 974, 1484, 1671.

Bedevaartplaatsen, 6, 1322, 1345, 1357, 1359, 1363, 1370, 1408, 1410, 1425, 1517, 1526, 1685.

Beggijnen, 191, 1353, 1366, 1821, 1916, 1917.

Benedictijnen (Benedictinessen), 41, 181, 454, 974, 1415, 1434, 1435, 1774, 1790, 1797, 1801, 1952, 2628.

Bernardijnen, 1849.

Beschrijving der Nederlanden, 835, 862, 892, 893, 1282, 2338, 2339, 2341, 2370, 2405, 2406, 2412, 2428, 2458, 2541, 2543, 2546.

Biechthrief, 100, 126, 152, 165, 191, 192, 224, 457, 1376, 1501.

Bisdommen. Oprichting van Nederlandsche, 379, 394—405, 415, 416, 435, 544, 548, 549, 553, 556, 565, 602—604, 792, 793, 795—797, 836—839, 853, 1259, 1260, 1262, 1263, 1264, 1283, 1284, 1287, 2041—2044, 2046, 2048, 2136, 2278, 2393, 2435, 2467, 2472.

Brigittinessen, 179, 1758, 1763.

Broederschappen, 126, 136—138, 192, 224, 253, 350, 1358, 1392, 1394, 1455, 1526, 1527, 1555, 1718, 1776, 1858, 1875, 1881, 1899, 1947.

Bijbel, Protestantsche 2561, 2562, 2567, 2568.

Capucijnen, 2073.

Cellebroeders, 100, 1569, 1671, 1803.

Cisterciënsers, 11, 16, 21, 974, 1387, 1730, 1825, 1832, 2010, 2181, 2275.

Clarissen, 1642, 1714, 1726, 1737, 1748, 1765, 1766, 1799, 1867.

Collecteurs, pauselijke, 30—33, 42—48, 52—53, 61, 77, 94, 216, 217, 229, 231, 443, 445, 446, 498, 504—505, 1086, 1163, p. 428 v.v., 1214, 1216, 1217, 1241, 1383, 1440.

Concordaten, 1725.

Dominicanen (*Dominicanessen*), zie Predikheeren.

Duitsche Orde, 127, 1896, 1918, 2174.

Exemptie van bisschoppelijke rechtsmacht, 1347, 1350, 1380, 1481, 1550, 1683, 1687.

Franciscanen (*Franciscanessen*), zie: Minderbroeders en Tertiariissen.

Gemeene leven, Broeders en zusters van het, 1362, 1389, 1391; zie verder: Windesheim.

Getijden, kerkelijke, 1434, 1476, 1721, 1820.

Gezanten, pauselijke, 49, 64, 65, 80, 134, 140—143, 146, 156, 225, 267, 459, 483—485, 492, 514, 546, 557, 567, 595, 596, 638, 641, 646, 653, 656—661, 695, 696, 826, 827,

- 828, 856, 926, 927, 929, 955, 1682, 2086—2091, 2215, 2244—2252, 2314—2321, 2359, 2404, 2407—2410, 2612; zie verder: Nuntiatuur.
- Gommaristen*, zie: Remonstrantsche geschillen.
- Handel en nijverheid*, 466, 497, 699, 886, 2144, 2150, 2172, 2456, 2460, 2474, 2479, 2484, 2517, 2563.
- Hanze, De*, 2479, 2559, 2563.
- Hervorming*, zie: Ketterij.
- Huwelijksdispensatie*, 7, 27—29, 55—58, 62, 113, 155, 201, 251, 473, 474, 550, 555, 1214, 1258, 1385, 1393, 1551, 1557, 1579, 1661, 1756, 2588, 2590.
- Jansenisme*, 749, 760, 762, 2223, 2225, 2226, 2287, 2356, 2360, 2361, 2374, 2382—2384; zie verder: Klereszij.
- Jezuïeten*, 735, 813, 890, 2188, 2273, 2294, 2444, 2469, 2530, 2531, 2565, 2601, 2611.
- Johannieters*, 214, 355, 470, 585, 1409, 1411, 1692, 1848, 1884, 2173.
- Kapittelkerken, Oprichting van*, 135, 158, 1406, 1474, 1633.
- Karmelieten*, 14, 174, 1390, 1794, 1962, 2520.
- Karthuizers*, 453, 1403, 1636, 1686, 1887.
- Ketterij*, 522, 523, 524, 527, 529, 540—542, 551, 552, 559—564, 567, 573, 577, 579—581, 583, 608, 778—780, 784, 786, 800, 802, 830—834, 847, 855, 883, 884, 1281, 1289, 1290, 1292, 1294, 1971, 2045, 2081, 2082, 2084, 2085, 2235, 2237, 2238, 2467.
- Klereszij, Oud-katholieke*, 763, 766—776, 2227, 2230, 2231, 2294, 2301, 2401; zie verder: Jansenisme.
- Kloosters, Hervorming van*, 111, 140, 143, 146, 149, 185, 196, 204, 489—491, 502, 503, 507, 512, 1651, 1685, 1727, 1777, 1790, 1812, 1816, 1837—1839.
- Kloosters, Oprichting van*, 12, 157, 170, 174, 1386, 1390, 1402, 1432, 1629, 1612, 1667, 1690, 1748, 1783, 1834, 1836, 1890, 1955.
- Kluizenaars(ers)*, 1469, 1508.
- Koloniën, Hollandsche*, 880, 2342, 2377, 2517.
- Kruisheeren*, 195, 1610, 1945.
- Lutheranisme*, zie: Ketterij.
- Minderbroeders*, 26, 157, 170, 489—491, 507, 1402, 1412, 1463, 1629, 1649, 1650, 1667, 1685, 1690, 1710, 1789, 1812, 1816, 1863, 1867, 2066, 2309, 2498, 2501—2502, 2608, 2515, 2522.
- Nederlanders te Rome*, 86, 1317, 1329, 2155, 2160, 2186, 2206, 2297, 2299, 2476, 2477, 2483, 2610; zie verder: Chronologische naamlijst van Nederlanders, aan de Curie verbonden.
- Nuntiatuur te Brussel*, 698, 724, 730—734, 736—739, 740, 742, 746, 747, 892, 893, 897—903, 2142, 2146, 2149, 2151, 2156—2160, 2175—2180, 2337—2340, 2344, 2347, 2409, 2420, 2425, 2451, 2462, 2472, 2476, 2477, 2488, 2492, 2494, 2505, 2506, 2508, 2510, 2518, 2529, 2530, 2532, 2534, 2536, 2537, 2539, 2543, 2546, 2549, 2552, 2554, 2557, 2559, 2561, 2562, 2565—2568, 2575, 2577—2579, 2581—2583, 2587, 2589—2592, 2595, 2598, 2600, 2606, 2608, 2610, 2644.
- Nuntiatuur te Keulen*, 689, 692, 886, 906, 921—923, 2118, 2130, 2137, 2139, 2150, 2162—2168, 2281, 2330, 2335, 2336, 2417, 2418, 2430, 2446—2450, 2457, 2461, 2490, 2491, 2495, 2519, 2520, 2527, 2532, 2534, 2535, 2538, 2547, 2548, 2550, 2551, 2553, 2560, 2563, 2564, 2572—2574, 2597, 2603.
- Nuntiatuur te Lissabon*, 2117.
- *te Madrid*, 2092, 2300, 2331, 2413, 2414, 2426, 2435, 2445, 2481.
- *te Parijs*, 2093, 2094.
- *te Weenen*, 2172.
- Parochiekerken, oprichting van*, 116, 160, 172, 1519, 1530, 1647, 1656, 1670, 1760, 1768, 1935, 1949, 1950.
- Predikheeren*, 4, 9, 185, 190, 502—503, 512, 761, 904, 1386, 1392, 1394, 1432, 1611, 1648, 1651, 1804, 1893, 2040, 2065, 2593.

- Premonstreiters*, 36, 43, 52, 167, 189, 425, 974, 1374, 1754, 1755.
Questoren, 1596, 1794.
Rechtspraak, 203, 807, 925, 1706, 1738, 1753, 1784—1786, 1795—1796, 1798, 1843, 1871, 1872, 1880, 1886, 1900, 1901, 1921, 1922.
Regulieren van St. Augustinus, 69, 164, 189, 200, 1380, 1425, 1471—1472, 1502—1504, 1525, 1528, 1563, 1619, 1640, 1652, 1654, 1655, 1711, 1716, 1769, 1770, 1773, 1783, 1877, 1893, 1970; zie verder: Windesheim.
Reliquieën, 176, 1378, 1516, 1665.
Remonstrantsche geschillen, 2559, 2566, 2571, 2593, 2594, 2599, 2605.
Restauratie, katholieke, 804—806, 808—809, 813, 856, 857, 864, 868, 883, 884, 1285, 1288, 2086—2088, 2095—2097, 2112—2114, 2120, 2126, 2130, 2132—2135, 2137, 2139, 2161, 2253, 2269, 2417, 2438, 2441, 2445, 2466, 2467, 2475, 2481, 2486, 2487, 2511, 2538, 2619—2622, 2644, 2646; zie verder: Zending, Hollandsche.
Scheepvaart, zie: Handel.
Schisma, Utrechtsch, 63—67, 69, 70, 95, 96, 103, 122, 124, 141, 147, 166, 169, 449, 476—482, 825, 1352, 1565, 1573—1577, 1580, 1581, 1624.
Staatkundige bemoeiingen van den H. Stoel, 32, 54 63—65, 67, 77, 85, 96, 103, 122, 134, 187, 194, 261, 263, 439—442, 447, 449, 451, 452, 459, 463, 471—485, 492, 495, 500, 506, 510, 511, 518, 531, 532, 570—576, 578—583, 587, 590—594, 597—601, 605—611, 617, 620, 627—633, 635—639, 642, 643, 645—661, 663, 670—674, 679—683, 685, 686, 691—694, 697, 700—707, 709, 710—723, 740, 750, 826, 827, 846, 860, 861, 873, 1266—1270, 1279, 1286, 1290, 1292, 2070, 2171, 2172, 2404, 2407, 2517, 2585—2587, 2612; zie verder: Gezanten.
Synode te Dordrecht, 2594.
 —, te Leuven, 2620.
Tachtigjarige oorlog, 803, 810—812, 814—815, bl. 275—278, 847—852, 858, 859, 863, 865—867, 870—875, 878—882, 885, 886, 899, 905, 906, 909, 910, 1291, 1292, 1294, 2064, 2092—2094, 2099—2111, 2114—2116, 2118—2125, 2127, 2138, 2140—2144, 2146—2150, 2163—2165, 2185, 2255—2264, 2270—2272, 2276, 2277, 2279—2284, 2323—2333, 2345, 2346, 2348, 2363, 2413—2445, 2451—2454, 2456, 2460, 2462—2464, 2468, 2471—2475, 2480—2482, 2485, 2488—2492, 2607, 2609, 2621—2622, 2643; zie verder: Staatkundige bemoeiingen van den H. Stoel en: Twaalfjarig Bestand.
Tertiariissen van St. Franciscus, 140, 173, 1367, 1408, 1463, 1640, 1653, 1654, 1673, 1674, 1681, 1714, 1726, 1739, 1740, 1745—1747, 1758, 1793, 1835, 1890, 1893, 1897, 1936, 1960.
Twaalfjarig Bestand, 2157—2159, 2337, 2340, 2493—2495, 2498, 2501, 2502, 2504—2506, 2508, 2511—2522, 2524, 2527, 2528, 2532—2539, 2542, 2544, 2547—2557, 2559, 2570—2575, 2597, 2600, 2603.
Vloot, Hollandsche, 2394, 2545, 2562, 2566—2568, 2648.
Wereldlijk gebied van het bisdom Utrecht, 261, 531, 532, 538, 1250, 2026, 2240—2243, *Wilhelmieten*, 22, 219.
Wijbisshoppen van Utrecht, 1, 4, 9, 11, 13—15, 97, 183, 1043, 1045, 1167, 1182, 1184, 1197, 1198, 1200, 1207, 1252, 1254, 1255, 1257, 1259, 1263, 1264, 1495, 1509, 1532, 1533, 1566, 1568, 1571, 1621, 1622, 1676, 1678—1680, 1704, 1705, 1709, 1852—1856, 1919, 1920, 1938—1943, 1963—1969, 1981, 1982, 1984—1996, 2011, 2021, 2024, 2028, 2033—2038, 2050.
Zang, kerkelijke, 161, 1702, 1781, 1924, 1955.
Zending, Hollandsche, 467—469, 726, 744, 748, 751, 755, 756, 763, 889—891, 894, 895, 900, 904, 919, 930—932, 935, 2058, 2062, 2063, 2156, 2166, 2170, 2175—2180, 2189—2199, 2201—2204, 2206, 2212, 2214—2218, 2221—2224, 2289, 2298, 2306, 2308, 2310—2312, 2362, 2379—2385, 2387—2392, 2445—2450, 2461, 2469, 2507, 2520, 2529, 2530, 2532, 2558, 2560, 2565, 2569, 2576, 2579, 2580, 2589, 2592, 2598, 2601, 2602, 2608.

RIJKS GESCHIEDKUNDIGE PUBLICATIËN.

Vroeger verschenen (bij MARTINUS NIJHOFF te 's-Gravenhage):

- Overzicht** van de door bronnenpublicatie aan te vullen leemten der Nederlandsche Geschiedkennis (1904) (IX en 108 bladzijden) f 1.—
1. **Gedenkstukken** der Algemeene Geschiedenis van Nederland van 1795 tot 1840, uitgegeven door Dr. H. T. COLENBRANDER. — Eerste (Inleidend) Deel. — Nederland en de Revolutie, 1789—1795 (1905) (LXVIII en 722 bladzijden) f 5.—
2. **Gedenkstukken** der Algemeene Geschiedenis van Nederland van 1795 tot 1840, uitgegeven door Dr. H. T. COLENBRANDER. — Tweede Deel. — Vestiging van den Eenheidsstaat, 1795—1798 (1906) (CXXX en 1037 bladzijden) f 7.50
- 3—4. **Gedenkstukken** der Algemeene Geschiedenis van Nederland van 1795 tot 1840, uitgegeven door Dr. H. T. COLENBRANDER. — Derde Deel. — Uitvoerend Bewind; Engelsch-Russische Inval; Amiens 1798—1801(2) (1907) (Twee stukken van te zamen LXIV en 1217 bladzijden) f 8.50
- 5—6. **Gedenkstukken** der Algemeene Geschiedenis van Nederland van 1795 tot 1840, uitgegeven door Dr. H. T. COLENBRANDER. — Vierde Deel. — Staatsbewind en Raadpensionaris, 1801—1806 (1908) (Twee stukken van te zamen LXXVIII en 787 bladzijden) f 8.—

KLEINE SERIE.

1. **Ontstaan der Grondwet.** — Bronnenverzameling, uitgegeven door Dr. H. T. COLENBRANDER. — Eerste deel, 1814 (1908) (LXV en 580 bladzijden) f 4.—
2. **Archivalia in Italië**, belangrijk voor de geschiedenis van Nederland, beschreven door Dr. GIBERT BROM. — Eerste Deel. — Rome; Vaticaansch Archief. — Eerste Stuk (1908) (XXX en 464 bladzijden) f 3.—
3. **Acta** der Particuliere Synoden van Zuid-Holland, 1621—1700, uitgegeven door Dr. W. P. C. KNUTTEL. — Eerste Deel, 1621—1633 (1908) (XXII en 555 bladzijden) f 3.50
4. **Baltische Archivalia.** Onderzoek naar Archivalia belangrijk voor de geschiedenis van Nederland, in Stockholm, Kopenhagen en de Duitsche Oostzeesteden, ingesteld door Dr. G. W. KERNKAMP (1909) (XXII en 364 bladzijden) f 3.—
5. **Acta** der Particuliere Synoden van Zuid-Holland, 1621—1700, uitgegeven door Dr. W. P. C. KNUTTEL. — Tweede Deel, 1634—1645 (1909) (XXVII en 554 bladzijden) f 3.50

33 128564^a

GETTY CENTER LIBRARY

3 3125 00687 2036

